प्रस्तावना.

आ जैनकथा रत्नकोष संज्ञक संग्रहीत ग्रंथना जुदा जुदा पन्नर नाग गापीने प्रसिद्ध करवानो जे महारो निश्चय ठे ते मांहेलो आ चोथो नाग निर्विघ्नपणे गापीने विवेकी वांचनाराउंनी आगल मूकतां जेम मातापिता नी आगल बालक पोतानी नांगीटूटी बोबडी नाषामां प्रतिदिवस वातो करया करे तेम महारामां ते बालकनी पेठें यथार्थ गुजरातीनाषा लखवानी शक्ति नथी तोपण प्रत्येक नाग बाहेर पाडती वखतें ते वांचनारा साहे बोनी आगल जे कांइ महारे बोलवानी इछा थाय तेने हुं ते नागनी प्र स्तावनामां जेवी तेवी मिश्रण नाषामां लखी जाउं हुं.

आ नागमां महारे लखवानुं एटलुंज ठे के में जे कांइ आ पुस्तकना चार नाग गापी बाहेर पाड्या ते उपरथी हुं अनुमान करुं हुं के क्रमें करी महारा बोलवा प्रमाणे समग्र नागो गापी पूर्ण करीश जोपण हुं अद्यापि सुधी आ पुस्तकना अगाउथी ग्राहको करवा माटे कोइने घेर सहीउं कराव वा गयो नथी तो पण दीर्घविचारवान अने ज्ञानना सुखने जाणनारा सज्ज नो महारे घेर वेग मने गापवाना काममां कांइपण अडचण न नासतां पोतानी मेले आवी पुस्तकना ग्राहक थइने रूपैया पच्चीशनी रकम आपी जाय ठे तेवा महारा गापवाना उद्यमने उत्तेजन आपनारा साहेबोना म नना मनोर्थ सफल थवानी सार्थे आ ज्ञानवृद्धिरूप सर्वोत्तम कार्य पूर्ण थ वाथी महारा मनने हुं महोटो आनंद पमाडीश. अने बीजा पण एवा एवा उत्तम प्रकारना ग्रंथोने गापी प्रसिद्ध करवाने शक्तिमान थइश. वली तेवा ग्रंथो महारे हाथें लखाइने गपायाथी महारामां प्रमादनी न्यूनतां थ वानी सार्थे ते सर्वग्रंथो महारा वांचवामां पण सारीरीतें आवशे तेथी ते ग्रंथोना विषयोनुं कचित् जाणपणुं पण महारा क्षयोपशमानु सारें मने थाशे इत्यादि अनेक वातो मने हर्ष उपजावनारी थाय ठे.

यद्यपि महारी कबुलात मुजब महोटा सुपररायल कागलें आवशो स वाआवशो फरमां गापीने हजार पुस्तकपूर्ण करतां तेना पंदर हजार पुठां बंधावतां लगनग थावीश हजार रूपैयानी रकम काहाडवी पडे अने तेनी उपर वली व्याज नाडा प्रमुख खरच थाय ते जुदा गणाय अने आ

आजदिवस सुधी लगनग सवावशो पुस्तकोनां थयेलां ठे. तेमनी पासेथी मात्र खरचना चतुर्थांश जेटलांज नाणां मह्रारा हाथमां आवी शकशे माटे ते विचारमां केटलोएक वखत व्यर्थ गमाववो पडे ठे. तो पण मह्रोटा धनाढ्य साहेबोनो आशरो लेवाने ज्यां सुधी हुं तेमनी पासें गयो नथी त्यां सुधी मह्रारी धैर्यता मने ए कामथी पाठुं हटवा देती नथी.

वली बीजा पण संसारी जीवोनी पेठे मने पण शत्रु उत्पन्न थवाना तथा रोग शोक वियोग जरा मृत्यु आदिक अनेक विघ्नो प्राप्त थवानी हरहमेस चिंता रहेज ठे परंतु ज्ञान अने ज्ञानीउंनी कृपाथी ते सर्वविघ्नोनो ध्वंस थाशे.

आ पुस्तकमां श्रावकना बारेव्रतना अतिचारोनुं निरूपण करतां ग्रंथकर्त्तायें अन्यदर्शनीउंने बोध पमाडवा माटे घणा स्थलें अनेक विषयोनां उदाहरणमां तेमना ग्रंथोना ठेकाणे ठेकाणे घणाएक श्लोको दाखल कीधा ठे. तेमज मिथ्यात्वी लोकोनां होरी प्रमुख अनेक पर्वोथी उपजता दोष पण देखाड्या ठे.

वली अतिचाररहित व्रत पालन करनारा एवा महापुरुषो जे पूर्वे थइ गयेला ठे तेमनी मह्रोटी मह्रोटी कथाउ विस्तार सहित आ ग्रंथमां प्रत्येकव्रतनी कपर आवेली ठे तथा प्रसंगे प्रसंगे न्हानी न्हानी कथाउ तो घणीज आवेली ठे ते सर्व कथाउ वांचनारा साहेबोने व्रत लेवानी तथा लीधेला व्रतने अतिचार रहित पालवानी पुष्टि करवानी साथे विचित्र प्रकारना नवनवा रसने उत्पन्न करनारी तथा पूर्वेला जमानामां थइ गयेला राजाउ अने व्यापारीउंनी चालचलगत दर्शावनारी होवाथी अत्यंत आनंदनी साथे चमत्कार उपजावे एवी ठे माटे साधुश्रावकादि चतुर्विध श्रीसंघने ए ग्रंथ वांचवाथी धर्मनी पुष्टि थवानी साथें बुद्धिनो विस्तार पण बहुज थशे.

वली बाल जीवोने अनेक बाबतोमां उपजती शंकाउंनां समाधान पण आगमादि महाशास्त्रोने अनुसारें करेलां होवाथी श्रावकना पडिक्कमणादिक षडावश्यक रूप नित्यकर्त्तव्यनुं स्वरूप निःशंकितपणे यथार्थ समजवामां आवशे.

आ ग्रंथना बनावनार आचार्य श्रीरत्नशेखरसूरिनुं नाम तेमना गुर्वादिकनी पट्टावली सुद्धां ग्रंथना अंतमां आव्युं ठे अने ग्रंथने ठापवा संबंधिनी केटलिएक हकीगत तथा ए ग्रंथ ठापतां मह्राराथी रहेली अशुद्धता प्रमुखनां दोषोनो मिथ्यादुक्कड इत्यादिक बाबतो आ ग्रंथनी समाप्तिना अंतमां लखी जणावी ठे माटे आंही लखतो नथी किंबहु विलेखनेन.

॥ अथ वंदितासूत्रना बालावबोधनी अनुक्रमणिका प्रारंभः ॥

आजदिवस सुधी लगभग सवाबशो पुस्तकोनां थयेलां छे. तेमनी पासेथ
ग्रहना चतुर्दश जेटलांज नाणां म्हारा हाथमां आवी शकशे म
विचारमां केटलोएक वखत व्यर्थ गमाववो पडे छे. तो पण म्होट
दव साहेबोनो आगरो लेवाने ज्यां सुधी हुं तेमनी पासें गयो नथ
सुधी म्हारी चिंता मने ए कामथी पाछुं हटवा देती नथी.

वळी बीजा पण संसारी जीवोनी पेठे मने पण शत्रु उत्पन्न थवान
रोग शोक वियोग जरा मृत्यु आदिक अनेक विघ्नो प्राप्त थवानी स्
र्दिना रहेल छे परंतु ज्ञान अने ज्ञानीउनी कृपाथी ते सर्वविघ्नोनो ध्वंस

आ पुस्तकमां श्रावकना बारेव्रतना अतिचारोनुं निरूपण करतां ग्रंथ
सुन्दरशैलीथी बोध पमाडवा माटे घणा स्थलें अनेक विषयोनां उदाह
विस्तार संबंधी ठेकाणे ठेकाणे घणाएक श्लोको दाखल कीधा छे. तेम
पापनी लोकोमां हांसी प्रमुख अनेक पर्यायो उपजता दोष पण देखाड

वळी अतिचाररहित व्रत पालन करनारा एवा महापुरुषो जे थ
गयेला छे तेमनी म्होटी म्होटी कथाउ विस्तार सहित आ ग्रंथम
व्रतनी उपर आवेली छे तथा प्रसंगे प्रसंगे न्हानी न्हानी कथाउ
पण आवेली छे ते सर्व कथाउ वांचनारा साहेबोने व्रत लेवानी त
तेज व्रतने अतिचार रहित पालवानी पुष्टि करवानी साथे विचित्र
रसना नवनवा रंगने उत्पन्न करनारी तथा पूर्वेला जमानामां थइ गये
जाउ अने व्यापारीउनी चालचलगत दर्शावनारी होवाथी अत्यंत आ
साथे चमत्कार उपजावे एवी छे माटे साधुश्रावकादि चतुर्विध श्रीसं
ग्रंथ वांचवाथी धर्मनी पुष्टि थवानी सार्थें बुद्धिनो विस्तार पण थइज

वळी बाल जीवोने अनेक बाबतोमां उपजती शंकाउनां समाधान पण
नादि महात्माउने अनुसारें करेलां होवाथी श्रावकना पडिक्कमणादिक
स्वरूप तथा मिथ्यात्वनुं स्वरूप निःशंकितपणे यथार्थ समजवामां आ

आ ग्रंथना बनावनार आचार्य श्रीरत्नशेखरसूरिनुं नाम तेमना
शिष्यनी पट्टावली सुद्धां ग्रंथना अंतमां आप्युं छे अने ग्रंथने छापवा
नी केटलिक दरकार तथा ए ग्रंथ वांचतां म्हारायी रहेली अ
...नां दोषोनो मिथ्यादुक्कड इत्यादिक बाबतो आ ग्रंथनी समाप्तिना
... लखाणी छे माटे अहीं लखतो नथी किंबहुना विज्ञेस्वनेन.

॥ अथ वंदितासूत्रना बालावबोधनी अनुक्रमणिका प्रारंभः ॥

॥ श्रीगौतमादि सद्गुरुभ्यो नमो नमः ॥

अथ

श्रीश्रावकस्य वंदित्तासूत्र अथवा प्रतिक्रमण सूत्र अपरनाम अर्थदीपिका
तदुपरि श्रीरत्नशेखर सूरिकृत टीकानो बालावबोध कथा
उ सहित प्रारंभ करियें डेयें.

तेमां

प्रथम टीका करनारना करेला मांगलिकने अर्थे ठ श्लोको लखे ठे.

॥ श्लोक ॥

॥ जयति सततोदयश्रीः, श्रीवीरजिनेश्वरोऽभिनवभानुः ॥ कुवलयबोधं विदधति, गवां विलासा विभोर्यस्य ॥१॥ श्रुतजलजलधीन् बहुविध, लब्धीन् प्रणिदध्महे गणधरेशान् ॥ श्रुतदेवतां च विश्रुत, गुणैर्गरिष्ठान्निजगुरूंश्च ॥ २ ॥ श्रीसोमसुंदरगुरु, प्रवराः प्रथितास्तथा गणप्रभवः ॥ प्रतिगौतमतः संप्रति, जयंति निःप्रतिममहिमभृतः ॥ ३ ॥ तेषां विनेयवृषभाः भाग्यनवो भुवनसुंदराचार्याः ॥ व्याख्यानदीपिकायैर्ग्रंथेयें निजयशोऽग्रंथन् ॥ ४ ॥ तेषामेषोऽतिपदं, तिमः किमप्यादधाति सुखबोधां ॥ वृत्तिं स्वपरहितायै, गृहिप्रतिक्रमणसूत्रस्य ॥ ५ ॥ विधिमंथकृतामहमि, ह्यन्मंदोपि नोपहास्यः स्यां ॥ खद्योतोपि द्युतिम, त्पंक्तौ प्रविशन्निवार्यः किं ॥ ६ ॥ नावार्थः—निरंतर ठे उदयनी शोना जेनी,नवीन सूर्यसमान एवाश्रीवीरभगवान् जय पामे ठे. कारण के समर्थ एवा जे भगवान् तेनी वाणीना विलासोजे ठे,ते पृथ्वीतलगतलोकोने बोध करे ठे. अर्थात् आ जे प्रसिद्ध सूर्य ठे,ते मात्र कमलनेज पोताना किरणोथी विकसित करे ठे, ने वीरभगवान् तो आखी पृथ्वीना वलयने बोध एटले विकसित करे ठे ॥१॥ वली श्रुतरूपजलना समुद्र तथा अनेक ठे लब्धियो जेने एवा गणधरेशो तथा उत्तमगुणोयें करी मोटोटी एवी श्रुतदेवता, तथा अमारा गुरु तेने हुं हृदयमां धारण करुं ढुं अर्थात् तेमनुं ध्यानकरुं ढुं ॥२॥ विख्यात तथा गणना स्वामी,हालना समयमां गौतमगणधरसमान, अत्यंतमहिमाने धारण करनारा श्रेष्ठ एवा जे श्रीसोमसुंदर गु

रु, ते उत्कृष्ट जयने पामे ले ॥ ३ ॥ तेमना जे शिष्यो तेने विषे श्रेष्ठ अने भाग्यनी भूमिरूप, अने व्याख्यान दीपिका वगेरे ग्रंथोना रचवायकी जे पोताना यशने गुंथता हवा, एवा भुवनसुंदराचार्य वगेरे जे पांच शिष्यो ते जय पामो ॥४॥ तेउना लेह्ला शिष्य प्राभाविक श्रीरत्नशेखर सुशिष्य थया, तेमणें, सुखें करी वोध थाय, तेवी गृहस्थना प्रतिक्रमणसूत्रनी वृत्ति, पोताना तथा पारका हितने माटे करी ले ॥ ५ ॥ हवे पोताना माननो त्याग करतो लतो कवि कहे ले. प्रतिक्रमणसूत्र वृत्तिना करनारनी पंक्तिने इछतो मंदमति एवो जे हुं छुं,तो पण हुं हसवा लायक न थाउं,एवी इछा राखुं छुं. कारण के सूर्यनी किरणनी पंक्तिमां प्रवेश करतो एवो पतंगीयो,शुं आपणे निवारण करवा लायक ले? ना नथीज ॥ ६ ॥

हवे इहां साधु तो सदा सर्वदा सामायिकवंत लेज अने श्रावकें पण सामायिक उच्चरीने पली पडिक्कमणुं करवुं, ए उत्सर्गे मार्गे ले. हवे सामायिकना करनार श्रावकें अवश्यपणे साक्षात् गुरुने अभावें स्थापनाचार्यनी स्थापना करीने सर्व क्रिया करवी. जेमाटें सिद्धांतमां सकलधर्मनी क्रियानुष्ठाननुं जे करवुं, ते स्थापनाचार्यनी साक्षीयेंज करवुं. स्थापना चार्य विना जेटलुं क्रियानुष्ठान करीयें तेनुं कांइ फल न थाय. जेमाटें शून्य क्रियानुं फल पण शून्य थाय. श्रीजिनभद्रगणि क्षमाश्रमणजीयें श्रीविशेषावश्यकमांहे कह्युं ले जे ॥ यतः ॥ गुरुविरहम्मि अ ठवणा, गुरुवएसोवदंसणछं च ॥ जिणविरहम्मि अ जिणबिं, व सेवणामंतणं सहलं ॥ १ ॥ रन्नो व पुरिसस्सवि, जह सेवामंतदेवयाएव ॥ तह चेव पुरिस्सवि, गुरुणो सेवा विणयहेऊ ॥ २ ॥ अर्थः—गुरुने विरहें स्थापनाचार्य स्थापवा. तेने साक्षात् गुरुनी परें गुरुनी सरखा गुरु दर्शन, प्रायः जाणवा. जेम जिनेश्वर श्रीतीर्थंकर भगवानने अभावें जिनना बिंबनी सेवा थाय ले, भक्ति थाय ले, स्तुति थाय ले, तेम जाणवुं ॥ १ ॥ तथा जेवारें रन्नो एटले राजा वेगलो होय तेवारें सर्व अधिकार मंतदेवया एटले मंत्रीनो होय राजाने तुल्य प्रधान कहेवाय तेम गुरुने अभावें पण स्थापनाचार्यनो विनयादिक सर्व गुरुनी पेठें करवो. गुरुनी सेवा ते विनयनी हेतु ले ॥ २ ॥

हवे साधुने सामायिकना प्रस्तावने विषे भंते एवो जे शब्द तेनी व्याख्यामां भाष्यकार कहे ले के गुरुने विरहें स्थापनाचार्य स्थापवा. इत्यादिक

तर्वे साधु आश्रयीने कह्युं छे,परंतु श्रावक आश्रयी कह्युं नथी माटें शुं श्रावकने स्थापनाचार्यनी स्थापना स्थापवी ते युक्त नथी? तथा शिष्य गुरुने पूछे छे, हे स्वामी! तेवारें श्रावक सामायिकदंमक उच्चार करतो थको 'नंते' एवो शब्द कहे किंवा न कहे? जो श्रावक पण 'नंते' एवो शब्द कहे तो साक्षात् साधुनी परेंज गुरुने अनावें श्रावकने पण स्थापनाचार्यनी स्थापना करवी जोइयें, अने जो स्थापनाचार्यनी स्थापना न करे, तो सामायिकनो उच्चार करवो,आदेश मागवो, इत्यादिक सर्व क्रियानी निःफलतानो प्रसंग थाय. तथा वली 'नंते' एवो शब्द न कहेवो ए पक्ष तो श्रीवीतराग तीर्थंकर "करेमि सामाइयं सावज्जं जोगं पच्चरकामि" एवो पाठ कहे परंतु नंते एवो पाठ न कहे,कारण के नगवान् तो ते पोतेंज छे.

क्यांहिक जेम स्थापनाचार्यना अक्षर, साधु आश्रयीने जे सूत्रने विषे कह्या छे, तेम श्रावकआश्रयीने पण एमज अक्षर जाणवा. जेम श्रीआवश्यकनिर्युक्तिमां कृतिकर्म वांदणानो आपनारो साधु होय एम वांदणा प्रमुख देवां, देवराववां, ए सर्व साधु उद्देशीने कह्युं छे. ते रीतें श्रावक पण करे. बीजा पण सर्वत्र स्थानकें सिद्धांतनेविषे जे धर्मक्रिया अनुष्ठानादिक साधु उद्देशीने कह्यां छे,तेनी पेरें यथायोग्यपणे श्रावकने पण सर्व धर्मकरणी जाणवी. पण श्रावक आश्रयीने क्यांहि सूत्रने विषे जूदा अक्षर देखाता नथी. तेम गुरुनी स्थापना पण एमज साधुनीपरें श्रावकें अंगीकार करवी.

हवे ए स्थापना आगमने विषे अक्षादिकज उचित कह्या छे परंतु निकटवर्त्ती वस्त्रादिक काष्ठ, तृण, कूटीर, प्रमुख स्थापनापणे स्थापवां न घटे,जिहां जे कांहि वस्तु मले, तिहां ते वस्तुनी स्थापना करवी उचित नथी.

पूर्वाचार्यें कह्युं छे जे गुरुना समस्त छत्रीश छत्रीशी गुण तेणें करी युक्त एवा गुरु साक्षात्पणें स्थापवा अथवा साक्षात् गुरुने अनावें अक्षादिकनी स्थापना स्थापवी. ए परंपरा छे अथवा ज्ञान, दर्शन अने चारित्र ए त्रण अथवा तेना उपकरण स्थापवां ॥ उक्तंच ॥ गुरुगुण जुत्तं तु गुरु, ठाविया अहव तछ अरकाई ॥ अहवा नाणाइतियं, ठवियसंकं गुरु अनावे ॥ १ ॥ अरके वराड एवा, कठ्ठे पुछे य चित्तकम्मेवा ॥ सप्नावमसप्नावं, गुरुठवणा इतराव कहा ॥ २ ॥

इहां अक्ष स्थापवा ते लोक प्रसिद्ध छे, तथा वराटक ते कोडा प्रमुख

स्यापवा तथा काष्ठ ते मांनी पाटली प्रमुख स्यापवी, तथा पुस्तक स्यापवां अथवा लेपमय गुरुमूर्त्ति स्यापवी. अथवा गुरुमूर्त्तिना चित्रामणरूप स्यापवां. ए रीतनी स्यापना स्यापवी अने गुरुने योगें तो गुरुनीज स्यापना करवी. परंतु गुरुने अनावें इत्वर एटले कियत्काल पर्यंत काष्ठादिकनी स्यापना करवी. यावत्कथिक ते जिहां सुधी ते इव्य होय तिहां सुधी गुरुने अनावें इव्यनावनी स्यापना आचार्यादिकनी स्यापवी. ते माटे गुरुने अनावें सामायिकना करनारा जे श्रावक, तेमणें जे प्रमाणें शास्त्रोमां विधि कह्यो ठे,ते विधियें करीने स्यापना अवश्य करवी. इति सिद्धम्.

हवे सामायिकना करनारा श्रावकें चरवलो मुहपत्ति प्रमुख धर्मोपकरण ग्रहण करवां, तेमज श्रीअनुयोगद्वार सूत्रने विपे कहुं ठे. जे लोकोत्तर नाव आवश्यकने करता एवा जे साधु, साध्वी, श्रावक अने श्राविका ते एक आवश्यकमांज चित्त, तेमांज मन, तेमांज लेश्या, तेमांज अध्यवसाय, तेनाज अर्थनो उपयोग, तेनाज साधन राखतो, बीजा कोइ स्यानकें मनने न राखतो, एवो थको उनयकाल पडिक्कमणुं करे, तिहां 'तदप्पियकरणे' ए पदनो अर्थ चूर्णिकार आ रीतें कहे ठे. के ते आवश्यकना साधन जे शरीर, चरवलो, मुहपत्ति प्रमुख मुखकोशादि इव्य ते सर्व क्रिया करवाना साधनने तदप्पियकरण कहीयें. वली तेज पदनी व्याख्या श्रीहरिनद्रसूरिनी तथा हेमाचार्यनी करेली टीकामां कहुं ठे के तदर्प्पितकरण ते धर्मना सघला साधन जेवां के रजोहरण, चरवलो, मुहपत्ति प्रमुख आवश्यकने विपे जे उचितव्यापारने कारणें स्याप्यां ठे, ते सघलां धर्मनां कारणरूप जाणवां. ए सर्व तदप्पिय करणनो अर्थ जाणवो. रूडी रीतें जे जे ठेकाणें जे जे उपकरण जोइयें, ते ते तिहां स्यापवां अथवा राखवां.

तथा आवश्यकचूर्णीने विपे सामायिक अधिकार मांहे कहुं ठे, के जे श्रावक होय ते साधुनी पासेंथी चरवलो कांवली मागी ले,अथवा घरथकी लावेलो संथारिउं चरवलो होय ते ले. तेमाटें श्रावकने कांवली मुहपत्ति अने चरवलो लेवां घटमान ठे. एनो विशेपयुक्तिनो विस्तार पूज्य श्रीकुलमंमन सूरिप्रणित सिद्धांतना आलावानो विचारसंग्रह ग्रंथ ठे, तेथी जाणवो. तेमज बीजा पण अनेक ग्रंथनी साख ठे, ते माटे श्रावकें सामायिक करवाने अर्थें चरवलो, मुहपत्ति, संथारीउं. ए सर्व ग्रहण करवां.

हवे इरियावहिया पडिक्कम्या विना वांदणां देवां, सद्याय करवी, इत्यादिक कोइ पण क्रिया करवी घटे नहीं जेमाटे श्रीमहानिशीथ सूत्रमां कह्युं छे, के गोयमा अपडिक्कंताए इरियावहियाए णो कप्पइ चेव किंचि चेइय वंदण सज्झाइझाणाइयं काउमित्यादि तथा श्रीहरिनद्रसूरिकृत दशवैकालिकनी टीकामां कह्युं छे. के इरियावहि पडिक्कमीने रूडा विधियें करी गुर्वादिकनी साखें सामायिक करी, माया रहितपणें षड्विध आवश्यकरूप पडिक्कमणाने करतां ए रीतें करे.

पछी वंदित्तु सूत्र कहे, तिहां मावो ढींचण हेठो राखे, अने जमणो ढींचण उंचो राखे, ए रीतें वेसीने वंदित्तासूत्र स्पष्टपणे कहे. अने साधुनी दिनचर्याने विषे साधु वेठा थकां वंदित्तु कहे, ते पण मावो ढींचण हेठो राखे अने जमणो ढीचण उंचो राखे. पछी पडिक्कमणासूत्र कहे. श्रीआचारांगसूत्रना पांचमा अध्ययनना चोथा उद्देशानी टीकाने विषे कह्युं छे, ते रीतें विधिपूर्वक वेसीने प्रथम मांगलिकने अर्थे नवकारमंत्र प्रगट पणे कहे, तेवार पछी समतानावें रहीने प्रतिक्रमण सूत्र श्रावक कहे. इहां ते श्रावक सामायिकमां रह्यो छे समतामां परिणम्यो छे. माटे ते जणाववाने अर्थे "करेमि भंते सामाइयं" इत्यादिक पाठ मुखथी कहे.

तेवार पछी प्रथम सामान्य प्रकारें अतिचार आलोववा छे, तेमाटे "इच्छामि पडिक्कमिउं जो मे देवसिउ अइयारो कउ" इत्यादिक कहे, तेवार पछी वली विशेष प्रकारें अतिचार आलोववा छे, माटे पडिक्कमणासूत्रनो अस्खलित पाठ ह्रस्व, दीर्घादिक गुण सहित पणे कहे, ए सर्व अतिचारनो शोधक छे अने कल्याणनूत छे माटें विघ्न रहित पणे ग्रंथ संपूर्ण थवा निमित्तें पोताना इष्ट एवो जे पंचपरमेष्ठी रूप मंगल अने अनिधेयने सूत्रकार प्रथम गाथायें करी कहे छेः–

॥ वंदित्तु सवसिद्धे, धम्मायरिए य सवसाहू अ ॥
इच्छामि पडिकमिउं, सावगधम्माइयारस्स ॥ १ ॥

अर्थः–(वंदित्तु के०) वांदीने नमस्कारकरीने सर्व प्राणीने हितना करनार एवा श्रीरुपनादिक सर्व तीर्थकर तथा जे ज्ञानावरणादिक सर्व कर्म क्षय यथाथकी कृतकृत्य थया एवा (सवसिद्धे के०) सर्वसिद्ध

जेह्ने कोइ कार्य करवुं नथी एवा तीर्थंकरादिक पन्नर भेदें सिद्ध थया, ते प्रत्यें मन, वचन अनें कायायें करी (वंदित्तु के०) वांदीने तेमां कायायें करी नमवुं, वचने करी स्तुति करवी तथा कायायें करी अने वचने करी स्तवना करवी पण ए सर्व मन सहित होय तो लेखामां गणाय एम नमस्कार त्रण भेदें जाणवो. हवे ते पन्नरभेदनां नाम कहेढेः—

१ तीर्थंकर सिद्ध ते श्रीऋषभादिक तीर्थंकरो सिद्ध थया, ते जाणवा.

२ अतीर्थंकर सिद्ध ते पुंमरिक अने श्रीगौतमादिक जाणवा.

३ तीर्थ जे श्रीजिनप्रवचन तेनो धरनार चतुर्विध श्रीसंघ ठे. ते चतुर्विध संघनी स्थापना थया पठी जे सिद्ध थया ते तीर्थ सिद्ध जाणवा.

४ तीर्थंकरनुं तीर्थ प्रवर्त्युं न होय, चतुर्विधसंघरूप तीर्थनी स्थापना थइ न होय, ते विना मेरुदेव्यादिकनी पेठें जे सिद्ध थया ते अथवा सुविधिनाथ तीर्थंकर आदे देइ सात तीर्थंकरना सात आंतराने विचालें धर्मविछेद थयो, तेमां केटला एक जीव जातिस्मरणादिकें कर्मक्षय करी सिद्ध थया, ते सर्व अतीर्थ सिद्ध जाणवा.

५ कोइ तथाविध बाह्य वैराग्यना निमित्तविना पण जातिस्मरणादिकें पोताना आत्मायकी वीर्योल्लासें धर्मनी सामग्री पामी पोतानी मेलें प्रतिबोध पामी जे सिद्ध थया ते स्वयंबुद्ध सिद्ध जाणवा.

६ वृषभ तथा कांकण अने आम्रादिक बाह्यनिमित्त देखी प्रतिबोध पामीने जे सिद्ध थया ते करकंड्वादिक प्रत्येकबुद्ध सिद्ध जाणवा.

७ बुद्ध जे आचार्यादिक महत्पुरुषो तेनाथी प्रतिबोध पामीने जे सिद्ध थया ते बुद्धबोधितसिद्ध जाणवा.

८ जे पुरुषलिंगें सिद्ध थया, ते पुरुषलिंग सिद्ध जाणवा. ए पुरुषवेदें प्रत्येकबुद्ध पण होय परंतु ते एमां न लेवा.

९ जे स्त्रीलिंगें सिद्ध थया, ते चंदनबाला प्रमुख स्त्रीलिंग सिद्ध जाणवा.

१० जे तीर्थंकर, अने प्रत्येकबुद्धें रहित एवा केटला एक नपुंसकलिंगें सिद्ध थया, ते नपुंसकलिंग सिद्ध जाणवा.

११ जे जैनसंबंधि ठंघो मुहपत्ति प्रमुख साधुनो वेष धारण करी सिद्ध थया ते स्वलिंग सिद्ध जाणवा.

१२ जे वल्कल चीरिय प्रमुख चरक पारिव्राजकादिक अन्यदर्शनीयोना लिंगें सिद्ध थया, ते अन्यलिंग सिद्ध जाणवा.

१३ जे मरुदेव्या माता अने पुल्लाढय राजा आदिक गृहस्थलिंगें सिद्ध थया ते गृहस्थलिंग सिद्ध जाणवा. एने द्रव्यथकी अन्यलिंग होय पण नावथकी क्षायिक सम्यक्त्व अने यथाख्यात चारित्रना परिणामें केवलज्ञान पामी अंतगड केवली थइ मोक्ष पामे. कदापि आयु विशेष होय तो साधुलिंग पडिवज्जे.

१४ जे एक समयमां एकज जीव सिद्धि पामे तेने एकसिद्ध कहीयें.

१५ जे एक समयमां बे आदें देइने यावत् १०८ पर्यंत सिद्ध थया ते अनेक सिद्ध जाणवा. ए पन्नरभेदें सिद्ध थया ते प्रत्यें वांदीने.

तथा (धम्मायरिए के०) धर्माचार्य एटले जे श्रुतधर्म अने चारित्रधर्मना आचार आचरवाने प्रवीण निपुण सम्यग्धर्मना दातार केशी गणधरनी पेरें, नास्तिकमतना धारक पुरुषोने पण रंजन करी धर्म पमाडनारा एवा धर्माचार्य ॥ यदुक्तं ॥ जो जेण सुद्धधम्मंमि, ठविउ संजएण गिहिणा वा ॥ सो चेव तस्स जायइ, धम्मगुरु धम्मदाणाउ ॥ १ ॥ अर्थः-(संजएण के०) संयती एटले साधु (गिहिणावा के०) अथवा गृहस्थ एटले श्रावक (जो के०) जेने (जेण के०) जेणे (सुद्धधम्मंमिठविउ के०) शुद्धधर्मने विषे स्थाप्यो होय जोड्यो होय (सोचेव के०) ते निश्चयें (तस्स के०) तेनो धर्मगुरु धर्मनो दातार (जायइ के०) होय ॥ १ ॥ तथा सूत्र अर्थना जाण समस्त लक्षणें लक्षित, गच्छना मेढीनूत, थंजरूप, गच्छनी सार संनालना करनार, अर्थना उपदेशक एवा आचार्य जाणवा.

तथा च शब्दथकी सम्यग्ज्ञान संयमादिकें युक्त,आचार्यपदना स्थानकने योग्य श्रुतना जणनार जणावनार एवा श्री उपाध्यायजी लेवा.

तथा (सव्वसाहु के०) सर्वसाधु ते आचार्य,उपाध्याय प्रवर्त्तक,स्थविर,गणावच्छेदकादिक अनेक नेदें करीने जूदा जूदा मुनिराज मोक्षना साधकजाणवा.

तिहां नविष्यकालने विषे आचार्यपदनो अप्रतिबंधक वांछा रहित छे,सूत्रनुं नणवुं गणवुं नणावुं करे, प्रतीच्छक एटले इच्छक छे,सूत्रवाचना दाने करी अनुग्रहवंत छे, पोतें तपने विषे संयम योग्यने विषे योग्य छे, बीजाने पणतेमां प्रवर्तावे छे, अशुनयी टल्या छे, गच्छना चिंतक छे, मार्गना र्शक छे, तेने प्रवर्त्तक कहियें.

जेहने कोइ कार्य करवुं नथी एवा तीर्थंकरादिक पन्नर नेदें सिद्ध थया, ते प्रत्यें मन, वचन अनें कायायें करी (वंदित्तु के०) वांदीने तेमां कायायें करी नमवुं, वचने करी स्तुति करवी तथा कायायें करी अने वचने करी स्तवना करवी पण ए सर्व मन सहित होय तो लेखामां गणाय एम नमस्कार त्रण नेदें जाणवो. हवे ते पन्नरनेदनां नाम कहेछेः—

१ तीर्थंकर सिद्ध ते श्रीऋषनादिक तीर्थंकरो सिद्ध थया, ते जाणवा.

२ अतीर्थंकर सिद्ध ते पुंमरिक अने श्रीगौतमादिक जाणवा.

३ तीर्थ जे श्रीजिनप्रवचन तेनो धरनार चतुर्विध श्रीसंघ छे. ते चतुर्विध संघनी स्थापना थया पछी जे सिद्ध थया ते तीर्थ सिद्ध जाणवा.

४ तीर्थंकरनुं तीर्थ प्रवर्त्त्युं न होय, चतुर्विधसंघरूप तीर्थनी स्थापना थइ न होय, ते विना मेरुदेव्यादिकनी पेठें जे सिद्ध थया ते अथवा सुविधिनाथ तीर्थंकर आदे देइ सात तीर्थंकरना सात आंतराने विचालें धर्मविछेद थयो, तेमां केटला एक जीव जातिस्मरणादिकें कर्मक्षय करी सिद्ध थया, ते सर्व अतीर्थ सिद्ध जाणवा.

५ कोइ तथाविध बाह्य वैराग्यना निमित्तविना पण जातिस्मरणादिकें पोताना आत्मायकी वीर्योल्लासें धर्मनी सामग्री पामी पोतानी मेलें प्रतिबोध पामी जे सिद्ध थया ते स्वयंबुद्ध सिद्ध जाणवा.

६ वृषन तथा कांकण अने आम्रादिक बाह्यनिमित्त देखी प्रतिबोध पामीने जे सिद्ध थया ते करकंडुआदिक प्रत्येकबुद्ध सिद्ध जाणवा.

७ बुद्ध जे आचार्यादिक महत्पुरुषो तेनाथी प्रतिबोध पामीने जे सिद्ध थया ते बुद्धबोधितसिद्ध जाणवा.

८ जे पुरुषलिंगें सिद्ध थया, ते पुरुषलिंग सिद्ध जाणवा. ए पुरुषवेदें प्रत्येकबुद्ध पण होय परंतु ते एमां न लेवा.

९ जे स्त्रीलिंगें सिद्ध थया, ते चंदनबाला प्रमुख स्त्रीलिंग सिद्ध जाणवा.

१० जे तीर्थंकर, अने प्रत्येकबुद्धें रहित एवा केटला एक नपुंसकलिंगें सिद्ध थया, ते नपुंसकलिंग सिद्ध जाणवा.

११ जे जैनसंबंधि उंघो मुहपत्ति प्रमुख साधुनो वेष धारण करी सिद्ध थया ते स्वलिंग सिद्ध जाणवा.

१२ जे वल्कल चीरिय प्रमुख चरक पारिव्राजकादिक अन्यदर्शनीयोना लिंगें सिद्ध थया, ते अन्यलिंग सिद्ध जाणवा.

१३ जे मरुदेव्या माता अने पुण्याढय राजा आदिक गृहस्थलिंगें सिद्ध थया ते गृहस्थलिंग सिद्ध जाणवा. एने द्रव्यथकी अन्यलिंग होय पण नावथकी क्षायिक सम्यक्त्व अने यथाख्यात चारित्रना परिणामें केवलज्ञान पामी अंतगड केवली थइ मोक्ष पामे. कदापि आयु विशेष होय तो साधुलिंग पडिवज्जे.

१४ जे एक समयमां एकज जीव सिद्धि पामे तेने एकसिद्ध कहीयें.

१५ जे एक समयमां बे आदें देइने यावत् १०८ पर्यंत सिद्ध थया ते अनेक सिद्ध जाणवा. ए पन्नरनेदें सिद्ध थया ते प्रत्यें वांदीने.

तथा (धम्मायरिए के०) धर्माचार्य एटले जे श्रुतधर्म अने चारित्रधर्मना आचार आचरवाने प्रवीण निपुण सम्यग्धर्मना दातार केशी गणधरनी पेरें, नास्तिकमतना धारक पुरुषोने पण रंजन करी धर्म पमाडनारा एवा धर्माचार्य ॥ यडुक्तं ॥ जो जेण सुद्धधम्मंमि, ठाविउ संजएण गिहिणा वा ॥ सो चेव तस्स जायइ, धम्मगुरु धम्मदाणाउ ॥ १ ॥ अर्थः–(संजएण के०) संयती एटले साधु (गिहिणावा के०) अथवा गृहस्थ एटले श्रावक (जो के०) जेने (जेण के०) जेणे (सुद्धधम्मंमिठाविउ के०) शुद्धधर्मने विषे स्थाप्यो होय जोड्यो होय (सोचेव के०) ते निश्चयें (तस्स के०) तेनो धर्मगुरु धर्मनो दातार (जायइ के०) होय ॥ १ ॥ तथा सूत्र अर्थना जाण समस्त लक्षणें लक्षित, गछना मेढीनूत, थंनरूप, गछनी सार संनालना करनार, अर्थना उपदेशक एवा आचार्य जाणवा.

तथा च शब्दथकी सम्यग्ज्ञान संयमादिकें युक्त, आचार्यपदना स्थानकने योग्य श्रुतना नणनार नणावनार एवा श्री उपाध्यायजी लेवा.

तथा (सव्वसाहु के०) सर्वसाधु ते आचार्य, उपाध्याय प्रवर्त्तक, स्थविर, गणावछेदकादिक अनेक नेदें करीने जूदा जूदा मुनिराज मोक्षना साधकजाणवा.

तिहां नविष्यकालने विषे आचार्यपदनो अप्रतिबंधक वांछा रहित छे, सूत्रनुं नणवुं गणवुं नणाववुं करे, प्रतीछक एटले इछक छे, सूत्रवाचना दाने करी अनुग्रहवंत छे, पोतें तपने विषे संयम योग्यने विषे योग्य छे, बीजाने पणतेमां प्रवर्तावे छे, अशुनथी टल्या छे, गछना चिंतक छे, मार्गना र्शक छे, तेने प्रवर्त्तक कहियें.

जे संयमने विषे स्थिर करे, ते थिविर कहीयें, संयमव्यापाररूप अर्थने विषे प्रवृत्ति करे, जे साधु संयमने विषे सीदातो होय, तेने पोतानी शक्तियें करीने स्थिर करे, दृढ करे, ते थिविर कहियें.

अति उतावलो दोडे, सामान्यपणे धाय क्षेत्र तथा उपधि प्रमुखनुं आ पवुं तेने विषे विषाद न करे, धैर्य राखे, सूत्रार्थनो जाण होय तेने गणाव छेदक कहीयें. विशषार्थ एहे जे गछनुं विशेष कार्य पडे थके अत्यंत दोडीने जाय, आत्माने अनुग्रह बुद्धियें ते कार्यनी प्रवृत्ति करी उतावलुं ते कार्यनुं जे करवुं ते प्रधावन कहीयें. तथा जे मोक्ष मार्गना साधनार छे, ते सर्व साधु सेवा. ए सिद्ध, आचार्य, उपाध्याय अने साधु एने वांदीने ए रीतें गाथाना पूर्वार्द्ध करी विघ्नोपशांतिने अर्थें पंच परमेष्ठीने नमस्काररूप मंगल कर्युं.

हवे गाथाना उत्तरार्द्ध करी अनिधेय एटले आ ग्रंथमां जे वात कहेवानी छे ते कहे छे.

(सावग्गधम्माइयारस्स के०) श्रावकधर्मना अतिचारथकी (पडिक्कमि उं के०) प्रतिक्रमितुं एटले निवर्त्तवाने (इछामि के०) अभिलाषामि एट ले हुं अभिलाष करुं छुं इछुं छुं.

इहां श्रावकशब्दनो अर्थ करे छे, जे श्रीवीतरागनी वाणी सांजले तेने श्रावक कहीयें ॥ यदुक्तं ॥ सम्मत्त दंसणाइ, पइ दीयं जइ जणो सुणेइय ॥ सामायारी परमं, जो खलु तं सावगं विंति ॥१॥ श्रद्धालुतां यः श्रीजिनेंद्रशासने, धनानिपात्रेषुवपंत्यनारतं ॥ करोति पुण्यानि सुसाधुसेवने, प्रीतिर्हि तं श्रावकमाहुरुत्तमं ॥ २ ॥ अर्थः—जे समकेत गुणने पाम्यो छे, प्रतिदिन साधुनी पासेंथी धर्म सांजले छे, साधु अने श्रावकनी सामाचारीनो परम जाण छे ते निश्चें उत्तम श्रावक जाणवो एम ज्ञानी कहे छे. श्रीवीतरागना शासनने विषे पूर्ण श्रद्धा राखे, सुपात्रने विषे धन वापरे, पापने खेरवी नाखे, शुद्ध सुसाधुनी निर्मयीनी सेवा करे, तेने उत्तम श्रावक कहीयें ॥२॥ एवा श्रावक जाणवा तेनो धर्म जे ज्ञान, दर्शनादिरूप तेने विषे जे मलिन ताकर अतिचार ते बारव्रत तथा ज्ञानाचार, दर्शनाचार, चारित्राचार, त पाचार अने वीर्याचार ए सर्वना मली १२४ अतिचार छे, तद्रूप पापथ की निवर्त्तवाने एटले पाप टालवाने इछुं छुं ॥ यदुक्तं ॥ स्वस्थानात् परस्था नं, प्रमादस्य वशं गतः ॥ तत्रैव क्रमणं भूयः, प्रतिक्रमणमुच्यते ॥ १ ॥

नावार्थः—जीवनुं स्वस्थान ते स्वधर्म अने परस्थान ते अतिचार जाणवो ते प्रमादना वशथकी आत्मा स्वधर्मथी चूकी परधर्म जे अतिचार तेने विषे आव्यो जे जीव तेने तेथकी क्रमण एटले पाछुं फरवुं जेमाटें "अइयारा जाणयव्वा न समायरियव्वा" एटले ए अतिचार जाणवारूप छे पण आच रवारूप नथी. इति उपासकसूत्रवचनात् तथा पडिक्कमणं मिथ्याडःकृतं निंदादयश्च कार्याः तथा "पडिक्कमणं परियरणा,परिहरणा वारणा नियत्तीय ॥ निंदा गरहा सोही, पडिक्कमणं अठ्ठहा होइ ॥ १ ॥

तिहां १ प्रतिचरणा ते ज्ञानादिकना आसेवने प्रतिक्रमणमां इरियावहि पडिक्कमतां अइमंतकुमारादिकने केवलज्ञान उपन्युं अने मिथ्याडःकृत देतां आत्म निंदादिक करतां मृगावती चंदनबालादिकने केवलज्ञान उपनुं ए दृष्टांत जाणवां. एवी रीतें हुं पण श्रावकधर्मना अतिचार पडिक्कमवा मिथ्याडःकृत देवा आत्मनिंदा करवे करी विशुद्धि करवा वांछुं छुं. इति नावः॥

इहां इच्छामि शब्द जे छे ते नावनी प्रबलताने सूचवे छे, जेमाटे नाव विना जे क्रिया करे, ते निःफल होय तेनुं फल न होय ॥ उक्तंच ॥ यस्मा क्रियाः प्रतिफलंति न नावशून्याः इति वचनात् ॥

तथा क्रियायें करी शून्य एवो जे नाव अने नावें करीने शून्य एवी जे क्रिया,ए बेनी वच्चमां सूर्य अने खद्योत जेटलो आंतरो जाणवो. नाव ते सूर्य उद्योतरूप छे अने क्रिया ते खजवाना तेजरूप छे. इति प्रथमगाथार्थः॥

हवे सर्व व्रतना अतिचार पडिक्कमवा छे, तेमां प्रथम सामान्य प्रकारें ज्ञानादिकना अतिचार पडिक्कमवाने अर्थें गाथा कहे छेः—

॥ जो मे वयाइयारो, नाणे तह दंसणे चरित्ते य ॥
सुहुमो वा बायरो वा, तं निंदे तं च गरिहामि ॥२॥

अर्थः—(जोमेवयाइयारो के०) जे महारा अणुव्रतादिक बार व्रत तेना मलीनतारूप अतिचार छे, तिहां प्रथम (नाणे के०) ज्ञानना अतिचार इहां अतिक्रम अने व्यतिक्रम ए बेहु जे छे, ते अतिचारमांहेज अंतर्नूत थाय छे, केम के व्रत नंगाववाने अर्थें कोइयें निमंत्रणा करे छते तेने नाकारो करे नहीं. ते अतिक्रम कहीयें,अने निषेध करेली वस्तु लेवाने अर्थें जाय एटले सेव्युं नथी अने ते कार्य करवाने चाल्यो ते व्यतिक्रम कहीयें, तथा

जेवारें निषेध करेली वस्तु लीये, तेवारें ते अतिचार कहेवाय तेमज ते नि षेध करेली वस्तु वापरे, ते अनाचार जाणवो.

इहां प्रथम व्रतने विषे क्रोधादिकें करीने परवश थयो थको वधबंधादि क करे, तो अतिचार लागे अने जेवारें जीवहिंसा करे तेवारें अनाचार क हेवाय ॥ यडुक्तं ॥ आहाकम्मा मंतण, पडिसुणमाणे अइक्कमो होइ ॥ प येयाइ वइक्कम, गइए तईउंइरो गलिए ॥ १ ॥ इति ॥

हवे ज्ञानाचारें काल, विनय, बहुमान, उपधान, अनिन्हव, व्यंजन, अ र्थ, तडुभय, ए आठ आचार ज्ञानना छे, तेने विषे वितथ आचरणे आठ अति चार थाय तथा मतिज्ञानादिक पांच भेदें अश्रद्धादिकें करीने अतिचार लागे.

(तह के०) तथा दर्शनाचारें निःशंकित, निःकांक्षित, अजुगुप्सा, अ मूढदृष्टि, उपबृंहणां, स्थिरीकरण, वात्सल्य अने प्रभावना, ए आठ आचा र छे, तेने विषे वितथ आसेवनारूप आठ अतिचार लागे.

अथवा ज्ञान दर्शने देवगुर्वादिकनी आशातना तथा ज्ञानद्रव्य, देवद्रव्य, गुरुद्रव्य अने साधारणद्रव्यने विनाशे, उपेक्षादि करवे करी आशातनारूप अतिचार लागे. सातमांव्रतना वीश अने अगीआरव्रतना पचावन्न.

चारित्राचारने विषे पांच समिति अने त्रण गुप्ति मली आठ प्रकारना आचार छे, तेने विषे अन्य उपयोगरूप आठ अतिचार जाणवा.

च शब्द थकी संलेषणा पांच प्रकारनी तेना पांच अतिचार आगल कहेशे, तेमज छ प्रकारनो बाह्य अने छ प्रकारनो अभ्यंतर मली बार प्रका रें तपाचार छे, तेने यथाशक्तियें न आराध्यो थको बार अतिचार थाय, तथा वीर्याचारने विषे मन, वचन अने कायायें करी यथाशक्तें शक्ति गो पनरूप त्रण अतिचार लागे अने सम्यक्त्वव्रतना पांच अतिचार सर्व म ली १२४ अतिचार थाय, तेमां (सुहुमंवा बायरंवा के०) जे अनुपयोगें उजमवामां न आवे, एवा अतिचार लागे ते सूक्ष्म अतिचार जाणवा अ ने जे प्रगटपणे उजमवाणमां आवे ते बादर अतिचार जाणवा.

ए सूक्ष्म अथवा बादर अतिचार ते च शब्दथकी जाणते अजाणते जे अतिचार लाग्यो होय (तं के०) ते प्रत्यें हुं (निंदे के०) निंदुं हुं. एटले हा! में महोटुं अकार्य कर्युं! इत्यादिक पश्चात्ताप आत्मानी साखें करीने, वली (तंचगरिहामि के०) तेने गुरुनी साखें गर्हु छुं. एम ज्ञाना

कना आचारमां लागेला अतिचारोने निवारवा. एनो विशेष न
ःवि कहे छे के महारा करेला श्राद्धविधि ग्रंथथकी जाणजो ॥ २
। हवे ए सर्व अतिचार प्रायें परिग्रह अने आरंभथकी उपजे छे,
सामान्यथी परिग्रह आरंभ पडिक्कमवाने अर्थे त्रीजी गाथा कहे

॥ डुविहे परिग्गहम्मि, सावज्जे बहुविहे य आरंभे
॥ कारावणे य करणे, पडिक्कमे देसियं सव्वं ॥ ३ ॥

अर्थः– सचित्त अचित्तरूप अथवा बाह्य अने अभ्यंतररू
६०) वे प्रकारनो (परिग्गहंमि के०) परिग्रह छे, तिहां बाह्य
धन धान्यादिरूप जाणवो अने अभ्यंतर परिग्रह ते मिथ्यात
आदिक जाणवो. तथा (बहुविहे के०) घणा प्रकारनो पापा
प्रमुख बाह्य व्यापार जाणवो परंतु जिनपूजा, प्रभावना, ती
यात्रा, प्रासाद करावावां, संघ काढवा, साहामीवात्सल्य करवां,
पि आरंभ छे तो पण ते पडिक्कमवा आलोववा योग्य नथी
डता परिणामधारानी वृद्धियें समकेतनी प्राप्ति थाय छे तेमाटे
(सावज्जे के०) सावद्य ते पाप, ते जे पोताना कुटुंबादि
पणुं सेवे छे, ए सावद्यपणुं ते केटलुं एक परिग्रहमां छे अने
नमां छे. तेवा केटला एक सावद्य आरंभ अने परिग्रह वि
ताना कुटुंबनो निर्वाह थाय नहीं. तेमाटे ते सावद्य (बहु
नेक प्रकारनो आरंभ निर्दय पणे निःशंक पणे घणा प्र
न छे, एक (कारावणे के०) बीजानी पासें आरंभ करा
के०) पोतें करवो तेणें करीने तथा च शब्दथकी आरंभनं
करीने आरंभ थाय ते श्रावकें निश्चे मानप्रमाण करीने
वर्त्तवुं, कारण के जो आरंभपरिग्रह घणो सेवे, तो लोनव
घणा जीवोनो वध, मृषावादपण, अदत्तादानादिक सर्वव्र
भव थाय तेथी सघला व्रतोने अतिचार लागे, तेमाटे
ह करवो, कराववो, अनुमोदवो, तेने विषे जे महाराव
गायाने अनुवर्त्तने करीने सूक्ष्म अथवा बादरना भेदें
... प्राकृतपणा थकी वकारनो लोप थ

जेवारें निषेध करेली वस्तु लीये, तेवारें ते अतिचार कहेवाय तेमज ते. पेध करेली वस्तु वापरे, ते अनाचार जाणवो.

इहां प्रथम व्रतने विषे क्रोधादिकें करीने परवश थयो थको ... क करे, तो अतिचार लागे अने जेवारें जीवहिंसा करे तेवारें अनाचार क हेवाय ॥ यडुक्तं ॥ आहाकम्मा मंतण, पडिसुणमाणे अइक्कमो होइ ॥ पय नेयाइ वइक्कम, गइए तईअरो गलिए ॥ १ ॥ इति ॥

हवे ज्ञानाचारें काल, विनय, बहुमान, उपधान, अनिन्हव, व्यंजन, अ र्थ, तडुनय, ए आठ आचार ज्ञानना छे, तेने विषे वितथ आचरणे आठ अति चार थाय तथा मतिज्ञानादिक पांच नेदें अश्रद्धादिकें करीने अतिचार लागे.

(तह के०) तथा दर्शनाचारें निःशंकित, निःकांक्षित, अजुगुप्सा, अ मूढदृष्टि, उपबृंहणा, स्थिरीकरण, वात्सल्य अने प्रनावना, ए आठ आचा र छे, तेने विषे वितथ आसेवनारूप आठ अतिचार लागे.

अथवा ज्ञान दर्शने देवगुर्वादिकनी आशातना तथा ज्ञानद्रव्य, देवद्रव्य, गुरुद्रव्य अने साधारणद्रव्यने विनाशे, उपेक्षादि करवे करी आशातनारूप अतिचार लागे. सातमांव्रतना वीश अने अगीआरव्रतना पचावन्न.

चारित्राचारने विषे पांच समिति अने त्रण गुप्ति मली आठ प्रकारना आचार छे, तेने विषे अन्य उपयोगरूप आठ अतिचार जाणवा.

च शब्द थकी संलेषणा पांच प्रकारनी तेना पांच अतिचार आगल कहेशे, तेमज छ प्रकारनो बाह्य अने छ प्रकारनो अन्यंतर मली बार प्रका रें तपाचार छे, तेने यथाशक्तियें न आराध्यो थको बार अतिचार थाय तथा वीर्याचारने विषे मन, वचन अने कायायें करी यथाशक्तें शक्ति गो पनरूप त्रण अतिचार लागे अने सम्यक्त्वव्रतना पांच अतिचार सर्व म ली १२४ अतिचार थाय, तेमां (सुहुमंवा बायरंवा के०) जे अनुपयोगें उलखवामां न आवे, एवा अतिचार लागे ते सूक्ष्म अतिचार जाणवा अ ने जे प्रगटपणे उलखाणमां आवे ते बादर अतिचार जाणवा.

ए सूक्ष्म अथवा बादर अतिचार ते च शब्दथकी जाणते अजाणते जे अतिचार लाग्यो होय (तं के०) ते प्रत्यें हुं (निंदे के०) निंदुं हुं एटले हा ! में महोटुं अकार्य कर्युं ! इत्यादिक पश्चात्ताप आत्मानी साखें करीने, अपरं (तंचगरिहामि के०) तेने गुरुनी साखें गर्हुं हुं. एम ज्ञान

तो के (इंदिएहिं के०) कर्ण,चक्षु आदिक पांचे इंद्रियोयें करीने तथा (च
क्कसाएहिं के०) क्रोधादिक चार कषायें करीने उपलक्षणथी मन, वच
ं अने काया, ए त्रणे योगें करीने बांध्युं कर्युं, ते अशुभ कर्म जाणवुं.
हवे आहिं शिष्य आशंका करे छे, के इंद्रियादिकें करीने दर्शनादिकने
तिचार कर्म बंधाय, जेमाटें नवमा गुणगणानी अवधिसुधी सर्वजीव
समयें सात अथवा आठ कर्मना बंधक छे, तथा जगवानना वच
छे "जीवे अडविह बंधएवा आउवयं सत्तविह बंधएवेति" ते मा
ने पण अतिचार रूप कर्मबंध कर्युं ?
ो उत्तर कहे छे. इहां पडिक्कमणने विषे सघला अ
नना अतिचारनो प्रस्ताव छे. तेमाटें ज्ञानने अतिचा
ं बीजां पण कर्म बांधे, सम्यग्ज्ञानने अजावें जेद
छे, तेमां मुख्यता ज्ञाननी छे. माटें प्रथम ज्ञा
ायें दर्शनने लागे, जेवारें जेदज्ञान होय, तेवा
न थाय. अनें जे ज्ञान उतां पण रागद्वेषनो
ानपणुं न कहीयें. जेम सूर्यनां किरण उदय पा
के न रहे, तेम जेदज्ञानने उदयें रागद्वेष केम र
इंद्रियो अने कषायना वर्ग, ए सर्व वश न होय, ते
गो. जो पण नव नवां शास्त्र सांजले छे, तो पण ज्ञा
ागे, ते ज्ञान शा कामनुं ? जे ज्ञान उतें तेने पांचेंद्रि
जीत्यो, तो तेने ते कहेवा मात्रज ज्ञान जाणवुं. निश्चें
शुद्धगुरु अने शुद्धधर्म रूप छे, ते शुद्धधर्मथी एम केम
वाव्युं थकुं ज्यार केम नीपजे ? तेम साचा ज्ञानथीज
इत्यादिक लोकमार्गानुसारें ज्ञान आशातनाकारी छे.
था कषाय ए सर्व प्रशस्त अने अप्रशस्तना जेदें करी बे
ास्त ते शुन अध्यवसायरूप जाणवा अने अप्रशस्त ते
जाणवा ते प्रत्येकें विवरीने कहे छे.
त्रेंद्रियना बे प्रकार कहे छेः—देवगुरुना गुणनुं वर्णन अ
कानें सांजलवां, ते शुन अध्यवसायनो हेतु छे. एथी
जोडी छे, माटे तेने प्रशस्त श्रोत्रेंद्रिय कहीयें. तथा जे

अथवत्तरें रात्रियें राइउ, पक्षीयें पक्षीउ, चउमासियें चउम्मासिउ, संवत्सरि
संवछरिउं इत्यादिकपाठ कहीने (पडिक्कमं के०) प्रतिक्रमामि एटले प्रति
मुं छुं. शुननावें करी फरी ते पापने अणकरवे करीने ते अतिचारथकी प्र
तिकूलपणे पराङ्मुखपणे चालुं छुं. अतिचारथकी निवर्त्तुं छुं इत्यर्थः। ए
परिग्रह अने आरंन जे छे, ते नरकादिक महादुःखनो हेतु छे ॥ उक्तं
नगवत्यंगे ॥ कहएं नंते जीवा नेरइअत्ताए कम्मंपगरंति गोयमा महारं
याए महापरिग्गहाए कुणिमाहारेणं पंचिंदियवहेणमिति ॥ अर्थः–के
हे नगवन्! जीव जे छे, ते नरकनुं आयु बांधे? हे गौतम! महाआरं
करीने महोटा परिग्रहने मेलववे करीने मद्यमांसादिकने आहारें करीने
पंचेंद्रिय जीवोने वधें करीने नरकनुं आयु बांधे. वली अन्यदपि एटले बी
जा ग्रंथोमां पण कह्युं छे. धणसंचउ अइविउलो, आरंनपरिग्गहो अविछि
न्नो ॥ नेइ अवस्स मणुस्सं, नरयं च तरिक जोणिं वा ॥ १ ॥ यत्र दृष्टांते
यथा ॥ सुनौमब्रह्मदत्ताद्याः, सप्तमींपृथिवीं गताः ॥ महापरिग्रहारंने, मम्मण
द्यास्तु दुःखिनः ॥ १ ॥ महापरिग्रहारंन, परित्यागेन निर्वृताः ॥ अष्टौ नरत
सगर, शांतिकुंथ्वादिचक्रिणः ॥ २ ॥ अर्थः– घणो धननो संचय करे,
अत्यंत आरंनपरिग्रहमां रहे, पण तेनो विछेद न करे, ते मनुष्य अवश्य न
रकगति तिर्यंचनी गतिप्रत्यें जाय. ते उपर दृष्टांत कहे छे. सुनौमचक्रवर्ती,
ब्रह्मदत्तचक्रवर्ती, सातमी नरकें गया ॥१॥ घणा परिग्रह अने आरंनें करी
मुम्मणशेठादिक पण महादुःखी थया. माटे जे घणो परिग्रह घणो आरंन
तेने त्यागीने परिग्रहथी निवर्त्यां एवा नरतना पाटवी आठ तथा सगर,
शांति, कुंथु अने अरआदिक चक्रवर्त्ती ते सर्व देवगति सिद्धगति पाम्या.
ए त्रीजी गाथानो अर्थ कह्यो ॥ ३ ॥

हवे विशेष पणें करीनें समस्त बीजा पण अतिचारने प्रतिक्रमवा
इछतो थको प्रथम ज्ञानना अतिचारने पडिक्कमे छे.

॥ जं बद्धमिंदिएहिं, चउक्कसाएहिं अप्पसडेहिं ॥
रागेण व दोसेण व, तं निंदे तं च गरिहामि ॥ ४ ॥

अर्थः–आहिं ज्ञाननो प्रस्ताव छे, माटे ज्ञाननुं अतिचारनूत एवुं (जं
बद्धं के०) जे अशुनकर्म,बांध्युं तथा कर्युं,ते शेणे करीने बांध्युं तथा कर्युं?

तो के (इंदिएहिं के०) कर्ण,चक्षु आदिक पांचे इंद्रियोयें करीने तथा (च उक्कसाएहिं के०) क्रोधादिक चार कषायें करीने उपलक्षणथी मन, वच न अने काया, ए त्रणे योगें करीने बांध्युं कर्युं, ते अशुभ कर्म जाणवुं.

हवे आहिं शिष्य आशंका करे छे, के इंद्रियादिकें करीने दर्शनादिकने अतिचार कर्म बंधाय, जेमाटें नवमा गुणगणानी अवधिसुधी सर्वजीव समयें समयें सात अथवा आठ कर्मना बंधक छे, तथा जगवानना वच न छे जे " जीवे अडविह बंधएवा आउवयं सत्तविह बंधएवेति " ते मा टें शुं इहां ज्ञानने पण अतिचार रूप कर्मबंध कह्युं ?

हवे आचार्य एनो उत्तर कहे छे. इहां पडिक्कमणने विषे सघला अ तिचारमां प्रथम ज्ञानना अतिचारनो प्रस्ताव छे. तेमाटें ज्ञानने अतिचा रपणुं कह्युं, परंपरायें बीजां पण कर्म बांधे, सम्यग्ज्ञानने अनावें जेद ज्ञानविना जीव कर्मने बांधे छे, तेमां मुख्यता ज्ञाननी छे. माटें प्रथम ज्ञा नने अतिचार लागे. परंपरायें दर्शनने लागे, जेवारें जेदज्ञान होय, तेवा रें अशुभकर्मनुं करवापणुं न थाय. अनें जे ज्ञान छतां पण रागद्वेषनो जोरो चघे, दीपे, तेने ज्ञानपणुं न कहीयें. जेम सूर्यनां किरण उदय पा मे थके अंधकारनी शक्ति न रहे, तेम जेदज्ञानने उदयें रागद्वेष केम र हे ? माटे जेने पांच इंद्रियो अने कषायना वर्ग, ए सर्व वश न होय, ते निश्चें अज्ञानी जाणवो. जो पण नव नवां शास्त्र सांजले छे, तो पण ज्ञा ननुं अतिचारपणुं लागे, ते ज्ञान शा कामनुं ? जे ज्ञान छतें तेने पांचेंदि योयें जीत्यो, कषायें जीत्यो, तो तेने ते कहेवा मात्रज ज्ञान जाणवुं. निश्चें श्रीवीत रागनो धर्म शुद्धगुरु अने शुद्धधर्म रूप छे, ते शुद्धधर्मथी एम केम होय ? शालनुं बीज वाव्युं थकुं ज्वार केम नीपजे ? तेम साचा ज्ञानथीज इंद्रियोनुं बल घटे, इत्यादिक लोकमार्गानुसारें ज्ञान आशातनाकारी छे.

हवे ते इंद्रिय तथा कषाय ए सर्व प्रशस्त अने अप्रशस्तना जेदें करी बे प्रकारें छे. तिहां प्रशस्त ते शुभ अध्यवसायरूप जाणवा अने अप्रशस्त ते अशुभ अध्यवसायरूप जाणवा ते प्रत्येकें विवरीने कहे छे.

तिहां प्रथम श्रोत्रेंद्रियना बे प्रकार कहे छेः—देवगुरुना गुणनुं वर्णन अ ने धर्मदेशना प्रमुख कानें सांजलवां, ते शुभ अध्यवसायनो हेतु छे. एथी श्रोत्रेंद्रियने शुभपणे जोडी छे, माटे तेने प्रशस्त श्रोत्रेंद्रिय कहीयें. तथा जे

इष्ट अनिष्ट शब्द कानें सांजली रागद्वेष उपजे, ते रागद्वेषना वशथकी हीन अध्यवसायें प्रवर्त्ततो चेतन अशुनकर्म बांधे, तेने अप्रशस्त श्रोत्रेंद्रिय कहीयें.

हवे चक्षुरिंद्रियना बे प्रकार कहे ठेः–देव, गुरु, संघ, शास्त्र, धर्म, तेना स्थानक जोवे करीने नेत्र पवित्र थाय, तेणें करी शुन अध्यवसाय प्रवर्त्ते, तेथी शुनकर्मबंध थाय, तेने प्रशस्त चक्षुरिंद्रिय कहीयें तथा स्त्रीयादिकना अंगोपांग जोवाथी आत्माना परिणाम मलिन थाय, ते अप्रशस्त चक्षुरिंद्रिय कहीयें.

हवे घ्राणेंद्रियना बे प्रकार कहे ठेः–तिहां श्रीअरिहंतनी पूजाने निमित्तें फूल, केशर, चंदन, बरास, अगर, कस्तूरी, कर्पूर प्रमुख सोगंधिक वस्तुने इतर बीजी परीक्षा करीने लीये, अथवा गुर्वादिक ग्लानिने माटे पथ्य औषधादिक लेवां होय, तेनी परीक्षा करीने लीये, तथा साधुने सरस आहारादिक आपे, तेवारें शुन अध्यवसाय प्रवर्त्ते. माटें तेने प्रशस्त घ्राणेंद्रिय कहीयें. अने सुगंधें अथवा डुर्गंधें करीने राग द्वेष उपजे, तेथी माठे अध्यवसायें प्रवर्त्ते, तेने अप्रशस्त घ्राणेंद्रिय कहीयें.

हवे रसेंद्रियना बे प्रकार कहे ठेः–जे रसेंद्रियें करीने श्रीतीर्थंकर, सिद्ध, आचार्य, उपाध्याय, साधु, देशविरति, सम्यग्दृष्टि, इत्यादिक गुणीजनोना गुण बोले. पंचविध सद्याय करे, गुर्वादिकनी जक्ति करे, परने धर्म पमाडवा माटे उपदेश आपे, पोतें शास्त्र जणे, बीजाने जणावे, वंचावे, शिखामण आपे, गुर्वादिकने आहार आपवा माटें जात पाणीने जिव्हायें आस्वादी परीक्षा करी आपे, अथवा प्रतिष्ठा महोत्सवें अष्टोत्तरी स्नात्र महोत्सवें गोल साकर मेवा प्रमुख लेवा पडे, तेने परीक्षाने अर्थें जिव्हायें आस्वादे, अथवा बाल, ग्लान, तपस्वी, थिविर इत्यादिकना औषधनी परीक्षा माटे जिव्हायें आस्वादे, जेथकी शुनपरिणामें वर्त्ततो शुनाध्यवसायी थको रहे तेमाटे तेने प्रशस्तरसेंद्रिय कहीयें. तथा जे रसनायें करीने राजकथा, देशकथा, नक्तकथा, स्त्रीकथा करे अने पापशास्त्र पोतें जणे, बीजाने जणावे, पापोपदेश आपे, गुणीने निर्गुणी कहे, पंचपरमेष्ठीना तथा चतुर्विध श्रीसंघना अवर्णवाद बोले, पारकी निंदा करे, इष्ट अनिष्ट आहारादिक आस्वादतो इष्टनां वखाण करे अने अनिष्टनी निंदा गर्हा करे, एवा [illegible]ामें वर्त्ततो अशुन अध्यवसायने योगें अप्रशस्तरसेंद्रिय कहीयें.

हवे स्पर्शेंद्रियना बे नेद कहे बेः–जे परमेश्वर परमगुणी एवा श्रीवीत रागदेवनी प्रतिमानी पूजा, स्नात्र अनिषेक आंगीरचना प्रमुख करवे करी परिणामनी विशुद्धतायें निर्जरानुं कारण थाय. तेमज श्रीअरिहंतादिक द शनुं वेयावच्च करतां गुर्वादिकने शरीरें शाता करवा माटें विलेपनादिक क रवुं, इत्यादिकथी तीर्थंकर नामकर्म बंधाय, माटें तेने प्रशस्त स्पर्शेंद्रिय क हीयें. तथा स्त्रीयादिकना आलिंगन, चुंबनादिक, कुचमर्दन, अने शरीरना स्पर्श, ए सर्व स्पर्शेंद्रियें करी थाय, तेमज संसार संबंधि व्यापार युद्ध सं ग्रामादिक करवां. ए सर्व अप्रशस्त स्पर्शेंद्रिय कहीयें.

ए एकेक इंद्रिय जो वश न होय, तो मृगादिकनी पेरें डुःखदाता था य बे,ए महा अनर्थनी हेतु बे. तो जेनी पांचे इंद्रियो मोकली होय, ते जी व डुःख पामे, तेमां शुं कहेवुं ? कह्युं बे के ॥ कुरंग मातंग पतंगभृंगा, मी नाहताः पंचनिरेव पंच ॥ एकप्रमादी स कथं न हन्यते, यः सेवते पंच निरेव पंच ॥ १ ॥ अर्थः–मृगलाने काननो विषय घणो होय, पतंगने नेत्र नो विषय घणो होय, ञमराने नासिकानो विषय घणो होय, मछने जी नो विषय घणो होय, हाथीने स्पर्शेंद्रियनो विषय घणो होय. ए पांचे जा तिना जीवने यद्यपि बीजा इंद्रियोना विषय तो बे तथापि एकेका इंद्रिय नी मुख्यता कही देखाडी, एम एक इंद्रियने वश पड्यो थको जीव प्रमा दवशें हणाय बे, तो जीव पंचेंद्रियने वश पड्यो, थको केम डुःख नपामे ? एवुं जाणीने इंद्रिय वश करी राखवी ॥ उक्तंच ॥ मनोनिग्रह नावनाया मपि एटले मनोनिग्रह नावनाने विषे कह्युं बे ते कहे बेः–इंदियधुत्ताण अहो, तिलतूसमित्तंपि देसुमापसरं ॥ अहदिन्नोतोनीउं, जडखिणो कोडि वरिस समो ॥ १ ॥ अर्थः–तुं इंद्रियरूप धूर्तोने एक तिल तुषमात्र पण मोकला मूकीश नहीं. दृढपणें जेणे इंद्रिय वश करी बे, तेनो एक क्षण से पण क्रोड वर्ष सरखो जाणवो.

हवे ए पांचे इंद्रिय दमवा उपर ज्ञातासूत्रमां बे काचवानो दृष्टांत कह्यो बे ॥ तडुक्तं ॥ विसएसु इंदियाइं, रुनंता राग दोस निम्मुक्का ॥ पावंति निव्वु इसुहं, कुम्मुव्व मयंगदह सुक्के ॥ १ ॥ अवरेणउ एछ परं, पराउ पावंति पा वकम्मवसा ॥ संसार सागर गया, गोमा उयगसियकुम्मुव्व ॥ २ ॥ अर्थः– विषयने विषे इंद्रियादिकने रुंधता रागद्वेषथी मूकाणा एवा जे जीव, ते

निवुडसुहं एटले मोक्षना सुख पामे. (मयंगदह के०) मृदंगनामा द्रहने विषे जेम (कुम्मुव्व के०) कूर्म सुख पाम्यो तेनी पेरें जाणवो. अने (अवर के०) अपर ते बीजा जीव जेणें इंद्रिय वश करी नथी, ते जीव अनर्थनी परंपरा प्रत्यें पामे छे. पापकर्मना वशथकी संसार समुद्रमां पडे छे. (कुम्मुव्व के०) बीजा कूर्मनी पेरें जेम बीजा काचवायें इंद्रिय न गोपवी तो तेने शीयालीयें हण्यो ते महादुःख पाम्यो ॥ २ ॥

ते बे कूर्मनी कथा कहे छेः–वाराणसी नगरीयें गंगाने विषे मृदंगद्रह एवे नामें द्रह छे, तेमां गुप्तेंद्रिय अने अगुप्तेंद्रिय एवे नामें बे काचवा रहे छे. ते मांसना अर्थीयका स्यजने विषे न्हाना महोटा कीटकादिकनुं नक्षण करवाने अर्थे द्रहथी बाहिर निकल्या छे, ते काचवा तिहां बे दुष्ट पापी शीयालीयानी दृष्टें पड्या. काचवा पण शीयालीयाने देखी नय पाम्या थका पोताना चारे पग अने कोटने करोटीमांहे गोपवी निश्चेष्ट निर्जीवथका पडी रह्या. हवे ते बे शीयालीया पण तिहां आव्या, अने काचवाने दांतें करी करडवा लाग्या, पण काचवाने दांत बेसे नहीं, तेवारें नखें करी त्रूंटवा लाग्या, तेथी पण काचवाने कांइ इजा थइ नहीं, तेवारें उंचा उगलीने वली नीचा नाख्या, वारंवार चोल्या, इहांथी तिहां अने तिहांथी इहां पटक्या, तो पण काचवाने कांइ थयुं नहीं. सर्व उद्यम निरर्थक थयो जाणीने ते पापी शीयालीया जेम ते काचवा देखे नहीं एवी रीतें केटलेएक दूर जइ एकांतें नूपी रह्या ते वखत अगुप्तेंद्रिय काचवायें चपलपणाथी हलवे हलवे पोतानो एक पग बाहेर काढयो, वली बीजो पग पण बाहेर काढयो, एम यावत् कोट पण बाहिर काढी, एटले शीयालीया ताकी रह्या हता, तेणें आवी काचवाना पग त्रोडी खाधा अने सर्व शरीरना खंमोखंम करी नक्षण करी गया. अने बीजो काचवो तो गुप्तेंद्रियपणे दृढ थइ रह्यो, चल्यो नहीं. यणो कालपर्यंत तेवीज स्थितिमां रह्यो. तेवारें ते बे पापी शीयालीया थाकीने पोताने स्थानकें गया. पछी ते कांचवायें कोट काढी चारे दिशायें शीयालीयाने जोइने तिहांथी कुदको मारी शीघ्रपणे द्रहमांहे जइ पड्यो, पोताने स्थानकें पहोतो. सुखीयो थयो. माटे जे पोताना इंद्रीयोने मोकली मूके ते अगुप्तेंद्रिय काचवानी पेरें दुःखी थाय अने जे मोकली न मूके, ते गुप्तेंद्रिय काचवानी पेरें परम सुखी थाय.

हवे कषायने प्रशस्त अने अप्रशस्त भेदें करी वखाण तो प्रथम प्रशस्त क्रोध कहे छे. दुर्विनीत शिष्यने शीखामण आपवाने अर्थें गुर्वादिक क्रोध करे, जेम श्रीकालिकाचार्यजी, प्रमादी शिष्योने सूता मूकी जता रह्या. तेम प्रमादी शिष्यने शिखामण आपवा माटें जे क्रोध करवो, ते प्रशस्त जाणवो. तथा तेतलीपुत्र मंत्री प्रतिबोधवाने अर्थें पोट्टिलदेवें राजा देखाड्यो ते राजाने क्रोध उपनो, तेथी तेनो वध करवा तत्पर थयो, तेने क्रोधथी राख्यो. तथा नीतिशास्त्रमां कह्युं छे ॥ लालिज्जंतो दोसा, ताडिज्जंतो गुणा बहू हुंति ॥ गय वसह तुरंगाणव, ता दुज्जइ सिरक परिवारो ॥१॥ अर्थः—बालकने घणो लालीयें तेथी दोष एटले अवगुण थाय अने ताडना करीयें, तेवारें क्रोधप ण उपजे. परंतु तेनाथी घणा गुण उपजे छे, वली हाथी बलद अने घोडा ने बाल्यावस्थायें क्रोधथी ताडना करी शीखवे छे तेथी सुशिक्षित थाय छे, तेम परिवार कुटुंबने पण शिखामण अपाय छे. ए सर्वस्थानकें प्रशस्त क्रोध जाणवो. तथा कोइ दुष्ट पुरुष, श्रीजिनशासननो प्रत्यनीक होय तेने शिखामण देवाने अर्थें क्रोध करे, ते पण प्रशस्त क्रोध जाणवो.

हवे अप्रशस्त क्रोध कहे छेः—कलहादिकने विषे जे क्रोध करवो, परजीवने दमवो, व्याकुल करवो, पोताना शरीरने तपाववो, एवो जे क्रोध ते दुर्गतियें पहोंचाडे, ए अग्नि समान छे. एवो कयो अनर्थ छे के जे क्रोधथी न पामीयें? ते अप्रशस्त क्रोध जाणवो ॥ यतः ॥ दुम्मेइ जणंता वेइ, नियत णुनेइ दुग्गइविद्धि ॥ कोहो जलणुव जए, किमणत्थं जं न पावेइ ॥ १ ॥

हवे अप्रशस्त मान कहे छेः—नमवा योग्य एवा जे श्रीअरिहंतादिक पांच परमेष्ठी तथा गुर्वादिक तथा माता पितादिक तेमने नमे नहीं एवो जे अभिमानी होय ते सर्वने अनिष्ट थाय अथवा सर्वने अनिष्टपणुं पामवानो हेतु थाय. कोइने वल्लभ लागे नहीं ॥ यतः ॥ नासेइ सुयंविणयं, च हुस्सइ हणेइ धम्मकामत्थे ॥ गवगिरिसिंग लग्गो, नरो न रोएइ पिउणेवि ॥ १ ॥ जावार्थः—जे अत्यंत मानी पुरुष होय तेनुं श्रुत नाश पामे. एटले ते शास्त्रनां रहस्य पामे नहीं. तथा ते विनय गुणने (हुस्सइ के०) दुखवे तथा धर्म, अर्थ अने कामने (हणेइ के०) हणे, मानरूपपर्वतना शिखरने विषे वलग्गो एवो जे (नरो के०) पुरुष ते (पिउणेवि के०) माता पिता प्रमुखने पण (नरोएइ के०) न रुचे वल्लभ न लागे. ए अप्रशस्त मान कह्युं.

हवे प्रशस्त माननां लक्षणनुं परिमाण कहे छेः–जे उत्तम जीवें कोइ प्रतिज्ञा करी होय, तें आ जन्मपर्यंत निर्वाह करी छूटे जेम उदयनमंत्री प्रत्यें निर्यापनाने अर्थें वंठ पुरुषने साधुनो वेश पहेरावीने अंत्यावस्थायें निर्याप्या सहुयें प्रणाम कस्यो, तेवार पठी ते वंठे साधुवेश मूकी दीधो.

हवे प्रतिज्ञा करे, तेनो महिमा कहे छेः–यतः ॥ लज्जागुणौघजननीं जननीमिवार्या, मत्यंतशुद्धहृदयामनुवर्त्तमानाः ॥ तेजस्विनः सुखमसूनपि संत्यजंति, सत्यस्थितिव्यसनिनो न पुनः प्रतिज्ञां ॥१॥ जावार्थः–लज्जा प्रमुख जे गुण, तेना समूहनी जणनारी अने अपरमाता समान अत्यंत शुद्ध हृदययुक्त एवी प्रतिज्ञाने अनुवर्त्तन करनारा एवा जे तेजस्वी पुरुषो छे, तेणे जे प्रतिज्ञा करी तेज ध्यान राखी यावत् ते संपूर्ण कार्य करवानिमित्तें पोताना सुखने तथा प्राणने पण त्याग करे छे, परंतु साची स्थितिनुं जेने व्यसन छे एवा जे पुरुष ते पोतानी करेली प्रतिज्ञाने गेडता नथी.

तथा हरिचंद्राजानी पेरें आपदा प्राप्त थया छतां अदीनपणुं पण न करे. यदाह ॥ विपद्युच्चैः स्थेयं पदमनुविधेयं च महतां,प्रिया न्याय्या वृत्तिर्मलिनमसुभंगेप्यसुकरं ॥ असंतोनाभ्यर्थ्याः सुहृदपि न याच्यःकृशधनः,सतां केनोद्दिष्टं विषममसिधाराव्रतमिदं ॥ १ ॥ जावार्थः–आपत्ति आवे छते पण उच्चनाव राखवो तथा महोटा पुरुषना पदनो आश्रय करवो, न्यायनी वृत्तिने वाहाली राखवी, प्राणनाशने समयें पण मलिन कार्य न करवुं, असज्जन पुरुषनी याचना न करवी, निर्धन छतां पण पोताना मित्रनी याचना न करवी, एवुं आ विषम असिधाराव्रत सज्जनजनोने कोणे बताव्युं छे ? अर्थात् कोइयें नहीं. पण तेवो तेनो स्वजावज छे. तथा दशार्णजद्रराजायें श्रीमहावीरदेवने वांदवा माटे मान कर्युं. ए सर्व प्रशस्तमान जाणवुं.

हवे अप्रशस्त माया कहे छेः–जे द्रव्यनी वांछायें परवंचना करवी वाणिज्य कलामां तथा इंद्रजालिकादिकने विषे होय, ते सर्व अप्रशस्त माया जाणवी.

हवे प्रशस्त माया कहे छेः–जे माया करीने आहेडीयकी मृग वगेरेने उगारवा अथवा कोइ रोगीयाने कटुक औषध पीवरावा माटे माया करवी, तेवी रीतनी माया ते पण प्रशस्त छे. तथा वली कोइक पुरुष दीक्षा लेवाने तत्पर थयो होय, ते माया केलवीने स्त्रीने तथा माता पिताने कहे, के आज रात्रियें में कुस्वप्न दीठुं छे, तेथी जाणुं छुं. जे महारुं आयुष्य अ

प ते माटें दीक्षा लेवानी आज्ञा आपो, एम कहीने पोतें दीक्षा लीधे, इत्यादिक जे माया ते पोताने अने परने हितकारी जाणवी. तथा सम्य क्प्रकारें यतिनो आचार ग्रहण करावबाने अर्थे श्रीआर्यरक्षितजीयें माया प्रयुंजीने पोताना पिताने शुद्ध साधुपणुं पलाव्युं, रखाव्युं, ते माया पण शुभ जाणवी ॥ यतः ॥ अमायेनैव नावेन, माययैव नवेत् कचित् ॥ प श्येत् स्वपरयोर्यत्र, सानुबंधहितोदयं ॥ १ ॥ नावार्थः–निश्चें अमायी नावें करीने अने क्यांहिक मायीनावें करीने जोवुं जे पोताने अने परने जिहां हितना उदयनुं अनुबंधपणुं होय, तो ते धारवुं, हितोदय करवो.

हवे अप्रशस्त लोन कहे ठेः–धनधान्यादिक नवविध परिग्रहने विषे जे अत्यंत मूर्छा राखवी ते अप्रशस्त लोन जाणवो. लोनने वशयको शुं करे? ते कहे ठे ॥ यतः ॥ वंचइ मित्त कलत्तं, ना विरक्कइ माय पीय सयणेयं ॥ मारेइ बंधवेविहु, पुरिसो जो होइ धण लुद्धे ॥१॥ नावार्थः–जे पुरुष धननो लुब्ध होय एटले लोनी होय ते पोताना मित्रने, पोतानी स्त्रीने, वंचे, ठ गे, बेतरे तथा माता पिता अने पोताना सज्जन तेने पण (नाविरक्कइ के०) न देखे, न गणे, सर्वने वंचे अने निश्चें पोताना सहोदर एटले जाइ सर खाने पण मारे एवा अनर्थ करतां थकां पण कांइ विचारे नहीं.

हवे प्रशस्त लोन कहे ठेः– ज्ञान, दर्शन, चारित्रनो लोन करवो, विन य वेयावच्चनो लोन करवो, शिष्यनो संग्रह करवो, श्रीउमास्वाति वाचकनी पेरें नाना प्रकारना सूत्रार्थनो संग्रह करवो. इत्यादि सर्व प्रशस्त लोन जा णवो. ए चार कषायना नेद प्रतिनेद घणा ठे ते आगल पांत्रीशमी गाथा ना अर्थमां कहेशुं.

हवे त्रण योगनुं प्रशस्त अप्रशस्त पणुं कहे ठेः– तिहां मनने विषे आ र्त्तध्यान अने रौड्ध्याननुं चिंतवन करे,ते अप्रशस्त मनोयोग जाणवो तथा धर्मध्यान शुक्लध्याननुं ध्यावबुं, ते प्रशस्त मनोयोग जाणवो.

तथा धर्ममय एवी निरवद्य वाणी मुखथकी बोले, देवगुरुना गुणनुं मु खथी वर्णन करे, ते प्रशस्त वचनयोग जाणवो. तथा ए चोर ठे, ए जार ठे, इत्यादिक पापमय वाणी बोलवी, ते अप्रशस्त वचनयोग जाणवो.

तथा उजमाल थइने धर्मनी करणी करे, दान पुण्य पूजाने विषे उजमा

न थाय, ते प्रशस्त काययोग जाणवो अने विषयसेवा करवी, जुगटुं
सात दुर्व्यसनादिक सेववां, ते अप्रशस्त काययोग जाणवो.

हवे 'रागेणव दोसेणव' ए गाथाना मूलपाठनो अर्थ करे छेः–
रागें करीने ते रागना त्रण भेद छे. कामराग, दृष्टिराग अने स्नेहराग,
त्रण राग जाणवा. तिहां काम राग ते स्त्री सेवाने विषे जेम श्री
ना जीव भवदत्तें पोताना भाइना दाक्षिण्ययकी अर्धपरिणीत नागिला
स्त्रीने छोडीने चारित्र लीधुं पण पाछो कामरागने वश होवाथी चारित्र
डी तेज स्त्रीमां आसक्त थयो. माटें कामराग दुर्निवार्य छे. हवे स्नेह राग
कहे छे, ते जेम पोताना स्वजन धन धान्यादिकने विषे स्नेह राग छे,
तथा दिगम्बर मतनो प्रवर्त्तावनार शिवभूतिने पोतानी उत्तरा नामें ब
ननी उपर जे राग ते पण स्नेह राग जाणवो. तथा दृष्टिराग ते शाक्यम
तादिक कुदर्शनीयोने विषे जे राग ते दृष्टिराग कहीयें. ते दृष्टिराग महाब
लवंत छे, उत्तमपुरुषोने पण दुःखें तजवा योग्य छे. जेम प्रभावती राणीनो
जीव देवता थयो छे, तेणे घणे कष्टें करी तापसना भक्त उदायीन राजाने
प्रतिबोध्यो. तथा चाहुः श्रीहेमाचार्याः ॥ कामरागस्नेहराग, वीषत्कर
वारणौ ॥ दृष्टिरागस्तु पापीयान्, दुरुच्छेदः सतामपि ॥ १ ॥

भावार्थः– कामराग अने स्नेहराग ए बे निवारवा सुलभ छे, पण दृष्टि
राग जे छे, ते पापीयो छे, माटे ते सत्पुरुषने पण टालवो दुःकर छे.

तेम द्वेषें करीने एटले द्वेष ते अप्रीति तेणें करीने गोष्ठामाहिलनी पेठें
जाणवो तथा " रागेणव दोसेणव " इहां वा शब्द जे छे ते विकल्पार्थवा
ची छे, ते वाशब्दथी विकल्पने अर्थे रागद्वेष प्रशस्त अप्रशस्त रूपें छे.

तिहां रागना बे प्रकार कहे छेः–स्त्रीयादिकने विषे जे राग, ते अप्रश
स्त राग कहियें अने श्रीअरिहंतादिकने विषे जे राग करवो, ते प्रशस्तराग
जाणवो. श्रीगौतमस्वामीनी पेठें ॥ उक्तं च ॥ अरिहंते सुयरागो, रागो साहुसु
बंभयारिसु ॥ एस पसत्थो रागो, अय सरागाण साहूणं ॥ १ ॥ भावार्थः–
श्रीअरिहंतने विषे जे राग राखवो,तथा साधुने विषे अने ब्रह्मचारीने विषे
जे राग राखवो, ते राग सर्व प्रशस्त जाणवो, एवो राग राखनार (अप्र
के०) जे थाय ते सराग संयमी साधु जाणवो ॥

हवे द्वेषना बे प्रकार कहे छेः–तिहां पाषाणादिकने विषे जे द्वेष कर

वो, ते तथा दास, दासी आदिकने विषे जे द्वेष ते अप्रशस्त द्वेष जाण वो तथा माग कर्मप्रमादने जीतवा माटे कर्मक्षय करवाने विषे द्वेष कर वो, जेम दुःकर्म प्रमादादिकने जीतवा माटे उजमाल थयेला श्रीवीरजग वाननी पेठें द्वेष करवो, ते प्रशस्त द्वेष जाणवो ॥

आशंकाः– राग, द्वेष,ए बेहु प्रथम कहेला चार कषायमां नलेलाज ठे, तो वली जूदा शा माटें लीधा ? तिहां कहे ठे, के राग, द्वेष, ए वे विशेष अ नर्थना हेतु ठे, तेमाटें जूदा लीधा ठे, अने वली ते अत्यंत दुःखें जीताय तेवा ठे माटें राग द्वेष ठे ते नावकर्म ठे अने क्रोधादिक कषाय तो द्रव्य कर्म ठे ॥ उक्तं च ॥ जं न लहइ सम्मत्तं, लहुणंवि जं न एइ संवेगं ॥ विस यसुहे सुय रकाइ, सो दोसो राग दोसाणं ॥ १ ॥ नावार्थः–जे रागरोष, जीवने समकेतपणुं पामवा न दीये, अने जो समकेतपणुं पामे तो पण संवेगपणुं पामवा न दीये, कारण के रागी द्वेषी जीव होय,ते विषयसुखना सुखमां रक्त रहे, माटे ते (दोसो के०) दोष एटले अवगुण सर्व राग अने द्वेषनो जाणवो ॥१॥ तथा ॥ राग द्वेषौ यदि स्यातां, तपसा किं प्रयो जनं ॥ तावेव यदि न स्यातां, तपसा किं प्रयोजनम् ॥ १ ॥ नावार्थः– जो सत्तामां रागद्वेष ठे, तो तप करवानुं शुं प्रयोजन ठे ? अने जो रागद्वेष नथी रह्या तो पठी तप करवानुं पण शुं प्रयोजन ठे ? ए राग द्वेष तथा पू र्वे कह्या जे इंद्रियकषायादिक (तं के०) ते सर्वने (निंदे के०) निंदुं हुं, गर्हुं हुं, आलोउं हुं. इत्यादिक पूर्ववत् कहेवुं॥इतिचतुर्थ गाथार्थः॥४॥

हवे दर्शनना अतिचार पडिक्कमे ठेः–

॥ आगमणे निग्गमणे, ठाणे चंकमणे अणाजोगे ॥
अनियोगे नियोगे, पडिक्कमे देसियं सवं ॥ ५ ॥

अर्थः–(आगमणे के०) मिथ्यादृष्टियोना रथयात्रादि महोत्सव दे खवाने अर्थे कुतूहलें करीने तिहां आववुं एमज ते मिथ्यादृष्टिनाज रथयात्रादिक महोत्सव जोवाने अर्थे पोताना घरथकी (निग्गमणे के०) निकलवुं तथा मिथ्यादृष्टियोना देवगृहादिकना (ठाणे के०) स्थान कने विषे उन्नुं रहेवुं तथा उपर चडवुं, (चंकमणे के०) तिहांज पुनः पुनः परिभ्रमण करवुं,तिहांज नमतुं रहेवुं, उपजक्षण थकी बेसवुं, आसन

शयनादिकनुं करवुं तेथी जे अतिचार दोष लाग्यो होय, ते आलोउं छुं. जेमाटें श्रावकने अन्यदर्शनी कुतीर्थीउना तीर्थेने विषे जोवा जावुं निषेधुं छे, तेनी उपर दृष्टांत कहे छे ॥ यतः ॥ वेसागिहे सुगमणं, जहा निसिद्धं तहा कुलं वहुणं ॥ जाणावि तहा सावय, सुसावगाणं कुतिछेसु ॥ १ ॥ नावार्थः–जेम वेश्याना घरने विषे गमन करवुं कुलवधूने निषेध छे, तेम श्रावकने पण जाणो. जे श्रावक सुश्रावक होय, नावश्रावक होय, तेने कुतीर्थीने देहरे जावुं निषेध छे ॥ १ ॥

हवे ए आगमन निगमन शाथकी थाय? ते कहे छेः– (अणानोगे के०) अनानोगथी एटले अनुपयोगें प्रमाद वशें करी समकेतने विषे उपयोग न रहे, तेवारें कुतीर्थीने देहरें गमनादिक थाय, तेथी अतिचार लागे. परंतु जो उपयोग छते गमनादिक करे, तो अनाचार थाय. तथा (अनियोगे के०) राजादिकना अनियोगादिने बलात्कारें कुतीर्थें आगमनादिक थाय, ते रायानिउगेणं इत्यादि छ आगार छे. तेमां एक राजादिकना परवशपणे जवुं पडे, ते रायानिउगेणं. बीजो सगासंबंधीना समुदायना परवशथकी जावुं पडे, ते गणानिउगेणं. त्रीजो राजथकी व्यतिरिक्त बलवंतना परवशथकी जावुं पडे, ते बलानिउगेणं. चोथो इष्टदेवताना परवशथकी जावुं पडे, ते देवानिउगेणं. पांचमो गुरु जे माता, पिता, कलाचार्य, प्रमुख वडेराना बलात्कारथी जावुं पडे, ते गुरुनिग्गहेणं ॥ यतः ॥ माता पिता कलाचार्य, एतेषां ज्ञातय स्तथा ॥ वृद्धा धर्मोपदेष्टारो, गुरुवर्गो सतां मतः ॥ १ ॥

नावार्थः– माता,पिता,कलाचार्य, तथा पोतानी ज्ञातिना जे मुख्य होय ते, तेम वली वृद्ध ते धर्मना उपदेशक एटला पुरुषने गुरुवर्ग कहियें. ए पांचमो आगार तथा छठो दुर्निक्षादिकने विषे सर्वथा निर्वाह चलाववाने माटे जवुं पडे, ते वित्तिकांतारआगार ए प्रमाणे अनियोगनो अर्थ कह्यो.

हवे (नियोगे के०) नियोग ते श्रेष्ठिपदवी अथवा प्रधान पदवी आदिक अधिकार आवे थके जे मिथ्यात्व सेवे, ते अतिचार जाणवो. शेष, आदिकने इत्यादिकनो अर्थ पूर्ववत् जाणवो. ए रीतें दर्शनना अतिचार कह्या.

हवे सामान्यपणेज व्याख्या करे छेः–जेम अनुपयोग पणे घरथकी तथा हाटथकी आववुं, जवुं, अथवा हाटने पगे लागी वेसवुं, तथा काम पडे थके अन्यतीर्थीने प्रणामादिकनुं करवुं, तेथकी अतिचार अथवा असावद्य

नपणे कुतीर्थने विषे जवुं आववुं, थयुं होय, तिहां पंचेंद्रियना वधना हेतु
नो पण संजव ठे माटे सर्वनावें करी श्रावकोने त्यां जवुं निषिद्ध करेलुं ठे. तथा
राजादिकना अनियोगपणाथी स्वनियम खंमनादिक थाय तथा नियोग शेव
मंत्रिआदिकनी पदवी मले थके जवुं पडे, ते दर्शनना अतिचार, शेष आला
तो पूर्वपरें जाणवो. एम ज्ञानातिचार आश्रयी पाठली गाथायें व्याख्या करी.
तथा दर्शनातिचार आश्रयी पण सामान्यपणे व्याख्या कही ॥ इति ॥ ५ ॥

हवे समकेतना पांच अतिचार पडिक्कमवाने गाथा कहे ठेः—

संका कंख विगिछा, पसंस तह संथवो कुलिंगीसु ॥
संमत्तसईयारे, पडिक्कमे देसियं सवं ॥ ६ ॥

अर्थः—एक धर्मने विषे शंका राखवी, बीजो कांक्षा ते अपरधर्मने विषे
अनिलाष करवी, त्रीजो धर्मना फलनो संदेह राखवो ते वितिगिछा, चोथो
मिथ्यात्वीनी प्रशंसा करवी, (तह के०) तथा पांचमो कुलिंगी मिथ्यात्वीनो
संस्तव ते परिचय करवो, ए समकेतना पांच अतिचारने पडिक्कमुं छुं. दि
वससंबंधि इत्यादि पूर्ववत्. तिहां दर्शनमोहनीय कर्मना क्षयोपशम थकी
उदय पाम्यो जे आत्मपरिणाम तेथी वीतरागें कह्या जे जीवादिक तत्त्व
तेनी उपर शुद्धश्रद्धानरूप जे आत्मानो शुन परिणाम तेने समकेत
कहीयें. सिद्धपंचाशिकासूत्रवृत्ति, तथा सिद्धप्राभृतवृत्ति, धर्मरत्नवृत्ति, कर्म
ग्रंथसूत्रवृत्ति, दिनकृतवृत्ति आदिक अनेक ग्रंथोमां कह्युं ठे. तथा पूज्यश्री
देवेंद्रसूरियें कह्युं ठे ॥ जिय अजिय पुस्सपावा, सवसंवर बंध मुक्ख निज्जर
णा ॥ जे ण सद्दहइ तयं, सम्मं खइगाइ बहुजेयं ॥ १ ॥ अन्यत्रापि ॥ जीवा
इ नवपयछे, जो जाणइ तस्स होइ सम्मत्तं ॥ नावेण सद्दहंतो, अयाण मा
णेवि सम्मत्तं ॥ तथा त्रण तत्त्वना अध्यवसाय ते समकेत कहियें ॥ उक्तं
च ॥ अरिहं देवो गुरुणो, सुसाहुणो जिणमयं मह पमाणं ॥ इच्चाइ सुह
नावो, सम्मत्तं बिंति जगगुरुणो ॥ १ ॥ नावार्थः—देव श्रीअरिहंत, गुरु
सुसाधु, धर्म ते श्रीजिनेश्वर नगवानप्ररूपित. ए त्रण तत्त्व मुजने प्रमाण
ठे, इत्यादिक शुननाव होय तेने जगतना गुरु समकेत कहे ठे.

समकेत ते श्रीवीतरागना धर्मनुं मूलनूत ठे, जेमाटे डुविहेणं तिविहेणं
इत्यादि नांगे अंगीकार करवे करीने श्रावकना बार व्रत ते समकेतादिक

उत्तरगुण रूप बे नेदें करी युक्त तेने आश्रयीने तेरशें कोडी उपर चोरा कोडी ते उपर बार लाख सत्तावीश हजार अने बसें, एटला उत्तरनेद नांगा थाय, ए नांगामांहे केवल समकेत ते प्रथम नांगो जाणवो. पण ए सम केतविना एके नांगानो संनव थाय नहीं. एटला माटें कह्युं ठे के ॥ मुद्दारं पइहाणं, आहारो नायणं निहि ॥ डुगछकस्सवि धम्मस्स, सम्मत्तं परिकित्तियं ॥ १ ॥ एनुं फल आ प्रमाणें कहे ठेः– अंतोमुहुत्त मित्तंपि, फासियं जेहि हुज्ज सम्मत्तं ॥ तेसिं अवढ पुग्गल, परिअट्टो चेव संसारो॥ ॥ १ ॥ सम्मद्दिठी जीवो, गछइ नियमा विमाणवासीसु ॥ जइवि नगय समत्तो, अहव न वद्धाउर्ड पुवं ॥ ३ ॥ जं सक्कइ तं किरई, जं च न सक्कइ त यंमि सद्दहणा ॥ सद्दहमाणो जीवो, पावइ अयरामरं गणं ॥ ४ ॥ आ त्रण गाथामां पहेली गाथानो अर्थ सुलन्न ठे अने बीजी तथा त्रीजी गाथानो नावार्थ कहे ठेः– सम्यग्दृष्टि जीव जो समकेतथी पड्यो न होय तो अथवा समकेत प्राप्तिथी पहेलां परन्नवनुं आउखुं न बांध्युं होय तो निश्चें वैमानिकवासी देवोमां जइ उपजे ॥ २ ॥ जेहवी शक्ति होय तेवी तपः क्रिया करे अने जो क्रिया करवानी शक्ति न होय तो धर्म उपर साची सद्दहणा राखे, सद्दहणा करतो जीव अजरामर स्थानक पामे ॥ ३ ॥ ६ ॥

हवे ए सम्यक्त्वनी उपर जय अने विजयराजानी कथा कहे ठेः– आ जंबुद्वीपना नरतक्षेत्रने विषे स्वर्गपुरीनी स्पर्धा करे एवुं, विश्वने आनंद उपजावनारुं नंदिपुर नामें नगर ठे, तेने विषे दौःस्थ्य, दौर्नाग्य, दारिद्रीपणुं डुःखदौर्निक्षादिक सर्व नयना समूह क्षय थइ गया ठे, अने ते सर्व संपदानुं आस्पद केतां स्थान ठे. त्यां श्रीधर्म नामें राजा राज करे ठे. सर्व शत्रुने त्रास पमाडनार ते राजा न्याय, धर्में करी राज्य, तथा प्रजाने पाले ठे. याचक लोकनें संपदा आपवाथी प्रियमेलक यक्ष सरखो ठे. तेने १ श्रीकांता, २ श्रीदत्ता अने ३ श्रीमती, एवे नामें त्रण पट्टराणीयो ठे. तेमां श्रीकांतानो पुत्र जय अने श्रीदत्तानो पुत्र विजय ए बे अतुल पराक्रमवाला ठे, अने बालपणाथीज जाणीयें पाठला नवनुं समकित लेता आव्या होय नहिं? एवा ठे, तेथी पाठला नवने रंगें रंगाणा ठे. सरखा आकारवाला तथा सरखी वयवाला विद्या, कला, आचार तथा गुणें करी सरखी कान्तिवाला ठे. ते बे नाइ जाणीयें बे नेत्रज होय नहिं. कहेलुं ठे के

माह्यो पुरुष, हायने उपकार करवानुं, स्त्रीने सत्वपणुं, जागा थानने वज, जी भने बोलतां माह्यापण, आंखने सखीपणुं शीखवे, ए सत्पुरुषनां लक्षण होय.

हवे प्रकृतियें करीने कुमति एवी त्रीजी जे श्रीमती नामें राणी हती तेने पुत्र थयो. ते न्यायमार्गने विषे बुद्धिमान छे, तेनुं नयधीर एवुंनाम स्थाप्युं, ते जेम कादववाली धरतीने विषे कमल उत्पन्न थाय, ते जेवी शोभाने पामे, तेम श्रीमतीने नयधीर पुत्र शोभतो हवो.

हवे जय विजयनुं पुण्य अतुल छे, तेणें करी प्रजानो राग विशेष देखीने शोक्यपणाना मत्सरथी ईर्ष्या करती, द्वेष धरती एवी श्रीमती चिंतवती हवी, जे ए बे भाइ चेगा मली रहे छे, तेनी आगल मारा पुत्रने दासीना पुत्रनी तोलें पण कोइ गणतुं नथी, त्यारें वली राज्यनी आशा तो क्यांथी ज ? जय, विजय छते मारा पुत्रने राज मलवुं दोहिलुं छे, एटलामाटे एवुं करुं जे म्हारा पुत्रने राज्य मले, पण ज्यांसुधी ए बे जीवता होय, तिहां सुधी न मले! एवो विचार करीने ए बेने मारवानो उपाय चिंतवे छे, तेमनां छिद्रो जुए छे, पण कोइ छिद्र हाथ आवतुं नथी, तेमाटें दिन दिन डुबली थाती जाय छे. मुखें अन्न, पाणी न रुचे, रात दिन, निद्रा नावे, मुखें निसासो मूकती, रात दिवस झूरती, दुःख अनुभवती रहे छे.

अन्य दिवसें कामण टुमण करवावाली एक तापसिणी परिव्राजिका श्रीमती पासें आवी, ते तेने वश करवा माटें कहेवा लागी के, तुजने शुं दुःख छे? श्रीमती पण तेना खावा पीवानी घणी खबर राखती तथा परिव्राजकाने घणी रीझ पमाडती वश करती हवी. एम एक एकने वश करती श्रीमतीना कह्याथकी तेना मननी वात जाणीने मुखें मधुरुं बोलती परिव्राजिका कहेवा लागी के, हुं एवुं करीश के, तारा पुत्रनेज राज्य मलशे. एम कही घणो विश्वास पमाडी पोताने ठेकाणे गइ.

हवे परिव्राजिका अनेक मंत्र, चेटक, मोहन, उच्चाटन इत्यादिक अनेक शक्तियें करी राजाने स्वप्नमध्यें एम कहेती हवी जे हुं राज्यनी अधिष्ठायिका देवी छुं, तारा हितने काजें कहुं छुं, माटें तुं सावचेत पणे रहेजे. तारा जय विजय कुमार, तुजने थोडा कालमां हणीने तारुं राज्य लेशे. ए बे तारा वैरी छे, तुजने ए बे दुर्जय छे, जाणीयें नवा कोइ दैत्य उदय पाम्या होय नहिं ? एम जाणजे. ते माटें तारे ए बे मारवा घटे छे. वैरी

उत्तरगुण रूप बे नेदें करी युक्त तेने आश्रयीने तेरशें कोडी उपर चोरा
कोडी ते उपर बार लाख सत्तावीश हजार अने बसें, एटला उत्तरनेद
गा थाय, ए नांगामांहे केवल समकेत ते प्रथम नांगो जाणवो. पण ए स
केतविना एके नांगानो संनव थाय नहीं. एटला माटें कह्युं ठे के ॥ मु
दारं पइहाणं, आहारो नायणं निहि ॥ डुगछकस्सवि धम्मस्स, सम्म
परिकित्तियं ॥ १ ॥ एनुं फल आ प्रमाणें कहे नेः– अंतोमुहुत्त मित्तंपि
फासियं जेहिं हुङ्क सम्मत्तं ॥ तेसिं अवढ्ढ पुग्गल, परियट्टो चेव संसारो
॥ १ ॥ सम्मदिठी जीवो, गछइ नियमा विमाणवासीसु ॥ जइवि नग
गमत्तो, अहव न बद्धाउठ पुव्विं ॥ ३ ॥ जं सक्कइ तं किरई, जं च न सक्कइ
हंति सद्दहणा ॥ सद्दहमाणो जीवो, पावइ अयरामरं ठाणं ॥ ४ ॥ अ
अण गाथामां पहेली गाथानो अर्थ सुलन ठे अने बीजी तथा त्रीजी ग
थानो नावार्थ कहे नेः– सम्यग्दृष्टि जीव जो समकेतथी पड्यो न होय
तो अथवा समकेत प्राप्तिथी पहेलां परनवनुं आठखुं न बांध्युं होय त
निश्चें वैमानिकवासी देवोमां जइ उपजे ॥ २ ॥ जेहवी शक्ति होय तेवी
पः क्रिया करे अने जो क्रिया करवानी शक्ति न होय तो धर्म उपर सार्च
सद्दहणा राखे, सद्दहणा करतो जीव अजरामर स्थानक पामे ॥ ३ ॥ ६ ॥

हवे ए सम्यक्त्वनी उपर जय अने विजयराजानी कथा कहे ठेः–
आ जंबुद्वीपना नरतक्षेत्रने विषे स्वर्गपुरीनी स्पर्धा करे एवुं, विश्वने
आनंद उपजावनारुं नंदिपुर नामें नगर ने, तेने विषे दौःस्थ्य, दौर्नाग्य,
रिद्रीपणुं डुष्टदौर्निक्षादिक सर्व नयना समूह क्षय थइ गया ठे, अने ते
सर्व संपदानुं आस्पद केतां स्थान ने. त्यां श्रीधर्म नामें राजा राज करे ठे.
सर्व शत्रुने त्रास पमाडनार ते राजा न्याय, धर्मे करी राज्य, तथा प्रजाने
पाळे ने. याचक लोकने संपदा आपवाथी प्रियमेलक पक्षु सरखो ने. तेने
१ श्रीकांता, २ श्रीदत्ता अने ३ श्रीमती, एवे नामें त्रण पट्टराणीयो ठे. ते
मां श्रीकांतानो पुत्र जय अने श्रीदत्तानो पुत्र विजय ए बे अतुल पराक
मवाला ने, अने बालपणाथीज जाणीयें पाठला नवनुं समकित लेना था
था होय नहिं ? एवा ने, तेथी पाठला नवने रंगें रंगाणा ठे. सरखा आ
कारवाला तथा सरखी वयवाला विद्या, कला, आचार तथा गुणें करी स
रखी रुचिवाला ने. ने बे नाइ जाणीयें बे नेत्रज होय नहिं. कहेलुं ठे के-

नाह्यो पुरुष, हाथने उपकार करवानुं, स्त्रीने सत्त्वपणुं, नाना स्थानने वश, जीनने बोलतां माहापण, आंखने सखीपणुं शीखवे, ए सत्पुरुषनां लक्षण होय.

हवे प्रकृतियें करीने दुर्मति एवी त्रीजी जे श्रीमती नामें राणी हती ते ने पुत्र थयो. ते न्यायमार्गने विषे बुद्धिमान् छे, तेनुं नयधीर एवुंनाम स्थाप्युं, ते जेम कादववाली धरतीने विषे कमल उत्पन्न थाय, ते जेवी शोभाने पामे, तेम श्रीमतीने नयधीर पुत्र शोभतो हवो.

हवे जय विजयनुं पुण्य अतुल छे, तेणें करी प्रजानो राग विशेष देखीने शोक्यपणाना मत्सरथी ईर्ष्या करती, द्वेष धरती एवी श्रीमती चिंतवती हवी, जे ए बे नाइ नेगा मली रहे छे, तेनी आगल मारा पुत्रने दासीना पुत्रनी तोलें पण कोइ गणतुं नथी, त्यारें वली राज्यनी आशा तो क्यांथी ज ? जय, विजय छते मारा पुत्रने राज मलवुं दोहिलुं छे, एटलामाटे एवुं करुं जे महारा पुत्रने राज्य मले, पण ज्यांसुधी ए बे जीवता होय, तिहां सुधी न मले! एवो विचार करीने ए बेने मारवानो उपाय चिंतवे छे, तेमनां छिद्रो जुए छे, पण कोइ छिद्र हाथ आवतुं नथी, तेमाटें दिन दिन दुबली थाती जाय छे. मुखें अन्न, पाणी न रुचे, रात दिन, निद्रा नावे, मुखें निसासो मूकती, रात दिवस फूरती, दुःख अनुनवती रहे छे.

अन्य दिवसें कामण टुमण करवावाली एक तापसिणी पारिव्राजिका श्रीमती पासें आवी, ते तेने वश करवा माटें कहेवा लागी के, तुजने शुं दुःख छे ? श्रीमती पण तेना खावा पीवानी घणी खबर राखती तथा पारिव्राजकाने घणी रीज पमाडती वश करती हवी. एम एक एकने वश करती श्रीमती, एक कहाथकी तेना मननी वात जाणीने मुखें मधुरुं बोलती पारिव्राजिका कहेवा लागी के, हुं एवुं करीश के, तारा पुत्रनेज राज्य मलशे. एम कही घणो विश्वास पमाडी पोताने ठेकाणे गइ.

हवे पारिव्राजिका अनेक मंत्र, चेटक, मोहन, उच्चाटन इत्यादिक अनेक शक्तियें करी राजाने स्वप्नमध्यें एम कहेती हवी जे हुं राज्यनी अधिष्ठायिका देवी छुं, तारा हितने काजें कहुं छुं, माटें तुं सावचेत पणे रहेजे. तारा जय विजय कुमार, तुजने थोडा कालमां हणीने तारुं राज्य लेशे. ए बे तारा वैरी छे, तुजने ए बे दुर्जय छे, जाणीयें नवा कोइ दैत्य उदय पाम्या होय नहिं ? एम जाणजे. ते माटें तारे ए बे मारवा घटे छे. वैरी

अने रोग ए बेहुने मूलमांथी उखेडी नाखवा, ए नीति छे. तारा हितने अर्थे हुं जणाववासारु आवी छुं. पछी तुफने जेम सूफे, तेम कर, हुं तो कहे नारी छुं. एम स्वप्नमध्यें कही गइ, एटले राजा जाग्यो, उचाट करतां श्री मती पासें गयो, अने स्वप्ननी सर्व वात मांमीने कही.

राणीयें कह्युं में पण एवुं स्वप्न दीठुं छे, ए वात सत्य छे. एवी वात राणीना मुखथी सांजलीने राजा अति खेद करतो थको चित्तमांहे चिंत वया लाग्यो जे पुत्र तो ए बे उत्तम छे, महासत्त्वना धणी छे, राम केशव सरखी जोड छे, तेमाटें एनाथी ए अकार्य पण थाय नहीं. तेम ए देवीनुं स्वप्न ते पण जूठुं होय नहिं! वली पुत्र पण मराय नहीं! अने मास्या विना चाले पण नहिं! एटला माटें एके तरफनो विचार सूफतो नथी! ते वखते राजाने एक तरफ नदी ने एक तरफ वाघ, एवुं कुवेट थयुं. माटे हवे केम करुं? शास्त्रमध्यें एम कह्युं छे के,विषनुं वृक्ष पोतें हाथे वावी महोटुं कर्युं होय, तो ते पोताने हाथे छेदवुं घटे नहीं, तो आ साक्षात् कल्पवृक्ष सरखा पुत्र छे तेने महाराथी केम मराय? अने एनो विश्वास पण कराय नहिं. तत्का ल केटलो एक विचार करी निश्चय कस्यो जे ए बे जाइने महारे वशवर्ती करुं, बंदीखाने राखुं, बूटा राखुं नहीं, एटले मुफने कांइ जय रहेशे नहीं.

हवे प्रजातें राजा सजामांहे आवी बेठो, तेवारें जय विजय बेहु जाइ राजाने प्रणाम करवा आव्या, तेवाज पोलिये रोक्या, त्यारें दीनमन करी चिंतातुर थया थका, मौनपणुं धारीने तिहांथी पाछा वल्या. बेहु जाइ वि चार करवा लाग्या के, आपणे कशो राजानो अन्याय कस्यो नथी, अवि नय कस्यो नथी, कशी अवज्ञा पण करी नथी, के जेथी राजायें ए छे. एणे अपमान दीधुं! आपणी अवज्ञा करी, एटलामाटें आपणे इहां रहेवुं घटतुं नथी ॥ यतः ॥ मा जीवतु परावज्ञा, दुःखदग्धस्तु योजनः ॥ तस्या ऽजननीरेवास्तु, जननी क्लेशकारिणी ॥१॥ जावार्थः–परनी अवज्ञानाना दुःखथी दग्ध थइने जीववुं ते करतां मरवुं सारुं छे अने जे परनी अवज्ञा थया छतां पण जीवे ते पुरुषनी माताने माता न जाणवी अर्थात् माताने क्लेशकारी जाणवी. एटलामाटें आपणने अवश्य स्वेहायें देशांतरें जवुं, अहीं पराधीन एटले परवशपणे कोण रहे. देशांतर जवाथी गुणागुणनी परीक्षा पडे छे, तेमाटे देशांतर जोवाना मनोरथ आपणा पूरा करवा. वली

राजा पण पोताना पुत्रना अनिमानपणानो नाव शुं जाणे जे मैं पुत्रने अपमान दीधुं हतुं? जेमाटें शास्त्रमां पण कह्युं ठे केः–

॥ त्रयः स्थानं न मुचंति,काकाः कापुरुषा मृगाः॥ अपमाने त्रयो यांति सिंहाः सत्पुरुषा गजाः ॥ अर्थः–अपमान थयाथी त्रण जणा स्थानक न मूके. कागडा, कापुरुष ते मूर्खपुरुषो, अने मृगलां. तथा सिंह सत्पुरुष अनें हाथी, ए त्रण जणा स्थान मूकी आपे ठे. वली एम विचारता हवा के, कांइक अपर मातायें पितानुं चित्त निश्चय फेरव्युं ठे, तेणे करी पितायें आ पणो अनादर कस्यो, पण आपणो पिता कांइ एवो ठे नहिं. पिता तो सरल ठे, कपटरहित ठे. परंतु ए ठवको तो पितानेज घटे ठे. एवुं विचारीने सिंहद्वारें आवी कांइक युक्तियें करी अन्योक्तियी अनुक्रमें त्रण काव्यें करी ठलंनो लख्यो.

॥ तुलेऽवलेपं सहसे वृथैवं, समं प्रमाणं निखिलान्नयेऽहम् ॥ गुरूनथ लादगुरून्यङ्खान्, करोप्यशेपान् कुटपत्समांश्च ॥ १ ॥ रत्नानि रत्नाकर मावमंस्था, महोर्मिनिर्यद्यपि ते वहूनि ॥ हानिस्तवैवेह गुणैस्त्वमानि, ना वीनि नृवक्षनमौलिनांजि ॥२॥ नचैप दोपस्तव किन्तु कस्या, प्यन्यस्य यः क्षो नकरस्तवापि ॥ गुणोथवाऽपं कथमन्यथास्ति,तेषां गुणैः स्वैर्महिमप्रवृत्तिः॥३॥ अर्थः– हे तुले ! सर्वेनुं सरखुं माप हुं करुं छुं, एम अनिमान तुं कर नहिं. कारण के तुं महोटा पदार्थने नीचा करे ठे, अने हलकाने उंचा करे ठे. अने वली ते सारा पदार्थोंने कूटपापाणनी समान करे ठे ॥१॥ हे रत्नाकर! यद्यपि घणां रत्नो होवाथी महोटा एवा तारा तरंगोयें करी अनिमान आणी तुं रत्नोनुं अपमान कर नहिं. जो अनिमान आणीने एम जाणीश जे मारे घणां रत्नो ठे, तो तेमां तारुंज अपमान थाशे, कारण के ते ताराथी अप मानें पामेलां रत्नो तो महोटा एवा राजाउंना मुकुटमां जडने रहेशे ॥ २ ॥ तेमां काहिं तारो दोप नथी. परंतु कोइ अन्यकृतदोप जे ठे, ते तुनें क्षोन करनारो थयो ठे. नहिं तो गुण जे ठे, ते अन्यथा केम थाय? अने ते रत्नोने तो पोताना गुणोयें करी पोतानी महिमानी प्रवृत्ति थइ ठे.

एवा त्रण श्लोक सिंहद्वारें लखी सिंहनी पेठें साहसिक थया थका वे हुजणा गाना सांज समे नगरथकी निकलता हवा. एवे नगर वहार जिहां नित्य मणिना दीवानो प्रकाश ठे एवा श्रीशांति नाथना प्रासादने विपे आ वी परमेश्वरने नमी, परमेश्वरनी स्तुति करवा लाग्या.

॥श्लोक॥ नित्यानंदपदप्रयाणसरणी श्रेयोविनिःसारिणी, संसारार्णवता
रैकतरणी विश्वर्द्धिविस्तारिणी। पुण्यांकूरनरप्ररोहधरणी व्यामोह संहारिणी
प्रीत्यै कस्य न ते खिलार्तिहरणी मूर्तिर्मनोहारिणी ॥१॥ अर्थः–निरंतर आ
दपदना प्रयाणना रस्तासमान, कल्याणने विशेषें करी उत्पन्न करनारी, संसा
समुद्र तारवामां नावसमान,विश्वनी ऋद्धिने विस्तार करनारी,पुण्यरूप अंकू
नरना प्रकट करवानी पृथ्वी,व्यामोहने संहार करनारी,अखिलआर्त्तिने ना
करनारी,मनोहर,एवी अरिहंतनगवाननी जेमूर्त्ति,तेकोने प्रीतिनेमाटे न थाय

ए रीतें स्तुति करी आगल प्रयाण कर्युं. दूर गया थकां थाका, एवाम
एक वड आव्यो, ते वड हेठल विश्राम कर्यो. त्यां रूडी जगा जोइ पथार
करी, बेहु जणा सूता. एवामां विजयकुमारने निद्रा आवी ने जयकुमा
जागे ले. एवा अवसरनेविषे ते वड उपर यक्ष अने यक्षिणी रहेतां हतां
तेमांथी यक्षिणी यक्षने कहेवा लागी के हे प्राणनाथ ! आज आपण
आंगणे प्राहुणा उतर्या ले, ते उत्तम ले, एमनी घणी नक्ति युक्तियी करव
घटे ले. प्राहुणो सर्वने सर्वथा प्रकारें पूजनीय होय. आपणा आज पूर्वज
ना पुण्यनो उदय थयो, त्यारें त्रण जगतमांही जेनी ख्याति ले, एवा रा
कुंवरो आव्या ले. माटें केम नक्ति करता नथी ? ते सांनलीने यक्ष, यक्षि
णीप्रत्यें रूडी वाणीयें करीने कहे ले के तें रूडुं कयुं ? आपणी पासें अमू
ल्य त्रण दिव्य वस्तु ले,ते आपीने आ प्राहुणानी नक्ति करीयें. एक तो मह
मंत्र नित्यप्रत्यें सूत्रपाठें सात वार नणवो,एम सात दिवस लगण मन,वचन
कायानी शुद्धियें करी गुणे,तो ए मंत्रना प्रनावथी सातमे दिवसें महा राज्य
ऋद्धिनो अधिकारी थाय. बीजो मणि ले तेनो महिमा कहे ले. एना(ले.
थी जेवुं वांछे, तेवुं रूप थाय, आकाशमार्गे चाल्यो जाय अने वली से
जातिनां विष टले,तथा चिंतित ऋद्धि पमाडे अने वांछित नोजनादिक सर्व
आपे. ए मणिनी प्रार्थना करवाथी एटली वस्तु पामे. त्रीजी एक महोटी म
हा ओषधि ले तेनो महिमा कहुं लुं. शस्त्रना नय,अग्निना नय,सर्पना नय,
तथा नूतपिशाचादिकना दोषनी हरनारी ए ओषधी ले तो हे स्त्री! ए त्रणे दि
व्य वस्तु ले,ते आपीने ए प्राहुणानी नक्ति करीयें. हे प्रिये! ए त्रण जगतमां
सार वस्तु ले. एवुं सांनलावीने जयकुमारने हर्षसहित ते त्रण वस्तु आपती
हवी. जेनुं नाग्य त्रण जगतने विषे आश्चर्यकारी ले तेने शुं डुर्लन ले? ए त्रण

स्तु पामीने महा ओषधीने माहात्म्यें करी निरुपद्रव थयो थको निश्चिंत थइ
निर्भयपणे सुखयी सूतो, ते ऊंघ्यो. अतुल पुण्यना धणीने क्यांयकी नय
होय ? हवे पाछली रात चार घडी रही तेने ब्राह्ममुहूर्त कहीयें ते वखत ते
जाग्यो. जेम बाप दिकराने हेत करे, तेम जयकुमरें विजयकुमरने जगाडीने
रत्नना प्राहुणाचकिनुं वृत्तांत कहुं. विधिसहित राज्य पामवानो मंत्र ते
विजयकुमरने जोइयें. एवुं चिंतवीने मंत्र आपतो हवो. निष्कपटपणे विज
यकुमार ते मंत्र लेइने एम चिंतवतो हवो के महोटो नाइ जयकुमार छे
माटे जयकुमारने राज्य होवुं जोइयें. एम विचारीने जयकुमारने अत्यंत वि
नय सहित कहेतो हवो, के हे बंधो ! राज्यने योग्य तमें छो अने हुं तमारी
सेवाने योग्य छुं. रामचंद्रजी आगल लक्ष्मणनी पेठे हुं छुं. राज्यनो धार
क तो महोटो नाइज होय, हुं तो तमारो अनुचर छुं माटे मंत्रजाप करो.
हवे विजयकुमरने राजनी ऋद्धि देवा वांछतो एवो जयकुमर हर्ष करी
बोल्यो के हे आर्य ! तुं राज्य योग्य नथी अने हुं राज्य योग्य छुं, ए केम घटे ?
आपणे बेहु राज्य योग्य छैयें. एवो न्याय छे, माटे आपणे बेहु जण जाप
करीयें, जेथी आपण बेहुने राज्य होय. ते वात विजय कुमारें अंगीकार
करी जयकुमारनी आज्ञायें विजयकुमार जाप करतो हवो. अने जयकुमार तो
मात्र विजयने प्रतीत उपजाववा जाप जपतो हवो. पण हृदयमां मंत्रजप
तो नथी. कवि कहे छे के स्नेहनी धीरता जूठं कहेवी छे ? विजयकुमारें तो
महोटा नाइना कहेणथी मर्यादा सहित जाप कर्यो. न्हानो होय ते म
होटानुं कह्युं करे. एवी सत्यापना करतो थको सात वार मंत्र जप्यो. एम
करतां प्रनात काल थयो एटले बेहु जण चाल्या जाय छे, जतां जतां
मार्गने विषे विजयकुमारने थाकी गयेलो देखीने जयकुमार चिंतववा ला
ग्यो जे एवो कोण मूर्ख छे जे निःकारण कायाने दुःख उपजावे ? वली
सुखसामग्री पामे छते चालवाना दुःखनो सेवनार थाय ? एम विचारीने
ते महामणिने पूजी प्रार्थना करीने विद्याधरनी पेरें आकाश मार्गे स्वेच्छा
चारि गतियें चाल्या. विविधप्रकारनी तीर्थयात्रा करतां पोतानो जन्म कृता
र्थ मानता हवा. नानाप्रकारनां कौतुको जोता अनुक्रमें बेहु नाइ दूर देशांतरें
निकली गया. शुन पुण्यना उदयथकी शुं न संजवे ? एमज ते महा मणि
ना प्रनावथकी इछित नोजनादिकने करवे करीने बे नाइ सर्व स्थानकें

सर्वांगें सुख जोगवता स्वेच्छायें आकाशमार्गें विचरता नानाप्रकारनां आ श्चर्य जोता सूर्यनीपेरें चालता सातमे दिवसें प्रजात समयें कामपुर नामें नगरें आव्या. ते नगर ऋद्धियें करी देवलोकनी स्पर्द्धा करतुं, घणा जिनना प्रा साद तेना शिखरें करी शोजतुं एवुं ठे, तेने देखीने मार्गने खेदें आंबाना वन मां एक फल्याफूल्या आंबाना वृक्षनी नीचें बेठा. जयकुमारनी आज्ञा मागी विजयकुमार पण तिहां बेसतो हवो. त्यारें जयकुमार चिंतववा लाग्यो के, आजे सातमे दिवसें जाप पूरो थयो ठे, तेथी ए आज अवश्य राज पामशे. एटलामाटें जो हुं इहां रहीश तो मने महोटो जाइ जाणी ए रा ज्य लेशे नहिं. मुजने बलात्कारें प्रसन्न थइने राज्य देशे; केम के ए नि तिनो जाण ठे, एटलामाटें मुजने एनी पासें रहेवुं घटतुं नथी. एवुं विचारी जयकुमार कांइक मिष करीने शीघ्रपणे तिहांथी निकल्यो. अहो ! महोटे रानी निःस्पृहता जूर्ज. कहेवी ठे जे पोते न लीये, अने जाइने अपावे ठे !

हवे ते नगरनो राजा अपुत्रीयो मुर्ज, तेथी मंत्री आदि सर्वे मलीने प्रजातें हाथी, घोडा, ठत्र, चामर, कलश, ए पंच दिव्य प्रकट करीने नगर मां फेरव्यां. पण राज्यने योग्य कोइ न मल्यो, त्यारे सर्वे नगर बहार वि जयकुमार पासें आव्या. ते विजयकुमारने पुण्यें प्रेर्युं थकुं ठत्र विकस्वर थयुं. हाथीयें गर्जारव कर्यो, घोडे हेषारव कर्यो, कलश एनी मेले ढल्यो, बे पासें चामर विंजाणां, ते समयें उंचा पुरुषने उंचुं स्थानकज योग्य ठे ए वुं जाणीनेज जाणे होय नहीं ? तेम हाथीये सुंढें करीने पोताना होदा मां बेसाड्यो, शृंगार आप्यो, त्यारें सर्वे प्रजा प्रणाम करवा लागी.

हवे राज योग्य ए राजा ठे एम प्रजा हर्षवंत थइने सहु जय जय श ब्द करवा लाग्या. एवे पंच शब्द वाजां वाजवे करीने अद्वैतशब्द थया, तेथी काने पड्यूं पण न संजलाय. एवा अवसरनेविषे देवतानी एवी आकाश वाणी थइ के, ए विजयकुमारने में राज्य दीधुं ठे. ए अतिशय गुणवंत एवो विजयराजा मदरहित ठे, माटे जे कोइ राजाना वर्ग एने नहिं माने, नहीं नमे, तेनो हुं निग्रह करीश. अहो राजवीर्ज ! सहु को सांजलो. ते वाणी सांजलीने जेम इंद्रनी वाणीयें देवता जय पामे, तेम सर्वे सामंत राजा, जय पामीने नमता हवा. हवे विजयकुमार सचिवादिक सर्वने पूठवा लाग्यो के, मारो महोटो जाइ जय एवे नामें आटलामां क्यांहिं ठे ? तेने

ान करी इहां लावो, अने तेने शीघ्र राज्य आपो; ते सर्व गुणें करी
राजमान छे. राज्यने योग्य ते छे, हुं नथी. वली ते मारो महोटो नाइ
तेथी नानाने राज्य घटे नहिं, तेमाटे माराथी केम लेवाय ? ए
विजय राजानुं विनीतपणुं देखी, उचितादिक गुण देखी मंत्री वगेरे
मत्कार पाम्या थका, एम कहेता हवा, के हे देव! जे देवतायें राज्य त
ने आप्युं, ते अन्यथा न थाय. माटें हे प्रजो ! अमारा स्वामी तमेज र
अने नगर पावन करो. एम कहीनेज हाथी नगर नणी चलाव्यो. देव
नी करणी केम उल्लंघाय ? पछी ते नगरमांहे प्रवेश करतो हवो. ते राजानी
र्ति पण दिशाउनां अंतप्रांत लगे विस्तार पामी. उत्सवसहित राजा राज
रने विषे सिंहासने बेठो. सामंत,मंत्रीवगेरे सर्व मलीने वासुदेवनी पेरे अ
षेक करता हवा. हवे जयकुमार विजयकुमारने राज्य पाम्यो जाणी पो
ाना आत्माने कृतार्थ मानतो त्यांथी आगल जातो हवो, अने मनमां
म चिंतवतो हवो जे रखे एने मुजथकी शंका उपजे! एवुं जाणीने, वि
यने मल्या विनाज मणिना महिमाथी विद्याधरनी पेरें आकाशमां ली
ायें फरतो हवो. जे कौतुकनो रसीयो होय,तेने आलस न होय. एम
रतां अन्यदा जयापुरी नगरीयें गयो. त्यां जोनाराने लंकानगरीनी शंका
पजावे एवां सोनानां घर छे. त्यां जैत्रमल्ल एवे नामें राजा छे, तेनी जैत्री
वी आदिक राणीयो छे, ते राजाने शेंकडा गमे पुत्र छे, तेनी उपर शो
ायें करी जगतने जीते एवी जैत्राश्री नामें एक पुत्री छे. हवे ते नगरमां
ाहात् जाणीयें कामनी लताज होय नहिं ? एवी एक कामलता नामें
णिका रहे छे. तेनाथी जयकुमार आसक्त थयो थको घणा काल लगण
गणिकाने घेर रहेतो हवो.

हवे उपायविना वंछित धन पूरे छे माटे एने धनप्राप्ति क्यांथी थती
शे ? एवुं विचारी धननी लोनी अक्का ते पोतानी कामलता पुत्रीने कहे
ी हवी के हे वत्से ! तुं तहारा धणीने एनुं कारण पूछ, के जेथी आपणुं
ारिद्र जाय. तेवारें निपुण कामलतायें कह्युं के आ तुच्छ बुद्धियें करीने शुं
ग्वानुं छे, आपणने रोटला साथे काम छे पण टपटप साथे काम नथी ?
त्यादि रीतें समजावी तो पण ते लोनणी अक्का जेम कोइने नूत वलग्युं
होय तेम तेनी केड केमे न मूके, इत्यजावने लिये पोतानो कदाग्रह मूकती

न हती. त्यारे तेना कदाग्रहथकी जयकुमारने कामलता पूछती हवी. ज
कुमार पण प्रीतिभंग न थाय तो सारुं! एवा भयथकी ते वात कहेतो हवं
गुह्यनी वात कोइनी आगल न कहेवी. तेमां वली स्त्रीने तो विशेष पणे
ज कहेवी. एवुं जाणे छे तो पण ते कामलता भणी जयकुमरें वात कहे
स्त्रीने वश पड्या शुं न करे ? ॥ यतः ॥ न कस्यापि प्रकाश्यं स्या, ग्गुह्यं स्त्रीष
विशेषतः ॥ तस्यै तथापि स प्रोचे, स्त्रीवशाः किं न कुर्वते ॥ १ ॥ पछी स्त्री
सर्वे वात कही तेवारें कामलतायें पण जयकुमरने द्रव्य आव्यानुं कार
सर्वे माताने जइ कह्युं. ते सांभली ते दुष्ट परिणामवाली थका हर्षवं
[illegible] कुमरनी पासेंथी मणिरत्न ग्रहवानी इछायें नीतिनो भंग क
नारी ते थका एकांतपणुं ताकी जेम दूधने जोतें मांजारी छल जो
रहे, तेम छल जोति चारे दिशायें ते महामणिनी खोल करती रहे पा
कयांहि देखे नहीं. तेवारें जाण्युं जे ए पोतानी पासें राखे छे, एवुं विचा
ते कपटी थकायें जयकुमरने चंद्रहास्य मदिरा, दधिने मिषें पीवरावी. ते
रें जयकुमरने मूर्छा थावी के तरत गुप्तवस्त्रें जे मणि बांध्यो हतो, ते ल
लीधो. ते स्थानकें तेज वस्त्रमां मणि जेवडोज पाषाणनो कटको बांधी
कयो. अनुक्रमें मदिरा उतरी के तत्काल कुमर सावधान थयो, तेवारें
णिनी गांठ बांधेली दीठी तेथी विषाद न पाम्यो. केटलाएक दिवसांत
द्रव्य मागवाने अर्थें मणिनी पूजा करी गांठ छोडी जोइ तो केवल पा
ण दीठो. त्यारें महोटो विषाद करतो हवो. हा मुजने आ पापणी थका
वंच्यो!!! कदापि चंद्रहास्य मदिराना प्रयोगथकी मस्तक कापी लीये त
पण लेवाय एवो संभव छे, तथापि एणीयें तेम नथी कर्युं थोडुंज कर्युं
करत मणिज लीधो छे! एम खेद करतो, अनेक विचार करतो, काम
तानो आसक्त थयो थको, जेम वृक्षनी अंदर अग्नि लागे, तेनी पेरें अंत
करणने विषे बलतो, अन्यमनस्क थयो थको कामलताने घेर रहेतो हवो.

हवे जयकुमार निर्धन छे एम जाणीने अक्का पोतानी पुत्रीने वारंवा
कहेवा लागी के, ए निर्धन छे, माटे तुं एने काढी मूक. कह्युं छे के:—वि
को विनलंगीनां, वैराग्यं कुलयोषितां ॥ दारिद्र्यं वणिजां प्रेम, वेश्यानाम
मे विषं ॥ १ ॥ भावार्थः—निःस्पृहीना वैभव, कुलवंति स्त्रीनुं विदग्धपणुं
व्यापारीनुं दरिद्रपणुं, अने वेश्यानां प्रेम, ए चारे जो ने अमृतसमान

वाय, तो पण विषसमान जाणवां. हवे ते कामलता स्नेहवंती कुंमरना
गे खेंचाणी थकी अशुनकर्मथी दूर रहेती पोतानी निर्दयी माताने क
वा लागी के हवे हुं एने नहिं गंडुं, हुं धननी अर्थिनी नथी, हुं तो गु
नी रागी छुं. आपणुं पूर्ण पुण्य छे, तो ए आपणे घरे वे दिवस रहेलो
. एनुं क्रोडो गमे इव्य आपणे खाधुं छे. ते तुं जाणती नथी के शुं?
कामलताना मुखथी एवी वाणी सांजली तो पण ते अक्काने चित्तमां
आवी अने जयकुमार उपर विरक्त थइ थकी दासीयो पासे अनादर
रावती हवी. वेश्याना व्यसनीने निश्चे एमज विडंवना घटे छे. तेवारें
यकुमार पण अनिमानी छतो अपमान पामीने दरीडीनी पेठें लज्जा अने
पाद तेणें करी सहित एवो थको ते स्थानकथी निकलीने शून्य घरने
पे जइ वेठो. एवा अवसरनेविषे ते नगरना राजानी पुत्री सखीयोना परि
रें परवरीथकी नदीयें क्रीडा करवा गइ छे, हंसनी पेठें नदीमां उतरी तेट
ामां दैवना योगथी तिहां तेने प्रेत वलग्यो. त्यारें जेम वृक्षनी माल छेदी
की नीची पडे, तेम राजकुंवरी अचेतन थइ थकी नूमिकायें पडी. ते वात सां
ली राजायें घणो खेद धरी कुमरीने घेर तेडी अनेक उपचार कराव्या, तो
ण जेम वज्रने, टांकणे टांकतां टांकणुं लागे नहीं, तेम उपचारें पण कुंव
ने करार न थयो, मंत्रवादीनो महिमा पण निःफल थयो. जेम हिममां
जे तेने कोइ उपचार न लागे, तेम एना पण जेम उपचार करे, तेम तेम
ष वधे. त्यारें राजा आर्तध्याने पीड्यो थको डुःख धरतो नगरमध्ये पडहो
जडावतो हवो के, जे कोइ गुणी होय अने, कुंवरीने शाता करे, तो तेने रा
ा ते कुंवरी परणावे, ने वली क्रोड सोनैया आपे. एवुं सांजली जयकुमार
र्पे पामी पडहो छवीने राजाने दरवारें आव्यो. राजानी आज्ञा पामी, मं
वादिनी पेरें स्नान कर्युं. जपादिक मिथ्या आमंवर कर्यो, कारण के म
ोटे स्थानकें आमंवर करवो जोइयें. ते औषधीने पाणीमां त्रण वखत
ोली ते पाणी दूरथी छांटीने कुमरीने साजी करतो हवो. दिव्य औ
धीना वलथकी शुं न थाय? आ कोइ लोकोत्तर महा उत्कृष्ट कलाना
जावथी राजा चमत्कार पाम्यो, त्यारें मुदित थयो थको विचारतो हवो
क ए कोइ उत्तम कुलनो पुरुष छे. पछी पोतानी कन्याने धरती उपर वेठी
ागकन्या सरखी देखीने महा माहोत्सवे तेनी संघाते परणावीने, क्रोड सो

नेया आपतो हवो. सत्पुरुपनुं वचन अन्यथा न थाय. ते दंपतीने र
वा माटें घर आप्युं. त्यां रह्यां थकां बेहुजण दोगंडुक देवताना सरख
सुख नोगवतां हवां. ते कुमर महामणि पाठो मेळववाने काजें उपाय चिं
तवतो हवो. राजानी पुत्रीने साजी करीनें पठी, ते औपधि गुप्तपणे राखे
छे ते गुप्त औपधीनो महिमा कोइक धूर्त्ते जाण्यो, तेवारें ते धूर्त्त उपधी ह
रवाने वांछतो थको स्त्रीनो वेश करी कपटथी जयकुमारने वश करव
माटें विनयवंत थइ बहुमान करी विश्वास पमाडी तेनी पासें रह्यो, पछ
जे गुप्तस्थानकें औपधि छे ते चोरी लइने हर्प पामतो शीघ्रपणे नाठो. ज
यकुमार खेद धरतो कहेतो हवो के धिक्कार हो विश्वासने के जेथी अनर्थ
उपन्यो? इहां जयकुमारने बे वानां थयां. एक कन्यानो लान अने बीजी औ
पधीनी हाण एम शोकने हर्प ए बे थया. देवतानी आपी बे वस्तुनी हाण
थइ, तेणें करी घणो खेद यतो हवो. देवतायें आपी दैवें अपहरी, एटल
माटें दैव अपावे तोज जडे, नहिंतर बीजाउने कहीने वृथा दीनपणुं देख
डवाथी शुं थाय ! एम चिंतवी जेम समुद्रमां वडवानल लागे थके समुद्र
जलने बाले, तेम कुमरने पण अंतःकरणने विपे ते दुःख बालवा लाग्युं
हवे जयकुमरने काढया पठी ते अक्कायें मणिनी पूजा करीने घणा प्र
कारें याचना करी पण ते महामणियें कांइ आप्युं नहीं. कारण के न
ग्यवंतनेज दिव्य वस्तु वांछितनी करनारी होय छे, धर्मिष्टने सुखदाय
होय, परंतु पापीने तो तेज वस्तु दुःखदायी होय छे. अन्यायीने इच्छित
वस्तु क्यांथी मले ? पछी ते अक्काने कामलतादिक सर्वजनोयें तिरस्कार
करीने कह्युं के जा. फरी पाछो ए मणि जयकुमरने आपी आव. वली वि
चार कर, जे ते राज्य लीलानो नोगवनारो छे, राजानो मानीतो छे? एवा स
क्षात् कल्पवृक्ष जेवा पुरुपने तें घरमांथी काढयो. इत्यादि कामलताना उं
ना सांनळ्या. तथा सर्व परिवारनो पण ठपको पामी. सर्व परिवारें धिक्कार
वचन कह्युं. तेवारें कांइक मनमां विचारी, ते रत्न लइ, जयकुमार पासें आ
वती हवी. दंनें करीने रोती पोतानुं दुःख देखाडती कहेती हवी के हे व
त्स ! केम अमने मूकीने अमारी सार संनाल करता नथी ? जेम कोइ स्वर्ग
गयोथको पूर्वनी अवस्था न संनारे, तेम तमें पण अमने शुं करवा संना
रो ? मौढ राजानुं मान पाम्या, राजाना संबंधी थया, तेथी अमने विसारी मू

त्यां ! पण अमें तमने केम वीसारी मूकीयें ? कामलता तो तुने विसारती ज नथी. जेम सूर्यविकासी कमल सूर्यविना विकस्वर न थाय,तेम महारी पुत्री कामलता तारा वियोगरूप अग्नियें करी वले बे,तेने शीतल कर कामज्वरनुं औषध तमाराविना बीजो कोइ वैद्य नथी, तमें आवशो तोज जीवशे. वली मणि देखाडीने कह्युं के आ कांइक अपूर्व वस्तु अमने घरमांहेथी मली बे ते वस्तु कोनी हशे? ते अमें जाणतां नथी. पण अमारे तो तमाराथी वल्लभ बीजो कोण बे के जेने ए आपीयें? माटे तमने आपुं बुं, ते ल्यो. तमबते जे नवनवी वस्तु घरने विषे नित्य आवती, ते हवे आवती नथी. एटला माटें अमारा उपर अनुग्रह करीने अमारा घरने विषे आवो. जे उत्तम होय ते प्रार्थनाभंग न करे, एम कहीने ते मणि आपती हवी. जेम गयुं पुण्य स्पष्टपणे पाबुं आवे तेम गइ वस्तु पाबी आवती हवी. जूर्ज कपटनुं पटुतापणुं कहेवुं बे:-यतः ॥ पक्षिणां वायसो धूर्तः, श्वापदेषु च जंबुकः ॥ नरेषु द्यूतकारश्च, नारीषु गणिका पुनः ॥ १ ॥ अर्थः-पंखीयोमां काक धूर्त, चतुष्पदने विषे शीयालीयो धूर्त, मनुष्यने विषे जूगारी धूर्त अने स्त्री जातिने विषे गणिका धूर्त जाणवी ॥ १ ॥

हवे अक्कानुं कपट अने तेनी पुत्री कामलतानुं स्मरण तथा रत्ननो लाभ ते समकालें जेवां थयां, पण गणिकानी पुत्री सांभरी तेथी विचार्युं जे हमणां क्रोध करवानो अवसर नथी. एम जाणी क्रोधने संवरी प्रीतिपूर्वक अक्काने कह्युं के हुं आवीश ! पबी जयकुमार कामलताने ध्यातो हवो, जेम हाथी विंध्याचलनी अटवीने ध्यावे,तेम ते राजकुंवरीने मूकी,कामलताने घरे जतो हवो.माटे व्यसनीने धिक्कार हो, व्यसननो पास बोडवो दुःकर बे. वली,पूर्वनी परें त्यां रहेतो हवो. तेनी उपर आसक्त थयो थको केटला एक दिवस मणिना प्रजावें इछित रुद्धि पूरतो सुख जोगवतो रह्यो. पुण्यवंत प्राणीने शुं दुष्कर बे? महोटा पुरुषनी पण ए स्थिति बे,तो सामान्यनुं शुं कहेवुं?

हवे पोतानी कुंवरी नरतारना वियोगने दुःखे करी पीडित शोकसमुद्रमां पडेली तथा वेश्याने घेर रहेला जमाइनो वृत्तांत सांजलीने राजा खेद करतो विचारंने के ए व्यसनथकी निवर्त्ते नहिं,तो ते लज्जा मुकने बे! एवुं चिंतवी राजा प्रधानने तेडी तेने कामलताने घरे मोकलतो हवो. प्रधान त्यां कामलताने बारणे रहीने कुमरने बोलावतो हवो तेटलामां राजायें तेडाव्यानी

खबर सांजलीने तेने लज्जारूप पीडानुं डुःख प्रगट थयुं. तेने लीधे चिंतातु थयो थको एम चिंतववा लाग्यो के हा मुजने राजायें पण विटपुरुषनी पेठें इहां रहेतां जाण्यो, तो हवे हुं महारुं मुख केम देखाडुं ! तेमाटे हवे हुं दूर देशांतरे जाउं. एम चिंतवी गरुडनी पेरें छमीने शीघ्रपणे गणि काना घरथकी निकली पोतानुं रूप परावर्तन करीने नगरथकी वहार गयो. जाण्युं जे इहां मुजने कोइ देखनार नथी. एम विद्याधरनी पेठें मणिना प्रजा वथकी उंचो उछलीने कांइक दूर गयो. अनुक्रमें आकाश मार्गे अतिशय दूर देशांतरें क्यांइ जतो हवो. त्यां शून्य अरण्य मध्यें अवधूत योगीने वेषे र मतो फरे तेवामां ते गइ वस्तु पामवानां सूचक शकुन थयां. ते देखीने म नमां एवुं विचारे ने जे महारी औषधी गइ ठे. ते हुं इहां केम पामीश ? ए वामां कोइ अवधूत जयकुमारने मल्यो अने जयकुमारने पोता सरखो जा णीने ते महा औषधी प्रत्यें देखाडीने पूठतो हवो के हे स्वामी ! आ औ षधीमां शुं गुण हशे ? जयकुमार पण पोतानी औषधीने उंलखी, हर्षित थयो थको अवधूतने कहेतो हवो. आ औषधी तुं क्यांथी पाम्यो ? ए विषे साचुं वोलीश तो तुजने ए औषधीना गुण अने आम्नाय कहीश.

ते सांजली अवधूत वोल्यो, कोइक महापुरुष पासेंथी ए महोटा उद्यम थकी तेनी घणी सेवा करीने घणे प्रयासें महोटी विद्यानी परें ए औषधी हुं पाम्यो छुं. परंतु एटलुं विशेष ठे जे गारुडनी शक्तिनी पेरें ए औषधीने गुप्तपणे राखीयें तो तत्काल तेज क्षणने विषे महोटा दोषरूप महाग्रह प्रत्यें ए औषधीने में अनुजवी ठे. एमां दोष रहेवानो हेतु शुं ठे ? माटे हुं तमने पूठुं छुं के, एना विशेष आम्नाय गुण तमें जो जाणता हो,तो कहो. तेवारें जयकुमारें ते चोर प्रत्यें स्पष्टपणे निश्चितपणे रोष करीने कह्युं के हे अनार्य ! जो तुं चोरी थकी आ वस्तु पाम्यो हश,तो ते दिव्यरूप वस्तु पा म्यानुं फल तो तुजने वेगलुं ठे, पण आ जवें तथा परजवें तुजने अनर्थ थशे. विश्वासघात करवाथकी उदय थयुं जे पाप ते पापनुं तुने शुं फल कहुं ? हे धूर्तना धूर्त ! तें जेम मुजने वंच्यो ठे तेम जगतने पण वंचतो हश, ते माटे तुं कोइ दिवस पापनुं फल निश्चे पामीश. ते धूर्त जयकुमारना मुखथी ए म सांजलीने धूजतो थको ते औषधिने पृथ्वीमां फेंकी दइने जीवोयें फोलेला काष्ठसमान हृदयवालो ते धूर्त जीव लेइने नासतो हवो. कह्युं ठे के दोष

वान् प्राणी कंपायमान थाय छे. पछी समर्थ अने कृतार्थ एवो कुमर गइ वस्तु पामीने रीझ पामतो थको तेनी पूठें न गयो, कारण के पापी होय ते पापमां प च्चे. कह्युं छे केः "पापी पापेन पच्यते" हवे जयकुमार एम विचारवा लाग्यो के, अटवीने विषे रहेवुं, प्रवास करवो, इत्यादिक्लेशें करी प्राप्त थयेला औषधने पामीने जेम रोगी आनंद पामे, तेम हुं क्लेशथी स्वार्थसिद्ध थयो, ते योग्य छे, तेमां चिंता नहीं. एवी रीतें ते हर्ष धरतो हवो. एकदा विनोदथकी अत्यंत विनल श्याम वर्ण युक्त एवा वामणानुं रूप करीने जोगनीज करनारी एवी जोगवती नगरीयें ते कुमार आव्यो, तिहां संपदायें करी विद्याधरनी परें ऋद्धिवंत एवो सुजोग नामें राजा छे, तेनी जोगवती नामें राणी छे, अने विश्वने जोग योग्य एवी जोगिनी नामें तेने पुत्री छे, तिहां कुब्ज, नयंकर, विह्लामणा अंगवालो एवा वामन रूपें जयकुमार चारे बाजुयें कौतुक जोनारा घणा लोकें वींटेलो थको जेटले ते नगरनां चहुटामां आव्यो, तेटलेज एवी उद्घोषणा सांजलतो हवो, जे राजानी कुंवरीने दुष्ट सर्प मसी छे, माटे तेने जे जीवाडी आपे, तेने राजा पोतानी एज कन्या तथा हजार घोडा अने एकसो हाथी आपे. हवे जयकुमार लोकने हांसी कुतूहल उपजावतो, नृत्य करावतो, विस्मय पमाडतो, ते पडह प्रत्यें फरसतो हवो, तेवारें लोक वामनने कहेतां हवां के हे वामन! तुं कन्यादिकना लाज माटे फोकट मनीषा म कर? वैद्यादिक मंत्रवादी प्रमुख सर्वे उपचार करी थाकी गया छे, कोइथी सारुं थयुं नथी, तो तुं शुं एने सारुं करीश? एवां जला पुरुषोनां वचन सांजलतो वामन सर्वने उवेखतो हवो. तथा वली हीन पुरुषोयें प्रेरणा करी के हे वामनजी! तमें तो महोटा चतुर देखाउ गो? माटे उपाय करो. एम हासी कीधी, तेम मध्यम लोकोयें उपेक्षा करी एटले हा ना कांइ न कही, ए रीतें आ जगतनी स्थिति त्रण प्रकारनी छे. हवे कौतुक करतो एवो ते लोकना समूहें परवस्यो. अहो अहो आ पुरुषपणुं!!! इत्यादि बोलता लोकोनां वचन सांजलतो अत्यंत शक्तिनो धणी ते वामन राजसजायें जइ, राजाने प्रणाम करी,कहेतो हवो. के हुं कन्याने साजी करुं! एम कही, राजादिक सर्वनी आज्ञायें कन्या पासें गयो. तिहां ते वामन पंमितें माहाऔषधीने महिमायें करी पूर्वली परें गुप्त प्रयोगें ते कन्याने तुरत जीवती करी. सर्वे सजानां लोको विस्मय धरतां कन्याने जीवाडवा

थकी हर्षे अने वामनरूप जोवायकी विषादने पामतां हवां, वली सर्वे ए
म विचार करे ठे जे,ए वामन, पुरुषोने विषे उत्तम ठे, माटे गुणेकरी कन्या
ने ग्रहवा योग्य ठे पण तेमां वामनपणुं ठे,माटे केम देवाय ? विधातायें जो
तेनुं रूप सारुं कर्युं होत,तो घणुं रुडुं! पण जेवा एमां गुण ठे, तेवुं रूप नथी
तेथी धिक्कार ठे दैवने के जेणे रत्नने विषे दूषण निपजाव्युं!एम सर्व लो
खेद धरता हवां. हवे कन्या,राजा तथा कन्याना मातादिकें विचार्युं जे आप
एने व्यर्थ चिंता करवाथी शुं थाय? दैवनुं कर्युं अन्यथा न थाय, जो वामनने
कन्या आपुं,तो लोकमां अपवाद थाय एवी चिंतायें शुं थाय ? जेमाटे म
होटा पुरुषनुं वचन फरे नहीं, कन्या आपवा माटे कन्याने खेद,मातानेशो
क,डुशमनने हर्ष अने वरप्रत्यें वामन पणानो लोकापवाद थाय ठे, पण
वचन दीधुं ठे ते अन्यथा केम थाय ? एम विचारीने राजा जेटले कन्या
आपवानुं कहे ठे, तेटलामां निःकपट वाणीथी अनिमान मूकीने वामन
बोल्यो जे, आवा डुर्नागिया हीनांगने कन्या रत्न आपवुं, ते तमोने घटे न
हि. हंसली कागडाने केम देवाय ? माटें ए कन्या वरवाने हुं अयोग्य छुं,तम
जो कदाचित् आपशो, तो पण ते कन्या, मुजने केम अंगीकार करशे? तेमज
सामंत, प्रधान प्रमुख लोक पण अत्यंत अनुचित कार्य केम देखी शकशे
॥ कह्युं ठे के ॥ यद्यपि न जवति हानिः,परकीयां चरति रासजोद्राक्षां ॥ वस्
विनाशं दृष्ट्वा, तथापि परिखिद्यते चेतः ॥१॥ अर्थः—कदाचित् आपणे
कांइ हानि थती न होय तो पण पारकी डाख जो गर्दन चरे, तो ते वस्
नो विनाश थतो देखीने चित्तमां खेदतो थायज ॥ १ ॥ तेमाटे ए कन्या
दीधी थकी पण महाराथी केम लेवाय ? पोताना वस्त्रने अनुसारें पग
पसारवुं थाय. तथा पोतानुं स्वरूप न जाणे ते पुरुष, केरडा, लिंबडा वगे
पदार्थने विषे रक्त थयेलो अने डाक्षादिक उत्तम वस्तुना वनथी दूर रहेल
एवो जे उंट ठे,ते थकी पण हीणो ठे अर्थात् जे पोतानुं पराक्रम, तोल्या
विना काम करे, ते हीणो जाणवो. वली श्लेष्म तथा वडखाने सेवन कर
नारी अने चंदनथी विमुख रहेली एवी जे मक्षिका ठे, तेनाथी पण जे पो
तानुं स्वरूप न जाणे, ते पुरुष हीणो जाणवो.

देवुं, लेवुं, वंदन, दान, चिकित्सा, घर, नोजन, वेसवुं, सुवुं, वा
;, उद्यान, स्थापन, प्रार्थना, ध्यान, विधान, मिलाप, युद्ध, जगाडवुं

धन, हानि, मान, अपमान, तेडवुं, विवाहनुं जोडवुं, उपाडवुं, जूडुंजू डुं करवुं. घडवुं, खेडवुं, फरवुं, विदारवुं, कूटवुं, ज्ञान, विज्ञान, सेवा, वन, जणवुं, जणाववुं, मान, क्रोध, गुप्तपणुं, भोजन, इत्यादिक सर्व स्थानक निविषे जे पोतानुं स्वरूप जाणे, ते माह्यो जाणवो. पोताना घरने विषे अथवा बीजाना घरने विषे सर्वकार्यने विषे जे कर्त्तव्य छे, तेने विषे पो तानी प्रतिष्ठाने योग्य जेहवी शक्ति होय तेवो प्रवर्त्ते.

ए रीतें ते वामननुं उत्तमपणानुं अविसंवाद वचन सांजळीने राजादि क सर्व लोक घणो चमत्कार पामतां हवां, जेमाटें गुणना रागी सर्वथी थो डा होय, तेथकी गुणवंत जन थोडा, तेथकी गुणी जनना गुण उपर रक्त थयेला थोडा, तेथकी वळी पोताना अवगुणने देखनारा थोडा होय. हवे पोताना मुखरूप रंगभूमिने विषे वाणीरूप नर्त्तकीने जाणे नचावतो होय नहीं ? तेम राजा कहे छे,के जो जद्र ! तुजने हुं कन्या आपीश. एमां कांइ विचारणा करवी नहिं पुरुषने जेमाटें प्राणप्रतिष्ठानी पूर्वे सत्य वाणी छे, तेज राखवा योग्य छे अर्थात् प्राण जवाथी पण सत्य वाणीनुं रक्षण करवुं तेमाटें विशेषें करी महाशयना धणीयें पोतानी वाणी सत्य करवाने अर्थे शुं न करवुं ? अर्थात् सर्व कांइ करवुं. पिता एवा दशरथना वचननिर्वाहने अ र्थे रामचंद्रें वनवास कर्यो,राजा हरिश्चंद्रें नीचने घेर पाणी आण्युं. एम व चन पालवा माटें नीच काम पण कर्युं. ए रीतें बोलीने राजा अन्यलोकनी अपेक्षा न करतो अन्यलोकना वचननें उवेखतो थको पोतानी कन्या वा मन प्रत्यें शीघ्रपणे देतो हवो. वळी विचारे छे के जे आगल जावि लक्ष्मी पण थाशे. हाल हुं लक्ष्मी तो आपुं ! एम मानी वामन जणी लक्ष्मीने पण राजा देतो हवो. तेमज कन्या तथा कन्यानी मातादिकें पण ते वात प्रमा ण करी,अहोइति आश्चर्ये ! जेमाटें वचननो निर्वाह ते महोटा पुरुषोने महो टा उत्साहनुं कारण छे शीघ्रपणे संपूर्ण ते कन्यारूप कार्य थवाथी देवता नी पेरें सत्यवादी राजानी परीक्षा वामने करी लीधी.

हवे पोतानुं रूप तथा पोतानी शक्तिने प्रगट करवा माटें वामन कहे तो हवो के हे राजन् ! आ महारा आवा कुत्सितरूपें करी आ रूपवान् कन्या सार्थे हाथ मेळावो केवी रीतें हुं करुं ? माटे कांहिक स्वरूपपणुं करुं ? पण वांछित साध्यकार्यनी सिद्धि जे थाय छे ते जीवने साहसपणाथकी

थाय छे. जे बत्रीश लक्षणे करी रहित पुरुष होय ते पुरुष पण साहस
था धैर्यने बले बत्रीश लक्षणो थाय छे. कह्युं छे के ॥ यतः ॥ अस्थिस्वर्थाः
सुखं मांसे, त्वचि जोगाःस्त्रियोऽक्षिषु ॥ गतौ यानं स्वरे आज्ञा, सत्त्वे सर्वं
तिष्ठितं ॥ १ ॥ अर्थः—अस्थिने विषे धन अने मांसने विषे सुख, त्व
नेत्रने विषे स्त्री,गतिने विषे वाहन, तथा स्वरने विषे आज्ञा,रहीं छे. ए स
सत्त्ववंतने विषे प्रतिष्ठित छे. ए रीतें पोतानुं सत्त्व आदरीनें ते पुरुष,ज्वाल
त सुवर्णनी पेरें शोभे छे. जेम सुवर्ण अग्नियें तपाव्युं थकुं विशेष शोभा
पामे, तेम हुं पण साहसिक थइने शीघ्रपणें म्हारा देहने स्वाभाविक रू
वालो करीश! देह कहेवो छे ? तो के संदेहरहित उत्कृष्टी शोभानो करनार
छे. एम कहीने चय रचवानी सज्झाइ करी. पछी कौतुक जय अने खेद
उदयादिकें करी विचारयुक्त थयेलां एवां सकल लोकनां देखतां थकां सर
सहित ते वामन दीप्तिवंत ज्वालानीजटा रूप अग्निने विषे पतंगनी पे
पडतो हवो. पडीने तेज क्षणें तत्काल पाछो अग्नियकी बाहिर निकल
इहां एटली विचित्रता छे, के पतंग जे दीपकमां पडे छे, ते पाछो निक
तो नथी, पण ए वामन पाछो निकल्यो? ते आश्चर्य छे. अने महा महो
औषधीना महिमायकी एक रंचमात्र पण अग्निमां ते बल्यो नहीं. तेम
तेने मणिना महिमायकी अग्नियी निकलतां पूर्वेंनुं दिव्यरूप प्रगट थ

ते जोइ सर्व लोक अत्यंत विस्मयवंत थयां थकां सर्व हास्यपणुं पाम्य
तेवारें सर्व राजादिकें अत्याग्रहें करी कुमरने वामननुं कारण पूछ्युं ते वख
यथार्थ साचेसाची वात कुमरें कही दीधी. मंत्रनी शक्ति कही महामणि
तथा औपधीनो महिमा पण कह्यो, ते कहीने पछी ते कुमर औपधीने
पन करतो हवो. कारण के तेमज ते येनुं रक्षण करवुं, ते योग्यज छे.

हवे राजा अतिशय हर्षे करी, अतिशय महोत्सवें करी, जयकुमार
था जोगवती कन्यानो विवाह महोत्सव करतो हवो. जोगनी उपमावाळ
जोगवती कन्या तथा एकशो हाथी अने हजार घोडा राजायें कुमर ज
आप्या, तथा महेल, धन, वस्त्रादिक सर्व आप्यां. पछी जेम जोगिनी ना
कन्या सायें शेपनाग जोग करे, तेम महोटा आग्रहनो धणी जयरा
पण संपदा प्रत्यें पामीने जोगवती कन्यासायें संसारनां सुख जोगवत
आश्चर्य करतो, स्वेछायें रहेतो केटलोक काल व्यतीत करतो हवो.

हवे एक दिवसें जयकुमार महा आडंबर संघातें अश्वक्रीडायें निकल्यो. बहुटा वच्चें आव्यो, तेने जोइ कोइक स्त्री सखीने पूछवा लागी के,आ कुंवर क्यांनो रहेनार छे ? कोण छे ? अने क्यां जाय छे ? तेवारें ते सखी ढोल जेवा गाढे शब्दें तेने केहेती हवी के हे सखी ! आ समे तो तें आश्चर्य उपजाव्युं ? कारण के ए तो आपणा राजानो जमाइ अश्वक्रीडायें जाय छे, तेने पण तुं जाणती नथी ? एवुं लज्जाकारी वचन जयकुमार सांजली ने आमण दूमणो थइ खेद धरतो थको एम विचारतो हवो, जे मानी पुरुषने ससराने घेर रहेवुं न घटे केम के शास्त्रमां एम कह्युं छे ॥ उत्तमाः स्वगुणैःख्याता, मध्यमास्तुपितुर्गुणैः ॥ अधमामातुलैः ख्याता, श्वसुरे स्यमाधमाः ॥ १ ॥ अर्थः–उत्तम पुरुष पोताने गुणें जाणीतो थाय, अने मध्यम पिताने नामें ओळखाय, तथा अधम पुरुष मोसाळने नामें ओळखाय अने ससराने नामें जे ओळखाय तेतो अधमाधम जाणवो.

पछी जेवो उत्साह सहित अश्वक्रीडायें जतो हतो, तेवो उत्साह रहित थयो. तदनंतर परिवार संघातें पाछो पोताने घेर आव्यो. चित्तमां एम चिंतवतो हवो जे, सर्वथा मारे इहां रहेवुं घटतुं नथी,अने वळी जयपुरीयें पण जवुं घटतुं नथी,शा माटें? के ते तो महोटा राज्यमां जोडाणो छे अने में राज्यनी उपार्जना करी नथी माटें जेम ग्रह सूर्यताचें मळे शोजा न पामे, तेम महारुं पण जाणवुं. तेथी महोटुं राज्य उपार्जी जो नाइ पामें जाउं, तो मारुं महत्त्व कहेवाय ! ते महारा वशथकी राज्य पाम्यो छे, पण गुणें महोटो छे माटें कदाचित् हुं राज्य रहितथको जाउं,तो मारो अनादर करे, वळी हुं सामान्य छुं माटें में निशाने घा पण देवाय नहीं. एवुं विचारीने राज्य पामवानो मंत्र संजारतो हवो,पण प्रमादना वशथकी मंत्र न सांजर्यो, पद पदमां चूक पडवा लागी, प्रमादथकी विस्मरण थयो त्यारें जयकुमार खेद धरतो हवो के हा ! में प्रमादना वशथकी ए शुं कर्युं ? वांछित राज्यनो आपनार एवो महा मंत्र विसार्यो ? अहो धिक्कार छे मने, के जे में प्रमादमें, थंप पडने एवी दिव्य वस्तु खोइ! हवे विजय नाइ पासें जवाविना अन्य स्थलें मंत्रनी प्राप्ति नहिं थाय ! एम चिंतवी ते जयकुमार आकाशमार्गे उतावळो मळिने प्रजावें कानपुर नगरें, जेम मेघ समुद्रपासें जाय, तेम जयकुमार जाइनी परीक्षाने अर्थे गयो. अष्टांग निमित्तियो पडने ना

इना महेल आगल प्रकट थयो. प्रभात कालें जइ भाइ प्रत्यें एम कहेतो हवो, के ज्ञानें करीने हुं सर्व जाणुं छुं, के तमो बे भाइ छो. घरथकी निकल्या, ने दिव्य वस्तु पाम्या, ते सर्व हुं जाणुं छुं. बीजो पण सर्व संकेत कह्यो. ते सां भलीने विजयकुमार आश्चर्य पामतो, चित्तने विषे चमत्कार पामतो, भाइना वियोगनुं डुःख संभारतो, नेत्रनेविषे आंसु धरतो, एम कहेतो हवो, के हे नै मित्तिक! कहो के ते महारो भाइ हमणां क्यां हशे? अने मुजने क्यारें मलशे? निमित्तियो बोल्यो तहारो भाइ देवतानी परें स्वेछायें परम सुखीयो थइने पृथ्वीनेविषे विचरे छे, ते क्यां हमणां तुजने मले? नित्य कलायें वधतो जे चंड्मा तेनी सायें किरणनुं मलवुं जेम दूर छे, तेम ए वात पण डुष्कर छे, तो पण देवतानी परें दिव्य शक्तिना धणीने कांइ छानुं नथी. जेमाटें विद्या ना नयमयी तत्काल मलवुं पण थाय, परंतु तुजने भाइनी संगत रूडी नहीं, ताहारे तो वेगलुंज रहेवुं सारुं. केम के ते महोटो ने तुं नानो. नाना भाइनी मोट ऋद्धि देखी ते सही नहीं शके, एटलामाटें तुं ए वात जवा दे! निमि त्तियाना मुखथी एवी वाणी सांभली विजयकुमार कहेतो हवो, के तमें कहो छो तेवी वाणीयें तो बेहु भाइने त्रूट पडे? हे भद्र! ए वात तुं मुजने न कही श, ए मुजने नथी गमती. हुं कोइ रीतें राज्य आपवा माटेज भाइने मलव इछुं छुं, पण ते निःस्पृह छे, स्नेहवंतो छे, बालकरूप जाणी मुजने भोजननी परें पोतानुं राज्य आपीने गयो. ए महोटानो न्यायज छे. अने हुं तो एने पुत्रनी पेठेज छुं, राज्य एनुंज छे, मारे राज्यनो खप नथी, में राज्य पामवाने समे सर्व ठेकाणे तेने खोल्यो, पण ते क्यांहि न जड्यो. जेम पापीना हाथ मांथी निधान जाय, तेम ते महारा हाथमांथी गयो छे. माटे एवो अभिग्रह छे के, ज्यारें भाइ मलशे, त्यारेंज छत्र धरावीश, त्यारें चामर विंजावीश, त्यारें गजचिन्ह धरीश! एटलामाटें तुजमां जो शक्ति होय तो ते आपने शीघ्र या ⁻ नाय. त्यारें तेणे कह्युं के कहो तो आकर्षण विद्यायें खेंचीने लावुं! ...ं रूपे धरतो क्यांहि अदृश्य थइ गयो. तेनी खबर पण न पडी. ए ...थी बादल थकी सूर्य प्रगट थाय, तेम जयकुमार प्रगट थयेलो, ...पे ...गल आवी उनो रहेलो दीठो.

...सी प्रत्यें ...कुमारने देखीने हर्ष पामतो विस्मित चित्तें साडात्रण ...रतो, संग्रा... थये संभ्रमपणे जय जय शब्द कहेतो जयकुमारने

नमतो हवो. जयकुमारें तेने पोतानुं वृत्तांत कह्युं, विजयकुमारने राज्य आपतां निषेधीने राज्य पामवानो मंत्र लेतो हवो. मंत्र लेइने आकाश मार्गे थइ जोगवती नगरीयें आवीने सात दिवससुधी मंत्रनो जाप कखो, एटले सातमे दिवसें राजानी सजानेविषे निमित्तियो आवी राजाने एम कहेवा लाग्यो के दमणांज जो ताहारो पट्टहस्ती बलें करीने आलानस्थंज उन्मूलीने नगरमां फरतो, लोकोने उपद्रवकरतो थाय, तो तुं एम जाण जे जे आलथी पांच दिवस पर्यंतज मारुं आउखुं बे! माटे हे राजन्! तुं परलो क योग्य जातुं बांधजे. ते सांजलीने राजा उद्वेगित थयो, वैराग्य धरतो, निमित्तियाने तुष्टिप्रदान आपीने पुत्रने अजावें जयकुमारने राज्य आपीने तेज दिवसें सद्गुरु पासें जइ, चारित्र लेइ, चारे आहार ठांमी, प्रमादनो परिहार करी, एकाग्रध्यानें कायोत्सर्गे मुश्रयें रह्यो. पांचमे दिवसें घाति कर्म क्षय करी, अंतगड केवली थइ, मोक्षे पहोतो.

हवे जयकुमार प्रधानने राज्य सोंपी चतुरंगिणी सेना सायें पृथ्वी अचल बे तेने सेनाचक्रें चल विचल करतो थको जयपुरीयें आवतो हवो. तिहां चर पुरुष सायें कहेवराव्युं जे तमारो जमाइ जयकुमार आव्यो बे. ए स माचार सांजली ते राजा महोत्सवथी पोतानां जमाइने नगरमां प्रवेश कराव तो हवो. राजा पोताना पुत्रने अयोग्य जाणीने जयकुमारने राज्य सोंपी पोतें चारित्र लइने मोक्षरूप राज्यलक्ष्मीनो जोक्ता थयो. हवे जयकुमारने; कामलता गणिकासायें पूर्व जवनो प्रेम बे ते प्रेम मूक्यो न जाय तेमाटे वे राणीनी सायें त्रीजी कामलताने पण राणी करतो हवो. राजाना पुण्यथी शुं न थाय? अनर्थ उपजावनारी ते अज्ञाने देशथी बाहेर काढतो हवो. जेमाटे महोटानो संतोष, अने राग, ते निष्फल न थाय.

त्यांपण प्रधानने राज्य जलावी,त्रण प्रियासहित प्रेमरूप रागें वहेंचाणो थको ते पोताना जाइ विजय पासें जतो हवो. पठी ते जयराजा पोतानी त्र ण स्त्रीयें करी,प्रजुशक्ति, मंत्रशक्ति, उत्साहशक्ति, तेणें करी जेम राजा शोजे, तेम शोजतो हवो. तथा पराक्रमें करीने जेम न्याय शोजे,तेम जयें करीने विज य शोजतो हवो. पठी त्यां विजयकुमारने औषधि अने महामणिनुं जेटणुं आ पतो हवो. हवे विजयकुमार स्वप्न देखतो हवो के, रूपें करीने जगतने जी तती तथा विजया एवे नामें करीनेज विजयनी करनारी एवी जयंती नग

इना महेल आगल प्रकट थयो. प्रनात कालें जइ नाइ प्रत्यें एम कहेतो
हवो, के ज्ञानें करीने हुं सर्व जाणुं छुं, के तमो वे नाइ ठो. घरथकी निकल्या,
ने दिव्य वस्तु पाम्या, ते सर्व हुं जाणुं छुं. बीजो पण सर्व संकेत कह्यो. ते सां
नलीने विजयकुमार आश्चर्य पामतो, चित्तने विपे चमत्कार पामतो, नाइना
वियोगनुं डुःख संनारतो, नेत्रनेविपे आंसु धरतो, एम कहेतो हवो, के हे नै
मित्तिक! कहो के ते महारो नाइ हमणां क्यां हशे? अने मुजने क्यारें मलशे!
निमित्तियो बोल्यो तहारो नाइ देवतानी परें स्वेछायें परम सुखीयो थइने
पृथ्वीनेविपे विचरे ठे, ते क्यां हमणां तुजने मले? नित्य कलायें वधतां जे
चंड्मा तेनी सार्थे किरणनुं मलवुं जेम दूर ने, तेम ए वात पण डुष्कर ठे,
तो पण देवतानी परें दिव्य शक्तिना धणीने कांइ ठानुं नथी. जेमाटें विद्या
ना उदमथी तत्काल मलवुं पण थाय, परंतु तुजने नाइनी संगत रूडी नहीं,
ताहारे तो वेगलुंज रहेवुं सारुं. केम के ते महोटो ने तुं नानो. नाना नाइनी
प्रौढ ऋद्धि देखी ते सही नहीं शके, एटलामाटें तुं ए वात जवा दे! निमि
त्तियाना मुखथी एवी वाणी सांनली विजयकुमार कहेतो हवो, के तमें कहो
ठो तेवी वाणीयें तो वेहु नाइने त्रूट पडे? हे नइ! ए वात तुं मुजने न कही
श, ए मुजने नथी गमती. हुं कोइ रीतें राज्य आपवा माटेज नाइने मलवा
इछुं छुं, पण ते निःस्पृह ठे, स्नेहवंतो ठे, वालकरूप जाणी मुजने नोजननी
परें पोतानुं राज्य आपीने गयो. ए महोटानो न्यायज ठे. अने हुं तो एने
... पेठेंज छुं, राज्य एनुंज ठे, मारे राज्यनो खप नथी, में राज्य पामवानें
... सर्व ठेकाणे तेने खोल्यो, पण ते क्यांहि न जड्यो. जेम पापीना हाथ
...ी निधान जाय, तेम ते महारा हाथमांथी गयो ठे. माटे एवो अनिमह
... नाइ मलशे, त्यारेंज ठत्र धरावीश, त्यारें चामर विंजावीश, त्यारें
चिन्ह धरीश! एटलामाटें तुजमां जो शक्ति होय तो ते आर्यने शीघ्र
...प. त्यारें तेणे कह्युं के कहो तो आकर्पण विद्यायें खेंचीने लावुं!
... हर्प धरतो क्यांहि अदृश्य थइ गयो. तेनी खबर पण न पडी. ए
... तथा वादल थकी सूर्य प्रगट थाय, तेम जयकुमार प्रगट थयेलो
... जेम ...यें ...पागल आवी उनो रहेलो दीठो.
... मुख प्रत्यें ...कुमारने देखीने हर्प पामतो विस्मित चित्तें साष्टांग
हवे राज ... थयें संभ्रमपणे जय जय शब्द कहेतो जयकुमारने
...

नमतो हवो. जयकुमारें तेने पोतानुं वृत्तांत कह्यो, विजयकुमारने राज्य आपतां निषेधीने राज्य पामवानो मंत्र लेतो हवो. मंत्र लेइने आकाश मार्ग थइ भोगवती नगरीयें आवीने सात दिवससुधी मंत्रनो जाप कर्यो, एटले सातमे दिवसें राजानी सजानेविषे निमित्तियो आवी राजाने एम कहेवा लाग्यो के हमणांज जो ताहारो पट्टहस्ती थंजे करीने आलानस्थंभ उन्मूलीने नगरमां फरतो, लोकोने उपद्रवकरतो थाय, तो तुं एम जाण जे जे आजथी पांच दिवस पर्यंतज मारुं आयखुं ने! माटे हे राजन्! तुं परलो क योग्य जातुं बांधजे. ते सांजलीने राजा उद्वेगित थयो, वैराग्य धरतो, निमित्तियाने तुष्टिप्रदान आपीने पुत्रने अनार्ये जयकुमारने राज्य आपीने तेज दिवसें सद्गुरु पासें जइ, चारित्र लेइ, चारे आहार गंमी, प्रमादनो परिहार करी, एकाग्रध्यानें कायोत्सर्ग मुद्रायें रह्यो. पांचमे दिवसें घाति कर्म क्षय करी, अंतगड केवली थइ, मोक्षें पहोतो.

हवे जयकुमार प्रधानने राज्य सोंपी चतुरंगिणी सेना सार्थे पृथ्वी अचल छे तेने सेनाचक्रें चल विचल करतो थको जयपुरीयें आवतो हवो. तिहां चर पुरुष सार्थे कहेवराव्युं जे तमारो जमाइ जयकुमार आव्यो छे. ए स माचार सांजली ते राजा महोत्सवथी पोतानां जमाइने नगरमां प्रवेश कराव तो हवो. राजा पोताना पुत्रने अयोग्य जाणीने जयकुमारने राज्य सोंपी पोतें चारित्र लइने मोक्षरूप राज्यलक्ष्मीनो भोक्ता थयो. हवे जयकुमारने; कामलता गणिकासार्थे पूर्व जवनो प्रेम छे ते प्रेम मूक्यो न जाय तेमाटे वे राणीनी सार्थे त्रीजी कामलताने पण राणी करतो हवो. राजाना पुण्यथी शुं न थाय? अनर्थ उपजावनारी ते अक्काने देशथी बाहेर काढतो हवो. जेमाटे महोटानो संतोष, अने राग, ते निष्फल न थाय.

त्यांपण प्रधानने राज्य जलावी, त्रण प्रियासहित प्रेमरूप रागें वहेंचाणो थको ते पोताना जाइ विजय पासें जतो हवो. पठी ते जयराजा पोतानी त्र ण स्त्रीयें करी, प्रभुशक्ति, मंत्रशक्ति, उत्साहशक्ति, तेणें करी जेम राजा शोजे, तेम शोजतो हवो. तथा पराक्रमें करीने जेम न्याय शोजे, तेम जयें करीने विज य शोजतो हवो. पठी त्यां विजयकुमारने औषधि अने महामणिनुं जेटणुं आ पतो हवो. हवे विजयकुमार स्वप्न देखतो हवो के, रूपें करीने जगतने जी तती तथा विजया एवे नामें करीनेज विजयनी करनारी एवी जयंती नग

इना महेल आगल प्रकट थयो. प्रजात कालें जइ जाइ प्रत्यें एम क
हवो, के ज्ञानें करीने हुं सर्व जाणुं हुं, के तमो वे जाइ ठो. वरयकी नि
ने दिव्य वस्तु पाम्या, ते सर्व हुं जाणुं हुं. वीजो पण सर्व संकेत कह्यो.
जनीने विजयकुमार आश्चर्य पामतो, चित्तने विषे चमत्कार पामतो, ज
वियोगनुं दुःख संनारतो, नेत्रनेविषे आंसु धरतो, एम कहेतो हवो, के
मित्तिक! कहो के ते महारो जाइ हमणां क्यां हशे? अने मुजने क्यारें म
निमित्तियो बोल्यो तहारो जाइ देवतानी परें स्वेछायें परम सुखीयो
पृथ्वीनेविषे विचरे ठे, ते क्यां हमणां तुजने मले? नित्य कलायें वध
चंद्रमा तेनी सायें किरणनुं मलवुं जेम दूर ठे, तेम ए वात पण डुर्ल
तो पण देवतानी परें दिव्य शक्तिना धणीने कांइ ठानुं नथी. जेमाटे
ना थयमयी तत्काल मलवुं पण थाय, परंतु तुजने जाइनी संगत रूडी
ताहारे तो वेगलुंज रहेवुं सारुं. केम के ते महोटो ने तुं नानो. नाना
मोट ऋद्धि देखी ते सही नहीं शके, एटलामाटें तुं ए वात जवा दे!
मित्तिया मुखथी एवी वाणी सांजली विजयकुमार कहेतो हवो, के त
तो तेवी वाणीयें तो येह जाइने त्रूट पडे? हे जइ! ए वात तुं मुजने
श, ए मुजने नथी गमती. हुं कोइ रीतें राज्य आपवा माटेज जाइने
हुं छुं, पण ते निःस्पृह ठे, स्नेहवंतो ठे, वालकरूप जाणी मुजने जो
परें पोतानुं राज्य आपीने गयो. ए महोटानो न्यायज ठे. अने हुं
पुत्रनी पेठेंज छुं, राज्य एनुंज ठे, मारे राज्यनो खप नथी, में राज्य पा
समे सर्व ठेकाणे तेने खोल्यो, पण ते क्यांहि न जड्यो. जेम पापीन
मांथी निधान जाय, तेम ते महारा हाथमांथी गयो ठे. माटे एवो
ने के, ज्यारें जाइ मलशे, त्यारेंज ठत्र धरावीश, त्यारें चामर विंजावीश
. राजचिन्ह धरीश! एटलामाटें तुजमां जो शक्ति होय तो ते आपं
घणें जाय. त्यारें तेणे कह्युं के कहो तो आकर्षण विद्यायें खेंचीने
एम कही दूर थतो क्यांहि अदृश्य थइ गयो. तेनी खबर पण न
टलामां जेम वादल थकी सूर्य प्रगट थाय, तेम जयकुमार प्रगट
पोताना सुम्ख आगल आवी ऊनो रहेलो दीठो.

हवे राजा जयकुमारने देखीने हर्ष पामतो विस्मित चित्तें स
सेनराजा विनय सहित संभ्रमपणे जय जय शब्द कहेतो जयकुम

ताना कार्यनी चिंता थइ, राजाउने मत्सरभाव थयो, देखनारा लोकोने भय ने आश्चर्य थयुं, एटला वानां सर्वे सार्थक थयां. एवामां तिहां एक देव ताना विमान सरखी कांति धरतुं एवुं विमान आव्युं, तेमांथी "विजयरा जा जयवंतो चिरंजीव रहो" एवी बिरुदावली बोलतो एक पुरुष आव्यो, विजयकुमरें जाण्युं जे कोइक वंदिजन मागण आव्यो छे, एवामां तो ते बोल्यो के हे विजय ! तुं राजा मध्यें उत्तम छो. कारण के दक्षिण श्रेणिना राजायें पोतानी कन्या परणाववाने हेतुये प्रज्ञप्ति विद्याने वचनें तुने तेडवा माटें मुने मोकल्यो छे, ते कन्या, रूपें करी उत्कृष्ट छे, माटे तेने उत्कृष्टो वर जुवे छे, तेथी तमें प्रसन्न थइने विमानमां उतावला बेसो. एटली मारी प्रार्थना सफल करो. एवामां वली बीजो तेनो सखाइज आव्यो होय नहीं ? एवा वि मानमां बेसी वैताढ्यनी उत्तर श्रेणिना राजानी कन्या परणाववाने अर्थे कुमारने तेडवा माटे एक पुरुष आव्यो,तेने जोइ कुमरें विचार्युं जे एक प्रा हूणो होय तेने भोजनने अर्थे जेम बे नोतरां आवे, तेम पूर्वना पुण्यना उदय थी शुं न होय ? इहां जाणवुं हतुं ते सर्वे में जाण्युं. एम विचारीने कुबडा पणुं छांमीने मूल स्वरूप प्रगट करीने जेम राम सीताने परणे,तेम पहेलां तो ते स्वयंवरवाली कन्याने परणी,पछी विमानमां बेसी बेहु श्रेणिपति राजा नी विजयवती अने जयंती एवे नामें बे कन्याने परण्यो. तिहां जेम कामदेवनी सार्थे रति अने प्रीति बे शोभे, तेम कुमर शोभतो थको ससराना आग्रहथी केटलोएक काल त्यां रही, नित्य शाश्वता परमेश्वरनी पूजा करतो, पोताना आत्माने कृतार्थ मानतो दिवस निर्गमतो. जेवुं बीज वाव्युं होय, तेवा फल पामीयें एम विचारी वली ससरानी आज्ञा मागी, विद्याधरना सैन्य सं घातें कामपुर नगरें आव्यो. तिहां सर्व पुर लोकें महोत्सवें करी कुमरने त्र ण प्रिया सहित नगरमां प्रवेश कराव्यो. पछी पृथिवीने संकीर्ण करतो थको विद्याधर राजानुं सैन्य सार्थे लेइ आकाशमार्गें विमानमां बेसीने जयकु मार सहित पोताना पिताना नंदीपुर नगरें आव्यो. नंदी पुरनो राजा अ न्य राजाना सैन्यनुं आगमन जाणी, त्रास पामी, निमित्तियाने पूछीने तेने वचने कल्याण मानतो, पोतानुं सैन्य लइ उत्साहवंतथको महोटा आमंबरें युद्ध करवा सन्मुख आव्यो. जेम बे नदीनो समागम थाय ते म बे सैन्यनो मांहोमांहे समागम थयो. विजयकुमार सर्वने निवारीने

ईना राजानी पुत्री विजयायें स्वयंवर मंमपने विषे मुजने वखो. एवुं स्वप्न दे खीने प्रजातें जयकुमारने राज्य सोंपी मणिने प्रजावें आकाश मार्गे विद्याधरनी पेरें जयंती नगरीयें जइ, कौतुकथी अति कुरूप एवुं कुबडानुं रूप करीने गोल जेम माखीयें वींटाय, तेम कौतुकी लोकोथी वींट्यो थको स्वयंवर मंमपें जइ उंचा आसन उपर बेगे. लांबा दांत, लांबा होठ, वांकी आंख, वांकुं नाक, हाथ पग वांका, एवा रूपनी चेष्टा देखीने कोने हास्य न उपजे?

हवे स्वयंवर मंमपने मांचें बेगा एवा रूपवान् राजाउ मध्ये जेम अश्वनी श्रेणिमां मांकडुं शोजे, तेम ते विजयकुमर शोजतो हवो. हवे स्वप्नमां गोत्रदेवीयें कुंवरीने अधिकपणे कह्युं के आ विश्वमध्ये गुणें करी सर्वथी उत्कृष्ट वरने वरवानी तुं इछक हो, तो स्वयंवर मंमपमां जे कुबडो बेगे ठे, तेनेज तुं पोतानी मेले वरजे.

पठी ते कुमरी राजवीयोनां मन हरती ठती सुखासने बेसी स्वयंवर मंमपें आवी. एटले वेत्रधारिणीयें त्यां स्वयंवरमां रहेला राजकुमारोना राज, देश, नगर, वय प्रमुखना वर्णन कर्यां, यद्यपि ते सर्व राजकुमरो ए कन्याने वरवा माटें इछे ठे, तो पण जेम निर्गंध कुसुमने जमरो ठांमे, तेम ते कन्या, तेउने ठांमती हवी. त्यारें दासीयें विचार्युं जे, राजकुमर तो सर्व में वर्णव्या ठे, परंतु बाकी एक कूबडो रह्यो ठे. जो तेने नहिं वर्णवुं, तो पंक्ति जेदनुं पाप लागशे! एवुं विचारी खीजी थकी एम कहेती हवी के राजानी पंक्ति तो मूकी, बाकी हवे तो आ एक रूपनुं निधान कूबडो रह्यो ठे, जो वरती हो तो आ कुबडाने वर. तेवारें ते राजकुंवरीयें वेत्रधारीनुं वचन सत्य करवाने अर्थे देवीयें दीधेला स्वप्नने अनुसारें वसुक थइने कुबडाने कंठें वरमाला नाखी.

ते जोइ कुबडानी उपर ईर्ष्यावंत एवा सर्व राजा बोलता हवा के अरे कुबडा! तुं वरमाला ठांम, जो नहिं ठांमीश, तो तारुं मस्तक ठेदशुं. ते सांजलीने कुबडो कहेवा लाग्यो के हे डुर्जाग्यों! तमो तमारा डुर्जाग्य उपर द्वेष केम नथी करता? मद्दारी उपर शामाटे द्वेष करो ठो? विधातायें तमोने डुर्जागीया कर्या, तो मुज उपर शुं रुसो ठो? ते सांजली सर्व राजाउ कुबडाने हणवा तथा कन्या हरवाने आयुध लेइने साहामा धाता हवा. त्यारें कुबडो जे थकी त्रण लोक आश्चर्य पामे एवुं कांइक पराक्रम देखाडी, जेम सिंह हाथीने नसाडे, तेम सर्व राजाउने नसाडतो हवो. एथी कन्याना मातापिताने पां

ताना कार्यनी चिंता थइ, राजाउने मत्सरभाव थयो, देखनारा लोकोने भय ने आश्चर्य थयुं, एटला वानां सर्वे साथेंज थयां. एवामां तिहां एक देव ताना विमान सरखी कांति धरतुं एवुं विमान आव्युं, तेमांथी "विजयरा जा जयवंतो चिरंजीव रहो" एवी बिरुदावली बोलतो एक पुरुष आव्यो, विजयकुमरें जाण्युं जे कोइक बंदिजन मागण आव्यो छे, एवामां तो ते बोल्यो के हे विजय ! तुं राजा मध्यें उत्तम छो. कारण के दक्षिण श्रेणिना राजायें पोतानी कन्या परणाववाने हेतुये प्रज्ञप्ति विद्याने वचनें तुने तेडवा माटें मुने मोकल्यो छे, ते कन्या, रूपें करी उत्कृष्ट छे, माटे तेने उत्कृष्टो वर जुवे छे, तेथी तमें प्रसन्न थइने विमानमां उतावला बेसो. एटली मारी प्रार्थना सफल करो. एवामां वली बीजो तेनो सखाइज आव्यो होय नहीं ? एवा वि मानमां बेसी वैताढ्यनी उत्तर श्रेणिना राजानी कन्या परणाववाने अर्थे कुमारने तेडवा माटे एक पुरुष आव्यो, तेने जोइ कुमरें विचार्युं जे एक प्रा हूणो होय तेने भोजनने अर्थे जेम बे नोतरां आवे, तेम पूर्वना पुण्यना उदय थी शुं न होय ? इहां जाणवुं हतुं ते सर्वे में जाण्युं. एम विचारीने कुबडा पणुं छांमीने मूल स्वरूप प्रगट करीने जेम राम सीताने परणे, तेम पहेलां तो ते स्वयंवरवाली कन्याने परणी, पछी विमानमां बेसी बेहु श्रेणिपति राजा नी विजयवती अने जयंती एवे नामें बे कन्याने परण्यो. तिहां जेम कामदेवनी सायें रति अने प्रीति बे शोभे, तेम कुमर शोभतो थको ससराना आग्रहथी केटलोएक काल त्यां रही, नित्य शाश्वता परमेश्वरनी पूजा करतो, पोताना आत्माने कृतार्थ मानतो दिवस निर्गमतो. जेवुं बीज वाव्युं होय, तेवा फल पामीयें एम विचारी बन्ने ससरानी आज्ञा मागी, विद्याधरना सैन्य सं घातें कामपुर नगरें आव्यो. तिहां सर्व पुर लोकें महोत्सवें करी कुमरने त्र ण प्रिया सहित नगरमां प्रवेश कराव्यो. पछी पृथिवीने संकीर्ण करतो थको विद्याधर राजानुं सैन्य सायें लेइ आकाशमार्गें विमानमां बेसीने जयकु मार सहित पोताना पिताना नंदीपुर नगरें आव्यो. नंदी पुरनो राजा अ न्य राजाना सैन्यनुं आगमन जाणी, त्रास पामी, निमित्तियाने पूछीने तेने वचने कल्याण मानतो, पोतानुं सैन्य लइ उत्साहवंतथको महोटा आडंबरें युद्ध करवा सन्मुख आव्यो. जेम बे नदीनो समागम थाय ते म बे सैन्यनो मांहोमांहे समागम थयो. विजयकुमार सर्वने निवारीने

पोतें एकलो संग्राम करतो महिमायें वध्यो. ओषधीना महिमाथी कोइ श स्त्र अंगें लागे नहिं. पितानी सेनाना सर्व शस्त्र छेदतो, सर्वेने शस्त्र रहि त करतो हवो. ए रीतें पिताने तथा सेनाने शस्त्ररहित जेवारें कर्यां, तेवा रें राजा पाठो फर्यो. राजाने शस्त्र ज्ञान घणुं छे पण शस्त्र नथी तेवारें वि लखो थतो हवो. एवामां विजयकुमार अने जयकुमार बेहु पितानी पासें आवीने अपराध खमावी नमता हवा. पुत्रोने तिहां उंलखीने परम उल्ला स पामतो हर्षेने वशें आलिंगन करी राजा एम कहेतो हवो के हे वत्स! तमारा वियोग छुःखें करीने तमारां देशाटणना शो वर्ष ते सो कल्प सरखां मुजने थयां, एम पितायें पुत्रप्रत्यें जेम स्वप्नादिक दीठां हतां तेम सर्व स प्नादिकनी वात कही,अने वली ते राजा पोताना पुत्रनी मनुष्य छतां देवता जेवी ऋद्धि देखीने घणुं रीज पामतो हवो. हवे जयविजयें पण घरथकी नि कल्या पछी पाछा घेर ऋद्धि लइने आव्या त्यांसुधीनुं सर्व वृत्तांत कह्युं. एवुं पुत्रोनुं अतिशयवंत वृत्तांत सांजलीने पिता रीज्यो. पछी महोटा महोत्सवें पुत्रोने घेर तेडी लाव्यो, अने बे पुत्रने राज्यनी प्रार्थना करवा लाग्यो, त्यारें विजयना कहेवाथी जयकुमारने राज्यनो नार सोंपी राजा त्रण रा णी सहित मोक्ष पामवाने अर्थे दीक्षा लेतो हवो.

हवे जयकुमार नयधीर कुमारने राज्यनो नार आपीने विष्णुने बलदेव नी पेठें विजय राजानी पासें जय राजा स्वेछायें रहेतो हवो. पछी जय वि जय बेहुनाइ देश साधवा निकल्या, जेम ऋषियो त्रण योगनुं साधन करे, ते म जयराजा त्रण खंमप्रत्यें साधतो हवो. त्रणे खंमंमध्ये आण वर्तावी कामपुर नगरें आव्या. तिहां विजयराजाना नामथी कामपुरनुं नाम विज यपुर राख्युं, तिहां विजयराजा घणा कालसुधी वासुदेवनी पेठें राज्य नो गवतो घणा राजवीयोयें सेवातो काल निर्गमन करतो हवो.

एकदा जिनकल्पीनी पेरें एकला विहार करता एवा गुणाकर नामें केव ली जगवान् तिहां आवी समोसर्या. ते जाणीने जयविजय बे जाइ महो टी ऋद्धि अने पोतानी स्त्रीयो प्रमुख परिवारसहित केवली जगवानने वां दवा आव्या, वांदी यथोचित स्थाने बेसता हवा. पछी केवली जगवानें ध र्मदेशना प्रारंजी ॥ यतः ॥ अरिहंत देवो गुरुणो, सुसाहुणो जिणमयं मह पमाणं ॥ इच्चाई सुह जावो, सम्मत्तं विंति जगगुरुणो ॥ १ ॥ सम्मत्तंमि उ

ज्ञदे, विमाणवज्जनबंधए आउ ॥ जइवि न सम्मत्त जहा, अहवा न बंधए बुद्धि ॥२॥ इत्यादिक धर्म देशना सांजलीने पठे जय विजय पोताना पूर्वला जव पूठता हवा. तेवारें केवली जगवान् कहेवा लाग्या के चूतिलक पुर न गरने विषे ऋद्धिवंता एवा जानु अने जामर नामें वेदु जाइ वसता हता. एक दिवसें पोताना पितानुं श्राद्ध ठे, तेमाटे खीर रांधी ते खीर कुतरीयें आवी अनडावी देखी वेदु जाइयें कुतरीने मारी, तेथी तेनी कड जांगी गइ, तेने लीधे ते जूमियें पडती हवी. एवामां एक पाडो अति थाकेलो, जूख्यो तर स्यो, आंसु नाखतो ते कुतरीपासें आव्यो. वेदुनी आंखमांथी आंसु जरे ठे, तेवारें ते पाडोकुतरीनी सायें आलाप करवा लाग्यो अने मनुष्यवाणीयें मही टे सादें परस्पर वेदु बोलवा लाग्यां. ते वेदुनो शब्द सांजलतां त्यां सर्व कोइ आ श्चर्य पाम्यां. एवामां तिहां एक ज्ञानी मुनि आव्या, तेमने वे जाइयें पूठयुं त्यारें मुनि कहेवा लाग्या के ए गुनी! अने महीष! वेदु ए तमारां पाठला जवनां माता पिता ठे, पाठला जवें एमने मिथ्यात्व हतुं, तेना उदयथी सात जव कुतरी अने पाडाना थया. तिहां साते जवने विषे ए रीतें मनुष्यना हाथें मार खाइने मरण पाम्यां ठे. आ आठमो जव ठे, ते अकाम निर्जरायें करी, एमने जातिस्मरण ज्ञान उपन्युं, तेथी मनमां जाणे ठे जे आज अमारे अर्थे श्राद्ध करे ठे, अने अमारी तो आ अवस्था पमाडी ठे? माटे धिक्कार पडो ए मूढपणाने! एम मांहोमांहे वेदु सुख डुःखनी वातो करे ठे. तेमाटे हंत इति खेदे ए मिथ्यात्वने ठांमीने आदरसहित समकितने अंगीकार करो, ते विना देवलोकनी गति नथी, ए सर्व धर्मथकी उत्तम धर्म ठे. जेथी मोक्ष पामवो सुलज ठे, ए समकितथकी जिननामकर्म पण श्रेणिकादिकनी पेठें पामवुं सुलज थाय ठे. जेने बीजुं कोइ व्रत मात्र पण नथी तो पण एकज समकेत पालवाथकी शीघ्र तीर्थंकर पदवी बांधे, जो पूर्वकोटि पर्यंत अत्यंत आकरी तपश्चर्या करे तो पण समकेतविना मिथ्यात्वी जीव पांचमा ब्रह्म देव लोकसुधी जाय. एवी गुरुनी वाणी सांजलीने जानु अने जामर आदें देइने सर्व परिवार प्रतिबोध पाम्यो. समकेतवंत थया. वली कुतरी अने पा डो पण समकेत पामी शीघ्र अनशन आराधी सौधर्म देवलोकें गयां. ते वेदु देवता देवलोकथी आवीने पोतानी देवता संबंधी ऋद्धि देखाडीने जानु तथा जामरने धर्म पमाडी देवलोकें गया. देवतत्त्व, गुरुतत्त्व अने धर्म

तत्त्वना आराधनने विषे बेहु नाइने एकाग्रता थइ, परंतु संसारसुखना लालची छे, तेथी धर्मनी क्रियाने विषे ते बे नाइ आलसु ने. तेथी विष्णुने जेम एक सुदर्शनचक्र जगतने जीतनारुं हतुं तेम सुदर्शनरूप एकज समकेतने पाम्या थका रह्या. हवे ते बे नाइनी बे बे स्त्रीयो ने तेमनी एकेकनी बे बे वाह्याली सखीयो छे,ते बे स्त्रीनी वाणीयें ते चारे सखीयो पण समकित पामती हवी. सत्संगतिनो एयोज गुण ने ॥ दोहो ॥ साधु मल्ये सुख उपजे, जल मले मल जाय ॥ साह्माने पावन करे, पोतें पावन थाय.

एकदा अन्य दर्शनीने वचने नानुने त्रण तत्त्वने विषे शंका उपनी, जेम उज्ज्वल वस्त्रने माघ लागे तेम शंका करवाथी माघ लागो पण निंदा करे नही. वली नानुनी स्त्री महोटा कुलनी उपनी हती तेणे स्त्रीनी तुच्छ जाति माटे कुलनो मद कस्रो तेणे करी नीच कुलें उपनी. सर्वे आयुष्य पूरुं करी सौधर्म देवलोकें जइ उपन्या. त्यांथी चवीने सर्वे तमो इहां आवी उपन्यां ठो. त्रण तत्त्वना आराधवाथी त्रण दिव्य वस्तु पाम्यां. वली आवी त्रण स्त्री मली अने त्रण खंमनुं राज्य पाम्यां. नानुने पूर्वनवें त्रण वार त्रणतत्त्वने विषे शंका उपनी तेथी त्रणदिव्य वस्तु गइ. जयराजानी पूर्वनवनी स्त्रीयें कुलमद कस्रो तेथी गणिकाना नीचकुलें आवी उपनी, एवी वाणी सांजली जयादिक सर्वने जातिस्मरण उपन्युं. तेथी सर्व जनो धर्मविषे दृढ थइने श्रावकनो धर्म समकित सहित अंगीकार करता हवा. केवलीयें विहार कस्रो. जयविजयादिक सहु पोत पोताने घेर आव्या.

हवे विजयराजा पृथ्वीने विषे समकित धर्म प्रवर्त्तावता हवा. जैनधर्म चलाववे करीने एकछत्र पृथ्वी करी. राजानी आज्ञायें सर्व तेम करता हवा. चार श्रद्धादिक सडसठ बोलें करीने शुद्ध समकितने पालतो, पलावतो थको विषम संकटने विषे पण क्यांही स्खलना पामतो न हवो. नाना प्रकारें करी नानाप्रकारनी चैत्य पूजादिक करतो, देवयात्रा संघनक्ति इत्यादिक नित्य करणीना करवाथी समकितने दीपावतो, सर्व मिथ्यात्वनो नाश करतो हवो. विजयराजाने विजया देवी प्रमुख त्रणे राणीने १ नंदन, २ आनंदन अने ३ सुंदर, एवे नामे त्रण पुत्र थया.

एकदा शक्रेंद्र पूर्व महा विदेहक्षेत्रे विहरमान परमेश्वरने पूछतो हवो के, हमणां नरतक्षेत्रे जिनधर्मने विषे दृढ एवो कोइ श्रावक ने ? जेम स

मुद्रने विषे लवण समुद्रनी छत्रानुं प्रयोजन नही,तेम नरतक्षेत्रनी छत्रानुं शुं प्रयोजन ? एम कोइ पूछे तिहां कहे छे, के नरतक्षेत्रनी सार्थे सौधर्मेइ ने स्वामिपणानो संबंध छे, ए प्रयोजन माटें पूछयुं, त्यारें परमेश्वरें कह्युं के पोताना धर्मने विषे वज्र सरखो दृढ एवो विजयपुर नगरने विषे विजय राजा छे. जेम वायराथी मेरु पर्वत चलायमान थतो नथी, तेम तेने पण कदापि कोइ देवता आवीने पोताना पराक्रमथी चलावे, तो पण ते पोता ना धर्मथकी न चले. एवुं परमेश्वरनुं वचन सांनळीने इंद्र हर्षित थइने पो तानी सनामध्यें विजय राजानी प्रशंसा करतो हवो. ते प्रशंसा सांनळीने कोइक मिथ्यात्वी देवता एम विचारवा लाग्यो के,हुं जइने इंद्रनुं वचन खोटुं करुं ! हवे ते देवता जैन अवधूतनो वेष करी,विजय राजानी पासें आवी, पोतानी कलाना कुशलपणायें करी,राजाने रीफवी वश कखो. जेम विनीत शिष्य गुरु वचन सत्य करी माने, तेम अवधूतना वचन राजायें मान्यां.

हवे एकदा राजानी सार्थे अवधूत धर्मचर्चा करतो, निगोदादिकना सू क्ष्म विचारना संशय देखाडतो राजाने पूछवा लाग्यो. तत्त्वप्रकाशमां माह्या एवा राजायें जेम हाथी सूंढे करी वृक्षने समूल उन्मूलन करे तेम युक्तिरूप सुंडे करी शीघ्रपणे तेनो मूलमांथी सर्व संशय काढयो, त्यारे अवधूत रा जाने कहेवा लाग्यो. अहो ! सर्वज्ञनो धर्म घणो रूडो छे, जेथी कर्मक्षय करीने मोक्षें जवाय,परंतु विशेषपणे ते धर्मनो कोइथी निर्वाह थाय नहिं, ते घणो डुष्कर छे, खड्गधारानी गति सरखो छे,माटे तेने रूडी रीतें करवाने को ण समर्थ थाय? अपि तु कोइ न थाय. त्यारे राजायें कह्युं जे ए धर्मना निर्वाहक साधुजन छे. राजानुं ते वचन सांनळीने ते अवधूत मस्तक धु णावतो कहेवा लाग्यो के, ए ऋषियो तो आमंबरी छे. एना अंतःकरणनी स्थिति कोण जाणे छे ? राजा, अवधूतनुं एवुं वचन सांनळीने खेद करतो एम कहेवा लाग्यो के,हे नूंमा ! तुं ए शुं बोले छे ? जैनमुनि माहाजाग्यना घणी छे, वीतरागना मुनियोना धर्ममां आवो संवाद क्यांय नथी? जेम सर्वज्ञ नुं वचन तेम जैनमुनिनुं वचन पण जाणवुं. त्यारें फरी ते अवधूत कहेवा लाग्यो के पूर्वे हुं ए ऋषियोमां रह्यो हुं,तेथी सर्व जाणुं हुं जे ए कहे छे ए क, अने करे छे बीजुं, जो एम न होय तो हुं केम कहुं के ए मात्र दर्शन रूप छे पण महारा सर्व जाणेला छे तो हुं जूठुं केम बोलुं ? माटे हे राज

न! प्रथम साधुनुं पारखुं कस्याविना आदर करवो नहीं. कारण के डुर्बुद्धि यतिर्जने जितेंड्रियपणुं क्यांथी होय? अरिहंतना यतिने यतिपणुं विशेषें हो यज नहीं. तेवारें राजा बोल्यो ऋषिनी परीक्षा ते शी करवी ले? में तो सुवर्णनी पेरें रूडी रीतें परीक्षा करेलीज ले, तो पण तुं कहे ले, ने जो तुज ने संदेह होय तो वली पण यथायोग्यपणे आपणे परीक्षा करशुं.

एवामां देवमायायें करी तिहां कोइ उत्तम गुरु आचार्य घणा साधुना परिवारें वनमां आवी समोसस्या. तिहां अवधूत अने राजा गया ते वखत म्हारो आ जन्म सफल थयो, एम कहीने राजायें मुनिना गुण वर्णववा मांड्या. त्यारें ते अवधूत कहेवा लाग्यो के, मणिनी पेरें परीक्षाने विषे उद्यम करो, पठी गुण वर्णवादिक यथायोग्यपणे जे करवुं घटे ते करजो. परीक्षा ते नष्टचर्यायें थाय. त्यारे राजा कहे के तमें कहुं एमज करीयें. हवे राजा अवधूतनो प्रेस्यो, परीक्षा करवाने अर्थें अवधूतने लइ अंधारी रात्रें तिहां गयो एवामां राजायें एक मुनिने मदिरा, मांस, वेश्या आसक्त बाल क्रीडा करतो देख्यो ते वखत राजाने रोष, मद, इंड्रिय, संसारवैराग्य, उद्वेग अने विन्नम, धर्मने विषे एकनाव धरतो थयो, तेणें करी तेने सर्व नावनुं मिश्रितपणुं थयुं, पठी विशेषनो जाण राजा कहे ले, हे मुने! आ शुं करो गे? ए असमंजस करवुं तमने घटतुं नथी ॥ यतः ॥ क्क क्रीडितं सूरींड्रस्य, क्क विष्टा कीटकस्य च ॥ क्क चारित्रं पवित्रं ते, क्केदं डुश्चेष्टितं ॥ १ ॥ किं ज्ञानं दर्शनं किं वा, किं चारित्रं च किं तपः ॥ कोजापः का क्रिया का ह्रीः, कानीरेवं करोषि किं ॥ २ ॥ धिक् त्वां धिक् तां च डुर्बुद्धिं, धिक् ते वेषं च दांनिकम् ॥ धिक् ते निःशंकचित्तत्वं, धिग्नवं विषयांश्च धिक् ॥ ३ ॥ अत्रापि च परत्रापि, नविता नवतः क्क तु ॥ स्थानं च तस्य डुःखानि, सोढा प्रौढान्यहो कथं ॥४॥ निःकलंकस्य धर्मस्य, कलंकोन्नावनान्नवान् ॥ अनंतडुःखप्रन्नवं, ह्यनंतं न्रमिता न्नवं ॥५॥ अर्थः- हे मुने! सूरीइनुं जे क्रीडित ते क्यां, अने कीटकनी जे विष्ठा ते क्यां? वली तारुं पवित्र एवुं जे चारित्र ते क्यां? अने आ हमणां तें आदरेलुं एवुं जे डुश्चेष्टित ते क्यां? ॥१॥ वली हे मुने! तारुं ज्ञान शुं ले? तारुं दर्शन शुं ले? तारुं चारित्र शुं ले? तारुं तप शुं ले? तारो जाप शुं ले? तारी क्रिया शुं ले? तारी लक्षा शुं ले? तारो नय शुं ले? ए सर्व विचार कर.

अनें आ तुं शुं करे छे ? ॥ २ ॥ तुनें धिक्कार हो, तथा तारी बुद्धिने पण धिक्कार हो. तारा दांभिक मुनिना वेषने पण धिक्कार हो. तारा निःशंक चित्तपणाने धिक्कार हो, तथा तारा संसारने अने विषयोने पण धिक्कार हो ॥३॥ आ लोकमां अने परलोकमां कोइ ठेकाणें पण तारुं डुःखवुंज स्थान छे. अहो इति आश्चर्ये ते स्थानकनां प्रौढ एवां डुःखने तुं केम सहन करी शकीश ॥४॥ वली निःकलंक एवा जिनधर्मने कलंकना उत्पन्न करवाथी तुं अनंतडुःखनी जेमां उत्पत्ति छे एवा संसारमां अनंता नव न्रमण करीश ॥५॥

एटला माटें हे तत्त्वना जाण ! ए कुकर्म छांम. तुं शुं तत्त्व जाणतो नथी जे कुकर्म करे छे ? एम कहेते थके राजाने साधु कहे छे. अहो राजा ! तुं तत्त्वज्ञाननो अजाण थइने शुं मुजने कहे छे ? सर्वे यतियो एमज करे छे, ए वस्तु छांमवाने कोण समर्थ छे ? तुं आगल जाइश तो अमारां बीजा यतियोनां आचरण जोइश, तो तारी मेले तुं जाणीश. हवे राजा विचारे छे जे ए पतितनुं वचन छे. पण सर्वे कांइ एम करता नथी. एम विचारतो आगल जाय छे,तो एक साधुने स्त्रीलंपट,एकने चोर,एक आहेडी,एक कसाइपणुं करतो, एक माछीनुं कर्म करतो,एवा देख्या. तेवारें राजायें विचार्युं जे ए सर्वे न्रष्ट छे, ए सर्वने गुरुने कहीने शीघ्रपणे गछ बहार सूका पाननी पेरें कढावीश ! एम चिंतवतो पोताने नुवने आव्यो. तेटलामां अंतःपुरमांथी गुरु निकल्या तेने राजायें दीठा. हवे राजायें उद्वेगने संवेद धरतां जेवो तेने दीठो,तेवुंज अवधूतने कह्युं. त्यारें अवधूत बोल्यो हे राजन् ? अमारुं वचन वेदनी पेरें जुतुं न थाय,ते माटे ए सर्वने धूर्त जाणीने विश्वास न करीश. हवे ते राजा पोतें मार्गानुसारी छे माटे पोताना चित्तमां विचारवा लाग्यो के, ए असंनाव्य वचन छे. एवुं संनवेज नहिं. ज्यारें एवुं कुकर्म करे, त्यारें सूर्यथी अंधकार केम नासे ? तेमाटे युगांतने विषे पण ए वात बने नहीं,साधु एवा होयज नहिं. साक्षात् साधु पण लोकमां छे. साचुं अथवा जूतुं सर्वने विषे एम न होय,सर्वे हीणा छे एम जाणीने अनास्ता राखवी ए युक्त नहिं. एकवार मार्गे साथ लूंटाणो एटलामाटें शुं सदाय साथ लूंटाशे ? एम ज्यारें होय, त्यारें तो कोइ मार्गे चालेज नहिं. एटला माटे चारित्रिया तो सदाय पूज्य छे. एने तो कोइ न्रम मत आवी उपनो छे, तेथी निन्हवपणानो नाव नजे छे,एवो राजाना मनमां विचार उपन्यो.

त्यारें राजाने प्रतीति उपजाववा माटें वळी अवधूत कहे छें के हे राजन्! तुजने दृष्टिराग आकरो छे. कामी नरनी पेठें तुं खोटुं देखीने पण राग छांडतो नथी, माटें दृष्टिरागीने धर्म न होय धर्म तो तत्त्वनो निर्णय करे, तिहां रहे. राजा कहे में निर्णय कर्योज छे. सर्वज्ञनुं वचन सत्यज छे,ते सर्वज्ञे कह्युं ने जे गुरुपणानो भाव तेमां संदेह न राखवो. साधुने तुं जूठो करे छे, तेमाटे तुं मिथ्यादृष्टि छो, तेथी तहारी साथें बोलवुं युक्त नथी. एवा राजानां वचन सांभळी कपटनुं घर ते अवधूत पोताना प्रयासमां निष्फळताने पाम्यो,तेथी ते धूर्त्त विलखो थयो थको तिहांथी उठी गयो. राजायें तेने मिथ्यात्वी जाणी फरी पाछी ते धूर्त्तनी खबर पण लीधी नही,धूर्त्त पण जतो रह्यो.

अन्य दिवसें रात्रिने विषे राजा,प्रधान आदें देइने सर्व सभाना लोकोने कोइक दिव्य पुरुष स्वप्नमध्यें आवीने कहेवा लाग्यो के आ नगर मध्ये केयारें पण न थयो होय एवो आकरो क्रोधवंत यमनी क्रीडाना आकार जेवो सर्पनो उपद्रव थशे,तेमाटें नगरने देहरे देदीप्यमान नागनी मूर्त्तिनी स्थापनासहित पूजा करो, तो उपद्रव टळे, जेम व्याधिने औषधनो उपाय छे, तेम एनो एक एज उपाय छे. बीजो कोइ उपाय उपद्रव टळवानो नथी.

वळी प्रातःकाळें कोइ निमित्तियो राजसभायें आवी, तेमज दिव्यपुरुषना स्वप्ननी पेठेंज कहेतो हवो. स्वप्न तथा निमित्तियानी वात एकज मळी, जे वातनी बे निशानी मळी, ते वात निःसंदेह थइ. एवुं समजीने सर्व कोइ ते नागराजानी पूजा अनेक प्रकारें विशेषें करी करतां हवां. मरवानो भय कोने न होय ? समकितवंत राजाने सर्व प्रजायें नागनी पूजा करवा कह्युं, पण राजायें ते मान्युं नहिं. पूजाने विषे मन स्थाप्युं नहीं. शुद्धबुद्धिथी राजायें विचार्युं के, जे कांइ थवानुं छे ते सर्व कर्माधीन छे, ते शुभाशुभ भोगवेज छूटे, माटें इहलोक सुखनी वांछायें कोण पोताना धर्मने मलीन करे ? एम विचारी निर्भयपणुं कर्युं. एवामां राजाना घरमां आकरा बीहामणा सर्प आव्या. ते कळिकाळने विषे खल जेवा फूंफाडा मारता,फणाटोप करता,लोकने भय पमाडता,विकराळ मुखवाळा जाणे पृथ्वीनेज फाडे छे के शुं? एवा सर्पो राजाना अंतःपुरमां पण पेठा. तेने देखीने राजलोक मरणनो भय पामतो हवो, त्यारें सर्वलोक क्लेशनुं ठेकाणुं जाणीने नाठां थकां बीजा घरमां गयां. तिहां पण तेमज जेम जीवने कर्म पाछळ आ

वी लागें, तेम सर्प आवी तेमनी पाठल लागा. तेवारें सर्व प्रधानादिकें मली आस्थान सनायें आवी राजाने कह्युं के हे राजन्! तमें माह्या ठो,मा टें तमारे कदाग्रह करवो घटे नहिं. धिक्कार पडो तमारा कदाग्रहने. पंमि तने श्यो कदाग्रह करवो? जो नहिं मानो, तो पोतानाज पोतें शत्रु थइ ने कदाग्रह आरंभ्यो कहेवाशे, तेथी थोडा माटें घणो अनर्थ थाशे. एटला माटें क्लेश शांतिने अर्थे शुं हमणां पण नागनी पूजा करता नथी? पठी जेम वैद्यविना व्याधि वधे तेनी शी गति थाय? इत्यादिक मंत्रीयें घणुं कह्युं, तो पण राजा दृढ थको नागनी पूजा न करतो हवो. त्यारें क्रोधवंत थयो थको ते नाग स्वप्न मध्ये आवी,राजाने कहेवा लाग्यो के रे रे मूर्खा! तुं मु जने अवगणे ठे,पण तें मारुं पराक्रम दीठुं नथी! हुं रूठो थको साक्षात् यम सरखो छुं, अने तूठो थको कल्पवृक्ष सरखो छुं, ते माटें तुं मुजने पूज. स मकितनो कदाग्रह ठांम. अन्वयव्यतिरेकें करी जे ठते ते ठवुं अने जे अ ठते ते अठवुं, तेणे करी प्रगट फल प्रत्यें जोतो थको पण तुं म्हारी पू जा करतो नथी. समकेतरूप कदाग्रहें करी ग्रह्युं ठे हृदय जेनुं एवा हे राजा! आज प्रातःकालें ऊठीने पोतानी मेलें प्रजातें म्हारी पूजा तुं ज रूर करजे, जो तुं नहिं कर, तो तुजने, तारी नार्याने अने तारा पुत्रने य मने घेर मोकलीश. एम साक्षात् नागें कह्युं तो पण समकितना दूषणने नयें राजा ते नागप्रत्यें पूजतो न हवो. त्यारें ते काल जेवो नाग आवी ने राजाना पुत्रने मंसतो हवो,तेज वेलायें ते राजपुत्रने मूर्छा आवी,तेथी नूमिकायें पड्यो,तो पण राजा पूजा न करतो हवो, पठी राजानो परिणा म फरयो नहीं, त्यारे ते नाग, पटराणीने पण मस्यो,ते पण पुत्रनीज दशा पामी. एम बीजा बे पुत्र तथा बे राणीने पण मस्यो तेथी तेनी पण ए ज दशा थइ, तो पण राजा लगारे न चल्यो! त्यारे मंत्र, तंत्र, औषधि प्र मुख उपचार कस्या, ते सर्वे निष्फल थया. राजादिक सर्वने घणो शोक थतो हवो. हवे शुं थशे? शुं करशुं? एम विकल्प करे ठे, एवामां अक स्मात् जाणीयें कोइक देवतायेंज मोकल्यो होय नहिं? एवो सर्व गारुडी मां अग्रेसर एक गारुडी तिहां आव्यो. ते गारुडीने देखवा मात्रथीज जो पण जीववानी आशा सर्वने गइ ठे, तो पण सर्वे मुदित थता ते गारुडी ने घणी आगता स्वागता करी आदरमान करता हवा. ते गारुडी कहे

वा लाग्यो के हे पृथ्वीनाथ! ए सर्प्पनुं विप घणुं विपम छे, असाध्यनी पेरें छे, तो पण हुं मारी शक्तियें करीने कोइक उपाये करी उतारीश. एम कहीने एक कन्याना हाथमां अक्षतनुं पात्र स्थापीने मंत्रित कर्युं, पछी ते अखंम अक्षत जेवा गारुडीयें मंत्रीने नांख्या,तेवामां तो ते देवता तिहां क न्याना शरीरमां उतरतो हवो. तेवारें ते गारुडी देवप्रत्यें कहेतो हवो के हे फणिपति! तुं प्रसन्न थइने आ डुःख पामता सर्वने मूकी आप. ते वात सांनलीने कन्याना दिलमांथी ते देव बोल्यो के ए राजा निरंतर कदाग्रही छे, अने अमने तो जाणतोज नथी माटें हुं तेने नहि मूकुं,मुने घणो एनी उपर रोप छे. साहामुं ए राजाने पण नयानक पणे हुं मशीश. कारणके देवता ना रोप विपम होय ते सांनली गारुडी कहे जे एटलुं कह्याथी रोपनुं फल थ युं. हवे प्रसन्न थाउं. महोटाना क्रोध,प्रणाम करवाथी उतरी जाय. जो अ गलो नमे,तो महान् पुरुप रोप उतारी नाखें,माटें तुं कहीश ते करावशुं. ते सांनली नागदेव बोल्यो हे गारुडीमुने! आखुं जगत माने छे,पण सूका का नी पेरें आ राजा तो नमतोज नथी. एटला माटें मुजने एनी उपर क्रोधाग्नि घणो छे. ते केम शमे? शत्रु सरखाने पण मूके छे तो नम्यानेज केम जीव ता न मूके? एटला माटें तुं मुजने कहीश मां,हुं नहीं मूकुं,जो नमे,तोज मूकुं.

मंत्रवादी कहे छे हे राजन्! तुं एने नम, एटले हुं एने कही ए अनर्थ थकी तुने मूकावुं,बीजा सर्व उपायें सर्युं. जो तुं प्रत्यक्ष नमे तो मनथीज नम, एटले तारो नियम पण न नांगे. जीवने पुण्य पापनुं हेतु एक मनज छे. व ली व्रतने विपे देवानियोगादिक आगार पण कह्यां छे,माटे तेमां दोप थोडा ने गुण घणा छे. चोवरुं पण क्यांहि द्वार विना न होय महोटा कार्यने अ र्थे एक अंशमात्र दोप आदरीयें तो व्रतनंग न थाय. ताव आव्याना प्रथम दिवसें अन्ननो त्याग करवो ते गुणकारी छे माटे आहीं लांघणे थी उत्पन्न थयुं जे कृशपणुं ते पथ्यादिकथी टले छे माटे आहीं कदाचि त् दूपण लागे तो तुं प्रायश्चित्त लेजे. हे राजन्! यतिधर्मने विपे उत्स र्ग अने अपवाद, ए बे धर्म कह्या छे. तो श्रावकने केम नहिं कह्या होय? एटलामाटे तुं एकांत ताणे छे ते खोटुं करे छे. तुजने एकांत ताणवुं घटे न हिं. धर्म तो स्याद्वाद खरो छे. अने स्याद्वादी तो एकांत ते मिथ्या छे. माटे हे राजन्! कदाग्रह छांमीने तुं नाग राजाने पगे लाग,ताहरां वल्लन स्त्री पुत्रो

ने जीवाड. नहिंतर ए सर्वनी हिंसा थशे. कयो बुद्धिमान् पोतानुं हित न तावे! ए प्रमाणे अर्हंतमतने जाणनारो अने मंत्रवादीयें सयुक्तिक गारुडीनां वचनथी उत्पन्न थयुं ठे ज्ञान जेने एवो अने सत्त्वगुण तथा गौरवें करी गौर ठे कांति जेनी एवो जिनमतनो जाण राजा कहेतो हवो के हे गारुडी! आ तारुं कहेवुं सर्व कायर मनवालाने मानवा योग्य ठे, मने तुं ए वात कहीश मां. धर्मने विषे धीर थयेलो एवो जे हुं ते जो महारां प्राण जातां होतो,जले जाउ, पण हुंएने नहिं नमुं. कारण के अल्प अतिचारथकी पण धर्मनुं सारपणुं जाय ठे. जेम पगमध्यें कंटो वागवाथी प्राणी खोडो थातो नथी शुं? तेमाटे जे दूषण लगाडीने प्रायश्चित्त लेवुं, तेथी दूषण न लगाडवुं ए ज रूडुं! जो उत्सर्ग मार्गने विषे शक्ति न होय तो अपवाद आदरवो,पण समर्थने अपवाद मार्ग सेववो घटतो नथी. वली तुं स्याद्वाद कहे ठे ते परमेश्वरें कांइ पापकार्यने विषे स्याद्वाद कह्यो नथी. स्याद्वाद ते शुं ठे? अनेकांत मार्ग ठे. ते स्याद्वादीने करवा योग्य ठे,अने संसार संबंधि पुत्रनार्यादिकने तो अनंतीवार हुं पामी आव्यो छुं, पण धर्म क्यांहिं न पाम्यो. तेथी ते पुत्रादिकने माटे धर्मने नहीं छुहवुं, धर्म नहिं ठांडुं. स्त्रीपुत्रादिक सर्व वस्तुथकी पण प्राण वल्लभ ठे. तेनो पण जले विनाश थाउ, परंतु अंगीकार करेलो जे धर्म, तेने अल्पमात्र पण हुं नहिं तजुं, एटला माटें हे गारुडी! जो तुजमां बीजी कोइ शक्ति होय, तो जीवाड. नहिं तर तुं तारे मार्गे शीघ्र चाल्यो जा. लाली प्रार्थना करवी ते पण वृथा ठे. जेमाटें जीववुं ते आयुःकर्मने आधीन ठे. आयुष्य त्रुटे, जीवाडवानो प्रयास निष्फल ठे. एवुं राजानुं बोलवुं सांजली गारुडी कोप्यो थको कहे ठे के हे राजन्! तुजने धिक्कार ठे. तुं कदाग्रहें ग्रस्त थतो महारी अवगणना करे ठे. तो जे प्राणी हितने अहित करी माने ठे, ते दुर्बुद्धि जाणवो. तेनुं कल्याण न थाय. जेम रोगियो पुरुष जला वैद्यनुं वचन न माने, तो तेनो रोग केम जाय? तुं कदाग्रहरूप जे विष, तद्रूप जे वृक्ष तेनां फलने हमणांज जोगवीश. हे नागदेव! तारे इछा होय ते तुं कर, हुं हवे जाउं छुं. एम कहीने मंत्रवादी गारुडी उठ्यो, तेवारें सर्प पण उदय पाम्यो, ते जाणीयें विजयराजाना सत्त्वनुं अनिमयपणुं जोवानेज उठ्यो होय नहीं? तेवारें वली सर्प त्रुटा मूक्या पाणीना पुरनी पेरें अत्यंत दरथी महोटा वेगें करी कोपें जराणो थको राजानुं

सत्त्व जोवाने काजें राजाने कहेतो हवो के हे अधम! तुं निःशंकचित्तें अन्न सनी पेठें सर्वने तृण समान गणे ठे पण नथी जाणतो जे देवतानी शक्ति अत्यंत दुःसह ठे! जे मूर्ख होय ते निर्घात कथा विना तथा अवलो सवलो फेरव्या विना ठेकाणे आवे नहीं. माटें हुं ताहारा मूढपणानुं फल हमणाज तुजने देखाडुं ढुं, ते तुं जोजे. एम कहेतांज राजाने सर्व अंगें सर्प विंटाइने निर्दय थइ मंक देवा लाग्या. ते मंकयकी राजाने कालज्वरनी पेरें सर्व प्रकारें सर्व शरीरें आकरी वेदना प्रगट थइ. सर्व अंग सडी सडीने त्रूटी पडवा लागां, जाणीयें कोई ढुरीयें करी ढेदतोज होय नहिं? पठी हा हा आउटनी चेष्टा जूठ! एम कहेतो थको सर्पनो मंसथी दुःख थयुं तेथी राजा आकरी चीस पाडवा लाग्यो. ते सांजलीने केटलाएक कहे ठे के राजाने मूर्छा आवी ठे. पीडामां पण आकरी पीडा पाम्यो ठे, दुःखमां पण आकरुं दुःख थयुं ठे, वीहामणामां वीहामणो एवो राजा थयो ठे. कोइ सामुं पण जोइ न शके, ते अवस्थानी वेदनायें करी राजायें पूर्वजवने विषे केवारें नरकनी वेदना अनुजवी हशे, ते विस्मृत थइ गयेली हमणां पाठी जाणी होय नहि. एवी जावनायें राजा जेटले चिंतवे ठे तेटले त्रण राणी त्रण पुत्रनी मृत्यु अवस्था सेवकने मुखें सांजली, तेवारे जेम दाज्या उपर क्षार मूके, तेम थयुं. हवे ते वखत जे राजाने वेदना ठे, ते जे जोगवे, तेज जाणे अथवा ज्ञानी जाणे! एवी उपमारहित दुःखनी अवस्थायें करी राजा वेदना जोगवे ठे. एवामां वली ते मस्तक धूणावतो हृदयमां नम्रपणुं, दीनपणुं प्रगट करतो राजा उपर दया आणतो एवो गारुडी आवी कहेतो हवो के हजी पण तमें तमारा आत्मानुं हित विचारी नागराजाने नमो, के जेथी तमारुं तथा तमारा कुटुंबनुं दुःख टले, ए विना बीजो कोइ उपाय नथी! ते सांजलीने यद्यपि दुःखरूप वायरे तो कंपित ठे तथापि व्रतने विषे मेरुनी पेरें अकंपित ठे एवा ते राजायें पूर्वेनी परें उत्तर आप्यो के सत्पुरुषनी वाणी फरे नही. वली ते गारुडी प्रत्यें कहेतो हवो के हे गारुडी! ए वात तुं सर्व प्रकारें मुजने कहीश मां, पण एक वात हुं पूढुं ढुं, माटें जो तेनो मर्म जाणतो हो तो तुं कहे के, ए अत्यंत पीडा महाराथी सहेवाती नथी, एटला माटें महारुं आयुष्य केटलुं ठे? तथा बीजुं ए सर्प मारी पेठें बीजा कोइने करडे तो, ते केटलो काल जीवे? त्यारें गारुडीयें कह्युं के ठ महिना पीडा जोगवीने मरे माटे तुं तेट

ला कास्र केम दुःख जोगवीश? ते कहे. तुं ते शामाटे दुःख जोगवे छे?

हवे अतुल्य सत्त्वनो धणी राजा निर्विकल्प थको कहेतो हवो जो पण हुं फूलनी पेरें दुःख सहन करवा असमर्थ छुं, तो पण धर्मने हेतुयें हुं म हारुषिनी पेरें दुःख जोगवुं छुं. माटें पद्मास तो शुं? पण छ युग पर्यंत कां ए दुःख रहेतुं नथी? दुःख ते धर्महेतुयें अवश्य गुण जणीज थशे. जो धर्म खमयो होय तो अनंता जव जव नवां दुःख जोगववां पडे, तो तेथी कांइ गुण थाय नहीं. अने दुःख जे छे, ते दुष्कृत जे पाप तेनाथी थाय छे, तेमाटे पापना क्षय थएज दुःखनो क्षय थाय ने सुकृतथकी सुख थाय, माटें ते सुकृत करवाने विषे कोण दृढ परिणाम न धरे? एवुं राजा बोले छे, तेवामांज तिहां पंच दिव्य प्रकट थयां. १ वस्त्रनी वृष्टि, २ फूलनी वृष्टि, ३ सुवर्णनी वृष्टि, ४ देवदुंदुजि थवा लाग्यां. ५ आकाशें रह्यो देवता अहोसत्त्वअहोसत्त्व एवी वाणी बोलवा लाग्यो, जेम श्रीअरिहंतने दान देतां पंचदिव्य प्रगट थाय, तेम इहां पण पंचदिव्य प्रगट थयां. ए सर्व दृढ धर्मनो महिमा जाणवो. राजाना शरीरने विषे शाता थइ कांइ पण वेदना रही नहिं. राजायें पोताना मुख आगल देदीप्यमान एवो देवता बोलतो थको दीठो, तेवामां स्त्रीयोने तथा पुत्रोना शरीरें शाता थइ, ते दे खीने राजाना सेवकोयें आवी राजाने वधामणी दीधी मुखें मांगलिक बो लता हवा. देवता राजानी स्तुति करतो कहे छे, के हे नरदेव! जगतमां तारो चिरं जय थाओ. सत्त्वने विषे शिरोमणि एक तुंज छो, तेमाटें तुंने धन्य छे. तुं श्लाघनीयमां श्लाघनीय, तुं माननीयमां माननीय छो. जगतने विषे ताहरा सरखो अन्य कोइज नथी. हे जगत्पते! महा विदेह क्षेत्रमां शक्रेंद्रनी आगल परमेश्वरें धर्मने विषे तारी दृढता वर्णवी. ते सांजली इंद्रें ताहारी प्रशंसा करी, ते हुं अधमथको न मानतो हवो, तेथी तुजने चलाववा आव्यो. में देवमायायें करी सर्वदा शीलवंत साधुने दुःशीलिया करी देखा ड्या, पण अढीद्वीपथी बाहिरना समुद्र जेम स्थिर छे तेम में ताहारा अंतःकरणने विषे अने बाह्यने विषे धर्ममां स्थिरपणुं दीठुं, तथा सर्पादिकना जे में उपद्रवो कस्या, ते पण तुजने धर्मथी चलाववा माटें कस्या. वली अ सुजाचरण वाला मुनियो देखाड्या, तेथी कोइ पण पुरुषनां चित्त अल्प मात्र पण विकार पाम्याविना रहे नहीं. पण धन्य छे तुजने जे तुं क्षोज

पाम्यो नहीं. वली स्त्री तथा पुत्रने पण तें धर्मने अर्थे तृण तुल्य
जो कोइ होय तो स्त्री पुत्रने अर्थे मार्गा कर्म आचरण करे, पण तें
रा व्रतने विषे किंचिन्मात्र पण अतिचार लगाड्यो नहीं. माटें धन्य
हारा परिणामने ! तथा वली में तुऊने वज्राग्नि सरखी वेदना करी ते
तो तुंज सहे, बीजुं कोण सहन करे ? हे राजन् ! हुं तुऊने चलावी
नहीं, तो बीजो कोण तुऊने चलावी शकवा समर्थ थाय ? में मारुं
हुं माहा डुश्चेष्टित अमर्ष करी नखो डुं. तुं अमर्ष रहित ढो. जे
पुरुषो ढे, ते सर्व सहन करे ढे, तेमने अवगुण ते साहामा गुणरूप
ढे, माटें हे राजन्! हुं तारो अपराधी हुं. हवे मुऊने किंकर जाणीने
इक कार्य कहे, जे हुं तत्काल आज्ञाकारी थको करुं.

राजा बोल्यो जेथकी सर्व वांढितार्थ सिद्ध थाय, एवो कल्पवृक्ष
जे जैनधर्म, ते महारा हृदयने विषे अत्यंत स्थिरपणे रह्यो ढे, तेने
शुं मागुं? तथा ए उपर बीजी वस्तु शी ढे ? जें तमें मुऊने आपशो?
टें जो तमें मुखथी बोल्या ढो, तो हुं कहुं हुं ते मने आपो. तेवारें तेणें
हुं के शुं आपुं ? तेने रें राजायें कह्युं के तमो मिथ्यात्वने ढांमीने
ने आदरो जेथकी तमारुं देवतापणुं सार्थक थाय ! ए मागुं ढे. ते
राजानुं एवुं वचन सांजली समकित अंगीकार करी, हर्ष धरतो राजाने
गे लागी, आज्ञा मागी पोताने स्थानकें गयो. ए रीतें विजय
तने विषे दृढ थयो थको घणा कालपर्यंत राज्य जोगवतो हवो.

हवे एक दिवस राजा एवुं चिंतवे ढे जे धिक्कार ढे मुऊने के जेमाटें
आजसुधी पांगलानी पेठें चारित्र लेवाने उजमाल थतो नथी. तो
मने मोक्ष क्यांथी मलशे ? तथापि श्रद्धा जे समकेतनी शुद्धि ते
तो मुऊने तेथी चारित्र सुलज थाय, अने ए सम्यग्दर्शनथी मुऊने
दर्शनो संजव थाय, तेमाटें उजमाल थइने सम्यग्दर्शनने
एवुं ध्यायीने राजा उजमाल थको देव, गुरु, धर्मना ध्यानने विषे
न, एक तान, एकाग्रचित्त थयो थको समकेतनुं जूषण जे त
रवाना हेतुयें राजा पोताना ज्येष्ठ पुत्रने राजपाटें स्थापीने श्रीसि
जीनी यात्रा करवाने अर्थें जतो हवो, गढ जीतवाने अर्थें जेम कोइ
से तेम मोह वैरीना गढने जीतवानी इछा करतो एवो राजा

। अर्थे त्रण लोकने विषे उत्कृष्ट तीर्थ जे श्रीसिद्धाचलजी जेनो अनंत म
हिमा छे, जे नित्य छे, तेनो सर्वांगें करीने जेम विधि कह्यो छे, तेवा विधि
सहित सर्व शरीरनी समर्थाइयें करीने ते तीर्थसेवा करतो त्रिकाल परमेश्वरनी
पूजा करतो, चैत्यनी आशातना टालतो, पोताना जन्मने सफल करतो हवो.
हवे विजय राजा अन्यदा संध्या समयें सुस्थिर आत्मायें परमेश्वरनी
म्होटी पूजा करीने अद्भुत एवी सम्यग्दर्शन नामे जावना जावतो हवो.
अहो परमेश्वर! तमें सुखें सधाय एवो बोधिधर्म कह्यो. जेना बलयकी तप,
ज्ञान, क्रियादि कष्टकर्याविना पण संसारनो पार पामीयें, तिहां सर्व दोष
रहित परमात्मा देव, सर्व आचारवंत एवा गुरु, सर्वज्ञ जाषित धर्म, ए
जैनमत उपरांत कोइ अन्य धर्म छे नहिं. ए व्यवहारथी देव, गुरु तथा धर्म
जाणवो. एवी रीतें विजय राजा जावना जावतो आत्मस्वरूपनुं चिंतवन
करतो परमात्मपणुं ध्यावतुं, जे ए आत्माज शुद्ध देव छे अने परम आ
चारवंत जे जावात्मा तेज गुरु छे. तथा आत्माना शुद्ध परिणामरूप ते
जावधर्म जाणवो. एवी रीतें निश्चयथी देव, गुरु अने धर्मनी जावना
जाववाना एकाग्र विशुद्धध्यानें करीने मोक्ष चढवानी निःश्रेणी एवी
क्षपक श्रेणियें चढयो. अहो! जीवनी शक्ति केवी छे? जुर्ज के ते वेला
ए तिहां रात्रि छे, तो पण राजाने अंधकारना समूहना नाशनुं करनार ए
वा केवलज्ञानरूप सूर्यनो उदय थयो, जे वस्तु कष्टें नीपजे, ते कष्ट विना
प्राप्त थइ. पिता करतां पण पुत्र अधिक थयो, जेमाटे गृहस्थ छतां पण के
वलज्ञान पाम्यो. एटले कोइ चारित्र लइ अत्यंत तप क्रिया प्रमुख करे, तो
पण केवलज्ञान, कष्टें पामे. ते चारित्रियो तो गृहस्थना पिता तुल्य छे अने
पुत्रने गृहस्थपणेज केवलज्ञान उपन्युं. ए मोटुं आश्चर्य? ते राजऋषिने दे
वतायें वेष आप्यो, देवतायें पूजा करी, उत्सव कर्यो. हवे विजय राजऋषि
पोतानी त्रण स्त्री तथा पोतानो जाइ जयराजा अने बे पुत्र ते सर्वने प्रति
बोधी शीघ्र दीक्षा लेवरावतो हवो. घणा कालसुधी पृथ्वीउपर विचरी ला
ख वर्षनुं आयुष्य पाली, पोताना सर्व परिवार संघातें मोक्षें पहोतो. अ
हो! जुर्ज रूडा समकितनुं फल! ॥ यतः ॥ आराधने च दृढता विषये फल
स्य,प्रागावधीति विजयस्य जयस्य चोच्चैः॥ श्रुत्वा सुदर्शन निदर्शनमद्भुतं जो,
जव्याः सुदर्शनविधौ विधियतध्वं ॥ १ ॥ जावार्थः—ए समकेतना आ

ने अर्थे त्रण लोकने विषे उत्कृष्ट तीर्थ जे श्रीसिद्धाचलजी जेनो अनंत म हिमा छे, जे नित्य छे, तेनो सर्वांगें करीने जेम विधि कह्यो छे, तेवा विधि सहित सर्व शरीरनी समर्पाइयें करीने ते तीर्थसेवा करतो त्रिकाल परमेश्वरनी पूजा करतो, चैत्यनी आशातना टालतो, पोताना जन्मने सफल करतो हवो.

हवे विजय राजा अन्यदा संध्या समयें सुस्थिर आत्मायें परमेश्वरनी महोटी पूजा करीने अद्भुत एवी सम्यग्दर्शन नामे जावना जावतो हवो. अहो परमेश्वर! तमें सुखें सधाय एवो बोधिधर्म कह्यो. जेना बलथकी तप, दान, क्रियादि कष्टकरयाविना पण संसारनो पार पामीयें, तिहां सर्व दोष रहित परमात्मा देव, सर्व आचारवंत एवा गुरु, सर्वज्ञ जाषित धर्म, ए जैनमत उपरांत कोइ अन्य धर्म छे नहिं. ए व्यवहारथी देव, गुरु तथा धर्म जाणवो. एवी रीतें विजय राजा जावना जावतो आत्मस्वरूपनुं चिंतवन करतो परमात्मपणुं ध्याववुं, जे ए आत्माज शुद्ध देव छे अने परम आ चारवंत जे जावात्मा तेज गुरु छे. तथा आत्माना शुद्ध परिणामरूप ते स्वधर्म जाणवो. एवी रीतें निश्चयथी देव, गुरु अने धर्मनी जावना जाववाना एकाग्र विशुद्धध्यानें करीने मोक्ष चढवानी निःश्रेणी एवी क्षपक श्रेणियें चढयो. अहो! जीवनी शक्ति केवी छे? जुर्ड के ते वेला ए तिहां रात्रि छे, तो पण राजाने अंधकारना समूहना नाशनुं करनार ए वा केवलज्ञानरूप सूर्यनो उदय थयो, जे वस्तु कष्टें नीपजे, ते कष्ट विना प्राप्त थइ. पिता करतां पण पुत्र अधिक थयो, जेमाटे गृहस्थ छतां पण के वलज्ञान पाम्यो. एटले कोइ चारित्र लइ अत्यंत तप क्रिया प्रमुख करे, तो पण केवलज्ञान, कष्टें पामे. ते चारित्रियो तो गृहस्थना पिता तुल्य छे अने पुत्रने गृहस्थपणेज केवलज्ञान उपन्युं. ए मोटुं आश्चर्य? ते राजऋषिने दे वतायें वेश आप्यो, देवतायें पूजा करी, उत्सव कस्यो. हवे विजय राजऋषि पोतानी त्रण स्त्री तथा पोतानो जाइ जयराजा अने बे पुत्र ते सर्वने प्रति बोधी शीघ्र दीक्षा लेवरावतो हवो. घणा कालसुधी पृथ्वीउपर विचरी ला ख वर्षनुं आयुष्य पाली. पोताना सर्व परिवार संघातें मोक्षें पहोंतो. अ हो! जुर्ड रूडा समकितनुं फल! ॥ यतः ॥ आराधने च दृढता विषये फल स्य.प्रातावधीति विजयस्य जयस्य चोच्चैः॥ श्रुत्वा सुदर्शन निदर्शनमजुतं नो, जव्याः सुदर्शनविधौ विधियतध्वं ॥ १ ॥ जावार्थः—ए समकेतना आ

राधनने विषे दृढता अने तेना फलनी प्राप्तिने विषे जय अने विजय नुं दृष्टांत कह्युं ते सांजलीने हे नव्यजीवो! तमें समकेतने विषे त यत्न करो ॥ इति सम्यक्त्वविषये जयविजय नृप कथानकं समाप्तं ॥

हवे प्रथम सम्यक्त्वनो लाज, चार गतिने विषे संज्ञी पंचेन्द्रिय ने थाय, कोइक अनादि मिथ्यादृष्टि जीव मिथ्यात्व प्रत्ययीथा गल परावर्त्त संसारमां नमी पर्वतना पाषाणनी तथा नदीना ने न्यायें अनानोगें निपजाव्युं एवुं जे यथा प्रवृत्तिकरण परिणाम रूप, तेणे करी एक आयुःकर्म वर्जित सात कर्मनीस्थिति पल्योपमने संख्यातमे नागें न्यून एक कोडा कोडी सागरोपमनी करे.

इहां जीवने राग द्वेषने परिणामें डुष्कर्में करी नीपजावी एवी निबि कंड घणा कालनी ग्रंथि गांठनीपरें डुःखे नेदवा योग्य जे पूर्वे नेदी न हती, ए ग्रंथी देशलगें अनव्य पण यथाप्रवृत्तिकरणें करीने वार आवे. ए ग्रंथिदेशने विषे वर्त्ततो नव्य अथवा अनव्य जीव तो काल रहे. त्यां रह्यो थको इव्यश्रुत कांइक उणा दश पूर्व नणे. श्रीजिनतीर्थंकरनी रुद्धि देखवाथकी, स्वर्गना सुखनो अनिलाषी इा लेइने उत्कृष्टो यावत् नवमा ग्रैवेयकसुधी अनव्यजीव पण जाय. कांइक न्यून दश पूर्व ते मिथ्यात्वीयें ग्रह्यो, माटेंमिथ्याश्रुत पण ले ज्यांसुधी नव पूर्व पूरण अने दशमा पूर्वनी त्रण वस्तुपर्यंत नणे सुधी समकितनी नजना जाणवी,अने जेहने चौद पूर्व अथवा दश पूर्ण पूर्ण श्रुत होय तेने समकित श्रुत कहीयें. तेने नियमा समकित होय प कांइक न्यून दश पूर्वधरादिकने समकितनी नजना जाणवी. समकेत होय अने कोइकने न होय ॥ यडुक्तं कल्पनाष्ये ॥ चउदस य अनिन्ने, नियमा समत्त सेस नयणा इति वचनात् ॥

हवे ते ग्रंथिने तीक्ष्ण कुहाडानी धारनी परें जीव अत्यंत विशुद्ध ध्यवसायें नेदीने मिथ्यात्वनी स्थितिने अंतर मुहूर्त्त उदय कृणथकी अनिक्रमीने अपूर्व करण अने अनिवृत्ति करण लक्षण विशुद्ध जनित सामर्थ्य तेणे करी अंतर्मुहूर्त्त कालप्रमाण प्रदेशें वेदवा योग्य दलनावरूप अंतर करण करे.

हवे ए त्रण करणनो अनुक्रम कहे ले. ते कल्प नाष्यमां कह्युं

गंठिता पढमं,गंठी सम इच्छिउ नवे बीयं ॥ अनियट्टि करणं पुण,समत्त पुर
रकडेजीवे ॥१॥ नावार्थः—ज्यां ग्रंथिदेशें आव्यो त्यां (पढमं के०) पहेलुं
यथा प्रवृत्तिकरण कहीयें तथा ग्रंथिने नेदवाने इछक ते बीजुं अपूर्वकर
ण जाणवुं अने (अनिअट्टिकरणंपुण के०) त्रीजुं अनिवृत्ति करण ते व
ली (समत्त पुररकडे जीवे के०) समकेतने आगल कखुं ठे,जेणें एटले जे जी
वने समकेत ढूकडुं ठे, ते जाणवुं.

हवे अंतरकरण करे थके मिथ्यात्वनी बे स्थिति थाय ठे. एक तो अं
तरकरणथकी पहेली हेठली स्थिति अंतर्मुहूर्त्त प्रमाणनी होय अने ते
हथकी उपरली बीजी स्थिति जाणवी. तेनी स्थापना. ०• तिहां प्रथम
स्थितिने विषे तो अंतरमुहूर्त्त कालप्रमाणे मिथ्यात्वनां दलियां वेदवायकी
मिथ्यादृष्टिज कहीयें. वली ते अंतरमुहूर्त्त काल गयापठी अंतरकरणने प
हेले समयेंज मिथ्यात्वनां दलियां वेदवाना अनावथी जीव अंतरमुहूर्त्त का
लप्रमाण उपशम समकित पामे. पठी ते औपथनूत उपशम समकेतना
बलें करी शोध्या मीणाला कोदरानी तुल्य मिथ्यात्वदलिकना शुद्ध,अर्द्धवि
शुद्ध अने अशुद्धरूप त्रण पुंज करे एटले उपशम समकेतनो काल पण
पूर्ण थाय, तेवारें उपशम समकितथी पड्यो थको जो शुद्धपुंजनो उदय
आवे, तो क्षायोपशम समकेत पामे, अने जो अर्द्धविशुद्ध पुंजनो उदय आ
वे, तो त्रीजे मिश्रगुण गणे आवे, अने जो अशुद्धपुंजनो उदय आवे तो
पाठो मिथ्यात्वें जाय ॥ उक्तं च ॥ कम्मगंथे सुधुवं, पढमोवसमी करेइ पुं
जतियं ॥ तवडिउ पुण गछइ,सम्मे मीसंमि मिछेव ॥ १ ॥ नावार्थः—क
र्मग्रंथने विषे निश्चें प्रथम उपशमवालो त्रण पुंज करे,तेथी पड्यो थको क्षा
योपशमे अथवा मिश्रें अथवा मिथ्यात्वें जाय, ए कर्मग्रंथनो मत जाणवो.

हवे सिद्धांतनो मत कहे ठेः— कोइक अनादि मिथ्यादृष्टि तथाविध सा
मग्रीना वशथकी अपूर्व करणें करीने त्रण पुंज करे ते त्रण मांहेला शुद्ध
पुद्गल वेदतो थको उपशम समकितने अणपामेज प्रथम क्षायोपशम सम्य
ग्दृष्टि थाय तथा अन्य कोइक तो यथाप्रवृत्ति आदिक त्रण करण करीने
अनुक्रमें अंतरकरणें उपशम समकित पामे, ते जीव त्रणपुंज तो करेज न
हीं. ते उपशम समकितथी पड्यो थको अवश्य मिथ्यात्वेंज जाय. कल्पना
ष्यें कहुं ठे केः—आलंबण मलहंती, जह संगाणं नमुंचए इलिया ॥ एवं अ

कयतिपुंजी, मिच्छंविय उवसमिए ॥ १ ॥ जावार्थः– आलंबन अण
मती एवी इलिका जेम पोतानुं स्थानक न मूके, तेम जेणे त्रणपुंज कर
नथी एवो जे उपशम समकेती जीव ते पाछो मिथ्यात्वें जाय पोतानुं स्थान
मूके नहीं ॥ १ ॥ प्रथम समकित पामेथके कोइक समकित साथेंज दे
विरति अथवा सर्वविरति अंगीकार करे छे. ते शतकनामें पांचमा कर्मग्रंथ
वृहत् चूर्णीने विषे कह्युं छे ॥ गाथाः–उवसमसम्मदिठि,अंतरकरणे ठिउंज
कोइ॥ देसविरईपि लन्नइ, कोइपमत्तोपमत्त नावंपि ॥ सासायणो पुणनां
पि लहइति पुंत्रय संक्रमणं कल्पन्नाष्ये उक्तं ॥

मिथ्यात्व पुद्गलना दलियां लेइने समकित दृष्टि जीव प्रवर्द्धमान प
णामे समकेत पुंजमां तथा मिश्र पुंजमां संक्रमावे, अने मिश्रना पुजल
इ समकेतमां संक्रमावे. तथा मिथ्यादृष्टि जीव समकेतना पुजल लइ मिथ्
त्वमां संक्रमावे, पण मिश्रमां संक्रमावे नही.

मिथ्यात्व क्षीण कस्या विना सम्यग्दृष्टि नियमा त्रिपुंजी होय अने
थ्यात्व क्षीणें द्विपुंजी होय, मिश्र क्षीणें एक पुंजी होय, समकेत ...
क्षय थये थके क्षायिक समकेती थाय. मीणाला कोदरानी कल्पनायें
मकेतना पुजल शोधेला होय तेने विरोधि तैलादिक ड्व्यतुल्य एवा
थींना संसर्गथी कुशास्त्र सांजलवारूप मिथ्यात्वें करीने मिश्रित थया
कां तेहिज क्षणने विषे मिथ्यात्वपणुं थाय, तथा समकितथी पड्यो
वली समकित पामे, तेवारें अपूर्वनी पेठे अपूर्व करणे त्रण पुंज करी
निवृत्ति करणें करी,सम्यक्त्वना पुंजने विषे जाय. तेवारें पूर्वें पाम्युं जे
वेकरण तेनोज लान्न थाय, तेथी एने शी रीतें अपूर्वपणुं कहीयें ? ए
काना निवारण माटे कहे छे, के अपूर्वनी पेरें अपूर्व थोडी वारज प
माटें अपूर्वज कहीयें एम वृद्ध पुरुषो कहे छे.

तथा सिद्धांतने मतें तो समकेत पाम्यानी पेठें जेवारें देशविरति अ
. सर्वविरतिपणुं पामे, तेवारें पण यथाप्रवृत्तिकरण अने अपूर्वकरण क
पण अनिवृत्तिकरण न करे अपूर्वकरणनो काल संपूर्ण थये तेना अनंतर
मयेंज देशविरति अथवा सर्वविरतिनो लान्न थाय. देशविरति सर्वविरति प
म्या अनंतर अंतर्मुहूर्त्त यावत् अवश्य कोइक जीव प्रवर्धमान परिणामे
चो चडे, तेने उपर चडवानो नियम नथी तिहां कोइक वधते परिणामें

थतोज रहे, अने कोइएक स्वजावेंज रहे अने कोइएक हीनपरिणामी थाय.

जे कोइ जीव अनाजोगें जाण्या विना कोइ कारणें परिणामनी हस्वता थकी देशविरति अथवा सर्वविरति थकी पड्यो होय, ते जीव अनिवृत्त्यादिक करण कस्या विनाज फरीने दशविरति सर्वविरति पणाने पामे.

एमज जे समकेती जीव आजोगें एटले जाणीनेज मिथ्यात्व प्रत्यें गयो, ते जघन्यथकी अंतरमुहूर्त्त काल रहे अने उत्कृष्टो रहे, तो घणे काले जे पूर्वें करण कह्यां छे, ते करण पूर्वकज ते समकेतना जाव प्रत्यें पामे. ए कम्मपयडीनी वृत्तिमां कह्युं छे तथा सैद्धांतिकने मतें तो विराधित समकेत वालो अथवा समकेत सहित पणे होय, तो पण कोइक जीव छठी नरक पर्यंत जाय अने कर्मग्रंथने मतें तो समकेत सहित जीव वैमानिक विना अन्यस्थानकें उपजे नहीं. एम प्रवचनसारोद्धारनी टीकामां कह्युं छे. तथा कर्मग्रंथिकने मतें समकेत पामीने फरी समकेतथी पडेलो जीवकर्म प्रकृतिनी उत्कृष्टी स्थिति पण बांधे अने सिद्धांतने अभिप्रायें तो जेणें ग्रंथजेद कस्यो होय ते उत्कृष्टी स्थितिनो बंध करेज नहीं.

हवें ते समकेत औपशमिक, क्षायिक, क्षायोपशमिक वेदक अने सास्वादन ए पांच जेदें छे. तिहां जे मिथ्यारूप दर्शन मोहनीयनो उपशम स्वरूप ते ग्रंथिजेद करे, ते उपशमश्रेणिना आरंजकने विकल्पें होय. बीजो क्षायोपशम ते समकेतपुंज, मिश्रपुंज अने मिथ्यात्वपुंज, ए त्रण रूप दर्शनमोहनीयनुं क्षयरूप जाणवुं ते क्षपकश्रेणि प्रारंजकने होय. त्रीजा क्षायोपशमनुं लक्षण कहे छेः–जे उदिरेला मिथ्यात्वमोहनीय तेने विपाकोदयें करी जोगवी क्षयकस्या तथा अणउदिरेला मिथ्यात्वने उपशमाव्युं छे ते क्षायोपशम समकेत जाणवुं. एने विषे शुद्ध मिथ्यात्वपुंजना पुजलने विपाकोदयें करीने जोगवे तथा प्रदेशोदयें करीने तो अशुद्धमिथ्यात्व पुंजना पुजलने जोगवे. अने उपशमने विषे तो सर्वथा कोइ पण पुंजना पुजल वेदे जोगवे नहीं. सर्व उपशमावी मूक्या छे, माटें ए उपशम ते अपौजलिक छे अने क्षायोपशम पौजलिक छे. ए रीतें ए बे समकेतनुं जेदपणुं समजवुं.

चोथा वेदक समकेतनुं स्वरूप कहे छेः–अनंतानुबंधीनी चोकडी अने मिथ्यात्वना त्रण पुंजमांथी बे पुंज संपूर्ण क्षय करे छते अने समकेत पुंज

ना पण सर्व पुजन क्षय करतां मात्र बेहला पुजन क्षय करवाने उजमाल थको चरमपुजल वेदनरूप क्षयोपशमनो बेहलो समय तेने वेदक समकेत कहीयें.

पांचमा सास्वादननुं स्वरूप कहे ढेः—उपशम समकेतनुं वमन करवुं ते सास्वादन कहीयें. उपशम समकेतथी पडतो सास्वादनने फरसे.

हवे ए पांचे समकेतनी स्थितिमानादिक कहे ढेः—उपशमनो काल अंतरमुहूर्त्तनो, सास्वादननो काल ढ आवलिकानो, वेदकनो काल एक समयनो, क्षायिक समकेतनो तेत्रीश सागरोपम जाजेरा अने क्षायोपशम समकेतनो काल ढासठ सागरोपम प्रमाण जाणवो.

सास्वादन अने उपशम, ए बे समकेत उत्कृष्ट पणे आवे तो जीवने पांच वार आवे. अने वेदक तथा क्षायिक ए बे एकज वार आवे तेम वली क्षायोपशम असंख्यातीवार आवे तथा प्रथम मूक्यो तेनुं वली ग्रहण करवुं तेने आकर्ष कहियें ते एक नव आश्रयी तो श्रुतसमकेतीने उत्कृष्टा एक सहस्र पृथक्त्व आकर्ष होय अने देशविरतिने एकशो पृथक्त्व आकर्ष होय तथा जघन्यथी तो सर्वने एकज आकर्ष होय.

सास्वादन समकेत बीजे गुणठाणेज होय तथा उपशम समकेत चोथा गुणठाणाथी मांमीने अग्यारमा गुणठाणासुधीना आठ गुणठाणे होय अने वेदक तथा क्षयोपशम ए बे समकेतने चोथाथी सातमा सुधीना चार गुणठाणां होय,तथा क्षायिकने चोथाथी चौदमासुधी अग्यार गुणठाणां होय.

समकेत पाम्या पढी उत्कृष्टथी नव पल्योपमें श्रावकपणुं पामे, तथा सर्व विरति उपशम, क्षयोपशमने असंख्याता सागरोपमना आंतरा होय.

अप्रतिपाति सम्यगृदृष्टिने देवनव अथवा मनुष्यनवने विषे एक श्रेणि वर्जितने जेणे श्रेणि न करी होय ते सात अथवा आठ नवमां मोक्षे जाय. तथा क्षायिक समकेत वालो त्रीजे नवें अथवा चोथे नवें अथवा तेहीज नवें मोक्षें जाय,ते समकेत देवता,नारकी अने संख्यासंख्याता वर्षायुवाला चरम शरीरी मनुष्यने होय, तिहां जेणे सातप्रकृति क्षय कयानी पूर्वेज आयु बांध्युं होय,ते देवगति अथवा नरकगति प्रत्यें जइने तिहांथी मनुष्य थइ मोक्षें जाय तो त्रीजे नवें सिद्धि पामे,अने कदापि कोइयें तिर्यंच मनुष्यनुं आयु बांध्युं होय ते अवश्य असंख्याता वर्षायु वाला युगलीयामां जइ उपजे [illegible] संख्याता वर्षना आउखावालामां न उपजे. पढी ते युगलिया मरी

वता थाय, तिहांथी मनुष्यपणुं पामी चोथे नवें मोक्षें जाय तथा जेणे
ागला नवनुं आयु न बांध्युं होय, एवा अवक्षायुवाला तो तेहीज नव
ां क्षपकश्रेणि करी मोक्षें जाय. ए एक जीवनी अपेक्षायें कह्यो.

हवे घणा जीवनी अपेक्षायें समकेतनो उपयोग जघन्यथकी अने उ
त्कृष्टो अंतरमुहूर्त्तकाल अने क्षयोपशम रूप लब्धि तो एक जीवनी अपे
क्षायें जघन्य अंतरमुहूर्त्त अने उत्कृष्टीलब्धि ठासठ सागरोपम मनुष्य नवें
अधिक जाणवी, एटले बे वार विजयादि विमाने अथवा त्रण वार बारमा
देवलोकें जाय, तेवार पछी समकेतथी अणपड्योथको मोक्षें जाय अने
घणा जीवनी अपेक्षायें तो समकेत सर्वकालें पामीयें.

हवे समकेतनुं आंतरुं कहे छे. जघन्यथी तो कोइक जीव समकेतथी प
ड्यो थको वली दर्शनावरणीय कर्मना क्षयोपशमथकी पाछो अंतरमुहूर्त्तमां
समकेत पामे, तो अंतरमुहूर्त्तनुं अंतर पडे, अने उत्कृष्टथी घणी आशात
ना वालो तो अर्द्धपुजलपरावर्त्तनुं आंतरुं नाखीने पछी फरी समकेत पामे,ते
तीर्थंकरनी, प्रवचननी, ज्ञाननी,आचार्यनी, गणधरनी, महर्द्धिकनी एटला
नी आशातनावालाने अनंतो संसार थाय. अने घणा जीवनी अपेक्षायें
आंतरानो अनाव जाणवो. इत्यादि आवश्यकवृत्तिने विषे कह्युं छे.

अथवा समकेतना त्रण प्रकार छे, एक कारक, बीजो रोचक अने त्री
जो दीपक. एवा त्रण नेद छे तेमां जे नली रीतें क्रयानुष्ठाननी प्रवृत्ति करवी,
कराववी, ते कारक समकेत विशुद्ध चारित्रीयाने होय तथा वीतरागना
धर्म उपर रुचिमात्र होय पण क्रिया अनुष्ठाननी प्रवृत्ति पोतें न करे,ते रो
चक समकेत,श्रेणिक कृष्णादिकने जाणवुं. तथा जे पोतें मिथ्यात्वी छतां प
ण परने जीवादिक पदार्थने यथार्थपणे देखाडे, ते दीपक समकेत अनव्य
एवा अंगारमर्दकाचार्यने दृष्टांतें जाणवुं.

अथवा समकेत अनेक प्रकारें कहे छे. तिहां समकेतने विषे रुचि राखे
ते एकविध समकेत,हवे बे प्रकारनुं समकेत कहे छे. निसर्ग ते स्वनावथी
अने उपदेश ते गुर्वादिकना उपदेशथकी, ए बे प्रकारें. तथा इव्यथकी ते
शुद्धपुजलनुं वेदन,अने नावथकी ते तत्त्वरुचिरूप तथा निश्चयथकी ते अपौ
द्गलिक अने व्यवहारथकी ते पौजलिक इत्यादिक सर्व बे नेदें समकेत जाणवुं.
हवे त्रण नेदें कहे छेः—उपशम, क्षायिक अने क्षयोपशम, ए त्रण नेदें

तथा कारक, रोचक अने दीपक ए त्रण नेदें तथा क्षायिकादिक त्रण
सास्वादन नेळीयें तेवारें चार प्रकारनुं समकेत थाय तथा ते चारनी सा
वेदक समकेत जोडीयें तेवारें पांच नेदें समकेत थाय.

हवे दशप्रकारनी रुचि ते दश प्रकारनुं समकेत जाणवुं. तेनां ना
कहे ले. १ निसर्गरुचि, २ उपदेशरुचि, ३ आज्ञारुचि, ४ सूत्ररुचि,
बीजरुचि, ६ अनिगमरुचि, ७ विस्ताररुचि, ८ क्रियारुचि, ए संक्षे
रुचि, अने १० धर्मरुचि. हवे एनां स्वरूप कहे ले:-

१ जीव अजीवादिक नवपदार्थ ते उता ले एवी पोतानी बुद्धियें करी
नी उपर स्वनावें रुचि धरे, ते निसर्गी समकेत जाणवुं. एटले जीवादि प
र्थ उता ले अउता नथी एवी जातिस्मरणरूप बुद्धियें करी अथवा म
श्रुत ज्ञानने वलें करीने एवुं जाणे जे श्रीवीतरागें दीठेला नाव ते एम
ले. ए रंचमात्र पण जूठा नथी तेनी उपर स्वयमेव पोतानी मेलें चार
कारनी सदहणा कराय ते निसर्गरुचि जाणवी.

२ जीवादि पदार्थने इव्य, क्षेत्र, काल, नाव, ए चार नेदें करी त
नाम, स्थापना, इव्य, नाव, ए चार निक्षेपे करी सद्दहे,उद्मस्थ तथा वी
रागना उपदेश सांनळीने तेनी उपर रुचि रखाय, ते उपदेश रुचि जाणवी

३ राग, द्वेष, मोह अज्ञानपणुं जेथकी नाश पाम्युं ले, तेनी आज्ञा उ
र रुचि धराय, ते आज्ञारुचि जाणवी. आज्ञा ते आचार्य संबंधिनी जाणव

४ जीवादिक पदार्थने पडिवज्जतो थको मापतुष ऋषिनी पेरें सूत्र
नणतो थको अग्यार अंग तथा अंगबाह्य सूत्रने अवगाहवे करी समके
प्रत्यें पमाय, ते सूत्ररुचि जाणवी.

५ समकेत पामवाने माटें पाणीने विषे जेम तेलनो बिंडु पसरे,तेम र
स्य ग्रहण करवाने अर्थे शाक्यनो नक्त कपट साधुनूत गोविंद वाचकनी पे
एक पद लीधाथी अनेक पदनो प्रसार थाय गुण वधे,ते बीजरुचि जाणवी

६ जीवादिक एक पदनी रुचियें करी जीवादिकना अनेक पदने वि
रुचिवंत थाय ते अनिगमरुचि जाणवी.

७ अगीयार अंग तथा पयन्नादिक, दृष्टिवादादिक प्रकीर्णक ते पयन्न
उत्तराध्यन प्रमुख इत्यादिकने श्रुतज्ञानें करीने जेणे सर्व इव्यना सम

जावने सर्व प्रमाणे करीने जाण्या छे, सातनय प्रमुखनो विधि जाण्यो छे, ते विस्ताररुचि जाणवी.

८ दर्शन ज्ञान चारित्रने विषे, तप तथा विनयने विषे, समिति गुप्तिने विषे, एम समस्त क्रियाने विषे जावथी रुचि रखाय,ते क्रियारुचि जाणवी.

ए जेणें करी कुदृष्टि पार्श्वमीनी कुदृष्टि ग्रहण कराय नहिं, ते संक्षेपरुचि.

१० आगमना जाणपणायें करी बीजा शेष पदार्थ जे सांख्यादिकनां प्रवचन शास्त्र, तेनें विषे चिलायति पुत्रनी पेरें अनजिग्रहीत छे,अनिग्रहीत नथी वली अस्तिकायधर्म, श्रुतधर्म,चारित्रधर्मने विषेज वीतरागना वचन प्रमाणेज सद्दहणा करे, ते समकेतरुचि जाणवी. ए समकेततनुं स्वरूप कह्युं.

हवे ए परमरहस्यनूत समकेत छे तेने विषे शंकादिक पांच अतिचार छां मवा, ते कहेवा माटें छठी गाथा कहे छे.

॥ संका कंख विगिछा, पसंस तह संथवो कुलिंगी
सु ॥ सम्मत्तस्स इयारे, पडिक्कमे देसियं सवं ॥ ६ ॥

अर्थः–प्रथम (संका के०) संदेह ते बे प्रकारनो छे, एक सर्वथकी संदेह अने बीजो देशथकी संदेह. तिहां सर्वथी संदेह ते शुं ? तो के धर्म छे के नथी ? अथवा जैनधर्म सत्य छे के असत्य छे ? इत्यादि सार्वविषयिक शंका जाणवी. अने देशविषयिक शंका, ते एकेक वस्तुना धर्मगोचर,ते जेम जीव तो छे परंतु ते सर्वगत छे के असर्वगत छे ? अथवा पृथ्वी आदिकने विषे जीवपणुं केम घटे ? तथा निगोदादिक केम घटे ? तथा हमणांने कालें चारित्रियाने विषे चारित्र छे किंवा नथी ? इत्यादिक बे प्रकारनी जे शंका ते श्रीवीतरागोक्त जे तत्त्व,तेने विषे अप्रतीति असद्दहणारूप समकितने दूषण पमाडे छे. इहां केटलाएक हेतुगम्यजाव छे. जेम के वनस्पतिआदिकने विषे सजीवपणाना प्रयोग कहे छे. वनस्पति सचेतनवंत छे जलादिक आहारें वृद्धि पामे छे आहारविना सुकाइ जती देखाय छे, मनुष्यादिकनी पेरें चय अपचयने पामे छे. तेनुं दृष्टांत श्रीआचारांगसूत्रमां कह्युं छे. ते जेम केः– मनुष्यनो पण उत्पत्ति धर्म छे, अने वनस्पतिनो पण उत्पत्तिधर्म छे. मनुष्यना शरीरनो वृद्धि पामवानो स्वजाव छे,तेम एनो पण छे, मनुष्यनुं शरीर सचेतन छे, तेम एनुं पण शरीर सचेतन छे, तथा मनुष्यना शरीरने छे

दवाथी तेमां रहेला हस्तादिक कुमलाय छे, तेम वनस्पतिनां पण शाखा दिक छेदवाथी ते पण कुमलाइ जइ सूकाइ जाय छे, मनुष्यनुं शरीर अन्न पानादिक आहार लीये छे, तेम वनस्पतिनुं शरीर पण उदकादिक आहार लीये छे. तथा मनुष्यनुं शरीर अनित्य अशाश्वत छे, उत्कृष्टुं त्रण पल्योप मायु भोगव्या पछी अवश्य नाश पामे छे, तेम वनस्पतिनुं शरीर पण अ नित्य अशाश्वतुं छे. तथा मनुष्यनुं शरीर इष्ट आहारें वृद्धि पामे अने अ निष्ट आहारें हानि पामे छे, तेम वनस्पतिनुं शरीर पण थाय छे तथा म नुष्यना शरीरें रोगोत्पत्ति पांडुरपणुं पामवानो स्वभाव होय छे, तेणें करी विविध परिणाम भजे छे. तेम वनस्पतिनुं शरीर पण विविध रोगना वशथ की विविधपरिणामने भजे छे,तेमाटे वनस्पतिमां सचेतनादिभाव हेतुगम्य छे.

वली यतिने चारित्रनो पण छतो भाव छे. जेमाटें दुप्पसह आचार्यसुधी चारित्र छे, भगवत्यादिकसूत्रने विषे कह्युं छे, के आज्ञा सहितने चारित्र हो य अने आज्ञा रहितने चारित्र न होय माटें व्यामोह न करवो.

तथा निगोदादिक संबंधि केटलाएक भाव केवलिगम्य छे, कह्युं छे के लो कमां असंख्याता गोला छे, ते एकेक गोलामां असंख्याती निगोद छे, वली एक निगोदने विषे अनंता जीव छे,कोइ पण कालें केवली भगवाननें कोइ पूछे, तो एक निगोदमां जेटला जीव छे तेनो अनंतमो भाग मोक्षें गयो छे. एवुं केवली कहे, माटें इहां हेतुदृष्टांतादिक नथी. आज्ञायें ग्रहवा योग्य पदार्थ छे ते आज्ञायेंज ग्रहण करवा.

श्रीजिनभद्रगणि क्षमाश्रमण पण कहे छे, के किहांएक मतिने दुर्बलप णे जो तथाविध आचार्यनो विरह होय, अथवा ज्ञानावरणीय कर्मना उद यथी जिहां हेतु उदाहरण न पामे, वारंवार पूछे थके प्रतिबोध न पामे,तो पण जाणे जे श्रीसर्वज्ञनो मत खरो छे. तथा तेमज बुद्धियें करी चिंतवे जे परमाणुरूप परने अनुग्रह करवाने तत्पर, जगतने विषे प्रधान, राग द्वेष मोहने जीतनारा एवा जे जिनेश्वर ते अन्यथावादी भजहोय सत्यभाषीज होय. माटे श्रीजिनेश्वरना वचनमां शंका न करवी.

इहां शंकाने विषे दृष्टांत कहे छेः– कोइक बे पुरुषें घणा कालसुधी सि द्ध पुरुषनी सेवा कीधी, त्यारें तेणें प्रसन्न थइने, बन्नेनी कोटमां एकेकी मंत्राधिष्टित कंथा नाखीने कह्युं के, छ माससुधी निरंतर रात्रिदिवस ते कं

डमांज राखवी, पछी काढीने जेवारें खंखेरशो,त्यारें पांचशें सोनैया पडशे, ते माटे ए कंथा कंठमांज राखजो, काढशो मां. पछी तेमांथी एक जणे तो लोकनी शंकायें काढी नाखी अने वीजायें पहेरी राखी, ते सुखियो थयो. अने जेणें काढी नाखी ते दुःखियो थयो. माटे शंका न करवी ॥

हवे बीजो कांक्षा नामें अतिचार कहे छे. अन्यदर्शनीनो क्षमादिक गुण लेशमात्र देखीने, तेना दर्शननी अभिलाषा वांछा करे,ते आकांक्षा कहियें. ते पण एक सर्वथकी आकांक्षा अने बीजी देशथकी आकांक्षा छे. तेमां सर्व पाखंमीना धर्मनी वांछा. ते सर्वथकी आकांक्षा जाणवी अने देशथकी आकांक्षा ते सौगतादिक कोइ एकज दर्शननी वांछा रूप जाणवी. जेम के सौगत भिक्षुयें अक्लेशरूप धर्मउपदेश्यो छे,जे धर्मने विषे कष्ट नथी, नहावुं. खावुं, वस्त्र पहेरवुं, सुकुमाल शय्यायें सूवुं, इत्यादि सुख भोगववां एणे करी धर्म माने छे ॥ यदाह ॥ मृद्वी शय्या प्रातरुह्याय दुग्धं, पेयं मध्ये भक्तपानं पराह्णे ॥ द्राक्षाखंमं शर्करा चार्धरात्रौ, मोक्षश्चांते शाक्यसिंहेन दृष्टः ॥ १ ॥ भावार्थः–अतिसुकुमाल शय्यामां सूइ रहेवुं, प्रभातें उठी कढेलुं दूध पीवुं,मध्यान्हें पंचामृत भोजन करवां, पाछले पहोरे द्राखनुं खावुं, अर्धरात्रें साकर प्रमुख खावां, एम करवाथी मरणने अंतें मोक्ष पामे. एम शाक्यसिंह, धर्म कहे छे. तेमज पारिव्राजक तापस भौतवादिक ब्राह्मणादिक जे छे, ते पण न्हावुं, धोवुं, स्वछ रहेवुं, संसारना विषय भोगववा प्रमुखें करी परलोकने विषे इछित सुखसाथें जोडाय, एवी रीतनो धर्म साधवा उद्यम करावे छे. वली जेम उंची तथा नीची भूमीनुं क्षेत्र होय, तेवुंज बीज तथा तेवोज खेड करनारो पण तेने मले. पछी तेनुं फलतो ते भूमि,बीज, कर्षुक वगेरे जेवां होय,तेवुं प्राप्त थाय. तेम मुग्धबुद्धिवाला जीवो नीच उंच सर्वदर्शन आराधन करे छे तो तेने पूर्वोक्त क्षेत्रादिक वगेरेनी पेठें थाय छे. माटे वांछा पण परमार्थेथी राखवी.एम भगवत्प्रणीत आगम तेनी अनास्था अप्रतीतिरूप जे समकेतने दूषण लगाडे छे. ते उपर एकदृष्टांत कहे छेः–

कोइक धाराभिध एवे नामें ब्राह्मण गोत्रदेवीनो आराधक हतो, ते वली चामुंमानो प्रभाव सांभलीने चामुंमादेवीने आराधतो हवो, एकदा ते ब्राह्मण नदीना पूरमांहे तणाणो, तेवारें बोल्यो के हे चामुंमादेवि! मुजने राख, राख. वली हे गोत्रदेवि! मुजने राख,राख.एम बेहुनां नाम लइ लइने

देवीयो आवी अने वेढु देवीयें मांहोमांहे ईर्ष्या आणी तेथी तेमां एकें पण ते ब्राह्मणने काढयो नहीं, तेथी ते पाणीमां बुडी मूवो. माटे नवनवा धर्म उपर वांछा न करवी. ए बीजो अतिचार.

हवे त्रीजो वितिगिछा नामा अतिचार कहे छे. तपस्या करवी, तडके बेसवुं,महाकष्ट करवुं, इत्यादिक धर्मकार्यने विषे जे फलनो संदेह करवो,म नमां एवुं जाणे जे आ धर्मकार्य करुं छुं, एनुं फल आगल थाशे के नहीं थाय ? ते वितिगिछा, ते एक सफल अने बीजी निःफल ए बे देखाय छे. जेम कृषिकरनारने सफल अने निष्फलता देखाय छे ?

तिहां एवुं चिंतवे के श्रीजिनधर्मने विषे महोटा कष्टक्रिया अनुष्ठानादि क क्लेश छे, वेलुना कवलनी पेरें स्वाद रहित छे, वली ते धर्म आगल फ ल आपशे के नहि आपे ? वली ते मूर्ख एवुं विचारे के साधुधर्म तथा श्रावकधर्मने नली रीतें आराधन करीने महोटा तपस्वीयो जे अंत अव स्थायें अनशन करी पंमित मरणें अंतसमयें संकेत करीने कालधर्म पाम्या ते जो देवता थया होय तो इहां आवी आपणने पोतापणुं केम देखाड ता नथी? जे अमें धर्मने प्रनावें देवरूपें थया छैयें ? माटे तपस्या करवी, ते क्लेशमात्रज फल पामे. एवी संनावना करीयें छैयें. एवी रीतना विकल्पो ते मूर्ख कया करे, पण ते तत्त्वप्रत्यें जाणे नहिं. जे नली रीतें धर्मना आ राधक जीव परनवें देवता थाय. ते तिहां विमानमां देवांगनादिक अने दिव्यमहर्धिकना लानें करी पूर्वनव संबंधना जे संबंधी होय, तेने क्यारें पण संनारे नहिं. कदापि स्मरण पण करे जे हमणांज हुं म्हारा पूर्वनव ना संबंधीयोने जइ मलुं अने तेमने म्हारुं देवपणुं देखाडुं! एवुं चिंतव तो थको पण देवतासंबंधि नोगनी ऋद्धिने विषे आसक्तपणे घणो काल व्यतीत थइ जाय, तेटलामां तो पूर्वनव संबंधिया मनुष्यना आउखां पण पूर्ण थइ जाय, माटें एवी अडचणथी कोण आवीने पोतापणुं देखाडे ? तथा क्यां एक देवता प्रगट थइने पोतापणुं देखाडे पण छे. अने देव सं बंधि नोगनी ऋद्धि पण पूरें छे. तिहां अत्यंत स्नेहादिकें खेचाणो थको आवे छे, जेम गोनइ शेठनो जीव देवता थयो हतो, तेणें पोताना पुत्र शा लिनद्रने इछित पूर्ण कर्युं. तथा संग्रहणीकार कहे छे के देवता प्रेममां, . विषयमां संसक्त छे, अने करवा योग्य कार्य संपूर्ण जेणें कर्यां छे ते

घी मनुष्यना कार्यमां मनुष्यनवना अशुनने इछता नथी, चारशें अथ
पांचशें योजन मनुष्यलोकनो गंध ऊंचो उछले छे, ऊंचो डुर्गंध जाय छे,
घी देवता मनुष्यलोकमां आवता नथी. मात्र तीर्थंकरना पांच कल्याणि
ने विषे तथा महोटा ऋषिना तपना महिमायकी अथवा पूर्वनवना स्नेह
थकी देवता इहां मनुष्यलोकने विषे आवे छे. माटें प्रजुना वचनने विषे अ
विश्वासरूप विचिकित्सा पण न करवी. ए समकेतमां दोष उपजावनारी छे.
इहां आशंका करे छे, के शंका जे छे, ते पण संदेह वाचकज छे, तथा
पि ए शंकायकी विचिकित्सा जुदी कही, तो तेमां शुं विशेष छे? इहां गु
उत्तर कहे छेः–के शंका जे छे, ते इव्यविषयी तथा गुणविषयी छे अने
विचिकित्सा ते क्रियाविषयीज छे, जे कोइ जीव अत्यंत विपरीतमतिवालो
होय अने रूडा धर्मनुं आराधन पण करतो होय, तो पण पूर्वकृत अशुन
कर्मना उदयथकी कांइक कष्ट पामे, तेवारें एम कहे जे धर्म करवाथी आ
मने डुःख प्राप्त थयुं, एवी चिंतवणा जे करवी ते विचिकित्सा जाणवी. हवे
तेवी विचिकित्सा करनारने आंधलानी पेठें समकेतज क्यांथी होय? कारण
के तेने धर्मना स्वरूपनुंज अजाणपणुं छे, अने ते धर्मने जाणतोज नथी. का
रण के अमृत पीवाथी कोइ वखत मरण निपजे नहीं सूर्यथकी अंधकार प
सरे नहीं, चंइमाथकी अंगारा वरसे नहीं, कल्पवृक्षथकी दारिइनो उपइ
व न थाय, अग्निथकी शीतल पराजव न थाय, ते पण कदापि कोइवखत
दैवयोगें पूर्वोक्त अकस्मातो बने, तथापि धर्मकरणी करवाथकी कोइ दिवस
मातुं थायज नहीं! कारण के एवा विरूपनो संजव क्यारे थयो पण नथी,
ातो पण नथी अने थाशे पण नहीं. वास्ते जो कोइ सामान्यजनने आल
वुं ते पण महोटा दोषनणी थाय छे,तो वली त्रणलोकने विषे अतिशयवंत,
मस्तकल्याणनो करनारो उत्कृष्टो निमित्तनूत एवो जे धर्म छे तेना द्वेषकर
ारा, वली परने पण बोधबीजना नाशना करनारा जे छे, ते पोतें डुर्लन
धी अनंतसंसारी होय ते जीवोनुं आ नवें अने परनवें पण क्यांथकी क
ाण थाय? अपि तु नज थाय ॥ यतः ॥ न निमित्तद्विषां क्षेमो,नायुर्वैद्यकवि
षां ॥ न श्रीर्नीतिद्विषा मेकमपिधर्मद्विषां नहि ॥ १ ॥ नावार्थः– कहुं छे
नैमित्तिकना द्वेषीने कुशल न होय, वैद्यना द्वेषीने आउखुं न होय, नी
ा द्वेषीने लक्ष्मी न होय अने धर्मना द्वेषीने तो एमांथी एक पण

न होय. इहां महानिशीथमां रज्जा साध्वीनुं दृष्टांत कह्युं छे ते कहे छे.
भद्राचार्यना गच्छमां पांचशें साधु अने बारशें साधवी छे, तेना गच्छने
विषे एक कांजीनुं पाणी, बीजुं जातनुं उसामण, त्रीजुं त्रण उकालानुं पा
णी, ए त्रण मूकीने बीजां पाणी कोइ वावरतुं नथी. एम करतां दैवयोगें
रज्जा साध्वीनुं शरीर गलतकोढें बगडयुं, तेवारें बीजी साध्वीउयें कह्युं के
इच्छकार! इच्छकार!! एवा प्रश्नोत्तरें रज्जायें कह्युं के ए शुं मुजने कहो छो? ए
प्रासुकपाणीयें करीज महारुं शरीर बगडयुं छे, एवां तेनां वचन सांजलीने
साध्वीउनां हृदय क्षोज पाम्यां, जे हवे आपणें पण उष्णपाणी न पीवुं, ते
मां पण एक साध्वीयें एवुं चिंतव्युं जे हमणां अथवा पछी महारुं शरी
गडी सडीने कटका थइ जाय तो जलें थाउ, पण महारे तो उष्ण जलज पी
वुं. उष्णपाणी पीवाथी शरीरनो विनाश न थाय,परंतु पूर्वजवकृत अशुजकर्म
थीज विनाश थाय. एम विचारी खेद करवा लागी के हा धिक्कार हजो ए
साध्वीने के एणे न कहेवा योग्य असमंजस एवुं आ वचन कह्युं! ॥ यतः ॥
किंकेण कस्स दिज्जइ, विहियं को हरइ हीरएकस्स ॥ रुयमप्पणाविदत्तं
अणुहवइ सुहंपि दुक्खंपि ॥ ए रीतनुं ध्यान करतांज ते साध्वीने केवलज्ञान
उपन्युं तेथी तेणें सर्व साध्वीयोना संदेहने टाल्यो. पछी रज्जु आर्यानो संदेह
पूछयो जे एने शायकी रोग थयो? तेवारें केवलीयें कह्युं के रक्तपित्तने दूषणें
दूषित थइ एणे करोलियांसहित स्निग्ध आहार कर्यो. तेथकी एने रक्तपि
त्तनो रोग थयो, वली सचेतपाणीयें संघट्टीने श्रावकनी दीकरीनुं मुख धो
युं, तेथी शासनदेवीयें ते रज्जुआर्यानीउपर रुष्ट थइने शिखामण आपवा मा
टें कांइक चूर्ण, तेना आहारमां नाख्युं, तेथी एनुं शरीर बगडयुं, पण प्रा
सुक पाणीथी बगडयुं नथी. एवुं सांजलीने रज्जायें कह्युं के हे जगवति !
मुजने आलोयणा आपो, तो हुं शुद्ध थाउं? तेवारें केवलीयें कह्युं के तुं
शुद्ध था,पनुं कोइ प्रायश्चित्त नथी,कारण के तें एवां दुर्वचन कह्यां,तेथी तुंने
निकाचित कर्मनो बंध थयो. ते कर्मे करीने कुष्ट, जगंदर, जलोदर, श्वास,
अतिसार,गंडमाला आदि महा दुःखो अनंत जवसुधी तारे जोगववां पडशे!
एम कह्युं. बीजी आर्याउने केवलीयें आलोयणा आपी तेथी सर्व शुद्ध थइ.
माटे अनेकविधना आकरा दोष जाणीने धर्मविरुद्ध वचन बोलवुं नहिं.
ए विचिकित्सानेविषे आषाढभूति आचार्यनुं दृष्टांत कहे छे. जे आ

पाढाचार्यें घणा शिष्यो निजाम्या. अन्यदा एक शिष्यने रूडी रीतें निजाम्यो, तेनी सार्थे संकेत कस्यो, के तुं देवता थइने मुजने दर्शन देजे. ते शिष्य मरी देवता थयो. पण देवांगनाना विषय सुखमां आसक्त थयो तेथी शीघ्र आवी शक्यो नहिं. त्यारें आचार्यें चिंतव्युं जे में फोकट चारित्रनुं कष्ट सह्युं. तेमाटे हवे हुं ए चारित्र छांडुं! एम विचारी गछ छांमीने निकल्यो एटले ते शिष्यें उपयोग दीधो. गुरुने पतित देखी शीघ्रपणे आवी मार्गने विषे नाटक देखाड्युं, ते नाटक जोतां छ महिना थया पण थाक्या नहिं. पछी ते आषाढाचार्य नाटक जोइने आगल चाल्या.

मार्गने विषे पृथिवीकायादिक छ राजकुमार आजरणें सहित देखी, आचार्यें ते छये राजकुमारोने मारी, आजरण लेइ, जोली जरी. वोहोलो जार थवाने लीधे हलवे हलवे चाल्या जाय छे, एवे ते शिष्यदेवतायें कटक सहित श्रावक राजा देखाड्यो, ते देखी आचार्य जय भ्रांत थयाथका नासवा लाग्या, पण नासीने जाय क्यां? ते कोइएक वृद्ध देखें जइ कना रह्या, एवामां राजायें आवी आचार्यने वांदी, आहारनी घणी विनति करी, पण आचार्यें मान्युं नहिं. त्यारें बलात्कारें राजायें जोली मांहीथी पात्रां काढवा निमित्तें हाथ घाल्यो, ते जोली मांहे अलंकार देखीने राजा कोप्यो, अने तेने लीधे आचार्यने जय, लज्जा, विस्मय अने खेद मनमांही उपन्या, विचार्युं जे पापनुं फल प्रत्यक्ष दीसे छे. एवी आस्ता थये थके, ते शिष्य देवतायें पोतानुं स्वरूप प्रगट करी, आचार्यने प्रतिबोध्यो. देवता पोताने स्थानकें गयो. आचार्य चारित्र पाली स्वर्ग गया. इति विचिकित्सा स्वरूपं॥ हवे किहां एक विडुछति एवो पण पाठ छे॥ विडुछतिपाठे तु विद्वज्जुगुप्सा विद्वज्जुगुप्सा, विद्वांसोविदा ज्ञाततत्त्वतया ये युक्ताः साधवस्तेषां जगुप्सा॥ जावार्थः—पंमितजननी निंदा ते विद्वज्जुगुप्सा कहीयें. तथा तत्त्वना जाण जे साधु तेनी जे निंदा ते विद्वज्जुगुप्सा तेज देखाडे छे. जे साधुना मलमलिन गात्र उपरथी देखीने, मूढ बुद्धियें करी एम चिंतवे जे ए नाय नहीं, वस्त्र धोवे नहिं, परसेवाथी तथा मेलथी गंधाय छे शरीर जेनुं एवा छे, माटे जो ए मुनियो फासु पाणीयें नाय, वस्त्र धूवे, तो एने शो दोष छे? एम चिंतवे पण ते मूढ एम न जाणे जे, मुनि कपट रहित ब्रह्मचर्यनी विशुद्धिने अर्थे अलंकारादिक शोनायें रहित, एवा छता पण अभ्यंतरथी मलरहितज छे. विशेष

शोजा गुणना हेतु ठे. शास्त्रमां पण कह्युं ठे, के ॥ मलमइलपंक मइला, धूल मइला न ते नरा मइला ॥ जे पावपंक मइला, ते मइला जीवलोगंमि ॥१॥ नावार्थः—मेलें करी मलिन, कादवें करी मलिन, रजें करी मलिन जे होय ते पुरुषने मलिन न कहियें परंतु जे पापरूप कर्दमें करी मलिन होय ते जीवो, लोकने विषे मलिन जाणवा.

तथा लौकिक शास्त्रमां पण कह्युं ठे ॥ यतः ॥ शुचि नूमिगतं तोयं, शुचिर्नारी पतिव्रता ॥ शुचिर्धर्मपरो राजा, ब्रह्मचारी सदा शुचिः ॥ १ ॥ स्नानमुद्वर्तनाभ्यंगं, नखकेशादिसत्क्रियां ॥ गंधं माल्यं च तांबूलं, प्रदीपं तु मुनिस्त्यजेत् ॥ २ ॥ सत्यशौचं तपःशौचं, शौचमिन्द्रियनिग्रहः ॥ सर्वनूतदया शौचं, जलशौचं च पंचमं ॥ ३ ॥ स्मृतिरपि ॥ ब्रह्मचर्यस्थितोनैव, मन्नमद्याद्विनिंदितं ॥ दन्तधावनगीतादि, ब्रह्मचारी विवर्जयेत् ॥४॥ मनुस्मृतावपि पंचमाध्याये ॥ क्षांत्या शुद्ध्यति विद्वांसो, दानेनाकार्यकारिणः ॥ पापिनश्चतु जापेन, तपसा वेदवित्तमाः ॥ ५ ॥ अद्भिर्गात्राणि शुद्ध्यंति, मनःसत्येन शुद्ध्यति ॥ विद्यातपोभ्यां नूतात्मा, बुद्धिर्ज्ञानेन शुद्ध्यति ॥ ६ ॥ नित्यं शुद्धः कारुहस्तः, पण्यं यच्च प्रसारितं ॥ ब्रह्मचारिगतं नैदयं, नित्यं शुद्धमिति स्थितिः ॥ ७ ॥ नावार्थः— नूमिने विषे रहेलुं पाणी पवित्र, पतिव्रतास्त्री पवित्र, धर्मवंतराजा पवित्र, ब्रह्मचारी सर्वदा पवित्र ठे ॥ १ ॥ स्नान, उवटण, तैलमर्दन, नखकेशनी शोजा, सुगंधिवस्तु, पुष्पमाला, तांबूलादिक, एटला वानां ब्रह्मचारी त्यागे ॥ २ ॥ प्रथम सत्य ते पवित्र, बीजुं तप ते पवित्र, त्रीजुं इंद्रियनुं जीतवुं ते पवित्र, चोथुं सर्वजीवने विषे दया राखवी ते पवित्र, अने पांचमुं पाणीयें करी शौच ते पवित्रपणुं जाणवुं ॥३॥ तथा याज्ञवल्क्यस्मृतिने विषे कह्युं ठेः—ब्रह्मचर्यमां रह्यो थको जीव अनिंद्य नोजन करे, एकवार जमे बीजी वार न जमे, घणुं अन्न न जमे, दातण न करे, गीतगान न सांजले, एटली वस्तु ब्रह्मचारी वर्जे ॥४॥ तथा मनुस्मृतिने पांचमे अध्यायें कह्युं ठे के, पंमित क्षमायें शुद्ध थाय, हीणाकार्यनो करनार दानें शुद्ध थाय, पाप कर्युं होय ते जाप करवे करी शुद्ध थाय, वेद तत्त्वना जाण तपस्यायें करी शुद्ध थाय ॥ ५ ॥ शरीर, पाणीथी शुद्ध थाय, सत्यवचन बोलवे, मन शुद्ध थाय, विद्या तथा तपें करी पंचनूत आत्मा शुद्ध थाय, अने बुद्धि, ज्ञानें करी शुद्ध थाय ॥६॥ कारिगरनो हाथ नित्य

शुद्ध थाय, क्रियाऍं मांख्युं हाट सर्वदा शुद्ध छे, ब्रह्मचारीने हाथे गये ली भिक्षा नित्य शुद्ध छे. एवी शास्त्रमां स्थिति छे ॥ ७ ॥

माटे शौचपणुं ते लोकने विषे जेहवो निर्वाह थाय, तेहज व्यवहारें जाणवुं. पण बीजो प्रकार समजवो नहीं. जेमाटें बालक, स्त्री, गोप्रमुख, मलिन, धोयुं समारयुं कोरुं वस्त्र आदें देइ पटकूलवस्त्र, कर्वत, चर्मनी कुम ली, चरणत्राण, नसें बांध्युं सूपडुं, शस्त्रनो कोष, ते मीयान, हस्तिदंत, र जकरणी, चामर, कांबलादिकनुं ग्रहवुं, कस्तूरी, जवादी, पोइसडो, गोरुचं दन, नख, धूप, अशुचिने स्थानकें वृद्धि पामे एवा केतकीनां पत्रादिक, सोपारी, सेलरा, खजूर, गोल प्रमुख, जूदा जूदा स्थानकना स्मशानने विषे मृतकना मलमूत्रादिकें नम्युं एवुं नदी प्रमुखनुं पाणी, स्तनपानादिक, ए सर्वने विषे पवित्रपणानोज व्यवहार छे.

मनुस्मृतिने विषे कह्युं छे के अशुद्ध एवो वायस शेरीना कादवें करी स्प र्शित थको शुद्ध थाय छे. वली पाकेली ईंट, चिता, ए सघलां पवनें करी स्पर्शी कथां थकां शुद्ध थाय छे. तथा माखी, विप्राननी छाया, गाय, अश्व, सू र्यनां किरण, भूमिनुं रज, वायु, अग्नि, एटलावानानो जे स्पर्श ते पण पवित्र जा णवो. तथा मिताक्षराने विषे कह्युं छे के, चंद्र अने सूर्यना किरणथी तथा वा युथी मार्ग शुद्ध थाय, दाढीमूछना केश, मुखमां रहेला दांत पण पवित्र जाण वा. एमाटें विवेकीने तेमज साधुने जुगुप्सा सर्वथा छांमवी. इहां कथा कहे छे.

विवाहने कारणें कोइ व्यवहारियानी बेटीयें सर्व अंगें विभूषित थकां सा धुने प्रतिलाभ्या, तेवारें साधुना अंगना मेलनो दुर्गंध देखीने ते विचारती हवी जे रुडो जैनधर्म निरवद्य छे, पण फासु पाणीयें मुनिने जो स्नान कराव्युं होय तो तेमां स्यो दोष छे? इत्यादिक दुगंछा करी, ते पापने आलोया विना म रण पामीने राजगृही नगरीयें गणिकाने पेटे पुत्री थइ, ते गर्भमां छते मा ताने घणुं दुःख थयुं, माताना मनने विषे अरति उपनी. पछी पुत्रीनो जन्म थया नंतर मातायें उकरडे नाखी दीधी, तेनो अति दुर्गंध जोइने श्रेणिक राजायें ते दुर्गंधबालिकाना दुर्गंधनुं कारण श्रीवीरने वांदीने पूछयुं. तेवारें श्रीवीरें पूर्वभव कहीने राजा श्रेणिकने कह्युं के, सुपात्रदानना माहात्म्यें ए तारी भार्या थशे. क्रीडा करतां तारा वांसा उपर चढशे. एवी ए वल्लभ स्त्री थशे. तेथी तुं जाणजे के, ए दुर्गंधानो दुर्गंध एक मुहूर्त्त पछी गयो.

हवे एक आनीरणीयें ते डुर्गंधाने पोताने घरे लइ जइ,पाली पोषी महोटी करी, यौवनावस्थायें आवी, त्यारें कौमुदी महोत्सवने विषे श्रेणिकराजाने डुर्गंधाना स्पर्शथी राग उपन्यो. राजा श्रेणिकें लघु लाघवी कलायें स्वनामांकित मुड़ा तेना वस्त्रने ठेहडे बांधीने अजयकुमारने कह्युं के, में नामांकित मुड़ा खोइ ठे. पठी अजयकुमारें तेहिज देवकुलद्वारें जइ, एकेका माणसने जोतां जोतां डुर्गंधाना वस्त्रनें ठेडे मुड़िका जोइने, डुर्गंधाने अंतःपुरमां मूकी. राजा हर्षवडे तेनी सार्थे परख्या. पठी क्रीडा करतां राजानां वांसा उपर ते कन्या चढी बेठी, तेवारें राजा हस्यो. ते जोइ आनीरीयें हसवानुं कारण राजाने पूछ्युं, त्यारें श्रेणिकराजायें सर्व पूर्वनवादिकनो संबंध कह्यो. ते सांजली वैराग्य पामी, प्रज्ञु पासेंथी चारित्र लेइ, पाप आलोइ स्वर्गें गइ. इति तृतीयोऽतिचारः ॥ ३ ॥

हवे चोथो कुलिंगीनी प्रशंसानो अतिचार कहे ठेः—कुलिंगी जे शाक्यादिक तेने विषे एम कहे के अहो! ए माहा तपस्वी ठे! इत्यादिक मिथ्यादृष्टिनी प्रशंसा करतां जोला प्राणी सांजलीने मिथ्यात्वनुं आदर बहु मान करे, अने ते बहु मानतां समकितने दूषण उपजावे ठे ॥ उक्तं च ॥ मिछत्त थिरीकरणं, अतत्तसद्धा पवित्ति दोसो य ॥ तह तिवकम्मबंधो, पसंसउ इह कुदंसणीणं ॥ १ ॥ जावार्थः—मिथ्यात्वने स्थिर करवाथी अतत्त्व श्रद्धाननी प्रवृत्तिरूप दोष थाय, तेमज तीव्रकर्मबंध थाय. एम कुदंसणीनी प्रशंसायकी एवा गुण नीपजे ॥ १ ॥ जेमाटे सम्यग्दृष्टि जीव तो, मिथ्यात्वीनां महातप देखी अहो आ महोटुं अज्ञान कष्ट ठे? इत्यादिक मनमां चिंतवन करे, तथा मुखथी पण एमज कहे के ॥यतः॥ जं अन्नाणी कम्मं, खवेइ बहुयाइं वासकोडीहिं॥तं नाणी तिहिं गुत्तो,खवेइ उस्सासमित्तेणं ॥१॥ सठिवास सहस्सा, तिसत्तखुत्तो दएण धोएणं ॥ अणुविन्नं तामलीणा, अनाण तवुंत्ति अप्पफलो ॥ २ ॥ तामलित्तेण इत्तवेणं, जिणमइ सिझेइ अन्नसत्त जणं ॥ ए अन्नाण वसेणं, तामलि ईसाणिंद गउ ॥ ३ ॥ जावार्थः—जे घणा वर्षनी कोडीयें करीने अज्ञानी जीव कर्म खपावे, ते त्रण गुप्तियें सहित थको ज्ञानी एक श्वासोश्वासमां खपावे ॥ १ ॥ शाठ हजार वर्षमां साडत्रीश वखत मुख धोइने अन्नपाणी लीधुं एवुं तप, तामली तापसें आचर्यु

ते अज्ञान तपथी अल्पफल पाम्यो ॥ २ ॥ जेटलुं तामली तापसें तप कर्युं एटला तपथी जिनमती वीजा सात जण मोक्षें जाय, पण अज्ञान दोषें करीने तामली, ईशान देवलोकें गयो ॥ ३ ॥

हवे ए परदर्शनीनी प्रशंसारूप अतिचार उपर दृष्टांत कहे छेः–सिंहपुरवासी लक्ष्मणश्रेष्ठी नामा श्रावक जैनधर्मने विषे परमार्थनो जाण, गीतार्थनी निश्रायें रहेनारो हतो. एकदा तेणे सन्नाने विषे वेठे थके मासखमण तपस्वी परिव्राजकनी प्रशंसा करी, ते सांजली वीजा वे श्रावक ते तापसने आदरसहित वांदवा गया. ते जोइ परिव्राजकें तेउनां चित्त व्युद्ग्राहित कर्यां. ते जैननी अवज्ञा करता थका मरण पामी नरकादिकमां वहु नव रझल्या अने लक्ष्मणश्रेष्ठी श्रावकनो धर्म पाली, सौधर्मे देवता थयो, अने तेणे च्यवन समयें श्रीवीरने पूछ्युं, के माहारा केवा नव थाशे? तेवारें श्रीवीरें कह्युं के सातनव तिर्यंचना करी, तुं मनुष्यपणुं पामीश, पण पूर्वनवें मिथ्यात्वनी प्रशंसा करी छे, माटे वोधवीज तुजने डुर्लन थशे? त्यार पठी केटला एक नव संसार भ्रमण करी श्रीपद्मनान तीर्थंकरने वारे तुं सिद्धि पामीश. समकितने दूषणे उपलक्षणथी निन्ह्वादिकनो पण परिचय न करवो.

हवे कुलिंगी साथें परिचय करवानो पांचमो अतिचार कहे छे. कुलिंगी संघातें संवास एटले वसवुं, नोजन करवुं, वोलवुं, वोलाववुं, परिचय, संस्तव करवो, ते विवरीने कहे छे. मिथ्यादृष्टि संघातें परिचय तथा एकठां वासे न रहेवुं. केम के तेनां अनुष्ठान देखवाथी तथा तेनां शास्त्र सांजलवाथी अने तेनी क्रिया देखवाथी मंदवुद्धिवालाने नवा धर्मनी प्राप्ति डुर्लन थाय. दृढ सम्यक्त्ववंतने पण अतिचार लागे. प्रसंगथी निन्ह्वादिकना परिचयथकी पण समकेतने अतिचार लागे ॥ यतः ॥ अंवस्सय लिंवस्स य, डुन्हंपि समागयाइं मूलाइं ॥ संसग्गेण विणठो, अंवो निंवत्तणं पत्तो ॥ १ ॥ जोजारीसं मित्तं, करेइ अचरेण तारिसं होइ ॥ कुसुमेहिं चवसंता, तिलावि तं गंधिया हुंति ॥ २ ॥ नावार्थः–आंवानां तथा लींवडाना जाडना मूल साथें होय, तो आंवो पण नष्ट थाय छे, आंवो लींवडा पणाने मले छे ॥ १ ॥ जे जेनी साथें मित्रता करे, ते तेना जेवो होय, जेम के पुष्पना संगें रहेना एवा तिल पण सुगंधयुक्त थाय छे ॥२॥ इहां शिष्य गुरुने पूछे छेः–सुचिरंपि अछमाणो. वेरुलिठ काच मणिद्म उम्मीसो ॥ न उवेइ कायनावं, पाहलि गुणे

ण निसएण ॥ २ ॥ सुचिरंपि अच्छमाणो, नलथंनो इच्छुवाडंमि ॥ कीस न
जायइ महुरो, जइ संसग्गी पमाणंते ॥ ४ ॥ नावार्थः—घणोकाल समारी
तेजवंत कर्यो एवो वेमूर्य मणि, तथा काच होय, परंतु तेमां वेमूर्यमणि
काचपणाने पामे नहिं, कारण के पोतानो मणिपणाना पाषाणनो गुण छे
माटे ॥ ३ ॥ एरडानो वृक्ष कदाचित् समारीने शेरडीनी वाडीमां घणो का
ल गल्यो होय.तो पण ते शेरडीपणुं पामे नहिं. तेम जो कोइ मिथ्यात्वी
साथे संसर्ग थाय तोपण जातिस्वनाव जीव गेडे नहिं ॥ ४ ॥

वली कवि कहे ने के सत्पुरुष असाधु संसर्गथी साधुपणुं न गंमे अने
असत्पुरुष साधु संसर्गथी असाधुपणुं न गंमे. अहीं मणि नोरिंगनो दृष्टां
त कहे ने ते सांनलो. नोरिंग अने मणि, बेनी उत्पत्ति साथें ठे,अने ते
... परस्पर जन्मपर्यंत संबंध ने, तो पण मणिनो गुण
नोरिंगमां नथी आवतो अने नोरिंगनो अवगुण मणिमां नथी आवतो
... ॥ नावुग अनावुगाणी य, लोए डुविहाइ हुंति दवाइं ॥ वेरुलि
यमणि, अनावुगो अन्नदवेहिं ॥ १ ॥ जीवो अणाइनिहणो, तप्नावणा
इ... संसारे ॥ खिप्पं सो नाविज्जइ,मेलणदोसाणुनावेणं ॥ २ ॥ जह्नाम
महुरसलिलं, सागरसलिलं कमेण संपत्तं ॥ पावेइ लोणनावं, मेलणदोसाणु
नावेणं ॥३॥ एवं सुसीलवंतह्वि, असीलवंतेहिं मेलिउ संतो ॥ पावइ गुणपरि
हाणी,मेलण दोसाणुनावेणं ॥ ४ ॥ नावार्थः—नावुक अने अनावुक, ए
लोकनेविषे बे प्रकारनां इव्य ने, तेमां अनावुक ते वेमूर्यमणिसमान ने, का
रण के ते अन्य इव्यथकी अन्यगुणने न फरसे ठे ॥१॥ अने जीव अनादि
निधन ने, संसारने विषे ते ते नावमां नावित ने, ते शीघ्रपणे जे नाव ने
... पामे, ते मिलापादिक दोषना प्रनावें करी ते जीव ते नावने पामे ने
॥ २ । मिठुं पाणी ने सागरना पाणीने मलेथके लूणपणाने पामे ठे,ने केवल
मेलन दोषने प्रनावें जाणवुं ॥३॥ ए प्रमाणे निश्चें शीलवंत पुरुष कुशी
लनो संग करे, तो तेना गुणनी हाणी थाय ने, ए सर्व मेलनदोषनो प्र
नाव जाणवो. माटे मिथ्यात्वीनो संसर्ग करवो नहिं. ए गुरुयें वनर कह्यां.

इहां सत्संग कुसंग उपर बे शुडानो दृष्टांत कहे ने ॥ श्लोक ॥ मातापेक
स्य ..., ... च पक्षिणः ॥ अहं मुनिनिरानीतः, स च नीतो गवा
शनैः ॥१॥ गवाशनानां सगिरः शृणोमि, अहं च राजन्मुनिपुंगवानाम् ॥२

त्यक्तमेतन्नवतापि दृष्टं, संसर्गजा दोषगुणा जवन्ति ॥ २ ॥ आस्तां सचेतस स्तंगः, सदसत्स्यात्तरोरपि ॥ अशोकः शोकनाशाय, कलये तु कलिद्रुमः ॥३॥ जे माटें वृक्षने पण जलो अने चूंनो संग छे, जुवो अशोकवृक्ष छे ते शोकनो नाश करनार छे अने बेहडानो वृक्ष छे ते क्लेशकारी छे एटला माटे कुलिंगि आदिकनो परिचय सर्वथा प्रकारें ठांमवो. संवेगी, गीतार्थ, साधु अने सा धर्मिकनो परिचय, विशेषें करी करवो. ज्यां एटली सामग्रि होय, त्यां श्रा वकने रहेवुं, अन्यस्थानकें न रहेवुं. जेस्थानकें पोताना धर्मनो निर्वाह थाय अने स्थिरतानी वृद्धि थाय इत्यादि गुणसंनवे अन्यथा नंद मणियारनी पेठे अंगीकृत धर्मथी भ्रष्ट थाय. कह्युं छे केः— श्रावकने रूडे ठेकाणें रहेवुं, ॥ उक्तं च ॥ जह्पुरे जिणजुवणं, समयविऊसाहु सावया जह ॥ तह सया वसियवं, पजरं जल इंधणं जह ॥ १ ॥ आयपंचाशकेपि ॥ निवसेज तह स ड्डो, साहूणं जह होइ संपाउ ॥ चेइयघराइ जंमिय, तयन्नसाहम्मिया चेव ॥ २ ॥ जावार्थः—जे नगरने विषे श्रीजिनेश्वरनां प्रासाद होय, तथा ज्यां सदा आगमना जाण साधु श्रावक होय, तिहां सर्वकाल वसवुं. जिहां प्र चुर जल अने इंधण मले तिहां रहेवुं ॥ १ ॥ वली आयपंचाशक ग्रंथने विषे पण कह्युं छे के. जिहां साधुनुं आवागमन होय, वली जिनप्रासाद जे गामने विषे होय,ज्यां तत्त्वना जाण साधर्मिक होय त्यां श्रावकें निवास करवो.

हवे ए मिथ्यात्वीना परिचयने विषे श्रीहरि जड्सूरिना शिष्य सिद्धर्षि साधुनो दृष्टांत कहे छे. ते साधु बौद्धना मतना रहस्य ग्रहवाने अर्थें गया, ते वखते गुरुयें वचन लीधुं जे जणीने पाछुं आववुं, शिष्यें पण ते कबूल कीधुं. पछी तिहां बोधनी श्रद्धा थइ, पण वचननो खेंचाणो पाछो गुरु पासें आव्यो. गुरुयें बौद्धमतनी श्रद्धा फेरवी, त्यारपछी पाछो बौद्धना मतनुं रहस्य ग्र हवा गयो. वली पाछो गुरु पासें आव्यो, त्यारें गुरुयें वली पण बौद्धनी श्रद्धा फेरवी. एम एकवीश वार गयो ने आव्यो. तेवारें गुरुयें प्रतिबोधने अ र्थे शक्रस्तवनी ललितविस्तरा नामें टीका करी. तेणें करी तेने प्रतिबोधीने दृढ कर्यो, पछी श्रीगुरु पासेंज रह्यो. पांचमो अतिचार कह्यो, एम समकि तना अतिचार संबंधी जे पाप बंधाणुं होय, ते सर्व निंडुं इत्यादि पूर्ववत्.

ए सम्यक्त्व ते सर्व प्रकारें सर्व रीतें मिथ्यात्वने परिहारपणे निष्कलंक जावें आदरवुं, ते मिथ्यात्व बे प्रकारनुं छे. एक लौकिक मिथ्यात्व अने

बीजुं लोकोत्तर मिथ्यात्व. तेमां लोकिकना बे भेद छे. अने लोकोत्तरना पण बे भेद छे. एक देव वेषयिक अने बीजुं गुरुवेषयिक. ए रीतें मिथ्यात्वना चार भेद छे. तिहां लौकिक देवगत मिथ्यात्वनां स्थानक कहे छेः १ हरि, हर अने ब्रह्मादिकना भवनने विषे जवुं, प्रणाम पूजादिकनुं करवुं. २ कार्यने प्रारंभे हाटे बेसती वखतें लाभने अर्थे गणेश प्रमुखनुं नाम लेवुं. ३ चंद्रमा रोहिणीनां गीत गावां. ४ विवाहने विषे गणेशनी स्थापना करवी. ५ पुत्र जन्मे त्यारें उत्सव करवो, छठीने दिवसें छठी देवतानी पूजा करवी. ६ विवाहमांहे मातानुं स्थापन करवुं. ७ चंडिका भवानी प्रमुख देवीयोने मानवी. ८ तोतला मातानी तथा ग्रहादिकनी पूजा करवी. ए सूर्यग्रहण, चंद्रग्रहणने दिवसें तथा व्यतिपात द्वादशी प्रमुखने विषे विशेषें धर्म जाणीने स्नान करवुं. दान देवुं, पूजनादिक करवुं. १० पूर्वजने पिंड आपवा. ११ रेवतर्पयदेवतानुं पूजन करवुं. १२ कृषिने प्रारंभे हलदेवतानुं पूजन करवुं. १३ पुत्रादिकना जन्म मातृकानुं पूजन करवुं. १४ सोनेरी रूपेरी रंगें रंगित वस्त्रने पहेरवाने दिवसें सोनानी रूपानी रंगिणी देवता विशेषनी लाहाणी करवी. १५ मृतकने अर्थे जल उगालवां, तिल, दर्भ, पाणीना घडानुं दान देवुं. १६ नदी प्रमुख तीर्थादिकने विषे मृतकने दाह देवो. १७ मृतकने अर्थे वालडा वाछडीना विवाह करवा तथा ढींगला ढींगली परणाववां. तथा १८ धर्मने अर्थे शोक्यनुं पगलुं पूर्वज पितृनी प्रतिमानुं स्थापन करी गलवुं. १९ जूनादिकने सरावलां भरी देवां, २० श्राद्ध करवुं, मासुं करवुं, मासीसो करवो, छमासी करवी, वरसी करवी, २१ पाणीना परबंधाववां, २२ कुमारिकाने भोजन देवां, वस्त्र देवां, २३ धर्महेतुयें पारकी कन्याना पाणिग्रहण कराववां. २४ अश्वमेध, अजामेध यज्ञ याग करवा. २५ लौकिक तीर्थनी यात्रा करवी, तिहां ब्राह्मणने दान देवुं, केश उतारवा, मुंडन कराववां, आंक देवराववा, छाप प्रमुख लेवी. २६ त्यांथी घेर आवीने ते यात्रा निमित्तें भोजन कराववां. २७ धर्महेतुयें कूवा वाव्य खणाववा. २८ देवादिकने विषे गोचरण दान करवुं. २९ पितृनिमित्तें भोजन कराव्या पछी काग मांजरादिकने पिंड करी मेलवा. ३० पिंडदान देवुं. ३१ पिपलो, लिंबडो, वड, आंबो, इत्यादिक वृक्षना आरोपण करी सेवनादिक करवां. ३२ पुत्रने अर्थे आंबला सांढनी पूजा करवी, ३३ गायना पुत्रनी पूजा

करवी.३४ शीतकालादिकने विषे धर्मार्थे अग्नि वालवो, अंगीठी करवी.३५ उंबरो, आंवली, चूली इत्यादिकनुं पूजन करवुं. ३६ राधाकलादिकनां रूप करी तेनां नाटकादिक करवां, तथा जोवां. ३७ सूर्य संक्रांतिने दिवसें विशेषें पूजा स्नानदानादिक करवां. ३८ उत्तरायणने दिवसें विशेषें स्नानादिक करवां. ३९ आदित्यवारें तथा सोमवारें एक वार जोजन करवुं. ४० शनिवारें पूजार्थे विशेषें तेलनुं दान देवुं. तथा स्नानादिक करवां. ४१ कार्त्तिक मासें स्नान करवुं. ४२ माघमासें स्नान करवुं, घृतकांबलनुं दान देवुं. ४३ धर्महेतुयें चैत्रमासें सांवत्सरिक दान आपवुं, गरवो मानवो. ४४ आजा पडवाने दिवसें गोहिंसादिक करवां. ४५ जाइबीज करवी, ४६ शुक्लपक्षनी बीजने दिवसें चंद्रदर्शनें दशिका दान देवुं, एटले तांतणो देवो, ४७ माघशुदि त्रीजें गौरीनिमित्तें जोजन करावतां. ४८ अखात्रीजने दिवसें कांतवुं, लाहाणी आदिकनुं दान करवुं, ४९ जादरवा मासना कृष्णपक्षनी कज्जलतृतीया तथा शुक्लपक्षनी हरितालिका, ए बे दिवसें कज्जली देवतानुं पूजन करवुं. ५० आसो महिनानी शुक्ल त्रीजें गोमय तृतीया. ५१ मागशिर महिनाना अने महा महिनाना कृष्णपक्षनी चतुर्थीयें चंद्रोदयें जोजन करवुं, ते गणेश चोथ जाणवी. ५२ श्रावण शुदि पंचमीयें नागपांचमने दिवसें नाग देवतानी पूजा करवी. ५३ पंचमी आदिक तिथियें दूध वावरवा वलोववुं, कांतवुं, आदिक न करवुं. ५४ माघशुदि उठ्ने दिवसें सूर्यना रथनी यात्रा करवी. ५५ श्रावणशुदि उठें चंदन उठ जूलणा उठ करवी. ५६ जादरवा शुदि उठें सूर्य पत्री. ५७ श्रावण शुदि सातमें शीयल सातमीयें शीतल जोजन करवुं, वासी अन्न खावुं. ५८ जादरवा शुदि सातमने दिवसें वेजनाथ महादेवनी सातम छे, तेनी पूजा करवी, उपवास करवो, स्त्रीयें सात घरनी त्रण त्रण कणनी निक्षा लेवी. इत्यादि लोकरूढी करवी. ५९ बुधाष्टमीने दिवसें केवल एक गोधूमादिक अन्ननुं जोजन करवुं. ६० जादरवा वदि अष्टमी जन्माष्टमीने दिवसें जागरण उत्सवादिक करवां, जादरवा शुदि अष्टमीतें दूर्वाष्टमीयें पलालेजां धान्य, अंकूरित धान्य खावां. ६१ आसो चैत्रना शुक्लपक्षने विषे नवरात्रे बेसवुं, शक्तिदेवीनुं पूजन नागादिकनी पूजा उपवासादिक करवा. ६२ चैत्र अने आसोनी शुदि आठमी नवमीने दिवसें गो

११

त्रदेवताविशेषनी पूजा, गोत्रिजारणां करवां. ६३ नादरवा शुदि नवमी ते अक्ष्यनवमी तेने दिनें आखा धान्यनुं नोजन करवुं. ६४ नादरवा शुदि दश मी ते अविधव्य दशमीने दिवसें जागर करवां. ६५ विजयदशमीयें खीज डीना वृक्ष्नी प्रदक्षिणादि पूजा करवी. ६६ देवपोढणी एकादशी तथा दे व उठणी एकादशी तथा फाल्गुन शुद एकादशि आमली अग्यारश त था ज्येष्ठ शुक्ल अगीआरश ते पांमवी इग्यारस इत्यादि सर्व महीनानी एकादशीने दिवसें उपवास करवो, फलाहार करवो, ६७ संतानादिकने अर्थें नादरवा वदि बारशे करे ते वत्सबारस तथा वली उच्छ्वद्वादशी. ६८ जेठ मासनी तेरशें ताकनुं दान देवुं. ६ए धनतेरशें धन धोवां,धननी पूजा करवी. ७० फागुण वदि चोदशें शिवरात्रियें उपवास रात्रिजागरण करवुं. ७१ चैत्र वदि चोदशें नवरात्रनी यात्रा करवी. ७२ नादरवा वदि चौदशें पवित्र करणादि. ७३ अनंतचोदशें अनंतना दोरा बांधवा. ७४ अमावा स्याने दिवसें नाणेज जमाड्ने जमाडवां. ७५ सोमवती ते सोमवारी अमा वास्यायें तथा वर्षनी पहेली प्रारंनी अमावास्यायें नदी तलावने विषे वि शेषें स्नानादिकनुं करवुं. ७६ दीवालीनी अमावास्यायें पितृ निमित्तें दीवा करवा. ७७ कार्त्तिकी पूर्णिमायें स्नानादिक विशेषपणे करवां. ७८ फाल्गु न शुदि पूर्णिमायें होली प्रगट कराववी, होलीने प्रदक्षिणा देवी. ७ए श्राव णनी पूर्णिमायें बलेव करवी, ते देशप्रसिद्ध अनेक प्रकारें ठे. ए सर्व लौकिक देवगत मिथ्यात्व जाणवां.

हवे लौकिक गुरुगत मिथ्यात्व कहे ठेः– लौकिक गुरु ते ब्राह्मण ताप सादिकने नमस्कार करवो,ब्राह्मणनी आगल पार पाड.एवुं कहेवुं,तापसादि कनी आगल ॐनमः शिवाय इत्यादिक कहेवुं. ब्राह्मणादिकना मुखथी क था सांनलि तेमने गोतिलादिकनुं दान देवुं, ब्राह्मणादिकना घरने विषे बहु मान अर्थें गमनादिक करवुं, ए सर्व लौकिक गुरुगत मिथ्यात्व जाणवुं.

हवे लोकोत्तर देवगत मिथ्यात्व कहे ठेः– परदर्शनीयें ग्रहण कर्युं जे जिनबिंब तेनां पूजादिक करवां. सप्रनाविक श्रीशांतिनाथादिकनी प्रतिमाने इहलोकना सुखने अर्थें महोटी यात्रायें जावुं, मानतादिक करवी, ए सर्व लोकोत्तर देवगत मिथ्यात्व जाणवुं.

हवे लोकोत्तर गुरुगत मिथ्यात्व कहे ठेः– लोकोत्तर लिंग ते पासह्यादि

कने गुरुबुद्धियें वंदनादिक करवां,गुरुना थूनादिकनी इहलोकना फलने अ र्थे यात्रा करवी, मानता करवी. ते लोकोत्तर गुरुगत मिथ्यात्व जाणवुं.

इहां वादी युक्ति कहे छे, के जेम वैद्यादिकने व्याधि रोग मटाडवाना उपायने अर्थे धन, नोजन, वस्त्रादिकें करीने बहुपरें मानीयें छेयें, तेम स प्राजाविक यक्ष यक्षणीने इहलोकना फलादिकने अर्थे पूजा वेयावच्च करी मानीयें तो तेमां शो दोष छे ? जे माटे ते देवोने मोक्षने अर्थे मानीयें पूजीयें तो मिथ्यात्व थाय, पण तेवी बुद्धियें तो आराधता नथी, कह्युं छे, के कुदेवने देवनी बुद्धि,कुगुरुने गुरुनी बुद्धि,अधर्मने विषे धर्मनी बुद्धि, तेने मिथ्यात्व कहीयें. ते मिथ्यात्वनो जे विपर्यय एटले उलट,तेने समकेत कही यें. अने सांजलियें पण छैयें. जे निर्मलदृढ समकेत पालनारा एवा रावण श्रीकृष्ण,श्रेणिकराजा,अजयकुमार आदें हता, तेणें पण शत्रुने जीतवा पुत्र प्राप्ति आदिक इहलोकनां महोटां कार्य साधवाने अर्थे विद्यासाधन, देव तानुं आराधन, ते प्रत्यें करेलुं छे, तेमाटे इहलोकना सुखने अर्थे यक्षादि कना आराधनने विषे मिथ्यात्व न कहेवाय?

हवे आचार्य कहे छे, के तमें साचुं कह्युं तत्त्वथी विचारीयें तो कुदेवने देवबुद्धियें करी आराधवुं तेज मिथ्यात्व छे, तोपण यक्षादिकनुं आराधन इहलोकना सुखनें अर्थे पण श्रावकें वर्ज्जवुंज. कारण के कुदेवने प्रसंगें अने क दोषोनो संजव थाय माटे निषेध्युं छे. प्रायः सांप्रतकालने विषे मंद बुद्धि, मुग्ध, नोला, वक्रबुद्धिना धणी घणा छे, एवी परिणतिना धणी एवुं विचारे के जो विशुद्ध समकेतवंत महोटा परिणामना धणी तेणे यक्षादि कना आराधन कर्यां छे, तो निश्चें ए देव पण मोक्षने दायक देखाय छे, मा टे तेने नली रीतें आराधवा. इत्यादिक परंपरायें मिथ्यात्वनी वृद्धि थाय, मिथ्यात्वना स्थिरीकरणादिक दोषनो प्रसंग थाय, मिथ्यात्वनो वधारो था य, तेमज इहलोकना फलने अर्थे यक्षादिकना आराधनारा धणीने परज वने विषे बोधीनी प्राप्ति डुर्लज थाय. कह्युं छे के ॥ यतः ॥ अन्नेसिं सत्ता णं, मिछत्तं जो जणेइ मूढप्पा ॥ सो तेण निमित्तेणं, न लहइ बोहिं जिणा निदिठं ॥ १ ॥ जावार्थः-ते मूढआत्मा बीजा प्राणीने मिथ्यात्वनो उदय करे, ते मिथ्यात्वनिमित्तें करीने परजवें बोधिपणुं न पामे, एम श्रीवीतरागें कह्युं छे. अने ते रावण कृष्णादिक तेणे ते समयमां प्रजुना धर्मने विषे बी

जा धर्मथी अतिशयपणे साची प्रतीति राखी ढे, तेमां कोइक कारणें जो कोइ विद्या प्रमुखनुं आराधन कर्युं, तो पण ते मह्होटा पुरुषनुं आलंबन लइने यक्षादिकने आराधवुं घटे नही. ॥ यतः ॥ जाणिय मिहृ दिठि वि,जे पडणा लंबणाइ घिप्पंति ॥ जे पुण सम्मद्दिठि, तेसिं पुणोचडणपयडीए ॥१॥

तथा आवश्यकनिर्युक्तिमां कह्युं ढे के साधुनो सेवाकारी श्रावक प्रथमज मिथ्यात्व पडिक्कमे,वोसिरावे,समकेत पडिवज्जे. तिहां कहे के आजथी मांमीने मुजने न कल्पे. शुं न कल्पे ? ते कहे ढेः—अन्यदर्शनीने तथा अन्यदर्शनीयें ग्रह्या जे श्रीअरिहंतना चैत्य देहरा ते प्रत्यें वांदवा, नमस्कार करवा,तथा तेमनी साथें बोलवुं,बोलाववुं, आलापसंलाप करवो, न कल्पे. तथा तेमने अशन, पान, खादिम, स्वादिम, देवां न कल्पे, तेमने मान आपवा माटे तेमनी पाछल जावुं न कल्पे,तेमां राजाने परवश पणे करी, गणसमुदायना परवशपणे करी, देवादिकने परवशपणे करी, गुर्वादिकने परवशें करी, बलवंत चोरादिकने परवशपणे करी, डुर्निक्षादिकने लीधे आजीविकाना निर्वाह करवे करी सेववुं पडे, ते मिथ्यात्व तथा पहेला स्नेह रहितपणे लोकापवादना जयथी बोलाववा पडे,के तुं क्यांथी आव्यो ? इत्यादि. ए रीतें गुरुनी समक्ष समकेतनो आलावो संपूर्ण कहीने आलोवे, ते वारे तेनुं शुद्ध समकेत थाय. पढी समकेतनो निर्वाह पण तेमज थाय. नहीं तो अतिचार अनाचार दोष लागे.

इहां शिष्य आशंका करे ढे, कें जो एम कहो ढो तो ब्राह्मण तथा बीजा निक्षाचरने अशनादिकनुं देवुं सर्वथा नज घटे, अने घणाकालना मेलापी ब्राह्मणादिक ढे तेनें देवानो निषेध कराथी लोकापवाद लोक विरुद्ध करवाथी धर्मनी हिनतादिक घणा दोष थाय ?

हवे आचार्य उत्तर कहे ढे केः—तेउने जे दान प्रमुख आपवुं, ते पात्रनी बुद्धियें न आपवुं, दीन हीन उपर दयानी बुद्धियें आपवुं. जेमाटे तीर्थंकरादिक पण उचित, कीर्त्यादि दान क्यांहि पण निषेधता नथी. तीर्थंकरें पोतें पण दान दीधां ढे.

तथा श्रीरायप्पसेणी सूत्रमां ज्यां परदेशी राजाने नवो धर्म पमाड्यो, तेवार पढी शिक्षा अवसरें केशीगणधरें कह्युं ढे, के हे परदेशी ! तुं पहेला रमणिक थइने पढी अरमणिक थाइश नहीं. एटले प्रथम ब्राह्मणादिकने

विषे दाता थइने श्रीजिनधर्म पाम्या पछी अदाता थइश मां. एथकी अंत रायकर्म बंधाय तथा श्रीजिनधर्मनी अपत्राजना एटले निंदानो संजव थाय. तेवार पछी कहेलुं जे मिथ्यात्व ते सर्व प्रकारें ठांमवुं.

तथा दर्शनशुद्धि प्रकरणें कह्युं ठे ॥ यतः ॥ डुविहं लोइय मिछं, देवग यं गुरुगयं मुणेयवं ॥ लोउत्तरंपि डुविहं, देवगयं गुरुगयं मुणेयवं ॥ १ ॥ देवगत अने गुरुगत, ए बे प्रकारनुं लौकिक मिथ्यात्व ठे. तथा लोकोत्तर मिथ्यात्व पण एम बे प्रकारनुं ठे. ए चार प्रकारना मिथ्यात्वने त्रिविध त्रिविधें जे वर्जे; तेनुं निष्कलंक समकेत होय.

हवे ए मिथ्यात्वना पांच जेद कहे ठेः–तिहां जे पाखंमी पोतपोताना शास्त्रनेविषे गुंथाणा ठे ते पोतपोताना धर्मने साचो मानता परना पक्षने तिरस्कार करवा माह्या ठे, तेने आनिग्रहिक मिथ्यात्व कहीयें.

२ सामान्यजनने मनें सर्व देव, सर्व गुरु तथा सर्व धर्म सत्य ठे, माटे सर्वने आराधवा पण कोइने निंदवा नहीं ते अनानिग्रहिक मिथ्यात्व.

३ जे यथार्थपणे वस्तु तत्त्वने जाणे ठे, पण गोष्ठामाहिलनी परें कोइक कदाग्रहने आरोपणे करी बुद्धि विपर्यास पामे, ते आजिनिवेशिक मिथ्यात्व.

४ जे देव गुरु धर्मनेविषे आ सारुं के आ सारुं? इत्यादिक संशयमां रहे, ते चोथुं सांशयिक मिथ्यात्व जाणवुं.

५ विचार रहित एवा एकेंडियादिक जीवने जे विशेषें ज्ञानरहित ठे, तेने मिथ्यात्व जाणवामां आवतुं नथी ते अनाजोगिक मिथ्यात्व. एम सर्व प्रकारें करीने मिथ्यात्वनो परिहार करवो तेवारें समकेत, चार सद्दहणादिक सडशठ जेदे करीने निर्मल थाय ते सडशठ बोलनो विस्तारें अर्थ एज पुस्तकना त्रीजा जागमां दर्शनसित्तरी ग्रंथमां ठाप्यो ठे तेथी जाणवो.

इति तपागछनायक श्रीसोमसुंदरसूरि तछिष्य श्रीजुवनसुंदरसूरि तछिष्य उपाध्याय श्रीरत्नशेखरगणियें करेली अर्थदीपिका एवे नामें अपरनाम श्राद्धप्रतिक्रमणसूत्रवृत्ति, तेने विषे प्रथम समकेतनो अधिकार समाप्त थयो १

हवे चारित्रना अतिचार प्रतिक्रमवाने इछतो थको प्रथम
सामान्यपणे आरंजने निंदवा माटे गाथा कहे ठे.

ठक्काय समारंने, पयणे य पयावणे य जे दोसा ॥
अतठा य परठा, उजयठा चेव तं निंदे ॥ ७ ॥

अर्थः-(ठक्कायसमारंने के०) ठक्कायना समारंनने विषे ते कया? (पय णेयपयावणे के०) पचववुं पचाववुं एटले रांधवुं अने रंधाववुं (य के०) वली अनुमोदवुं तेनेविषे (जेदोसा के०) जे दोष यया ते (अतठायपरठा के०) पोताना आत्माने अर्थे अथवा परने अर्थे अथवा (उनयठा के०) बेहुने अर्थे दोष लागा (तं निंदे के०) तेने निंडुं छुं. इत्यादि.

तिहां ठक्काय ते पृथ्वी, अप्, तेज, वाउ, वनस्पति तेनो अने त्रसकायनो समारंन ते परितापादिकनुं उपजाववुं. इहां शिष्य पूछे ठे के, शास्त्रमां तो संरंन समारंन ने आरंन, ए त्रण कह्या ठे, तो तमें एक समारंनज केम लीधो?

त्यां गुरु उत्तर कहे ठेः-मध्यना ग्रहणथी आदि अंतनुं पण ग्रहण थयुं तुलाना दंमने न्यायें समारंनना ग्रहणयकी संरंन अने आरंननुं ग्रहण थयुं, एम जाणवुं. तिहां संरंन ते प्राणवधादिकनो संकल्प, विचार कस्रो होय ते. अने समारंन ते प्राणीने परितापनादिक किलामणा उपजावी होय ते. अने आरंन ते प्राणीना प्राण हरवां जीवनी हिंसा करवी ते ॥ यतः॥ संकप्पो संरंनो, परितावकरो नवे समारंनो ॥ आरंनो उद्दवउ, सव्वनयाणं वि सुद्धाणं ॥ १ ॥ ते काणमाटे ए त्रणेने विषे पाप आचरणादि जे दोष लागा होय ते पाप जाणवुं पण अतिचार न जाणवा. केम के श्रावकें ठक्कायना आरंननुं टालवुं अंगीकार कर्युं नथी. माटे जे आदर्युं न होय तेने अतिचारनो अनाव जाणवो. हवे समारंन ते पोतें रसोइ करे, अने परनी पासें रंधावे, च शब्द थकी आरंननी अनुमोदना करे, शेने अर्थे? तो के पोताना आत्माने अर्थे तथा पर प्राहूणादिकने अर्थे अथवा पोताने अने परने बेहुने अर्थे तथा च शब्दथकी अर्थ विना रांधे, अथवा दर्पे करी रांधे, रंधावे, पचन पाचनादिक करे, करावे, रसोइयानी वृत्ति करे, अने निरर्थक पाकादिक करवा ते तो लोकनेविषे पण निंदवा योग्य ठे. कह्युं ठे के, ॥ श्लोक ॥ पंक्तिनेदी वृथापाकी, नित्यं दर्शननिंदकः ॥ मृतशय्याप्रतिग्राही, न नूयः पुरुषोनवेत् ॥ १ ॥ नावार्थः-पंक्तिनेद करे, निःकारणे रांधे, निरंतर दर्शननी निंदा करे, मूआनी शय्या लीये, मृतकनुं दान लीये, ते फरीने पुरुषनो अवतार न पामे ॥ १ ॥

इहां शिष्य पूछे ठे के "डुविहे परिग्गहम्मि" ए गाथायें पूर्वे आरंननी निंदा करी हती, तेम ठतां फरी आ गाथामां शा कारणें आरंननी निंदा

कही छे ? तिहां गुरु कहे छेः—पूर्वे जे कह्युं ते तो सामान्यपणे अनेक प्रकारना आरंभ ते उद्देशीने कह्युं, अने इहां तो पोतानो निर्वाह थाय, एटलो ज आरंभ लेवो, ते पण पूर्वे आरंभनुं पडिक्कमवुं कह्युं छे, अने इहां तो आरंभनी निंदा मात्रज कही छे.

वली सम्यग्दृष्टि तो निश्चें पापरूप आरंभने विषे रह्यो छे जे आरंभ विना तेनो निर्वाह न थाय ते सर्वेमां प्रवर्त्ते. परंतु मनमां विचार करे जे धिक्कार पडो मुजने हुं छक्कायनो आरंभी हुं ! पापी हुं इत्यादिक मनने विषे भावना भावे ॥ यतः ॥ हिअए जिणाण आणा,चरियं मह्एव रिसं अउन्नस्स ॥ एयं आलप्पालं, अव्वो दूरंवि संवयइ ॥ १ ॥

अथवा पक्षांतरें अर्थ कहे छेः—तिहां आत्मार्थ ते मुजने पुण्य थाशे एवा भोलपणे करीने साधुने अर्थें साधु उद्देशीने अन्न रांधे पाक करे, तथा पर ते माता, पिता, पुत्रादिकना पुण्यने अर्थे साधुने दान आपवुं, एवा हेतुथी पाक करे, ते परार्थे जाणवो. एमज पोताना तथा परना बे पुण्यने अर्थे पाक करे, ते उनयार्थे कहियें. च शब्दथकी द्वेषें करी साधुनो नियम भांगवा भणी कोइक पचन पाचनादिक करीने आपे. इत्यादिक अनेक भेद जाणवा.

अथवा छक्कायनो समारंभादिक ते यत्नविना अणगल पाणी वावरे, अणशोध्यां एवां इंधण धान्य प्रमुखने वापरवे करी जे दोष कस्या होय, ते दोषने हुं निंदुं छुं, ए सार्थकता जाणवी.

श्रावकें तो त्रसादि जीवें रहित स्थानकें संखारो रूडी रीतें जालववादिकें करी विधिसहित छिद्र रहित काठा वस्त्रें गालेला पाणीयें करी वर्त्तवुं तेमज सूकां काष्ट ते घणां जूनां न होय, तेमज तेमां पोल न होय,कीटकादिकें खाधां न होय, एवा काष्टें करी धान्य, पक्वान्न, सुखडी, शाक, स्वादिम, पत्र, फूल, फलादिक ए सर्व त्रसजीवादिके रहित नजरें जोइ करीने सर्वे वस्तु वापरवी रांधवी, अने पाणी प्रमुख थोडुं वावरवुं. रूडी रीतें शुद्ध करीने आचरवां. जो एम न करे, तो निर्दयपणुं थाय, अने समता संवेगादिक लक्षणें सहित एवुं जे समकेत तेनां पांच लक्षण मांहेला अंतर्गत अनुकंपा लक्षणनो नाश थाय ॥ यतः ॥ परिसुद्ध जलगहणं, दारु अ धन्नाइ याण तहेव ॥ गहियाणय परिभोगो, विहीइ तस रकणडाए ॥ १ ॥

नावार्थः—जल गली शुद्ध करी लेवुं अने काष्ठ धान्य प्रमुखपण शुद्धकरी लेवा, ते काष्ठ धान्यनो परिनोगनो विधि त्रसजीव राखवाने अर्थे श्रावकने कह्यो बे।

तथा अन्यदर्शनने विषे महानारतमां पण कह्युं बेः—श्लोक ॥ संवत्स रेण यत्पापं, कैवर्त्तस्य हि जायते ॥ एकाहेन तदाप्नोति, अपूतजलसंग्रही ॥ १ ॥ विंशत्यंगुलमानं तु, त्रिंशदंगुलमायतो ॥ तद्वस्त्रं द्विगुणीकृत्य, गालयेज्जलमापिवेत् ॥२॥ तस्मिन् वस्त्रे स्थितान् जीवान्, स्थापयेज्जलमध्यतः ॥ एवं कृत्वा पिवेत्तोयं, स याति परमांगतिं ॥ ३ ॥ नावार्थः—माछीगर जेटलुं एक वर्ष पर्यंत पाप करे तेटलुं पाप एकदिवसमां अणगल पाणी वावरनारने थाय ॥ १ ॥ वीश आंगुल पहोलुं अने त्रीश आंगुल लांबुं, एवा वस्त्रने बेवडुं करीने ते वस्त्रें पाणी गलीने पीवुं ॥ २ ॥ पाणी गल्या पछी ते वस्त्रमां जे जीव रहे, ते फरी तेज जलस्थानकमां स्थापवा. एम करीने जे पाणी पीये, ते सदा परमगति जे मोक्ष तेने पामे ॥ ३ ॥

तथा आगममांहे पृथिव्यादिकने विषे पण जीवपणुं कह्युं बे ॥ यतः॥ अद्दामलय पमाणं, पुढवीकाए हवंति जे जीवा ॥ ते पारेवय मित्ता, जंबूदीवे न मायंति ॥ १ ॥ एगंमि उदगबिंडमि, जे जीवा जिणवरेहिं पसुत्ता ॥ ते जइ सरिसव मित्ता, जंबू० ॥ २ ॥ नावार्थः—(अद्दामलय के०) नीला आमला प्रमाण एक माटी पाषाणनो कटको होय तेमां प्रभुयें जे जीव कह्या बे,ते एकेका जीवना शरीर जो सरशव जेवडा करीयें,तो आखा जंबूद्वीपमांहे समाइ शके नहीं ॥ १ ॥ एक पाणीना बिंडमांहे जे जीव नगवानें कह्या बे ते एकेका जीवनी काया पारेवा प्रमाण करीयें, तो ते जंबूद्वीपमांहे समाय नहीं ॥२॥ इत्यादि जाणवुं. तथा उत्तरमीमांसादिकने विषे पण कह्युं बे ॥ श्लोक ॥ लुतास्यतंतुगलिते, ये बिंदौ संति जतवः ॥ सूक्ष्माभ्रमरमानास्ते, नैव मांति त्रिविष्टपं ॥ १ ॥ कुसुमकुंकुमांनश्च, निर्मितं सूक्ष्मजंतुनिः ॥ तद्घटेनापि वस्त्रेण, शक्यं शोधयितुं जलं ॥ २ ॥ नावार्थः—करोलीयाना मुखथकी जे तंतु गले बे, तेना बिंडुना जे न्हाना जीव बे, ते एकेका जीवनी भ्रमर जेवडी काया करीयें, तो त्रण जो हे पण समाय नहीं ॥ १ ॥ कसुंबाने विषे, कुंकुने विषे, पाणी [illegible] क्ष्मजीवो नया बे अर्थात् ते सर्व पदार्थ जीवमय बे,तेमाटे [illegible] ने शुद्ध करी वावरवुं, ते युक्त बे ॥ २ ॥

तथा नगवतजीताने विषे पण कह्युं छेः—श्लोक ॥ पृथिव्यामप्यहं पा
र्थ, वायावग्नौ जलेऽप्यहं ॥ वनस्पतिगतश्चाहं, सर्वभूतगतोऽप्यहं ॥ १ ॥
योमां सर्वगतं ज्ञात्वा, न विहिंसेत्कदाचन ॥ तस्याहं न प्रणश्यामि, न च
मां स प्रणश्यति ॥ २ ॥ नावार्थः— हे अर्जुन ! पृथ्वीने विषे पण हुं
छुं, वायुने विषे, अग्निने विषे पण हुं छुं, वनस्पतिमां पण हुं छुं. सर्व प्रा
णिमात्रमां हुं छुं ॥ १ ॥ जे मुजने सर्व व्यापी जाणीने कदापि हिंसा न
हिं करे, तेनो हुं नाश करीश नहिं. ते मारो पण नाश नहिं करे,अर्थात् तेने
मारे परस्पर प्रेम पूर्ण रहेशे ॥२॥ तथा वनस्पति आदिकमां सचेतनपणुं छे,
तेनी युक्ति तो प्रथम कही आव्या छैयें. ए सातमी गाथानो अर्थ थयो ॥७॥

हवे सामान्यपणे चारित्रना अतिचार प्रत्यें पडिक्कमे छे.

॥ पंचएह मणुव्वयाणं, गुणव्वयाणं च तिन्हि मइयारे ॥
॥ सिरकाणं च चउएहं, पडिक्कमे देसियं सव्वं ॥ ८ ॥

अर्थः— पांच अणुव्रतना त्रण गुणव्रतना अने चार शिक्षाव्रतना जे
अतिचार, एथी जे कर्म बांध्युं होय,ते पडिक्कमुं छुं. इत्यादि पूर्ववत् ॥ ८ ॥

जे कारण माटे समकेत पाम्या पछी साधुना महाव्रतनी अपेक्षायें
(अणु के०) सूक्ष्म एटले न्हानां व्रत जाणवां. ए पांच अणुव्रत ते श्राव
कने मूलगुण रूप छे,तथा ते पांच अणुव्रतनेज विशेष गुणनां कारण एवां
जे व्रत, ते दिग्विरमण आदें देइने त्रण गुणव्रत जाणवां. तथा ते गुणव्रत
शिक्षारूप छे. ते शिष्यने विद्या ग्रहण करवानी पेरें फरी फरी अन्यास करवा
योग्य एवां ए सामायिकादिक चार शिक्षा व्रत जाणवां, ते व्रतना अति
चार आश्रयीने जे कर्म बांध्युं, ते पूर्वनी पेरें पडिक्कमुं छुं.

इहां पांच अणुव्रत अने त्रण गुणव्रत ए आठ प्रायः जावजीवनां छे,
अने चार शिक्षाव्रत जे छे, ते तो वारंवार सेवाय छे अने मूकाय छे जेवा
रें अवसर होय तेवारें अन्यास करवा योग्य छे ॥ ८ ॥

हवे जेम उद्देश्या छे, तेमज निर्देश करवा माटें प्रथम पांच
अणुव्रत मांहेला पहेला अणुव्रतने गाथायें करी कहे छे.

॥ पढमे अणुव्वयम्मि, थूलग पाणाइवाय विरईउ ॥
आयरिय मप्पसत्थे, इञपमाय प्पसंगेणं ॥ ९ ॥

अर्थः— प्रथम अणुव्रत स्थूलथी प्राणातिपात विरमण आश्रयीने जे आचर्युं होय, (अप्पसचे के०) अप्रशस्त क्रोधादिक भाव छते. ते इहां प्रमादना प्रसंगें करीने अतिचार लागे.

हवे प्राणीओनी हिंसा २४३ भेदें थाय,ते आ प्रमाणें केः—पृथ्वी,अप्, तेज,वायु, वनस्पति,ए पांच स्थावर तथा एकेंद्रिय,बेंद्रिय, तेंद्रिय, चौरिंद्रिय अने पंचेंद्रिय. ए नवप्रकारना जीवने मन, वचन अने कायायें करी हणातां सत्यावीश भेद थाय, तेने करवुं, कराववुं अने अनुमोदवुं एम त्रणे गुणतां एकाशी थाय, ते एकाशीने अतीत, अनागत अने वर्तमान ए त्रण कालें गुणतां २४३ भेद, पहेला व्रतना थाय.

तथा द्रव्यथी अने भावथी हिंसानी चोभंगी थाय,ते कहे छेः—एक तो हुं आ मृगलाने मारुं ! एवे परिणामें परिणम्यो जे आहेडी तेने भावथी हिंसा थइ, अने ते मृगलाने हणे, तेवारें द्रव्यथी हिंसा थाय. ए द्रव्यथी पण हिंसा अने भावथी पण हिंसा थइ, ते प्रथम भांगो जाणवो. बीजो द्रव्यथी हिंसा छे पण भावथी हिंसा नथी ते ईर्यासमितिवंत साधुने जाणवी. ए बीजो भांगो ॥ यदाह ॥ विज्झेमिति परिणउ,संपत्ती एवि मुच्च ए वेरी ॥ अवहंतेवि ण मुच्चइ, कलिट्ठ भावो इवाजस्स ॥ १ ॥ ए बीजो भांगो. तथा त्रीजो भांगो ते जेमां भावथी हिंसा छे पण द्रव्यथी हिंसा नथी ते जेम अंगारमर्दकाचार्यें जीवनी बुद्धियें महावीरना कीडा कचराय छे एम कहेतां रात्रियें अंगारानुं मर्दन कर्युं. तेमज अंधारामां दोरडुं पड्युं होय, तेने सर्पनी बुद्धियें हणतां थकां भावथी हिंसा थाय. पण द्रव्यथी हिंसा न थाय. ए त्रीजो भांगो जाणवो. तथा द्रव्यथी पण हिंसा न थाय अने भावथी पण हिंसा न थाय. ए चोथो भांगो ते मन, वचन अने कायानी शुद्धतायें शुद्ध उपयोगें वर्तता एवा साधुने जाणवो.

ए चार प्रकार कह्या. तेथी अन्यरीतें प्राणीनो वध बे प्रकारनो कह्यो छे ते कहीयें छैयें ॥ गाथा ॥ जीवा सुहुमा थूला,संकप्पा रंभउ भवे दुविहा ॥ सावराह निरवराह, साविक्खा चेव निरविक्खा ॥ १ ॥ भावार्थः—जीवनो वध बे प्रकारनो छे. तिहां एक स्थूल ते बेंद्रियादिक बादर जीव अने बीजा सूक्ष्म ते एकेंद्रियादिक पांच स्थावर ते दृष्टि गोचर आवे, तेवा जीव मनातां पण सूक्ष्मनामकर्मना उदयवाला समस्त लोकव्यापी दृष्टि

गोचर न आवे, ते जीवोने वधनो अनाव ठे, ते कांइ कोइना मास्या मर ता नथी परंतु पोतानी मेलेंज आयुना क्षयें मरण पामे ठे.

इहां साधुने तो वेहु प्रकारना वधथकी निवर्त्तवुं कह्युं ठे. एणे त्रस अने स्थावर वेहुनी हिंसा टाली ठे,तेथी साधुने तो वीश विश्वानी दया जा णवी. अने गृहस्थने तो स्थूल वेंड्यिादिक जीवोना वधथकी निवृत्तवुं कहे लुं ठे, पण सूक्ष्मना वधथकी निवृत्तवुं कह्युं नथी कारण के तेनी पृथ्वी ज लादिकना आरंनने विषे निरंतर प्रवर्त्तना ठे, तेना आरंनथी टलवुं बनतुं नथी माटे वीशमांथी अर्ध्यां दश विश्वा गया, वाकी दश विश्वानी दया रही.

हवे वे इंड्यिादिक जीवोनो वध पण वे प्रकारें ठे. एक संकल्पथकी अने वीजो आरंनथकी. तेमां आ अमुक जीवने हुं मारुं ! एवो जे मनमां संकल्प उपजे, ते संकल्पथकी श्रावक टल्या ठे,पण आरंनथकी टल्या नथी. जेमाटे कृषिआदिक आरंनने विषे वेइंड्यिादिक जीवने हणवानो संनव थाय ठे, जो ते न करे, तो शरीर कुटुंवादिकनो निर्वाह थाय नहीं, एम करवाथी फरी दशमांथी अर्ध्यां गया वाकी पांच विश्वा दयाना रह्या.

हवे संकल्पथी उपनी जे हिंसा तेना वे नेद ठे. एक सापराध ते अपरा धसहित अने वीजी निरपराध ते अपराध रहित. तेमां गृहस्थ निरपराधी जीवनी हिंसाथी तो टल्यो ठे, अने सापराधने विषे तो न्हाना महोटा अ परावनो विचार करीने पठी जे शिक्षाकरवा योग्य होय ते करे माटे पां चमांथी अडधा गया, वाकी अढी विश्वा दया रही.

हवे निरपराधी जीवनो वध वे प्रकारें ठे. एक अपेक्षा सहित अने वी जो अपेक्षा रहित तेमां निरपेक्षाथकी तो श्रावक निवर्त्त्या ठे, पण अ पेक्षा सहितथकी निवर्त्त्या नथी, केम के चालतां हालतां जीवनी हिंसा थाय ठे, तथा पाडा, वृषन अश्वादिकने चावका प्रमुखनो मार मारे ठे, तेमज प्रमादि पुत्रादिकने पाव नणाववा माटे शिखामण आपवी पडे ठे. एम अपेक्षा सहितने विषे वधवंधादिक कराय, ए गृहस्थनो व्यवहार ठे. तेवारें वली अढीमांथी अर्ध गया, वाकी सवा विश्वानी दया श्रावकने रही ते पण आनंद कामदेव सरखा शुद्ध श्रावकने सवा विश्वानी दया रही.

एवा श्रावकने प्रायः प्रथम अणुव्रत होय ते प्रथमव्रत, सकलव्रतमांहे सारनूत ठे, ए पहेला व्रतने विषे जे स्वरूप कह्युं, ते स्थूल महोटा जीव

ने चाले, हाले. तेने जीवरणानुं प्रगट चिन्ह छे, एवा बेंद्रिय,
चौरिंद्रिय, पंचेंद्रियादिक ते जीवो.तेनां इंद्रियादिक जे प्राण, तेनो
थके हाथ. चर्म. नख. दंतादिकने अर्थे अतिपात एटले जे विनाश क
ते हिंसा जाणवी। ॥ यतः ॥ पंचेंद्रियाणि त्रिविधं बलं च, उच्छ्वासनि
मन्यदथमायुः ॥ प्राणा दशैते भगवद्भिरुक्ता,स्तेषां वियोजीकरणं तु हिं
॥ १ ॥ भावार्थः–पांच इंद्रिय. त्रण बल, श्वासोश्वास, अने आयु, ए द
प्राण भगवानें कह्यां. ते दश प्राणनो जे वियोग करवो, ते हिंसा जाणवी
अथवा बेंइंद्रियादिक स्थूल महोटा जीवनो जे अतिपात एटले विनाश
करवो, ते स्थूलप्राणातिपात जाणवो. तेनी जे निवृत्ति ते स्थूलप्राणातिपा
त विरमण व्रत कहीयें. माटे प्राणातिपातविरमणव्रत आश्रयीने आवधुं
जे आगल कहेशे एवुं वधबंधादिक मावुं कर्म कर्युं अथवा प्राणातिपा
विरमणना समीपथकी अतिचर्युं अतिचार लाग्यो होय अतिक्रांत अति
म व्यतिक्रमादिकें करीने मलीन कर्युं होय.

इहां शिष्य पूछे छे कोइक मंदवाडना दोषनी उपशांतिने अर्थे वधबंधादि
क आचरवुं पण रूडुं होय? कोइ गाम जवाने अर्थे अतिचर्युं जे अन्यत्र ग
मन कर्युं जे अतिचार, ते कोने कहीयें? जे पोताना स्थानक थकी परस्था
नकें जावुं. तेने अतिचार कहियें ते अतिचार देशविरतिने होय अने सर्व
विरतिने पण होय पण ते पडिक्कमवा योग्य न होय?

हवे गुरु उत्तर कहे छेः–अशुभभाव तो अप्रशस्त क्रोधादिकने औदयिक
भावें थाय, वधबंधादिक अतिचार क्रोधादिक अशुभभावेंज होय, अने मृ
षावाद प्रमुखने द्वारें करीने पण पहेला व्रतने अतिचार संभवे,जेम स्
नी परीक्षाने अर्थे देवतायें कह्युं जे रामचंद्रजी मरण पाम्या, एटलुं कहेत
मात्रज लक्ष्मण मरण पाम्या. तथा कुमारपाल राजायें कौतुकथकी उंदरना
बत्रीश रौप्यक अपहर्या, तेथी उंदर मरण पाम्यो, एटले अदत्तादान
पण प्रथम व्रतने विषे अतिचार लागे पण ते अतिचार बीजुं व्रत आ
श्रइने तेमांज आलोववां परंतु प्रथम व्रतमां आलोववां नहीं, तेमाटें ते
तिचारने टालवाने अर्थें हवे कहे छे.

इहां प्राणातिपातविरमणने विषे प्रमादने प्रसंगें करीने पाप थाय छे.
ते प्रमाद पांच प्रकारें छे ॥ गाथा ॥ मज्जं विसय कसाया, निद्दा विक

हाय पंचमी जणिया ॥ ए ए पंच पमाया, जीवं पाडंति सं
जावार्थः–१ मदिरापान, २ विषय सेवन, ३ क्रोधादिक कष
निद्रा करण, पांचमी विकथा, ए पांच प्रमाद छे, ते जीवने संसार

बीजा पक्षांतरथी आठ प्रमाद पण कह्या छे ॥ गाथा ॥ अ
उ चेव, मिछानाणं तहेव य ॥ रागो दोसो मइभ्रंसो, धम्मं
हरो ॥१॥ जोगाणं डुप्पणीहाणं,पमाउ अठ्ठहा जवे ॥ संसारुत्त
रवहा वज्जियव्वउ ॥ २ ॥ जावार्थः–१ अज्ञानजाव धरवो, २ सं
राखवो, निभ्रे (तहेवय के०) तथेवच एटले तेमज वली ३ मि
उं पोतें जणवुं, बीजाने जणाववुं, ४ घणो राग राखवो, ५ द्वेष
मतिभ्रंश करवो,७ धर्मने विषे आदर न करवो, ॥ १ ॥ ८ मन व
कायाना योगनां डुःप्रणीधान करवां, एटले मनादिकने मागं प्रव
ए आठ प्रमाद छे, ते संसारसमुद्र उतरवाने अर्थे सर्वथा वर्जवां

ए पूर्वोक्त पांच तथा आठ जे प्रमाद छे,तेने विषे अतिशय पणे
प्रवर्त्तननो प्रसंग होय, ते प्रमादप्रसंग कहियें, ते कषाय तथा विषय
प्रमादने प्रसंगें करीनेज प्रायः जीव, व्रतने अतिचार लगाडे. अर्थात्
दने वशथको जीव कषायने वश थाय अने कषायने वश थयो थको
अतिचार लगाडे. प्रमाद प्रसंग जे छे, ते श्रुतकेवलीने पण अनर्थनो
छे, तो बीजानुं तो शुंज कहेवुं ? कहुं छे के ॥ चउदस पुव्विआहा,रगा
पनाणि वीयरागावि ॥ हुंति पमाय परवसा, तयणंतर मेव चउ गइया ॥
जावार्थः–चौद पूर्वधर आहारक शरीरना धणी, मनःपर्यवज्ञानी, उपशां
मोही वीतराग पण प्रमादने परवश थका तदनंतर चारे गतिमां जाय ॥
तथा श्रीआचारांगसूत्रने विषे कहुं छे ॥ पमत्तस्स सव्वउ जयं, अप्पमत्तस्स
वि न कुतोवि जयमिति ॥ एटले प्रमादने वशथी जय होय पण अप्रमादी
ने क्यांहि पण जय न होय. इति प्रमादस्वरूपं ॥

इत्यादिकणथी आकुटी दर्पादिकें करीने जे अतिचार ते पण जाणवा.
तेहां जे निषेध कर्युं छे ते आतुरतायें करी तेयाने ए श्रुतविहित छे एम
णी प्रतिसिद्धाचरणें उत्साह युक्त आत्मानो संकल्प होय, तेने आकु
कहियें तथा जे वळगवुं दोडवुं जमवुं इत्यादिक उन्माद ते दर्प जाणवो.
मतः॥ आउट्टिया उ विद्या,दप्पो पुण होइ वग्गणाईउ ॥ कंदप्पाइ पमाउ

जे चाले, हाले, जेने जीवपणानुं प्रगट चिन्ह ले, एवा बेंद्रिय, तेंद्रिय चौरिंद्रिय, पंचेंद्रियादिक जे जीवो,तेनां इंद्रियादिक जे प्राण, तेनो संबंध थके हाम, चर्म, नख, दंतादिकने अर्थे अतिपात एटले जे विनाश करवो, ते हिंसा जाणवी ॥ यतः ॥ पंचेंद्रियाणि त्रिविधं बलं च, उच्चासनिश्वासमथैवमायुः ॥ प्राणा दशैते नगवद्भिरुक्ता,स्तेषां वियोजीकरणं तु हिंसा ॥ १ ॥ नावार्थः–पांच इंद्रिय, त्रण बल, श्वासोच्चास, अने आयु, ए दश प्राण नगवानें कह्यां. ते दश प्राणनो जे वियोग करवो, ते हिंसा जाणवी.

अथवा बेइंद्रियादिक स्थूल महोटा जीवनो जे अतिपात एटले विनाश करवो, ते स्थूलप्राणातिपात जाणवो. तेनी जे निवृत्ति ते स्थूलप्राणातिपात विरमण व्रत कहीयें. माटे प्राणातिपातविरमणव्रत आश्रयीने आगल जे आगल कहेशे एवुं वधबंधादिक मातुं कर्म कर्यु अथवा प्राणातिपात विरमणना समीपथकी अतिचर्यु अतिचार लाग्यो होय अतिक्रांत अतिक्रम व्यतिक्रमादिकें करीने मलीन कर्युं होय.

इहां शिष्य पूछे ले कोइक मंदवाडना दोषनी उपशांतिने अर्थे वधबंधादिक आचर्युं पण रुडुं होय? कोइ गाम जवाने अर्थे अतिचर्यु जे अन्यत्र गमन कर्यु जे अतिचार, ते कोने कहीयें? जे पोताना स्थानक थकी परस्थानकें जावुं. तेने अतिचार कहियें ते अतिचार देशविरतिने होय अने सर्वविरतिने पण होय पण ते पडिकमवा योग्य न होय?

हवे गुरु उत्तर कहे ले:–अशुननाव तो अप्रशस्त क्रोधादिकने ओदयिक नावें थाय, वधबंधादिक अतिचार क्रोधादिक अशुननावेंज होय, अने मृषावाद प्रमुखने द्वारें करीने पण पहेला व्रतने अतिचार संनवे,जेम स्नेहनी परीक्षाने अर्थे देवतायें कर्यु जे रामचंद्रजी मरण पाम्या, एटलुं कहेतां मात्रज लक्ष्मण मरण पाम्या. तथा कुमारपाल राजायें कौतुकथकी बंदरना एकत्रीश रौप्यक अपहर्या, तेथी बंदर मरण पाम्यो, एटले अदत्तादान थकी पण प्रथम व्रतने विषे अतिचार लागे पण ते अतिचार बीजुं व्रत आदे देइने तेमांज आलोववां परंतु प्रथम व्रतमां आलोववां नहीं, तेमाटें ते अतिचारने टालवाने अर्थे हवे कहे ले.

इहां प्राणातिपातविरमणने विषे प्रमादने प्रसंगें करीने पाप थाय ले. हवे ते प्रमाद पांच प्रकारें ले ॥ गाथा ॥ मऊं विसय कसाया, निद्दा विक

हाय पंचमी जणिया ॥ ए ए पंच पमाया, जीवं पाडंति संसारे ॥ १ ॥ जावार्थः-१ मदिरापान, २ विषय सेवन, ३ क्रोधादिक कषायनुं करवुं, ४ निड्रा करण, पांचमी विकथा, ए पांच प्रमाद बे, ते जीवने संसारमांहे पाडे बे.

बीजा पक्षांतरथी आठ प्रमाद पण कह्या बे ॥ गाथा ॥ अन्नाणं संसउं चेव, मिछानाणं तहेव य ॥ रागो दोसो मइब्भंसो, धम्मंमि अ अणाइरो ॥१॥ जोगाणं डुप्पणीहाणं,पमाउं अठ्हा नवे ॥ संसारुत्तार कामेणं, सवहा वज्जियवउं ॥ २ ॥ जावार्थः-१ अज्ञानजाव धरवो, २ संदेह घणो राखवो, निश्चे (तहेवय के०) तथैवच एटले तेमज वली ३ मिथ्याज्ञान नुं पोतें जणवुं, बीजाने जणाववुं, ४ घणो राग राखवो, ५ द्वेष करवो, ६ मतिभ्रंश करवो,७ धर्मने विषे आदर न करवो, ॥ १ ॥ ७ मन वचन अने कायाना योगनां डुःप्रणीधान करवां, एटले मनादिकने मार्गे प्रवर्त्ताववां, ए आठ प्रमाद बे, ते संसारसमुड़ उतरवाने अर्थे सर्वथा वर्जवां ॥ २ ॥

ए पूर्वोक्त पांच तथा आठ जे प्रमाद बे,तेने विषे अतिशय पणे करी जे प्रवर्त्तनो प्रसंग होय, ते प्रमादप्रसंग कहियें; ते कषाय तथा विषयादिक प्रमादने प्रसंगें करीनेज प्रायः जीव, व्रतने अतिचार लगाडे. अर्थात् प्रमादने वशथको जीव कषायने वश थाय अने कषायने वश थयो थको नवा अतिचार लगाडे. प्रमाद प्रसंग जे बे, ते श्रुतकेवलीने पण अनर्थनो हेतु बे, तो बीजानुं तो शुंज कहेवुं? कह्युं बे के ॥ चउदस पुव्विआहा,रगाय मणनाणि वीयरागावि ॥ हुंति पमाय परवसा, तयणंतर मेव चउ गइया ॥१॥ जावार्थः-चौद पूर्वधर आहारक शरीरना धणी, मनःपर्यवज्ञानी, उपशांत मोही वीतराग पण प्रमादने परवश थका तदनंतर चारे गतिमां जाय ॥१॥ तथा श्रीआचारांगसूत्रने विषे कह्युं बे ॥ पमत्तस्स सवउं जयं, अप्पमत्तस्स वि न कुतोवि जयमिति ॥ एटले प्रमादने वशथी जय होय पण अप्रमादीने क्यांहि पण जय न होय. इति प्रमादस्वरूपं ॥

उपलक्षणथी आकुटी दर्पादिकें करीने जे अतिचार ते पण जाणवा. तिहां जे निषेध कर्युं बे ते आतुरतायें करी सेवाने ए श्रुतविहित बे एम जाणी प्रतिषिद्धाचरणें उत्साह युक्त आत्मानो संकल्प होय, तेने आकुट्टि कहियें तथा जे वलगवुं दोडवुं जमवुं इत्यादिक उन्माद ते दर्प जाणवो. ॥ यतः ॥ आउट्टिया उ विचा,दप्पो पुण होइ वग्गणाईउं ॥ कंदप्पाइ पमाउं,

जे चाले, हाले, जेने जीवपणानुं प्रगट चिन्ह छे, एवा बेंइिय, तेंइिय, चौरिंइिय, पंचेंइियादिक जे जीवो,तेनां इंइियादिक जे प्राण, तेनो संकल्प थके हाम, चर्म, नख, दंतादिकने अर्थें अतिपात एटले जे विनाश करवो, ते हिंसा जाणवी ॥ यतः ॥ पंचेंइियाणि त्रिविधं बलं च, उच्छ्वासनिःश्वा सस्तथैवमायुः ॥ प्राणा दशैते जगवद्भिरुक्ता,स्तेषां वियोजीकरणं तु ॥ १ ॥ जावार्थः–पांच इंइिय, त्रण बल, श्वासोच्छ्वास, अने आयु, ए दश प्राण जगवानें कह्यां. ते दश प्राणनो जे वियोग करवो, तें हिंसा जाणवी.

अथवा बेइंइियादिक स्थूल महोटा जीवनो जे अतिपात एटले विनाश करवो, ते स्थूलप्राणातिपात जाणवो. तेनी जे निवृत्ति ते स्थूलप्राणातिपात विरमण व्रत कहीयें. माटे प्राणातिपातविरमणव्रत आश्रयीने आवश्यके जे आगल कहेशे एवुं वधबंधादिक मातुं कर्म कर्युं अथवा प्राणातिपात विरमणना समीपथकी अतिचर्युं अतिचार लाग्यो होय अतिक्रांत अतिक्रम व्यतिक्रमादिकें करीने मलीन कर्युं होय.

इहां शिष्य पूछे छे कोइक मंदबाडना दोषनी उपशांतिने अर्थें वधबंधादिक आचर्युं पण रूडुं होय? कोइ गाम जवाने अर्थें अतिचर्युं जे अन्यत्रगमन कर्युं जे अतिचार, ते कोने कहीयें? जे पोताना स्थानक थकी परस्थानकें जावुं. तेने अतिचार कहियें ते अतिचार देशविरतिने होय अने सर्वविरतिने पण होय पण ते पडिक्कमवा योग्य न होय?

हवे गुरु उत्तर कहे छेः–अशुजनाव तो अप्रशस्त क्रोधादिकने औदयिक जावें थाय, वधबंधादिक अतिचार क्रोधादिक अशुजनावेंज होय, अने मृषावाद प्रमुखने द्वारें करीने पण पहेला व्रतने अतिचार संजवे,जेम स्नेहनी परीक्षाने अर्थें देवतायें कर्युं जे रामचंइजी मरण पाम्या, एटलुं कहेतां मात्रज लक्ष्मण मरण पाम्या. तथा कुमारपाल राजायें कौतुकथकी उंदरना एकत्रीश रौप्यक अपहर्या, तेथी उंदर मरण पाम्यो, एटले अदत्तादान थकी पण प्रथम व्रतने विषे अतिचार लागे पण ते अतिचार बीजुं व्रत आदे देइने तेमांज आलोववां परंतु प्रथम व्रतमां आलोववां नहीं, तेमाटें ते अतिचारने टालवाने अर्थें हवे कहे छे.

इहां प्राणातिपातविरमणने विषे प्रमादने प्रसंगें करीने पाप थाय छे. हवे ते प्रमाद पांच प्रकारें छे ॥ गाथा ॥ मऊं विसय कसाया, निद्दा विक

हाय पंचमी नणिया ॥ ए ए पंच पमाया, जीवं पाडंति संसारे ॥ १ ॥ नावार्थः—१ मदिरापान, २ विषय सेवन, ३ क्रोधादिक कषायनुं करवुं, ४ निद्रा करण, पांचमी विकथा, ए पांच प्रमाद ठे, ते जीवने संसारमांहे पाडे ठे.

बीजा पक्षांतरथी आठ प्रमाद पण कह्या ठे ॥ गाथा ॥ अन्नाणं संस उं चेव, मिछानाणं तहेव य ॥ रागो दोसो मइब्भंसो, धम्मंमि अ अणा हरो ॥१॥ जोगाणं डुप्पणीहाणं,पमाउ अठ्ठहा नवे ॥ संसारुत्तार कामेणं, सवहा वज्जियवउ ॥ २ ॥ नावार्थः—१ अज्ञाननाव धरवो, २ संदेह घणो राखवो, निश्चे (तहेवय के०) तथैवच एटले तेमज वली ३ मिथ्याज्ञान नुं पोतें नणवुं, बीजाने नणाववुं, ४ घणो राग राखवो, ५ द्वेष करवो, ६ मतिभ्रंश करवो,७ धर्मने विषे आदर न करवो, ॥ १ ॥ ७ मन वचन अने कायाना योगनां डुःप्रणीधान करवां, एटले मनादिकने मार्गे प्रवर्त्ताववां, ए आठ प्रमाद ठे, ते संसारसमुद्र उतरवाने अर्थें सर्वथा वर्जवां ॥ २ ॥

ए पूर्वोक्त पांच तथा आठ जे प्रमाद ठे,तेने विषे अतिशय पणे करी जे प्रवर्त्तननो प्रसंग होय, ते प्रमादप्रसंग कहियें; ते कषाय तथा विषयादिक प्रमादने प्रसंगें करीनेज प्रायः जीव, व्रतने अतिचार लगाडे. अर्थात् प्रमा दने वशथको जीव कषायने वश थाय अने कषायने वश थयो थको नवा अतिचार लगाडे. प्रमाद प्रसंग जे ठे, ते श्रुतकेवलीने पण अनर्थनो हेतु ठे, तो बीजानुं तो शुंज कहेवुं? कह्युं ठे के ॥ चउदस पुव्विआहा,रगाय म णनाणि वीयरागावि ॥ हुंति पमाय परवसा, तयणंतर मेव चउ गइया ॥१॥ नावार्थः—चौद पूर्वधर आहारक शरीरना धणी, मनःपर्यवज्ञानी, उपशांत मोही वीतराग पण प्रमादने परवश थका तदनंतर चारे गतिमां जाय ॥१॥ तथा श्रीआचारांगसूत्रने विषे कह्युं ठे ॥ पमत्तस्स सवउ नयं, अप्पमत्तस्स वि न कुतोवि नयमित्ति ॥ एटले प्रमादने वशथी नय होय पण अप्रमादी ने क्यांहि पण नय न होय. इति प्रमादस्वरूपं ॥

उपलक्षणथी आकुटी दर्पादिकें करीने जे अतिचार ते पण जाणवा. तिहां जे निषेध कह्युं ठे ते आतुरतायें करी तेवाने ए श्रुतविहित ठे एम जाणी प्रतिषिद्धाचरणें उत्साह युक्त आत्मानो संकल्प होय, तेने आकु ट्टि कहियें तथा जे वलगवुं दोडवुं जमवुं इत्यादिक उन्माद ते दर्प जाणवो. ॥यतः॥ आउट्टिया उ विद्या,दप्पो पुण होइ वग्गणाईउ ॥ कंदप्पाइ पमाउ,

जे चाले, हाले, जेने जीवपणानुं प्रगट चिन्ह छे, एवा बेंद्रिय, तेंद्रिय, चोरिंद्रिय, पंचेंद्रियादिक जे जीवो, तेनां इंद्रियादिक जे प्राण, तेनो संकल्प थके हाम, चर्म, नख, दंतादिकने अर्थे अतिपात एटले जे विनाश करवो, ते हिंसा जाणवी ॥ यतः ॥ पंचेंद्रियाणि त्रिविधं बलं च, उच्छ्वासनिश्वासमथैवमायुः ॥ प्राणा दशेते भगवद्भिरुक्ता, स्तेषां वियोजीकरणं तु हिंसा ॥ १ ॥ भावार्थः—पांच इंद्रिय, त्रण बल, श्वासोच्छ्वास, अने आयु, ए दश प्राण भगवानें कह्यां. ते दश प्राणनो जे वियोग करवो, ते हिंसा जाणवी.

अथवा बेइंद्रियादिक स्थूल महोटा जीवनो जे अतिपात एटले विनाश करवो, ते स्थूलप्राणातिपात जाणवो. तेनी जे निवृत्ति ते स्थूलप्राणातिपात विरमण व्रत कहीयें. माटे प्राणातिपातविरमणव्रत आश्रयीने श्रावकने आगल कहेशे एवुं वधबंधादिक मातुं कर्म कर्युं अथवा प्राणातिपातविरमणना समीपथकी अतिचर्युं अतिचार लाग्यो होय अतिक्रांत अतिचार अतिक्रमादिकें करीने मलीन कर्युं होय.

इहां शिष्य पूछे छे कोइक मंदवाडना दोषनी उपशांतिने अर्थे वधबंधादिक आचर्युं पण हुं होय? कोइ गाम जवाने अर्थे अतिचर्युं जे अन्यत्र गमन कर्युं ते अतिचार, ते कोने कहीयें? जे पोताना स्थानक थकी परगाम नहें जावुं. मेंने अतिचार कहियें ते अतिचार देशविरतिने होय अने सर्वविरतिने पण होय पण ते पडिक्कमवा योग्य न होय?

हवे गुरु उत्तर कहे छेः—अशुनभाव तो अप्रशस्त क्रोधादिकने ओदयिक भावें थाय, वधबंधादिक अतिचार क्रोधादिक अशुनभावेंज होय, अने प्रमाद प्रमुखने ठामें करीने पण पहेला व्रतने अतिचार संभवे, जेम रामचंद्रनी परीक्षाने अर्थे देवतायें कर्युं जे रामचंद्रजी मरण पाम्या, एटलुं कहेतां मात्रज लक्ष्मण मरण पाम्या. तथा कुमारपाल राजायें कौतुकथकी उंदरनु एकवीश गांठडां छोडाव्यां, तेथी उंदर मरण पाम्यो, एटले अदत्तादान थकी पण प्रथम व्रतने विषे अतिचार लागे पण ते अतिचार बीजुं व्रत आश्री छे तेने तेमांज आलोववां परंतु प्रथम व्रतमां आलोववां नहीं, तेमाटे ते अतिचारने टालवाने अर्थे हवे कहे छे.

इहां प्राणातिपातविरमणने विषे प्रमादने प्रसंगें करीने पाप थाय छे. ते प्रमाद पांच प्रकारें छे ॥ गाथा ॥ मज्जं विसय कसाया, निद्दा वि

हाय पंचमी नणिया ॥ ए ए पंच पमाया, जीवं पाडंति संसारे ॥ १ ॥ नावार्थः—१ मदिरापान, २ विषय सेवन, ३ क्रोधादिक कषायनुं करवुं, ४ निद्रा करण, पांचमी विकथा, ए पांच प्रमाद ठे, ते जीवने संसारमांहे पाडे ठे.

बीजा पक्षांतरथी आठ प्रमाद पण कह्या ठे ॥ गाथा ॥ अन्नाणं संस उ चेव, मिछानाणं तहेव य ॥ रागो दोसो मइभ्रंसो, धम्मंमि अ अणा दरो ॥१॥ जोगाणं डुप्पणीहाणं,पमाउ अछहा नवे ॥ संसारुत्तार कामेणं, सबहा वज्जियवउ ॥ २ ॥ नावार्थः—१ अज्ञाननाव धरवो, २ संदेह घणो राखवो, निश्चे (तहेवय के०) तथैवच एटले तेमज वली ३ मिथ्याज्ञान नुं पोतें नणवुं, बीजाने नणाववुं, ४ घणो राग राखवो, ५ द्वेष करवो, ६ मतिभ्रंश करवो,७ धर्मने विषे आदर न करवो, ॥ १ ॥ ८ मन वचन अने कायाना योगनां डुःप्रणीधान करवां, एटले मनादिकने मातां प्रवर्त्तावयां, ए आठ प्रमाद ठे, ते संसारसमुद्र उतरवाने अर्थें सर्वथा वर्ज्जवां ॥ २ ॥

ए पूर्वोक्त पांच तथा आठ जे प्रमाद ठे,तेने विषे अतिशय पणे करी जे प्रवर्त्तननो प्रसंग होय, ते प्रमादप्रसंग कहियें; ते कषाय तथा विषयादिक प्रमादने प्रसंगें करीनेज प्रायः जीव, व्रतने अतिचार लगाडे. अर्थात् प्रमा दने वशयको जीव कषायने वश थाय अने कषायने वश थयो थको नवा अतिचार लगाडे. प्रमाद प्रसंग जे ठे, ते श्रुतकेवलीने पण अनर्थनो हेतु ठे, तो बीजानुं तो शुंज कहेवुं? कह्युं ठे के ॥ चउदस पुविआहा,रगाय म णनाणि वीयरागावि ॥ हुंति पमाय परवसा, तयणंतर मेव चउ गश्या ॥१॥ नावार्थः—चौद पूर्वधर आहारक शरीरना धणी, मनःपर्यवज्ञानी, उपशांत मोही वीतराग पण प्रमादने परवश थका तदनंतर चारे गतिमां जाय ॥१॥ तथा श्रीआचारांगसूत्रने विषे कह्युं ठे ॥ पमत्तस्स सबउ नयं, अप्पमत्तस्स वि न कुतोवि नयमित्ति ॥ एटले प्रमादने वशथी नय होय पण अप्रमादी ने क्यांहि पण नय न होय. इति प्रमादस्वरूपं ॥

उपलक्षणथी आकुटी दर्पादिकें करीने जे अतिचार ते पण जाणवा. तिहां जे निषेध कर्युं ठे ते आतुरतायें करी तेवाने ए श्रुतविहित ठे एम जाणी प्रतिषिद्धाचरणें उत्साह युक्त आत्मानो संकल्प होय, तेने आकु ट्टि कहियें तथा जे वलगवुं दोडवुं जमवुं इत्यादिक उन्माद ते दर्प जाणवो. ॥ यतः ॥ आउट्टिया उ विच्चा,दप्पो पुण होइ वग्गणाईउ ॥ कंदप्पाइ पमाउ,

जे चाले, हाले, जेने जीवपणानुं प्रगट चिन्ह छे, एवा बेंद्रिय, तेंद्रिय, चोरिंद्रिय, पंचेंद्रियादिक जे जीवो, तेनां इंद्रियादिक जे प्राण, तेनो संकल्प थके हाम, चर्म, नख, दंतादिकने अर्थे अतिपात एटले जे विनाश करवो, ते हिंसा जाणवी ॥ यतः ॥ पंचेंद्रियाणि त्रिविधं बलं च, उच्छ्वासनिःश्वासमथेत्थमायुः ॥ प्राणा दशैते भगवद्भिरुक्ता,स्तेषां वियोजीकरणं तु हिंसा ॥ १ ॥ भावार्थः—पांच इंद्रिय, त्रण बल, श्वासोछ्वास, अने आयु, ए दश प्राण भगवानें कह्यां. ते दश प्राणनो जे वियोग करवो, ते हिंसा जाणवी.

अथवा बेइंद्रियादिक स्थूल महोटा जीवनो जे अतिपात एटले विनाश करवो, ते स्थूलप्राणातिपात जाणवो. तेनी जे निवृत्ति ते स्थूलप्राणातिपात विरमण व्रत कहीयें. माटे प्राणातिपातविरमणव्रत आश्रयीने आवश्युं आगल कहेशे एवुं वधबंधादिक मातुं कर्म कयुं अथवा प्राणातिपातविरमणना समीपथकी अतिचखुं अतिचार लाग्यो होय अतिक्रांत अतिक्रम व्यतिक्रमादिकें करीने मलीन कखुं होय.

इहां शिष्य पुछे छे कोइक मंदवाडना दोषनी उपशांतिने अर्थे वधबंधादिक आचरवुं पण रुडुं होय? कोइ गाम जवाने अर्थे अतिचखुं जे अन्यत्र गमन कयुं ते अतिचार, ते कोने कहीयें? जे पोताना स्थानक थकी परस्थानकें जावुं. तेने अतिचार कहियें ते अतिचार देशविरतिने होय अने सर्वविरतिने पण होय पण ते पडिक्कमवा योग्य न होय?

हवे गुरु उत्तर कहे छेः—अशुभभाव तो अप्रशस्त क्रोधादिकने औदयिक भावें थाय, वधबंधादिक अतिचार क्रोधादिक अशुभभावेंज होय, अने मृषावाद प्रमुखने द्वारें करीने पण पहेला व्रतने अतिचार संभवे, जेम स्नेहनी परीक्षाने अर्थे देवतायें कयुं जे रामचंद्रजी मरण पाम्या, एटलुं कहेतां मात्र लक्ष्मण मरण पाम्या. तथा कुमारपाल राजायें कौतुकथकी उंदरना एकवीश गोटक अपहर्या, तेथी उंदर मरण पाम्यां, एटले अदत्तादानथकी पण प्रथम व्रतने विषे अतिचार लागे पण ते अतिचार बीजुं व्रत आदे देइने तेनांज आलोववां परंतु प्रथम व्रतमां आलोववां नहीं, तेमाटें ते अतिक्रमने टालवाने अर्थे हवे कहे छे.

इहां प्राणातिपातविरमणने विषे प्रमादने प्रसंगें करीने पाप थाय छे. हवे ते प्रमाद पांच प्रकारें छे ॥ गाथा ॥ मज्जं विसय कसाया, निद्दा वि

हाय पंचमी नणिया ॥ ए ए पंच पमाया, जीवं पाडंति संसारे ॥ १ ॥ नावार्थः–१ मदिरापान, २ विषय सेवन, ३ क्रोधादिक कषायनुं करवुं, ४ निझ करण, पांचमी विकथा, ए पांच प्रमाद ठे, ते जीवने संसारमांहे पाडे ठे.

बीजा पक्षांतरथी आठ प्रमाद पण कह्या ठे ॥ गाथा ॥ अन्नाणं संस ऊ चेव, मिछानाणं तहेव य ॥ रागो दोसो महिभ्रंसो, धम्मंमि अ अणा हरो ॥१॥ जोगाणं डुप्पणीहाणं,पमाऊ अठहा नवे ॥ संसारुत्तार कामेणं, सबहा वक्षियबऊ ॥ २ ॥ नावार्थः–१ अज्ञानन्नाव धरवो, २ संदेह घणो राखवो, निश्चें (तहेवय के०) तथैवच एटले तेमज वली ३ मिथ्याज्ञान नुं पोते नणवुं, बीजाने नणाववुं, ४ घणो राग राखवो, ५ द्वेष करवो, ६ मतिभ्रंश करवो,७ धर्मने विषे आदर न करवो, ॥ १ ॥ ८ मन वचन अने कायाना योगनां डुःप्रणीधान करवां, एटले मनादिकने मागं प्रवर्त्तावतां, ए आठ प्रमाद ठे, ते संसारसमुड उतरवाने अर्थें सर्वथा वर्ज्जवां ॥ २ ॥

ए पूर्वोक्त पांच तथा आठ जे प्रमाद ठे,तेने विषे अतिशय पणे करी जे प्रवर्त्तननो प्रसंग होय, ते प्रमादप्रसंग कहियें; ते कषाय तथा विषयादिक प्रमादने प्रसंगें करीनेज प्रायः जीव,व्रतने अतिचार लगाडे. अर्थात् प्रमा दने वशथको जीव कषायने वश थाय अने कषायने वश ययो थको नवा अतिचार लगाडे. प्रमाद प्रसंग जे ठे, ते श्रुतकेवलीने पण अनर्थनो हेतु ठे, तो बीजानुं तो शुंज कहेवुं? कहुं ठे के ॥ चउदस पुविआहा,रगाय म णनाणि वीयरागावि ॥ हुंति पमाय परवसा, तयणंतर मेव चउ गइया ॥१॥ नावार्थः–चौद पूर्वधर आहारक शरीरना धणी, मनःपर्यवज्ञानी, उपशांत मोही वीतराग पण प्रमादने परवश थका तदनंतर चारे गतिमां जाय ॥१॥ तथा श्रीआचारांगसूत्रने विषे कहुं ठे ॥ पमत्तस्स सबऊ नयं, अप्पमत्तस्स वि न कुतोवि नयमित्ति ॥ एटले प्रमादने वशथी नय होय पण अप्रमादी ने क्यांहि पण नय न होय. इति प्रमादस्वरूपं ॥

उपलक्षणथी आकुटी दर्प्पादिकें करीने जे अतिचार ते पण जाणवा. तिहां जे निषेध कहुं ठे ते आतुरतायें करी सेवाने ए श्रुतविहित ठे एम जाणी प्रतिषिद्धाचरणें उत्साह युक्त आत्मानो संकल्प होय, तेने आकु ट्टि कहियें तथा जे वलगवुं दोडवुं जमवुं इत्यादिक उन्माद ते दर्प्प जाणवो. ॥ यतः ॥ आउट्टिया उ विद्या,दप्पो पुण होइ वग्गणाईउ ॥ कंदप्पाइ पमाऊ,

जे चाले, हाले, जेने जीवपणानुं प्रगट चिन्ह छे, एवा बेंद्रिय, तेंद्रिय, चौरिंद्रिय, पंचेंद्रियादिक जे जीवो,तेनां इंद्रियादिक जे प्राण, तेनो संकल्प थके हाम, चर्म, नख, दंतादिकने अर्थे अतिपात एटले जे विनाश करवो, ते हिंसा जाणवी ॥ यतः ॥ पंचेंद्रियाणि त्रिविधं बलं च, उच्छ्वासनिःश्वा सस्तथैवमायुः ॥ प्राणा दशैते नगवद्भिरुक्ता,स्तेषां वियोजीकरणं तु हिंसा ॥ १ ॥ नावार्थः—पांच इंद्रिय, त्रण बल, श्वासोच्छ्वास, अने आयु, ए दश प्राण नगवानें कह्यां. ते दश प्राणनो जे वियोग करवो, ते हिंसा जाणवी.

अथवा बेइंद्रियादिक स्थूल महोटा जीवनो जे अतिपात एटले विनाश करवो, ते स्थूलप्राणातिपात जाणवो. तेनी जे निवृत्ति ते स्थूलप्राणातिपात विरमण व्रत कहीयें. माटे प्राणातिपातविरमणव्रत आश्रयीने आवश्युं जे आगल कहेशे एवुं वधबंधादिक मातुं कर्म कखुं अथवा प्राणातिपात विरमणना समीपथकी अतिचखुं अतिचार लाग्यो होय अतिक्रांत अतिक्रम व्यतिक्रमादिकें करीने मलीन कखुं होय.

इहां शिष्य पूछे छे कोइक मंदवाडना दोषनी उपशांतिने अर्थे वधबंधादिक आचखुं पण रूडुं होय? कोइ गाम जवाने अर्थे अतिचखुं जे अन्यत्रगमन कखुं जे अतिचार, ते कोने कहीयें? जे पोताना स्थानक थकी परस्थानकें जावुं. तेने अतिचार कहियें ते अतिचार देशविरतिने होय अने सर्वविरतिने पण होय पण ते पडिकमवा योग्य न होय?

हवे गुरु उत्तर कहे छेः—अशुननाव तो अप्रशस्त क्रोधादिकने औदयिक नावें थाय, वधबंधादिक अतिचार क्रोधादिक अशुननावेंज होय, अने मृषावाद प्रमुखने द्वारें करीने पण पहेला व्रतने अतिचार संनवे,जेम स्नेहनी परीक्षाने अर्थे देवतायें कह्युं जे रामचंद्रजी मरण पाम्या, एटलुं कहेतां मात्रज लक्ष्मण मरण पाम्या. तथा कुमारपाल राजायें कौतुकथकी बंदरना एकत्रीश रौप्यक अपहखा, तेथी बंदर मरण पाम्यो, एटले अदत्तादान थकी पण प्रथम व्रतने विषे अतिचार लागे पण ते अतिचार बीजुं व्रत आदे देइने तेमांज आलोववां परंतु प्रथम व्रतमां आलोववां नहीं, तेमाटें ते अतिचारने टालवाने अर्थें हवे कहे छे.

इहां प्राणातिपातविरमणने विषे प्रमादने प्रसंगें करीने पाप थाय छे. हवे ते प्रमाद पांच प्रकारें छे ॥ गाथा ॥ मज्जं विसय कसाया, निद्दा विक

हाय पंचमी नणिया ॥ ए ए पंच पमाया, जीवं पाडंति संसारे ॥ १ ॥ नावार्थः—१ मदिरापान, २ विषय सेवन, ३ क्रोधादिक कषायनुं करवुं, ४ निद्रा करवी, पांचमी विकथा, ए पांच प्रमाद ठे, ते जीवने संसारमांहे पाडे ठे.

बीजा पक्षांतरथी आठ प्रमाद पण कह्या ठे ॥ गाथा ॥ अन्नाणं संस उ चेव, मिछानाणं तहेव य ॥ रागो दोसो मइभंसो, धम्मंमि अ अणा हरो ॥१॥ जोगाणं डुप्पणीहाणं,पमाउ अठहा नवे ॥ संसारुत्तार कामेणं, सवहा वज्जियवउ ॥ २ ॥ नावार्थः—१ अज्ञानजाव धरवो, २ संदेह घणो राखवो, निर्भे (तहेवय के०) तथैवच एटले तेमज वली ३ मिथ्याज्ञान नुं पोतें जणवुं, बीजाने जणाववुं, ४ घणो राग राखवो, ५ द्वेष करवो, ६ मतिभ्रंश करवो,७ धर्मने विषे आदर न करवो, ॥ १ ॥ ७ मन वचन अने कायाना योगनां दुःप्रणीधान करवां, एटले मनादिकने मार्गं प्रवर्त्तावबां, ए आठ प्रमाद ठे, ते संसारसमुद्र उतरवाने अर्थे सर्वथा वर्ज्जवां ॥ २ ॥

ए पूर्वोक्त पांच तथा आठ जे प्रमाद ठे,तेने विषे अतिशय पणे करी जे प्रवर्त्तननो प्रसंग होय, ते प्रमादप्रसंग कहियें, ते कषाय तथा विषयादिक प्रमादने प्रसंगें करीनेज प्रायः जीव,व्रतने अतिचार लगाडे. अर्थात् प्रमा दने वशथको जीव कषायने वश पाप अने कषायने वश थयो थको नवा अतिचार लगाडे. प्रमाद प्रसंग जे ठे, ते श्रुतकेवलीने पण अनर्थनो हेतु ठे, तो बीजानुं तो शुंज कहेवुं? कयुं ठे के ॥ चउदस पुव्विआहा,रगाय म णनाणि वीयरागावि ॥ हुंति पमाय परवसा, तयणंतर मेव चउ गइया ॥१॥ नावार्थः—चौद पूर्वधर आहारक शरीरना धणी, मनःपर्यवज्ञानी, उपशांत मोही वीतराग पण प्रमादने परवश थका तदनंतर चारे गतिमां जाय ॥१॥ तथा श्रीआचारांगसूत्रने विषे कयुं ठे ॥ पमत्तस्स सवउ नयं, अप्पमत्तस्स वि न कुत्तोवि नयमित्ति ॥ एटले प्रमादने वशथी नय होय पण अप्रमादी ने क्यांहि पण नय न होय. इति प्रमादस्वरूपं ॥

वपलक्षणथी आकुटी दर्पादिकें करीने जे अतिचार ते पण जाणवा. तिहां जे निषेध कयुं ठे ते आतुरतायें करी तेवाने ए श्रुतविहित ठे एम जाणी प्रतिविधानरूपें उत्साह युक्त आत्मानो संकल्प होय, तेने आकु ट्टि कहियें तथा जे वल्गवुं दोडवुं जनवुं इत्यादिक उन्माद ते दर्प जाणवो. ॥यतः॥ आउहिया उ विझा,दप्पो पुण होइ वग्गणाईउ ॥ कंदप्पाइ पमाउ,

जे चाले, हाले, जेने जीवपणानुं प्रगट चिन्ह छे, एवा बेंद्रिय, तेंद्रिय, चोरिंद्रिय, पंचेंद्रियादिक जे जीवो,तेनां इंद्रियादिक जे प्राण, तेनो संबंधे थके हाम, चर्म, नख, दंतादिकने अर्थे अतिपात एटले जे विनाश करवो, ते हिंसा जाणवी ॥ यतः ॥ पंचेंद्रियाणि त्रिविधं बलं च, उछ्वासनिःश्वासमथान्यदायुः ॥ प्राणा दशैते नगवन्निरुक्ता,स्तेषां वियोजीकरणं तु हिंसा ॥ १ ॥ नावार्थः–पांच इंद्रिय, त्रण बल, श्वासोछ्वास, अने आयु, ए दश प्राण नगवानें कह्यां. ते दश प्राणनो जे वियोग करवो, ते हिंसा जाणवी.

अथवा बेइंद्रियादिक स्थूल महोटा जीवनो जे अतिपात एटले विनाश करवो, ते स्थूलप्राणातिपात जाणवो. तेनी जे निवृत्ति ते स्थूलप्राणातिपात विरमण व्रत कहीयें. माटे प्राणातिपातविरमणव्रत आश्रयीने आवश्यं जे आगल कहेशे एवुं वधबंधादिक मातुं कर्म कर्युं अथवा प्राणातिपात विरमणना सामीप्यथकी अतिचर्युं अतिचार लाग्यो होय अतिक्रांत अतिक्रम व्यतिक्रमादिकें करीने मलीन कर्युं होय.

इहां शिष्य पूछे छे कोइक मंदवाडना दोषनी उपशांतिने अर्थे वधबंधादिक आचर्युं पण रुडुं होय? कोइ गाम जवाने अर्थे अतिचर्युं जे अन्यत्रगमन कर्युं जे अतिचार, ते कोने कहीयें? जे पोताना स्थानक थकी परस्थानकें जावुं. तेने अतिचार कहियें ते अतिचार देशविरतिने होय अने सर्वविरतिने पण होय पण ते पडिक्कमवा योग्य न होय?

हवे गुरु उत्तर कहे छेः–अशुननाव तो अप्रशस्त क्रोधादिकने ओदयिक नावें थाय, वधबंधादिक अतिचार क्रोधादिक अशुननावेंज होय, अने मृषावाद प्रमुखने द्वारें करीने पण पहेला व्रतने अतिचार संनवे,जेम स्नेहनी परीक्षाने अर्थे देवतायें कर्युं जे रामचंद्रजी मरण पाम्या, एटलुं कहेतां मात्रज लक्ष्मण मरण पाम्या. तथा कुमारपाल राजायें कौतुकथकी उंदरना एकवीश गोल्दक अपहर्या, तेथी उंदर मरण पाम्यो, एटले अदत्तादान थकी पण प्रथम व्रतने विषे अतिचार लागे पण ते अतिचार बीजुं व्रत आदे देइने नेमांज आलोववां परंतु प्रथम व्रतमां आलोववां नहीं, तेमाटें ते अतिचारने टालवाने अर्थे हवे कहे छे.

इहां प्राणातिपातविरमणने विषे प्रमादने प्रसंगें करीने पाप थाय छे. वली ते प्रमाद पांच प्रकारें छे ॥ गाथा ॥ मज्जं विसय कसाया, निद्दा विक

हाय पंचमी नणिया ॥ ए ए पंच पमाया, जीवं पाडंति संसारे ॥ १ ॥ नावार्थः-१ मदिरापान, २ विषय सेवन, ३ क्रोधादिक कषायनुं करवुं, ४ निद्रा करण, पांचमी विकथा, ए पांच प्रमाद ठे, ते जीवने संसारमांहे पाडे ठे.

बीजा पक्षांतरथी आठ प्रमाद पण कह्या ठे ॥ गाथा ॥ अन्नाणं संस ठं चेव, मिछानाणं तहेव य ॥ रागो दोसो मइब्भिं सो, धम्मंमि अ अणा इरो ॥१॥ जोगाणं डुप्पणीहाणं,पमाउं अछ्हा नवे ॥ संसारुत्तार कामेणं, सव्वहा वज्जियव्वउं ॥ २ ॥ नावार्थः-१ अज्ञाननाव धरवो, २ संदेह घणो राखवो, निश्चे (तहेवय के०) तथैवच एटले तेमज वली ३ मिथ्याज्ञान नुं पोतें नणवुं, बीजाने नणाववुं, ४ घणो राग राखवो, ५ द्वेष करवो, ६ मतिभ्रंश करवो,७ धर्मने विषे आदर न करवो, ॥ १ ॥ ८ मन वचन अने कायाना योगनां डुःप्रणीधान करवां, एटले मनादिकने मागां प्रवर्त्तावां, ए आठ प्रमाद ठे, ते संसारसमुद्र उतरवाने अर्थे सर्वथा वर्जवां ॥ २ ॥

ए पूर्वोक्त पांच तथा आठ जे प्रमाद ठे,तेने विषे अतिशय पणे करी जे प्रवर्त्तननो प्रसंग होय, ते प्रमादप्रसंग कहियें; ते कषाय तथा विषयादिक प्रमादने प्रसंगें करीनेज प्रायः जीव, व्रतने अतिचार लगाडे. अर्थात् प्रमा दने वशथको जीव कषायने वश थाय अने कषायने वश थयो थको नवा अतिचार लगाडे. प्रमाद प्रसंग जे ठे, ते श्रुतकेवलीने पण अनर्थनो हेतु ठे, तो बीजानुं तो शुं कहेवुं? कह्युं ठे के ॥ चउदस पुव्विआहा,रगाय म णनाणि वीयरागावि ॥ हुंति पमाय परवसा, तयणंतर मेव चउ गइया ॥१॥ नावार्थः-चौद पूर्वधर आहारक शरीरना धणी, मनःपर्यवज्ञानी, उपशांत मोही वीतराग पण प्रमादने परवश थका तदनंतर चारे गतिमां जाय ॥१॥ तथा श्रीआचारांगसूत्रने विषे कह्युं ठे ॥ पमत्तस्स सव्वउ नयं, अप्पमत्तस्स वि न कुतोवि नयमित्ति ॥ एटले प्रमादने वशथी नय होय पण अप्रमादी ने क्यांहि पण नय न होय. इति प्रमादस्वरूपं ॥

उपलक्षणथी आकुटी दर्प्पादिकें करीने जे अतिचार ते पण जाणवा. तिहां जे निषेध कर्युं ठे ते आतुरतायें करी तेवाने ए श्रुतविहित ठे एम जाणी प्रतिषिद्धाचरणें उत्साह युक्त आत्मानो संकल्प होय, तेने आकु ट्टि कहियें तथा जे वलगवुं दोडवुं जमवुं इत्यादिक उन्माद ते दर्प्प जाणवो. ॥ यतः ॥ आउट्टिया उ विच्चा,दप्पो पुण होइ वग्गणाईउं ॥ कंदप्पाइ पमाउ,

करवो पुण कारणो करणं ॥ १ ॥ उन्मत्ततायें करीने गळावडुं, रोवडुं तथा
शरीरने कसुकरणे मेडवां इत्यादिकने विषे तृष्णा पंचेंद्रियनो नाश
आत्मोपरामादिक घोर पाप. ए रीतें जे आगमनुं शोच ते निषेध्युं छे.
इहां जे आगमनुं शोच एम जे कह्युं, तेनुं जे आगमोक्त ते
प्रगट देखाडयो. इति नवमगाथार्थः ॥ ९ ॥

हवे जे आगमनुं शोचनुं तेज प्रगट पांच अतिचार

॥ नष्ट थंभ विनिवेण, अड्डकारे

करनां आदिकमें करी यही. अने दास प्रमुख द्वीपदजाति, तथा गोमहिष अश्वादिक ते चतुष्पदनी जाति, ए सर्वे लेवां. तथा क्रूर दृष्टियीज जे वध बंधनादिक विना पण सर्वदा पोतपोतानां कार्य करतां रहे छे. तो तेने व धबंधनादिक न करवां, परंतु जो ते क्रूरदृष्टियी वश न रहे रूडे मार्गे न प्रवर्त्ते, मर्यादामां न रहे, तेवारें कदापि सापेक्षपणे वधबंधादिक पण करे.पण अन्यथा न करे. कदापि जो ताडना करे,तो पण मर्मस्थानक मू कीने वेलडी तथा रासडी प्रमुखें करे. एक स्थानकें वे वार ताडना न करे, जो बांधे, तो पण लांबे दोरडे ढीली गांठ देइ बांधे, केम के कदाचित् जो अग्नि प्रमुखनो उपद्रव थाय, तो तत्काल छूटी शके, एवां बांधे,जो आकरी गांठ होय, तो तत्काल छूटी शके नहीं तथा अंग उपांगादिक सारी पठें फेरवी हेरवी शके, सुखसमाधियें फरी हरी शके एवा छूटा बांधे.

तथा ट विछेदने विषे विचारवुं जे लोहिविकार गडगुंबडादिक विकारें छे दवुं पडे तो पण दयासहितपणे प्रवर्त्ते, पण निर्दयता न राखे. तथा द्वि पद चतुष्पदनी उपर जारवहन करवा विषे पोठीया गाडा अर्थावाइ प्रमु खें आजीविका करवानुं तो श्रावकने मुख्यवृत्तियें वर्जवुंज कहेवुं छे,कार ण के जे जाडीकर्म छे ते तो घणादोषनुं घर छे, माटें एणे करी आजीवि का तो नज करवी, पण कदापि बीजी आजीविका न मळे,तेवारें जाडिक र्म करे,तोपण ते द्विपद मनुष्यादिक होय ते जेटलो जार पोतानी मेळे तुखें उपाडीने पोताना माथा उपर राखी शके तथा मस्तकथी हेठो उतारीने जू मियें मेली शके, तेमज तेने पूछे के अटलो जार तहाराथी उपडशे? ते कहे के हा महाराथी उपडशे तेटलो जार उपडावे पण अधिक जार उप डाववाथी दया रहे नहीं. तथा चतुष्पदनी उपर पण यथाशक्ति जार मूकवा योग्यहोय तेथी कांइक ओछो जार जरे. तथा हलशकटादिकें वलद न चाले, गळियो थइ पडे,तेवारें खेदें करी अन्न पाणीनो निषेध करे, कहे के तुं अ परायकारी छो, वक्र छो, माटे आजे तुजने जोजन नहीं आपीशुं! इत्या दिक वचन मात्र कहेपण तेम करे नहीं. कदाचित् तेम करवुं पडे तो पण जोजनने अवसरें तेने जमाडीने पछीपोतें जमे, पण ते भूख्युं होय तिहां सुधी पोतें जमे नहीं. कदाचित् रोगादिकनी शांति थवाने अर्थे तेने भूख्युं राखवुं पडे, तोपण जेम पहेला अणुव्रतने दोष न लागे, तेम यत्न करे.

कप्पो पुण कारणे करणं ॥१॥ उन्मत्ततायें करीने वलगवुं,दोडवुं तथा अ
शकटने उत्सुकपणे खेडवां इत्यादिकने विषे वृथा पंचेंद्रियनो वध थ
आत्मोपघातादिक दोष थाय. ए रीतें जे आचर्युं होय ते निंडं छुं. अ
इहां जे आचर्युं होय एम जे कह्युं, तेनुं जे आलोववुं ते आगली गाथ
प्रगट देखाडशे. इति नवमगाथार्थः ॥ ए ॥

हवे जे आचर्युं सेव्युं तेज प्रगट पांच अतिचारपणे देखाडे छेः–

॥ वह बंध छविछेए, अइभारे भत्तपाण वुछेए ॥
पढम वयस्सइयारे, पडिक्कमे देसियं सवं ॥ १०॥

अर्थः–प्रथम (वह के०) वध ते चतुष्पदादिक जीवने निर्दयपणे
डना तर्जना करवी, बीजो बंध ते दोरडे करी गाढे बंधने बांधी मूक
त्रीजो छविछेद ते शरीर तथा चामडी तेनुं छेदवुं, एटले कान छेदवा,
शिका वींधवी, गलकंबल छेदवी, पुंछडाप्रमुखनुं कातरवुं. चोथो (अइ
के०) अतिभार ते जनावरनी शक्ति जोया विना घणा भारनुं आरोपण
रवुं, पांचमो भत्तपाण एटले रीशवशे करीने भात पाणीनो विछेद कर
ए सघला अतिचार प्रबल कषायना उदयथी थाय परंतु कषाय विना अ
चार न लागे, श्रावकें विनय शिखववाने माटें पुत्रादिकने पण थाडे
हितलें करी वध बंधादिकनुं आचरवुं. तिहां सकारण वधबंधनादिक
वे करी अतिचार न होय, केम के तेमां परिणामे हितनी बुद्धि छे, त
लाड करवाथी घणा अवगुण थाय. अने ताडन करवाथी घणा गुण
य, माटें पुत्रने अने शिष्यने ताडवा,पण लाड करवां नहीं ॥ यतः ॥ ल
नाद्बहवो दोषा,स्ताडनाद्बहवो गुणाः ॥ तस्मात् पुत्रं च शिष्यं च,ताडयेन्न
लालयेत् ॥१॥ ए पांच प्रकारें पहेला अणुव्रतने अतिचार छते जे कर्म बांध
ते निंडुं छुं. तथैव तेमज आलोवुं छुं अथवा पडिक्कमे इत्यादि पूर्ववत् ॥१

इहां आवश्यकनी चूर्णीमध्ये तथा योगशास्त्रनी टीकाने विषे ए वि
कह्यो छे, ते जेम केः– प्रथम तो श्रावकें बीहीतां रहेवुं, एटले भय रा
लांज रहेवुं, जे रखेने मुजने कोइ पण अतिचार लागे !

जेम पुत्रादिक तथा दासदासी प्रमुख कर्मकरादिकनी उपर एवी दृ
ष्टि राखवी के जेथी ते भय पामता थका रूडे मार्गे प्रवर्त्ते,इहां कर्मकर

कमां आदिशब्दें करी पक्षी, अने दास प्रमुख द्वीपदजाति, तथा गोमहिष अश्वादिक ते चतुष्पदनी जाति, ए सर्वे लेवां. तथा क्रूर दृष्टियीज जे वध बंधनादिक विना पण सर्वदा पोतपोतानां कार्य करतां रहे छे. तो तेने व धबंधनादिक न करवां, परंतु जो ते क्रूरदृष्टियी वश न रहे रूडे मार्गे न प्रवर्त्ते, मर्यादामां न रहे, तेवारें कदापि सापेक्षपणे वधबंधादिक पण करे,पण अन्यथा न करे. कदापि जो ताडना करे,तो पण मर्मस्थानक मू कीने वेलडी तथा रासडी प्रमुखें करे. एक स्थानकें बे वार ताडना न करे, जो बांधे, तो पण लांबे दोरडे ढीली गांठ देइ बांधे, केम के कदाचित् जो अग्नि प्रमुखनो उपद्रव थाय, तो तत्काल छूटी शके, एवां बांधे,जो आकरी गांठ होय, तो तत्काल छूटी शके नहीं तथा अंग उपांगादिक सारी पर्वे फेरवी हेरवी शके, सुखसमाधियें फरी हरी शके एवा छूटा बांधे.

तथा छ विछेदने विषे विचारवुं जे लोहिविकार गडगुंबडादिक विकारें छे दवुं पडे तो पण दयासहितपणे प्रवर्त्ते, पण निर्दयता न राखे. तथा द्वि पद चतुष्पदनी उपर नारवहन करवा विषे पोठीया गाडा अधोवाइ प्रमु खें आजीविका करवानुं तो श्रावकने मुख्यवृत्तियें वर्जवुंज कहेलुं छे,कार ण के जे नाडीकर्म छे ते तो घणादोषनुं घर छे, माटें एणे करी आजीवि का तो नज करवी, पण कदापि बीजी आजीविका न मले, तेवारें नाडिक र्म करे, तोपण ते द्विपद मनुष्यादिक होय ते जेटलो नार पोतानी मेलें सुखें उपाडीने पोताना माथा उपर राखी शके तथा मस्तकयी हेठो उतारीने नू मियें मेली शके, तेमज तेने पूछे के अटलो नार तहाराथी उपडशे? ते कहे के हा महाराथी उपडशे तेटलो नार उपडावे पण अधिक नार उप डाववाथी दया रहे नही. तथा चतुष्पदनी उपर पण यथाशक्ति नार मूकवा योग्यहोय तेथी कांइक कणो नार नरे. तथा हलशकटादिकें बलद न चाले, गलियो थइ पडे, तेवारें खेदें करी अन्न पाणीनो निषेध करे, कहे के तुं अ परायकारी छो, वक्र छो, माटे आजे तुजने नोजन नहीं आपीशुं ! इत्या दिक वचनमात्र कहे पण तेम करे नहीं. कदाचित् तेम करवुं पडे तो पण नोजनने अवसरें तेने जमाडीने पछी पोतें जमे, पण ते नूख्युं होय तिहां सुधी पोतें जमे नहीं. कदाचित् रोगादिकनी शांति थवाने अर्थे तेने नूख्युं राखवुं पडे, तोपण जेम पहेला अणुव्रतने दोष न लागे, तेम यत्न करे.

ए रीतें चोरी प्रमुखनो करनार महा अपराधकारी होय, तेने पण
बंधादिक करवुं पडे,तो पण सापेक्षपणे करे,पण निर्दयपणे न करे,कस्युं
के ॥ यतः ॥ वह मारण अप्नस्काण, दाण परधण विलोवणाईण ॥
जहन्न उदर्उ, दसगुणिउ इक्कसिकयाणं ॥ १ ॥ तिव्वयरे पउसेसय, गुणि
सय सहस्स कोडिगुणोय ॥ कोडा कोडि गुणो वा, दुक्कविवागो बहुतरोवा
२ ॥ भावार्थः– वध ते मार मारवो, जुठुं आल देवुं, परधन हरण क
चोरी कराववी, ते सर्वे, जघन्यथी दशगुणा उदय आवे, अर्थात् जो
नार कर्युं होय, तो ते दशगुणुं थाय ॥ १ ॥ वली तेथी आकरे द्वेषें
होय, तो शतगुणुं उदय आवे, तेथी वली तीव्रपणे कर्युं होय तो स
गुणुं उदय आवे, तेथी कोडीगुणुं, तेथी कोडाकोडी गुणुं, एम एक वार
र्युं होय, तेनो बहुरीतें विपाक भोगववो पडे ॥ २ ॥

तथा पाडा, बोकडा वगेरेनी जे उत्पत्ति छे ते बहु दोषनी हेतु
माटे महिष, बकरी प्रमुखनो संग्रह करवो नहीं. उपलक्षणथी क्रोधा
ने वशें करी हिंसाना कारण एवा जे मंत्र, तंत्र, औषधादिकना प्रयोग
ते पण वर्जवा. ए रीतें बीजा पण अतिचार इहां व्रतने विषे जाणवा

अहींयां शिष्य आशंका करे छे, के इहां तो प्राणातिपातनुं व्रत छे,
वध बंधादिकनुं तो व्रत नथी तेवारें श्रावकने वध बंधादिक अतिचार
कहो छो? त्यां आचार्य उत्तर कहे छे. के प्राणातिपात पच्चस्काण
थके मुख्यपणे जो विचारीयें तो अपेक्षारहित पणे ते वध बंधादिकनुं
स्काण थयुंज,कारण के ए पण प्राणातिपातना हेतु छे. इहां शिष्य कहे
के, तेवारें तो वध बंधादिक करवे करी व्रतज भंग थाय पण अतिचार
थाय अने वली एथी तो नियमनुं पालनज न थयुं. एवी संभावना थाय

तिहां गुरु उत्तर कहे छे, के व्रतना बे प्रकार छे, एक अन्यंतर
त्तिथी अने बीजुं बाह्यवृत्तिथी. तेमां जेवारें क्रोधादिकने वशें अपेक्ष
हितपणे वधादिकने विषे प्रवर्त्ते तेथी कोइ वारें ते जीव मरण पण
तेवारे निरपेक्षपणे निर्दयपणे करीने अंतर्वृत्तिथी व्रतनो भंग थयो कहेव
कदापि हिंसाने अभावें बाह्यवृत्तियें पाल्युं, तेवारें देशथी व्रतभंग थयुं
देशथ. अने देशथी पाल्युं तेने अतिचारनुं आरोपण कहेवाय. ॥ तदुक्तं
श्लोक ॥ न मारयामीति कृतव्रतस्य, विनैव मृत्युं कइहातिचारः ॥ निग

यः कुपितो वधादीन्, करोत्यसौ स्यान्नियमेऽनपेक्षः ॥ १ ॥ मृत्योरभा वान्नियमोस्ति तस्य, कोपादयाहीनतयानुनग्नः ॥ देशस्य नंगादनुपालनाच्च, पूज्या अतिचारमुदाहरंति ॥ २ ॥ नावार्थः—जीवने मारुं नहीं, एवुं व्रत जेणें कर्युं ठे, अने ते जीव मरण न पाम्यो, तेवारें तेने शा अतिचार कहीयें ? जे प्राणी क्रोधवशें वध बंधादिक करे, तेवारें व्रतनी अपेक्षा न र हे. अने जीव मरवाने अनावें नियम रह्यो पण तेनी उपर कोपें करीने दयाहीण थयो, तेणे व्रतनंग थयो कहियें, देशथी नांगो अने देशथी पाल्युं तेने पूज्य जनो अतिचारज कहे ठे.

अथवा अनानोगें सहसात्कारपणे अविचारवापणुं थाय, तिहां अ नानोग ते अनुपयोगपणें असावधानपणे अने सहसात्कार ते अवि मृ श्यकारीपणें ॥ यतः ॥ पुव्वं अपासिऊणं, बूढे पायम्मि जं पुणो पासे ॥ न तरईतिय तेउ, पायं सहसा करणमेयं ॥ १ ॥ ए व्रत जे ठे, ते सघला व्रता दिक धर्मनुं परम रहस्यनूत ठे. कह्युं ठे के ॥ यतः ॥ धन्नाणं रस्कघा, की रंति वइउ जह नहेवत्त ॥ पढमवय रस्कणघा, कीरंति वयाइं सेसाइं ॥ १ ॥ किं ताइ पढियाइं, पयकोडीए पलालनूयाए ॥ जं इत्तियं न नायं, परस्स पी डा न कायवा ॥ २ ॥ किं सुरगिरिणो गुरुअं, जलनिहिणो किं व हुक्क गंनीरं ॥ किं गयणाउ विसालं, कोय अहिंसा समो धम्मो ॥ ३ ॥ नावार्थः—ध नने राखवाने अर्थे जेम वाड करे ठे, तेम इहां पहेला व्रत राखवाने अ र्थे बीजा सघला व्रत ते वाडरूप जाणवां ॥ १ ॥ जेणे एटलुं न जाण्युं जे परने पीडा न करवी. तो तेणे शास्त्रोनां क्रोडो गमे पद नण्यां, तो पण ते सर्व तेने पराजनूत जाणवां ॥ २ ॥ सुरगिरि जे मेरुपर्वत तेथकी म होटुं शुं? समुद्रथकी बीजुं गंनीर ऊंडुं शुं ? आकाशथकी बीजो विस्तारवा लो पदार्थ कयो ? अहिंसारूप धर्मसमान बीजो महोटो धर्म कयो ? ॥३॥

तथा इतिहास समुच्चयने विषे कह्युं ठे ॥ श्लोक ॥ सर्वे वेदास्तु तैर्ज्ञा ताः, सर्वे यज्ञाश्च नारत ॥ सर्वतीर्थाभिषेकाश्च, कृता यैः प्राणिनां दया ॥ १ ॥ महानारतादावपि ॥ योदद्यात्कांचनं मेरुं, कृत्स्नां चैव वसुंधरां ॥ एकस्य जीवितं दद्या,न्न च तुल्यं युधिष्ठिर ॥२॥ इत्यादि ॥ तथा शतेषु जा यते शूरः, सहस्रेषु च पंमितः ॥ वक्ता शतसहस्रेषु, दाता नवति वा न वा ॥ ३ ॥ न रणे निर्जिते शूरा, विद्यया न च पंमितः ॥ न वक्ता वाक्पटुत्वे

न, न दाता धनदायकः ॥ ४ ॥ इंद्रियाणां जये शूरो, धर्मं चरति
सत्यवादी नवेद्वक्ता, दाता नूताजयप्रदः ॥ ५ ॥ नावार्थः–सघला
तो तेणें नएया, सघला यज्ञ यागादिक पण तेणेंज कस्या, सघला
अग्निषेक पण तेणेज कस्या, के जेणें सर्व प्राणी उपर दया राखी! ॥ १
महानारतने विषे कह्युं ठे के, हे युधिष्ठिर! सुवर्णना मेरुनुं दान दीये,
ल पृथ्वीनुं दान दीये, ते सहुथी वधारे शुं ठे? तो के जे एक जीवने जी
तव्य आपे, अर्थात् ते जीवितदाननी बरोबर कोइ पण दान आवे
हीं ॥ १ ॥ इत्यादि ॥ तथा शतपुरुषने विषे शूरवीर तो एकज होय, अ
हजार मनुष्यमां पंमित पण एकज होय, लाखोजनमां वाचाल ५ ७ ९
होय, अने दाता तो होय अने न पण होय ॥३॥ जे रण संग्राममां
करे ते शूरवीर न कहीयें, विद्या नणे ते पंमित न कहीयें, वचननी
ता वालाने वाचाल न कहियें, धनना आपनारने दाता न कहीयें ॥ ४ ॥
पण जे इंद्रियने जीते, ते शूरपुरुष कहीयें, धर्मने आदरे, ते पंमित क
यें, सत्यवचननुं नापण करे, तेने वक्ता कहीयें, अने जीवनें अनयदान
आपे, तेने दाता कहियें ॥ ५ ॥ अनयदाननो दातार तो तेनेज कहीयें
के जे यूको लीख वगेरे कुइ जीवने डुःखवे नहीं, हणे नहीं. ते शीतल
समुच्चयादिकने विषे कह्युं ठे के जे मंशमशकादि जीवने पाले, पुत्रनी परें
तेमनुं रखोपुं करे, ते प्राणी, स्वर्गप्रत्यें जनारा जाणवा. एक विष्टानो कीडो
अने बीजो स्वर्गलोकने विषे देवतानो इंड, ते बेहुने जीवितनी
तो सरखीज होय ठे, अने मरणनो नय पण बेहुने सरखोज होय ठे, १
याविना सघलाय धर्म निःफल जाणवा. केनी पेठें? तो के पंचाग्नि
धक कमठ तापसादिकनी परें. कह्युं ठे के ॥ मय मंमणं व तुस, खंमणं व
गयमज्जणं व सव्वंपि ॥ कासकुसुमं व वणगा, इव्वं व वियल दमाइविणा ॥
कृपानदीमहातीरे, सर्वे धर्मास्तृणांकुराः ॥ तस्यां शोषमुपेतायां, कियन्नंदं
ते पुनः ॥ १ ॥ नावार्थः–(मय के०) मृतकने (मंमणंव के०)
पहेरावबानी पेरें, तुस एटले कुशकाने खांमवानी पेरें, (गयमज्जणं के०
हाथीना स्नाननी पेरें, अर्थात् जेम हाथी नाइने रह्यो होय तो
हतो तेमज थाय. तथा कासना फूलनी पेरें, (वणगाइव्वं के०)
मां जे गावुं, तेनी पेरें, अर्थात् ए जेम विफल ठे, तेम (दमाइविणा

एक दयाविना सघळुं (वियल के०) विफल जाणवुं ॥ १ ॥ दया रूपी
दीना महोटा तीरने विषे समस्त धर्म, तृणना अंकूरा समान छे. अने
रूपारूप नदी सूकाये थके तो वली धर्मरूप तृणना अंकूरा क्यां सुधी
इ? अर्थात् नज रहे ॥ २ ॥

एम छतां पण कहे छे के यज्ञादिकने विषे हिंसा जे छे, ते देवपूजानी
रें धर्म जणी थाय छे, एम वेदमां कह्युं छे. ते सर्व प्रलापमात्र जाणवुं.
ारण के हिंसा तो सर्वत्र निंदित छे. जो हिंसाथकी धर्म छे, एम क
्यें तो विषमांथी अमृतनुं उपजवुं? पाषाणनी भूमिकाथकी शीतलजल
निकलवुं? अग्निना स्पर्शथकी शीतलता थवी? सर्पना मुखथकी अमृत
ो उद्गार? खलपुरुषना मुखथकी रूडा पारका गुणनो उपचार थवो?
ीरसमुद्रना स्नेहल दूधमांथी पूरानुं निकलवुं? कादवमांथी कर्पूरनो समूह
पजवुं? इत्यादिक सर्ववातो कदापि केवारे देवसहायथी थाय तो
ण हिंसाथकी धर्मनो संभव थाय नहीं. ॥ यतः ॥ अहिंसासंभवो
र्मः सहिंसातः, कथं भवेत् ॥ न तोयजानि पद्मानि, जायंते जातवेदसः ॥
१ ॥ भावार्थः-अहिंसाथकी धर्म संभवे,धर्म छे, ते अहिंसाथीज उत्पन्न
ायो छे, ते धर्म हिंसाथी केम थाय? कारण के जलथी कमल उत्पन्न
ाय, पण ते अग्निथकी केम उत्पन्न थाय? हिंसा परदर्शनमां पण निषेधी
छेः- ॥ यतः ॥ अग्निषोमीयमिति या, पश्वालंभनकारिका ॥ न सा प्रमाणं
ज्ञातृणां, भ्रामिका सा सतामिह ॥ १ ॥ यावंति पशुरोमाणि, पशुगात्रेषु
भारत ॥ तावद्वर्षसहस्राणि, पच्यंते पशुघातकः ॥२॥ अंधे तमसि मज्जंति,
पशुभिर्येयजंत्यहो ॥ हिंसा नैव भवेद्धर्मो, न भूतो न भविष्यति ॥ ३ ॥
भावार्थः-अग्निषोममां पशुनी हिंसा करवी एम कहेनारी कारिका ज्ञाताज
नने भ्रम करनारी छे ॥ १ ॥ जेटला पशुना गात्रने विषे रोम छे,हे भारतः
तेटला हजार वर्ष पशुघात करनार प्राणी नरकमां पचे छे ॥ २ ॥ पशुनी
हिंसायें करी देवतानुं जे यजन करे छे, ते अंधतामिस्र नरकमां पडे छे. अने
हिंसा तेज धर्म एम कोइ ठेकाणे होय नहिं.थयो पण नथी ने थाशे पण नहिं.

हवे यज्ञने विषे हणेला प्राणी स्वर्गे जाय छे माटे यज्ञने विषे हिंसा जे
छे, ते दोष भणी न थाय? ए वचन उन्मत्तनां छे तेनी शी प्रतीति आवे?
कारण के जीवने कुमरणें मारवो तिहां मारतां थकां ते जीव महा आर्त्त

ध्यान रौद्रध्याने मरीने स्वर्गने बदले दुर्गतियें जाय एवो संनव
इहां धनपालपंमितनी कथा जे एज पुस्तकना त्रीजा नागमां श्रावेली.
तिहां नोजराजाने प्रत्युत्तरना संबंधें यज्ञ श्राश्रयी उपदेश दीधो छे ते वांचवो.

तथा श्रीहर्ष कवियें पण यज्ञने विषे हिंसा छे ते दोषनी हेतु कही
तथा वली नैषधमाहाकाव्यना बावीशमा सर्गना छहोंतेरमा
पण यज्ञनेविषे हिंसानो निषेध कह्यो छे. यज्ञहिंसाने विषे रुद्रशर्मा
प्रनो दृष्टांत कहे छे. रुद्रदत्तना पुत्रें यज्ञने श्रर्थे छाग बांध्यो छे, ते
जातिस्मरण उपन्युं तेना जातिस्मरणनी वात साधुयें श्रावी कही, जे
ह्यारो पिता जे रुद्रशर्मा ते श्रा छाग थयो छे, तेनो तुं वध करें छे, ए
पिता हतो, तेणे ए सरोवर कराव्युं, तेनी पाल उपर वृक्षोने रोपाव्यां,
इहां वर्ष वर्ष प्रत्यें श्रजनो वध करीने यज्ञ करवो प्रवर्त्ताव्यो, तेथी ते
द्रशर्मा मरण पामीने छाग थयो छे, एने ते पांच नवसुधी तो यज्ञने वि
इहां हण्यो छे. हमणां ए छठो नव पाम्यो छे. ए सांजली छागने
निर्जरायें जातिस्मरण ज्ञान उपनुं छे, तेथी पुत्र प्रत्यें कहे छे के हे पुत्र!
तुं शुं मुजने मारे छे? हुं तह्यारो पिता छुं, जो प्रतीत न श्रावे, तो नि
नी देखाडुं? तेवार पछी छागें घरमां जइने निधान दाटी राखवानुं स्थानक
देखाडयुं, ते निधानने पामे थके प्रतीत उपनी, जैनधर्म सत्य करी जाएयो,
बीजा जीव पण दयारूप धर्म पाम्या. तेमाटे सर्वथा हिंसा वर्जवी.

हवे ए प्रथमव्रत पालवानुं फल कहे छे. दयायकी मह्रोटुं नीरोगपणुं
पामीयें, कोइनुं हण्युं हणाय नहीं एवुं श्राज्ञानुं ऐश्वर्यपणुं प्राप्त थाय, त
वेंथी श्रधिक रूप पामीयें, निर्मलकीर्त्ति पामीयें, धन यौवन दीर्घायु पा
मीयें, सर्व परिवार तेने वशवर्त्ती थाय, घणा पुत्र पौत्रादिक पामियें, तथा
समस्त सचराचरमां विजय पामियें, ए निश्चें दयानां फल जाणवां.

हवे ए व्रतने श्रंगीकार न करे, श्रथवा श्रतिचार लगाडे, तो ते पांग
लो, ठूंठो, कोढीयो, काणो थाय, वामन थाय, कुष्टादि मह्रोटा रोगवालो
थाय, शोक, वियोग, श्रल्पायु पामे. दुःख, दौर्नाग्य, दुर्गत्यादिक पामे
॥ यतः ॥ पाणिवहे वट्टंता, नमंति नीमासु गप्नवसहीसु ॥ संसार मंमल म
या, नरग तिरिरकासु जोणीसु ॥ १ ॥ नावार्थः–प्राणीना वधने विषे व
र्त्तता एवा जीव संसार मंमलमां रह्या थका नयंकर गर्नरूप वसतिने विषे

नरक तिर्यंचादिक योनिमां नमे छे ॥१॥ ए दशमी गाथानो अर्थ कह्यो ॥१०॥

हवे ए प्राणातिपात व्रतने विषे हरिबल माछीनी कथा कहीये छैयेः—

रौप्य सुवर्णादिक लक्ष्मियें करी विराजमान एवुं कंचनपुर नामें नगर छे, तिहां वसंतसेन नामें राजा छे. ते सर्व वैरी राजाना सैन्यने त्रास पमाडे एवो छे. ते राजानी वसंतसेना नामें पटराणी छे, ते रूपें करीने रुक्मणीने जीते एवी छे. ते राजा राणीने कांइ पुत्रादिक छे नहीं तेमाटे मानतां, इ छतां छतां घणे मनोरथें गुणनुं पात्र एवी वसंतश्री एवे नामे एक पुत्री थइ ते केहेवी छे ? तो के युवानजनना मनने उन्मादनी करनारी जाणीयें वसंतऋतुनी मूर्त्तिज होय नहीं ! ते वसंतश्रीने योग्य एहवो वरराजा घ णुं ए ढुंढे छे पण मलतो नथी.

हवे एज नगरमां नइक नावें हरिबल एवे नामें पाणीमां जाल नाख वामां निपुण एहवो माछी वसे छे. तेहने अनार्यमां शिरदार एहवी सत्या नामे नार्या छे परिणामे डुष्ट छे. तेनाथी नित्य बीहितो उद्वेग पामतो रहे छे. सुख तो स्वप्नमांहे पण नथी ॥ यतः ॥ कुग्रामवासः कुनरेंद्रसेवा, कुनोजनं क्रोधमुखी च नार्या ॥ कन्यावहुत्वं च दरिद्रता च, षड् जीवलो के नरकानि संति ॥१॥ एकदा ते माछीयें नदी कांठे एक मुनिने दीठो, ते ने देखीनें नमतो हवो. ते मुनियें पूछ्युं कांइ धर्म जाणे छे ? तेणें कह्युं स कुलाचार ते धर्म छे ए हुं जाणुं छुं. उपरांत बीजो कोइ धर्म नथी. ते धर्म हुं एकाग्रचित्तें आराधुं छुं. तेवारें मुनि कहे के ते तो मात्र वचनथी धर्म कहे छे, तेटलोज धर्म तुं माने छे, पण ए धर्म नथी. कुलधर्म ते तो सांजल. हे नइ ! जेहनो पिता डुर्नागी, डुराचारी डुर्विनीत दासपणुं इत्यादिकथी माहानिंदित एहवो हीणो कुलाचार सेवतो होय, ते दीकरो छांमे नहीं ते शुं जाणे छे ? नाना एवो कुलाचार ते धर्म न जाणीश. धर्म तो जीवदयाने कहीयें, जेमाटे जीवने राखवो. तेज धर्म, वांछितनो आपनार कल्पवृक्ष सरखो छे. जे जीवने हणे छे, ते निरंतर महा डुरंत डुःखनी श्रेणीने नो गवे छे. एक जीवदया ते अनेक डुःख श्रेणिनी टालनारी अने अनेक सुख श्रेणीनी आपनारी छे. जो तुं डुःखथकी उद्वेग पाम्यो हो, अनें डुः ख टालवा वांछतो हो ? सुखपामवानी अनिलाषा राखतो हो. तो हे धीव र ! हे गुणवंत ! तुं जीवदया पालवानो उद्यम कर. ते वात सांजलीने धीवर

प्रीति पाम्यो थको मुनिने कहेतो हवो के दया तेज सत्यधर्म छे पण माह रुं कुल माछीनुं छे माटे जेम रांकना घरने विषे नोजन न घटे, तेम धीवरना घरने विषे जीवदया केम घटे ? मुनि कहे छे के तुं सर्वथी गमी न शके, तो मात्र तहारी जालमां पहेलो मत्स्य जे पडे तेने तुं जीवतो मूकजे, एटलो नियम रूडी रीतें पालीश, तो वडना अंकुरोने पाणी सिंचवाथी जेम वडनो विस्तार थाय, तेम व्रतरूप वृक्ष पण रूडा नावरूप जलें सिंच्यो थको अनंत अतुल फलनो आपनार थाशे, ए नियम पालवो सुलन जाणी माछीयें हर्षे करीने ते व्रत अंगीकार कर्युं.

पछी ते पोताना आत्माने कृतार्थ मानतो थको नदीना जलमां जाल नाखतो हवो. ते नाखतां वेंतज एक महोटो मत्स्य आवीने तेह नियमनुं अतुल फल देखाडवा निमित्तें जालमांहे पड्यो, तेवारें लोकना दर्शना समूहने रोकता एवा हर्षिलें, जेवे ते मत्स्य जालमां आवी पड्यो, तेज समयें पोताना नियमना राखवा माटें ते मत्स्यने कंठें एक कोडी बांधी दीधी, ने वली पाछो जलमांहे नाखी दीधो. वली पाछी जाल नाखी के तुरत तेज मत्स्य निर्नयपणे ते जालमां आव्यो, तेने पाछो जलमांहे नाखी दीधो, एम घणी वार तेनो तेज मत्स्य जालमां आवतो जोइ, तेणे ते स्थानक छोडी दीधुं. अने पाछो वली बीजे ठेकाणे जाल नाखवा लाग्यो, तो पण पाछो तेनो तेज मत्स्य जालमां आववा लाग्यो, एम करी ठेकाणां बदलतां बदलतां तेने सायंकाल थइ गयो. तो पण तेनो तेज मत्स्य आववा लाग्यो, परंतु तेने लगार पण पश्चात्ताप थयो नहिं. अने पोताना नियमनो छे दृढ आशय जेहने एहवा धीर धीवरें आपदामां पण धीरता न मूकी. सांज समयें ते मत्स्यने पाछो पाणीमां मूक्यो, तेवारें ते मत्स्य मनुष्यनी वाणीयें बोलतो हवो, के हे साहसिक ! ताहरे साहसें करीने हुं तहारा उपर तुष्टमान थयो छुं, माटे वर माग. ते सांजली हर्षित विस्मय पामतो थको ते मत्स्यने कहेतो हवो के तुं मत्स्य थइने मुजने शुं आपीश ? ते कहे. तेवारें मत्स्य बोल्यो के, तुं मुजने मत्स्य म जाण, हुं लवणसमुद्राधिष्ठित देवता छुं, आहीं समय विचारीने तहारा नियमनी मर्यादा में दीठी, कारण के घणा जन तो व्रत लेताज नथी अने केटलाएक ले बे, तो लइने पालता नथी, परंतु जे नियम लइने तेने बराबर पाले, एवा

हरा सरखा पुरुष तो घणाज उंगा छे. माटे था तारा नियमनी दृढता वीने हुं तुष्टमान थयो छुं. तेथी तुं जे वरदान मागीश, ते हुं आपीश. वारें हरिबल हर्ष पामीने कहेतो हवो के जेवारें मने कांहि पण आपदा डे, तेवारें तत्काल तेमांथी मुजने तुं गेडावजे. हुं ए वर मागुं छुं. वली ते त तेणें अंगीकार करी वरदान आपी देवता अदृश्य थइ गयो.

हवे ते हरिबल मत्स्यना अलाजथी पोतानी नार्याथी बीहितो थको न रनी बहार कोइ देवकुलने विषे आवी रह्यो. अने त्यां विचारवा लाग्यो महारे बे प्रकार शंका जरेला थया, तेमां एक तो हुं धीवर छुं? बीजुं धीवर छतां मुने वहेलुं नियमनुं फल मल्युं? ते केनी पेठें? तो के जेम ली, प्रजातें शाल वावे, अने सांजे लुणे? तेम मात्र एकज जीव छगा थी, मुजने देवतायें तुष्ट थइ वर आप्यो, तो जो हुं सर्व जीवनी दया ळुं, तो वली केटलुं फल प्राप्त थाय?

माटे धन्यमां धन्य तेने छे के जे सर्व जीवने उगारता हशे? अरे! धि कार हजो मुजने, जे निरंतर जीवने हणुं छुं. जो कोइ उपायें महारी आ जीविकानो निर्वाह थाय तो सुकृतनी नाश करनारी एवी हिंसाने विषल तानी परें हुं तत्काल गहुं! जेणें आ जवने विषे धर्मनुं फल दीठुं छे, अने प्रकृतियें करी नइक छे, तेवानुं कल्याण थाय छे! हवे जेवामां एवी रीतें हरिबल चिंतवे छे तेवामां तिहां शुं थयुं? ते कहे छे.

एकदा राजानी पुत्री गोंखने विषे बेठी हती, एवामां रूपें करीने जेणें इने जीत्यो छे एवा हरिबल एहवे नामें एक व्यवहारीयानो पुत्र छे ते गोंख नी नीचें चाल्यो जतो कुमरीयें दीठो. ते देखीने कुमरीने तेनी उपर राग उपन्यो. अने मनमां चिंतववा लागी के जो ए महारो भरतार थाय, तो मा हरां वांछित मनोरथ फले! एम विचारी तेणीयें पोतानो मनोगत जावा र्थ पत्रमां लखीने ते व्यवहारीयो ज्यां चाल्यो जाय छे, त्यां ते पत्र नाख्यो. पत्र पडतो देखीने ते व्यवहारी पुत्रें जेवामां उंचुं जोयुं, तो त्यां ते कन्या नी अने तेनी दृष्टियें दृष्टि मली. पछी ते कन्याने कंदर्पनी स्त्री रतिज जाणे होय नहिं? अथवा काम दीपाववानी जाणे औषधिज होय नहिं? एवी दीठी. पछी परस्पर बेहुने राग उपन्यो अने मांहोमांहि संकेत पण कर्यो के कालिचौदशने दिवसें आपण बेहुयें मली दूर देशांतर जरूर जवुं. अने

कन्यायें कह्युं के हुं कालिचोदशनें दिवसें रातें देवीना दर्शननो मिष लेइने देवीना मंदिरमां आवीश. तमें पण त्यां आगल जइने रहेजो. एम प्र स्थित ठेराव कस्या. पठी कामरागें विनीत शिष्यनी पेठें जे कांइ कुमा कह्युं तें मानीने पोताने घेर गयो. पठी तेना संकेतनो दिवस अने ज माछीना नियमनो दिवस एकज आव्यो. ते दिवसें देहराने विषे चिंता पीडित थको माछी जइ रह्यो ठे. हवे जे मति ठे ते कर्मने अनुसारेज आ ठे, तेमाटे ते व्यवहारी पुत्र हरिवल चिंतवे ठे जे ए कन्या तो कामग्रहें की घेली थइ ठे, पण हुं कांइ तेवो घेलो नथी. वली स्त्री जातें प्रछन्न का नी करनारी होय ठे, अने रात्रि ठे ते पण पाप कार्यनी सहायक ठे. व ली आगल मुने सुख थाशे, ते कोणें दीठुं ठे ? पण हमणां तो हुं अपा धनो करनार थाउं ! अने वली मुने मावापनो वियोग पण थाय ? तेमज राजाने खबर पडे, तो मने मारी पण नाखे ? एवी आशंका उपनी तेथी जवानो अनिलाप तो तेने घणो हतो, पण मनमां नय आणी घेरज बे सी रह्यो, गयो नहिं. जाते वणिक ठे, माटे बीकण ठे ॥ यतः ॥ तौ दांनिकता, नाजुकता चूयसी वणिग्जातौ ॥ रोषः क्षत्रियजातौ, द्विज जातौ स्यात् पुनर्लोनः ॥ १ ॥ नावार्थः—स्त्री जातने विषे कपटनाव घणो होय, वणिकने नय घणो होय, क्षत्रियने रोष घणो होय अने ब्राह्मणने विषलोन घणो होय ॥१॥ जे घणो बीकण होय ते इह लोकनां सुख नो गवी न शके, परलोकें आत्मानुं हित पण करी न शके, तेमज एवुं नाग्य नुं किहांथी होय ? जेहनुं पूर्ण नाग्य हशे तथा ते कन्या सायें पूर्वजन्मने जेने संबंध हशे ते ए कन्याने परणशे ? हवे ते कन्या पोतानुं कार्य साधवा निमित्तें मा संघातें कारमो कलह करीने जुदी रही. पठी ते कन्या, संकेत ने दिवसें जातजातनां रत्न, आनरण, वस्त्र इत्यादिक सारीसारी वस्तु ल इ, घोडा उपर बेसीने दरवाजे आवी अने प्रथम दरवानने मुद्रिका रत्न आ पी पोल उघडावी कालिकादेवीने मंदिरें गइ. पठी निर्विघ्नपणे हर्ष पामती हरिवलने बोलावती हवी के, कोइ पुण्यवंत एहवो हरिवल नामें इहां ठे. देवीनी परें दिव्य अलंकारें नूपित अने तुरंगें बेठी एवी कन्याना अमृ सरिखां वचन कानमांही पड्यां, ते सांनलीने माछी हर्ष पाम्यो, अने पो तानी स्त्रीथी उद्वेग पामेलो एहवो ते हरिवल विस्मयपूर्वक हर्षित थि

देहरामांहि रह्यो थकोज ते कन्याना संतोष निमित्तें हुंकार एवो शब्द बो लतो हवो. ते हुंकार सांनलीने ते कन्या बोली के वेहला तइयार थइ आ वो, आज देशांतर जवानो आपण बेहुनो मनोरथ फल्यो. हवे हरिबलें नि श्चय कर्यो के माहरे नामें कोइ बीजो हरिबल हशे, तेनी साथें संकेत छे, पण वगर प्रयासें स्त्री मली ने मुजने ते प्रीतियें करीने तेडे छे, तो हुं शा माटे तेनी संघातें न जाउं? पुण्य उदयथी योग बन्यो छे? एहवुं विचारी देहरामांहिथी निकली ते कन्यना मुख आगल थइने आगल चालतो हवो. हवे हरिबलें चिंतव्युं जे ए सर्व एक जीवनी हिंसा न करवी, तेना नियम नुं फल छे, एहवुं जाणीने निर्वाह माटे जे हिंसा करतो हतो तेने छांमतो हवो. कोइक रांकने जेवारें राज्य मले तेवारें ते नीख मागवानुं ठीकरुं जेम छांमी दीये तेम ते पण तेनी माछलां पकडवानी जाल तिहांज छांमतो हवो.

हवे ते हरिबलने नागो तथा वाहन रहित देखीने ते कन्याने शंका उप नी, तेथी ते कुमरी हरिबलने पूछती हवी, के तुं आम केम छो? कोणे त हारी पासेंथी वस्त्र तथा वाहन अपहर्यां छे? ते सांनलीने माछी विचारतो हवो के माहरुं दुःकर्म्म आजज अपहर्युं माटे बोलवुं नहिं. एवुं मनमां चिं तवीने ते रूडी बुद्धिनो धणी हरिबल, ते कुमरी प्रत्यें उत्तरमां हुंकारमात्र ज करतो हवो. तेवारें ते कन्यायें एहवोज निश्चय कर्यो के एणे सर्व द्र व्य खोयुं देखाय छे, माटे तेहनो खेद करीने हुंकार मात्रज उत्तर करे छे. एहवुं विचारीने रुडां वस्त्र, अलंकार, तेने पेहेरवाने आपती हवी. वली कहेती हवी के कोइथी गणी न शकाय, एटलुं द्रव्य महारीपासें छे, माटे तुं फिकर करीश नहिं आपणुं वांछित सिद्ध थशे. छते धने माह्यो होय ते जेम हिणुं सत्त्व न संनारे, तेम तुं खेद न संनार. एम कहीने हरिबलनी साथें विनोद माटे प्रेमरसनी वार्त्ता करवा मांमी. ते कन्या जे कहे छे,ते हरिबल सांनलीने विचारे छे जे हमणां तो सर्वत्र एक हुंकारज फलदायी छे. एवुं चिंतवीने फरी फरीने ते एक हुंकार मात्रज उत्तर देतो हवो. तेवारें शंका पामती एवी कुमरी विचारे छे,जे कांइ जणातुं नथी के शुं ए अहंकारी छे, जे एक हुंकारज करे छे!!! ते हुंकार पण वली नाखो थको वेगलो रही बोले छे! शुं कांइ महारी उपर कोप्यो हशे! स्यामाटे महारी साहमुं पण जोतो नथी. वली ते कन्या एम पण विचारे छे,जे आ उद्धत गतियें

चाले ले, माटे रखे ने हरिवलने ठेकाणें कोइ बीजो तो न होय ? एहवी
कानी व्ययायें पीडाणी थकी जेवे आगल चाले ले, तेवामां चंद्रमानो उ
य थयो, तेवारें पासें जइने जोयुं तो वांछित वरथकी अन्य पुरुष दीठो,
त्यारें अति हाहाकार करती हवी,जेम कोइने आकरो वज्रनो घा वागेथी
व्यथा पामे,तेम ते कुमरी दुःख पामती थकी विचारे ले के धिग् धिग् होजो
विधाताने के जेणे वेलुयकी मने भ्रष्ट करी ! हवे हुं कादवमां खूतेला ह
स्तीनी पेरें थइ हुं ॥ यतः ॥ निदाघे दाहार्त्तः प्रचरतरतृष्णातरलितः, स
पूर्णं दृष्ट्वा त्वरितमुपयातः करिवरः ॥ तथा पंके मग्नस्तटनिकटवर्त्तिन्यपि
गता,न तीरं नो नीरं द्वयमपि विनष्टं विधिवशात् ॥ १ ॥ जावार्थः-उन
हालने दिवे दाहें पीड्यो अत्यंत तृष्णायें आकुल एवा कोइ हाथीयें पा
णीनुं जरेलुं सरोवर दीठुं, तेवारें उतावलो तेमां पेठो, अने कादवमांहे खू
तो, तेने कांठो पण समीपवर्त्ती ले, अने पाणी पण पासें ले, तथापि ते
हाथी कादवमां पड्यो थको पाणी पण न पाम्यो, अने कांठो पण न पा
म्यो, कर्मने वशें वेलुयकी भ्रष्ट थयो ॥१॥ तेम मने पण मावापनो तिर,
राज्य लक्ष्मीनुं वांछवुं, अने लोक विरुद्धादिकने आचरवे करीने पूर्वे कुल
कलान थयुं. वली मने मणिने ठेकाणें माटी हाथ आवी, ए फल सा उ
तने मदंदपणानुं थयुं ! माटे पुरुष अथवा स्त्री जे कोइ स्वछंदाचारी होय,
तेहने आवां फल मले ले ! तेमां पण स्त्री जातिने तो विशेषें फल मले,
ते में कर्युं, माटे मुजने दुर्बुद्धिनी धणीयाणीने धिक्कार ले जे वली पहेलां
में एने नागो निर्धनीयो जाण्यो तो पण अन्य ले एम जाण्यो नहिं, हवे मा
हरी शी गति थाशे ! अरे हुं जीवितपर्यंत खेदनुं कारण थइ ! अरे एनाथी
जो हुं मुक्त होत तो सारुं थात ॥ यतः ॥ दुर्विध दुर्जन दुष्कुलजडनिर्गुण
हितसंयोगात् ॥ नित्यं जीवन्मरणात्,श्रेयःकरणं सकृन्मरणम् ॥१॥ हवे ते
कन्या अत्यंत आर्त्तपीडित मरवुं वांछती मूढपणे करी मार्गमां अचेत
थइ पडी. मूर्छा उतरया पठी धरतीयें आलोटती हवी.

इहां हरिवल चिंतवे ले,जे एनी सार्थे गृहवासादिकनी आशा करवी ते कां
इ ले.अने तेना मुजने देखीने अग्निमां पड्यानी पेठें थइ ! हवे इहां मारे शुं
करवुं ? जो देवता,महाराज व्रत नियमना फलयकी माहरुं सान्निध्य करे,तो हर्ष
थवे.एम मनमांहि चिंतवे ले एटले कुमरी विचारवा लागी जे गया दुःखनां

शोचकरवो ? पोतानी प्रशंसा करवी, एह्थी पोतानो अर्थ बगडे, तेमाटे जे मूर्ख होय ते शोचना करे ॥ यतः ॥ गतं न शोचामि कृतं न मन्ये ॥ एटला माटे हवे तो एहज नरतार देवें आप्यो ! एह्नेजपे विशेष प्रकारें जोवं, जे ए कोण छे, एनी शी जाति छे ? शुं एनुं स्वरूप छे ? अने ते तो जेगयो तेह्ने छे काणे एह्ज आगल नाग्यवंत थशे अथवा हुंज मंदनाग्यवान् होइश, जे ए हनी पूर्वे चाली, पूर्वे कांइ धार्युं जोयुं नही. एटलामाटे एह्ने पूछीने निर्णय तो करुं ? एम जेवामां विचारे छे, तेवामां आकाशें देववाणी थइ के, हे कुमरी! जोवुं समृद्धिने इछती हो तो तुं एने वरजे, ताह्रो अने एनो बेहुनो महोटो उदय थशे अने ताह्रो महोटो नाग्य फल्युं माटे तुं एह्ने अंगीकार कर. एह्वी आकाशथी देवतानी वाणी सांनलीने हृदयने विषे आनंद पामीथकी स्नेहें करी संयुक्त नम्रनावें मीठी वाणीयें करी हरिबलने बोलावती हवी. अने पूर्वे गलामां शोष उपनो हतो तेणे करी तृषाने माटे पाणीनी याचना करती हवी, ते पण शीघ्रपणे जइ रात्रिने विषे जलनुं स्थानक शोधी पाणी लावीने अतिशयपणे पीवरावतो हवो. प्रीतिना वशें जे कार्य कष्टें निपजतुं होय, तो पण ते कार्य करतां कष्ट जणाय नहीं.

हवे कन्या विचारे छे जे रात्रिनी वेलायें अंधारामां अजाणे मार्गे जइनें तुरत पाणी लाव्यो, वार पण न लागी, तेथी ए पुरुष बलिष्ट, पराक्रमी, अने साहसिक देखाय छे ! एह्वो कुमरीयें निश्चय कर्यो; हरिबलें पण जाण्युं जे हवे कार्य निपजशे ! एम बेहुं जण मार्गे विचार करे छे. त्यां प्रनात थयुं, एह्वे जाणीये सूर्य पण बेनो स्नेह जोवामाटे वहेलोज उग्यो होय नहिं? तथा वली जाणीयें बेहुनी प्रीति वधारवानेज उदय थयो होय नहिं ? हवे ते कन्या प्रनात काल थयो एटले हरिबलनुं अत्यंत रूप देखीने सुप्रसन्न थइ, वारंवार हरिबलनां रूप सौनाग्य अतिशय जोइने केहेती हवी के हे सुनग ! हवे अवसर थयो आ लग्न वेला छे, एटलामाटे मारुं पाणिग्रहण करो. पूर्वें में निर्धार कर्यो हतो, ते अवसर हमणा थयो छे. हवे हरिबल विचारे छे जे अहो ! नियमनो महिमा केह्वो छे !! एम विचारी हर्षसहित ते कन्याने गांधर्व विवाहें करी हरि जेम लक्ष्मीने वरे, तेम परणतो हवो. तेह्ज दिवसथी हरिबलने पुण्यें लक्ष्मीनो उदय थयो.

हवे आगल जातां कोइ गाम आव्युं, तेवारें ते कन्याने वचने ग्राम म

ध्ये जइने लक्षणवंतो एहवो घोडो लीधो,अने दास दासी प्रमुख सर्व नवां माणस राख्यां. हवे इव्यें कोण शरीरने क्लेश उपजावे? पछी दास्यादिक स हित चालतां बहु देश उल्लंघतां उल्लंघतां अनुक्रमें लक्ष्मीयें करीने विशाल एह वुं विशालपुर नगर आव्युं,एहवे रूडे शकुनें नगरमांहि प्रवेश कस्यो,एटले एक व्यवहारियो मल्यो. तेवारें हरिबलें तेनी पासेथी सात नूमिनो आवास नाडे लीधो, ते मध्ये रूडे मुहूर्त्तें वास कस्यो, तिहां सुखें रहे तो हवो अने क न्याने इव्यें करी सर्व घरनी सामग्री नवी करतो हवो. हवे हरिबल विचारे छे जे हुं नीच माछी किहां अने पुण्यवंती ए कन्या किहां? वली आ धननी सामग्री किहां? तथा हुं निर्धन किहां? पण ए सर्व मुफने देवना योगथी बन्युं छे,तो हवे एहवी लक्ष्मी पामीने हुं श्यामाटे लक्ष्मीनुं फल न लउं? एहवुं विचारीने दीन दुःखीजनने दान देतो हवो तथा लक्ष्मीने नोगवतो हवो, तेणे करी तेनुं अतिशय सौनाग्यादिक यश विस्तरतो हवो. नगरने विषे एहवी वार्त्ता विस्तरी के कोइ एक परदेशी राजपुत्र आव्यो छे,ते अस्ख लित दान आपे छे, माहा गुणवंत छे, उदार चित्तनो छे, दानथकी शुं न थाय? ॥ यतः ॥ पात्रे धर्मनिबंधनं परजने प्रोद्यद्दयाख्यापकं, मित्रे प्रीति विवर्धनं रिपुजने वैरापहारक्षमं ॥ नृत्ये नक्तिनरावहं नरपतौ सन्मान पूजाप्रदं, नट्टादौ च यशस्करं वितरणं न क्वाप्यहो निःफलं ॥ १ ॥

नावार्थः—दान जे छे, ते पात्रने दीधुं थकुं धर्मनुं कारण थाय छे, पा त्रविना अन्य जनने दीधुं थकुं दयानुं सूचक थाय छे,मित्रने देवाथी प्रीति वधारवानुं हेतु थाय छे,शत्रुने दीधाथी वैरनो अपहार करनारुं थाय छे,चा करने दीधाथी ते नक्ति करे छे, राजाने दीधाथी नला मान पूजा सत्कार नुं आपनारुं थाय छे, नट्ट प्रमुखने देवाथी यशोवादनुं करनारुं थाय छे, माटे दान दीधुं ते क्यांहि पण निःफल थतुं नथी ॥ १ ॥

ए वात राजायें सांनलीने सनामध्यें महोटा बहुमाने तेडीने, बहु स न्मान दइने, पोतानी पासें बेसारी गोष्टि करी. हरिबल ते दिवसथी मां मीने नित्य राजानी सेवा करतो हवो. जेहने पुण्य पांशरुं होय, तेने सर्व पांशरुंज छे. एटला माटे हरि [illegible] रूडो [illegible]. हरिबलने ते राजा कहेवो थयो? तो के [illegible]

हवे [illegible] जे [illegible] माटें रा

जाने जमाडवो जोइयें,एहवुं विचारी घणे बहुमाने राजाने पोताने घेर तेडीने घणी नक्तियें जमाडतो हवो. राजा जमतां जमतां पक्वान्नादि पीरसती एवी हरिबलनी नार्या वसंतश्रीने देखीने कामातुर थको चिंतवे ठे,के शीघ्र ए हरिबलने हणुं तो ए स्त्री महारे हाथ आवे. धिक्कार ठे कामी पुरुषने !

हवे एहवा कामातुर थयेला राजाने प्रधान पण वारतो नथी, उलटो राजानो अनिप्राय देखीने ईर्ष्यायें राजाने प्रेरतो हवो. माटे धिक्कार ठे ते प्रधानने के जे राजाने अनर्थनी खाणमां नाखे ठे ? ॥ यतः ॥ सर्वत्र सुलना राजन्,पुमांसः प्रियवादिनः ॥ अप्रियस्य तुपथ्यस्य,वक्ता श्रोता च दुर्लनः ॥ १ ॥   नावार्थः–हे राजन् ! मीठा वचनना बोलनारा पुरुष मलवा तो सर्वत्र सुलन्न ठे, पण कटुक वचनना कहेनारा रोगीने पथ्यना कहेनारानी पेरें तथा सांनलनारा एवा मलवा दुर्लन ठे.

हवे प्रधाननी बुद्धियें हरिबलने मारवा निमित्तें राजा बोल्यो.माहरे विवाह महोत्सव उत्कृष्ट मांमवो ठे ? एटला माटे एवो कोइ सत्ववंत ठे जे सर्व परिवारसहित विनीषणने लंकायें जइने तेडी लावे. एहवो राजानो अघट तो आदेश सांनलीने सर्व नीचुं मुख करी रह्या, पण कोइयें राजा सामुं न जोयुं, तेवारें कपटनो नंमार एहवो प्रधान बोल्यो, के हे राजन् ! ताहरा सेवक केवा ठे जे स्वामीनो आदेश पामी असमर्थ थका नीचुं मुख करी रह्या ठे ? पण कोइ साहमुंज जोता नथी,पण हुं जाणुं ठुं जे साहसिकमां शिरोमणि एवो एक हरिबल ठे, बीजो कोइ नथी. ए तमारुं कार्य अवश्य करशे ? ए तमारो मानीतो ठे,तमें पण एने मानो ठो ते सांनलीने राजायें हरिबल साहमुं जोइने कह्युं, तेवारें हरिबलें लज्जायें करीने हा कही, जे माटे लज्जा ठे ते महोटी वात ठे. लज्जायें पुरुष विषम कार्य होय ते पण अंगीकार करेज. लज्जायें मरवुं पण कबुल करे. हवे ते वात हरिबलें वसंतश्रीने संनलावी. ते वसंतश्री सांनलीने विषादधरती, राजानुं दुष्ट चित्त जाणती हरिबलने ठपको देती हवी. के हे स्वामी ! राजाने घेर तेड्यावी तुमने केवो अनर्थ थयो ? तेथी तुमने हणवाने अर्थे ए अनर्थ मांड्यो ठे,एटलामाटे तमें विचारविना उतावल करीने हा केम कही ? अणविचार्यां कामथी अनर्थ बीचारानी पेठें तमें अनर्थ पामशो ॥ यतः ॥ सहसा विदधीत न क्रिया,मविवेकः परमापदां पदं ॥ वृणुते हि विमृश्यकारिणं,गुणलुब्धाः स्वयमेव संपदः ॥

ध्ये जइने लक्षणवंतो एहवो घोडो लीधो,अने दास दासी प्रमुख ...
माणस राख्यां. हवे द्रव्यें कोण शरीरने क्लेश उपजावे? पछी ...
हित चालतां बहु देश उलंघतां उलंघतां अनुक्रमें लक्ष्मीयें करीने वि...
हुं विशालपुर नगर आव्युं,एहवे रूडे शकुनें नगरमांहि प्रवेश कर्यो,...
व्यहारियो मल्यो. तेवारें हरिवलें तेनी पासेथी सात भूमिनो आवास...
लीधो, ते मध्ये रूडे मुहूर्त्तें वास कस्यो, तिहां सुखें रहे तो हवो...
त्याने द्रव्यें करी सर्व घरनी सामग्री नवी करतो हवो. हवे हरिवल वि...
छे जे हुं नीच माछी किहां अने पुण्यवंती ए कन्या किहां ? वली आ ...
सामग्री किहां ? तथा हुं निर्धन किहां ? पण ए सर्व मुजने देवना ...
वन्युं छे,तो हवे एहवी लक्ष्मी पामीने हुं श्यामाटे लक्ष्मीनुं फल न ...
एहवुं विचारीने दीन दुःखीजनने दान देतो हवो तथा लक्ष्मीने ...
हवो, तेणे करी तेनुं अतिशय सौभाग्यादिक यश विस्तरतो हवो. ...
विषे एहवी वार्त्ता विस्तरी के कोइ एक परदेशी राजपुत्र आव्यो छे,ते ...
लित दान आपे छे, माहा गुणवंत छे, उदार चित्तनो छे, दानथकी शुं ...
थाय ? ॥ यतः ॥ पात्रे धर्मनिबंधनं परजने प्रोद्यदयाख्यापकं, मित्रे
विवर्धनं रिपुजने वैरापहारक्षमं ॥ भृत्ये भक्तिभरावहं नरपतौ ...
पूजाप्रदं, भट्टादौ च यशस्करं वितरणं न क्काप्यहो निःफलं ॥ १ ॥

भावार्थः—दान जे छे, ते पात्रने दीधुं थकुं धर्मनुं कारण थाय छे, पा...
त्रविना अन्य जनने दीधुं थकुं दयानुं सूचक थाय छे,मित्रने देवाथी प्रीति
वधारवानुं हेतु थाय छे,शत्रुने दीधाथी वैरनो अपहार करनारुं थाय छे,चा...
करने दीधाथी ते भक्ति करे छे, राजाने दीधाथी भला मान पूजा सत्कार...
नुं आपनारुं थाय छे, भट्ट प्रमुखने देवाथी यशोवादनुं करनारुं थाय छे,
माटे दान दीधुं ते क्यांहि पण निःफल थतुं नथी ॥ १ ॥

ए वात राजायें सांभलीने सभामध्यें महोटा बहुमाने तेडीने, बहु स...
न्मान दइने, पोतानी पासें बेसारी गोष्टि करी. हरिवल ते दिवसथी मां...
मीने नित्य राजानी सेवा करतो हवो. जेहने पुण्य पांशरुं होय, तेने सर्व
पांशरुंज छे. एटला माटे हरिवलने राजायें रूडो प्रसाद कस्यो. हरिवलने ते
राजा कहेवो थयो ? तो के जेवी कामधेनु होय, तेवो थयो.

हवे हरिवलें विचार्युं जे राजा साथें नवी प्रीति थइ, एटला माटें रा...

जाने जमाडवो जोइयें,एहवुं विचारी घणे बहुमाने राजाने पोताने घेर तेडीने घणी नक्तियें जमाडतो हवो. राजा जमतां जमतां पकान्नादि पीरसती एवी हरिबलनी नार्या वसंतश्रीने देखीने कामातुर थको चिंतवे ठे,के शीघ्र ए ह रिबलने हणुं तो ए स्त्री महारे हाथ आवे. धिक्कार ठे कामी पुरुषने !

हवे एहवा कामातुर थयेला राजाने प्रधान पण वारतो नथी, उलटो राजानो अनिप्राय देखीने ईर्ष्यायें राजाने प्रेरतो हवो. माटे धिक्कार ठे ते प्र धानने के जे राजाने अनर्थनी खाणमां नाखे ठे ? ॥ यतः ॥ सर्वत्र सुल ना राजन्,पुमांसः प्रियवादिनः ॥ अप्रियस्य तुपथ्यस्य, वक्ता श्रोता च उर्ल नः ॥ १ ॥ नावार्थः–हे राजन् ! मीठा वचनना बोलनारा पुरुष मलवा तो सर्वत्र सुलन्न ठे, पण कटुक वचनना कहेनारा रोगीने पथ्यना कहे नारानी पेरें तथा सांजलनारा एवा मलवा उर्लन्न ठे.

हवे प्रधाननी बुद्धियें हरिबलने मारवा निमित्तें राजा बोल्यो.माहरे वि वाह महोत्सव उत्कृष्ट मांमयो ठे ? एटला माटे एवो कोइ सत्त्ववंत ठे जे सर्व परिवारसहित विनीषणने लंकायें जइने तेडी लावे. एहवो राजानो अघट तो आदेश सांजलीने सर्व नीचुं मुख करी रह्या, पण कोइयें राजा सामुं न जोयुं, तेवारें कपटनो भंमार एहवो प्रधान बोल्यो, के हे राजन् ! ताहरा सेवक केवा ठे जे स्वामीनो आदेश पामी असमर्थ थका नीचुं मुख करी रह्या ठे ? पण कोइ साहमुंज जोता नथी,पण हुं जाणुं हुं जे साहसिकमां शिरोमणि एवो एक हरिबल ठे, बीजो कोइ नथी. ए तमारुं कार्य अवश्य करशे ? ए तमारो मानीतो ठे,तमें पण एने मानो गो ते सांजलीने राजायें हरिबल साहमुं जोइने कह्युं, तेवारें हरिबलें लज्जायें करीने हा कही, जे माटे लज्जा ठे ते महोटी वात ठे. लज्जायें पुरुष विषम कार्य होय ते पण अंगीकार करेज. लज्जायें मरवुं पण कबुल करे. हवे ते वात हरिबलें वसंतश्री ने संनलावी. ते वसंतश्री सांजलीने विषाद धरती, राजानुं उष्ट चिन्त जाण ती हरिबलने ठपको देती हवी. के हे स्वामी ! राजाने घेर तेडावी तुमने केवो अनर्थ थयो ? तेणे तुमने हणवाने अर्थे ए अनर्थ मांम्यो ठे,एटलामाटे तमें विचारयाविना अनादर करीने हा केम कही ? अणविचारया कामथी पत गीयानी पेठे तमे अनर्थ पामशो ॥ यतः ॥ सहसा विदधीत न क्रिया,मविवे कः परमापदां पदं ॥ वृणुते हि विमृश्यकारिणं,गुणलुब्धाः स्वयमेव संपदः ॥

भावार्थः– विवेक रहित पुरुष जो अकस्मात् उतावलो थइ कार्य करे छे, तो अत्यंत आपदानुं स्थानक पामे छे. जे निश्चे विचार करीने करे छे, ते पुरुषने गुणनी लोभी एवी जे संपदाउ ते पोतानी मेलेंज वरे छे ॥१॥ ए दाक्षिण्य शा कामनुं! ए लज्जा पण शा कामनी! जेथी पोतानो अर्थ विणसे! हजी कांइ वगड्युं नथी. कांइक मिष करीने राजाने उत्तर आपो. एवी वसंतश्रीना मुखथी वात सांभलीने हरिबल कहे छे के हे प्राणप्रिये! साहसिक पुरुषें जे प्रतिज्ञा करी, ते पाछी न फरे, प्राण जाय तो जाउ, पण प्रतिज्ञा भंग न करे चंद्रमाने आपदा पडे छे तो पण ते मृगनुं लांछन नथी गमतो! ॥ यतः ॥ अलसायंतेण विस, ऊणेण जे अरकरा समुल्लविया ॥ ते पत्थर टंकणकरी, अवनहुं अन्नहा हुंति ॥१॥ छिज्ज उत्तीसं अह हो,उ बंधणं चय उ सवहा लच्छी ॥ पडिवन्न पालणेसु, पुरिसाणं जं होइ तं होउ ॥ २ ॥

भावार्थः– भला सज्जन सत्पुरुषें तो जे पोताना मुखथी अक्षर उच्चर्या बोल्या होय, ते अक्षर पत्थरनी उपर टांकेला सरखा थया ते अन्यथा बीजा अक्षर न थाय ॥ १ ॥ चाहो तो मस्तक छेदाउ, चाहो तो बंधनमां पडो अथवा सर्वथा लक्ष्मीनो नाश थाउ जेम थावुं होय तेम भले थाउ, पण अंगीकार करेली वात ते फरे नहीं. जे अंगीकार करीने निर्वाह न करे, ते कायर पुरुष जाणवा. तेहनो जगतमां अपयश छे, एटला माटे ए कार्यने अर्थे अवश्य जवुं पडशे, जे थनार होय ते थाउ. मुजने महारी पोतानी तो कांइ चिंता नथी, पण ताहारी चिंता रहे छे, जेम सिंह हरणीने हरे, तेम राजा तुजने रखेने हरे? ए चिंता छे. एहवी वाणी सांभलीने वसंतश्री हर्ष पामीने भरतानुं उत्तमपणुं निर्धारती हवी. अने विरहाकुलथकी गदगद वाणीयें एम कहेती हवी जे तमने पंथनें विषे कल्याण थाउ. कार्य करीने वहेला आवो. माहरी चिंता राखशो नहीं. उत्तम स्त्री जीव जाय, तो जवादे, पण पोतानुं शील राखवाने सर्वथा माहीज होय, परंतु एक तमने हुं कहुं छुं, जे तमें पोतानुं जीवितव्य राखजो. अविचार्युं कार्य करवाथी पतंगनी पेठें मरवुं नही. कह्युं छे के ॥ यतः ॥ जीवनभद्राण्यवाप्नोति, जीवन्पुण्यं करोति च ॥ मृतस्यदेहनाशस्य, धर्माद्युपरमस्तथा ॥ १ ॥ भावार्थः–जीवतो पुरुष कल्याण पामे, जीवतो जीव पुण्य करे अने मरण पाम्या [illegible] नाश थाय तेम धर्मथी पण वेगळो

थाय ॥ १ ॥ हे प्राणनाथ! माह्या पुरुषने स्त्रीनी शीखामण शी! पण स्नेहें करीने घेलीथकी रहेवातुं नथी तेणें करीने हुं जेम तेम कहुं छुं.

स्नेहवती एवी चोली स्त्रीनी अमृतसरखी वाणी घणी वार पीने हरिबल,दक्षिणदिशायें जतो हवो. साथें एक सत्यरूप मित्रज छे,निःसंगीनी परे ग्राम, देश तथा विकट अटवी वगेरे सर्वने मूकतो समुद्रने तटें आव्यो,स मुद्र अति बीहामणो देखीने मनमांहि चिंतवतो हवो, जे एहवो समुद्र केम उलंघाशे? केम लंकायें जवाशे! नाव तो इहां कोइ छे नहिं अने कार्य कखा वगर पाछो पण केम चलुं! माटें हुं धीवर हतो तेमांथी अटली म होटी पदवी महोटुं स्थान पमाडवानो सान्निध्यकारी देवता थयो छे. मा हरुं माछीपणुं जेणें हखुं छे, ते देवताज मुजने लंकायें पहोंचाडशे! एवी रीतें हरिबल समुद्रना समागमें क्षणेक वार विचारमांही पड्यो, जे हवे शुं करुं! एवामां धैर्य अवलंबन करीने चिंतवतो हवो के हे जीव! कायरता करवी, ते तुजने घटे नहिं! एहवुं विचारीने जे मरुं छुं के जीवुं छुं! जे थ नार होय ते थाउ, मरवुं एकज वार छे. जे अंगीकार कखुं कार्य, ते न थ ये मरवुंज रूडुं! एहवुं निर्धारीने उतावलो समुद्रमां झंपापात करतो हवो. जेट ले झंपा दीधी तेटले समुद्राधिष्ठित देव तिहां पुर्वनी परें वरदाननो खेंच्यो थको आवी प्रणाम करीने कहेवा लाग्यो के मुजने तहारा नियमनुं फल तो विसखुं हतुं, पण निधाननी परें आपदायें हुं मारी मेलेंज तुजने सहाय करीश! ए व चने तुठो थको तुं कहे ते करवा तैयार छुं. तेवारें हरिबलें कहुं. मुजने लंकायें मु कवो अंगीकार कखायीज कार्यनिर्वाह थाय. पछी हरि सरखो हरिबल अ ने कालिनाग सरखो देवता, ते महोटा मत्स्यनुं रूप करी वांसा उपर हरिबलने वेसारीने समुद्रमार्गें चाल्यो, ते समुद्रपतियें पवनना प्रेखा वा हाणनी पेठें थोडी वारमां लंकाना उद्यानमां जइ मूक्यो, ते हरिबल थो डीक वार मध्यें विद्याधरनुं वन, सर्व ऋतुनां फूल, वृक्ष वगेरेने जोतो ग म गाम फरतो फरतो सुवर्णमय लंकामांहे प्रवेश करतो हवो. ते लंका न गरीनी शोभाने जोतो थको लंकानगरीनां कौतुक जोतो जोतो तृप्तिज पा म्यो नहिं. एवामां कोइक शून्युं कनकनुं भुवन आव्युं,ते देखीने आश्चर्य पा मतो हवो ते भुवन केहवुं छे? तो के किहां एक तो मेरुसरखा अण घड्या सोनाना ढगला पड्या छे, किहां एक टेकरा जेवा सोनैयाना ढगला छे,दा

नावार्थः– विवेक रहित पुरुष जो अकस्मात् उतावलो थइ ठे, तो अत्यंत आपदानुं स्थानक पामे ठे. जे निश्चें विचार करीने ते पुरुषने गुणनी लोनी एवी जे संपदाउं ते पोतानी मेलेंज वरे ठे॥ दाक्षिण्य शा कामनुं! ए लज्जा पण शा कामनी! जेथी पोतानो अर्थ हजी कांइ वगडयुं नथी. कांइक मिष करीने राजाने उत्तर आपो. एवी श्रीना मुखथी वात सांजलीने हरिबल कहे ठे के हे प्राणप्रिये! पुरुषें जे प्रतिज्ञा करी, ते पाठी न फरे, प्राण जाय तो जाउ, पण नंग न करे चंद्रमाने आपदा पडे ठे तो पण ते मृगनुं लांठन नथी ॥ यतः ॥ अजलायंतेण विस, ऊणेण जे अरकरा समुल्लविया ॥ ते टंकणकरी, अवनहुं अन्नहा हुंति ॥१॥ ठिज्ज उसीसं अह हो, उ सवहा लही ॥ पडिवन्न पालणेसु, पुरिसाणं जं होइ तं होउ ॥ २

नावार्थः– नला सज्जन सत्पुरुषें तो जे पोताना मुखथी अक्षर बोल्या होय, ते अक्षर पत्थरनी उपर टांकेला सरखा थया ते जा अक्षर न थाय ॥ १ ॥ चाहो तो मस्तक ब्रेदाउ, चाहो तो डो अथवा सर्वथा लक्ष्मीनो नाश थाउ जेम थावुं होय तेम नले पण अंगीकार करेली वात ते फरे नहीं. जे अंगीकार करीने निर्वाह करे, ते कायर पुरुष जाणवा. तेहनो जगतमां अपयश ठे, एटला कार्यने अर्थें अवश्य जवुं पडशे, जे थनार होय ते थाउ. मुजने पोतानी तो कांइ चिंता नथी, पण ताहारी चिंता रहे ठे, जेम सिंह णीने हरे, तेम राजा तुजने रखेने हरे? ए चिंता ठे. एहवी वाणी लीने वसंतश्री हर्ष पामीने नरतारनुं उत्तमपणुं निर्धारती हवी. अने हाकुलयकी गदगद वाणीयें एम कहेती हवी जे तमने पंथने ण थाउ. कार्य करीने वहेला आवो. माहरी चिंता राखशो नहीं. स्त्री जीव जाय, तो जवादे, पण पोतानुं शील राखवाने सर्वथा होय, परंतु एक तमने हुं कहुं बुं, जे तमें पोतानुं जीवितव्य राखजो. विचार्युं कार्य करवाथी पतंगनी पेठें मरवुं नही. कह्युं ठे के ॥ जीवन्नज्राण्यवाप्नोति, जीवन्पुण्यं करोति च ॥ मृतस्यदेहनाशस्य, परमस्तथा ॥ १ ॥ नावार्थः–जीवतो पुरुष कल्याण पामे, जीवतो ण्य करे अने मरण पाम्या पठी शरीरनो नाश थाय तेम धर्मथी पण वेगलो

थाय ॥ १ ॥ हे प्राणनाथ! माहारा पुरुपने स्त्रीनी शीखामण शी! पण स्नेहें करीने घेलीथकी रहेवातुं नथी तेणें करीने हुं जेम तेम कहुं छुं.

स्नेहवती एवी भोली स्त्रीनी अमृतसरखी वाणी घणी वार पीने हरि बल,दक्षिणदिशायें जतो हवो. साथें एक सत्यरूप मित्रज छे,निःसंगीनी परे ग्राम, देश तथा विकट अटवी वगेरे सर्वने मूकतो समुद्रने तटें आव्यो,स मुद्र अति बीहामणो देखीने मनमांहि चिंतवतो हवो, जे एहवो समुद्र के म उलंघाशे? केम लंकायें जवाशे! नाव तो इहां कोइ छे नहिं अने कार्य कस्या वगर पाछो पण केम वलुं! माटें हुं धीवर हतो तेमांथी अटली म होटी पदवी महोटुं स्थान पमाडवानो सान्निध्यकारी देवता थयो छे. मा हरुं माछीपणुं जेणें हखुं छे, ते देवताज मुजने लंकायें पहोंचाडशे! एवी रीतें हरिबल समुद्रना समागमें क्षणेक वार विचारमांही पड्यो, जे हवे शुं करवुं! एवामां धैर्य अवलंबन करीने चिंतवतो हवो के हे जीव! कायरता करवी, ते तुजने घटे नहिं! एहवुं विचारीने जे मरुं छुं के जीवुं छुं! जे थ वार होय ते थाउ, मरवुं एकज वार छे. जे अंगीकार कखुं कार्य, ते न थ े मरवुंज रूडुं! एहवुं निर्धारीने उतावलो समुद्रमां झंपापात करतो हवो. जेट ले झंपा दीधी तेटले समुद्राधिष्ठित देव तिहां पुर्वनी परें वरदाननो खेंच्यो थको आवी प्रणाम करीने कहेवा लाग्यो के मुजने तहारा नियमनुं फल तो विसखुं हतुं, पण निधाननी परें आपदायें हुं मारी मेलेंज तुजने सहाय करीश! ए व चनें तुठो थको तुं कहे ते करवा तैयार छुं. तेवारें हरिबलें कह्युं. मुजने लंकायें मु कवो अंगीकार कखाथीज कार्यनिर्वाह थाय. पछी हरि सरखो हरिबल अ ने कालिनाग सरखो देवता, ते महोटा मत्स्यनुं रूप करी वांसा उपर हरिबलने बेसारीने समुद्रमार्गें चाल्यो, ते समुद्रपतियें पवनना प्रेखा वा हाणनी पेठें थोडी वारमां लंकाना उद्यानमां जइ मूक्यो, ते हरिबल थो डीक वार मध्यें विद्याधरनुं वन, सर्व ऋतुनां फूल, वृक्ष वगेरेने जोतो गा म गाम फरतो फरतो सुवर्णमय लंकामांहे प्रवेश करतो हवो. ते लंका न गरीनी शोभाने जोतो थको लंकानगरीनां कौतुक जोतो जोतो तृप्तिज पा म्यो नहिं. एवामां कोइक शून्युं कनकनुं भुवन आव्युं,ते देखीने आश्चर्य पा मतो हवो ते भुवन केहवुं छे? तो के किहां एक तो मेरुसरखा अण घड्या सोनाना ढगला पड्या छे, किहां एक टेकरा जेवा सोनैयाना ढगला छे,दा

णाना ढगलानी पेरें किहांक मोतीना ढगला छे, चणोठीना ढगलानी
किहां एक परवालाना ढगला,खडीना ढेफाना ढगलानी पेरें किहांएक स्
टिक रत्ननां ढगला, लीला घांसना ढगलानी पेरें किहांक नील रत्नना ढ
ला, जांबुफलना ढगलानी पेरें किहांक रिष्ट रत्नना ढगला, बोरना ढग
नी पेरें किहांक रातामाणिक्यना ढगला, काचना कटकाना ढगलानी पे
किहांक हीराना ढगला, बीजा पण विविधप्रकारना मणिना ढगला, कां
रानी पेरें घणा पड्या छे. लाकडां जेम बालवाने माटें खडकी मूक्यां हो
य तेम बावनाचंदनना ढगलाने ढगला खडकी मूक्या छे, तेणें करीने सु
गंधमय छे, बहु मूल्यवान् वस्त्रना गांठडा, देवडुष्य वस्त्रना गांठडा बांधी मू
क्या छे, जाडा झीणा रत्न कंबल प्रमुख अनेक जातिनां ऊननां वस्त्र
गांठडा बांधी मूक्या छे,वली माटीना वासणनी पेरें मणिना सुवर्णना वास
नी उत्रेडो खडकी मूकियो छे. बीजा पण घणा घरने योग्य
छे,एहवा पदार्थो घरने विषे देखीने विस्मय पामतो हवो. एहवुं ऋद्धि समृ
सहित घर शून्य केम छे ? एम विचारतो घरना उरडामांहि पेठो. तिहां जेम
कमल करमाएं होय, तेम सौभाग्यादिक गुणें सहित एहवी सरूपवंत
नवयौवना कन्या मुइ सरखी पडी देखीने, विस्मय पामीने चिंतवतो हवो.
के अरे ! दैवनी गति कोण जाणे !!! घर तो आ ऋद्धियें करी संपूर्ण छे
ने कन्या एकली शब सरखीज छे. ते देखीने कांइक खेद धरतो थको एक
तुंबडुं अमृतें नर्युं देखीने विस्मय पाम्यो. तेमांथी अमृत लइ ते कन्याना
सर्व शरीरें सिंचतो हवो. जेटले अमृतना छांटानो स्पर्श तेना शरीरें थयो,
तेज वेलायें जेम उंघमांहिथी उठी बेठी थाय,तेम ते कन्या उठी बेठी थइ
अने जेटलामां जुवे छे, तेटलामां तो तेणे हरिबलने दीठो, तेवारें प्रणाम
करी स्नेहने वधारती एहवी वाणीयें करीने बोलावती हवी. के हे उत्तम !
ताहरा उत्तमपणानो में निश्चय कर्यो, जे तें मुजने उपगार कर्यो, तेणें
करीने हुं जाणुं छुं जे तुं उत्तम छो तो पण तुं कोण छो ? केम इहां
आव्यो छो ? किहां रहे छे ? ते कहे. हवे हरिबल कहे छे के विशाला न
गरीनो मदनवेग राजा छे, तेहनो हुं सेवक छुं. माहरुं नाम हरिबल छे,
राजाने अति वल्लभ छुं. लंकानगरीनो राजा जे बिभीषण छे, तेने नोत
वाने अर्थें मुजने मोकल्यो छे. अहिंसाधर्म प्रभावें देवतायें मत्स्यरूप ध

रण करीने मुजने इहां मूक्यो ठे. हवे यथास्थित तुं ताहरुं वृत्तांत कहे. ते सांजळीने हर्ष पामी थकी, ते कन्या पोतानुं वृत्तांत कहेती हवी.

विनीपण राजानो माळी पुष्पवटुक एहवे नामें माहरो पिता ठे परिणामें हीणो ठे, हीणा कामनो करनारो ठे. कुसुमश्री एवुं मारुं नाम ठे विषधरना विषनी हरनार एवा विषधरना मणि जेवी मने जोइने अन्यदा महारा पितायें कोइएक सामुद्रिकना जाणने माहारां लक्षणने मेले पूछ्युं, के आने केहवो भरतार थाशे? त्यारे तेणें कह्युं के एहनो भरतार राजा थवो जोइयें. ते सांजळीने राज्यनो लोभी थको वोकडा सरखो ते मूर्ख मुजने परणवा उजमाळ थयो, लोभें करी अंध एवो जीव शुं अनर्थ न करे?॥ यतः ॥ रत्तिंधा दीहंधा, जच्चंधा मायमाण कोवंधा॥कामंधा लोहंधा, इमे कमेणं विसेसंधा ॥१॥ जावार्थः—रात्रिअंध, दिवसअंध, जात्यंध, क्रोधांध, मायाअंध, मानअंध ठे, ए पांच थकी कामांध अने लोजांध ते विशेषांध जाणवा ॥१॥ माटें एहवुं तेनुं दुष्ट कर्म जाणी माहरी मा वगेरे सर्व स्वजन परिजन आकरो उद्वेग पाम्यां ठे, ते सर्वजनोयें मारा पितानो जेम पथिक, स्मशान वृक्षने वेगळो करे तेम तेनो त्याग कर्यो ठे. ते चंमाळ कर्मनो करनार चंमाळनी पेरें नित्यें मुजने दुःख दे ठे. अति पापकारी एहवो ते, विद्यायें करी इहां घर करीने रह्यो ठे. जे वारें ते अनार्य कोइ कार्यने अर्थे बाहिर जायठे, तेवारें मुजने मूइ सरखी करीने जाय ठे. आव्या पठी अमृत ठांटीने साजी करे ठे, ए दुःखें करीने हुं मरवाने उजमाळ थइ ठुं, ए अकार्यथी मरवुं रूडुं! हवे तुजने हुं एक प्रार्थना करुं ठुं के तुं निश्चय वांठित आपवाने कल्पवृक्ष सदृश समर्थ ठो ॥यतः॥ दुरकाण एउ दुक्कं, गुरुयं गुरुयाण हियय मप्नंमि॥जंपिपरो पठिकइ, जंपि यरो पउणा नंगो॥

एटलामाटे तुं मुज अनुरागिणीनुं विधियें करी पाणिग्रहण कर. माहरा पूर्वे पुण्यने उदयें तुं इहां आव्यो ठो. मुजने जीवाव्यानो ए सार ठे. हमणां लग्ननी वेळा ठे, माटेविलंबें सर्युं, विलंब म कर. एहवुं ते कन्यानुं वचन सांजळीने हरिबल सम्यक् प्रकारें विचार करतो हवो जे ए महोटो महिमा एक जीव उगारवानो ठे, जेणे देवांगनाने पण हेठी करी ठे तथा रूपें करीने विद्याधरी अने इंद्राणीने तिरस्कार करती एवी आ कन्या ठे! ते विद्याधरने ठांमीने मुजने अंगीकार करे ठे, माटे माहरुं महोटुं भाग्य ठे! मुजने देवता प्रसन्न ठे! एम विचारी तेहनुं वचन मानीने तेनुं पाणिग्रहण करतो हवो.

णाना ढगलानी पेठें किहांक मोतीना ढगला ठे, चणोठीना ढगलानी पेठें किहां एक परवालाना ढगला,खडीना ठेफाना ढगलानी पेठें किहांएक स्फटिक रत्ननां ढगला, लीला वांसना ढगलानी पेठें किहांक नील रत्नना ढगला, जांबुफलना ढगलानी पेठें किहांक रिष्ठ रत्नना ढगला, बोरना ढगलानी पेठें किहांक रातामाणिक्यना ढगला, काचना कटकाना ढगलानी पेठें किहांक हीराना ढगला, बीजा पण विविधप्रकारना मणिना ढगला, .. रानी पेठें घणा पड्या ठे. लाकडां जेम बालवाने माटें खडकी मूक्यां होय तेम बावनाचंदनना ढगलाने ढगला खडकी मूक्या ठे, तेणें करीने गंधमय ठे, बहु मूल्यवान वस्त्रना गांठडा, देवडुष्य वस्त्रना गांठडा बांधी मूक्या ठे, जाडा फीणा रत्न कंबल प्रमुख अनेक जातिनां ऊननां वस्त्रना गांठडा बांधी मूक्या ठे,वली माटीना वासणनी पेठें मणिना .. .. नी उत्रेडो खडकी मूकियो ठे. बीजा पण घणा घरने योग्य आसन सज्झादिक ठे,एहवा पदार्थो घरने विषे देखीने विस्मय पामतो हवो. एहवुं ऋद्धि समृद्धि सहित घर शून्युं केम ठे? एम विचारतो घरना उंरडामांहि पेठो. तिहां जेम कमल करमाणुं होय, तेम सौभाग्यादिक गुणें सहित एहवी सरूपवंती नवयौवना कन्या मुइ सरखी पडी देखीने, विस्मय पामीने चिंतवतो हवो. के अरे! देवनी गति कोण जाणे!!! घर तो आ ऋद्धियें करी संपूर्ण ठे ने कन्या एकली शव सरखीज ठे. ते देखीने कांइक खेद धरतो .. .. तुंबडुं अमृतें नत्युं देखीने विस्मय पाम्यो. तेमांथी अमृत लइ ते कन्याना सर्व शरीरें सिंचतो हवो. जेटले अमृतना ठांटानो स्पर्श तेना शरीरें थयो तेज वेलायें जेम उंघमांहियी उठी बेठी थाय,तेम ते कन्या उठी बेठी थइ अने जेटलामां जुवे ठे, तेटलामां तो तेणे हरिबलने दीठो, तेवारें .. करी स्नेहने धरावती एहवी वाणीयें करीने बोलावती हवी. के हे उत्तम! ताहरा उत्तमपणानो में निश्चय कस्यो, जे तें मुजने उपगार कस्यो, तेणें करीने हुं जाणुं बुं जे तुं उत्तम ठो तो पण तुं कोण ठो? केम इहां आव्यो ठो? किहां रहे ठे? ते कहे. हवे हरिबल कहे ठे के विशालानगरीनो मदनवेग राजा ठे, तेहनो हुं सेवक बुं. माहरुं नाम हरिबल ठे. राजाने अति वल्लभ बुं. लंकानगरीनो राजा जे बिभीषण ठे, तेने नोंतरवाने अर्थे मुजने मोकल्यो ठे. अहिंसाधर्म प्रभावें देवतायें मत्स्यरूप

रण करीने मुजने इहां मूक्यो ने. हवे यथास्थित तुं ताहरुं वृत्तांत कहे. ते सांजलीने हर्ष पामी थकी, ते कन्या पोतानुं वृत्तांत कहेती हवी.

विनीपण राजानो माली पुष्पबटुक एहवे नामें माहरो पिता ने परिणामें हीणो ने, हीणा कामनो करनारो ने. कुसुमश्री एवुं मारुं नाम ने विषधरना विषनी हरनार एवा विषधरना मणि जेवी मने जोइने अन्यदा महारा पितायें कोइएक सामुद्रिकना जाणने माहारां लक्षणने मेले पूछयुं, के आने केहवो जरतार थाशे? त्यारे तेणें कह्युं के एहनो जरतार राजा थवो जोइयें. ते सांजलीने राज्यनो लोजी थको वोकडा सरखो ते मूर्ख मुजने परणवा उजमाल थयो, लोजें करी अंध एवो जीव शुं अनर्थ न करे?॥ यतः ॥ रत्तिंधा दीहंधा, जच्चंधा मायमाण कोवंधा॥कामंधा लोहंधा, इमे कमेणं विसेसंधा ॥१॥ जावार्थः-रात्रिअंध, दिवसअंध, जात्यंध, क्रोधांध, मायाअंध, मानअंध ने, ए पांच थकी कामांध अने लोजांध ते विशेषांध जाणवा ॥१॥ माटें एहवुं तेनुं दुष्ट कर्म जाणी माहरी मा वगेरे सर्व स्वजन परिजन आकरो उद्वेग पाम्यां ने, ते सर्वजनोयें मारा पितानो जेम पथिक, स्मशान वृक्षने वेगळो करे तेम तेनो त्याग कर्यो ने. ते चंमाल कर्मनो करनार चंमालनी पेठें नित्यें मुजने दुःख दे ने. अति पापकारी एहवो ते, विद्यायें करी इहां घर करीने रह्यो ने. जे वारें ते अनार्य कोइ कार्यने अर्थे बाहिर जायने, तेवारें मुजने मूइ सरखी करीने जाय ने. आव्या पनी अमृत गंटीने साजी करे ने, ए दुःखें करीने हुं मरवाने उजमाल थइ बुं, ए अकार्यथी मरवुं रूडुं! हवे तुजने हुं एक प्रार्थना करुं बुं के तुं निर्भय वांनित आपवाने कल्पवृक्ष सदृश समर्थ नो ॥यतः॥ डुरकाण एव डुक्कं, गुरुयं गुरुयाण हियय मज्झंमि॥ जंपिपरो पनिक्कइ, जंपि यरो पञ्जणा जंगो॥

एटलामाटे तुं मुज अनुरागिणीनुं विधियें करी पाणिग्रहण कर. माहरा पूर्व पुख्यने उदयें तुं इहां आव्यो नो. मुजने जीवाव्यानो ए सार ने. हमणां लग्ननी वेला ने, माटे विलंबें सर्युं, विलंब म कर. एहवुं ते कन्यानुं वचन सांजलीने हरिवल सम्यक् प्रकारें विचार करतो हवो जे ए महोटो महिमा एक जीव उगारवानो ने, जेणे देवांगनाने पण हेठी करी ने तथा रूपें करीने विद्याधरी अने इंद्राणीने तिरस्कार करती एवी आ कन्या ने! ते विद्याधरने गंमीने मुजने अंगीकार करे ने, माटे माहरुं महोटुं जाग्य ने! मुजने देवता प्रसन्न ने! एम विचारी तेहनुं वचन मानीने तेनुं पाणिग्रहण करतो हवो.

स्नेहें करीने ते कन्या केहेती हवी के हे प्राणेश ! जो जीववानी इछा होय तो आ पापस्थानक हमणांज मूको ? इहां रहेवुं युक्त नथी. जो पुष्प बटुक जाणशे, तो कोपें करीने अनर्थ करशे ? एहवुं जाणीने आ स्थान कथी शीघ्रपणे आपणे अलगां जइयें. विजीपणने नोतरवानुं बंध राखो. ते विद्याधरना इंद्रनी परें किहांये पोतालुं ठेकाणुं मूकीने नहिं आवे ! तमे इहां आव्या एटले तेने नोतखाज. पठी नीशानीने माटें ते कन्यायें जइने राजानुं चंद्रहास्य खड्ग लावीने हरिबलने आप्युं. आपीने कह्युं के ए खड्गें करीने बलवंत वैरी साध्य थाय. तेहनी बुद्धियें करीने आश्चर्य पाम्यो थको ते हरिबल खड्ग लेइ कुसुमश्रीने तथा घरनी सारसार वस्तु, तथा अमृतनुं तुंबडुं लेइने योग निद्रानी पेरें अति अद्भुत शक्तियें ते नगरथकी नीकलीने अनिमिष दृष्टियें वृषभ उपर जेम गौरीने शिव शोभे तेम वेगे. देवतायें वृषभ रूप करी बेहुने वांसा उपर बेसारी मार्गना कुतूहल देखाडतां विशाला नगरीना वनने विषे आवी उतारखां. ते स्त्री पुरुष जाणीयें नवां प्रगट थयां एम सहुयें जाण्युं.

हवे हरिबल पोताना घरथकी लंकायें जवा पठी जे कांइ थयुं, ते कहे ठेः- राजा विकारसहित हरिबलनी स्त्री जेवाने अर्थे प्रजातें दासी प्रमुख साथें हरिबलने घेर खबर मोकलतो हवो. तेने प्रसन्न करवाने अर्थे नवनवी वस्तु मोकल्या करे, ते जोइ एकदा हरिबलनी स्त्री राजा शामाटे माहरे घेर नव नवी वस्तु मोकले ठे? तेनुं कारण दास दासीने पूठती हवी. ते दास दासीने पण राजायें पूर्वें शीखवी मूक्युं ठे,तेथी कहेती हवी के,हे नद्रे ! तुं न थी जाणती जे ताहरो नरतार राजानुं प्रसादपात्र ठे, राजायें पोताने कार्यें मोकल्यो ठे. तेमाटे ताहरा घरनुं जे उचित कार्य ते राजाज करे ठे, तेणे करीने सारासार वस्तु मोकले ठे,तेवारे वसंतश्रीयें विचाखुं जे राजानो अनिप्राय दुष्ट ठे,तो पण राजानी मोकलेली सर्व वस्तु लइने दासीने मीठे

व [illegible] जे अमारी उपर राजानो महोटो प्रसाद ठे. कामांध राजा पण

[illegible] मोकलावे, एम सार [illegible] करीने केटलाएक दिवस गया.

[illegible] पने वश [illegible] मुखें वंसतश्रीने कहेवरा

[illegible] स्वामीने [illegible] मोकलेलो ठे माटे

[illegible] अनर्थ न करे ?

[illegible] दाह थयो

होय नहिं ? तेम तेनाथी सहेवाएुं नही. तोपण बुद्धिने वर्त्ते करी ते कष्ट रूप समुद्रने तरवा माटे दूतीने कांइ पण ना हा कही नही. तेवारें दूती पाछी आवी राजा आगळ सर्व हकीगत कहेती हवी. राजायें विचार्युं जे तेणे नाकारो न कर्यो, ते उपरथी समजाय छे के ए वातमां ते राजी हशे. एम विचारी प्रमुदित थको कामीजनने कामदेवना धनुष्यनी समान एवी रात्रि ने विषे राजा चोरनी पेठें हरिवल्लना नुवनने विषे आव्यो. अत्यंत कामार्त्त एवो राजा ते वसंतश्रीने देखीने परमहर्ष धरतो हवो. हवे ते सती पण पोतानो विषाद अंतःकरणमां गोपवी राजाने देखीने युक्तायुक्त करती हवी. अने ससंभ्रमपणे आशनादिक उचित सर्व राजानुं साचवती हवी. वळी कहेती हवी के हे राजन्! तमारा पधारवाथी मुजने महोटो हर्ष थयो छे.

ते वचन सांजळीने राजा मनमां अत्यंत खुशी थयो. हवे जगतमां एवी रीत छे के सती स्त्री मन, वचन, कायायें करीने पोतानुं शील राखवाने असतीने पेठें आचरण देखाडे ? ते प्रमाणें वसंतश्री असतीनी पेठें आच रण करवा लागी. राजा कृतार्थताने मानतो थको कहे छे के,हे वसंतश्री ! हुं तुजने तेडवा माटे आहिं आव्यो छुं, तेथी तुं जलदी चाल. कांचन वि ना जेम रत्न शोजे नहिं, तेम तारा विना मारुं अंतःपुर शोजतुं नथी. ते सांजळी माही एवी वसंतश्री युक्तियें करीने राजानें समजावे छे,के हे देव ! तमें मुजने जे कह्युं, ए प्रिय छे,रूडुं छे,हितकारी छे,अने साचुं छे,पण तमो मारा जर्त्तारना स्वामी अने अमारा घरनी चिंताना करनार होइने तमने एवुं बोलवुं घटे नहीं ? जुवो जिहां सुधी सूर्यनो उदय होय, तिहां सुधी कोइ चंद्रमाने वांछे नहीं. ते वात सांजळीने राजा हसीने कहेतो हवो के तारे अर्थे तांहरा स्वामीनें मारवा काजें विषम संकटने विषे में मोकल्यो छे, तिहांथी ते केम जीवतो आवशे ? समुद्रमां पडयुं मनुष्य केम जीवतुं आवे ? कदाचित् प्रतिज्ञा भ्रष्ट करीने जीवतो आव्यो,तो पण हुं तेने हणीश ! कवि कहे छे के धिक् छे कामांधने जे पोतानो गोप्य अनिप्राय होय ते पण क ही दे छे ? ॥ उक्तं च ॥ कुवियस्स आउरस्स य,वसणासत्तस्स आयरत्तस्स ॥ मं त्तस्स मरंतस्सय, सप्नावा पायडा हुंति ॥ १ ॥ नावार्थः—कोपायमान थये लानो, आतुरनो, व्यसनमां अति आसक्त होय तेनो, रागें रातो होय तेनो, तथा उन्मत्तनो, मरण पामतानो, एटलानो स्वजाव स्वतः प्रगट थाय ॥१॥

हवे वसंतश्री विचारे ठे, जे अशुजनो विलंब करवो कालक्षेप करवो ते शुजनुं कारण ठे,अने एथी आगल शुज थाय,एम चिंतवीने कहेती हवी के, हे राजन्! हुं ताहरे आधीन छुं, पण ज्यां सुधी मारा जरतारनी शुद्धि न आवे, त्यां सुधी तुं महेरवानी करीने अटक. तेवारें राजायें विचार्युं जे आ स्त्री आपणा हाथमांथी क्यां जाय एम ठे? एम विचारी कपटवृत्तियें रह्यो थको ते वसंतश्रीनुं वचन मानीने पाठो पोताने जुवनें गयो. एवी युक्तियें करी वसंतश्रीयें पोतानी बुद्धिना पराक्रमें करीने पोतानुं शील राख्युं, पठी ते शील रक्षणनो हर्ष धरती अने पोताना जरतारना वियोगनुं दुःखधरती ठती जरतारनी वाट जोती बेठी ठे. त्यां केटलाएक दिवस व्यतीत थया.

हवे माह्यो एवो हरिबल मत्री पोतानी नविन परणेली कुसुमश्रीने उद्यानने विषे मूकीने पोताना घरनुं स्वरूप जोवाने अर्थे ठानो मानो आवीने पोताना घरने ढुकडो जेवामां एकांतमां रह्यो थको सांजले ठे तेवामांज वसंतश्री पोतानी सखीने पोताना अजिप्रायनी वात कहे ठे, के हे सखी! जरतार घणो काल थयो लंकायें गयो ठे, पण हजीसुधी सुखसमाचार कांहिं आव्या नहिं,तो तेमनुं आववुं तो क्यांथीज थाय? हवे जो ते नहिं आवे,ने राजानुं करेलुं कपट प्रकट थाय एटले मारो स्वामी नाश थयो, एवुं अमंगल वचन कदाचित् संजलाय, तथा राजा इहां आवे, तो मारी शी वले थाय!!! अने हुं राजाने पण शो उत्तर आपुं? अरे महारुं शील केम रहे! एटलामाटें शील राखवासारु मुजने मरणनुं शरण ठे, तेज श्रेय ठे! ते वचन प्रियानुं सांजलीने हरिबल सतीपणानो निश्चय करी अति तुष्ट थईने प्रगट थतो हवो,ते जाणे ते वसंतश्री सतीने शीलना प्रजावें शुजनोज उदय थयो होय नहिं? हवे पोताना स्वामीने देखीने, रोमराय विकस्वर थयां ठे जेनां एवी ते वसंतश्रीयें स्वामीनी आगता स्वागता करीने, कुशल क्षेम पूठीने राजानुं सर्व वृत्तांत कह्युं. अने हरिबलें पण पोतें घरथी निकल्यो तिहांथी मांमीने पाठो घेर आव्यो तिहांसुधीनुं सर्व वृत्तांत वसंतश्रीने कह्युं. ज्यां खरो प्रेम होय, तिहां शुं गोप्य होय?

हवे वसंतश्रीयें कुसुमश्रीनी वात पूठी ने कह्युं जे ते माहरी बेहन ...ठे? तेवारें हरिबलें कह्युं के हुं वनमां मूकी आव्यो छुं, वसंतश्री कहे के केम आंही आणी नथी? हरिबल कहे के ताहरा जयथी आंहीं

लाव्यो नहिं. वसंतश्री कहे तमारे मारो नय न राखवो कारण के मुफने तेने मलवानी उत्कंठा छे,वली हुं हमणांज ते बेहेननी सन्मुख जइश ! ए हवुं वसंतश्रीनुं बोलवुं सांजलीने हरिबलने मनमां संशय उपन्यो,जे वसंत श्री जे कहे छे ते साचुं कहे छे के खोटुं कहे छे ? कारण के शोक्योनो स्नेह खरो होय नहिं, देखाडवानोज होय ? एवो संशय थयो. एवी जातनो पोता नरतारनो संशय टालवाने माटे वसंतश्री कहे छे, जे हे स्वामी ! हे प्राणना थ ! तमारा हृदयमां हाल उत्पन्न थयेलो संशय तमें गंमो. मुफने तो ते बेहेननो स्नेह घणोज छे, अने हे स्वामी ! जे मूढ होय, तेज हृदयने वि षे शोक्यपर द्वेप राखे, सुख अथवा दुःख पोताने विपाकेंज आवे छे. एम कहीने वसंतश्री हरिबलनी सार्थे पठवाडे पठवाडे वन मध्यें कुसुमश्रीनी साहमे गइ. ते वसंतश्रीने आवती देखीने कुसुमश्री पण हर्ष पामी, अने तेनी पण रोमराय विकस्वर थइ. हवे ते कुसुमश्री पण यथायोग्य उचित सर्व साचवती हवी. ए प्रमाणें ए बेहुने परस्पर आनंद उत्पन्न थतो हवो.

हवे हरिबलें पोतानी बेहु प्रियासार्थें पोतानो कांइक विचार करीने कोइ एक पुरुषने तेडावीने तथा समजावीने राजानी पासें मोकल्यो. ते पुरुषें राजा पासें जइने हरिबलना आव्यानी सघली वात कही संजलावी. राजा ते वात सांजलीने हतबुद्धि तथा विषादयुक्त थयो थको विचारवा लाग्यो के अहो ! धिक् छे विधिने ! के जे चिंतवे कांइ ने थाय कांइ ! व ली राजा विचार करे छे, जे अरे ! ते हरिबल लंकायें जइने विन्नीषणनी पुत्री परणे ! ए वात ते साची केम होय ? चाल, हुं ते वातनो सत्यासत्य निर्णय तो करुं ! एम अनेक कल्पना करतो थको धैर्यावलंबन करीने राजा हरिबलनी साहामो गयो. अने जइने महोटी ऋद्धिसिद्धि संघातें तेने नग रमां प्रवेश करावतो हवो. लोकोने जणावतो हवो जे माहरुं विषम कार्य, एणे कर्युं छे. हवे हरिबल अने बेहु प्रिया जेवारें चहूटा वच्चें आव्यां, ते वारें हरिबलें बेहु प्रिया अने अमृतनुं तुंबडुं, तेने पोताने भुवने मोकल्यां, अने पोतें राजसनायें आवीने राजाने नमतो हवो. त्यार पछी राजा बहु सन्मान दइने पूछतो हवो. अने तेनो हरिबल पोतें स्पष्टवाणीयें करीने रा जाने उत्तर देतो हवो. के हे राजन् ! हुं तमारी पासेंथी कष्टें करी जेवे समु इकांठे गयो, तेवामां एक राक्षस खाउं ! खाउं ! करतो मारी सामो आव्यो,

तारे में कह्युं जे माह्रारा स्वामीनी आज्ञायें माह्रे लंकायें विनीषणने नो तरवा जावुं ले, ते माह्ररी प्रतिज्ञा ले, तेथी जो तुं मने खाइश तो खरो पण एथी माह्ररी प्रतिज्ञानो नंग थशे,एटला माटे मुजने लंकायें जवानो उपाय वताव ? तेवारें राक्षसें कह्युं के तुं जो काष्ठ नक्षण कर, तो परिक्रमायें करी तारायी लंकायें जवाय. अने लंकामां प्रवेश पण थाय, अन्यथा लंकायें जवामां वीजो कोइ पण उपाय नथी. एवी ते राक्षसनी वात सांजलीने में निश्चय कस्यो जे स्वामीना कार्य माटें मरण जो थाय, तो मरवुंज. अने मुवा विना लंकायें पण नहिं जवाय. वली अवश्य स्वामीनुं कार्य कस्या विना नहिंज चाले ! एम केटलीक वार सुधी विचार उपन्यो. वली पाठो विचार थयो जे मरवुं, ते ठीक नहिं ! वली विचार थयो के धिक् धिक् छे सेवकरूप मने जे स्वामीनुं कार्य करवा निकल्यो हुं,ने वली मरवा थकी वीहुं हुं ! माटे मरवुं, पण लंकायें जवुं ! एम विचारीने एक चिता रचीने एमां मारुं शरीर में पडतुं मूक्युं, तेज वेलायें हुं वली नस्म थयो. एटले ते नस्म राक्षसें लइ पोटलो वांधीने विनीषण पासें मूकीने मारुं सर्व वृत्तांत विनीषणने कह्युं. ते सांजलीने विनीषणे तुष्टमान थइ पोतानी शक्तियें करी अमृत ठांट्युं, एटले हुं तेज वखतें उठीने बेठो थयो. पठी विनीषण माह्ररुं अद्भुतरूप देखीने अतिशय प्रशंसा करवा लाग्यो अने तेणें उत्कृष्ट आग्रहें करीने मुजने पोतानी पुत्री परणावी. ते वेलायें महोटो विवाह महोत्सव कस्यो, ते विनिषणे हयेवालामां घणां देवडुष्य वस्त्र, आनरणादिक, घणो उपस्कर दीधो. घणा हाथी घोडा मने आपवा मांझ्या, पण में ते न लीधा, कारण के हाथी घोडा सहित इहां आववुं डुष्कर थइ पडे. विनीषणे कह्युं, तुं इहांज रहे, अने नव नवां सुख नोगव, नव नवी स्त्रीयो नोगव. तेवारें में कह्युं जे माह्ररा स्वामी राजा मदनवेगें पोतानी पुत्रीना विवाहार्थे मुने तुजने तेडवा मोकल्यो ले, ते कार्य राजानुं वगडे, माटे माहारायी इहां न रहेवाय ! कारण के उत्तम होय, ते परकार्य जो थतुं होय तो पोतानुं कार्य ठांमे. वली में कह्युं जे तमो मुजने शीघ्रपणे विशालपुर मूको. तेवारें विनीषणें कह्युं जे तुं जा. अने हुं तो जे दिवस लग्ननो हशे, ते दिवसें आवी पोहोंचीश. एम ज्यारें विनीषणें कह्युं, त्यारें में तेने कह्युं जे तमें मुजने निशानी आपो ? त्यारें तेणें पोतानुं दिव्य एवुं चंद्रहा

स्य एवा नामनुं खड्ग आप्युं, अने तेणे मुजने मारी स्त्री सहित शीघ्रपणे इहां मूक्यो. एवी जातनुं सर्व वृत्तांत हरिवलें राजाने कहीने चंद्रहास्य खड्ग हतुं ते आप्युं, ते जोइ खड्गनी निशानीयें राजायें सर्व वात साची मानी. ए प्रमाणें हरिवलें कहेलुं सर्व वृत्तांत जो पण असत्य हतुं तो पण राजायें तेना पुण्यना बलें सर्व सत्य करी मान्युं,परंतु एक प्रधान कांणा कागडानी पेठें असत्य मानतो हवो. अने मने वचने करीने एम चिंतवतो हवो जे ए हरिवल कोइक स्थलथी छल करीने आ स्त्री तथा खड्ग लाव्यो छे, पण ए कोइनी आपी वस्तु लागती नथी. हवे प्रधान घणो दुष्ट छे पण छल विना शुं करे ! ॥ यतः ॥ नृपसर्पपिशुनचोर, क्रुद्धसुरपारदारिशाकिन्यः ॥ दुष्टारपि किं कुर्युश्छलं, विना निष्फलारंभाः ॥ १ ॥ भावार्थः–राजा, सर्प्प, खल, चोर, क्रुद्ध,हीणो, देवता, परस्त्रीगमनकरनार तथा शाकिनी प्रमुख जे दुष्ट होय ते पण छल विना शुं करे ? छल जो मले, तो ते जोर करे, नहिं तो तेनो आरंभ निःफल थाय॥ १ ॥

हवे राजा विचारे छे, जे माहा एवा हरिवलने कपटथकी कुबुद्धियें करीने में विकट संकटमां नांख्यो हतो पण एतो महारा कार्यने अर्थे भस्मभूत थयो, माटे जूउ एवुं उत्तमपणुं ए हरिवल अतिशय मानवा योग्य छे.

एम चिंतवतो राजा हरिवल माछीनी सभा समक्ष प्रशंसा करतो हवो. अहो जे उत्तम होय, तेज पोतानी प्रतिज्ञानो निर्वाह करे ! बीजो कोइ न करे ! ते प्रतिज्ञा एक हरिवलेंज पाली. अहो ए सौभाग्यभाग्यनो निधि छे ! अहो एनी पोताना अर्थनी निःस्पृहता केवी छे ! एनुं माहापण केवुं छे ? एनी स्वस्वामीने विषे भक्ति केवी छे ? तेथी एना जेवो परम मित्र कोइ माहरे नथी. एम दोष रहित प्रशंसा करी घणो आदर सत्कार दइ, सार सार वस्तु, सार सार वस्त्र, सारां सारां आभरणादिक दइने महोटा महोत्सवसहित राजायें, हरिवलने पोताने घेर पहोंचाड्यो. हवे धर्मी पुरुषने जो कोइ कार्य विषम होय, तो पण ते सहेलथी थइ जाय. धर्म कहेवो छे ? तो के कामधेनु सरखो छे.

हवे राजा हरिवलनी ऋद्धि देखीने पोतें जे हरिवलनी स्त्री साथे अकार्य करवा विचार धार्यो हतो, तेमां तेणे पोताना आत्मानी अत्यंत निंदा करी. ते दिवसथी मांडीने सभाने विषे तथा आखा नगरमां हरिवलनो यश वि

स्तखो, अने लोको कहेवा लाग्यां जे एहवुं विषम कार्य जे करे,ते राजानो प्रसादपात्र थायज. हवे राजाने कामग्रह नडलो हतो ते, तथा स्त्री उपर जे स्नेह हतो ते, हरिबलना आचरण कौतुकरसें करीने दिन दिन प्रत्यें ह लवे हलवे मंद थातो गयो. हवे हरिबलने पोतानी बे प्रियासाथें संसारनां सुख जोगवतां घणो काल व्यतीत थइ गयो, तो पण ते सुखमां जातो काल जाणतो नथी. जेम रति अने प्रीतिनी संघातें कामदेव शोजे, तेम हरिबल पोतानी बे प्रिया सार्थे शोजतो हवो.

दुष्ट प्रधान हरिबलनी ऋद्धि तथा तेज देखीने ते अणसहेतो थको ई र्ष्यायें करीने हरिबलने त्यां जमवानी प्रेरणा राजाने करतो हवो. हवे हरिबलें एवो राजानो जमवानो जाव जाणीने प्रियायें वार्यो, तो पण ते प्रियानुं वचन उल्लंघीने पोताने घेर रसवती आदि सर्व सामग्री तैय्यार क रावीने आगल अनर्थ थाशे तेने न जाणतां राजानी सायें प्रधान तथा सा मंतादिक सर्वने जमवा माटे तेड्या. जोजनने समयें हरिबलनी बेहु स्त्रीयो शणगार करीने नव नवी चतुराइयें जोजननुं पीरसवुं प्रमुख करती राजा दिक सर्वने पोतानुं माहापण देखाडती हवी. ते वखत जेम कोइकने प्रेतनो उल थाय, जेम दरिड्रीना मनमां चिंता रहे, जेम कुपथ्यथी रोगवृद्धि थाय, जेम अन्यायथी अपयश थाय, जेम कटुक वचनथी क्रोधवृद्धि पामे,जेम व ल्लजनना मरणथी शोक वधे, जेम मेघना गर्जारवथकी तथा पाणी दीगथी जेम हडकाया कुतरानुं विष प्रगट थाय, जेम पवनना योगथी अग्नि वृद्धि पामे, तेम ते बे स्त्रीने देखवाथकी राजाने कंदर्प प्रगट थतो हवो. जे रा मी गयो हतो ते फरीने नवो थयो. तेथी राजानी मति फरी अने विचार करवा लाग्यो के महानिपुण एवा हरिबलने ज्यारें हुं हणुं, त्यारें ए बे स्त्री म्हारे वशवर्ती थाय. एम चिंतवी राजा कारण जावने गोपवतो थको था हरथी हरिबलने सत्कार करी पोताने घेर गयो.

पत्नी दुर्मतियोनो अवसर एवो जे दुष्ट प्रधान ते राजाना मननो आ शय जाणीने राजाने कहेतो हवो, जे ए बे स्त्रीयो तमारी उपर राजी छे तें पें करीनेज जमती वखतें रागें करीने तमारी नवनवी चतुराइयें बे जमीदें नकि करी. एवां प्रधाननां वचन सांजलीने राजा घमणो कामातुर थइ ध णी रीस पाम्यो थको हरिबलने मारवानो उपाय मंत्रीने पूछतो हवो. तेवा

रें जेम खलपुरुष अवसर पामीने हर्षित थाय,तेम प्रधान पण अवसर पामीने रीज्यो थको हरिबलने मारवानुं कारण राजाने बतावतो हवो के हे राजन ! हरिबलने यम राजाने तेडवानेमिषें अग्निमां प्रवेश करावो. जेथी ते फरी जीवतोज न आवे,ने आपण देखतां वलीने नस्म थाय. राजायें ए प्रधाननो कहेलो उपाय रूडो जाण्यो. दुर्बुद्धिना धणी जे परने कुबुद्धि आपे ले एवा निःकारण वैरी डुष्ट जीवडाने धिक्कार ले.

अन्यदा हरिबलने राजायें सनावडें तेडीने कह्युं जे तमें महारा मित्र गे माटे तमने कहेवुं तो योग्य नथी पण एक कार्य असाध्य ले ते तमारा थीज सधाय तेम ले माटे तमने कहुं लुं जे मारी पुत्रीनो विवाह ले ते उपर यम राजाने किंकरादिक सर्व परिवार संघाते नोतरवो ले तो अग्निमां पेठावि ना यमराजा पासें जवाय तेम ले नहीं. ए कार्य तुं करीश बीजाथी नहीं थाय. ॥ यतः ॥ सिंहस्य साहसगुणः, सुजनस्य घनस्य शशिनश्च ॥ नानोश्च हव्ह भानो रनन्यसाधारणी शक्तिः ॥१॥ नावार्थः– सिंहनी, धैर्यवंतनी, सज्जननी, मेघनी, चंद्रमानी, सूर्यनी तथा अग्निनी, एटलानी असाधारण शक्ति ले बीजानी एवी शक्ति न होय माटे तमें सत्त्ववंतमां मुकुटसमान गे तो महारुं ए कार्य पूर्वनी पेरें साधो. तमारें स्वामीनुं वचन प्रमाण करवुंज जोइयें. एवुं राजानुं वचन सांनलीने हरिबल चित्तनेविषे विचारे ले जे पूर्वनी पेठें प्रधाननी कुबुद्धियें करीने राजायें ए सर्व प्रपंच कर्यो ले एहवो निश्चे करीने कहे ले, के धिक्कार ले ए कुपात्रने में जे नोजन कराव्युं अने सन्मान कर्युं तेनुं ए फल हुं पाम्यो. कुपात्रने दान देवुं, ते डुःखदायी थाय, खलनो उपकार करवो, ते महोटा अवगुणनो हेतु थइ पडे, जेम रोगी पुरुषने मन गमतुं नोजन कराविये, तेथी रोग वधे अने अवगुणनुं हेतु थाय, तेम थयुं. हवे जो हुं राजानो आदेश न करुं, तो पूर्वे लंका गमननी महारी वात सर्व मिथ्या थाय ? एम विचारी राजानी वात प्रमाण करी.

पली हरिबल राजानो विषम आदेश पोतानी बे प्रियाने कहेतो हवो. ते बे स्त्रीयो हरिबलनुं वचन सांनलीने उलंनो देती कहेवा लागीयो के हे स्वामिनाथ ? पूर्वे अमें तमने वार्या हता तो पण तमोयें राजाने जमवा तेड्या, तेथी जुवो था केवो अनर्थ थयो ? वली स्त्रीयो कहे ले के तमोने क्षेमकुशल रहो, तमो चिरंजीवी रहो अने तमो तमारी बुद्धियें करीने ए सर्व

कार्य साधशो ! हवे राजायें नगर बहार एक मह्होटी चय खडकावी ने अग्नियें प्रज्ज्वलित करी. तेथी जाणीयें राजा पोताना यश रूप सर्व धनने बालवा माटेज हरिबलना शरीरने बालवा इछतो होय नहि? पछी हरिबलने बहु मान देखाडवा माटे राजा, पोताना सर्व परिवार तथा प्रधानादि संघातें हरिबलने घेरथी तेडीने चिता समीपें आव्यो. हवे नगरनां सर्व लोकोयें कोलाहल करतां राजा तथा प्रधानने उलंनो देतां, हाहाकार करतां, कौतुक जोते थके हरिबलने अग्निमां प्रवेश करतो दीठो. ते चयमां पडतां वेंतज सर्वना देखतां नस्म थइ गयो. तें हरिबलना बलि जवाथी सर्व नगरनां लोकोने अत्यंत शोक थयो, अने राजा तथा प्रधानने अति हर्ष थयो.

हवे लोक सर्वे हरिबलनी प्रशंसा करे छे, अने राजा तथा प्रधाननी निंदा करे छे. हरिबल एटले सिंहना सरखुं बल तथा हरिबल एटले विष्णुना सरखुं बल तेमज इंद्रना सरखा तेजने धारण करनार हतो, एवा प्रतापी पुरुषने राजा तथा प्रधाने कपटथी मार्यो, ते बहुज खोटुं काम कर्युं!!! ते अतुल स्वरूपवान् एवी ललनानी रूपलक्ष्मीनी लालचें राजायें एहवुं कर्युं. माटे एना सरखो अधर्मी बीजो कोइ नहीं जेम सडी गयेला कलेवरमांथी डुर्गंध विस्तरे छे,तेम राजाना अधर्मनो अपकीर्त्ति रूप डुर्गंध विस्तरतो हवो.

हवे हरिबलें अग्निमांहे पडतां थकांज सुस्थित देवताने संनार्यो,तेना सान्निध्य थकी लगारमात्र पण शरीरें पीडा थइ नहिं जेम सुवर्ण तपाव्युं दीप्ति पामे,तेम हरिबल पण कांतियें करी दीपतो हवो. अंजन सिद्धिनी पेठें तत्काल चयमांथी नीकलीने अदृश्य थको एकांतें रह्यो. अने रात्रि पडी,एटले पोताने घेर आव्यो. हरिबलने देखीने तेनी बेहु स्त्रीयो प्रमुदित थइ,विस्मय पामी थकी पोताना आत्माने धन्य मानती तुंबडामांहीथी अमृत छांटती हवी. तेणे करीने हरिबलनुं शरीर देवता सरिखुं थतुं हवुं. पुण्यना उदयथी शुं न संनवे? पुण्यवंत पुरुषने डुर्जन लोक, कष्टना समुद्रमां नाखे, तेज सुखनो समुद्र थाय. ए रीतें पुण्यवंतने आपदा ते संपदा रूप थाय, जेम अगरने आगमां नाखीयें तो उलटी सुगंधता विस्तारे.

हवे हरिबल, पोतानी बे प्रिया साथें प्रेमआलाप करे छे. तेटले राजा कंदर्पज्वरें पीड्यो थको अत्यंत मदोन्मत्त थइने हरिबलना घरने विषे आव्यो. तेने आवतो जोइने ते बे स्त्रीयो हरिबलने कहेती हवी. के तमें घरमां

गुप्त रहीने अमारी बे जणीयोनी चतुराइ तथा महापण जुवो. जे स्त्रीयो शुं करे ठे ? हविलें पण तेमज कखुं एटले राजा आव्यो, अने ते बे जणीयो राजाने आदर सन्मान तथा आसन आपवादिक सर्व उचित साचवती हवी. अने राजाने पूछती हवी. के हे स्वामी ! आ अवसरें आपने आंहीं आव्यानुं शुं प्रयोजन हतुं ? तेवारें राजा घेलानी पेठें हसतो अतिशय उल्लास पामतो कहेवा लाग्यो के हे कामिनीयो ! तमें शुं नथी जाणतीयो जे हुं तमने माहरे घेर तेडी जवा आव्यो छुं ? माटे चालो पधारो. एहवुं राजानुं वचन सांजलीने ते बन्ने जणीयो कहेती हवी. के हे राजन् ! ए ता हरुं बोलवुं उचित नथी तुं सेवक जननो बाप सरखो ठो. जे लोक अनर्थ करता होय, तेने तुं वारी राखे तो तुं पोतेंज अनर्थ करे ठे. ते तुजने को ण वारे ! परस्त्री जो देवतानी स्त्री सरखी सरूपवाली होय, तो पण शीघ्र परहरवी ! तेमां वली सेवकनी स्त्री तो पुत्रीनी पेठें तथा पुत्र वहूनी पे ठें विशेषें ठांमवी जोइयें. राजा जे ठे, ते प्रजाने अन्याय करतां देखी दंम क रीने वारी राखे, पण जेवारें राजा पोतेंज अन्याय करे, तेवारें तेने कोण वारवा समर्थ थाय ? जे चोकी करे, तेज चोरी करे ? जे वलावीया हो य, तेज धाडी थइने संघने लुंटे ? पाणीथकी जेवारें अग्नि उठें, सूर्य थ की जेवारें अंधकार व्यापे, तेवारें शो उपाय थाय ? तेमाटे तुजने ए शी घेलठा थइ ठे, जे तुं अमारी वांछा करे ठे ? आ तारी वर्त्तणूकथी अमा रां प्राण जाशे, तो जावा देशुं तो पण अमें अमारा शीलने मलिन कर शुं नहीं ? ॥ यतः ॥ वरं शृंगोत्तुंगाद्गुरुशिखरिणः क्वापि विषमे, पतित्वायं कायः कठिनदृषदंतर्विदलितः ॥ वरं न्यस्तोहस्तः फणिपतिमुखे तीक्ष्ण दशने, वरं वन्हौ पातस्तदपि न वरः शीलविलयः ॥ १ ॥ जावार्थः–उं चां ठे शिखर जेनां एवा महोटा जे पर्वत तेना विषम प्रदेशने विषे पडी ने आ कायाने कठिण पाषाणमांहे दली नाखवी ते श्रेष्ठ ठे, वली तीखा दांतवाला शेषनागना मुखमां हाथ घालवो, ते श्रेष्ठ ठे, तथा अग्निने वि षे पडवुं ते श्रेष्ठ ठे, पण शीलनो लोप करवो, ते श्रेष्ट नथी ॥ १ ॥

ते कारण माटे हे राजन् ! अत्यंत कडुक ठे विपाक जेना एवा पर स्त्री संजोगना पापथकी तुं विराम पाम. ॥ तडुक्तं ॥ सुकृते सत्यपि कर्म णि,दुर्नितिरेवांतरे श्रियं ॥ हरति तैलेद्धुकेऽपि हि,दीपशिखां हरति वाता

ली ॥ १ ॥ नावार्थः—जेम दीवानी शिखाने तेल पोहोचे ले तो पण तेने वायरो हणी नाखे ले, तेम मनुष्यने सुकृत रूप कर्म वते पण वचमां अन्याय आवीने तेनी लक्ष्मीने हणी नाखे ले ॥ १ ॥

माटे हे राजन्! मांगलिकने अर्थें अन्याय मार्ग गंमवो नें न्याय मार्गें वर्त्तवुं. कारण के न्यायमार्गे जे ले, ते सर्व संपदानुं मूल ले ॥ यतः ॥ डुमेषु सलिलं सर्पि, र्नरेषु मदने मनः ॥ विद्याखन्यसनन्यायः, श्रियामायुः प्रकीर्त्तितम् ॥ १ ॥ श्रुतेन बुद्धिः सुकृतेन विज्ञता, मदनेन नारी सलिलेन निम्नगा ॥ निशा शशांकेन धृतिः समाधिना, नयेन चालंक्रियते नरेंद्रता ॥ २ ॥ नावार्थः—वृक्षने विषे पाणी, पुरुषने विषे घृत, कामने विषे मन, विद्याज्यासमां न्यायनुं जाणवुं, लक्ष्मीने विषे पूर्ण आयु शोनाकारी ले ॥ १ ॥ ज्ञाने करी बुद्धि शोने ले, सुकृतपणे निपुणता शोने ले, कंदर्पें करी स्त्री शोने ले, जलें करी नदी शोने ले, चंड्मायें करी रात्रि शोने ले. समाधिपणे संतोष शोने ले, अने न्यायें करी राजा शोने ले ॥ २ ॥

एवी रीतें हरिबलनी स्त्रीयोयें नव नवी युक्तियें करीने राजाने समजाव्यो, पण जेम महाज्वरने विषे औषध मिथ्यानूत थाय तेम राजा समज्यो नहिं. हवे राजा कंदर्पनी पीडायें पीडाणो थको कहेतो हवो. के हे प्रियाउ! हुं राजा उतां तमने आटली प्रार्थना करुं बुं तो पण तमें नथी मानतीयो, पण हवे तमारो नरतार जीवतो आवे, एवी आशा तमारे करवीज नहीं. तमारें अर्थें में तेने बाली नस्म कर्यो ले. एटला माटे तमें मुजने तस्यानापन्न स्वामीरूप मानो? तमारा सुख डुःखनो हेतु हवे हुं बुं. अने तमें महारे वश थो, जो तमें महारुं कह्युं नहीं मानो तो बलात्कारें पण तमने ग्रहण करीश, अमें असमर्थ थइयें तेयें. माटे तमो तमारी इछायें मारी पासे जो आवो तो घणुंज रुडुं ले, तमारे अमारे महोटो स्नेह थाशे!

एवां राजानां वचन सांनलीने स्त्रीयो कहेती हवी के धिक्कार पडो तुजने जेमाटे धीठा कागडानी पेठें कटुक वचनें निषेध्यो थको पण कपटमां निपुण थइ साहामो एम बोले ले? माटे जा पापी! अमाराथी दूर रहे! नहीं तो तुं तहारा महोटा पापनुं फल हमणांज पामीश!!!

एवां स्त्रीयोनां कटुक वचन सांनलीने जेवामां राजा बालात्कार करवा जाय ले, एवामां तो कुसुमश्रीयें विद्याने बलें राजाने तत्काल चोरनी

पेठें आकरा बंधने बांधी लीधो, अने बांधीने जेम तेना दांत त्रूटी पडे, तेवी रीतें धरतीनि विषे तेने पाडी नाख्यो. तेथी तेज वखत राजाना दांत पण पडी गया. अहिं कवि उत्प्रेक्षा करे छे. केः—ते दांतोयें विचार्युं जे अमें निर्मल छैयें, वली सर्वदा उपकारी छैयें, अने आ राजा तो मलिन छे, बीजाने कष्टनो करनार छे, माटे आपणे मलिनजननो संग न करवो. एम चिंतवी राजाने छोडी जूदा पडी गया! वली बीजी पण उत्प्रेक्षा करे छे, के कुःखे निग्रह करवा योग्य एवो कामरूप जे ग्रह, ते पण तत्काल राजा ना अहंकाररूप ग्रहनी साथेंज जाणे अत्यंत जय पाम्यो न होय? तेम राजाना दांतनी साथें ते पण तत्काल नाश पामतो हवो.

हवे आकरा पाशनुं बंधन तथा दांतनुं पडवुं, ते बे वानाथी उदय पामी जे पीडा, तेणे करीने कुःखनी अवस्थाने प्राप्त थयो एवो राजा अत्यंत मूर्खनी पेठें हलवे हलवे आक्रंद करतो हवो. ते कालें राजा, मुखमांथी लालनुं पडवुं, आक्रंद करवुं, दांतनुं पडवुं, शोनारहितपणुं, इत्यादिक अवस्थायें करी तरुण छतां पण जाणीयें वृद्धपणुंज पाम्यो होय नहिं? एवो देखावा लाग्यो. जेम कोइ लाज मेलववाने इछतो छतो मूल पोतानी पुंजीनो पण नाश करी आवे! तेम राजाने थयुं. ॥ उक्तं च ॥ कतिपयदिवसस्थायिनि मदकारणयौवने कुरात्मानः ॥ विदधति तथाऽपराधं, जन्मैव यथा वृथा जवति ॥ ११ ॥ नावार्थः—मद अहंकारनुं करनारुं एवुं रूप, यौवनपणुं ते सर्वथोडा कालसुधी रहे छे, तेने विषे जे कुष्ट बुद्धिवाला अपराध करे छे, ते पोतानो अवतार मिथ्या करे छे ॥ १ ॥

जे परस्त्रीना जोगने विषे जीवे छे, ते आकरी विंटंबना पामे छे. विषें करीने कुष्ट थयेलो एवो जे विषधर तेनी दृष्टियी पण शुं जीवने मरण नथी थतुं? अपि तु थायज छे.

हवे दीनदयामणा मुखें करी आक्रंद करता एवा राजाने देखीने दयाना घररूप स्त्रीओने दया उपनी, तेवारें ते बेमांथी कुसुमश्रीयें राजाने कह्युं के जो पण तुं पापने विषे तत्पर छो, तो पण अमो अपार दयायें करीने कोमल छैयें, तेथी आ लोकना कुःखथी मुक्त करवा माटे तो अमें तुजने बंध नथी मूकीयें छैयें. पण परजवने विषे ए पापकर्मे करीने वारंवार तुं नरकादिकमां जइश, ते कुःखथी अमें मूकाववाने समर्थ नथी. माटे हवे फरीथी नुं

एवुं काम करीश नही. एम कही विद्याने वलें कुसुमश्रीयें वेगे करी राजाने बंधनमुक्त कस्यो. ते मूर्त्तिमंत महोटा कर्मोथीज जाणे मूकाणो होय नहीं!

पठी राजा शीघ्रपणे स्वस्थ अंग करी सावधान थइ पृथ्वी उपर वेगे थको कहेतो हवो के हरिवलनी स्त्रीयोना प्रसादथकी शुं डुःप्राप्य थाय ठे? अर्थात् सर्व प्राप्त थायज अने डुःख पण टले. एम कही अतिशयपणे बहुशोच करतो थको कांइक पोतानी आंख्यो ढांकीने मंदमंदगतियें राजा तिहांथी निकल्यो, अने मार्गमां घणो पश्चात्ताप करतो हवो केः- अरे हुं घणो वगोवाणो! एम विचारतो गुप्तपणे पोताने घेर आव्यो. तिहां बाह्य सुखना आपनारा एवा अनेक उपाय करीने रात्रि निर्गमन करी. प्रजातें दांत जवाथी लज्जा पामतो थको कांइक मिष करी मुख ढांकी राजसनायें आवी वेठो. अने ठानी रीतें सर्व पोतानी वात मंत्रीने कही, तेथी मंत्रीयें पण सर्व समाचार जाण्या. तेवारें जेम तत्त्वनो जाणपुरुष संसारनुं स्वरूप विचारे, तेम मंत्री पण विचारतो थको कांइक नय, कांइक कौतुक अने कांइक करुणा, ए त्रणवाना समकालें पामतो हवो.

हवे हरिवलें पोतानी स्त्रीयोनुं करेखुं अत्यंत विचित्र चरित्र जोयुं,राजा घरथकी गया पठी स्त्रीयो प्रत्यें कहेतो हवो के तमारे अघटितकार्यना करनार राजाने एमज करवुं उचित हतुं. कारण के मूर्ख होय, ते आस्फाल्या विना अने अरहो परहो कस्याविना पाधरो थायज नही! जेम हीणो सारथि रथने उन्मार्गे चलावे,तेम कपटी मंत्रीयेंज राजाने डुर्बुद्धि देइने उन्मार्गे नाख्यो ॥ यतः ॥ नृपतिर्नरश्च नारी, तुरगस्तंत्री च शास्त्रमथ शस्त्रं ॥ चारुत्वाचारुत्वे, स्यातामेषां परायत्ते ॥ १ ॥ वल्लीनरिंद चित्तं, वरकाणं पाणियं च महिला उ ॥ तह य वच्चंति सया, यच्चय धुत्तेहिं निज्जंति ॥ २ ॥ नावार्थः—राजा, पुरुष, स्त्री, अश्व, वीणा, शास्त्र, तथा शस्त्र, एटलानुं सुंदरपणुं अने हीनपणुं ते सघलुं परने वश होय ठे एटले जेवा तेने सोबती मले, तेवा ते शोजा पामे ॥ १ ॥ वली कह्युं ठे के वेलडी, राजा, मन, व्याख्यान तथा पाणी अने स्त्रीयो एटला जन तिहांसुधी पोताने मार्गे चाले, के ज्यांसुधी तेने धूर्त्त नथी मल्या. अर्थात् ते सर्व, नीच, जडनी सोबतें हीनपणाने पामे ठे, तथा उत्तमनी संगतिथी उत्तमपणुं नजे ठे ॥ २ ॥

माटे जेम विषमज्वर विषम सन्निपातें करी मल्यो थको डुःप्रतिकार

थाय,तेनो उपाय जेम कुलने थाय,तेम दुष्टमंत्रीयें ए राजाने कष्टमां नाख्यो छे. माटे प्रथम ते प्रधाननो कांइक उपाय करवो युक्त छे. जिहांसुधी ए दुष्टपरिणामी मंत्री जीवतो हशे, तिहांसुधी ते पोतानी प्रकृति मूकशे नहीं माटे ए अनर्थना मूलने समूलुंज काढी नाखवो जे दया करनारनो घात करे, तो तेनी उपर शी कृपा करवी? माटे अन्याय कारक ए प्रधान हणवा योग्य छे. कह्युं छे के दुष्टने दमवो अने शिष्ट जना जननी प्रतिपालना करवी, ए न्याय मार्ग छे. एटला माटे ते प्रधाननो निग्रह करवाने कांइक कपट रचना करवी. ए मंत्रीनुं करेलुं कपट छे, तेज मार्गें आपणने चालवुं योग्य छे. कारण के कपटीने तो कपटथीज वश करवो. कविपण कहे छे ॥ व्रजंति ते मूढधियः पराजवं, जवंति मायाविषु ये न मायिनः ॥ प्रविश्य निघ्नंति शठास्तथा विधा, नसंवृतांगान्निशिताइवेषवः ॥१॥ जावार्थः– जे कपटी पुरुषने विषे कपटपणुं नथी करता, ते मूर्खबुद्धिना धणी पराजव प्रत्यें पामे छे. अने ते पुरुषना हृदयमां प्रवेश करीने तेने हणे छे तेनी उपर दृष्टांत कहे छे. जेम तीक्ष्ण बाणो, जेणे बखतर प्रमुख पहेर्युं नथी एवा पुरुषना हृदयमांहे पेसीनें प्राण ले छे? विचार करनारानो विचार चार कानथी थाय छे, तो सघले प्रशंसवा योग्य थाय छे. अने जो छ काने थाय, तो वली विशेष प्रशंसनीय थाय छे. तिहां फलने आपे छे॥२॥ पछी ते छकाननो मंत्र करवाने अर्थें हरिबल समुद्रदेवताने संजारतो हवो, जेटले संजाख्यो के ते देवें आवीने हरिबलनो अतिअद्भुत वेश बनाव्यो. देवता संबंधि वस्त्राजरण पहेरावीने दिव्यस्वरूपवान् कर्यो, तेमज बीजो एक जयंकररूप वालो यमराजानो छडिदार बनाव्यो, तेने सार्थे लइने प्रजातें हरिबल राजसजाने विषे गयो. तिहां हर्ष सहित राजाने नमस्कार करी उजो रह्यो. इंइसरखा एवा हरिबलने स्वर्गथी आव्यो देखीने राजा तथा सर्व पर्षदानां लोको विस्मय पामतां हवां. राजा पोताना अंतःकरणमां विचार करवा लाग्यो के धिक्कार छे पापसहित मंत्रीना वचनने जेमाटे में आ हरिबलने साक्षात् बाली राख कर्यो हतो, ते क्यांथी आवी उजो रह्यो.

हवे राजा हरिबलने पूछे छे जे तुं यमना घरथी आहीं केम आव्यो? ने तारी सार्थे आ पुरुष कोण छे? एम पूछवाथी हरिबल कहेतो हवो के हे राजन्! जेवो हुं चयमां पडीने बली जस्म थयो. तेवोज हुं यमराजाना

दरबारमां गयो, ने त्यां यमराजानां किंकरें मारो सर्व व्यतिकर यमराजाने कह्यो, ते सांजलीने यमराजायें म्हारी उपर तुष्टमान थइने तरत जीवतो कर्यो, ते यमना प्रजावथी माहरुं अति अद्भुत रूप थयुं. एक कष्ट ने बीजुं सत्त्व ते बे थकी शुं डुर्लन ठे ? सत्त्ववंतना कष्टें करी तुष्टमान थयेला देवता थकी सत्पुरुषने मनोवांछित केम न होय ? होयज. हवे यमराजायें मारा थी कहेवाय पण नहिं तेवी, तथा मनने पण अगोचर एवी जात जातनी झद्धि मुफने देखाडी पण हुं कइ जोउं ने कइ न जोउं ! एक जोउं त्यां बीजी जुली जाउं, त्रीजी जोउं तो बीजी जुली जाउं, चोथी जोउं तो त्रीजी जुली जाउं ! एवो हुं थइगयो. वली हे राजन् ! अहंकारें करीने इंद्रनी नगरीने जीते एवी संयमनी नामें यमराजानी नगरी ठे, तिहां धर्म राजा राज्य करे ने, तेमां पुण्यवंत लोक वसे ठे, तेनी तेजसी एवे नामें शुल ग्री राजा ठे. ते सनामां ताम्रचूड एवे नामें दंरूधर ठे, ते लेखण, शाइ, ने पुस्तकने घार हाथने विषे धरे ठे. इंद्रादिक सकल देवताउ पण ते मराजानी सेवामां सावधान रहे ठे. विष्णु, ब्रह्मा अने महेश, ते पण मराजाने संतोष राखवा माटे घणुं कष्ट सहे ठे. परमयोगीइ सरखा एहनी बीकथी योगाभ्यासने जजे ठे. त्रण लोक जे ठे, ते तेहनो पेरें सत्कार करे ठे, माठा अंधकारना नाशनो प्रसवनार एवो सूर्य तेनो रिता ने, तथा संज्ञावंत जे जीवमां मुख्य एवी संज्ञावती नामें तेमनी ता ने, ने शनिश्चर एहवे नामे जाइ ठे, जे वज्रनी पेरें जगतने विषे डुःसह ने, तथा श्याम ठे तो पण नूलोकने पवित्र करनारी एवी नामें तेनी एक बेन ठे सर्वने देषकारी धूम्रमुखी एवी धूमोर्णा नामें पटराणी ने. मरण पामेलाने उत्तम अने धीरपुरुषोने स्वंधने विषे योग्य एटले जगत्मां जेने लोको गाडी कहे ने, ते जेनुं वाहन ने जगतना लोक जेने घणो आदर आपे ने एवो वैद्युत एवे नामें तेनो दरोगोसो ठे, चंम अने महाचंम एवे नामें बे तेना दासो ठे, गुप्त नामें तेनो लेखक ने, जे त्रण लोकना जननुं रूडुं तथा मातुं बेठो बेठो लखे ने, एवी झद्धिनो धणी यम राजा तूठो थको गयो ठे, ने कहो तो यम ते यमज ने, एम लोको पण कहे ने ॥ यस्मिन्रुष्टे नयं नास्ति, तुष्टे नास्ति धनागमः ॥ निग्रहानुग्रहोनास्ति,

जातः किं करिष्यति ॥ १ ॥ भावार्थः—जेने रूठे थके नय न होय,अने जेने तूठे थके धननुं आगमन न थाय, जेने निग्रह अने अनुग्रह ए बेहु नथी ते उत्पन्न थइने शुं करशे ? तेथी कांइ न थाय ॥ १ ॥ एहवी यमराजानी रुद्धि देखीने में महारी दृष्टिने सफल करी मानी. लोक पण एम कहे छे के घणुं जीवीयें तो घणुं देखीयें.

हवे हे राजन् ! में यमराजाने घणी युक्तियें करीने आपना नोतरानी निमंत्रणा करी, तेवारें ते मने प्रीतियें पूछो थको कहेतो हवो जे राजानो अति आदर छे, तो हुं आवीश, पण एक वात तुने कहुं छुं जे तारो राजा मारो मित्र छे, मारो मुरबी छे,ने मारे ते घणी वात छे, माटे ते जो तेना कुटुंबपरिवार तथा मंत्री प्रमुख सकल सेना सहित मारी पासें आवे, तो हुं तेनी नक्ति करुं ! एवी मने होंश छे. तेमाटे यमराजायें मने वारंवार घणुं करीने कह्युं छे, के तुं एक वार मारा मित्रने कुटुंबसहित मारी पासें जरूर मोकलजे, एम कहीने मने दिव्य अलंकार तथा वस्त्रादिक दइने घणा आदर सहित घणी दिव्यरूपनी धरनारी एवी अनेक देवांगनाउं परणाववा मांमी. पण ते परणवा में नाकारो कह्यो तेवारें यमराजायें छेवट एवुं कह्युं के एमांथी एक कन्यानुं तमें पाणिग्रहण करो के जेथी हुं कृतार्थ थाउं. तो पण में तेने कह्युं के मारे एकेनो पण खप नथी,मात्र महारा स्वामीनुं शिवा हसंबंधि कारण छे माटे तमने तेडवा सारु आव्यो छुं. ने ते देवांगनाउं राजा तथा प्रधानने देशो, एटले मारे संतोष छे, कारण के ए कन्या तेनेज योग्य छे. वली शत्रुयें करेला बंधनने विषे, वधने विषे, युद्धने विषे, कोट लेवाने विषे, घरने विषे,उत्सवने विषे, जिहां सेवक कष्ट नोगवे, ते कष्टनुं फल सघलुं स्वामीने होय. एहवुं में कह्युं,त्यारें यमराजा बोल्या जे तुं राजा प्रमुखने इहां उतावले मोकल,एम कही घणु मान दइ मने विदाय कस्यो.

हवे यमराजायें तमने तेडवाने माटे तथा मार्ग देखाडवाने तथा तमारा बहु मानने अर्थें वैद्युत नामें पोताना छडीदारने मारी सायें मोकल्यो छे. माटे तमें हवे तेनी सायें शीघ्रतायी जाउं, तमारे त्यां जवुं घटे छे. पछी हरिबलना बोलवा प्रमाणें ते वैद्युत छडीदारें पण विशेषपणे एमज कह्युं तेवारें राजा प्रमुख सर्व सनायें विचार्युं जे एमां कांइ खोटुं नथी सर्व सत्य छे. महापूर्त एवो जे मंत्री ते तो वली देवनी पेरेंज सत्य करीने

मानतो हवो. आकरुं कपट छे, तेने ब्रह्मा पण जाणे नहिं. हवे राजा ने प्रधान आदे देइ घणा लोक यमने घेर जवाने उजमाल थयां. यम जानुं नाम लेतां पण भय उपजे पण ते समयें तो सहुने कौतुक जोवानुं ज्ञान थयुं. लोभीया प्राणी शुं न करें? सर्व कोइमां पहेलों कह्युं पहेलो हुं जाउं बीजायें कह्युं पहेलो हुं जाउं एम एक एकथी आगल यमने घेर जवा माटे यार थया राजाने पूर्वे जे दांत पड्यायकी पीडा उपनी छे ते यमराजा पासे थी मुजने रुद्धि मलशे एवा लोभना वशथकी ते समयवेदना किहांए जती रही अने राजा यमने घेर जवामाटे सज्ज थयो तथा राजायकी पण पहेलां प्रधान तेयार थयो. तेमज सभानां लोक तथा नगरना लोक पण मांहोमांहे जवाने उत्सुक थयां. सर्वेनी मति देवताना प्रभावथी हणाती हती! केटलाएक देवकन्या परणवा तथा घणुं द्रव्य अने घणां आभूषण ना लोभयकी, केटलाएक कौतुकजोवाने अर्थे एम नगरनां लोक राजानी साथें नगरथी बाहेर निकलता हवां. जूर्ड लोभनी राजधानी कहेवी छे!

हवे राजाना आदेशथी अत्यंत भयंकर बीहामणी एवी महोटी चय खावी अग्नि सलगावी. रुद्धि मलवी तो वेगली छे परंतु भस्मथवाना तो नि भय छे तथापि ते काले एकाग्रचित्तें सर्व कोइ भस्म थावाने उजमाल थया हवा जुवो संसारनुं स्वरूप कहेवुं छे? ॥ यतः ॥ जा दवे होइ मई, अहवा तर लीसु रूपवंतीसु ॥ ताजइ जिणवर धम्मे, करमलयञ्छिआ सिद्धी ॥ १ ॥

भावार्थः– जेवी द्रव्योपार्जनने विषे बुद्धि रहे छे, अथवा रूपवंती स्त्रीने विषे जेहवुं मन रहे छे, तेवी मति जो वीतरागना धर्मने विषे रहे, तो हाथनी हथेलीमां मोक्ष जाणवो ॥ १ ॥ जाणे मदिरा पीधी होय नहिं शुं? तेम संसार सुखना अभिलाषी एहवा ते लोभना वशथकी भयनो त्याग करीने गर्जना करता हवा, केटलाएक नाचता हवा, केटला एक गाता हवा, केटलाएक हसता हवा, अने चयमां पडवाने एकएकथी उतावला थता हवा, ने कोइ हरिबलने दया भयनी तेयारें विचारवा लाग्यो जे में कुबुद्धि करी महोटो अनर्थ मांड्यो छे ए अपराधें करीनें मुज पापीने नरकमां पण क्यां ठेकाणुं मलशे नहिं? धिक्कार छे मुजने अपराधीनें देवी एज उत्तमनुं हृदय छे, भला भूंडानो जे विनाश समजे नहीं तेनुं जाणपणुं कांइ रहे नहीं.

हवे शुं थशे उपाय करूं, के जेथी ए सर्वलोक उगरे? एवो हरिबल

विचार करे ले, तेटलामां कारिमो यमराजानो ढडीदार बोल्यो जे जेटला अग्निमां पडवाने तैय्यार थया हो, ते सर्वे थंजो, हे भाइउं! जो तमे फल ना अनिलाषी हो, तो उतावला न थाउं, कारण के अमारो स्वामी विषम ले. तेमाटे प्रथम जे कोइ राजानो अतिमानीतो होय, ते आगलथी माहरी साथे पडे. त्यारपठी राजा पडे, त्यारपठी सर्वे प्रजा पडे, एहवुं सांनलीने प्रधाने मनमां विचार कर्यो जे हुं आगलथी पडुं. तो मुजने निश्चय इष्ट फल थाय. कविकहे ले के, जे मूर्ख होय ते संपदाने अनिलाषे प्रथम आ पदामध्यें पडवुं पण न विचारे. एवो विचार तो कोइक बुद्धिमंत होय,तेने ज होय, के हुं अग्निमां केम पडुं? घणाने मतिनो विपर्यास होय ले जे संप दानी प्राप्तिने विषे आगल जइये, विपदानी प्राप्तिने विषे पठवाडे रहीयें, पण बुद्धिवंत जे होय,ते बुद्धियें करी पुरुषार्थ साधे,दानने विषे वाहनपर बेसवाने विषे, शय्याने विषे,आस्थानने विषे, नोजनने विषे, स्नाना स्या नकने विषे,लेवाने विषे,देवाने विषे, माधुर्यने विषे, राजा कुलने विषे, एट लाने विषे आगल पडनारने पूर्ण फल थाय. तथा वली शून्यने विषे,अर एयने विषे, पाणि प्रवेशने विषे, संग्रामने विषे, नवनने विषे, गाम उपर चढवाने विषे, हेठे उतरवाने विषे, मार्गने विषे, रात्रिने विषे, एटले ठेका णे आगल जनारो दुःखी थाय. हवे ते मूर्ख प्रधान एम मनमां चिंतवतो ग जाने कहेतो हवो के, हे स्वामिन्! कहो तो पहेलां हुं ढडीदारनी संघाते जाउं? राजायें कीधुं के जाउं. एम राजानी आज्ञा थयाथी जाणीयें स्वर्ग सुख नोगववाज जतो न होय? तेम कृतार्थपणुंज मानतो मनमां हर्ष धर तो थको ते प्रधान, ढडीदार देवतानी साथे विकराल एवी अग्निमां ऊंपा पात करतो हवो, पडतावेंतज जस्म थइ गयो. ते पापबुद्धिनो घणी प्रधा न पोताना मनोरथें यमना घरने विषे महोटे कष्टें जातो हवो.

हवे राजा पण रंगसहित पतंगनी पेरें अग्निमां पडवा जतो हतो, तेट लामां करुणावंत जे हरिबल तेणें राजानो हाथ झाली राख्यो, पडवा न दीधो. तेवारे राजा कहे ले जे तुं कां मुजने अंतराय करे ले? ए सांजली हरि बल राजाप्रत्यें कहेतो हवो, के हे राजन्! हुं जे तमने कहुं, ते स्वस्थ थइने सांनलो. अणविचार्युं जे कार्य करे ले, तेहने अत्यंत आशोकें अने पत्नां के अनर्थ थाय ले. माटे जे निपुण होय तेणे रूडीरीतें जोइ विचारीने

मानतो हवो. आकरुं कपट छे, तेने ब्रह्मा पण जाणे नहिं. हवे र.
ने प्रधान आदे देइ घणा लोक यमने घेर जवाने उजमाल थयां.
जानुं नाम लेतां पण नय उपजे पण ते समयें तो सहुने कौतुक
ज्ञान थयुं. लोनीया प्राणी शुं न करें? सर्व कोइमां पकें कह्युं पहेलो हुं
बीजायें कह्युं पहेलो हुं जाउं एम एक एकथी आगल यमने घेर जवा
यार थया राजाने पूर्वे जे दांत पञ्चायकी पीडा उपनी छे ते यमराजा
थी मुजने रुद्धि मलशे एवा लोनना वशथकी ते समग्रवेदना किहांए
जती हवी अने राजा यमने घेर जवामाटे सज्ज थयो तथा राजाथकी
पहेलां प्रधान तैयार थयो. तेमज सनानां लोक तथा नगरना
मांहोमांहे जवाने उत्सुक थयां. सर्वेनी मति देवताना प्रनावथी हणाणी
हवी! केटलाएक देवकन्या परणवा तथा घणुं ड्व्य अने घणां आनूषण
ना लोनथकी, केटलाएक कौतुकजोवाने अर्थे एम नगरनां लोक राजानी
साथें नगरथी वाहेर निकलता हवां. जूउं लोननी राजधानी कहेवी छे!

हवे राजाना आदेशथी अत्यंत नयंकर बीहामणी एवी महोटी चय र
चावी अग्नि सलगावी. रुद्धि मलवी तो वेगली छे परंतु नस्मथवाना तो नि
श्चय छे तथापि ते कालें एकाग्रचित्तें सर्व कोइ नस्म थावाने उजमाल थता
हवा जुवो संसारनुं स्वरूप कहेवुं छे? ॥ यतः ॥ जा दव्वे होइ मई,अहवा तरु
णीसु रूपवंतीसु ॥ ताजई जिणवर धम्मे, करमलयत्थंछिआ सिद्धी ॥ १ ॥

नावार्थः– जेवी ड्व्योपार्जनने विषे बुद्धि रहे छे, अथवा रूपवंती
स्त्रीने विषे जेहवुं मन रहे छे, तेवी मति जो वीतरागना धर्मने विषे रहे,
तो हाथनी हथेलीमां मोक्ष जाणवो ॥ १ ॥ जाणे मदिरा पीधी होय नहि
शुं? तेम संसार सुखना अनिलाषी एहवा ते लोनना वशथकी नवनवे व
चनें करीने गर्जना करता हवा, केटलाएक नाचता हवा, केटला एक गाता ह
वा, केटलाक हसता हवा, अने चयमां पडवाने एकएकथी उतावला थ
या, ते जोइ हरिबलने दया उपनी तेवारें विचारवा लाग्यो जे में कुबुद्धि
करी महोटो अनर्थ मांम्यो छे ए अपराधें करीनें मुज पापीने नरकमां प
ण्यां ठेकाणुं मलशे नहिं? शिक्षा देवी,ते अपराधीनें देवी एज उत्तमनुं ल
क्षण छे,नला बुंमानो जे विनाग समजे नहीं तेनुं जाणपणुं कांइ रहे नहीं.

हवे इहां श्यो उपाय करुं, के जेथी ए सर्वलोक उगरे? एवो हरिबल

विचार करे छे, तेटलामां कारिमो यमराजानो छडीदार बोल्यो जे जेटला अग्निमां पडवाने तैय्यार थया छो, ते सर्व थंनो, हे नाइउं! जो तमे फल ना अनिलापी हो, तो उतावला न थाउं, कारण के अमारो स्वामी विपम छे. तेमाटे प्रथम जे कोइ राजानो अतिमानीतो होय, ते आगलथी माहरी सार्थे पडे. त्यारपछी राजा पडे, त्यारपछी सर्व प्रजा पडे, एहवुं सांनलीने प्रधाने मनमां विचार कखो जे हुं आगलथी पडुं, तो मुफने निश्चय इष्ट फल थाय. कविकहे छे के, जे मूर्ख होय ते संपदाने अनिलापें प्रथम आ पदामध्यें पडवुं पण न विचारे. एवो विचार तो कोइक बुद्धिमंत होय,तेने ज होय, के हुं अग्निमां केम पडुं? घणाने मतिनो विपर्यास होय छे जे संप दानी प्राप्तिने विपे आगल जइये, विपदानी प्राप्तिने विपे पछवाडे रहीयें, पण बुद्धिवंत जे होय,ते बुद्धियें करी पुरुपार्थ साधे, दानने विपे वाहनपर वेसवाने विपे, शय्याने विपे,आख्याननने विपे, नोजनने विपे, सनाना स्था नकने विपे,लेवाने विपे,देवाने विपे, माधुर्यने विपे, राजा कुलने विपे, एट लाने विपे आगल पडनारने पूर्ण फल थाय. तथा वली शून्यने विपे,अर ण्यने विपे, पाणि प्रवेशने विपे, संग्रामने विपे, नवनने विपे, गाम उपर चढवाने विपे, हेठे उतरवाने विपे, मार्गने विपे, रात्रिने विपे, एटले ठेका णे आगल जनारो कुखी थाय. हवे ते मूर्ख प्रधान एम मनमां चिंतवतो रा जाने कहेतो हवो के, हे स्वामिन्! कहो तो पहेलां हुं छडीदारनी संघाते जावं? राजायें कीधुं के जाउं. एम राजानी आज्ञा पयाथी जाणीयें स्वर्ग सुख नोगववाज जतो न होय? तेम कृतार्थपणुंज मानतो मनमां हर्प धर तो थको ते प्रधान, छडीदार देवतानी सार्थे विकराल एवी अग्निमां कंपा पात करतो हवो, पडतावेंतज नस्म थइ गयो. ते पापबुद्धिनो धणी प्रधा न पोताना मनोरथें यमना घरने विपे महोटे कष्टें जातो हवो.

हवे राजा पण रंगसहित पतंगनी पेरें अग्निमां पडवा जतो हतो, तेट लामां करुणावंत जे हरिवल तेणें राजानो हाथ जाली राख्यो, पडया न दीधो. तेवारें राजा कहे छे जे तुं कां मुफने अंतराय करे छे? ए सांनली हरि वल राजाप्रत्यें कहेतो हवो, के हे राजन्! हुं जे तमने कहुं, ते स्वस्थ थइने सांनलो. अणविचार्युं जे कार्य करे छे, तेहने अत्यंत आलोकें अने परलो कें अनर्थ थाय छे. माटे जे निपुण होय तेणे रूडीरीतें जोइ विचारीने

काम करवुं. हे स्वामी यमने मलवानी वात साची म जाणो. तमें क्यां पण मुवा जीवता थया एवुं सांजल्युं ठे? मृत्यु पाम्यो,तेहने देवता पण जी वाडवाने समर्थ नथी तो वली बीजो तो क्यांथीज होय! ए सघलुं में नि पुणनानुं कपट प्रगट कीधुं ठे, कारण के कुबुद्धि एवो मंत्री तेणें कूडी प्रपंच रचना करीने वारंवार प्राणांत संकट मांहे मुऊने नाख्यो हतो,तेमज तम ने पण डुःखमांही नाख्या, तमारा दांत पडाव्या,तेनी तमोने महोटी वेदना थइ. इत्यादिक हेराजन्! ते पापीयें महाडुःख दीधुं. तुम सरखा प्राणीने डुर्बुद्धि दीधी.तम जेवा सुजनने परद्रोह, परस्त्रीना लालची कस्या. कारण के दुष्ट मंत्रीथी राजा डुःख पामे, ने सुमंत्रीथी राजा सुख पामे, एटला माटे कपट रचना करीने डुष्ट प्रधानने में अग्निमांहे नाखी नस्म कीधो ठे कयुं ने. वली अनें वेरी ए बे न्हाना होय त्यांथीज ठेदवा पण वधवा देवा नहीं, तमें तो मारा स्वामी ठो! माटे हुं तमने अग्नि मांहे केम पडवा दउं? हुं तो इति शेरे जेमाटे कह्युं ने जे, स्वामीनो द्रोह करवो,ते महोटुं पाप ठे. बीजा नो पण करेलो द्रोह कुलना समूहने पमाडे ठे तो मित्र, स्वामी अने गुरु नो द्रोह कस्याथी महाडुःख पामीयें,एमां तो शुं आश्चर्य ठे? एहवी वाणी हरिबलना मुखथकी सांनलीने राजा अत्यंत शंका पाम्यो, अने लाग्यो थको विचार करतो हवो के हा!! ए हरिबल महारुं सघलुं डुश्चेष्टित जाणे ठे? राजा तेज वेलायें घणी लज्जायी नीचुं मुख करी शून्य मनथको बनो रह्यो. जाणें मूर्छा आवी होय नहीं? एवो थइ गयो.

पढी हरिबल मीठा वचन रूप औषधें करी राजाने समजावी तेनुं डुःख टालतो हवो. राजा पण हरिबलना मुखथकी देवतानुं सान्निध्य अने तेनुं अद्भुत चरित्र सांनलीने विस्मय पाम्यो थको मस्तक धूणावतो हवो. अने मनमां विचारवा लाग्यो जे एवो महोटो अपराध करनार ने हुं तेने आ महोटी नक्तिना धणीयें शत्रुता दीधो नहिं! वली ए महा सत्ववंत हतो एणे महारुं राज्य पण न लीधुं? ने हुं अगमर्थी ते एहनी लक्ष्मी लेवाने तत्पर थयो. एटला माटे हुं अधममां अधम हुं. आ प न उपकारीना रणमांथी हुं क्यारे! बूटीश? इत्यादिक ते हरिबलनी प्रशं सा तथा उपकारने अने पोताना आत्मानी निंदा करतो तथी उत्तम प श्चात्ताप थको पचीवार अने घणी कष्टें राजा पोताने घेर आव्यो. तथा पवन

जाने घेर जवानी निःफलताये करी विस्तार पाम्यो छे शोक जेहने एवां,घणा लोको ते सर्व कौतुकवंत एहवुं जे हरिबलनुं चरित्र, तेहनुं वर्णन करतां थकां पोताना घर प्रत्यें जातां हवां. तिहां तेहिज अकस्मात् निमित्त कारण थये थके ते राजाने वैराग्य उपन्यो जेमाटे महोटा पुरुषोनी एवी रीत छे.

हवे राजा पोतानुं देवुं वालवा माटे हरिबलने पोतानी बेटी अने पोतानुं राज्य शुभमुहूर्त्ते आपतो हवो. जुवो ए राजानी आश्चर्यता कहेवी छे ? के जेणे राज्यऋद्धि सर्व हरिबलने आपीने पूर्वला दुःकृत क्षय करवाने काजे सद्गुरुपासें जइ दीक्षा लीधी दीक्षा लइने मोक्ष प्रत्यें जातो हवो.

हवे कंचनपुरना राजायें पोतानी पुत्री नाशी गयानुं वृतांत जाणी,खेद पामी, देशोदेश खबर कढावी. त्यारे पंथीजनना मुखथकी हरिबलनुं वृत्तांत सांभल्युं. कह्युं छे केः– ॥ वार्ताच कौतुकवती विशदाच विद्या, लोकोत्तरः परिमलश्च कुरंगनाभेः ॥ तैलस्य बिंदुरिववारिणि दुर्निवारः, मेतचयं प्रसरतीति किमत्रचित्रम् ॥ १ ॥ भावार्थः–कौतुककारी वार्ता, निर्मल तात्कालिक विद्या, मृगनी नाभिनो लोकोत्तर परिमल एटले सुगंधमय कस्तूरी, ए सर्व पाणीने विषे जेम तेलनुं बिंड, विस्तार पामतुं डुखें वारवा योग्य थाय छे एम ए त्रणे विस्तार लोकोमां पामे छे,तेमां आश्चर्य शुं छे ? ॥१॥ पछी अति हर्षवंत थइ हरिबलने पोतानो जमाइ जाणीने प्रधान आदि महोटा पुरुषोथकी निश्चय करीने, कार्यना जाण एवा राजायें बहुमान थकी पुत्रनी पेरें हरिबलने तेडावी लीधो, ते हरिबल पण पृथ्वीने विषे इंद्र सरखो सकल ऋद्धि सेनायें परिवर्यो, पोतानी त्रण स्त्रीयो सहित, सर्व लोकोने कौतुक अने हर्ष करतो कांचनपुर नगरें आव्यो. राजा तथा राणी पुत्रीने कहेवा लाग्यां के हे वत्से ? तें सद्यायें वर वर्यो, ते अघटतुं कर्युं, पण तहारां भाग्यथकी तुं विश्वने पूजनीय एवो भरतार पामी, ते तहारुं महोटुं भाग्य ? एम मातापितायें पुत्रीनी घणी प्रशंसा करी. प्रेमने ठेकाणें पोतानुं ठेकाणुं आपवुं एम जाणी राजा पोतानुं राज्य पण हरिबलने आपी पोतें राणीसहित दीक्षा लइने मोक्ष जातो हवो.

हवे शत्रुनुं कटक, तथा शत्रुनुंबल, अने दर्प, जे अहंकार तद्रूप सर्पने टालवाने विषे गरुड सरिखो तथा भाग्यना उदयथकी महोटा राज्य पालतो, थको प्रजाने प्रीतिवंत थतो एवो जे हरिबल,ते त्रणे राणीने पटराणी करी

आपतो हवो. तेमज बीजा राजाउनी कन्याउनुं पण पाणिग्रहण करतो हवो. जेमाटे श्रीतीर्थंकर जे अतुल दान आपे छे,तेनां फल तेमने ते जन्मने विषे एवा अद्भुतकारी नथी मलता,परंतु परजवें मले छे अने हरिबलने तो अल्प जीवहिंसाना नियमनुं तेज जवमां अतुल फल थयुं. अमृत,कन्या, सुत्र, चरमरत्न, छत्ररत्न, आदि चक्रवर्तीनां जे रत्न, वड वृक्षनुं बीज, बीजनो चंद्रमा, सिंहनुं बालक, तंतु, जीव,जात्यवंत रत्नचिंतामणि प्रमुख, सुवर्ण सिद्धिनो रस, रसांग विद्या, एकाक्षरी महोटी विद्या, ए सर्वेनी उपमा हरिबलने लागु पडे छे.कारण के सुकृत थोडुं ने फल तो अत्यंत महोटा थयां. हवे हरिबल पोताना नियमने पालतो थको एम विचारे छे, जे दुःखनुं कारण एवुं किहां मारुं माछीनुं कुल, अधम दरिद्रपणुं, अने क्यां आ राज्य ऋद्धि ? आ सर्व संपदा अने सुख तेने आपनारी एक आ जीव दयाज थइ छे एम नीरंतर नियमनि अनुमोदना करतो थको नियमने विसारतो नथी. बीजी सामान्य वात पण क्यारे वीसरे नहीं, तो नवा तत्काल फलने अनुजवमां लावतो एवो नियम ते केम वीसरे?

एकदा हरिबल, पोताना हृदयमां विचारे छे,के जे गुरुनी देशनारूप अमृतथकी जाणुं हुं जे मुजने देवता सरिखी ऋद्धि पण दासी थइ रही,ते ते गुरु जो अहींआ पधारे, तो पूजुं ने वली कृतार्थ थावं ! जन्म सफल करी मानुं ! एम ज्यां विचारे छे तेवामां जाणे हरिबलना ध्यानना आकर्षथकाज आव्या न होय ? तेम ते गुरुजी पधार्यानी वनपालके आवीने वधामणी आपी. ते सांनली राजा हर्षवंत थयो थको वनपालकने वधामणी आपी महोटा आमंबरे करी गुरु पासें जइ वांदीने तेमना मुखथी धर्म देशना सांनलतो हवो ॥यतः॥ यदिमाया तोये तरति तरणिर्यद्युदयति,प्रतीच्यां सनार्चिर्यदि झजनि शैत्यं कथमपि ॥ यदि क्ष्मापीठं स्यादुपरि सकलस्यापि जगतः, प्रसूते सत्वानां तदपि न वधः कापि सुकृतं ॥ १ ॥ एहवी गुरुनी देशना सांनलीने मुदित थको विनति करतो हवो, के हे पुण्यनिधे ? तमारा प्रसादथकी हुं तत्कालपणे अद्भुत लक्ष्मीनो जोगवनार थयो. पण हे महाराज! हुंतो निंदा करवा योग्य छुं, अने पापी छुं, माटे मुजउपर करुणा करो. हे करुणानिधे ! हे दयाना निधान ! मुजने मोक्ष प्रतें पमाडो, हितवालुं तमारा चित्तने विषे धारो, मुज उपर संतोषित करो, एम

हरिवल गुरुने प्रणाम करतो हवो. सुकृतने विषे एकाग्र राखतो एवा हरिव लने जोइ विचारीने सत्य वाणीयें करी गुरु कहेता हवा के हे राजन्! तुने धन्य छे, जे ताहरी बुद्धि एक धर्मने विषेज दृढ छे ॥ उक्तंचः—केचिद्भोजन भंगिनिर्भरधियः केचित् पुरंध्रीपराः, केचिन्माल्यविलेपनैकरसिकाः केचिच्च गीतोत्सुकाः ॥ केचिद्यूतकथामृगव्यमदिरानृत्यादिदत्तादराः, केचिद्धा जि गजोद्यानरसिका धन्यास्तु धर्मे रताः ॥ १ ॥ भावार्थः— केटलाक अनेक प्रकारना भोजनमां तत्पर छे. तथा केटलाएक स्त्रीना भोगने विषे तत्पर छे, केटलाक फूलनी मालाउमां तथा शरीरें चंदन विलेपन करवुं तेहमांज एक रसीया छे, केटलाएक गीतगान सांभलवाने उत्साहवंत छे, केटलाएक जूगटुं रमवुं, आहेडो, मदिरा, नाटक इत्यादिकने विषे बांध्यो छे आदर जेणे एवा छे, केटलाएक तो घोडा, हस्ती, उपवन, सुखपाल तेना रसीया छे, पण धन्य छे, तेने के जे धर्मने विषे राता छे?

हवे ते धर्म बे प्रकारनो छे. तेमां एक साधुनो धर्म ने,बीजो श्रावकनो धर्म,तेहमां निश्चे धर्मनुं मूल तो जीवदयाज छे. बाकी जे धर्म ते तो सघलो जीवदयानो विस्तार छे. ते जीवदयाने पालवाने निपुण जे छे, ते सर्व विरति साधुपणुं भजवाने रति करे छे. ते चारित्रविना दयानुं पालवुं रूडी रीतें न थाय,अने जे मनुष्य साधुनो धर्म पालवा समर्थ नथी,ते गृहस्थ धर्म पाल वाने प्रवीणता राखे, तेने समकित सहित श्रावकनो दयाधर्म बारव्रतरूप जीवने राखवामाटे वीतरागें कह्यो छे. लोक पण लक्ष्मीने विषे विविधप्र कारना भला उपाय प्रत्यें शुं नथी करता? जेम नागरवेलथी पान वेगलां छे, पण नागरवेल छेदवाथी पान तुरत सुकाइ जाय छे, तेमदया विना स घला धर्म अवश्य थोडा कालमांहि नाश पामे छे. एटलामाटें भो भव्या? बीजुं सर्व छांमीने दयाधर्मनुंज आराधन करो, प्रमाद मूकीने दयाधर्म आ राधो. एवी गुरुनी देशना सांभलीने हरिवल पोताना गुरुपासेंथी समकित सहित श्रावकनां अणुव्रत आदरतो हवो. तेमज शेष बीजां व्रत पण यथाशक्तियें लइने पोतानी स्त्रीयो सहित घेर गयो. जेम दरिद्री, क ल्पवृक्षने पामे, ने हर्षवंत थाय तेम हरिवल श्रावकना धर्मनी प्राप्ति थ वाथी हर्षित थयो. पोताना देशने विषे अमारीनो पडह वजडावतो हवो. वली सात व्यसनने छांमतो हवो. हवे ते सात व्यसन, कहेवां छे? तो के

जगत् जे व्यसनोमां सर्व रची रह्युं छे. एवा सात व्यसन ते सात नरक ना आपनारां छे तेने पोताना देशमांथी बाहार कहाडतो हवो. वली अमृत ने तुंबडें करीने घणा जगतना जीवना रोग टाली उपगार करतो हवो ॥ यतः॥ मेहाणजलं चंदा,ए चंदणं तरुवराण फलनिवहो ॥ सप्पुरिसाणंजीविअं,सा फलं सयललोआणं ॥ १ ॥ भावार्थः– वर्षानुं पाणी, चंद्रमानुं तेज, बाव नाचंदन, वृक्षनां फल, फूल, सत्पुरुषनुं जीवितव्य, ते सामान्यपणे सकल लोकने उपगारी छे ॥१॥ इत्यादिक अगणित पुण्यें करी,न्यायनिपुणतायें करी धर्मनुं जे एक छत्र राज्य तेने हरिबल पालतो हवो. माटे जातथी,करणीथी, संगतिथी,कुलमर्यादाथी जो पण ए हरिबल हलको हतो,तो पण जुवो एक धर्मना प्रतापथी राजा थयो,माटे कुलजात वगेरेनुं कांइ पण कारण नथी. कह्युं छे केः–॥ यतः ॥ कौशेयं कृमिजं सुवर्णमुपला,दूर्वापि गोलोमतः ॥ पंक जात्तामरसं शशांकउदधे, रिंदीवरं गोमयात् ॥ काष्ठादग्निरहेःफणादपि मणि र्गोपित्ततो रोचनः ॥ प्राकाश्यं स्वगुणोदयेन गुणिनो गच्छंति किं जन्मना ॥ १॥ भावार्थः–दिगगलवस्त्र ते कृमीजीवथी उपजे छे, माटीथकी सुवर्ण, गाय नागोमयथकी दूर्वा, कादवथकी रातुं कमल, समुद्रथकी चंद्रमा, गायना हियी श्याम कमल, काष्ठमांहीथी अग्नि, सर्पना मुखथी मणि, गायना मस्तकथी गोरोचंदन, उत्पन्न थाय छे. एटले एवा हलका पदार्थथी पूर्वो क्त सर्व उत्पन्न थाय छे, पण पोताना गुणने उदयें करीनें विख्यातिने पामे छे,ने विख्यातिमां कांइ जन्म कारण नथी. ऐश्वर्य,शौर्य,उत्तमपणुं,तेणें करी हरिबल सिंह जेवो थातो हवो, आ एटले एवा गुणो हरिबलें, सिंहना लीधा, माटे सिंह सरखो ते थयो. परंतु चपलपणुं कर्दमादिकमां आमक्त पणुं, इत्यादि अवगुण सिंहमां छे,ते हरिबलें लीधा नहिं, वली ते धीवर नित्य जाल जोवामां छे, परंतु ते नित्य नथी पण ते नित्यनी नीति जोईने धीवर ते धी जे बुद्धिमान् पुरुषो तेहने विषे वरप्रधान छे. एटले प्रथमनुं धी वर पणुं मूकीने हालने धीवर शब्दनो अर्थ कह्यो एवो ते धीवर थयो. तथा ते गजवरगेंदाने विषे पण दयाप्रमनने न गांमतो हवो. हवे हरिबलें पो तानी पहेली स्त्री मालणने तेडावीने शीखामण दइने प्रतिबोधी. पछी गंध र्वनां सुख भोगवतां घणो काल गयो. एटले वली गुरु सांभल्या तेथी सुग न मनना मनोरथो फलवा घणो उत्तम समय ए हरिबलने थयें थके ते प

वसरने जाणीने आगमना जाण जे गुरु ते पण वखतें ते पुरमां आवता हवा. ते महोटा पूजनंयनुं आगमन सांनलीने हरिवल घणो खुशी थतो थको चतुरंगिणी सेना लइने गुरुने वांदवा गयो. त्यां गुरुने वांदी यथोचित स्थानकें उपदेश सांनलवा बेठो. हवे गुरु कहे छे, के हे राजन्! तुं जीव दयायकी आ सर्व ऋद्धि पाम्यो, एम एक जीव उगारवाथी एटलुं फल तुने थयुं. तेवारें जो सर्व जीवने उगारे, तो तुं मोक्षनुं सुख पामे. ते सर्व थकी जीवदया तो केवारें पले? तो के ज्यारें चारित्र लीये, त्यारें पले. अने श्रावकधर्मने विषे तो मात्र सवाविशानी दया कही छे परंतु साधुने वीशवीशानी दया कही छे. ते अधिकार पूर्वे कह्यो छे. एटलामाटें तुं हवे यतिधर्म अंगीकार कर, के जेथकी दुःखें जीतीयें, एहवो जे मोह, तेहने हणीने पोतानुं आत्मिक राज्य ले, एवो गुरुनो उपदेश सांनलीने परमवैराग्यवंत एवो हरिवल, घेर आवीने वडा पुत्रने राज्यपाटें थापी, पोतें त्रण राणी संघातें दीक्षा लइने सदाकाल जयणाने विषे मन जोडीने, दुःकर तप तपी कर्मक्षय करीने, शाश्वतां जिहां सुख छे एवा मोक्षप्रत्यें जातो हवो. एटलामाटे नो नव्यो! ए जीवदयाने विषे हरिवलनुं चरित्र सांनलीने विशेष प्रकारें जीवदया पालवाने उजमाल थाशो, तो पारमात्मिक सुख पामशो॥ ए पहेला अणुव्रत उपर हरिवलमाछिनो दृष्टांत कह्यो॥

॥ अथ द्वितीय अणुव्रत प्रारंनः ॥

॥ बीए अणुवयंमि, परिथूलग अलिय वयण विरईउ॥
आयरिय मप्पसडे, इब पमाय प्पसंगेणं ॥ ११ ॥

अर्थः- बीजुं अणुव्रत कहेवुं छे? तोके (परि के०) समस्त पणे (थूल के०) महोटा अलीक वचननुं विरमणरूप छे? तेमांहे इहां अप्रशस्त एटले माठा परिणामें जे आचर्युं प्रमादने प्रसंगें करीने इत्यादि पूर्ववत्.

हवे मृषावाद केटले कारणें बोलाय छे? क्रोधथी,मानथी,मायाथी अने लोनथी, ए चार प्रकारें बोलाय छे. तथा मन, वचन, कायायें करी राग थी द्वेषथी, अने हास्यथकी ए त्रण प्रकारें जुठुं बोलाय. वली बीजा त्रण प्रकार कहे छे. नयथी, लज्जाथी, अने क्रीडारसथी, ए त्रण प्रकार तथा

रतियी, अरतियी, दाक्षिण्ययी, वाचालपणायी अने विकयादिकें करी जूठुं वोलाय. अर्थात् ए पूर्वोक्त सर्व प्रकारें करी जूठुं वोलाय ठे.

जेयकी जीवने पीडा उपजे, ते जो सत्यवचन होय तोपण ते जूठुं ज एवुं. कह्युं ठे के ॥ अलियं न नासियवं, अछि हु सवंपि जं न वत्तवं ॥ सच्चंपि तं न सच्चं, जं पर पीडाकरं वयणं ॥ १ ॥ नावार्थः– जूठुं वचन वोलवुं नहीं, तथा ते साचुं पण न वोलवुं, के जे साचुं वोलवायी परजीवने पीडा उपजे, तेवुं साचुं पण न वोलवुं ॥ १ ॥

ते मृपावाद व्रत वे प्रकारें ठे, एक तो स्यूल महोटुं जे अत्यंत उष्परिणामे मृपावचन नांखवुं के जेयकी लोकविरुद्ध राज दंमादिक नय उपजे, ते स्यूल जूठ कहियें अने तेयी विपरीत जेयकी राजदंमादिक लोक विरुद्ध नही उपजे, ते सूक्ष्म जूठ कहीयें.

वली प्रकारांतरें मृपावाद कहे ठे ॥ यतः ॥ ङविहोय मुसावाउ, सुहुमो थूलो अ तछ इह सुहुमो ॥ परिहासाइप्पनवो, थूलो पुण तिव्व संकेसा ॥ १ ॥ नावार्थः– मृपावाद वे प्रकारनो ठे. एक सूक्ष्म अने वीजो स्यूल तिहां हास्यादिकें मृपावचन वोलवुं ते सूक्ष्म मृपावाद जाणवो. अने जे अत्यंत आकरा तीव्रसंक्लेशें करी वोलवुं, ते स्यूलमृपावाद जाणवो.

इहां श्रावकने सूक्ष्म मृपावादनी जयणा ठे, तेनुं पच्चरकाण नयी अने स्यूल मृपावादनुं पच्चरकाण ठे.जेमाटे आवश्यकनी चूर्णीमां कह्युं ठे॥यतः॥ जेण नासिएण अप्पणो परस्स वा अइववाघाउ ॥ अइसंकलेसोअ ... यते तं अठाए अणठाए वा ण वयइत्ति ॥ नावार्थः–जे वचन ... थके पोताने अने परने अत्यंत व्याघात याय, अत्यंत संक्लेश थाय ते वचन पोताने स्वार्थे वोले अथवा स्वार्थ विना वोले.

हवे सूत्रनी गाथानी व्याख्या करियें ठेयें. मृपावादविरमण रूप ... अणुव्रत परिस्यूल ते अति महोटुं स्यूल एटले वादर ते लोकने विषे प... अपकीर्त्ति प्रमुखनुं कारण एवुं अलीक वचन ठे. हवे तेना पण पांच नेद ठे, एक कन्यालीक, वीजुं गवालीक, त्रीजुं नूम्यलीक, चोथुं परनी थापण उलववी, पांचमुं कूडी साक्षी नरवी, ए पांच नेद जाणवा.

१ तिहां प्रयम कन्यालीक ते जे विष कन्या होय तेने रागयी एम ... के ए विपकन्या नयी, तथा जे विपकन्या न होय तेने द्वेपयी विष

कहे, तेमज वली जे कन्या शीलवती होय व्यभिचारणी न होय तेने कुशीला कहे अने जे कुशीला होय तेने सुशीला कहे, ते सर्व कन्यालीक जाणवुं.

२ बीजुं गवालिक ते जे गाय थोडुं दूध करती होय तेने रागें करीने कहे के ए घणुं दूध करे छे, अने जे घणुं दूध करती होय तेने द्वेषें करीने कहे, के ए थोडुं दूध करे छे, इत्यादिक जूठुं बोलवुं ते गवालिक जाणवुं.

३ त्रीजुं नौम्यलीक ते जे पोतानी भूमिका होय तेने रागथी पारकी कहे अने पारकी भूमिका होय तेने द्वेषथी पोतानी कहे तथा जे उखर भूमि होय तेने रागथी उत्तम खेत्र कहे अने जे उत्तम खेत्र होय तेने द्वेषथी उखर भूमि कहे.इत्यादिक जूठुं बोलवाने भूमि संबंधि अलीक कहियें. ए उलखाववा माटें कह्यां, परंतु उपलक्षणथी कन्यालीक, गवालीक, भूम्यालिकनी पेरें सघलाए द्विपदालीक चतुष्पदालीक पण वर्जवां. कहेलुं छे यतः॥ कन्ना गहणं डुपयाणं,सुयगं चउप्पयाण गोवयणं॥ अपयाणं दव्वाणं, सव्वाणं भूमिवयणं तु ॥ १ ॥ भावार्थः– कन्यालीक पदे सर्वे द्विपदनुं अलीक जाणवुं, अने गवालीक पदें सर्व चतुष्पद गाय घोडादिकनु अलीक जाणवुं, तथा अपदें करी भूमि, द्रव्य एटले धन प्रमुख इत्यादिक सघला ए पद जाणवां ॥ १ ॥ इहां आशंका करे छे, के जो तमे एम कहो छो तो द्विपद, चतुष्पद अने अपद ए त्रणना ग्रहणथकीज सर्व संग्रह केम न कर्यो? के जे माटें ए त्रणमां सर्व आव्युं ?

हवे इहां गुरु उत्तर कहे छे. जे तमें कह्यो छो ते सत्य छे पण कन्यालीक आदें देइने लोकने विषे अत्यंत निंदनीय छे तेथी तेने विशेषें छांडवा माटें जूदां जूदां करी कह्यां छे. वली कन्यालीकादिकथकी भोगांतरायादिक अनेक प्रकारना रागद्वेषादिकनी वृद्धि प्रमुख दोष प्रगट थाय छे.

४ हवे पारकी थापण उलववी ते पण महापातकनी हेतु छे. ते महापापी विश्वासघातनो करनार छे कारण के ए वात बे जणज जाणे त्रीजुं कोइ जाणे नहीं जेमाटे विचारो थापण मूकनारो धणी छे ते एम जाणे जे मारो ए अंतरनो परमवल्लन छे, एम धारीने कोइनी साक्षी विना पण पोतानुं धनधान्य, तेने घेर मूके, पछी ते राखनार धणी महालोनें पराभव्यो थको विश्वासघात करीने उलवी नाखे, तो एना जेवो बीजो कोइ डुष्ट पापिष्ट समजवोज नहीं. इहां जो पण ए थापणमोसो जे छे ते अदत्ताद

नज ठे एवी आशंकानुं निवारण करवा माटे कहे ठे के इहां आ व्रतने विषे वचननुंज प्रधानपणुं वांठ्युं ठे,कारण के थापण राखीने पठी ना कबूल थवा थी जुतुं बोल्युं तेथी अलीक वचन थयुं माटे तेने आ बीजा व्रतमां कह्युं ठे.

५ पांचमुं कूडी साक्षी जरवी ते लेवडदेवडने विषे कोइने साक्षी कर्यो होय, तेने लांच आपे अथवा द्वेषने वशें करी पोतें जूठी साक्षी जरे, ते आ लोकने विषे अने परलोकने विषे पण अनर्थनो हेतु ठे, जेम वसु रा जायें अज शब्दना अर्थनी जूठी साक्षी जरी, तेथी तत्काल मरण पामीने नरकें गयो ॥ लौकिकशास्त्रेप्युच्यते ॥ ब्रूहि साक्ष्यं यथावृत्तं, लंबते पितरस्तव ॥ त्वदीयवचनस्यांते, पतंति न पतंति च ॥ १ ॥ जावार्थः–लौकिक शास्त्र मां पण कहे ठे, के जेहवुं ठे तेहवुंज कहे, तहारा पितरी ठे, ते अधर रह्या ठे, तहारा ते वचननें अंतें पडे, अथवा न पडे, एम ठे तेमां कूडी साक्षीथी पितरीयो पडशे नरकें जाशे ? माटें कूडी साक्षी जरीश मां ॥१॥

इहां पारकी थापण उलववी अने कूडी साक्षी जरवी, ए बे प्रकारनुं जुतुं बोलवुं, ते यद्यपि द्विपदादिक संबंधि अलीक वचनमांहे अंतर्जूत थाय ठे,तो पण लोकने विषे थापण मोसो अने कूडी साक्षी अति निंदनीय ठे. माटे जूदां जूदां कह्यां. लौकिक शास्त्रमां कह्युं ठे ॥ कूटसाक्षी सुहृद्द्रोही, कृतघ्नोदीर्घरोषवान् ॥ चत्वारः कर्मचांमालाः, जातिचांमालपंचमः ॥ १ ॥ तथा च ॥ हस्ते नरकपालं ते, मदिरामांस जक्षिणि ॥ जानुः पृठति मातंगि, किं तोयं दक्षिणे करे ॥ २ ॥ चांमाली प्राह ॥ मित्रद्रोही कृतघ्नश्च, स्तेयी विश्वासघातकः ॥ कदाचिच्चलितोमार्गे, तेनेयं क्षिप्यते ठटा ॥ ३ ॥ कूटसाक्षीमृषावादी, पक्षपाती कण्टके ॥ कदाचिच्चलितो मार्गे, तेनेयं क्षिप्यते ठटा ॥ ४ ॥ जावार्थः–कूडी साख जरे, मित्रद्रोह करे, कस्यो गुण न जाणे, दीर्घ रोष राखे, ए चार, कर्म चांमाल जाणवा अने पांचमो जाति चंमाल जाणवो ॥ १ ॥ तथा जानुपंमित पूठे ठे के तहारा हाथने विषे मनुष्यनी तुंबडी ठे, परंतु मदिरामांसनी जक्षण करनारी, एवी हे चांमालि ! ताहारा दक्षिण हाथने विषे जे पाणी ठे ते शा माटे ठे ? ॥ २ ॥ तेवारें चांमाली कहे ठेः–जे मित्रद्रोही, कस्या गुणनो अजाण, चोरीनो करनारो, विश्वास घाती एटला जन मार्गने विषे चाल्या होय तेणे करी धरती अपवित्र थइ होय तेमाटे आ जलथी हुं धरतीयें ठांट नाखुं बुं ॥ ३ ॥ कूडी साक्षी जरे,

मृषा बोले, जूठा कगडानो पक्षपात करे एवा पुरुष धरती उपर चाल्या होय, तेने लीधे अपवित्र थयेली पृथ्वीने छांट नाखीयें छेयें ॥४॥ ए पांच प्रकारनुं जुठुं वचन नांखवुं तेनुं जे विरमण एटले टालवुं ते मृषावाद विरमणव्रत कहियें, तेने विषे "आयरियमप्पसत्थे" एटले अप्रशस्तपणे प्रमादना वशथी जे अतिचार आचर्युं होय इत्यादि पूर्ववत् ॥ ए अगीआरमी गाथानो अर्थ कह्यो.

हवे ए बीजा अणुव्रतना अतिचार पडिक्कमे छेः—

॥ सहसा रहस्स दारे, मोसोवएसे अ कूड लेहे अ ॥
बीय वयस्स इयारे, पडिक्कमे देसियं सवं ॥ १२ ॥

अर्थः—(सहसा के०) अकस्मात् पणे अभ्याख्यान, बीजो रहस्याभ्याख्यान, त्रीजो सदारा मंत्रभेद, चोथो जूठो उपदेश देवो, पांचमो कूट लेख ते जूठो कागल लखवो, ए बीजा व्रतना अतिचार प्रत्यें पडिक्कमुं छुं ॥१२॥

१ पहेलो सहसा शब्दें सहसात्कारें कोइने जुठुं आल देवुं, जेम के आ चोर छे, आ परदारापहारक छे इत्यादिक अणविचार्युं, अछतुं आल कहेवुं, अछता दोषनुं आरोपण करवुं तेने सहसाभ्याख्यान कहीयें.

२ बीजो रहस्य ते केटलाएक एकांतें बेठा थका आलोच करता होय तेने इंगित आकारें जाणीने ए सर्व राज्यादिक विरुद्ध विचार करे छे, एवुं जे कहेवुं ते रहस्याभ्याख्यान कहियें, अथवा कोइनी चाडी करवी, ते पण रहस्याभ्याख्यान कहियें. जेम कोइ बे जणने मांहोमांहे प्रीति थयेली जाणीने तेनी प्रीतिने त्रोडवा माटे एकएकने इंगित आकारें जोइने एक एकने कहे के तुजने पहेलो ए अमुकप्रकारनी वातो कहेतो हतो एम कहीने बेनी मित्राइ त्रोडावे ते रहस्याभ्याख्यान अतिचार कहीयें.

३ पोतानी स्त्रीयें विश्वास राखीने गुह्यनी वात करी होय, ते स्त्रीना गुह्यनी वात पोताना मित्रादिकनें कहे, ते सदारामंत्रभेद कहियें, इहां शिष्य पूछे छे, के रहस्याभ्याख्यान अने सदारामंत्रभेद ए बेहुमां साची वात कहेवाय छे, पण तेमां कांइ जुठुं बोलातुं नथी, माटे एमां शानो अतिचार लागे? तिहां गुरु उत्तर कहे छे, के ए वात जे छे, ते मर्मनी छे, माटें ते सांजलवाथी कदाचित् स्त्री तथा मित्रादिकने मरणादिकनो अनर्थ थाय? माटें दोष जाणवो ॥ यतः ॥ न सत्यमपि भाषेत, परपीडाकरं वचः ॥

लोकेपि श्रूयते यस्मात्, कौशिको नरकं गतः ॥ १ ॥ भावार्थः– जेथी प
ने पीडा उपजे, एवुं सत्यवचन पण न बोले, जेमाटें लौकिकमांहे प
सांभळीयें ठेयें. जे सत्यवचन बोलतां पण कौशिक रुषि नरकें गयो॥
इहां स्वदाराना ग्रहणनेविषे उपलक्षणथी मित्रादिकनो पण मंत्रभेद जा
यो अने स्त्रीपण भरतारना गुह्यनी वात अथवा पोतानी सखी संबंधी
ह्यनी वात अन्यने कहे ते पण ए अतिचारमां लेवी.

४ चोथो मृषाउपदेश ते कोइ बे जणने परस्पर विवाद थयो होय तेमां जे
उपर पोतानो राग होय तेने वेरी जीतवाना उपायना उपदेश आपे,परने
वाना उपाय शीखवे,मंत्र,यंत्र औषधादिकना उपदेश आपे,जेमां निर्दयपण
नी मुख्यता होय एवां शास्त्र भणावे ते सर्व मृषा उपदेशरूप अतिचार जाणव

५ पांचमो कागळमां खोटी मोहोर करवी बीजाना जेवा अक्षर लखी
जूठा अर्थ लखवा ते कूटलेख अतिचार जाणवो. गाथानो शेष अर्थ पूर्वव

इहां शिष्य पूछे ठे के,कूडा कागळ लखवा, ते तो महोटुं असत्यज ठे,
ते करवाथी शी रीतें व्रतभंग न थाय? अर्थात् थायज. हवे गुरु केहे ठे के
शिष्य! तें कह्युं ते सत्य ठे,पण एटलुं विशेष ठे के असत्य महारे न बोल
एवुं पञ्चखाण करेलुं ठे, तेथी खोटा लेख लखवा ते वात लखवामां आ
पण बोलवामां न आवी, एवे अभिप्रायें करीने मुग्धबुद्धिने व्रतनी अपेक्ष
रहे ठे. तेमाटे ए कूटलेखने अतिचारज जाणवो. जो जाणपणे लखे,
अतिचारपणुं ठे जे कारण माटे ॥ यतः ॥ सहस्साभक्काणाइ, जाणंतो ज
करिज्ञा भंगो ॥ जइ पुणणाईभोगा, इहितो होइ अइआरो ॥ भावार्थः
विचाख्या विना जूठां आळ आपे, ते जाणी करीने जो करे,तो व्रतभंग था
पण जो अनुपयोग पणे लखे, तो अतिचार जाणवो ॥ १ ॥

हवे ए सत्यव्रत पाळन करवानुं फळ कहे ठे. एनाथी लोकने विश्वा
उपजे, जगतमां यश वधे, पोतानो स्वार्थ थाय,सर्वने प्रिय लागे, सर्व क
तेनुं वचन मान्य करे,तेनुं वचन अफळ न थाय, तेनां वचन सर्वने म
लागे,एटला गुण थाय,जेमाटे सघळाए मंत्रादिक योगसिद्धि पामवी. त
धर्म,अर्थ अने काम, ए सर्व सत्यभाळ बांध्या ठे,रोगशोकादिक पण स
यकी नाश पामे, जे सत्यवादिपणुं ठे, ते यशनुं मूळ ठे. सत्यवचन ते
नविश्वासनुं कारण ठे, सत्यवचन ते स्वर्गनुं बारणुं ठे, सत्यवचन ते मों

जवानुं पगथीयुं छे, लोकने विषे पण सत्यपणे धरती रही छे, सत्यथी आ काशें सूर्य तपे छे, सत्यथकी वायु वाय छे, सर्व कांइ सत्यने विषे रह्युं छे. जोइये छैयें तो संप्रति कालें पण सत्यवादी धीज करवाने विषे तैयार थाय ने तो पण पाछो निर्मल थइने निकले छे, राजालरखा तेनी पूजा करे छे, जगतमां प्रशंसा थाय छे, सहुको तेने जलो जलो कहे छे.

हवे जे पुरुष ए बीजुं व्रत नथी लेता,अथवा लइने अतिचार लगाडे छे, अवला चाले छे, तेनां फल कहीये छैयें. ते जेम जेम बोले छे, तेम तेम अप्रियवादी थाय छे. ते जो सुखकारी बोले छे तो पण तेनुं कोइ सांजलतुं न थी केम के सहु जाणे जे ए जुठा बोलो छे,माटे ए बोलशे, ते साचुं नहींज होय. अने सत्यवादी एकज वचन बोले,तेने सर्व कोइ सत्य करी माने अने असत्य बोलवाथी परलवें दुर्गंध मुख वालो थाय, तेनो मुखपाक थाय. तेनुं वचन सहुने अनिष्ट लागे, ते घणो कटुलापी थाय, मूर्ख थाय, बधिर थाय, मूंगो थाय, तेनुं बोल्युं समजाय नहीं, इत्यादि सर्व पूर्वे घणा जूठां वचन बोल्यां होय, तेनां फल जाणवां. अने आ जवमां पण जूठ बोल नारनी जीन कपाय, घणा वध बंधादिक पामे, अपयश पामे, तेना धननो नाश थाय, एटला वानां जूठ बोलवाथी थाय.

जे असत्यवादी होय. तेनो कोइ पण विनय न करे,अने ते जो शांत दां तादिक घणा गुणें करी सहित होय, तो पण तेनो कोइ विश्वास करे नहीं लौकिकव्यवहारमांहे तेनो कोइ आदर न करे अने धर्मने विषे पण अधि कारपणाने योग्य न होय ॥ यतः ॥ लाउ अ बीअं इकं, नासइ जारं गुड स्स जह सहसा ॥ तह गुण गण असेसं, असच्च वयणं विणासेइ ॥ १ ॥ जावार्थः– जेम कडवी तुंबडीनुं एक बीज नाखवाथी हजार जार प्रमा ण गोल होय ते तत्काल कटुक विषरूप थइ जाय, तेम समग्र गुणना समूह होय पण एक असत्यरूप अवगुण होय, तो ते सर्व गुणनो विना श थइ जाय ॥ यतः ॥ वायसपयम्मि किंपिहु, सामुदिय लक्कणाण लक्कं पि ॥ अपमाणं कुणइ जहा,तह अलियं गुणगणं सयलं ॥१॥ तालपुडं गरलाणं, जह बहु वाहीण खित्तिउ वाही ॥ दोसाण मसेसाणं, तह अविगिच्छो मुसा दोसो ॥ २ ॥ जावार्थः– जेम सामुड्रिक शास्त्रमां कह्या प्रमाणें जेहवां जोइयें, तेवां सर्व लक्कण उत्तम होय पण जो एक कागडाना पगलुं अपल

हवे ए बीजा व्रतने विषे दृष्टांतरूपें कमलशेठनी कथा कहे छे.

विजयपुर नामा नगरने विषे दीनदुःखित जनने आधारभूत एवो न
सार नामें राजा राज्य करे छे. तेज नगरने विषे सरल स्वभावी, सत्यव
दी, नगरमां महोटी ख्यातिवालो, कमल सरखो सुकुमार, अल्पलोभ
अल्प मोहवालो, परस्त्रीसहोदर, उचितनो जाण, कृतज्ञ, वली सत्य
तिज्ञावान्, धर्मिष्ठ एवो, कमलशेठ नामें श्रावक वसे छे. वली ते कमल
ठनी शीलगुणें करीनें निर्मल एवी कमलश्री नामें स्त्री छे. तेहने एक वि
ल नामें पुत्र छे, ते नामें तो विमल छे, पण करणीयें जो जोइयें, तो स
ल छे. एटले मलिन छे, लोकमां एवी कहेवत छे के " बाप तेवा बेटा
होय, पण ते विमल तो जेम रविनो पुत्र शनिश्वर छे, तेम तेना पिता
उलटोज थयो छे. उक्तं चः—न म्लापितान्यखिलधामवतां मुखानि, नार
तमो न च कृताभुवनोपकाराः ॥ सूर्यात्मजोहमिति केन गुणे न लोक
न, प्रत्यापयिष्यसि शनेश पदैर्विना त्वं ॥ १ ॥ भावार्थः—समस्त तेजवं
नां मुख पण तें म्लान केहतां मेलां नथी कर्यां,तथा अंधकार पण टाल
नथी, त्रण भुवनमां उपगार पण कोइने कर्यो नथी, अने कहे छे जे
सूर्यनो पुत्र छुं,एम हे शनिश्वर! शमकरण विना कये गुणे करीने तुं लोक
विश्वास उपजावीश ? हवे ते विमल जे छे, ते धर्मने नामें तो नाशी जा
अने धनने नामें उजमाल थाय अने वली तेमां पण पोतानुं पंमितपणुं मा
तथा पोतानी प्रशंसा करे. एम करतां थकां एक दिवसें पुत्रने पिता क
तो हवो के हे पुत्र! धननी उपार्जना करे शुं थाय ? माटे गुणनुं उपा
न तुं कर. कह्युं छे के ॥ यतः ॥ आत्मायत्ते गुणाधानं, नैर्गुण्यवचनीयता
दैवायत्ते पुनर्वित्तं, पुंसः को नाम वाच्यता ॥ १ ॥ भावार्थः— गुणनुं जे
रवुं, ते आत्माने वश छे, अने निर्गुणपणुं ते निंदनीय छे, वित्त ते भाग्य
आधीन छे, नाम इति कोमलामंत्रणे एथी पुरुष एहवुं नाम ते शुं कहीयें
एटला माटे गुणनुं उपार्जन करे थके धननुं उपार्जन स्वतः रूडी रीतें
निपजे छे, जो गुण न होय तो गृहस्थपणानो जे उद्योत ते निश्चें पलेवण
सरखोज जाणवो, एटला माटे हे पुत्र! तुं गुणनुं उपार्जन कर. कह्युं
केः— ॥ गुणेष्वेवादरः कार्यः, किमाटोपैः प्रयोजनं ॥ विक्रियंते न घं
निर्गावः क्षीरविवर्जिताः ॥१॥ भावार्थः— गुणने विषेज आदर करवो, घा

क्षण होय तो तेने लीधे सर्व उत्तम लक्षण ते कुलक्षण जेवां थइ पडे,तेम मनुष्यमां जो एक मृपावादपणुं होय तो ते सघलाए गुणना समूहने अप्रमाण करे ठे ॥ १ ॥ तालपुट विप तथा सर्पादिकनी गरल लाल प्रमुख जे ठे, ते जेम कोइना उपर पडवाथी तेने अवगुण करनारी थाय ठे, तथा शरीरनो क्षय पण करे ठे, तेम समस्त दोषमांहे मृपाभाषा रूप दोष ते महोटो डुगंठनीय ठे, एथी जीव धर्मना फलने न पामे ॥ २ ॥

हवे ए असत्य वचन उपर शेठना पुत्रनो दृष्टांत कहे ठेः— कोइ एक साधुनी सेवा करनारो श्रावक हतो,तेनो पुत्र नोधर्म्मिठ हतो, एटले धर्म रहित हतो, तेने तेना पितायें घणुं समजावीने बलात्कारें गुरुनी पासें आण्यो, जेवारें गुरुयें तेने धर्मोपदेश दीधो,तेवारें ते शेठनां पुत्र धूर्त्तपणे गुरुनो उपदेश सांजली रोमांचित थइने गुरुनुं कह्युं सर्व सत्यकरी मानवानी पेरे सांजलवा लाग्यो. श्रावकना बारे व्रतनुं स्वरूप गुरुयें समजाव्युं, ते सांजलीने प्रतिबोध पाम्यानी परें उठी उनो थइने गुरुने कहेवा लाग्यो के मने व्रत अंगीकार करावो तेवारें गुरु पण तेने धर्ममां दृढ करवा माटे तेनी घणी प्रशंसा करता हवा,ते सांजली शेठना पुत्रें गुरुनें कह्युं के हे महाराज ! एक मृपावाद विरमणव्रत मूकीने बीजा अगीयारव्रतनो नियम मुजने आपो; कारण के असत्य त्याग करवानो व्रत हुं गृहस्थ छुं माटे मुजथी पले नहीं. बाकी बीजां व्रत पण सत्य बोल्या विना पालीश एवो तेनो व्रत पालवाने अयोग्य आशय जाणीने गुरु तथा माता पितादिक सर्व कुटुंबें तेने उवेखी मूक्यो जेमाटे श्रीहेमचंडाचार्यजीयें कह्युं ठे ॥ यतः ॥ पारदारिकदस्यूना, मस्ति काचित्प्रतिक्रियाः ॥ असत्यवादिनः पुंसः, प्रतिकारो न विद्यते ॥ १ ॥ एकत्रासत्यजं पापं, पापं निःशेषमन्यतः ॥ द्वयोस्तुला विधृतयो, राद्यमेवातिरिच्यते ॥ २ ॥ जावार्थः— परस्त्री गमन करनार तथा चोरीना करनार माटे प्रतिक्रिया एटले कोइक उपाय ठे, पण असत्यवादी पुरुषनो प्रतिकार एटले उपाय कोइ नथी ॥ १ ॥ एक स्थानकें जूठ बोलवानुं पाप राखीयें अने एक स्थानकें बीजा सर्व प्रकारना पापने राखीयें, ए बेहुने त्राजुआमां नाखी साहामा साहामा तोलीयें तो मृपावचन बोलवाना पापनुं त्राजवुं जारे थाशे अने नीचुं नमी जाशे ॥२॥ ए बारमी गाथानो अर्थ ॥१२॥

हवे ए बीजा व्रतने विषे दृष्टांतरूपें कमलश्रेष्ठनी कथा कहे छे.

विजयपुर नामा नगरने विषे दीनदुःखित जनने आधारचूत एवो नय सार नामें राजा राज्य करे छे. तेज नगरने विषे सरल स्वन्नावी, सत्यव दी, नगरमां महोटी ख्यातिवालो, कमल सरखो सुकुमार, अल्पलोनी अल्प मोहवालो, परस्त्रीसहोदर, उचितनो जाण, कृतज्ञ, वली सत्य प्र तिज्ञावान्, धर्मिष्ठ एवो, कमलश्रेष्ठ नामें श्रावक वसे छे. वली ते कमलश्रे ष्ठनी शीलगुणें करीनें निर्मल एवी कमलश्री नामें स्त्री छे. तेहने एक विम ल नामें पुत्र छे, ते नामें तो विमल छे, पण करणीयें जो जोइयें, तो सम ल छे. एटले मलिन छे, लोकमां एवी कहेवत छे के "बाप तेवा बेटा होय, पण ते विमल तो जेम रविनो पुत्र शनिश्चर छे, तेम तेना पिताथ उलटोज थयो छे. उक्तं चः—न म्लापितान्यखिलधामवतां मुखानि, नास्त तमो न च कृताच्चुवनोपकाराः ॥ सूर्यात्मजोहमिति केन गुणे न लोक न, प्रत्यापयिष्यति शनेश पदैर्विना त्वं ॥ १ ॥ जावार्थः—समस्त तेजवंत नां मुख पण तें म्लान केहतां मेलां नथी कर्यां,तथा अंधकार पण टाल्यं नथी, त्रण जुवनमां उपगार पण कोइने कर्यो नथी, अने कहे छे जे हुं सूर्यनो पुत्र छुं,एम हे शनिश्चर! शमकरवा विना कये गुणे करीने तुं लोकने विश्वास उपजावीश? हवे ते विमल जे छे, ते धर्मने नामें तो नाशी जाय अने धनने नामें उजमाल थाय अने वली तेमां पण पोतानुं पंमितपणुं माने तथा पोतानी प्रशंसा करे. एम करतां थकां एक दिवसें पुत्रने पिता कहे तो हवो के हे पुत्र! धननी उपार्जना करे शुं थाय? माटे गुणनुं उपार्ज न तुं कर. कह्युं छे के ॥ यतः ॥ आत्मायत्ते गुणाधानं, नैर्गुण्यवचनीयता । दैवायत्ते पुनर्वित्तं, पुंसः को नाम वाच्यता ॥ १ ॥ जावार्थः—गुणनुं जे र खवुं, ते आत्माने वश छे, अने निर्गुणपणुं ते निंदनीय छे, वित्त ते जाग्यने आधीन छे, नाम इति कोमलामंत्रणे एथी पुरुष एहवुं नाम ते शुं कहीयें एटला माटे गुणनुं उपार्जन करे थके धननुं उपार्जन स्वतः रूडी रीतें निपजे छे, जो गुण न होय तो गृहस्थपणानो जे उद्योत ते निश्चें पलेवण सरखोज जाणवो, एटला माटे हे पुत्र! तुं गुणनुं उपार्जन कर. कह्युं छे केः— ॥ गुणेष्वेवादरः कार्यः, किमाटोपैः प्रयोजनं ॥ विक्रियंते न घंट निर्गावः क्षीरविवर्जिताः ॥१॥ जावार्थः— गुणने विषेज आदर करवो, घणे

आमंबरे शुं प्रयोजन ? जो दूधरहित एवी गाय होय तो ते कांइ घंटादिकनी शोनायें करीनें मूल्य न पामे. पण तेमां जो दूध होय, तो मूल्य पामे,एम विविध प्रकारनी युक्तियें करीनें समजाव्यो, तेवारें लज्जायें करीने पितानुं वचन मान्युं, पण ते वचन,मने करी आदरयुं नहिं. त्यार पढी धूर्तनी पेरें ते कमलशेठनो पुत्र विमलकुमार धूर्त्तताथी घणुं धन उपार्जन करीने पोताना पिताने देखाडे. अने एम कहे जे हे पिताजी ! जुउ ! में धूर्त्तकलायें करीने घणुं धन उपार्ज्युं. गुण उपार्ज्ये शुं थाय ? जे तमें मने गुण उपार्ज्यानुं अने धर्म उपार्ज्यानुं फल देखाडो ठो? एम पिताने समजावीने वली कहे ठे जे हे पिताजी ! नीति शास्त्रमां कह्युं ठे केः— जातिर्यातु रसातलं गुणगुणास्तस्याप्यधोगह्ततां, शीलं शैलतटात्पतत्वभिजनः संदह्यतां वन्हिना ॥ शौर्ये वैरिणि वज्रमाशु निपतत्वर्थेस्तु नः केवलं, येनैकेन विना गुणा स्तृणलवप्रायाः समस्ता इमे ॥१॥ नावार्थः—जाति जे ठे, ते रसातल प्रत्यें जाउ, अने गुणना गण जे ठे ते वली तेथी पण हेग जाउ, शील जे ठे, ते पर्वतना तटथकी हेतुं पडो, पोताना परिजन ते अग्नियें करी बलो, वैरीने विषे जे पराक्रम करवुं तेहने विषे तत्काल वज्र पडो, पण अमारे तो केवल अर्थ जे धन, तेज हो, कारण के एक धन विना समस्त जे गुणो, ते तृणना अंश सरिखा थाय ठे ॥ १ ॥ एहवां पुत्रनां गर्वित वचन सांनली ने पिता बोल्यो के हे पुत्र ! जेम सोनानुं जाडपणुं जे ठे, ते दुःखदायक ठे, तेम अन्यायें करीने एकतुं करेलुं जे धन ठे, ते पण दुःखदायक जाणवुं. अन्याय करनारने आ नवनें विषे पण आकरा विपाक नोगववा पडे ठे, तेने विषे एक दृष्टांत कहुं ढुं, ते सांनल.

शोरीपुरनगरनेविषे कोइ नमतो नमतो महाधूर्त्त आव्यो. ते शाहुकार ने वेषें एक वाणियाने हाटें नोजननो सामान लेवाने अर्थें गयो, ते सामाननना वे पैशा थया, तेथी ते वाणीयाने कहेवा लाग्यो के हे शेठ ! तहारा पुत्रने मारी साथें मोकल, तो अमारा वाणीयानी डुकानेथी ढुं अपावुं, ते सांनली तेणे पोतानी पासें बेठेला पुत्रने ते धूर्त्तनी साथें शीघ्रताथी मोकल्यो, तिहां थकी ते धूर्त्त ए वणिक पुत्रने ग्रहीने दोसीने हाटें गयो, तिहां नारे नारे वस्त्र प्रमुख लीधां, ते लइने ते दोसीने कहेवा लाग्यो के आ मारो पुत्र तमारी पासें बेगो ठे, ने ढुं शीघ्र मूल्य लेइने आवुं ढुं. कार

ण के थमो शाहुकार छेयें, तेथी घडी एक पण कोइनुं देवुं राखीयें नहि
एम कहीने ते हजामनी शालायें गयो. त्यां हजामत करावीने हजाम
कह्युं के तारी स्त्रीने मारी साथें मोकल, एटले हुं हजामत करावाना
शा आपुं, एम कही ते हजामनी स्त्रीने लइने तंबोलीनी दुकाने जातो
वो. ते हजामनी स्त्रीने वाहार उन्नी राखी पोतें तंबोलीनी दुकाने तंबो
प्रमुख ग्रहीने तेने कहेतो हवो के मारी स्त्री इहां वेठी छे, ने हुं ताहरा
गणा पेशा हमणांज लावुं छुं. वली वाहेर आव्या पछी ते स्त्री प्रत्यें एम
हेतो हवो के तारुं पण लेणुं हुं लइ आवुं छुं. तिहांथकी पूर्वोक्त सर्वे वस
ग्रहीने एक मोसीने घरे आव्यो, अने तेने कहेवा लाग्यो के हे मात ! हुं
मारो पुत्र छुं, आ सर्व चीजो जे हुं लाव्यो छुं,ते तमे ल्यो. मोसीपण ते वस
लइने हर्ष पामी थकी तेहने पुत्रीनी पेरें जाणवा लागी अने द्रव्य
प्यायी कोण संबंध, सिद्धि न पामे ? सर्व कार्य सिद्धि पामेज. ते धूर्त
वे निश्चिंत मन थको ते मोसीने घेर सुखथी रहेतो हवो.

हवे जेनी पासेंथी प्रथम जोजननो सामान लीधो हतो ते वाणीः
पुत्र न आव्यो जाणीनें तेनी शोध करवा निकल्यो, त्यां तेने शोधतां
ताना पुत्रने दोशी वाणीयानी दुकान पासें रमतो देख्यो,तेथी ते दोशी
णीयाने कहेवा लाग्यो के आ माहरो पुत्र तमारी दुकाने क्यांथी आव्यो
तेवारें ते दोशी वाणीयो वोल्यो के ए ताहरो पुत्र नथी, पण एहनो वा
तो वस्त्रनुं नाणुं लेवा गयो छे, त्यां सुधी ते छोकराने आंहीं वेसारी गयो
एटला माटे जो ताहरो पुत्र होय तो तुं द्रव्य आपीने लइ जा, तेम
हेवाथी ते बन्ने जणने मांहोमांहे घणोज कगडो थयो.

ते समयमां हजाम पण पोतानी स्त्रीने शोधतो शोधतो तंबोलीनी
काने आव्यो, अने तंबोलीने कहेवा लाग्यो जे आ मारी स्त्री तारी दुका
क्यांथी आवी ? त्यारे ते तंबोली वोल्यो के ए स्त्रीनो धणी तो तंबोल
पैशा लेवा गयो छे, त्यां सुधी आ स्त्रीने आंही मेली गयो छे. ते स्त्री
ताहरी स्त्री होय तो तुं नाणुं आपीने सुखेंथी लइ जा. एम तंबोलीना वो
वाथी ते हजामने पण तेनी साथें घणीज तकरार थइ. एम ते चारे जए
वढतां वढतां राजा पासे गयां, राजा ते चारेनी वात सांनलीने विस्म
पामतो हवो. ने खेद पामी कोप्यो थको कोटवालने तेडावीने कहेत

ो के शीघ्रपणे चोर पकडी लाव. ते सांजली ने कोटवाले कह्युं के ठीक,
ाराज ! ए चोरने हुं सात दिवसनी अंदर पकडीने लावुं छुं. जो सात
सर्मा न लावुं, तो आप मुजने गमे ते दंम करजो.
त्यार पछी ते कोटवाल प्रमाद छांमीने चोरने खोलवा निकल्यो. ते
ा ज्यारें पेहेला धूर्त्त जाणी, त्यारें ते धूर्त्त पण प्रतिज्ञा करी जे सात दि
ामां कोटवालने धूतवो. सातमो दिवस थयो, त्यारें ते धूर्त्त कोटवालने
जइने तेनी स्त्रीने कह्युं जे ताहरा धणीयें सात दिवसमां चोरने पकडी
ववानी प्रतिज्ञा करी छे, पण ते चोर न लाव्यो, अने आज सातमो दि
ा छे, तेथी राजायें रोष करीने तहारा धणीने हमणां दृढबंधने बांध्यो
बांध्या थका तेणे मुजने संज्ञा करी जे तुं म्हारे घेर जा, ने मारी
ने कहे के तुं नासी जा. जो तुं नाशी नहिं जा अने जो दुष्ट राजाने हा
पकडाइश तो म्होटो अनर्थ थशे ! ते कोटवालनी स्त्रीयें धूर्त्तना मुख
एवी वाणी सांजली के तुरत ते पोतानुं घर पण सूनुंज मूकीने नागी
, तेवारें ते धूर्त्त घरमांहिथी सर्व द्रव्य लेइने पोताने स्थानकें गयो. त्या
पछी ते कोटवाल घेर आवीने घरमां जुवे छे तो पोतानी स्त्रीने न देख
कहेवा लाग्यो के अरे मारी स्त्री घरमांथी किहां जती रही ? पण
इयें कांइ जवाब आप्यो नहिं, तेथी गाममां खोल करवा निकल्यो. गा
ां सघलां लोक तेनी हांसी करवा लाग्यां, तेथी ते घणी लज्जा पाम्यो.
हवे राजसजाने विषे ते चोरने पकडवानुं बीडुं कामपताका नामें ग
कायें झाल्युं, ते वात ज्यारें पेला धूर्त्त जाणी, त्यारें तेणे पण ते नायकाने
रवानी प्रतिज्ञा करी. हवे ते धूर्त्त देशांतरीने वेषें ते कामपताका गणि
ने घेर जइने केहतो हवो के आज इहां कोइ सार्थवाह परदेशी आव्यो
तेणे पांचसो सोल टका मोकल्या छे, ते तुं ले, ने चाल मारी साथें के
सार्थवाहनी साथें हुं तुने मेलाप करावुं ! ते सांजली ते वेश्या पोतानुं
वलुं काम छोडी धन लेवा माटे (५१६) टका तेनी पासेंथी लइ घरमां
कीने ते धूर्त्तनी साथें चाली. ते बन्ने जणां गाम बाहिर गयां, त्यारें ते
र्त बोल्यो के हे पद्मिनि ! सार्थवाह आवे, त्यां सुधी आ परब छे तेनीपासें
हेवानी जगा छे, त्यां बेस, सार्थवाह थोडेक दूर छे, ते हमणां आवशे.
हवामां रात पडी, अंधकार थयो अने अर्धरात्रि गइ, तेवारें ते वनमां सिं

हना नयथी निद्रा लागी,जय पामी थकी धूर्त्तनी साथेंज रही,तेम कर
ते वेश्यानां निद्रायें घूर्मित नेत्र जेवारें थयां,अने निद्रा आवी, तेवारें ह
र्णमय रत्नें जडित एहवा सर्व अलंकार तेना अंग उपरथी उतारी ल
धूर्त्त नागी गयो. पछी ते वातनी नगरमां खबर पडवाथी गणिकानी हां
थइ. त्यार पछी कामसेना नामें धूतारी गणिकायें चोरने पकडवानुं बी
कीधुं. ते वात पण ज्यारें ते धूर्त्त जाणी, त्यारें पंडितनी शालायें सांझ
खतें गयो, त्यां जइ पंडितने कह्युं के शीघ्र कमाड उघाडो, अने आ पो
हुं आपुं, ते ल्यो, ए पोथी घणी रूडी छे. निश्चें हुं तमने आपवाने आव
छुं, ते सांभली पंडित कहेतो हवो के हाल कमाड नहिं उघाडुं. त्यारें ते
र्त्त कह्युं के कमाड न उघाडो, तो तमारो हाथ बहार काढीने आ पुस्तक ल
तेवारे ते पंडितें पुस्तक लेवा हाथ बहार काढयो, तेवोज ते धूर्त्त पोत
शस्त्रें करीने तेनो हाथ छेदी नाख्यो. ते लइने चालतो थयो. कवि कहे छे
ते महापापीनुं कपट अगोचर केणें पण कह्युं जाय नहिं. हवे ते धूर्त्त
पंडितनो हाथ पोताने हाथें बांधीने कामसेना गणिकाने घेर गयो. ते
णिकायें धूतारो ओलख्यो, तेथी तेने कारमो प्रेम देखाडती हवी. ते धू
रायें जाण्युं जे मने गणिकायें ओलख्यो छे, तो पण तेनी साथें स्वेछाचा
पणें आपणे रमवुं ! एम विचारीने तेनी साथें रमतो हवो. दंभें करीने
गणिकायें जाण्युं जे एज धूतारो छे तेथी जेवो जवा लाग्यो तेवोज ते
हाथ पकड्यो. हवे ते धूर्त्त जे पंडितनो हाथ छेदीने पोताने हाथें बांधे
हतो, ते छेयो. पछी ते गणिकाना घरमांथी सार सार वस्तु लइ पोता
स्थानकें चाल्यो गयो. जेवारें प्रभातनो समय थयो, तेवारें राजानी स
ने विषे ते गणिका आवीने ते धूर्त्तना छेदेला हाथने देखाडती हवी. जे
हाथ छेदेला हशे, ते धूर्त्त जाणवो. एवी वात कहेती हती, तेटलामां
पंडित छेदेला हस्ते पोकार करतो राजसभायें आव्यो, ने तेणे पोतानुं स
वृत्तांत कह्युं, तेथी सघली सभायें ते गणिकानी हांसी करी. त्यार पछी
जानो धोबी जे महाधूर्त्त छे, तेणे ते चोरने पकडवानुं बीडुं कीधुं. ने
हेवा लाग्यो के ए चोरने हुं पकडी लावुं. अन्यायमांहे आसक्त एवा
धूर्त्त ते धोबी, मने खोळे छे, एवी वात जाणी, त्यारें धोबीने घेर गय
समय आव्यो, ते धोबीयें तेने पूछ्युं के तुं परण्यो छो के नहिं ? त्यारें धु

कह्युं के हुं धांढो छुं, ने फरतो फरतो कलिंगदेशथी आव्यो छुं. एवी वात तेना मुखथी सांजळीने ते धोबीयें जाण्युं जे ए कोइक परदेशी गरीब छे,एम जाणी पोताना घरमां तेने राख्यो. हवे ते धूर्त वस्त्र धोवानी कलामां प्र वीण छे, तेथी तेने वस्त्र धोवा आपे, ते शीघ्रतायी धोइ नाखे छे. ने वळी वस्त्र पण सारां धूए छे, तेथी ते धोबी राजी थयो. ए रीतें ते धोबीने वि श्वास पमाडीने एक वखत धोबी सुतो हतो तेवामां राजाना वस्त्र लइने ते धूर्त नागी गयो, तेथी ते धोबीनी पण लोकोमां हांसी थइ.

हवे ते पुरना सघा माणसो ते धूर्त्तने केम पकडवो? तेमां मूढ थनी ग यां, त्यारें अन्यायना हरनार राजायें पोतें ते धूर्त्तने पकडवानुं बीडुं झील्युं. हवे राजा द्वारपालने तेडावी कहेवा लाग्यो जे रात्रे दरवाजे तालुं देवुं, ने मह्यारा हुकम शिवाय कोइने ते तालुं उघाडी देवुं नहिं. एम कही नगरना तमाम दरवाजा बंध करावी पोतें घोडे चढीने धूर्त्तने खोळतो हवो. पेलो धूर्त राजानां वस्त्र गधेडा उपर नाखी पोतें धोबी थइ दरवाजे आवी पो ळीयानें दरवाजो खोलवानुं कहेतो हवो. तो तेणे दरवाजो उघाडवानी ना कही, ने कह्युं के राजानो हुकम नथी. त्यारें पेला धूर्त्त धोबीयें कह्युं के राजानां लुगडां बगडी जाशे, तो हुं जवाब नहिं दउं, ने तारो वांक का ढीश, त्यारें तुं जवाब देजे. ते धूर्त्तधोबीनी एवी वात सांजळवाथी पोळी यो बीनो थको दरवाजो उघाडी देतो हवो. तेथी पेलो धूर्त नगर बाहीर नीकळी सरोवरनी पाळें गयो, त्यां मछिमारने सरोवरमां जाळ नाख तां दीठो, तेथी तेने कहेवा लाग्यो के हे मूर्ख! इहां राजा धूर्त्तने खोळ वा माटे आवे छे, माटे तुं जा, नहिं तर तुजने देखतां बंतज बांधशे. ते धूर्त्तना एवां वचनोथी ते मछिमार पाणीमां नाठो, तेवारें ते धूर्त्ते ते ग धेडाने सरोवरनी पाळें चरतुं मूकी, जे राजाना वस्त्र हतां, ते पोतें पहेरी ने नगर सन्मुख आव्यो, अहो! जुओ धूर्त्तनी गूढता कहेवी छे!

हवे राजायें धूर्त्तने नगर बाहिर निकळ्यो जाणीने पोळियाने आवी ने कह्युं के तें पोळ केम उघाडी? तेवारें पोळिये सर्व वृत्तांत कह्युं. तेथी ते ने उतावळो थइने नगर बाहिर आव्यो, तो पेला धूर्त्तने व्यवहारिया रूपे दी ठो, तेथी तेने पूछ्युं के जो जइ! इहां कोइ नरने गर्दभसहित तमें दीठो? तेवारें धूर्त्त कह्युं हे नाथ! ते तो नाठो थको सरोवरना पाणिमांहे पेठो छे.

तेवारें राजायें कह्युं के आ म्हारो घोडो तमें पकडो,हुं तरतज तेने केशें
कडीने जगतनुं शल्य काढुं. एम कही तेने घोडो आपी राजा आगल गय
हवे ते धूतारो घोडे चडीने नगरमां पेठो. ने पोलीयाने कहेवा लाग्यो
में चोरने हण्यो छे, माटे हवे दरवाजा बंध कर, बीजो कोइ आवे, तो
घाडीश मां. कारण के आ मारो पक्षपातियो बीजो राजा अमारी जेवो
छे, माटे तेने आववा दइश नहिं. ते वात सांभली पोलियो सत्य करी म
नतो हवो. धूर्त्तने वृत्तांतें ते राजा धूताणो थको पोले आवीनें पोलीया
कहे के अरे दर्वान ! पोल उघाड. हुं राजा छुं, ते सांभली पोलीये क
के, राजा तो हमणां घोडे चडी नगरमां गया, ने तुं राजा नथी पण
न्य छो. एटले धूतारो बोल्यो के दरवाजा उघाडीश मां ? बहार अन्यधू
छे, तेज छे,एटले विलखे चित्तें ते राजा मनमां विचार करवा लाग्यो के
कोइक धूर्त्तमां पण महाधूर्त्त छे,जेणे मुक सरखाने पण धूत्यो,माटे एहनुं
रित्र चिंतववा योग्य छे, विधातानी पेठें लोकने विषे जयपताका निश्च
एणे वरी. कोइ न जाणे,तेम एहनी प्रशंसा करुं, तो मुकने नगरमां प्रवे
करवा आपे. एवुं विचारीने ते राजा धूर्त्तने कहेवा लाग्यो के हे धूर्त !
हारुं चरित्र उत्तम छे, ने तहारी कला घणी प्रशंसवा योग्य छे, तेणे करी
हुं तहारा उपर तुष्टमान थयो छुं, माटे तहारे जे वर मागवो होय, ते
ग. तेवारें ते धूर्त्त बोल्यो हे राजन् ! जो तुं वर आप तो हो तो मुकने अ
यदान आप. तेवारें राजायें प्रमाण कर्युं माह्यो माणस पोतानुं बो
पाले. ते धूर्त्ते पोतापणुं प्रगट करीने द्वार उघडाव्यां, अने पोतें राजा
सामो पगे पड्यो. राजायें पण धूर्त्तने वांसे हाथ फेरव्यो, ने तेने प्र
स्यो. धूर्त्त पोतानो नवो अवतार मानवा लाग्यो, ने राजाने कहेवा लाग
के स्वामि ! तमे महोटो प्रसाद कर्यो, महोटानां वचन अन्यथा केम थाय
हवे धूतारो राजाना प्रसादथी निःशंक चित्त थको सांढनी पेरें मदोन्
त्ततायी स्वेछायें नगरमां भमतो थको विलास करतो. लोकोने पोतानी
लानो समूह देखाडी हर्ष उपजावतो विचरतो हवो.

एकदा ते धूर्त्त, सुखीयो थको विचारवा लाग्यो के इहां तो माहरुं
र्त्तपणुं चालतुं नथी, कारण के हुं सहुमां जाणीतो थयो छुं, माटे ह
आ नगर छोडीने बीजे ठेकाणे जाउं तो ठीक. एम विचारी चोरनी

राजाने पण कह्याविना ते धूर्त्त नगरमांथी नीकळीने जूतनी पेठें पृथ्वी
विषे नमतो नमतो पुर, पाटण ग्रामादिक सर्वेने धूततो धूततो अनुक्र
जुवनावंत नगरना उद्यानने विषे राजचंपक वृक्ष हेठें विसामो लेवा बेठो.
वृक्ष शाखायें करी अति विस्तीर्ण जोइने आदर सहित ते प्रत्यें जोतो हवो
तेना देखवाथी धूर्त्तना चित्तने विषे नाना प्रकारना मनोरथना कल्लोल
उछळता हवा. के आ वृक्ष घणुं सुंदर ठे, माटे इहां सुवर्ण मणिनो सात
मिनो महोटो प्रासाद कराबुं, ने पासें नाना प्रकारना जुवन कराबुं. वळी
सर्व अंतेउरने क्रीडाने अर्थे वाव्य कराबुं, प्रासादने फरतो कोट कराबुं,
मज फरतो वनखंम कराबुं. वळी इहां हाथीनी शाला, घोडानी शाला,
राबुं, ने हुं चक्रवर्त्तीनी पेरें महर्द्धिक संपदायें युक्त एवो राजा थाउं! एव
असंबद्ध अने असंजव वचन धूतारानां सांजळीने ते चंपकवृक्षनो अधि
ष्ठायक देव ते धूर्त्त प्रत्यें कहेतो हवो. के हे धूतारा! तें ताहारा डुष्ट चरित्रे
करी घणा देश धूत्या, तुं जे बोले ठे, ते सघळुं निर्विवाद थाशे. हे मूढ! फो
कट एवां वचन केम बोले ठे? हुं ताहरी पासें कांइ देखतो नथी. हे निर्लक्ष
ण! तुऊमां कोइ सुलक्षण नथी तो ते तुऊथी केम निपजशे? एहवुं ते
देवतानुं वचन सांजळीने ते धूर्त्त कहे ठे. हे देव! माहरुं वचन सांजळ. आ
जथी सात दिवसमां जो हुं कह्या प्रमाणे कदापि न करुं तो ताहरी सन्मु
ख अग्निमां प्रवेश करुं. त्यार पठी ते नगरना पोळनी रहेनारी देवीना दहे
रामां गयो. ते धूर्त्तें त्यां घणा कोमाकोमी नेळा कर्यां ने मनथी अथवा व
चन कल्पना करीने गणेश, क्षेत्रदेवता, यक्ष, यक्षिणी प्रमुख आदि देइने
द्वारपोळनी रहेनारी देवीनी साथे जुवटुं रमवा बेठो, तेमां ते लाखो टका
जीत्यो. खडीना कटकाथी आंकडा मेली राखेला तेनो सरवाळो करी गणे
शने कहेवा लाग्यो के महारुं धन जे तहारी उपर लहेणुं ठे ते तुं मने आप,
नहिंतर त्रण खुणवाळो तीखो पाषाण लइने तेनी अणीथी शीघ्रपणे तारुं
महोटुं पेट फोडी नाखीश. हे लंबोदर! तुं हाखो ठो, माटे केम नहिं आप?
[illegible]म कहीने ते धूर्त्त जेटले महोटो पाषाण लेने मारवाने वास्ते उपाडे ठे, ते
[illegible] लंबोदरे पण लय पामीने बे लाख टका धूर्त्तने आप्या, एम बीजा पण
[illegible] देवता व्यंतरादिक पासेंथी ते धूर्त्ते पोतानुं लेणुं लीधुं. जेमाटे निः
सूक मनुष्यना व्यंतरादिक पण चाकर थाय.

हवे ते धूतारो धनें करीने तिहां आवासादिक शीघ्रपणे करावतो हवो. द्रव्यथकी शुं काम सिद्ध न थाय? सर्व थायज. महोलात तथा आवास स घला कराव्या पछी स्त्री मार्टे हजारो टका खरची त्यां गणिकानुं टोळुं लाव्यो. तेमां मुख्य अनंगसेना नामें गणिका छे, ते केवी छे? तोके कामनीज से ना छे; तेने पटराणी कीधी. ते संघातें विलास करतो थको, ते वृद्धदेवता नुं पूर्वे कहेलुं जे वचन,तेने वारंवार संजारतो,गर्व करीने ते देव उपर रोष चढावतो हवो. त्यार पछी निकृष्ट एवी ते गणिका रीसाणी थकी ते धूर्त्तने माथे उपाडीने नगरने विषे लइ जती हवी. ने नगरमां ते धूर्त्तनुं सघळुं वृ त्तांत कह्युं तेथी राजायें जाएयुं जे ए महाधूर्त्त छे. देवता सरिखाने धूत्या तो मनुष्यनुं तो शुंज गजुं? तेथी राजायें ते धूर्त्तने अनेक विडंबनायें करी नारकीनी पेरें विडंव्यो. ने तेने नगरमां फेरवीने उपाडीने दूर नाखी दीधो. कुमरणे मार्यो थको ते दुष्ट निर्जाग्य मरीनें दुर्गतियें गयो, घणा जव जम शे. ए रीतें ते पापीना पापनां फल केवां प्रगट थयां? कमलशेठ कहे छे के हे पुत्र! ए धूर्त्त सर्व धूर्त्तमांही शिरोमणि हतो तेपण एवी विटंबणा पा म्यो, तो धूर्त्तपणुं केम जलुं होय? ते सांजलीने विमल पोताना पिताने एहवुं कहेतो हवो के, हे तात! अन्याय करनारने ए दृष्टांत युक्त छे, पण हुं हस्त कलायें करीने धन उपार्जु छुं, अन्यायें कोइनुं द्रव्य लेतो नथी.

त्यारें पिता कहे छे, हे पुत्र! तुं जे कार्यमां द्रव्य पेदा करे छे तेमां शुं कांइ अन्याय नथी? शुं ते न्यायज छे? जेमाटे कपटें करीने परनुं धन लेवुं, तेतो अन्यायज छे,हस्तकला ते वंचना छे. तेमाटें सर्वथा व्यवहार शुद्धि येंज द्रव्य उपार्जवुं, उछुं देवुं नहिं, अधिक लेवुं नहि,जे कपट करीने द्रव्य उपार्जे ते प्रगटपणे नरकें जाय. ए रीतें शेठें पुत्रने अनेक वार कह्युं, पण तेनो स्वजाव टळ्यो नहिं, जेमाटे पोत पोतानो स्वजाव मूकवो तेघणो दुःक र छे, दुःखें मूकाय. कह्युं छे के ॥ परीक्षणीयोयत्नेन, स्वजावोनेतरे गुणाः ॥ व्यतीत्य हि गुणान् सर्वान्, स्वजावोमूर्ध्नि वर्त्तते ॥ १ ॥ जावार्थः– यत्ने करीने स्वजावनी परीक्षा करवा पछी बीजा गुण खोळवा, कारण के सघ ला गुणने डांकीनें स्वजाव ते सर्व गुणने माथे आवे छे ॥ १ ॥

एकदा ते विमलशेठें घणां करियाणां जयां, ने त्यांथी देशांतर जवानो आरंज कर्यो, त्यारें तेनो पिता कहेवा लाग्यो के हे पुत्र! ए देशांतर गम

न जे छे,ते छुःखनुं कारण छे. इत्यादिक बीजी पण घणी युक्तियो कहीने पितायें वार्यो तो पण विविध वस्तु ग्रहिने वेपार करवामाटे ते सार्थवाहनी पेरें हजार पोठीया लेइने स्थलमार्गे चाल्यो,ते सोपारापुर पाटणनी पासें मलयपाटणमां गयो. त्यां रही सर्व करियाणां वेच्यां,तेमां अठावीश हजार सोनश्यानो लाज थयो,तेवारें घणो खुशी थतो चिंतववा लाग्यो॥ कह्युं छे के॥ वाणिआणं वणिक्कंमि, माहणाणं मुहंमि अ ॥ खत्तियाणं सिरी खग्गे,कारुणं सिप्पकम्मसु ॥ १ ॥ जावार्थः—वणिकनें व्यापारनें विषे,ब्राह्मणने मुखने विषे, क्षत्रियने खड्गने विषे, कारुनारुने शिल्प कर्मने विषे; लक्ष्मी होय छे ॥ १ ॥ वली अधिक लाजने अर्थें तिहांथी करियाणां लेइने पोताना नगर जणी पाछो वल्यो. तेटलामां वाटें वर्षाकाल थयो,ते पंथीजनने काल सरिखो छे ते गर्जारव सहित वीजली रूप दंतें करी सर्वने जय पमाडवा लाग्यो तिहां घणो कादव थयो तेवारें पामर जनविना कादवमां कोण चाले? एवो विचार करी ते छावणी करी त्यां रह्यो एवे अवसरें विजयपुरनो वासी महाबुद्धिनिधान गुणनो तो जाणे समुद्र होय नहिं? एवो सागरनामा व्यवहारीयो बुद्धिनो सागर छे,ते पहेलां धन उपार्जवा माटे परदेश गयो हतो, ते पण घणी सार वस्तु लेइने ज्यां विमल छे त्यां आव्यो. विमल अने सागर बेहु एक नगरनाज वासी छे तेथी विमलें तेने उंलख्यो,अने कुशलादिक पूछ्यां, अने तेने आग्रह करी राख्यो. वली कह्युं के,आपणे बन्ने सार्थे नगरमां जइशुं. ते सागर पण त्यां रह्यो थको, दिव्य जे जली मनोवांछित वस्तु ते त्यां वेचीने बीजी नवी वस्तुउ लेतो हवो. हवे ते महाधूतारो विमल पोतें तेना काममां वचें पडीने तेनो माल वेचावे,तथा बीजी वस्तु लेवरावे, तेमां चोर कलायें करीने तथा दलाली प्रमुख हस्तकलायें करीने दशहजार सोनइया उपार्ज्या अने मनमां विचारवा लाग्यो जे महारो पिता महोटो मूढ छे जे मुजने वारे छे,में तो हमणांपण ए कपट युक्ति थीज धन मेलव्युं!

हवे ते बे जणा पोत पोतानुं इव्य तथा करियाणां सर्व लेइने वर्षांति क्रमें धोडे चल्या थका तिहांथी चाल्या, ते पोतानां नगर समीप आव्या. ते कमलश्रेष्ठें पोताना पुत्रनुं आगमन सांजल्युं जेथी साहामो [illegible]. उचितना जाण होय,ते उचितपणुं केम उलंघे? तेथी ते बे जणे [illegible] प्रणाम कर्यो. तेवारें स्नेहें [illegible] माहोमांहे कुशल क्षेमादिक पूछ्यां,

ते त्रणे जणा घोडे चड्या थका साथनी आगल जाय छे,तेटले हवे विमल प्रत्यें सागर कहे छे,के हे मित्र ! चित्तने चमत्कार उपजे एहवुं हुं अणदीठुं अणसांभल्युं, कांइक तुजने कहुं. ते सावधान चित्तें करी सांभल. इहां थ की आगल पाकेल आंबानुं चरेखुं गाडुं हलवे हलवे चाल्युं जाय छे, तेह नो सारथि ब्राह्मण छे,वली तेनी पासें पाणीनो भरेलो करवडो छे,ते गाडा नी पछवाडे लाकडीमां भराव्यो छे,ते ब्राह्मण कोढीयो छे तेना शरीरमांथी रक्तपित्त वहे छे वली पाणी निकृष्ट कष्टें करी हाले छे, तेणे करी पाणी गले छे गाडाना हालवाथी मोहोलुं छे, जे बलद जोतरया छे, तेमां जमणे पासें जे बलद छे ते गलीयो छे, वली मावी बाजुनो बलद मावे पगे खोडो छे,वली ते बलद मात्री आंखे काणो छे. अने ते चेडिवुं गाडुं छे तेने पूर्वे रह्यो थको चांमाल आक्षेप करतो अणजातो थको हांके छे. वली ते गाडानी प छवाडे कोइकनी वहू रीसाइने आवे छे, ते स्त्री मात्रा पगने विषे सर्वथा प्र धान लक्षणें करी सहित छे, पगे अणुआणी छे, तेना शरीरने विषे घणा आजरण छे, निश्चें ते स्त्री वणिकनी छे,ते गर्जवंती छे, ढूकडो प्रसव थनार छे,अने ते वली पुत्र प्रसवशे,ते स्त्रीना सकल शरीरने विषे कुंकुमनो रंग छे, अने चोटलो बकुलना फूलें गुंथ्यो छे,फूल वेणीमां गुंथ्यां छे,ते बहु मूल्यवालां छे, ने ते स्त्रीनुं पहेरवानुं वस्त्र कसुंबी नवुं रंग्युं छे. वली ते गाडा उपर बेठी ते पण सांगने स्थानकें बेठी छे. पण गाडामां बेठी नथी. गाडानो खेडु बेठीया उपर बेठो छे. सागरना मुखथी एहवी वात सांजलीने विमल कहे छे. आ तुं शुं असत्य बोले छे? एवी अकल्पित वात तो सर्वज्ञविना बीजो कोइ प ण कही शके नहीं माटे ए तहारी वात कोण सद्दहे? तुं आवी वातो क्यांथी जाणी शके? पण तहारी जीन घणी लांबी छे, तेणे करीने तुं यद्वा तद्वा लवारो करया करे छे? ते सांजलीने सागर बोल्यो, कल्पांतें पण हुं अ सत्य न बोलुं,में तो गुरु पासेंथी सत्यव्रत लीधुं छे,अने सत्यमांज महोटाइ रहेली छे, माटे महारुं बोलवुं केवारें मिथ्या न थाय. जो तुजने प्रतीति न होय,तो हाथमां कंकण छतां आरिसो शोधवानी जरूर नथी तेनी पेठें आ तहारा मुख आगल गाडुं जाय छे. ते जइने जोइ आव. कवि कहे छे,के ए वात खरेखरी साची हती तो पण अजव्यनी पेठें सर्व प्रकारें ते विमलने सद्दहणा न आवी, जेमाटें सुबुद्धियानुं वचन कुबुद्धियाना मनमां केम उतरे?

हवे धीगामांहे शिरोमणि एवो विमल बोल्यो के,हे मित्र! तुं आज आ टलुं बधुं धीगाइपणानुं अवलंबन केम करी रह्यो ठो ? ते सांनली साग कह्युं के, धीगाना सार्थे धीगाइ करवीज युक्त ठे,वांका सार्थे वांकुं थावुं,स रलनी सार्थे सरल थावुं,प्रवीणनी सार्थे प्रवीण थावुं. जेम के लोक पण क ठे के आडे लाकडे आडो वेर, तेम वांके वांको अने समे समो. तेवारें वि मल लोजनें वशें करी उतावलो हलफल करतो थको कहेतो हवो के हे विमल! जो ताहारी वात असत्य थाय, तो तारी सर्व वस्तु माहरी थाय. तेवारें क्रोध चढावीने सागर कहे ठे के,तें कही ते वात महारे प्रमाण ठे, जो ए वात साची थाय तो तारी वस्तु इत्यादिक जे ठे तेनो धणी पण हुं थाउं ! तेनुं कहेवुं विमलें पण मान्युं, हाकारो कस्रो. एक एकना हा थमां ताली पाडी सावेत करी पठी कमलशेठप्रत्यें सागर कहेतो हवो के, अमो बन्नेना तुमें इहां साक्षी थाउ. तेवारें कमलशेठ कोमल वचने करी सागरप्रत्यें कहे ठे के, हे सागर ! तुं पण एहना जेवो केम थाय ठे ? तुं तो माह्यामां मुख्य ठो. ते सांनली विमल पोताना पिताने कहेतो हवो के, हे तात ! तमें शुं हमणां पण मुज पुत्रने हलको पाडो ठो ? एम करवाथी कांइ महोटाइ पामशो ? तेवारें कमलशेठें कह्युं के इहां उतावलानुं काम नथी तुं तो न्हानो थइ ठूटे पण मुजने जोगववुं पडे !

वली सागर कहे ठे के,हे कमलशेठ ! जो तारो पुत्र माहरे पगे आवी ने पडे, तो में जे होड करी ठे ते हमणांज हुं मूकी आपुं,हजी कांइ बगड्युं नथी. तेवारें विमल बोल्यो ए ताहरुं समय धन में लीधुं एम नक्की जाणजे. हवे तुं निक्षा माग निक्षा समयें तने कूतरा आवी पगे लागशे. ए रीतें घणा वाचाल थका विवाद करता ते बे जण गाडानी पासें आव्या,तिहां विमल म श्वर धरतो थको जुए ठे तो ते शकटनो सारथि चांमाल प्रमुख सागरें कह्यो ह तो तेवो त्यां न दीठो, तेथी विमल जेटलामां उल्लासवंत थयो थको सा गरने पूठे ठे तेटलामां आदर सहित सागरें सारथिने पूठ्युं जे ते गर्नवती स्त्री क्यां ठे ? त्यारें ते सारथियें ... गर्नवती स्त्री नजीकना वनमां प्रसववा गइ ठे. इहां पासेंना ... ीनां मावाप रहे ठे, तेथी ते स्त्रीनी माताने ... ठे. हुं ब्राह्मण छुं ? अने ए तो वणिकनी वहू ... ी रिसाइने हुं पाडोसी

छुं तेनी प्रीतियें करीने मारी पूठें आवी छे,माटे महाराथी शी रीतें काढी मूका य ? विषम वेलायें बीजा कोइ अणउंलखिताने पण राखवो घटे, तो वली उंलखीतानुं तो शुंज कहेवुं ? एटलामां तिहां ते स्त्रीनी माता पण आवी,अने ते चांमाल पण आव्यो. तेने ब्राह्मणे पण पुत्र आव्यानी वधामणी दीधी एम सघलो संवाद साचो थयाथी सागर बोल्यो के,हे विमल ! हवे ए तमारा सर्व माल करियाणां प्रमुख जे छे,ते महारा घरने विषे मोकलो,हवे ते बधां माहारां छे. तेवारें ते धूर्त्त विमल धूर्त्तपणानी धीरता राखीने कहेतो हवो के, हे नाइ ! हुं तो तमारी साथें हसतो हतो. तमें मने हसो ने हुं तमने हसुं. तेवारें सागर कहे छे के,फोकट क्लेश करे शुं थाय ? हमणां तो पोता ने घेर जाउं, मुजने जेम उचित करवुं घटशे, तेम हुं करीश. इत्यादिक वि चार करतो सघलां विमलनां करियाणां पोतानी वाडीमां उतारीने सागर पोताने घेर आव्यो. तेवारें लूंटायानी माफक शून्य थइ गयानी रीतें,मूर्छि तनी पेरें,जाणे हणी नाख्यो होय नहिं ? एवा विमलने महोटे कष्टें करी ने कमलशेठे पोताने घेर आण्यो. ते विमल जेवो मुखें छे तेवोज चित्तने वि षे पण अति मलिन छे,वली ते विमल पोताना पिता कमलशेठने विमलनी पेरें अति नम्र थइ विनति करे छे के, हे तात ! आ आपदारूप समुद्र केम तरवो ? जो वली तमे बुद्धिरूप नाव आणो,तो निस्तार थाय,में तो आ हा स्यपणे कह्युं हतुं ने ते सागर धूर्त्ते तो प्रमाणज करी लीधुं,तेमाटे हे तात ! तमें ते सागरना घरने विषे जइ तेने जेम तेम मनावो, कोइ बीजी युक्तियें करी वश करो, समुद्रनी पेरें दुःखें ग्रहवा योग्य एहवा ते सागरने तमे प्रतिबोधो, जेथी करी आपणुं धन ते न लीये,अथवा विविधप्रकारनी चिंता यें शुं थाशे ? इहां एकज उपाय छे. ते उपाय पण तमाराथीज सिद्धि पामे, तेम छे, बीजाथकी सिद्धि पामशे नहिं. सागरें त्यां तमने साक्षी कह्या छे, माटे तमें राजानी सनाने विषे अवलुं बोली पोतानुं द्रव्य राखो. कह्युं छे के ॥ यतः ॥ निअ गेहस्स कज्जंमि, नियदव्वस्स रक्कणे ॥ निअपुत्तकए कूड, सुक्केसु नविणिंदिद्यं ॥ १ ॥ नावार्थः–पोताना घरना कार्यने विषे, पोता नुं द्रव्य राखवाने विषे,पोताना पुत्रने अर्थें,एटला कारणें जूठुं बोल्यामां दू षण नथी. कह्युं छे के ॥ यतः ॥ न नर्मयुक्तं वचनं हिनस्ति,न स्त्रीषु राजन्नवि वाहकाले ॥ प्राणात्यये सर्वधनापहारे, पंचानृतान्याहुरपातकानि ॥ १ ॥

नावार्थः— नर्मयुक्त वचन हणे नहिं, स्त्रीने साचुं न कहेवुं, हे राजन्! विवाह अवसरें साचुं होय ते जूठुं कहेवुं. प्राणांत कष्टें प्राण जाते जूठुं बोलवुं, सर्व धननो नाश थातो होय तो जूठुं बोलवुं,ए पांच जूठानां पातक नहिं. एम पंमित कहे ले. तेवारें धर्मरूप कमला जे लक्ष्मी तेनो आगर एवो ते कमलश्रेष्ठ तें विमलनुं वचन सांनलीने कोमल वाणीयें करीने समजा वतो हवो के, हे पुत्र! तुं नीतिमार्ग मूकीने उन्मार्गे म जा. तुं तहारा चि त्तने विषे चिंतन करीने तहारुं वचन संनार. सत्पुरुष तो जे हांसीयें करी ने वचन बोल्युं होय तेनो पण सर्वथा प्रकारें निर्वाह करे, पण तेंतो कांइ हास्यथी कह्युं नथी परंतु सागरनुं इव्य लेवाना लोनथकी होड करी ले, ते माटें हवे शुं खेद पामे ले? हे वत्स! साचुं बोलतां कांइ पण दूषण नथी. हे मूढ! असत्य बोलवाथी दूषण कांइ नथी. एवुं हुं केम कहुं? शुं धुंवाडाथी श्यामता न थाय? हे वत्स! क्यांइ एकतो साचुं वचन पण अनर्थकारी थाय ले. केम के जे वचन सांनलीने आगलो प्राणी नय पामे, त्रास पामे, अथवा मरण पामे, एवी रीतनुं साचुं होय तिहां मौनपणुं धा रण करवुं जेमाटे थोडुं असत्य बोलवा थकी पण अनेक जीव आ नवने विषे दुःख पाम्या अने नवांतरें दुर्गति पाम्या तो धनने लोनें करीने जे कूडी साख नरवी, तेहना विपाक कडवा होय, तेहमां तो कहेवुंज शुं?

ते सांनलीने विमल बोल्यो के हे पिताजी! परमेश्वरें जैनमार्गने विषे अपवाद नथी कह्यो शुं? सर्व प्रकारें उत्सर्गज कह्यो ले? परमेश्वरें तो बे प्रकारनो मार्ग कह्यो ले, तेमां एक उत्सर्ग अने बीजो अपवाद. जेमाटें जिहां महोटुं कार्य होय तिहां असत्य बोलवुं कल्पे ले,ने पली तेनुं प्रायश्चित्त लइ शुद्ध थइयें. ते सांनलीने कमलश्रेष्ठ पुत्रने कहे ले के हे वत्स! धन पामवुं तो सुलन ले,पण धर्म पामवो दुर्लन ले. एटला माटें एवो मूढ को ण ले जे धनने अर्थे धर्मनुं खंमन करे? महोटुं कोइ धर्मनुं कार्य होय,तिहां ... कह्यो ले,पण पापने विषे जैनधर्ममां ... कह्यो नथी.
... करीने प्रायश्चित्त लीये कांइ शुद्ध न ... व्रत
... रे तेने प्रायश्चित्त ते वली शुं अपाय
... थाय तो नले थाउ, ... नाश
... थाय तो पण हुं ... न

एहवुं पितानुं वचन सांजली कोप्यो थको विमल कूतरानी पेरें थइने बोलवा लाग्यो के में निश्चय तहारो पाखंमधर्म जाएयो? जे में महेनत करी ने इव्य वपार्ज्युं ते तुं शुं महारा वेरीने आपीश? वृद्ध थयो एटले तुं घेलो थयो हो धिक्कार हे तुजने? रे मूढ! वेसी रहे घरने खूणे. एवां वचनो पिताने कहीने विमल घरमांथी घणी जेट लइने राजापासें गयो. त्यां जइ राजाने जेट मूकी नमस्कार करी विनति करवा लाग्यो के, हे राजन्! में देशांतरें जइ घणे कष्टें लक्ष्मी उपार्जी, ने घरतरफ सागर सार्थे आवतां हां सीने वचनें करी महारी लक्ष्मी तेणें पडावी लीधी, ते सांजली राजायें सागरने तेडावीने सर्व वृत्तांत पूछ्युं,सागरें कह्युं के में मात्र हास्य वचनें ते लीधुं नथी,पण ए होडमां हाखो त्यारें लीधुं हे. पही तिहां तेणे जे वृत्तांत वन्युं हतुं, ते सर्व राजानी आगल कह्युं, तेथी राजायें तेने पूछ्युं के तें वलद प्रमुखनां लक्षण केम जाण्यां? त्यारे सागर कहेतो हवो के,हे राजन्! में महारी बुद्धियें करी जाण्यां. ते कौतुक सांजली राजा उल्लासवंत थयो थको बोल्यो के तें तारी शी मतियें करीने जाण्यां? ते तुं मने कहे.

हवे सागर कहेतो हवो के,हे राजन्! सावधान पणे सांजलो. पाका आंबाना फलनी वासें वासित एवो कोइ पदार्थ तिहां जूमिकायें पड्यो हतो, तेना गंधें करीने में जाएयुं जे इहांथी आंबानुं गाडुं गयुं हे. तथा धूडमांहे पगना प्रतिबिंबें करी जाएयुं जे ते वलद गलीयो हे. तथा पगलाने अनुसारे करी जाएयुं जे ते वलद मावे पगे खोडो हे. तथा दक्षिण दिशानुं घास चख्यो हतो. अने मावी बाजुनुं घास पडि रह्युं हतुं तेथी जाएयुं जे ते वलद मावी आंखे काणो हे. तथा मुतरवाने उठ्यो ने पाणी लीधुं तेथी जाएयुं जे ते ब्राह्मण हे. तथा जूमिकाने विषे मार्गें जातां पाणी नखाएलुं देखीने में जाएयुं जे करवडो पाणीनो गाडानी पाछले लाकडीयें वलगाड्यो हे. तथा गाडुं हांकतां परोणो जांग्यो, ते जोंये नाखी दीधो, ने चंमाल पासें लाकडी मागी ते तेणे जोंये नाखी दीधी; ते लाकडी पाणी हाटीने ब्राह्मणे लीधी पण हाथो हाथ न लीधी,तेना प्रतिबिंबें में जाएयुं जे ते चांमाल हे. तथा ब्राह्मण लाकडी लेवाने गाडाथी हेठे उतर्यो,त्यां रसी फर्युं हे तेनी गंधथी घणी माखीयो वण वणती दीठी तेथी में जाएयुं जे ते कोढीयो हे, अने लाकडी विना चाली शके नहि तेमाटे हाथमां लाकडी हे, एम में कह्युं. तथा

शकटनी पठवाडे पगलाने अनुसारें धूडमां पगलां पडेला जोइ में लक्षण
ती स्त्री जाणीने कह्युं जे पाछल लघु स्त्री ले तथा पाले पगें मुख करती जोत
हती ते पाछा पगलांने अनुसारें में जाण्युं जे ए स्त्री रीसाणी थकी पीयरमां
जाय ले,तेथी वहूज होय. वली रीसाणी थकी कूवामां पडे ने ए कूवामां प
डवुं मूकी दइने जो गर्नवती ले तो पीयर जाय ले. एवुं जाणीने में तेने गर्न
वती कही तथा देह चिंताने अर्थे गाडाथी उतरीने बोरडीना वनमां जइ
बेठी ते जमणा हाथनो टेको देइने घणे कष्टे उठी, तथी जाण्युं जे तेने ग
र्नने विषे पुत्र ले,अने ते तुडको प्रसवशे. तथा ते स्त्रीयें पाणीथी मुख धोयुं,
ते रातुं देखीने कुंकुमनुं विलेपन जाण्युं. तथा ते स्त्रीना केशमांथी फूल नू
मियें पडयुं ते देखीने में जाण्युं जे एहना चोटलामध्ये बकुलवृक्षनां फूल गुं
थ्यां ले. तथा बोरडीने कांटे रातो तांतणो वलगेलो देखीने में जाण्युं जे तेणे
कसुंबल वस्त्र उढयुं ले. तथा आंबानी निकट गाडां हांकनारने ठेकाणे बेठी,ते
ने अनुसारे जाण्युं जे ते बेडियुं गाडुं ले. चोकीयुं गाडुं न हतुंने बेडीयुं गाडुं हतुं
तेथी सारथिने ठेकाणे बेठी. एम सघली वात सागरना मुखथी सांनली राजा
चित्तने विषे चमत्कार पामीने सागरने पूछवा लाग्यो के तमारा बे विना त्रीजो
कोइ साक्षी ले? तेवारें सागरें कह्युं हा त्रीजो पण साक्षी ले ते साक्षी जगतमां वि
ख्यात अने घणो माह्यो तथा परिणामें निर्मल एवो विमलनो बाप कमल शेठ
ले,ते सांनली राजायें कह्युं के घणुंज रुडुं! एतो सत्यवादी ले, जो पण वि
मलनो बाप ले तो पण पुत्रने अर्थे ते जूठुं नहि बोले. तथापि तुं नूल्यो लो,जेमा
टें शास्त्रमांहि ना कही ले ॥यतः॥ सयणो डुज्जणो विदे, लीउ लोहीउ तहा ॥
गहिलो विहिलो नीरु,सक्की नूणं न किज्जए ॥ १ ॥ नावार्थः–स्वजन, डु
र्जन, वली द्वेषी, महालोनीउं, तेम घेलो, कौतुकी अने नयानक एटलाने
निश्चे साक्षी न करीयें ॥ १ ॥ एटला माटे तें विमलना बापने साक्षी रा
ख्यो ए तुजने घटे नहि. त्यारें सागर बोल्यो, हे राजन्! एतो महोटो धर्मा
त्मा ले, सत्य बोलनार ले, माटे ते जे कहेशे, ते महारे प्रमाण ले. तेवारें
राजायें कमलशेठने तेडावीने मीठी वाणीथी पूछयुं के तुं आ वात जाणे
ले? जाणतो हो, तो कहे? एवी राजाना मुखथी वाणी सांनलीने विमल
ने ध्रासको पड्यो. जे महारुं सर्व इव्य गयुं, तेणे करी अति आकुलव्याकु
ल थइने विचारवा लाग्यो जे हमणां महारो पिता सत्य कहेशे, एटले

माहरुं सर्व इव्य सागर लइ लेशे. ते इव्य गयानी चिंता रूप समुइमां जा णियें बुड्योज होय नहिं शुं? एम विमल नीचुं मुख करी रह्यो.

हवे घे पक्षनां लोक सर्व जोवा आव्यां छे,तेथी राजसनामां तिल पडे एटली पण जग्या खाली नथी. ते बधानी वचमां रह्यो थको कमल शेठ साक्षी आपवामाटे उनोरही कहेतो हवो के हे राजन्! महोटुं कार्य छे,तो पण हुं जूठुं नहिं बोलुं, जे जूठुं बोल्यो ते जिनधर्मने उंलखतोज नथी. सो नुं नेमाणस ते सरखां छे,तेमां सोनुं कसवटीयें चढ्युं परीक्षाने प्राप्त थाय छे अने माणसने महोटुं कष्ट पडे थके पण असत्य न बोले त्यारें तेनी परीक्षा थाय छे. हे राजन्! धनने अर्थें जूठुं बोलीयें,ते धन तो पामवुं सु लन छे,पण धर्म पामवो दोहिलो छे. वली हमणां तो जे कारणे हुं साक्षी पूरीश तेथी तो मह्वारो पुत्र ङुहवाशे, डुर्जन हसशे, तेम कदापि सज्जन पण हसशे तो पण हुं असत्य नहिं बोलुं. कह्युं छे के ॥यतः॥ निंदंतु नीति निपुणा यदि वा स्तुवंतु,लक्ष्मीः समाविशतु गछतु वा यथेष्टं ॥ अद्यैव वा म रणमस्तु युगांतरे वा, न्यायात्पथः प्रविचलंति पदं न धीराः ॥ १ ॥ ना वार्थः– न्यायमार्गमां निपुण जे पुरुष तेनी कोइ निंदा करो. अथवा स्तवन करो, गमे तो स्वेछापणे लक्ष्मी आवो, अथवा लक्ष्मी जाउ, आज मरण थाउ, अथवा युगांतरें थाउ, पण जे धीरपुरुष होय ते न्यायमार्गथकी पदमात्र पण चलायमान थाय नहीं. तेमाटे हे राजन्! जेवुं छे तेहवुं तम ने कहुं छुं के जे सागरें कह्युं ते सर्व सत्य करी मानजो. एवां कमलशेठ नां वचन सांजली ते राजा तेने आशीश देतो अति विस्मय पामतो मा थुं धुणावतो हवो, तेवामां राजाना कंठमां पहेलो विशिष्ट हार उछलीने कमलशेठना कंठमां पड्यो, एटले जाणे राजायेंज संतुष्ट थइने तेना गलामां हार नाख्यो होय नहिं शुं? तथा प्रत्यक्ष पुण्यनो समूह अने जला धननो विस्तार,तेज जाणीयें गलामां पड्यो होय नहिं? एम लाग्युं. हवे तेम रमणिक दिव्य मणियें करी अत्यंत सुंदर हार ते कमलशेठने कंठे घणुंज शोजतो हवो. ते वखत राजा अति प्रशंसा करी कहेतो हवो के अहो! ताहारी सत्यता जाणे साचुं सोनुंज होय नहिं शुं? अहो! ताहा री साधुनी पेरे लोजने विषे उत्कृष्टी निर्लोजता, अहो! ताहारी निर्मोहता जे पुत्रने तृणसला सरिखो जाण्यो? अहो! ताहारुं चित्त एकाग्र धर्मने

गकटनी पछवाडे पगलाने अनुसारें धूडमां पगलां पडेला जोइ में लक्षणवं
नी स्त्री जाणीने कह्युं जे पाछल लघु स्त्री छे तथा पाछे पगें सुख करती जोती
इती ते पाछा पगलांने अनुसारें में जाण्युं जे ए स्त्री रीसाणी थकी पीयरमां
जाय छे,तेथी वहूज होय. वली रीसाणी थकी कूवामां पडे ने ए कूवामां प
डवुं मूकी दइने जो गर्नवती छे तो पीयर जाय छे. एवुं जाणीने में तेने गर्न
वती कही तथा देह चिंताने अर्थे गाडाथी उतरीने बोरडीना वनमां जइ
ने ते जमणा हाथनो टेको देइने घणे कष्टें उठी, तथी जाण्युं जे तेने ग
र्भने विषे पुत्र छे,अने तें ढूडको प्रसवशे. तथा ते स्त्रीयें पाणीथी मुख धोयुं,
ते रातुं देखीने कुंकुमनुं विलेपन जाण्युं. तथा ते स्त्रीना केशमांथी फूल नू
मियें पडयुं ते देखीने में जाण्युं जे एहना चोटलामध्ये बकुलवृक्षनां फूल गुं
थ्यां छे. तथा बोरडीने कांटे रातो तांतणो वलगेलो देखीने में जाण्युं जे तेणे
कसुंबल वस्त्र उढयुं छे. तथा आंबानी निकट गाडां हांकनारने ठेकाणे वेगी,ते
ने अनुसारे जाण्युं जे ते बेडियुं गाडुं छे. चोकीयुं गाडुं न हतुंने बेडीयुं गाडुं हतुं
तेथी सारथिने ठेकाणे वेगी. एम सघली वात सागरना मुखथी सांजली राजा
चित्तने विषे चमत्कार पामीने सागरने पूछवा लाग्यो के तमारा बे विना त्रीजो
कोइ साक्षी छे? तेवारें सागरें कह्युं हा त्रीजो पण साक्षी छे ते साक्षी जगतमां वि
ख्यात अने घणो माहो तथा परिणामें निर्मल एवो विमलनो बाप कमल शेठ
छे,ते सांजली राजायें कह्युं के घणुंज रुडुं! एतो सत्यवादी छे, जो पण वि
मलनो बाप छे तो पण पुत्रने अर्थे ते जूठुं नहि बोले. तथापि तुं जूल्यो छो,जेमा
टे शास्त्रमांहि ना कही छे ॥यतः॥ सयणो डुङाणो विदे, सीउ जोहीउ तहा ॥
माहिलो विहिलो जीरु,सक्खी नूणं न किङाए ॥ १ ॥ जावार्थः—स्वजन, डु
र्जन, वली वेरी, महालोनीउ, तेम घेलो, कौतुकी अने जयानक एटलाने
निश्चें साक्षी न करीयें ॥ १ ॥ एटला माटे तें विमलना बापने साक्षी रा
ख्यो ए तुजने घटे नहि. त्यारें सागर बोल्यो, हे राजन्! एतो महोटो धर्मा
त्मा छे, सत्य बोलनार छे, माटे ते जे कहेशे, ते मझारे प्रमाण छे. तेवारें
राजायें कमलशेठने तेडावीने मीठी वाणीथी पूछयुं के तुं आ वात जाणे
छे? जाणतो हो, तो कहे? एवी राजाना मुखथी वाणी सांजलीने विमल
नो बाप चिन्तवा लाग्यो. जे महारुं सर्व द्रव्य गयुं, तेणे करी अति आकुलव्याकु
ल थइने विचारवा लाग्यो जे हमणां महारो पिता सत्य कहेशे, एटले

माहरुं सर्व द्रव्य सागर लइ लेशे. ते द्रव्य गयानी चिंता रूप समुद्रमां जा णियें बुड्योज होय नहिं शुं? एम विमल नीचुं मुख करी रह्यो.

हवे वे पक्षनां लोक सर्व जोवा श्राव्यां वे,तेथी राजसजामां तिल पडे एटली पण जग्या खाली नथी. ते बधानी वचमां रह्यो थको कमल शेठ साक्षी आपवामाटे उजोरह्यो कहेतो हवो के हे राजन्! महोटुं कार्य ठे,तो पण हुं जूतुं नहिं बोलुं, जे जूतुं बोल्यो ते जिनधर्मने उलखतोज नथी. सो नुं नेमाणस बे सरखां ठे,तेमां सोनुं कसवटीयें चढयुं परीक्षाने प्राप्त थाय ने अने माणसने महोटुं कष्ट पडे थके पण असत्य न बोले त्यारें तेनी परीक्षा थाय ठे. हे राजन्! धनने अर्थे जूतुं बोलीयें,ते धन तो पामवुं सु लज ठे,पण धर्म पामवो दोहिलो ठे. वली हमणां तो जे कारणे हुं साक्षी पूरीश तेथी तो महारो पुत्र डहवाशे, डुर्जन हसशे, तेम कदापि सज्जन पण हसशे तो पण हुं असत्य नहिं बोलुं. कह्युं ठे के ॥यतः॥ निंदंतु नीति निपुणा यदि वा स्तुवंतु,लक्ष्मीः समाविशतु गछतु वा यथेष्टं ॥अद्यैव वा म रणमस्तु युगांतरे वा, न्यायात्पथः प्रविचलंति पदं न धीराः ॥ १ ॥ जा वार्थः– न्यायमार्गमां निपुण जे पुरुष तेनी कोइ निंदा करो. अथवा स्तवन करो, गमे तो स्वेछापणे लक्ष्मी आवो, अथवा लक्ष्मी जाउ, आज मरण थाउ, अथवा युगांतरें थाउ, पण जे धीरपुरुष होय ते न्यायमार्गथकी पदमात्र पण चलायमान थाय नहीं. तेमाटे हे राजन्! जेवुं ठे तेहवुं तम ने कहुं हुं के जे सागरें कह्युं ते सर्व सत्य करी मानजो. एवां कमलशेठ नां वचन सांजली ते राजा तेने आशीष देतो अति विस्मय पामतो मा थुं धुणावतो हवो, तेवामां राजाना कंठमां पहेलो विशिष्ट हार वछलीने कमलशेठना कंठमां पड्यो, एटले जाणे राजायेंज संतुष्ट थइने तेना गलामां हार नाख्यो होय नहिं शुं? तथा प्रत्यक्ष पुण्यनो समूह अने जला धननो विस्तार,तेज जाणीयें गलामां पड्यो होय नहिं? एम लाग्युं. हवे तेम स्फटिक दिव्य मणियें करी अत्यंत सुंदर हार ते कमलशेठने कंठे पणेंज शोजतो हवो. ते वखत राजा अति प्रशंसा करी कहेतो हवो के अहो! ताहारी सत्यता जाणे साचुं सोनुंज होय नहिं शुं? अहो! तहा री साधुनी पेरें लोकने विषे उत्कृष्टी निर्लोजता, अहो! ताहारी निर्मोहता जे पुत्रने तृणसला सरिखो जाण्यो? अहो! ताहरुं चित्त एकाग्र धर्मने

शकटनी पठवाडे पगलाने अनुसारें धूडमां पगलां पडेला जोइ में लक्षणवं ती स्त्री जाणीने कह्युं जे पाठल लघु स्त्री ठे तथा पाठे पगें सुख करती जोती हती ते पाठा पगलांने अनुसारें में जाण्युं जे ए स्त्री रीसाणी थकी पीयरमां जाय ठे,तेथी वहूज होय. वली रीसाणी थकी कूवामां पडे ने ए कूवामां प डबुं मूकी दइने जो गर्भवती ठे तो पीयर जाय ठे. एवुं जाणीने में तेने गर्भ वती कही तथा देह चिंताने अर्थे गाडाथी उतरीने बोरडीना वनमां जइ बेठी ते जमणा हाथनो टेको देइने घणे कष्टें उठी, तथी जाण्युं जे तेने ग र्भने विषे पुत्र ठे,अने तें दूडको प्रसवशे. तथा ते स्त्रीयें पाणीथी मुख धोयुं, ते रातुं देखीने कुंकुमनुं विलेपन जाण्युं. तथा ते स्त्रीना केशमांथी फूल नू मियें पडयुं ते देखीने में जाण्युं जे एहना चोटलामध्ये वकुलवृक्षनां फूल गुं थ्यां ठे. तथा बोरडीने कांटे रातो तांतणो वलगेलो देखीने में जाण्युं जे तेणे कसुंबल वस्त्र उढयुं ठे. तथा आंबानी निकट गाडां हांकनारने ठेकाणे बेठी,ते ने अनुसारे जाण्युं जे ते वेडियुं गाडुं ठे. चोकीयुं गाडुं न हतुंने वेडीयुं गाडुं हतुं तेथी सारथिने ठेकाणे बेठी. एम सघली वात सागरना मुखथी सांनली राजा चित्तने विषे चमत्कार पामीने सागरने पूठवा लाग्यो के तमारा बे विना त्रीजो कोइ साक्षी ठे? तेवारें सागरें कह्युं हा त्रीजो पण साक्षी ठे ते साक्षी जगतमां वि ख्यात अने घणो माह्यो तथा परिणामें निर्मल एवो विमलनो बाप कमल शेठ ठे,ते सांनली राजायें कह्युं के घणुंज रुडुं! एतो सत्यवादी ठे, जो पण वि मलनो बाप ठे तो पण पुत्रने अर्थे ते जूतुं नहि बोले. तथापि तुं नूल्यो ठो,जेमा टें शास्त्रमांहि ना कही ठे ॥यतः॥ सयणो डुज्जणो विदे, सीउ लोहीउ तहा ॥ गहिलो विह्निसो नीरु,सक्की नूणं न किज्जए ॥ १ ॥ नावार्थः–स्वजन, डु र्जन, वली द्वेषी, महालोन्नीउ, तेम घेलो, कौतुकी अने नयानक एटलाने निश्चे साक्षी न करीयें ॥ १ ॥ एटला माटे तें विमलना बापने साक्षी रा ख्यो ए तुजने घटे नहि. त्यारें सागर बोल्यो, हे राजन्! एतो महोटो धर्मा त्मा ठे, सत्य बोलनार ठे, माटे ते जे कहेशे, ते महारे प्रमाण ठे. तेवारे राजायें कमलशेठनें तेडावीने मीठी वाणीथी पूठयुं के तुं आ वात जाणे ठे? जाणतो हो, तो कहे? एवी राजाना मुखथी वाणी सांनलीने विमल ने धास्को पड्यो. जे महारुं सर्व इव्य गयुं, तेणे करी अति आकुलव्याकु ल थइने विचारवा लाग्यो जे हमणां महारो पिता सत्य कहेशे, एटले

माहरुं सर्व द्रव्य सागर लइ लेशे. ते द्रव्य गयानी चिंता रूप समुद्रमां जा णियें बुड्योज होय नहिं शुं? एम विमल नीचुं मुख करी रह्यो.

हवे वे पक्षनां लोक सर्व जोवा आव्यां बे,तेथी राजसन्नामां तिल पडे एटली पण जग्या खाली नथी. ते बधानी वचमां रह्यो थको कमल शेव साक्षी आपवामाटे उनोरही कहेतो हवो के हे राजन्! महोटुं कार्य बे,तो पण हुं जूठुं नहिं बोलुं, जे जूठुं बोल्यो ते जिनधर्मने उंलखतोज नथी. सो नुं नेमाणस वे सरखां बे,तेमां सोनुं कसवटीयें चडथुं परीक्षाने प्राप्त थाय बे अने माणसने महोटुं कष्ट पडे थके पण असत्य न बोले त्यारें तेनी परीक्षा थाय बे. हे राजन्! धनने अर्थे जूठुं बोलीयें,ते धन तो पामवुं सु लन बे,पण धर्म पामवो दोहिलो बे. वली हमणां तो जे कारणे हुं साक्षी पूरीश तेथी तो महारो पुत्र दुःहवाशे, दुर्जन हसशे, तेम कदापि सज्जन पण हसशे तो पण हुं असत्य नहिं बोलुं. कह्युं बे के ॥यतः॥ निंदंतु नीति निपुणा यदि वा स्तुवंतु,लक्ष्मीः समाविशतु गच्छतु वा यथेष्टं ॥ अद्यैव वा म रणमस्तु युगांतरे वा, न्यायात्पथः प्रविचलंति पदं न धीराः ॥ १ ॥ ना वार्थः– न्यायमार्गमां निपुण जे पुरुष तेनी कोइ निंदा करो. अथवा स्तवन करो, गमे तो स्वेबापणे लक्ष्मी आवो, अथवा लक्ष्मी जाउ, आज मरण थाउ, अथवा युगांतरें थाउ, पण जे धीरपुरुष होय ते न्यायमार्गथकी पदमात्र पण चलायमान थाय नहीं. तेमाटे हे राजन्! जेवुं बे तेहवुं तम ने कहुं छुं के जे सागरें कह्युं ते सर्व सत्य करी मानजो. एवां कमलशेव नां वचन सांनली ते राजा तेने आशीष देतो अति विस्मय पामतो मा थुं धुणावतो हवो, तेवामां राजाना कंठमां पडेलो विशिष्ट हार उबलीने कमलशेवना कंठमां पड्यो, एटले जाणे राजायेंज संतुष्ट थइने तेना गलामां हार नाख्यो होय नहिं शुं? तथा प्रत्यक्ष पुण्यनो समूह अने नला यशनो विस्तार,तेज जाणीयें गलामां पड्यो होय नहिं? एम लाग्युं. हवे तेम रमणिक दिव्य मणियें करी अत्यंत सुंदर हार ते कमलशेवने कंठे घणुंज शोनतो हवो. ते वखत राजा अति प्रशंसा करी कहेतो हवो के अहो! ताहारी सत्यता जाणे साचुं सोनुंज होय नहिं शुं? अहो! तहा री साधुनी पेरें लोकने विषे उत्कृष्टी निर्लोनता, अहो! ताहारी निर्मोहता जे पुत्रने तृणखला सरिखो जाण्यो? अहो! ताहारुं चित्त एकाग्र धर्मने

विपेज तें तत्त्वकरीने ग्रह्युं ठे, अहो ! तारी दृढ प्रतिज्ञा सत्यवंती, अहो ! तुऊने सत्यवंतमां सत्यवादिनी रेखा ठे माटे राजानी पेरें तुऊने पण मुकुट जोइयें,ते माटें तुऊने शेगाइ पणानो पट्टबंध हो. एम कही राजा अतिशय प्रीतिने समूहें करीने शेठ पदवीनो मस्तकें पट्ट बंधावतो हवो. पापने धुंवाडे करीने श्याम थयेला एहवा विमलने राजायें कह्युं के रे डुष्ट ! रे धीष्ट ! ताहरी जीन ठेदवा योग्य ठे,पण तुं कमल शेठनो पुत्र ठे,ते माटें हुं तुऊने मूकुं छुं. कमलना कांटा कोइ उखेडी शके नहि. हवे सागर पण कमल शेठ उपर संतुष्ट थइने विमलना करियाणां हतां, ते लोन रूप मेल टाल्यो ठे,जेणे एवा कमल शेठने आपी दीधां. प्रत्यक्ष सत्य वचननो प्रजाव कोइक एवो उत्कृष्टो ठे के जे थकी गयुं इव्य पण पाढुं आव्युं ने वली निर्मल कीर्त्ति पण विस्तार पामी तथा कमला जे लक्ष्मी ते पण विस्तार पामी.

हवे कमल शेठने राजा कहेतो हवो के तमें महोटो पसाय कर्यो जे न्याय पाल्यो. सत्यवचन केहेवुं ठे ? तो के प्रत्यक्ष कल्पवृक्ष सरिखुं ठे. एटला माटें सत्यवचनथी शुं न संजवे ? सत्यवचन सर्व पंमित लोकने माननीय ठे. सत्यवचन बोलनारना वचनने सर्व लोक, मानवा योग्य थाय. सर्व लोकने विशेष प्रशंसवा योग्य थाय. अने जूठुं बोलनारो जे विमल ते सर्व लोकमां निंदनीय थयो. विमल सुश्रावकनो बेटो हतो पण जूठुं बोल्याथी डुर्गतियें गयो. हवे राजा सागरनी बुद्धियें करी रीज्यो थको,तेने सर्व प्रधानोमां मुख्य प्रधानपणें थाप्यो. अहो ! लोको ए बुद्धिनुं फल जूठ कहेवुं ठे ! हवे कमलशेठ घणा कालसुधि गृहस्थनो धर्म पालीने अंते उत्तम साधुनो धर्म ग्रहण करी रूडी रीतें विशेषपणे नाषा समितियें युक्त थको कमल साधु मोक्ष प्रत्यें पामतो हवो. सकल कर्म [illegible] नि परम पद पाम्यो.
ए रीतें वखाणवा योग्य तथा रसें करी [illegible] कमल शेठनुं चरि
त्र तेने सांजलीने [illegible] ! तमे [illegible] अकृतकरण
त्यागी असत्य वचन [illegible]
वरो ॥ उक्तंच ॥ विरं [illegible] विं
सेसनासा समिउ [illegible]
स्स सेवी, सरस्सवित्तं
व निश्चं [illegible]

॥ अथ तृतीयव्रत प्रारंभः ॥

॥ तइए अणुव्वयंमि, थूलग परदव्व हरण विरईओ ॥
आयरिय मप्पसत्थे, इत्थ पमायप्पसंगेणं ॥ १३ ॥

अर्थः–त्रीजुं अणुव्रत ते स्थूलथी पारका द्रव्यनुं हरण करवुं तेथी विरमवुं, तेने विषे अप्रशस्त इत्यादिनो अर्थ पूर्वनी पेठें कहेवो ॥ १३ ॥

अदत्तादान चार प्रकारनुं छे. एक कनकादिक वस्तुना स्वामी जे होय तेना दीधा विना ते वस्तु उपाडी लेवी, ते स्वाम्यदत्त कहियें. बीजुं फलादिक सचेत वस्तु छे ते फलना जीवें विदारवानी आज्ञा दीधी नथी अने सचेत फल विदारे, छेदे, भेदे, तेने जीव अदत्त कहियें. त्रीजुं गृहस्थें आधाकर्मादिक दोष सहित आहार साधुने दीधो, ते देवानी श्रीतीर्थंकरनी आज्ञा नथी माटे एने तीर्थंकर अदत्त कहीयें. एम श्रावकें पण अचित्त करेलुं अनंतकाय अभक्ष्यादिक जे लेवुं, ते पण तीर्थंकर अदत्त कहीयें. चोथुं गृहस्थना घरथी निर्दोष आहारादिक वस्तु वहोरी आव्या पछी गुरुने निमंत्रण कर्याविना जो शिष्य पोतें वावरे, तो ते गुरु अदत्त कहीयें. ए चार.

तेमां इहां स्वाम्यदत्तनो अधिकार छे, ते स्वामी अदत्त एक सूक्ष्म अने बीजुं स्थूल, एवा बे प्रकारें छे. तेमां जे कांइ पारकी वस्तु लीधाथी लोकमां चोर कहेवाय, राजा दंमे, ते स्थूल एटले बादर अदत्तादान कहियें. चोरीनी बुद्धियें खेत्र खलादिकने विषे थोडुं लेवाथी पण जेथी चोरी माथे चडे, ते बादर जाणवो. तथा तृण पाषाणादिक जेवी तुच्छ वस्तुनुं पण तेना स्वामीनी आज्ञा विनानुं जे लेवुं, ते सूक्ष्म अदत्त कहीयें.

इहां श्रावकने सूक्ष्मनी तो यजणा छे, तेनो नियम नथी अने स्थूलथी पच्चरकाण छे, एटले जेथकी राजा दंमे. एवुं पारकुं द्रव्य लेवुं तेनुं पच्चरकाण छे, शेष पदनो अर्थ पूर्ववत् ॥ ए तेरमी गाथानो अर्थ कह्यो ॥ १३ ॥

हवे ए व्रतना पांच अतिचार छे, ते पडिक्कमे छे.

॥ तेनाहडप्पओगे, तप्पडिरूवे विरुध्धगमणे अ ॥
कुड तुल्ल कूडमाणे, पडिक्कमे देसिअं सव्वं ॥ १४ ॥

अर्थः–एक स्तेनाहृत अतिचार, बीजो प्रयोगातिचार, त्रीजो तत्प्रति

रूप अतिचार, चोथो राज्यविरुद्धगमनातिचार, पांचमो कूडां तोलां अनें कूडां मापनो अतिचार छे. हुं ते पांचे अतिचारोने पडिक्कमुं छुं. इत्यादि ॥१४॥

१ हवे ते विवरीने कहे छे. प्रथम स्तेनाहृत ते स्तेन जे चोरी तेणे करी बीजा स्थानकथी चोरीने आहृत एटले आण्यो एवा जे केशर प्रमुख पदार्थ जे घणा मोघा भावना होय तेने सोंघा जाणीने व्यापारनी बुद्धियें अथवा लोलपणाथी लीये, ते प्रथम स्तेनाहृत अतिचार.

२ बीजो तस्कर जे चोर तेने प्रयोग आपी एटले प्रेरकपणुं करी चोरी करावची, ते जेम के चोरने कहे के काले अमुक गामें गया हता, तिहांथी कांइ लाव्या छो के? अथवा हमणां केम क्यांइ जता नथी? फोकट बेसी केम रह्या छो? कांइ वस्तु खपती नथी के शुं? जो खपे तो ठीक छे अगर न खपे तो तेवी सर्व वस्तु अमे राखीशुं? इत्यादिक वचने करी प्रेरणा करे. तथा कोश, कातर,दोरडादिक, शस्त्रादिक,घुघुरकादिक चोरी करवाना उपकरण आपे. वली मार्गमां खावाने माटे जोइयें तेवुं संबल आपे ते प्रयोगातिचार कहियें. एवी रीतें चोरने चोरी करवामां प्रेरणा करे, ते पण जो तत्त्वथी विचारीयें तो चोरीज छे. जेमाटें शास्त्रमां सात प्रकारना चोर कह्या छे ॥ यतः ॥ चौर श्चौरापको मंत्री, भेदज्ञः काणक क्रयी ॥ अन्नदः स्थानदश्चेति, चौरः सप्तविधःस्मृतः ॥ १ ॥ भावार्थः–१ चोर, २ चोरनी पासें रहेनारो, ३ चोरथी विचार करनारो, ४ चोरनो भेदज्ञ, ५ चोरीनी वस्तु लइ वेचनारो, ६ चोरने खावा माटें आपनारो, ७ चोरने स्थानक आपनारो, ए साते चोरज जाणवा.

३ तत्प्रतिरूप ते वेचवानी वस्तुमांहे प्रतिरूप वस्तु ते तेना सरखी ज वस्तुनो भेल संभेल करी वेचवी. जेम व्रीहिमां पलंजी नामा धान्य, घृतमां चरबी, तेलमां मूत्र, हींगमां खदिर ते खेरनो भूको भेलवो, तथा चणानो लोट गुंदरथी चोपडीने भेले, कुंकुममां कसुंब्य कुंकुम भेले, केसरमां कसुंबो भेले, मजीठमांहे जात्यवंत चित्राढाल भेले, एमज कर्पूर, मणि, मोती, सुवर्ण, रूपुं, इत्यादिकने छिपे तेवीज कर्त्रीम वस्तु भेलीने सारी वस्तुना मूल्यें करी वेचे, एटले व्रीही वगेरे मोंघा मूलनी होय तेमां सोंघा मूल्यनी पलंजी वगेरे वस्तु भेलीने मोघामूल्यें वेचे. अथवा चोरें चोरी आणेली गाय प्रमुखने सोंघाभावमां लइने पछी तेना सींगडां जो

वांकां होय, तो पाका कलिंगडाना फलनो रस चोपडी तेने अग्नियें शेकी नें पांशरां करे अथवा पांशरां होय तो वांकां करे, जेम कोइ ओलखे न हीं तेवां करे. ए सर्व तत्प्रतिरूप व्यापार अतिचार जाणवो.

४ राज्यविरुद्धगमनातिचरा. ते जे विरोधि राजाना राज्यनें विषे एटले पो ताना राजानो दुशमन जे राजा होय, तेना राज्यने विषे पोताना राजायें व्या पार करवाने अर्थे जावा माटे निषेध्यो होय तो पण तिहां जइ लोजना वशथी व्यापार करे. उपलक्षणथी राजायें निषेधेला एवा दांत, लोह, करिया णादिक वस्तु पण जाणवी तेने ग्रहण करे, ते विरुद्धगमनातिचार कहियें.

५ कूडां तोलां अने कूडां मापां तेमां तोलां तो प्रसिद्ध छे, अने जे गजा दिकें तथा हस्तादिकें करी रेशम कापड प्रमुख जरीयें, तेमज जेथी अन्ना दिक वस्तु मवियें ते माप कहीयें. तिहां माल लेवाना अधिकां तोल तथा माप राखे अने माल वेचवाना ओछां तोल माप राखे, तेने कूट तोल कूड माप अतिचार कहियें ॥ यदाह ॥ लौल्येन किंचित्कलया च किंचित्, मापे न किंचित्तुलया च किंचित् ॥ किंचिच्च किंचिच्च समाहरंति, प्रत्यक्षचोरा वणि जा जवंति ॥ १ ॥ अधीते यत्किंचित्तदपि मुषितुं ग्राहकजनं, मृडु ब्रूते यद्वा तदपि विवशीकर्त्तुमपरं ॥ प्रदत्ते यत्किंचित्तदपि समुपादातुमधिकं, प्रपं चोपं वृत्तेरहह गहनः कोपि वणिजां ॥ २ ॥ जावार्थः—केटलुंएक लौल्य तायें करी केटलुं एक कलायें करी, केटलुं एक मापें करी, केटलुं एक त्राजवायें करीने, कांइ कांइ हरण करी लीये. तेमाटे वणिकने प्रत्यक्ष चोर ज जाणवा ॥१॥ तथा वणिक जे कांइ जणे, ते पण ग्राहक लोकोने छेतरवा माटे जाणवुं. अने मीठुं बोले ते तेने वश करवा माटे जाणवुं, तथा लोकने जे गोल प्रमुख आपे ते अधिक जाव लेवा माटे जाणवुं, एम वणिकना व्या पारनो प्रपंच कोइक अतिगहन ऊंडो छे. एम श्रावकने करवुं घटित नथी.

हवे श्रावकें केवी रीतें व्यापार करवो? ते कहे छे ॥ यतः ॥ उचियमु मुणं फलं, दव्वाइकमायं च उक्करिसं ॥ निविठिअमवि जाणंतो, परस्स सं तं नगिणिहिज्जा ॥ १ ॥ जावार्थः—उचित व्याजनुं सेंकडे चार अथवा पांच नी वृद्धिरूप लेवुं. कह्युं छे के व्याजें वमणा थाय तेम करवुं. हवे इव्य वली बे प्रकारें छे एक नालिकेरादिक गणीने वेचाय ते गणिम कहियें बी जी तोलीने वेचाय आदि शब्दथकी एमां तजत बीजा पण अनेक जेद छे

तेमां जो कोइ पण सोपारी प्रमुख वस्तुनी अठत थइ गइ होय कोइनी पा सें मली शकती न होय तेवारें पण श्रावक जे होय ते पोताना घरमां क्र मागत रही गयेलुं जे सोपारी नालिकेरादिक इव्य विशेष तेमां पाम्यो जे (उक्करिसं के०) उत्कर्षनी वृद्धि एटले उत्कृष्ट लान ते चार गुणो पांच गुणो थवा रूप तेने मूकीने शुन परिणामें करी थमणा लानेंज ते वस्तु आ पे, पण मनमां एवी चिंतवणा न करे जे आ वस्तुनी अठत थइ गइ, ते घणी सारी वात थइ. हवे हुं चार गुणा दाम लइश तो पण चालशे ! एवो विकल्प न करे. परंतु थमणा नाणायीज मनमां संतोष पामी रहे.

तेम वली रस्तामां पडेला परसंबंधि इव्यादिकने जाणतो थको ग्रहण करे नहीं. तथा व्याज लेवामां क्रयविक्रयमां पण देश कालादिक जोइने जिहां जेम उचित होय तिहां तेम करे,जे थकी उत्तम लोक कोइ निंदा न करे, एवा लान लेवानुं करे, नहीं कां पांचमो अतिचार जाणवो.

ए पांच अतिचारने विषे पण में व्यापारादिकें करी वाणिक कला करी ठे, पण कोइनुं खात्र पाडी चोरी कीधी नथी एवा अनिप्रायें करीने जोइयें तो व्रत नांगतुं नथी, लोकमांहे ए चोर ठे एवुं नाम थापवानो अनाव ठे, तेमाटे अतिचार जाणवो केम के नियम लेती वखतें कोइने घेर खात्र पाडी चोरी न करुं एवुं पच्चरकाण लीधुं ठे माटे.

अथवा ए स्तेनाहृतादिक पांच अतिचार जे ठे, ते राजादिकना निग्र हना हेतु ठे. प्रकट चोरी रूपज ठे परंतु केवल अनानोगादिक अतिक्रमा दिकें करी आगलें अतिचारपणे जाणवा.

अतिचार ठांमवाने अर्थे चोरनी अढार प्रसूतियो ठे, तेने श्रावकें जाणीने त्याग करवो, ते अढारनां नाम कहे ठे ॥ श्लोक ॥ नलनं कुशलं तर्जा, राजनोग्याऽवलोकनं ॥ अमार्गदर्शनं शय्या, पदनंगस्तथैवच ॥ १ ॥ विश्रामपादपतनं, चासनं गोपनं तथा ॥ खंमस्य खादनं चेवं,तथान्यन्महि राजिकं ॥ २ ॥ पद्यग्न्युदकरज्जूनां, प्रदानं ज्ञानपूर्वकं ॥ एताः प्रसूतयोज्ञेया, अष्टादश मनीषिनिः ॥ ३ ॥ नावार्थः—नलनं एटले नेलुं नलवुं, ते चोरने कहे के तुं नय राखीशनहीं हुं पण तहारा नेलो नलीश, इत्यादिक वचने करीने चोरने उत्साहवंत करे, २ कुशल ते नेला थाय तेवारें सुख दुःख पूठे, शाता पूठे, कुशल पूठे, ३ तर्जा ते हस्तादिकनी संज्ञा करीने चो

रने चोरी करवाने अर्थें मोकले, ४ राजनोग्य ते राजनोग्य इव्यने उंच वे एटले सार सार वस्तु उंची मूके अने असार वस्तु देखाडे, ५ अवलो कनं एटले चोरी करवानां ठेकाणां देखाडे अवलोकन करी चोरने चोरीनी बुद्धिनी अपेक्षायें ठेकाणां देखाडे, ६ अमार्गदर्शनं एटले कोइ आवी पूछे के अमुक चोर कया मार्गे जतो हतो ? तेवारें ते चोर जे मार्गे गयो होय ते मार्ग न देखाडे, अने नलतोज मार्ग देखाडे. जेम चोर अने जेनी वस्तु गइ होय ते धणी वे एकठा मले नहीं एवो मार्ग देखाडी आपे. अर्थात् चोर पूर्वदिशायें गयो होय तो पश्चिमदिशायें गयो छे, एम कही दीये, ७ शय्या एटले कोइ चोर चोरी करीने पोताने घेर आव्यो होय तो तेने सु वाने शय्या आपे, ८ पदनंग एटले चोरना पग नांग्या होय तो चतुष्पदा दिक वाहन वेसवाने आपे, ९ विश्राम एटले चोर चोरी करी आव्यो हो य, तेने विशामा माटे पोताने घेर वास करवाने जगा आपे, १० पादपत नं एटले चोरी करी आवनार चोरने पगे लागे तथा तेना गौरवने अर्थें नक्ति करे, ११ आसन एटले चोरने वेसवामाटे मांची प्रमुख आसन आपे, १२ गो पन एटले चोरने ठानो राखे संताडी मूके, लोकोने कहे के इहां चोर नथी, १३ खंमखाद एटले चोरने खंम मांमादिक नातुं आपे, १४ माहाराजिकं ते लोक प्रसिद्ध छे, १५ पद्दी, अग्नि, उदक, रज्जुनुं ज्ञानपूर्वक प्रदान करवुं एटले जे चोर दूरदेशांतरथी चोरी करी आव्यो होय तेने पग धोवाने अर्थें पाणी आपे, दूरथी आव्यानो थाक टालवा निमित्तें पग चोलवाने अर्थें तेलादिक आपे, जेथकी तेनो थाक उतरी जाय. जिहां दुःखतुं होय तिहां सेकवाने अर्थें अग्नि आणी आपे, श्रम टालवाने अर्थें उष्णपाणीयें करी स्नान करा वे, १६ रसोइ करवाने अर्थें अग्नि आणी आपे, १७ तडकामांथी तरस्यो थको आव्यो होय तेने शीतल पाणी आपे, १८ चोरें चोरी करीने आणे ला चतुष्पदादिक जीवोने वांधवा माटे पाटी दोरी आपे, तेमां ज्ञानपूर्व क ए पद सर्व ठेकाणे जोडवुं अज्ञानपूर्वकने निरपराधपणुं छे, माटे ए अढार चोरनी प्रसूति जाणवी. ए जाणी होय तो व्रतनो निर्वाह थाय. व्रतनो निर्वाह ते व्यवहारशुद्धियेंज थाय तो व्यवहारशुद्धि तो मन, वचन, का यानी सरलतारूप अवक्रतारूप जाणवी. तेना उपायादिकनो विचार म हारा करेला श्राद्धविधिग्रंथनी वृत्तियकी जाणवो.

हवे ए व्रततुं फल कहे छे. जे प्राणी चोरीनुं पञ्चरकाण करे, तेनो वि श्वास सर्व लोकने विषे होय, घणो यश होय, घरमां घणी लक्ष्मी होय, घणी ठकुराइ होय, आ नवने विषे एटला वानां पामे, अने परनवने विषे स्वर्गे देवलोकनां सुख नोगवी अनुक्रमें मोक्षे जाय. जे माटे कह्युं छे, के खेत्रने विषे, खलाने विषे, दिवस होय तथा रात्रि होय सथवारो वयो लूंटातो होय एटला स्थानकें इव्य नाख्युं थकुं विणसे नहीं शामाटे? जे चोरीनुं पच्चरकाण कर्युं छे, तेना पुण्यना उदयें करीने ते वृत्तिनुं इव्य पूर्वोक्त स्थानकोमां पण नाश पामे नहीं. ए महोटो प्रनाव जाणवो. वली चोरीना व्रततुं फल कहे छेः—गाम, आगर, नगर, डोण, मुख, मंमप, पाटण एटला स्थानकनो घणा कालपर्यंत राजा थाय.

हवे जे पुरुष ए व्रतने न पाले अंगीकार न करे, अथवा व्रत लइने अतिचार लगाडे खंमन करे ते पुरुष डुर्नागी थाय, दासपणुं पामे, शरीरछेदादिकपणुं दारिड्रीपणुं डुर्गति आदिक घणा डुःखनो नोगवनार थाय. ॥ उक्तंच ॥ इहएव खरारोहण, गिरहा धिक्कार मरण पज्जत्तं ॥ डुक्कं तक्कर पुरिसा, लहंति निरयं परनवम्मि ॥ १ ॥ निरयाउ उ वट्टंता, केवट्टाकुक्कुट मंट वहिरंधा ॥ चोरिक्क वसण निहया, हुंति नरा नव सहस्सेसु ॥ २ ॥ नावार्थः—आ नवें गर्दनारोहण थाय, गिरहा एटले निंदा पामे तथा मरणपर्यंत सर्व कोइ धिक्कार करे, तस्कर एटले चोर पुरुष होय ते एवा डुःख आ नवने विषे पामे अने परनवने विषे नरकगतिने पामे ॥ १ ॥ वली ते चोर पुरुष नरक थकी निकलीने ट्टंटा, मूटा, वहेरा, आंधला, थाय चोरी रूप एकज व्यसने (निहया के०) हणाणा थका एवा (नरा के०) पुरुषो ते (नवसहस्सेसु के०) हजारो नवने विषे ढुंटा मुंटा प्रमुख (हुंति के०) थाय ॥ २ ॥ ए चौदमी गाथानो अर्थ कह्यो ॥ १४ ॥

हवे ए त्रीजा अणुव्रत उपर पिता पुत्र एवा वसुदत्त अने धनदत्तनी कथा कहे छेः—न्याय मर्यादाये पामेलुं जे वित्त, तेणे नरेलुं एवुं पोतनपुर नामें एक नगर छे. ते नगरमां घणा गुणें करी युक्त एवो जितशत्रु नामें राजा राज्य करे छे. त्यां सर्वश्रेष्ठीमांहे विख्यात, सरल स्वनावनो, चंड्मानी परें शीतलतावालो, संपदायें करीने देवता सरिखो, एवो सोमदेव नामें शेठ रहे छे. तेने धनदत्त नामें पुत्र छे, ते युवावस्थामां व्यसनने विषे आसक्त थ

छेजो छे. तेथी अविनीत थको गुरुजनने तथा माता पिताने लगारमात्र पण गणकारतो नथी. तेज नगरने विषे एक बीजो वसुदत्त एवे नामें शेठ वसे छे, ते सोमदेवनो मित्र छे. ते वसुदत्तने घणे गुणे सहित जइक जाति, ऋद्धियें करी प्रसिद्ध, अने गुणे युक्त एवो धनदत्त नामें पुत्र छे. बेहु शेठने व्यापार घणो तेणे करी बेहु ऋद्धियें प्रसिद्ध छे. ते बेहुने सरखापणा माटें परस्पर प्रीति छे. परंपरागत कोइक पुण्य योगें करी लक्ष्मी पण परंपरागत चाली आवे छे. हवे सोमदेव शेठने धन तो घणुं छे, तो पण धन उपार्जवाने पोताना पुत्रने अयोग्य जाणी पोतेंज परदेश जवानो विचार करतो हवो. कह्युं छे केः—तृष्णाखानिरगाधेयं, दुष्पूरा केनै पूर्यते॥ या महद्भिरपिक्षितैः, पूरणैरेव खन्यते ॥ १ ॥ जावार्थः—तृष्णारूप खाण अति ऊंडी छे, ते दुःखें करी पण कोइथी पूराय नहिं. जे तृष्णा खाणमांहि महोटा महोटा ढगे नाख्या छे तो पण ते खणातीज जाय छे, पण पूराती नथी ॥

हवे ते शेठ पोताना पुत्रने शत्रु सरिखो गणतो, अने पुत्र व्यसनी छे, तेथी तेनी उपर अणविश्वास आणतो थको, संसारमां सार, तथा सर्व व्रत थकी अधिक एवा जाणियें पंचमहाव्रतज होय नहिं शुं ? एवा कोडि मूल्यनां एकेकां एवां पांच रत्न गुप्त पोतानी नाम मुद्रा करीने, रूडे यत्नें करी, रूडी रीतें बांधी, प्रशस्त वस्तु मध्ये मूकी, जीवनी पेरें गोपवीनें, तेनी उपर रूपुं, सोनुं अने सार वस्तु भरीनें, करंडियो तैयार करी, पोताना मित्र वसुदत्तने घेर मूकतो हवो. ने तेने रूडी रीतें वारंवार भळावीने, घणी वस्तु लेइने ते दूर देशांतर गयो. त्यां न्यायमार्गें व्यापार करी सर्व वस्तु वेची. जेम थोडाकालें आषाढ मासमां वर्षादें करी घणुं जल भराय, तेम सोमदेवशेठने धननो भरावो थोडा वखतमां थतो हवो. तेथी ते शेठ विचारे छे जे हुं इहांथी अनेक प्रकारनां करियाणां भरीने ते पोताने देश जइ वेचि नाखीश, तो मने महत्त्वपणो लाभ थाशे, एवा मनोरथ धरतो करियाणां लइ पोताना नगरभणी चाल्यो मार्गने विषे अटवीमां आव्यो, त्यां भिल्ल लोको हाथमां विविधप्रकारना हथियार लेइने, मारो, मारो, हणो, हणो, एवुं मोटेथी बोलता एकदम आवीने सार्थने लूंटवा लाग्या, शेठनो पण सर्व माल लुंटी गया. धिक्कार हो ! कर्मने जे मनुष्य चिंतवे कांइ ने थाय कांइ. जीव विविधप्रकारनां मनोरथ करे छे पण धारेलुं थातुं

नथी जे माटे ते जीव पोते एक विचारे ठे तो देव वली बीजुंज कांइ वि चारे ठे. ते वातने ते रांक वली कांइ जाणता नथी. माटे जे कोइ माण स लोजनो अनिवारी होय ते लोजने विपाके करीने पोतानुं मूल द्रव्य खुवे ठे. अति क्रोध, अति लोज, अति द्रोह, अतिमद, अति मोह, एटला परजवने विषे तो वेगलां दुःख दीये ठे, परंतु ते जीवने आ जवने विषे पण दुःखना हेतु थाय ठे, तो पण ते अबूज लोको कांइ पण समजता नथी.

हवे ते सोमदेव शेठनुं सर्व द्रव्य गयुं तेथी शोक सहित, जेना चित्तनो उत्साह लोपाणो ठे एवो, केवल पोतानी भुजानी सहाय सहित पोताने घेर आव्यो,तेवारें वसुदत्त तेने मलवा आव्यो,तेने शेठें पोताना दुःखनी वा त कहीने पठी पूठवा लाग्यो के करंमियो तो कुशल ठे ? कवि कहे ठे अहो ! द्रव्यउपर केवो मोह ठे ? हवे वसुदत्त चित्तमां विचारवा लाग्यो जे रूपा दिक असार वस्तु उपर एहवो मोह होय नहिं,माटे घेर जइ जोउं. कारण के करंमियामांही कांइक सार वस्तु लागे ठे. एवुं विचारी घेर जइ वसुदत्तें करंमियो उघाड्यो तो साक्षात् जाणे महादेवना पांचनेत्रज होय नहि ? एवां पांच रत्न तेणे जोयां, जेथी तेनुं हृदय लोजें हणाएुं विवेकरूपनेत्र देवा णां. तेथी तेणे मित्राइ पणानी कीर्त्ति मूकी दीधी अने राजानो जय पण अवगणीने, मित्रने विषे द्रोह करवो धार्यो. हवे तेणे आ जवने अने परज वने विषे द्रोहना समूहना मूल कडवां ठे, एवुं पोताना आत्मामां अणवि चारीने करंमियामांथी पांच रत्न काढी लइ चोरी किधी ते चोरी केवी ठे ? तोके आ जवने अने परजवने विषे दुःखनी हेतु ठे. तो थापण उलवथी तेतो वली जेम संस्कारथी वधारेलुं महा विष, अहंकारथी वधेलो सर्प होय, तथा जेम पवन युक्त अग्नि होय तेम ते उलवेली थापण जाणवी. वली ते पूर्वोक्त पदार्थो तो तेनो अवधि पूरण थये शांत पण थाय. परंतु लोनियानी धिठाइ पणानो तो पार आवेज नहिं. एटला माटे लोजी प्राणीने धिक्कार हजो.

हवे एकदिवसें सोमदेव शेठ वसुदत्त शेठ पासेंथी थापण आणी पोताने घेर आवी करंमियो संजाली जूए ठे तो ते मांहे पांच रत्न दीठां नहिं,तेवारें ते शून्यमने क्षणेकमांहे मूर्छावंतनी पेरें, थंजाणानी पेरें, सत्यवंतमां अधि क ने, तोपण शोचना करतो थको विचारवा लाग्यो के मित्रनुं ने महारुं एक चित्त ठे,कार्यनो जाण ठे,माटे ए अकार्य काम केम करे ? अथवा लोजरूप स

मुझने तरवाने तो जे कलामांही न्हाह्या होय ते पण बुडे छे. माटे लोकमां अ पवाद थयाथी लज्जायें करी मानशे नहि, तेथी गनो एकांतें जइ तेनी पासे मागुं. जे सज्जन होय ते हीणुं काम न करे, एम करतां करे तो पश्चात्ताप करे, अने जो लोकमांहि वात उघाडी पडे, तो मरण पामे. पण लीधी वस्तु माने नहिं! एवुं विचारी वसुदत्तने घेर जइ युक्तियें करीने जेटले मागवा जाय छे, तेटले वसुदत्त धीरजथी कहेवा लाग्यो के अरे घेला! रत्न ते शुं? पण हुं जाणुं छुं जे तुं निर्धन थयो छे, तेथी तुजने लवरी थइ आवी छे अथवा वायरे स्ताथी तुजने वायु थयेलो जणाय छे, जेमाटे जेम तेम लवे छे. कह्युं छे केः ॥ प्रपलपति रहसि प्रत्तं, प्रत्ययदत्तेऽपिसंशयं कुरुते ॥ क्रयविक्रये च लुंठति, तथापि लोके वणिक् साधुः ॥१॥ जावार्थः– एकांतें आप्युं होय ते उलवे, प्रत्यक्ष पणें दीधुं होय तेहनो संदेह करे, लेतां अने देतां लूटे, तो पण लोक कहे जे वाणियो गरिब छे. सोमदेव प्रतिहत वचनें दीनमुख थको उठीने पोताने घेर गयो.

तेने चिंतारूप अग्नियें करी हृदयने विषे ताप प्रज्ज्वलित थतो हवो, तेथी शेठ विविध प्रकारना धूत्ताराउने बुद्धि पूछतो अने अनेक प्रकारना धूत्ताराउनां वचन सांजलतो हवो. एकदा कोइ धूत्तारो वाणियाना वे पुत्रनी मित्राइनो दृष्टांत सोमदेव शेठने कहेतो हवो. ते जेम के कोइएक वे वाणियाना पुत्रोने मित्राइ घणी हती तेथी तेउ धन उपार्जवाने परदेश गया, त्यां कांइक द्रव्य कमाणा. ते वेमांथी एकने घेर जवानी उत्कंठा थइ, त्यारें मित्रने कहेवा लाग्यो जे हुंतो घेर जइश. माटे तारे कांइ घेर मोकलवुं छे? तेवारें बीजे पोतानी स्त्रीने निर्वाह चलाववातारु ते मित्रने एक रत्न आपी कह्युं जे आ एक रत्न मारी स्त्रीने हाथोहाथ आपजे. ते घणुं अल्पमूल्यनुं छे, तेथी तेने कोइ अवसर काम आवशे, तेथी तेणें हा कही. आदर सहित ते रत्न लइ घर तरफ चाल्यो. ते अनुक्रमें पोताने मंदिर आव्यो तेवारें लोजने वश थइ ते रत्न मित्रनी स्त्रीने आप्युं नहिं.

हवे ते बीजो मित्र घणा रत्नो उपार्जिने हर्षित वदनथयो थको पोताना नगर तरफ चाल्यो. एम करतां पोताना नगरनी नजिक आव्यो, तेटले सांज पडी गइने असुर थइ गयुं. तेथी एम विचारवा लाग्यो के असुरी वेला छे, ने रखे ने कोइ पडावी लेशे तेथी कोइ धनाढ्य वृद्ध ब्राह्मणने घेर रत्ननी गांसडी मूकीने पोताने घेर आव्यो. हर्षित हृदयथको स्त्रीने पूछवा लाग्यो,

मित्र साथें में रत्न मोकल्युं,ते तेणे तुने आप्युं ? ते सांजलीने स्त्री बोली के मने तो कांइ आप्युं नथी, तेथी ते विषाद पाम्यो थको विचारवा लाग्यो जे एक रत्नमां मित्र, लोजमां पड्यो, तो घेर घेर जीख मागनार माणसनुं मन एटलां बधां रत्नो देखीने केम नहिं चले ? अने तेने हाथ आवेलुं धन मने पाछुं केम आपे ? एम आर्त्तध्यान धरतो क्रोध सहित घणे तेणें कष्टें रात्रि गुजारी, ते एकरात तेने एक वरस जेवडी महोटी थइ. प्रजात थयो के तुरतज ते ब्राह्मणनें घेर गयो,ने पोतानी थापण मागी, त्यारें ते ब्राह्मणने जाणियें रोग थयो होय नहि शुं ? तेम वेहेरानी पेठे पूछे कांइ ने जवाब दीयें कांइ ? तेथी ते वणिक आशा रहित थयो डुःखेंसहवा योग्य एवा डुःखनें धरतो थको लोक आगल कहेतो फरे पण उपाय पामे नहि. एकदा श्रीजिनजुवनने विषे गयो, त्यां कोइ श्रावकना पुत्रें बोलाव्यो तेवारें तेणें ते पोतनुं सर्व वृत्तांत कह्युं ते सांजली श्रावकपुत्रें उपाय बताव्यो जे इहां धूर्त्त मध्यें प्रधान एहवी फुंफा नामें गणिका छे,तेहथी ताहरुं कार्य थाशे. ते वात सांजली ते फुंफाने मंदिर गयो,ने तेने धन आपीने वश करी त्यारें ते शेठनुं कार्य साधवा तैयार थइ ते व्यवहारीये पोतानुं सर्व वृत्तांत तेनीपासें कह्युं,ते सांजली कहेवा लागी के हे शेठ ! ताहारुं कार्य उतावलथी हुं करीश. तुं कांइ चिंता करीशमां. हवेते फुंफा गणिका चार पेटीयोने विचित्र जातना चित्रामण करावी, तेने तालां दइने घरमां मूकीने विप्रने घेर जइ,तेनें एकांतें तेडीने फांखुं मोढुं करी कहेवा लागी के माहरे एकज पुत्र हतो ते समुड मार्गें व्यापारने अर्थें गयो हतो, ते घेर आवतां रस्तामां वाहाण जांगवाथी समुड्मां डुबीने मरण पाम्यो, तेने चार स्त्रीयो छे, पण तेमां एकेने पुत्र नथी, अने घणा रत्नें जरेली एहवी चार पेटी तथा बीजी पण सार सार वस्तु प्रमुख घणुं ड्व्य अमारी पासें छे. ने अमें तो हवे अनाथ थयां, तेथी हवे अमारी गति कोण जाणे केवी थाशे? पुत्र नथी तेथी अमारुं सघलुं ड्व्य राजा लइ लेशे, माटे राजा न जाणे ते पेहेलां जे कांइ उपाय होय, ते तमें कहो, के जेथी अमारुं ड्व्य रहे. तमे पोताना छो तेमाटे तमोनें कहुं छुं के जेम कोइ न जाणे तेम गानी रीतें ते चार पेटीयो तमारे घेर मूकीयें. एवी तमे आज्ञा आपो. एवुं ते गणिकानुं बोलवुं सांजली ते ब्राह्मण हृदयमां हर्ष धरतो थको जाणे घेलो थयो होय नहिं ? जाणे जूत वलग्युं होय नहि ?

एवो द्रव्यने लोभें परवश थयो. तेथी जेम नव्यनें उपदेश सांभळ्याथी प्रतीत उपजे तेम ते ब्राह्मण पण वेश्यानी कहेली वातने सत्य करी मानतो हवो. अने गणिकाने केहेवा लाग्यो जे जेटलुं धन होय, तेटलुं तुं लइ आवी अहीआं मूक, आ घर तारुं छे, इहां कांइ विणसशे नहिं. महारा घरने विषे महारी कायानी पेरें यत्नथी ते द्रव्यने हुं राखीश. सघळुं तमारुंज छे, जे वारें तमारे जरूर पडे, तेवारें लेजो. माटे एमां पूछवुं शुं छे? अने विचारवुं शुं छे? अने वली विलंब पण श्यो करवो? माटे जे धन होय ते वतावजे ला वो. कवि कहे छे अहो! धूर्त्तनी धूर्त्तता जुवो केहवी छे? एम कही ते गणिका पोताने घेर जइ चार दासीयोने माथे चार पेटीयो मूकी रात्रिने समये ते वाणिया साथें संकेत करी ते विप्रने घेर आवी. तेने देखी विप्र पण संतुष्ट थइ उठीने ते गणिकाने घरमां लइ गयो अने जेवामां ते पेटीयो अंदर मूकवा जाय छे, तेवामां ते वाणियो पण तिहां आवीने ब्राह्मण प्रत्यें केहेवा लाग्यो जे में जे रत्ननी गांसडी ताहरे त्यां अगाउ मूकी छे, ते मने आप. ते सांभळी विप्र विचारवा लाग्यो जे जो हमणां नहिं आपुं, तो क्लेश थाशे अने अवश्य धन पण नहिं मूके! माटे ए थोडे रत्ने शुं थवावालुं छे! एम चिंतवी ते रत्ननी गांसडी ते वणिकने आपी दीधी अने कह्युं के तुने तारा रत्नो सोंप्यां छे, हवे ताहरे माहरे कांइ लेवादेवा नथी. हवे तुं आ वात कोइ आगळ कहीश मां, एहवामां पूर्वें करी राखेला संकेतवाला कोइक पुरुषें आवीने ते गणिकाने वधामणी आपी के तहारो पुत्र कुशलक्षेमें घेर आव्यो छे, एवी वधामणी सांभळवाथी ते कारमोज हर्ष देखाडती चार दासीयो साथें नाचवा लागी, तेटले ते वाणियो पण पोतानी थापण पाछी आववाथी तेनी साथें नाचवा लाग्यो, ते सर्वने नाचतां जोइने विप्र पण नाचवा लाग्यो, त्यारे ते गणिकायें पूछ्युं जे हे ब्राह्मण! तुं केम नाचे छे? ते सांभळी ते बोल्यो के आ धूत्तारो धिठो छे, तेणे हुं नाचुं छुं. ए प्रकारें ते वाणियो गणिकाना पसायें करीने ब्राह्मण पासेंथी पोतानां रत्न पाम्यो, तेमांथी गणिकाने देवायोग्य दइने हर्षवंत हृदयें पोताने मंदिरें गयो.

हवे मित्रने जे रत्न आप्युं हतुं, ते मागवाने ज्यारे ते वणिक गयो, त्यारें ते धूर्त्त मित्र कहेवा लाग्यो के में तो तारी स्त्रीने हाथोहाथ ते रत्न आप्युं छे. ते सांभळी ते वणिकें पूछ्युं के तें रत्न आप्युं, ते वखत कोइ साक्षी

हतो? तेवारें तेंणे कह्युं के हा हतो. एम कहीने ते धूर्ते कोइएकने कांइक
दोन देखाडी, तेने साचो साक्षी बोले, तेवुं शीखवीने जूगे साक्षी जनो
करीने तेडी लाव्यो. तेने जोइने पहेला वणिकने कांइ उपाय नहि जडवा
थी खेद पामतो ते कुमित्रने तथा जूगसाक्षीने अने पोतानी स्त्रीने सार्थे
लइने नजदिकना गाममां एक घणो बुद्धिवंत अने न्याय करवामां अतिनि
पुण एवो कोइ पुरुष हतो, तेनी पासें न्याय करावया गयो. त्यां जतां कोइ
यें खबर आपी के ते न्याय करनार तो परलोक गयो ठे ने तेमना ठोकराउ
ठे.ते सांजली तेने घेर जइ घरमां जोवा लाग्यो,तो ते न्याय करनारना ठोकरा
ने तेनी मातायें जमवा बेसाड्यो ठे, ने नाणामां उनी उनी राव पिरसी ठे,
पण ठोकरो घी मागवाने मिशें जमवाने विलंब करतो हतो ने विचारतो
हतो के जो माहरी माता घी आपशे, तो ठीक, नहिंका पठी ए राबडीज
उपाडीने हुं पी जइश? एवी ते वालकनी बुद्धिजाणी विस्मय पामी तेवणि
के तेनी पासें पोतानुं सर्व वृत्तांत कह्युं. त्यारें तेणे चारेने जूदा जूदा वोला
वी पूठयुं. पठी ते वणिकने कह्युं जे ताहरा रत्न जेवो कणकनो नमुनो क
रीने लाव, ते प्रमाणे वीजाने पण नमुनो करवानुं कह्युं तेथी बन्ने जण
नमुनो करी लाव्या अने वणिकनी स्त्रीयें कह्युं जे में तो ते रत्न दीठुंज नथी
तो नमुनो क्यांथी वनावी शकुं? वली जुठी साक्षी आपनारे कह्युं के मुने ते
रत्नोनो आकार सारी पेठें सांजरतो नथी, पण रत्न वहु मूल्यवालुं हतुं,
तेमज घणुं रूडुं हतुं,कांति सारी हती. तो पण न्याय करनारें तो कह्युं के तुं
पण जेवुं जोयुं होय, तेवो तेनो नमुनो करी लाव. ते चारेमांथी जूठो सा
क्षी जे हतो तेनाथी ते रत्ननो वरोवर नमुनो थइ शक्यो नहिं. तेथी तेनुं
कूड प्रगट थयुं, ने ते रत्न ते वणिकने तेना मित्र पासेंथी पातूं अपाव्युं.
हवे ते न्याय करनार, उमरेंतो वालक ठे, पण बुद्धिमां कांइ वालक नथी,
जुवो बुद्धियें कयुं कार्य सिद्ध न थाय? सर्व कांइ थायज.

एहवी वात सांजली सोमदेव शेठे पण माही गणिकाने, तेमज ते बुद्धि
मान् न्यायना करनारने पूठयाथी पण कांइ कार्य सर्युं नहिं,त्यारें तेणे नि
श्चय कर्यो जे मारा अनाग्यना योगथी रत्न गयां, तेमज मार्गमां पण हुं लू
टाणो तेथी निराश थइ घेला सरिखो वनवानुं विचारी वेलो वनी,जेम तेम
लवतो राज दरवारें गयो. त्यां दैवयोगथी राजानी नजरें पड्यो,तेवारें राजायें

वकने पूछ्युं के ए कोण छे अने शुं लवे छे ? ते एने जइ पूछ. सेवकें शेठने आवी पूछ्युं के तुं कोण छे ? त्यारे तेणे पोतानुं सर्व वृत्तांत कह्युं. सेवकें आवी राजाने कह्युं, राजायें ते शेठने पोतानी पासें तेडावी सघलुं वृत्तांत पूछ्युं.

ते शेठें पोतानुं सघलुं दुःख राजा आगल कही विनति करी जे हे राजन् ! तमें सेवकजनना आधार छो, तेमज मारे तो एक तमारोज आधार छे. तेवारें राजा कहेने के तुं स्वस्थ थइ विश्वास राखी ते रत्ननां नाम, प्रमाण मूल्य प्रमुख सर्व कहे. तेथी तेणे ते रत्ननां नाम, मान तथा मूल्य आदि सर्व कह्यां ते प्रमाण मूल्य सांजलीने राजायें जाण्युं जे आ कहे छे ते सत्य छे, जूठो नथी. एम विचारी राजायें कह्युं हे जड़ ! कांइक उपाय विचारी ताहरुं कार्य करीश, एम कहीने शेठने विसर्जन कर्यो.

हवे एकदा राजायें सर्व रत्नना वेपारीने तेडावी कह्युं जे मद्दारे रत्नजडित मूकट घडाववो छे, तेमज राणियोनां आजरण पण रत्नजडित घडाववां छे, माटे देशमां अथवा परदेशमां जेनी जेनी पासें रत्न आव्यां होय अथवा पोताना घरमां होय ते सघलां मंगावीने जे मारा माणसोनें सोंपशे तेने हुं मो माग्युं मूल्य आपीश ? ते सांजली सर्व व्यवहारिया विचारवा लाग्या जे राजानो हुकुम केम लोपाय ? तेथी सहु पोतपोताना रत्नना करंमिया घेरथी लावी राजाने सोंपता हवा.

तेवारें वसुदत्त मनमां विचारवा लाग्यो जे मारां रत्नो घणां किम्मती छे, तेथी राजा पासेंथी मो माग्युं धन लइश, एवुं विचारी रत्नो करंमियो घेरथी मंगावतो हवो. ते सर्व करंमिया परीक्षक पासें छोडाव्या. हवे राजाना हुकमथी ते परीक्षकें वसुदत्त शेठनो करंमियो छोड्यो तो तेमां सोमदेवनां पांच रत्न राजायें दीठां, तेथी पूर्वे सांकेतिक करेलो पुरुष बोल्यो के सहु सहुना करंमियानें निशान करी मूकी जाउ, कालें मूल्य ठेरावीने लेशुं. एम कहीने सर्वेने राजायें विदाय कर्या. सर्व पोतपोताने ठेकाणे गया.

पाछलथी राजायें ते वधा व्यापारीयोना रत्नोने एकठा मेलवी जेल सेल करी सोमदेवने तेडावी कह्युं के आ रत्नोमांहे जो ताहारां रत्न होय तो तुं उंलखीने जूदां काहाडी आप. ते सांजलीने जेम पंखिणी पोतानां बच्चांने उंलखी काढे, तेम सोमदेवें पोतानां पांचे रत्नोने उंलखी काढ्यां. ते समयें सर्वजनोयें जलो जलो एम कह्युं राजाने पण सत्यवादीनो दृढ प्रत्य

य थयो,अने कह्युं के काले हुं तेडावुं त्यारे आवजो, एम कही रजा आपी.
बीजे दिवसें रत्नना व्यापारी तथा परीक्षक अने सोमदेव सर्व मली राजसभायें आव्या, त्यारें राजायें परीक्षकने कह्युं के आ रत्नोमां जे भारेमां भारे रत्नो होय तेनुं मूल्य कहो. तेवारें परीक्षक वसुदत्तनो करंभियो छोडीने अपूर्व पांच रत्नोनुं जेवामां मूल्यकरवा लाग्यो तेवामां राजायें पूर्वे शीखव्याप्रमाणें सोमदेव शेठ तिहां आवीने बोल्यो के हे स्वामिन्! ए पांचरत्न तो माहरां छे. ए पांच रत्न में वसुदत्तनी पासें थापणें मूक्यां हतां, तेज आ रत्नो छे ते सांभली राजा जाणे अजब थयो होय नहि? एवी रीतनी मुखमुद्रा करीने वसुदत्तने कहेवा लाग्यो के हे वसुदत्त! आ सोमदेव शुं कहे छे? ते सांभली वसुदत्तने तो हृदयमां अणचिंत्यो ध्रासको पड्यो. तो पण धिठाइयें करी कहेवा लाग्यो के हे स्वामिन्? ए सोमदेवनुं धन गयुं, तेथी घेलो थयो थको यद्वा तद्वा फेंके छे, तेनुं चित्त ठेकाणे नथी. तेने सोमदेव कहेतो हवो के पारका रत्न उजव्यां छे,तेथी तुजने लवरी थइ आवी छे अने तारी बुद्धि हणाणी छे. एम बन्ने जणा कलह करवा लाग्या, त्यारें राजा वसुदत्तने पूछवा लाग्यो के ए रत्नो तुने क्यांथी मल्यां छे? तेवारें वसुदत्त कहेवा लाग्यो के हे स्वामिन्? ए पांचे रत्न अमारे पेढीगत चाल्यां आवे छे. राजायें कह्युं के ए रत्नो पूर्वे तमारा घरमां हता तेनो कोइ साक्षी छे? त्यारें वसुदत्त कहे हा छे, ने ते साक्षी सारी पेरें जाणे छे, जे मारे घेर आ रत्न परंपरा चाल्यांज आवे छे, ते सांभली राजा अति कोपायमान थयो थको कहेतो हवो के कुलने विषे प्रमाणभूत एटले कुलीन अने प्रामाणिक एवा साक्षीने शीघ्रपणे हजार कर.
तेटले ते वसुदत्त साक्षीने तेडवा माटे निकल्यो. तेने एक पापिष्ट अने विधाताना कोपथी जेना दांत पडी गयेला छे, जेनुं सर्व धन कोइयें हरी लीधेलुं छे अति दुःखथी शरीरे दुर्बल थयेलो छे, तथा जेना मुखमांथी लाल पडे छे वली मोढा उपर घणा पली छे, एवो दरिद्री जीर्ण शेठ मल्यो, तेने देखीने एकांते तेडी जइने कह्युं के जो तुं मारी साक्षी पूरीश, तो हुं तने एक रत्न आपीश! ते सांभली मात्र द्रव्यना लोभें करी ते डुड्डें जूठी साक्षी पूरवानी हा कही. आशारूप पिशाचीयें हणाणो एवा लोभीने माथे वज्र पडो. कह्यु छे के:—यौवनं जरया ग्रस्तं, शरीरं व्याधिपीडितं ॥

मृत्युराकांक्षति प्राणान्, तृष्णे किं निरुपद्रवा ॥ १ ॥ जावार्थः—यौवनपणुं जरायें लीधुं, शरीर व्याधियें करी पीड्युं, मरण तो प्राणने वांछे ठे, पण हे तृष्णे ! तुं कां निरुपद्रव रही गो ? ॥१॥ हवे वसुदत्त हर्ष पामतो,लोनें करी क्षोन पाम्यो थको विचार रहित, धिठ ठे हृदय जेहनुं एहवो थको जीर्ण शेठने साक्षी जरवा माटे साथें तेडीने राजा पासें गयो. तेवारें राजादिक सर्वे कहेवा लाग्या के हे दरिद्री ! तुं वृद्ध ठे,माथे पली आव्यां ठे,माटें जूतुं बोलीश मां. सत्यवचन बोलजे. तेवारें शीघ्रपणे सत्यवादीनीपेरे ते डुष्टात्मा राजाने पगे ठवतो कल्पित जूठी वाणीयें करीने कूडी साख जरतो हवो. तेथी राजा हृदयने विषे डुस्सह क्रोध करीने अत्यंत जमर चढावतो थको बोल्यो के हे लोको ! जूर्ज ए वेढुनुं डुष्टपणुं. जेमाटे पापें करी दृढ थको एहवो ए वृद्ध तेहनी डुष्टता जूर्ज, कहेवी ठे ? अहो ! एनी नयनी अघटता; अहो ! एनी निःकृष्टता, अहो एनी पापिष्टता, केवी ठे ? ते तमें जुर्ज. जे कारण माटें सजा पण एणे न उलखी, असत्य बोलवामां ते जरा पण न लाज्यो, मारी पण एने बीक न लागी, एहने देवनी पण शंका न उपनी. वली पोताना आत्मानो वैरी जे वसुदत्त,ते धूर्त्तनी धीगाइपणानुं धैर्य तो जूर्ज, ए पण केवुं आश्चर्य कारक ठे, जे मारा मुख आगल अन्यायनो करनार ठे. डोहने विषे मित्रडोह करवो. तेमां महोटुं पाप ठे, ते प्रमाणें एणे मित्रनी साथें विश्वासघात करी तेनी थापण उलवी. वली बीजुं कूडने विषे अग्रेसर थइ कूडी साख जरावी, एम कपट करी विश्वासघात करवो ते बे महोटां पाप जाणवां. माटें ए बे पापी अधिक पापना करनारा ठे. जे माटें ए महाराथी पण शंकाणा नहिं, एहना चित्तनी डुष्टता जूर्ज. एम ते वेढुनुं मातुं चरित्र उच्चरीनें नाम प्रमुख प्रत्यय देखाडीने राजा कारुणिक पुरुषोने कहेतो हवो के आ बे जणे अन्याय कर्यो ठे, तेहने श्यो दंम देवो ? तेवारे कारुणिक न्याय करनारा कहे ठे के,जेम स्वामी हुकम करो तेम करीयें. तेवारें राजायें क्रोध रहित थइ हुकम कर्यो जे जेणे कुडी साक्षी जरी ठे तेनी कूडी साख जरनारी जे जिह्वा ठे, तेने पंखीनी पांखनी पेरे ठेदी नाखो. अने वसुदत्तना हाथ ठेदो,ते वसुदत्तने हाथ ठेदातो थको सोमदेवे पोतानो मित्र जाणी मूकाव्यो. अहो जूर्ज ! बे मित्रमां अंतर केटलो ठे. तेवारें राजायें अन्यायकारी जाणीने वसुदत्त शेठनुं सर्व द्रव्य लूंटी लइ तेने

देशनिकाल कस्यो. ते वसुदत्त कोया काननो कीडे खायेला कूतरा सरिखो किहायें पण रहेवातुं ठेकाणुं पाम्यो नहि. धिक्कार हो हतबुद्धि पापिष्ट डुष्ट अघोर पापना करनारने! जेम इहां क्यांही पण एने रहेवानुं ठेकाणुं नथी तेमज परनवने विषे पण ठेकाणुं नथी. धिक्कार पडो गृद्ध,मुग्ध, लुब्ध अणविचास्या कामना करनार,कष्ट अनुष्ठाने करी सर्व लक्ष्मीना क्षयना करनारने? प्रत्यक्ष अनर्थनो उपजावनार,माहात्म्यनो उपजावनार एवुं अग्नि सरिखो,गले फांसी सरिखो, सर्प सरिखो जे आकरुं विष तेने परिणमावीने तेज नवने विषे डुःसह डुख नोगवतो थको पुत्रादिक सहित दूर देशांतरें गयो. त्यां कोइक गामने विषे पूर्वनो मित्रहतो ते तेने मल्यो, तेने करुणा उपजवाथी पोताना मंदिरने विषे राख्यो, ने हृदयने विषे विविध प्रकारनुं डुःख नोगवतो हवो. कह्युं छे केः–दहइ सयण वियोगो,दहइ अणाहत्तणं परविएसे॥दहइय अन्नखाणं,दहइ अकज्जं कयंपछा ॥१॥ नावार्थः–मनुष्यने स्वजननो जे वियोग छे,ते दहे छे. परदेशने विषे अनाथ पणुं होय,ते पण दहे छे,कोइने खोटुं आल दीधुं होय ते दहे छे,अने अकार्य कखुं होय,ते पश्चात्तापें करी दहे छे ॥१॥ हवे ते वणिक विचारे छे जो ए पोताने पापें हणाणो छे,तो पण हुं एने सुखियो करुं! आपदवखतें डुःखियाने उद्धारवो, ते महोटुं पुण्य छे. कह्युं छे केः–विहलं जो अवलंबइ,आवइ पीडिअंच जो समुद्धरइ ॥ सरणगयं च रक्खइ, तिस्सुत्ते सुलंकीआ पुहवी ॥ १ ॥ नावार्थः–निर्बलने आलंबन दे, पोतें आपदामां पड्या छतां पण बीजानो उद्धार करे, शरणागतने शरण आपें, एवा त्रण पुरुषो पृथ्वीने अलंकृत करे छे ॥ १ ॥ एवुं चिंतवीने ते वणिक वसुदत्तने जेम नवुं जीवितव्य आपे, तेम मूडी आपीने व्यवहारने विषे प्रवर्त्तावतो हवो. कवि कहे छे अहो! संसार तो असार छे, परंतु तेमां जे कोइने कांहिं पण उपगार करवो ते सार छे. हवे वसुदत्त शेष पापकर्मे डुःखियो धर्म रहित थइ मरीने कर्मने अनुसारें जेवी गति घटे तेवी गतियें गयो. हवे शोकें करी गलित छे नेत्र जेनां, दीन जेनुं वदन छे एवो वसुदत्तनो पुत्र, पिताना मरणथी पोकार करतो अति शोकें करी पोताना पिताने अग्निसंस्कार करतो हवो. अने ते ठेकाणें तेणे पोताना पिताना नामनो विस्तीर्ण चोतरो कराव्यो. अने ते मध्ये वरस, मास, तिथि, वार, नक्षत्र, सर्व लखाव्यां, लखीने पोताने घेर आव्यो.

तेवार पछी केटलेक दिवसें ते गतशोक थयो, त्यारें वणजनें अखाडे पड्यो, एटले तो सर्व डुःख विसरीज गयुं. ने विचारवा लाग्यो जे हा! माहारा पितायें अन्याय करीने अनेक अनर्थ कर्यां, तेथी सर्व ड्व्य खोयुं, देशमांथी देश निकाल थयो,इत्यादिक डुःसह डुःख पाम्यो. सज्जनपणानो प्रेम हण्यो. फोकट मनुष्यनो जन्म पण खोयो, माटे ते महारो पिता थयो तो पण शुं थयुं माहरें तो सघले मारा अने परनां कार्योने विषे एक न्यायमार्गमां यत्न करवुं के जे न्यायमार्गे चाल्याथी सर्व ठेकाणे माहरो यशोवादज थाय. कह्युं ठे केः-अकृत्वा परसंताप, मकृत्वा खलनम्रतां ॥ अनुसर्य सतां मार्गं, यत्स्वल्पमपि तद्बहु ॥ १ ॥ नावार्थः-बीजाने संताप न करीने, खल सा थें नम्रता न करीने, नला मनुष्यना मार्गने अनुसरीने जे करवुं, ते थोडुं पण घणुं थाय. हुं एकलो छुं, माहरुं कोइ इहां स्वजन संबंधी नथी, कोइ सखाइ नथी,धन नथी, अने तेधनविना अरण्यनी पेरें सघलुं शून्य ठे. कह्युं ठे केः-अपुत्रस्य गृहं शून्यं,दिशःशून्याह्यबांधवाः॥ मूर्खस्य हृदयं शून्यं, सर्वं शून्यं दरिद्रता ॥ १ ॥ नावार्थः-अपुत्रियानुं घर शून्य ठे, जेने नाइयो नथी, तेने सघली दिशाउ शून्य ठे, यता मूर्खनुं हृदय शून्य ठे. अने दरिड्रीने तो सघलुं शून्यज ठे. एवुं घणुंये विचारीने आपदामां सुमति आपे,न्यायमार्गे वेपार करवानो उपदेश करे, तेवो मित्र करवानो निर्धार कर्यो अने तेवो मित्र मेलव्यो. हवे ते सुगुरुनो योग पामी, धर्मनो उपदेश सांनली, पारकुं ड्व्य लेवानो पच्चरकाण करी, समकितसहित गृहस्थनो धर्म अंगीकार करी, सार नावसहित पालवा लाग्यो. अने वली रूडो आचार राखे, व्यापारमां कोइने उंनुं आपे नहिं, अधिकुं लिये नहिं, कूडां तोलां मापां सर्व ठांमीने व्यवहार शुद्धियें चाले, एम अति डुष्कर पणे व्यापार करवा लाग्यो. कह्युं ठे केः-आहारे खलु सुद्धि, डुल्लहासमणाण समण धम्मंमि ॥ ववहारे पुणसुद्धि, गिहिधम्मे डुक्करा नणीआ ॥ १ ॥ नावार्थः-साधुमार्गने विषे साधुने,चार प्रकारना आहारादिकनी जेम चार शुद्धि पालवी डुर्लन ठे, तेम गृहस्थने पण धर्मने विषे शुद्धि पालवी डुर्लन ठे. हवे धनदत्त ए रीतें व्यवहारशुद्धियें वणज करतो थको सर्व लोकने विश्वासनुं नाजन थयो. व्यापारी लोक सर्व घणाकालनां परोचित्तने मूकीने धनदत्त संघातें वणज मांमता हवा. देशी परदेशी ग्राहक लोक सर्व प्रख्यात ठेकाणां मूकीने सर्व

धनदत्त संघातें लेवड देवड करता हवा. अहो जुउं व्यवहारशुद्धि केवी ठे? सर्व ऋद्धिसमृद्धिनुं कारण ठे. जेहना महिमाथी आ नवने विषे लक्ष्मी पामे ठे, परनवने विषे परमपदनी प्राप्ति थाय ठे. हवे ते नगरमां धनदत्तनो यश वधवा लाग्यो, तथा व्यापारमां लान थवा लाग्यो तेथी ते नगरना कूड कपटना करनार तुह बुद्धिवाला वेपारीयो, धनदत्तनी साथें शत्रुनी पेरें द्वेष करवा लाग्या. ते एवी रीतें के जाणे तेना नेत्रने विषे फेरज वरसतुं होय नहिं? जेमाटे पारकी ऋद्धि देखी जे मनुष्य मत्सर धरे, ते पापी याने धिक्कार होजो, ते मनुष्यो इहां पण डुःखिया थाय, अने परनवे द रिड़ी थाय. एटला माटे कोइ गुणिजन उपर जरा पण मत्सर धरवो नहिं. कह्युं ठे के–वरं प्रज्वलिते वन्हा, वन्हाय निहितं शिरः ॥ न पुनर्गुणसंपन्ने, कृतः स्वल्पोऽपि मत्सरः ॥ १ ॥ नावार्थः-जलदी अग्निमां मूकेलुं शिर बले ते सारुं, पण गुणवान् पुरुषने विषे थोडो एवो पण मत्सर करवो ते घ णोज नूंमो जाणवो. हवे धनदत्तने दंमाववाना हेतुथी कष्टमां नांखवाने ते व्यापारियो तेनां ठिड़ो जोता हवा. पण ते सत्यवंतनुं तिल जेटलुं पण ठिड़ तेउने जड्युं नहिं. केहवत ठे के दूधमां पूरा ते क्यांथीज होय? अमृ तमां विष क्यांथी होय? हवे ते डुष्ट वाणियो धनदत्तना घर तेमज हाटनी आगल बहु मूल्यवाला मणिनी मुझ नाखी चालवा लाग्यो, त्यारें धनदत्त जे पारका धनने विषे निःस्पृह चित्तनो धणी ठे, ते तेने मह्होटे सादे कहे वा लाग्यो के नाइ? आ मणिनी मुझ कोनी पडी ठे? ते सांनली जेणे ते मुझ नाखि हती, ते आवी कहेवा लाग्यो के मारी ठे. एम कही ते पोतानी मुझ उपाडी लीधी. एवी रीतें तेउ घणुं कपट करे, पण कांइ फावे नहिं.

वली वचमां केटला एक दिवस जवा दइने पाठी कपटनी रचना तेउ यें मांमि, पण सत्यवादी धनदत्त पोताना कार्यमां सावधान रहे, तेथी को इ पण ठगथी फसायो नहिं, पठी घणाएक दिवसनुं ठेटुं नाखिने कोइक आकरो कपटी धूत्तारो तिहां धनदत्तनी पेढीयें आवी वेठो. ते धनदत्तने को इएक कार्यमां एकाग्र चित्तवालो देखी पोतानी मुड्रिकारत्न धनदत्तना आन रणना करंमियामां नांखिने चाल्यो गयो, ने ते एवो विचार करवा लाग्यो जे हवे तेना उपर चोरीनुं तहोमत नाखी आपणे दंमावश्युं, ने राजा सर्व इव्य लूंटी लेशे. हवे दैवयोगथी तेज दिवसें धनदत्तने करंमियानुं काम प

डयुं तेथी ते उघाडिने जूए तो बहु मूल्यवाली रत्ननी मुद्रिका दीठी देखी ने विचारवा लाग्यो जे आ ते कोनी हशे ? केम इहां आवी हशे ? एम विस्मय पामतो निरिह चित्त थको कांकरानी पेठें पारकुं धन गणतो लोकोने जाहेर करे ठे तेटलामां तेनो एक मित्र कहेवा लाग्यो जे आ एक मुद्रिका अनेक सुवर्णनी कोडिना मूल्यनी ठे, जेम भूख्याने जोजन ने तरस्याने पाणी मले तेम तारा पुण्यना योगथी तुजने ए मली ठे, ते तुं लोकमां केम प्रकाशे ठे ? कोइ धूर्त्त सांजलशे,तो ते लेवाने प्रगट थशे,त्यारें तेतारी पासें रहेशे नहिं, ने तुं खोइ बेशिश जो के, इव्यने अर्थें तो लोको अनेक कष्ट सहन करे ठे, अटवीमां जाय ठे, विदेश जाय ठे, स्मशान सेवे ठे, जलमध्ये, अग्निमध्ये प्रवेश करे ठे, पर्वत उपर चढे ठे, नीचनी सेवा करे ठे, इत्यादिक अनेक दुःख धनने अर्थें सहन करे ठे, एटला माटें हे बांधव ! जीवितव्यसरिखी ए मुद्रा तुं राख. हुं कोइने नहिं कहुं. एवा मित्रनां वचन सांजलीने धनदत्त कहेतो हवो के हे जाइ ? मुजने चोरीनो नियम ठे,तेथी ए वात रहे नहिं, जो मुद्रा रहे तो नियम न रहे, ने जो नियम रहे तो मुद्रा न रहे तेमाटें ए वस्तु मारा कामनी नथी. पूर्वे पण दिव्यरत्न, मारा हाटनी पासें पड्युं हतुं, ते हाथें चड्युं देखीने में प्रगट कर्युं हतुं, ने ते रतन, तेना धणीने आप्युं हतुं. जे लीधायकी आ नवमां अने परजवमां अनर्थ थाय, ते अनर्थ जाणतां ठतां एवो कोण मूढ प्राणी होय के पारकी वस्तु लीये ? एवां धनदत्तनां वचन सांजली तेनो मित्र कहेवा लाग्यो के हे मित्र ! तें कोइनी वस्तु लीधी नथी, त्यारें ते चोरी केम कहेवाय ? ताहरा पुण्यना उदयें कोइ मूकी गयुं ठे,ते तुं कांइ जाणतो नथी. अरे जाइ ! मने तो एम लागे ठे के तहारा पुण्यनी खेंचाणी ते मुद्रा, तहारा करंमियामां आवी पडी ठे, अथवा तहारी गोत्रदेवीयें प्रसन्न थइने तुजने दीधी ठे, नहितर तहारा करंमियामां किहांथी आवी पडे ? आवां मित्रनां वचन सांजलीने धनदत्त कहे ठे के जो एहनो धणी थइ कोइ पण आवी प्रगट थइने ते रत्न मुजने आपे, तेवारें हुं राखुं. त्यारें ते मित्र कहे के तुं बीजा सर्व विकल्प मूकी दे अने जा में ते तुजने आपी. हवें तहारी इन्ना आवे, ते प्रमाणें कर. वली ने रत्न तुं लइने जो धर्म अर्थे खरचीश तो तेथी तहारा धर्मना नियमनो लोप नहिं थाय. एटलामाटे हे मित्र ! तुं

एवो खोटो हठ मूकीदे. वली जो पारकुं इव्य लेवानी तुऊने शंका उत्पन्न थाती होय,तो ते इव्य तुं मुऊने आप,तेथी पण तुऊने धर्म थशे. अने मि त्रतानुं तुने फल थशे, वली तुऊने हुं कोइ दाडे अनर्थ थवा नहिं दउं,तुं कांइ पण बीहीशमां.एवां मित्रनां वचन सांजलीने धनदत्त कहेतो हवो के हे मित्र! एवुं करवाथी लाज तो वेगला रह्या, पण आ नवने विषे अने परनवने विषे प्रत्यक्ष अनर्थ थाय ठे, माटें पारकुं धन जाणतां तथा अ जाणतां दूरज गंमवुं. कह्युं ठे केः—पतितं विस्मृतं नष्टं, स्थितं स्थापित माहितं ॥ अदत्तं नाददीतवं, परकीयं क्वचित्सुधीः ॥ १ ॥ नावार्थः—पडि गयेलुं, वीसरी गयेलुं, खोवाइ गयेलुं, पडयुं रहेलुं, थापण मूकेलुं, एवुं जे पारकुं धन, तेने क्यारें पण माह्यो पुरुष न लीये. तेमाटे हे मित्र! हुं तु ऊने घणुं शुं कहुं, जो देवता अथवा बीजो कोइ ए मालनो धणी प्रगट थइ मने लेवानुं कहे, तो हुं लउं नहिंतर डुस्सह अग्निना फालनी पेरें हुं एने जोउं. पण नहीं अने अडकुं पण नहिं. डुर्जन एवो पोतानो नियम कोण मूके? कोण एवो मूरख होय जे सूतरना दोरासारु मोतीनो अमुल्य हार त्रोडे! एक खीला माटे जाजुं इव्य खरचीने चणावेलो एवो महोटो प्रासाद कोण त्रोडी पाडे ? वली इंधण काजें बावना चंदन कोण बाले ? व ली वीकरी माटे कामकुंजने कोण नागे? माटें तुं आप, तो पण हुं न ल हुं. कारण के तुं ए धननो धणी नथी. तेमज तुं कहे ठे जे मुने आपो पण ए तुऊने पण महारायी न अपाय! कारण के हुं ते धननो कांइ धणी नथी. वली ते धन ज्यारें आपणुंज नथी, त्यारे ते बीजाने पण आप्याथी शुं पुन्य ठे? न्याये उपार्ज्यो धननुं थोडुं पण दान आप्युं होय तो पुन्य थाय, परंतु अन्यायें उपार्ज्यो धननुं घणुं दान आपीयें, तो पण पुन्यनि ना पापरूपज थाय. वली पारकुं धन लेइ दान देवानुं पाप तो दावानल नी पेरें विस्तार पामे ठे, कारण के ते दान थोडा जलनां जेवुं ठे, तेथी ते पापरूप दावानलने उपशमावी शके नहिं, माटें अदत्तइव्यनुं दान करवुं, ते अप्रमाण ठे. तेथी हे मित्र! तुऊने पण एमां चित्त प्रवर्तावयुं युक्त नथी. कारण के पारका धननो जे अनिलाप ठे, ते डुःखना समूहनोज आवास ठे. कह्युं ठे केः—अत्थोहिंतो वि विउ, अत्ते पुरिसाण तो कुणं तेणं ॥ परध णहरणं मरणं, मरणं विहियं तेणिं न संदेहो ॥ १ ॥ नावार्थः—पुरुषने प्रा

णयकी पण अर्थ केतां जे धन ते वल्लभ ठे, तेमाटें पारकुं धन लेवाय न हिं ? पारकुं धन हरवुं ते तेना प्राण हरवा बराबर ठे. तेमां कांइ पण संदे ह नथी. कारण के कोइ पण पुरुषने हणतां तो तेने क्षणमात्रज दुःख थाय, एटले ते प्राणीने हणियें, तेटलीज वार दुःख थाय ठे पण मुवा प ठी थतुं नथी. परंतु जेनुं धन जाय ठे, तेहने तो आखा जवनुं जन्मपर्यं त दुःख थाय ठे, अने ते पठी पण तेना पुत्रना पुत्र,तेना पुत्र लगें आक रुं दुःख वेठवुं पडे ठे, वली सुविवेकी अने सुबुद्धिनो दातार एवो जाणी तुजने में माहरो मित्र कीधो ठे, तो तुं मुजने कुबुद्धि केम आपे ठे ? कोइने कुबुद्धि आपवी, ते तो महोटुं पाप ठे, ते विषे शास्त्रमां एक कथा कही ठे.

एक अटवीमध्ये पाराधिना पाशमां एक हरणी आवी, तेवारें ते दीन मुखी थइ पाराधिने कहेवा लागी के माहरां बच्चां सर्व चूखें मरतां हशे, माटें बच्चांने धवराववा सारु एक वखत मुजने जवा दे. हुं तेने धव रावीने जरूर तहारी पासें पाठी आवीश. त्यारे पाराधियें कह्युं के तुं पाठी आवे एवी मने प्रतीत केम आवे ? ते सांजली हरणीयें बालहत्या दिकना आकरा सम खाधा, तो पण ते पाराधियें मान्युं नहीं, तेने हर णीयें कह्युं के केमे करतां तुं मने ठोड त्यारें पाराधीयें कह्युं के जेहनी उपर विश्वास राखीने आपणे सुबुद्धि पूठीयें अने ते पाठो आपणने कुबुद्धि आपे, सुमार्ग पूठे थके ? उन्मार्ग बतावे, तेहनुं जेटलुं पाप थाय, तेटलुं पाप जो हुं नावुं तो मुजने हजो,एवा सम जो तुं खाइश तो हुं तुंने जावा दइश. ते सांजली ते हरणीयें तेवाज सम खाधा तेवारें ते पाराधि यें मान्युं, अने तेने जवा दीधी. हवे ते हरणी पोताने ठेकाणे जइ बाल कने धवरावी तरत पाठी आवीने पारधिनी सामें उनी रही, तेथी ते पाराधि विस्मय पामीने हरणीने आणिने वाडमां घाली. अने तेने हणवाने सज्ज थइ कहेवा लाग्यो के ताहरे माहरा हाथमांथी नासवुं हो य तो जलदीथी नाशि जा. त्यारे ते हरणी बोली के हुं क्यां नासुं ? तुज थी उगरुं एवो तुं मुजने मार्ग देखाड, एटले त्यां नासि जावं. तेवारें पारा धियें विचार्युं जे एहने हुं हणी न शकुं एहवो मार्ग बताववुं जोइयें. एम विचारी पापथी बिहितो थको हरणीने नासवानो मार्ग बतावतो हवो,तेथी मार्गे नासीने ते हरणी पोताने ठेकाणे गइ. पाराधि महापापनो करनार,

तेणे पण उन्मार्ग न बताव्यो, तो तुं जे मुजने आवो उन्मार्ग बतावे छे, ते तुने केम घटे? माटें हे मित्र! संतोषरूप शस्त्रें करीने लोजने हणीने ए मुद्रिका इहां केम आवी! अने एनुं शुं करवुं? ते तुं मुजने हवे कहे. एवां धनदत्तनां वचन सांजली हृदयथी लोजनी मति गांमीने विचारीने पोताना आत्माने विषे सत्य परिणमावीने ते मित्र कहेतो हवो.

हे मित्र? तें युक्त कह्युं, में तादृश सत्यनी ने तादृश चित्तनी परिक्षा करवाने आ वधुं कह्युं. हवे हुं जे कहुं छुं, ते तुं सांजल. आ वधुं धूर्त्तनुं कपट छे. आ गामना केटलाएक वाणियायें तादृशो घणो व्यापार देखि ने द्वेष धरी छलथी ए कपट रचना करी छे. कह्युं छे केः—पोषकाः स्वकुल स्यैते, काककायस्थ कुर्कुटाः ॥ स्वकुलं घ्नंति चत्वारो, वणिक्श्वानो गजा द्विजाः ॥ १ ॥ जावार्थः—कागडा, कायस्थ, कुकडा ए त्रण पोताना कु लना पोषक छे, अने वणिक, श्वान, हस्ती अने द्विज, ए चार पोताना कुलना हणनारा छे. ते माटे तुजने कष्टमां पाडवाने ए धूर्त्तोयें कुश्चरित्र रच्युं छे, कह्युं छे केः—मुनिरस्मि निरागसः कुतोमे, जयमित्येष न जूतयेऽ जिमानः ॥ परवृद्धिषु बद्ध मत्सराणा, किमपि ह्यस्ति कुरात्मनामलंघ्यम् ॥ १ ॥ जावार्थः—हुं मुनि साधु छुं, निरपराधी छतां, अमने जय श्यो? एवुं अजिमान संपदा अर्थें न करवुं कारण, के पारकी वृद्धि देखीने मत्स र, द्वेष जेणे बांध्यो छे एवा कुष्ट परिणामीने नहिं करवा योग्य कांइ न थी. माटे रुडुं थयुं जे तुजने लोज न थयो. अने मारी बुद्धिने धिक्कार थ जो, जे पूर्वें लोजने वशें मारी सुबुद्धि गइ? वली ते वणिक कहे छे जे लो कोयें तने छगवा धार्यो छे,ते लोको प्रगट कपटना निधान छे. कूडा चरित्रनां धणी छे. माटे तेमने पण राजा पासें दंमाववा शिक्षा कराववीज घटे छे.

एवां मित्रनां वचन सांजली धनदत्त कहे छे,के हे मित्र! आपणने एम करवुं घटे नहिं अन्योऽन्य एटले मांहे मांहे ज्यारे आपणे अनर्थज करीयें, त्यारे सज्जन अने डुर्जन वच्चें फेर श्यो? तेमाटे हे मित्र! ते डुष्टोनें एकां ते जय देखाडीयें, के जेथी ते जयजीत थइ बीजा कोइ पण वखतें एवुं कपट न करे. धनदत्त मित्र सहित एवुं विचारीने ते डुष्ट वणिकने कोइ कामने विषे तेडीने कहे छे के, हे जाइ! एक मारुं वचन सांजल. को इने चोरीनुं कलंक जे माणस दीये अगर बीजा पासें कपटथी देवरावे, ते

ने शुं दंम देवो योग्य छे ? ते तुं कहे. एवीवात सांजलीने यद्यपि ते वणि क मनमां शंका पाम्यो तो पण अशंकित जेवी मुखमुश करीने कहेतो हवो के हे नाइ एवो जे होय तेने तो अवश्य दंमावीयें. इहां कवि कहे छे, केजूर्ठ तेनी धिठाइ केवी छे ? ते सांजली मुद्रिका प्रगट करीने धनदत्त कहे तोहवो के आ मुद्रिका कोनी छे ? ने माहरा करंमियामां कोणे नाखि ? ते सत्य केहेजो, नहिंतर हुं हमणां राजाने कहि दइश. ते सांजली ते वणिक ने पेटमां धासको पड्यो तेवारे धिठाइ मूकिने पाठो प्रत्युत्तर देवा समर्थ न थयो. खीजाइ गयेला सापनी पेरें तेने कांइ उत्तर दइ न शक्यो, क्षणेक नीचुं मो घालीने रह्यो पठी कह्युं के हा ? में आ काम अणविचार्युं कर्युं. चिंतव्युं परने अने थयुं घरने ! तेवारें ते विहीतो थको, बीजो मार्ग सर्व था अणपामतो धनदत्तने पगें लागीने विनयवंत शिष्यनी पेरें पोतानुं कपट चरित्र कबुल करीने, मागण लोकनी पेरें दीनपणे तेना गुणनुं वर्ण न करीने कहेतो हवो, के हे सज्जन ? ए मुद्रिका मारी छे, ते तमें ग्रहो, पण मने मूको. महोटा अपराधनो निधान एवो हुं तेनी उपर प्रसन्न थइ जीवितदान आपो, अने आ धननी निद्राने पण आपो, हवे पठी एवुं कदि पण हुं नहि करुं तेवारें ! मित्रसहित धनदत्तें अति गाढ तर्जना करीने तेने मूक्यो अने मुद्रिका पण पाठी आपी. इहां कवि कहे छे, अ हो उत्तमनो मार्ग तो जूर्ठ ? के जे पोतानी उपर अत्यंत खोटी चोरीरूप क लंक चडावनार हतो ते वणिकने पण तेणे तेमज ठोडी मूक्यो. माटे तेवा उत्तम गुणना निधानजनने मारो वारंवार नमस्कार हो. जे गृहस्थाश्रम मां रह्या थका पण परवस्तुथी वेगळाज रह्या छे.

हवे ते दिवसथी ते पण विहीता थका सुविनीत अथवा व्यवहारनी शु द्धि सहित चालनारा एवा थया. जेमाटे व्यवहार शुद्धि जे छे ते जगत्मां छुर्लन छे, अने ते व्यवहार शुद्धिथी शी सिद्धि न संपजे ? सर्व संपजे. ह वे धनदत्त न्याय शुद्धियें व्यापार करतां घणी लक्ष्मी पुण्यना उदयथी उपा र्जतो हवो. कह्युं छे केः—दानमौचितविज्ञानं, सत्पात्राणां परिग्रहः ॥ सु कृतं सुप्रभुत्वं च, पंच प्रतिभुवः श्रियः ॥ १ ॥ जावार्थः—दानदेवुं, उचित पणुं जाणवुं, सुपात्रनो आदर करवो, सुकृत करणी करवी, अने प्रनुपणुं, ए पांच वस्तु जे छे ते लक्ष्मी पामवानी जूमिकार्ठ छे.

हवे पोतनपुरना धणीने घणे कालें वस्तुदत्त उपरथी क्रोध विस्मृत थ यो, तेथी धनदत्तनी चर पुरुषें अवसर पामीने राजाने विनति करी के हे स्वामिन् ! ते वसुदत्त दुष्ट चरित्रनो धणी पापें करी वगोवाणो, देवें दण्डो देशमांथी काढयो थको मरण पाम्यो,पण तेनो पुत्र घणे गुणे करी युक्त,म होटो न्यायवंत धनदत्त एवे नामे छे,तेणे हमणां घणुं धन वधार्युं छे. ते मा टे हे स्वामिन् ! जो आप आज्ञा करो, तो ते धनदत्त इहां नगरने विषे आ वे. ते सांभळी राजायें आज्ञा दीधी,अने धनदत्तने तेडवाने अर्थें माणस मोक ल्युं. ते पुरुषें जइ धनदत्तने कह्युं के राजा तमने तेडावे छे,त्यारे धनदत्तें कह्युं के हुं शीघ्रपणे आवुं छुं. पण मने अहिंयां पांच दिवसनो विलंब छे कारण के मारे उघराणी लेवी छे,बीजी कांइ वार नथी,माटे जा हुं परवारीने आवीश, एम कही ते पुरुषने विदाय कर्यो. गाममां वातचाली जे धनदत्त स्वदेश जाय छे, तेथी ते गामना सर्व द्वेषी प्रधान प्रमुख एकठा मळी विचारवा लाग्या जे ए शरीर मात्र लइ पूर्वें निर्धन एवो थको इहां आव्यो हतो एनी पासें कांइ फुटी कोडी पण न हती, अने हवे तो धनवान् थयो, माटें ते शुं अहिंयाथी ऋद्धि लइ जशे? ना एने जवा नज देवो. कांइ पण आपणे उपाय करी तेने दंमाविये. इहां कवि कहे छे,अहो जूर्ड कुमंत्रीनी कुमंत्रिताने. कह्युं छे केः—मृगमीनसज्जनानां, तृण जलसंतोषविहितवृत्तीनां ॥ लुब्धकधीवरपिशुना निष्कारणवैरिणो जगति ॥ १ ॥ भावार्थः—मृगनी आजिविका तृण छे,मछनी आजीविका जल छे,अने सत्पुरुषनी आजीवि का संतोष छे. तेनी उपर पण निष्कारण वैर धरनारा छे. ते जेम के मृग उपर पाराधि, मत्स्य उपर माछी, अने सत्पुरुष उपर चाडीया, निष्का रण द्वेष धरनारा छे, तेम ते द्वेषी वणिको, सर्व वातें शुद्ध एवो जे धनदत्त तेहनुं कांइ छिद्रतो देख्युं नहिं, तेवारें ते दुष्ट प्रधानने एक जूना कागल उपर खत लखी धूवाडे जूनुं करीने राजाने देखाडीने बोल्या के हे रा जन् ! पोतनपुरथी पेहेलां वसुदत्त नामें शेठ इहां आव्यो हतो, तेणे व्यापारने अर्थे आपणा भंमारमांथी दस हजार सोनइयां लीधा हता. ते वसुदत्त तो मरण पाम्यो छे, पण तेहनो पुत्र घणा धननो धणी धनदत्त एहवे नामें इहां छे ते हाल पोताने स्वदेश जवानी इच्छा राखे छे, ते माटें तेने तेडावी पूर्वनुं मागणुं धन मागी ल्यो. एम कही ते खत त्यां रा

जाने देखाडयुं, राजायें वरस, मास, दिवस प्रमुख दश सहस्रना आंक सहितनुं जीर्ण खत जोयुं, तेथी ते सर्व लेणुं सत्य करी मान्युं, अने धनदत्तने तेज वखत तेडाव्यो. ते पण आवी प्रणाम करी राजा समक्ष उनो रह्यो, एटले राजायें ते जीर्ण खत तेने देखाडीने कह्युं के हे नड्क? पितानुं देणुं होय, ते पुत्रें अवश्य आपवुंज जोइयें, माटें ए देणुं तमे जलदी आपो. जगतमां देणुं कहेवुं ठे? तो के पराजवतुं करनारुं ठे. वली शास्त्रमां पण ऋण तो देवुंज कह्युं ठे,तेथी ते ऋणना देवाने विषे सत्पुरुषने विलंब करवो घटे नहिं. वली विशेषें कह्युं ठे केः–धम्मारंचे ऋणछेदे, कन्यादाने धनागमे ॥ शत्रुघातेऽग्निरोगे च, कालक्षेपं न कारयेत् ॥ १ ॥ नावार्थः–धर्मना कार्यने विषे, ऋणना कापवाने विषे, कन्यादानने विषे, धन आवतुं होय तेने विषे, शत्रुना घातने विषे, अग्नि तथा रोगने विषे, कालविलंब करवो, ते युक्त नथी. त्यां प्रत्यक्ष अनर्थ जोइने धनदत्त हृदयमां त्रास पामतो थको ते खतपत्रने जोइने विचारवा लाग्यो के अहो! आ महा अन्याय श्यो? एवुं विचारी व्यापारने विषे ऋाह्यो एवो धनदत्त कहेतो हवो के हे राजन्! हुं तपासीने आपने धन आपीश. जो आपने विश्वास न आवतो होय तो घेर जइ जेटली वार चोपडा मारा तपासुं तेटलीवार कांइ आपने त्यां मुकी जाउं, ते राखो. ते सांजली राजा कहे के कांइ नही,जाउ तपासी आवो. त्यार पठी धनदत्तें पोताने मंदिर जइ सर्व चोपडानां पानां जोयां, परंतु चोपडामां कांइपण नाम के निशान दीतुं नहिं, तेथी राजाने जइ कह्युं के चोपडामां तो कांइ देखातुं नथी. तेवारें राजा कहे ठे के नरवाडनी पेठें कांइ राजा ठेतराय नहिं, अने वणिक तो धुत्तारा होय ते इंइ सरिखाने पण ठेतरे. ते सांजली धनदत्त बोल्यो हे महाराज हुं व्यवहारमां शुरू हुं. परने ठेतरवामां अने पारकुं धन लेवामां हुं कांइ जाणतोज नथी, मुग्ध हुं, निरंतर घणो लोजी नथी, माटे हे स्वामिन्? तेणें करी सर्व वात विचारवा योग्य ठे. काने सांजलीनेज साचुं न मानवुं, अने प्रगटपणें जे दीतुं होय तेहनी पण प्रतीत करवी नहिं, तेमज प्रगटपणे जे दीठामां आव्युं होय, तेनो पण युक्तिथी विचार करवो, एवुं सांजली वली उपगारमां ही तत्पर एवा व्यवहारिया पण नेगा मलीने राजाने विनंति करता हवा पण राजायें कोइनुं कांइ पण मान्युं नहिं. कुमंत्रियें राजानुं मन अधिक

फेरवी नाख्युं. कारण के न्यायमार्गमांहि निपुण एवो राजा तो घणो सा रो छे पण जिहां प्रधान महोटो दुर्जन छे त्यां राजा शुं करे ? जेम घरनो धणी घणो उत्तम होय, पण घरनी स्त्री महा कूहाड होय, त्यारे घरना ध णीनुं धार्युं शुं थाय ? पछी राजायें कह्युं के जेम शुक्लध्यानविना मोक्ष नथी तेम तुजने पण पितानुं रुण आप्याविना ब्रूटको नथी. ते सांज ली धनदत्त चिंतातुर थको मित्रसहित जामिन आपी पोताने घेर गयो.

शुद्ध चरित्रमांहे मुकुटसमान एवो धनदत्त विविध उपाय चिंतवतो, वृद्ध बुद्धिवंतने पूछतो, सहस्त्रदेव मूलदेवादिकनां आख्यान सांजलतो थको जिहांसुधि उपाय कशो जड्यो नथी त्यांसुधि अति दुःसह दुःख धरतो हवो. आशा सहित अति दुःसह दुःख होय तो माणस सहे, पण आशा रहित जे दुःख होय, ते तो महोटा लोकोने पण सेहवुं अति दुस्सह थाय छे. हवे धनदत्तने पोतानो मित्र कहेवा लाग्यो हे मित्र ! ताहरुं धन लेवाने अर्थे ते धूर्त्त व्यापारीयोयें खोटुं खत करी राजाने देखाड्युं छे, एटला मा टें तुं खेद कर मां. प्रायः पुण्यथी सर्वथा ताहरो जय थाशे. पूर्वें पण अनुजव्युं छे, जे धर्मे जय, अने पापें क्षय, ते माटे ते पापीनो क्षय थाशे. एवां उत्तम सुकृतनी पेरें ते मित्रनां वचन सांजलीने आशा सहित आप दारूप समुद्रमां पडेलो ते धनदत्त जेम समुद्रमां पडेलाने प्रवहणनुं पाटि युं मले तेवारें तेने आनंद प्राप्त थाय. तेम आनंदने प्राप्त थयो.

हवे एकदा पुण्यथी प्रेर्यो थको ते धनदत्त वनमां स्मशान जूमिका ने विषे गयो. त्यां पूर्वनां पुण्यना उदयथी एक वांदरो आव्यो ने ते वांदराने खरज आववाथी स्मशानमां पडेला कुंज संघातें तेणे शरीर घस्युं तेथी ते कुंजमां धनदत्तें पोताना पिताना अक्षर दीठा, ते वांच्या, तेथी जाण्युं जे ए राजानुं खत तो खोटुं छे,हमणानुं लखेलुं छे. कारण के तेमां तेना पितानां मरणतिथि विगेरे नोंधेलां हतां अने ते खत तो मुवा पछीनी मितिनुं हतुं ते जोइने जेम कोइ नव निधान पामे तेने जेटलो हर्ष उपजे तेटलो हर्ष धनदत्तने उपन्यो. हवे हर्षनो जर्यो मित्र सहित राजा पासें जइ, वीनवतो हवो के हे राजन् ! ते खत खोटुं नवुं धूर्त्ते कल्पित करी लखीने आपने दीधुं छे, ए मारा बापनुं लखेलुं नथी. हे राजन् ! मारा पिता मू वा पछीना वरसनुं आ खत छे. न मानता हो तो मारी सार्थे स्मशान

नूमिमां चालो, ने दायस्थानकनो घडो उखेडी पोतानी मेले,ते दिवसनो निर्धा
र करो. ते सांजलीने ते न्यायवंतो राजा विस्मय पाम्यो थको तेनी साथें स्मशा
ननूमियें जइ वरस, मास,तिथि वार वांचीने प्रधान पासेथी पेलुं खत मंगावी
जूए ठे, त्यारे ते खतमां तफावत पडवाथी खोटुं जाणी घणो कोप्यो थको
कहेवा लाग्यो अरे डुष्टो ! निर्दयीयो ! धिष्टो ! पापिष्टो ! माह्रा राज्यने विषे
तमे एवा अन्यायनुं कार्य करवाने केम सज्ज थया ठो ? हवे कोइ एवुं फरी
करे नहिं, ते माटे सर्वेने राजायें मारवानो हुकम कस्यो. ते जोइ धनदत्त रा
जाने पगें लागी विनति करतो हवो के हे राजन ! ते सर्वेने माह्रारा खातर
माह्री उपर उपकार करी मारो नहि. अने अजयदान आपो तो पण राजा
यें मान्युं नहिं. ठेवट घणो आग्रह करी राजाने मनावीने सर्वेने मूकाव्या,
परंतु राजायें सर्वेनुं इव्य लूंटी, दंमिने निर्धन कस्या, ने तेने देशमांथी काढी
मूक्या. धनदत्तनी राजायें घणा मानथी, आदर सत्कारथी प्रशंसा करी, ने
दाण जगात माफ करी. तेवारें धनदत्तनी सर्व लोक मध्ये सत्यवादीपणानी
यश कीर्त्ति विस्तरती हवी. त्यांथी उत्सवसंघातें मित्र सहित पोताने मंदिर
आव्यो. इहां कवि कहे ठे अहो ! अहो ! धर्मनुं फल जूउ ? राजाने प्रासादें
पोतानुं लेणुं प्रमुख लोकोपासेंथी सुखे समाधे लेइने, धनदत्ते राजापासें स्व
देश जवानी रजा मागी, राजायें मित्रनी पेरें उत्कंठा सहित घणे आग्रहें
रजा आपी. त्यांथी पोतनपुर नगरने विषे आव्यो. तिहां पोताना स्वजन तथा
राजाना अनुचर पुरुष सहित उल्लसित प्रेमें सर्वेने मल्यो. अने धन्यपणाने
माने करी राज वर्गने पण मल्यो. तिहां पण प्रशंसवा योग्य एवो जे व्यापार
तेह्नी उत्कृष्टी शुद्धतायें करी ते घणो प्रसिद्ध थयो. वली सर्व लोकमांहि पा
रकुं धन लेवुं तेह्नां लोजने ठांमी न्यायमार्गें प्रधान ऋद्धिने उपार्जिने सर्व
ने प्रमाणजूत थयो. ए धनदत्तना पितानुं मातुं चरित्र अने ते सुपात्र धनद
त्तनुं अति आश्चर्यकारि चरित्र सांजल्याथी कयो पुरुष मस्तक न धूणावे ?
सर्व तेने जलो जलो कहे. तेज जवनेविषे श्रावकनो धर्मपुत्रनी परें पोषीने
धनने उत्तम बीजनी पेरें सात क्षेत्रें वावरे जेम अनंति संपदा थाय एम
त्रीजा व्रतने सम्यक् प्रकारें आराधिने देवलोकनां सुख पाम्यो. अनुक्रमें मोक्ष
पण जशे. एहवुं पिता पुत्रनुं चारित्र सांजली जो जव्यो ! तमे अदत्तने ठां
मशो, तो परमपदने पामशो. इति श्रीतृतीयव्रते वसुदत्त धनदत्त कथा स०

॥ अथ चतुर्थ ब्रह्मचर्यव्रत प्रारंनः ॥

॥ चउठे अणुवयंमि, निच्चं परदार गमण विरइउ ॥
॥ आयरिय मप्पसठे, इह प्पमाय प्पसंगेणं ॥ १५ ॥

अर्थः— चोथा अणुव्रतनेविषे नित्यें परस्त्री गमनथी विरमवुं तेमां अप्रशस्त नावें जे आचर्युं होय इत्यादि पूर्ववत्. मैथुन बे प्रकारनुं ठे एक सूक्ष्म अने बीजुं स्थूल तिहां जे कामना उदयथी इंद्रियनो कांइक अल्प विकार करवो ते सूक्ष्म मैथुन तथा मन वचन अने कायायें करी औदारिक अने वैक्रिय शरीरवाली स्त्रीउनी सायें संनोग करवो ते स्थूल मैथुन जाणवुं.
अथवा मैथुननी विरति करवी तडूपजे ब्रह्मचर्य तेना बे नेद ठे. एक सर्वथी अने बीजो देशथी तिहां जे मन वचन अने कायायेंकरी सर्वथा सर्व प्रकारनी स्त्रीउसायें संनोग करवानो त्याग करवो ते सर्वथी ब्रह्मचर्य जाणवुं अने तेथी इतर ते जे श्रावक सर्वथी ब्रह्मचर्य पालवाने असमर्थ होय ते देशथकी ब्रह्मचर्य अंगीकार करे तेहज देखाडे ठे.

चोथा अणुव्रतनेविषे नित्यें एटले सदाइ जे पोतानी स्त्रीथी निन्न ते परस्त्री कहियें ते मनुष्यनी तिर्यंचनी अने देवतानी जे स्त्रीउ ते एक परणेली अने बीजी संग्रहित एवा नेदे करी निन्न निन्न जे स्त्रीउ तेमनी साथे गमन आसेवन तेनी विरति इत्यादिक तेमज अपरिग्रहित देवी एटले कोइ देवतानी परणेली न होय एवी देवी तेवीज तिर्यंचणी जेने कोइयें राखी पण नथी ते गणिका तुल्य जाणवी कोइकनी कल्पित वेश्या जे आ अमुक वेश्या ठे तोय पण ते प्रायें परजातनी परजातने नोग्य माटे ते परदाराज कहियें तेने वर्जवी जेमाटे स्वदारा संतोषीने तो पोतें परणेली स्त्रीथी जे निन्न ते सर्व परस्त्रीज जाणवी इहां दार शब्दना उपलक्षणथकी स्त्रीयें पण एक पोताना परणेला स्वामीथकी बीजा पुरुष सर्व वर्जवा एम जाणवुं ॥ १५ ॥

हवे चोथा व्रतना अतिचार पडिक्कमे ठे.

॥ अपरिग्गहिया इत्तर, अणंग विवाह तिव्व अणुरागे
॥ चउत्थवयस्स इया रे, पडिक्कमे देसियं सव्वं ॥ १६ ॥

॥ अर्थः— १ अपरिग्रहिता गमन, २ इत्वर, ३ अनंगक्रीडा, ४ परविवाह करण, ५ तीव्रानुराग धरवो ए चोथा व्रतना अतिचार दिवसना पडिक्कमुं बुं ॥

१ तिहां प्रथम अपरिग्रहिता ते विधवास्त्री तथा कुमारिका कन्या आ दइने जे स्त्रीउं ठे तेने जाणे जे एतो परस्त्री नथी एवी बुद्धियें करी तेनी ाथे गमन करे ते अपरिग्रहितागमन अतिचार कहियें.

२ बीजो इत्वर ते अल्पकालनगें नाडुं दइने कोइ एकें पोताने वश्य री एवीजे गणिका तेने जाणेजे एतो साधारण स्त्री ठे एने माथे कोइ ामी नथी एवी बुद्धियेंकरी तेनी साथें गमन करे ते बीजो इत्वरपरिग्र हितागमन अतिचार जाणवो.

३ त्रीजो अनंग जे काम कंदर्प ते संबंधि जे क्रीडा अधर चुंबन, कुचम न चुंबन तथा आलिंगनादिक परस्त्रीने विषे करता एवा श्रावकने अनंग क्रीडा अतिचार लागे कारणके श्रावकने परस्त्रीना अंग विकार सहित जो ा कल्पे नही कह्युं ठे के ॥ यतः ॥ ठन्नंग दंसणेफा, सणेअग्गो मुत्त गहणं कुसुमिणे ॥ जयणासवत्त कारइ, इंदिय अवलोयणेअतह ॥ १ ॥ इत्या ग्रपंचाशकवृत्त्यायुक्ता ॥ नावार्थः– स्त्रीनां ढाकेलां अंग प्रत्यें रागनी बु द्धियें दृष्टि घापीने जोवां नही एने सुग उपजवानां कारण जेवां समजवां तथा स्त्रीने दीठे थके स्पर्श करे थके कोइपण प्रकारें राग न करवो ॥यतः॥ सुशक्यं रूपमुद्दष्टुश्चक्षुर्गोचरमागतं ॥ रागद्वेषौ तु यौतत्र, तौ बुधः परिवर्जे येत् ॥ १ ॥ नावार्थः– दृष्टिगोचर आव्युं जे रूप ते देखवाने समर्थ ठे दृष्टियें पदार्थ जोवामां आवे पण पंमित तेमां रागद्वेष नकरतां दूरथी तजी देठे ? तथा जो गोमुत्र लेवुं पडे तोपण योनि मर्दन करीने न लेवुं कदाचि त् घणुंज आकरुं अवश्यकार्य पडे तो योनि मसली मूत्रावीने लेवुं पण तिहां विषयानिलाषा राग न करवो अने स्वप्नमांहे स्त्री सेवन थइ जाय तो तेनी जयणा राखे कदाचित् एवुं कुस्वप्न आवे तेवारे श्रावक एवी ना वना नावे ते कहे ठे ॥ यतः॥ सल्लं कामा विसं कामा,कामा आसिविसोव मा ॥ कामे पत्रेमाणा, अकामाजंतिडुग्गइं ॥ १ ॥ खिणमित्तसुरका बहु काल डुरका, पगाम डुरका अनिकाम सुरका ॥ संसार मुरकस्स विपरक नू या, खाणी अणडाणड कामजोगा ॥ २ ॥ नावार्थः–कामते महोटुं शल्य ठे,काम ते महाविष ठे,कामते नाग सरखो ठे,कामनी घणी प्रार्थना करतां डुर्गतियें जाय ॥१॥ क्षणमात्र सुख ठे अने घणोकाल डुःख ठे, निष्कारण सुखकरी जाणे ठे, कामते संसारमांहे मोक्ष पामवामां शत्रुनूत ठे, वली

कामनोग जे ठे ते अनर्थनी खाण ठे ॥ २ ॥ इत्यादिक वैराग्यनावना ना वीने मुखथी नवकारगणी पठी शयन करवुं तो कुस्वप्न होय ते सुस्वप्न थाय कुस्वप्ननो लान नथाय एम करतां ठतां पण जो कोइ मोहना उदयथी स्त्री सेवनादिक कुस्वप्न लाधे तो तरत उठी इरियावहिया पडिक्कमीने एकसोने आठ श्वासोश्वासनो काउसग्ग करवो.

तथा स्त्रीनां इंद्रियोनुं अवलोकन अने स्त्रीनी सार्थे बोलवुं पडे तिहां सर्वत्र दृष्टि निवर्त्तनरूप यत्न करवो. यदाह ॥ जेमके कह्युं ठे गुज्झोरूवयण कक्को, रथंतरे तहयणंतरे दिठं ॥ साहरइ तउदिठि, नयबंधइ दिठिएदिठि ॥ १ ॥ नावार्थः– कामगर्जित वचन नांखवां तथा काखना अंतर, जंघाना अंतर, तथा स्तनना अंतरमांहे जोइने तिहांथी दृष्टि संहरीलेवी अने स्त्रीनी सार्थे दृष्टियें दृष्टि वांधवी नही.

एमज परस्त्री आश्रयी गृहस्थने ब्रह्मचर्यनी नवगुप्ति पालवानो उद्यम करवो तेनां नाम कहे ठेः– १ स्त्रीनी वस्तिमांहे न रहेवुं, २ स्त्रीनी कथा न करवी, ३ स्त्रीने आसने न बेसवुं, ४ स्त्रीनी इंद्रियो न जोवी, ५ नींतने अंतरे न रहेवुं, ६ पूर्वे करेली कामक्रीडा न संनारवी, ७ घणुं स्निग्ध नोजन न करवुं, ८ घणुं चांपी पेट नरी जमवुं नही ए शरीरनी विनूषा न करवी. ए नव वाड जाणवी यद्वा ज्योतिषनेविषे वात्स्यायन शास्त्रनेविषे कह्यां जे कामनां चोरासी आसन तेनुं सेवन करे अतृप्त थइ नपुंसकादिकनुं सेवन करे, हस्तकर्म करे तथा काष्टनुं पाटीयुं स्त्रीना रूपनुं माटीनुं तथा चर्म्मादिकनुं घड्युं इत्यादिक जे कामनां उपकरण तेणेकरी जे कंदर्पनी क्रीडा करवी ते त्रीजो अनंगक्रीडा अतिचार जाणवो.

४ चोथो विवाह ते पारका पुत्र पुत्रिकादिकने कन्यादान फलनी लालचें अथवा स्नेहादिकें करीने विवाहनुं करवुं तेने परविवाह करण अतिचार कहियें. इहां स्वदारा संतोषी सुश्रावकें पोतानी स्त्री थके परदारा वर्ज्जनादिकें पोतानी स्त्री तथा गणिकायकी अन्यस्थानकें मन वचन कायायें करीने मैथुन न करवुं, न करावुं एवीरीतें जेवारें व्रत अंगीकार कर्यो होय तेवारें अन्यना विवाह करवानेविषे तत्त्वथकी जो जोइयें तो मैथुनज कराव्युं होय ए नांगो ते श्रावकें लीधो अने ते एम कहे के ए विवाह में कर्यो करुं ठुं पण मैथुन करतो नथी एवी नावनायें तो व्रत रहे ठे परंतु नंग थ

तो नथी एम भंग तथा अभंग रूप अतिचार जाणवो. तेमाटे सुश्रावकें तो पोताना पुत्रादिकना विवाहकार्यविषे पण जो बीजो कोइ चिंतानो करनारो होय तो तेमनो विवाह करवानो पण पोतें नियमज करवो नत्रा श्रावकने ए वात उचितछे. जेम कृष्ण वासुदेव तथा चेडा महाराजाने बीजो कोइ विवाहनी चिंतानो करनार न हतो,तेमजो होयतो तेवारें तेनो निर्वाह करवा माटे विवाहनी संख्यानो नियम राखवो, जे महारे वर्ष प्रत्यें अथवा जन्म पर्यंत पांच किंवा पचासनी संख्या जेटला पारका कुटुंब संबंधि अथवा महारा पोताना कुटुंब संबंधि विवाह जोडवा, एवी संख्या राखीने पच्चख्खाण करे ए वात युक्त छे अथवा स्वस्त्री संतोषना अभाव थकी वारंवार पारका विवाह अने पोताना विवाह करे. स्वदारा संतोषीने ए अतिचार जाणवो ॥ ४ ॥

५ पांचमो तीव्रानुराग ते काम एटले शब्द अने रूप तथा जोग एटले गंध,रस अने स्पर्श एम काम अने जोगनेविषे अत्यंत आकरो अनुराग धरे ए कामजोगनेविषे तीव्राभिलाषनो अध्यवसाय पामीने आत्माने कृतार्थपणुं मानतो अतृप्त थको जाणे क्यारे ए मनोज नथी एम मानतो थको स्त्रीनुं मुख जुवे तथा काख्य गुह्यादिक स्तनादिकनुं चिरकाल पर्यंत वारंवार सेवन करे. केशपाश ताणे, प्रहार दीये, दांत नख तथा क्षतादिकें करी कामने उद्दीपन करे तथा जेथकी कामनी वृद्धि थाय एवां औषधादिक सेवे. जेमाटे पापभीरु एवो जे व्रतधारी श्रावक ने पापथी बीतो रहेनो होय तो पण वेदनो उदय तेनाथी सहन न थइ शके. तेथी स्वदारा संतोषादि व्रत अंगीकार करे तेटला मैथुनमात्र थवे करी वेदनी उपशांति करे परंतु पोतानी स्त्रीनेविषे पण अधिक कामनो विस्तार करे नहीं पोतानी स्त्रीनेविषे पण अनंगक्रीडादिक तीव्रानुरागादिकनो सर्वथा परिहार करे कारण के अनंगक्रीडादिक करवाथी कांइ गुण थातो नथी पण उलटा यक्ष्मादिक अनेक अनर्थ उपजे छे ॥ यतः ॥ कंपः स्वेदः श्रमो मूर्छा, भ्रमि ग्लानिर्बलक्षयः ॥ राजयक्ष्मादयश्चापि, स्यानायासनिजात्मनाः ॥ भावार्थः— कंपवायु थाय, प्रस्वेद थाय, श्रम उपजे, मूर्छा आवे, भ्रमित थाय, सर्वांगे ग्लानि थाय, बलहीन थाय तथा क्षयरोग विगेरे एवा रोग कामनी अति आसक्तिथी उपजे ए पांचमो तीव्रानुराग अतिचार जाणवो.

इहां परस्त्रीना त्यागीने तो ए पांचेय अतिचार होय अने जे स्वदारा

संतोषी होय तेने ठेला त्रण अतिचार होय अने आगला पहेला बे भेद ते अतिचार पणे रहे नही. प्रथमना बे अतिचारें करीने तो तेनो व्रतभंग ज थाय तेथी ते अतिचारमां गणाय नहीं. एम स्त्रीने पण जे स्त्रीयें परपुरुषनो त्याग कस्यो ठे ते स्त्रीने पांचेय अतिचार जाणवा अने जे स्त्रीने स्वपुरुषनो संतोष ठे ते स्त्रीने ठेला त्रण अतिचार होय अने प्रथमना बे अतिचारथी तो तेना व्रतनो भंग थाय माटे त्रणज अतिचार कहेवाय अथवा पांच अतिचार पण लागे ते कही देखाडे ठे.

तिहां अनाभयोगपणे परपुरुष ब्रह्मचारीनी अथवा पोताना स्वामी ब्रह्मचारीनी सार्थे गमन करे तो तेने पहेलो अतिचार लागे अने जेवारें पोताना स्वामीना वारानो दिवस सोक्यो प्रमुखें लीधो होय तेवारें सोक्यनो वारो लोपीने पोतें पोताना स्वामीने भोगवे तेने बीजो अतिचार लागे तथा त्रण अतिचार तो ठेला लागेज ठे एम पांचेय अतिचार पणे कहेवाय ॥ यकंच ॥ परदारा वज्जिणो पंच, हुंतितिन्निउ सदार संतुट्ठे ॥ इच्छिति तिन्नि पंचव, भंग विगप्पेहि नायव्वा ॥१॥ भावार्थः–परदारा वर्जनारने पांच अतिचार होय अने स्वदारासंतोषीने त्रण अतिचार होय एमज स्त्रीने पण त्रण अने पांच भांगाना विकल्प जाणवा ॥ १ ॥ जेम पोतें भाडुं दइने स्वल्पकाल सूधी अंगीकार करेली जे गणिका तेनेविषे पोतानी स्त्रीनी बुद्धियें गमन करे ते इत्वर परिग्रहितागमन अतिचार कहियें, तेम स्वदारासंतोषीने पण ए बीजो अतिचार लागे अने अनाभोगें अतिक्रमादिकें करी प्रथम अतिचार पण थाय एम स्वदारासंतोषीने पांचे अतिचार संभवे सिद्धांतमां पण कह्युं ठे के स्वदारा संतोषीने पांच अतिचार जाणवा पण आचरवा नहीं. इति एनेविषे जे पाप बांध्युं होय ते आलोउं ठुं इत्यादिक अर्थ सर्व पूर्वनी पेरें जाणवो.

शक्ति ठतां गांगेयादिकनी पेरें बाल्यपणाथीज विशुद्ध श्रावकें शील पालवानेविषे यत्न करवो जेनां मोटां फल ठे विशेषेंकरी गृहस्थने डुःखें पालवा योग्य ठे. कह्युं ठे के ॥ जो देई कणयकोडिं, अहवा कारेइ कणय जिणभवणं ॥ तस्स ण तत्तिय पुन्नं, जत्तिअ बंभवए धरए ॥ १ ॥ देव दाणव गंधवा, जक्क रक्कस किन्नरा ॥ बंभयारिं नमसंति, डुक्करं जं करंतितं ॥ २ ॥ आणाई सरिपंचा, इड्डी रज्जं च काम भोगाय ॥ कित्तियबलंच सग्गो,

आसन्नासिद्धिंनाव ॥ ३ ॥ कलिकारउवि जणमा, रउवि सावज्ज जोग वि रउवि ॥ जं नारउवि सियई, तं खलु सीलस्स माहप्पं ॥ ४ ॥ नावार्थः- जे नित्यप्रत्यें सुवर्णनी कोडी दान दीये अथवा सुवर्णमय जिनप्रासाद करावे तेने तेटलुं पुण्य न होय, जेटलुं ब्रह्मचर्यव्रत धरनारने पुण्य होय माटे ब्रह्मचर्यव्रत धारकने तेथी पण अधिक पुण्य छे ॥ १ ॥ देवता, दानव, गांधर्व, यक्ष,राक्षस, किन्नर,ए सर्व ब्रह्मचारी पुरुषने नमस्कार करे छे माटे जे शील पाले छे तेने पण शील दुष्कर छे ॥ २ ॥ ए ब्रह्मचर्यव्रत पालवा थकी अखंम आज्ञा, ईश्वरपणुं, घणी ऋद्धि, राज्य, कामनोग, कीर्त्ति, बल, सत्संग एटलां वानां तो सहेज मले अने मोक्ष पण समीपज प्राप्त थाय ॥ ३ ॥ क्लेशनो करनारो, लोकने हणनारो पण सावद्ययोगथी विरम्यो एवो जे नारद ते पण मोक्षें गयो, ते निश्चें शीलनो महिमा जाणवो ॥४॥

ए शीलनो महिमा अन्यदर्शनीना शास्त्रोमां पण कह्यो छे ॥ श्लोक ॥ एकरात्र्युषितस्यापि, यागतिर्ब्रह्मचारिणः ॥ न सा क्रतुसहस्रेण, वक्तुं शक्या युधिष्ठिर ॥१॥ एकतश्चतुरोवेदा,ब्रह्मचर्यं तु एकतः ॥ एकतः सर्वपापानि,मद्य मांसं तु चैकतः ॥२॥ यजुर्वेदेपि मोक्षरुचि प्रोक्तं ॥ सत्येन तपसा ब्रह्मचर्येण वेपद्दति ॥ नावार्थः-हे युधिष्ठिर ! एक रात्रि पण ब्रह्मचर्यव्रतमां रहेनारने जे गति मले छे ते गति हजारो यज्ञो करवाथी मले एम कही शकातुं नथी. एक बाजु चारेय वेद,एक तरफ ब्रह्मचर्य, अने एक तरफ सर्व पाप, तथा एकतरफ मद्यमांस विगेरेथी थयेलां पाप जूदा मुकीयें, नावार्थ एके, ए सर्व पुण्य पण ब्रह्मचर्यव्रत पालनारनां पुण्य करतां चडतां नथी. तथा पाप पण ब्रह्मचर्यवानने स्पर्श करतां नथी. यजुर्वेदनी मोक्षरुचीमां कह्युं छे जे सत्यथी, तपथी अने ब्रह्मचर्यथी आ मोक्ष प्राप्त थायछे.

वली हमणां पण दिव्यादिकनेविषे तथा धीज करवाने विषे विशुद्ध शीलनो महिमा देखीयें छैयें. माटे आ बाल अवस्था थकी जो ब्रह्मचर्यव्रत धारण करवानी शक्ति न होय तो सुदर्शन शेठनी पेरें पोतानी स्त्रीनेविषे संतोष करवो,एवो पण जे शीलवंत गृहस्थ होय ते पण ब्रह्मचारी बरोबर जाणवो. कदापि स्वदारा संतोषीपणामां पण असमर्थ होय एटले तेथी पण शक्ति न होय तो पण परस्त्रीनुं वर्जन तो अवश्य करवुंज.

॥ यतः ॥ वह बंधणछेयणो, नासिंदि अ भेय धण खयाइय ॥ परदा

राउ बहूहा, कयवणाउ इह नवेवि ॥ १॥ परलोए संबलितिरक, कंटगा
गणाई बहुरूवं ॥ नरयंमि डुहं डुस्सहं, परदाररया लहंति नरा ॥२॥ लिं
दियानपुंसा, डरूव दोहग्गिणो नगंदरिणो ॥ रंमकुरंमाविंजा, निंड्य वि
कन्न हुंति डुस्सीला ॥३॥ तया ॥ नरकणे देवदव्वस्स, परिलि गमणेणय
सत्तमं नरयं जंति,सत्तवाराउ गोयमा ॥ ४ ॥ नावार्थः—वध बंधादिक पा
उंचा बंधाय, नासिकानुं छेदन थाय, धननो क्षय थाय,एरीतें परदारा ग
नथकी आ लोकनेविषे पण घणी कदर्थना पामे ॥ १ ॥ अने परलोक
विषे जे संबल मले ते कहे छे. परलोकने विषे संबलना तीखा कंटकनुं आ
लिंगन कराववुं इत्यादिक अनेकरूपें नरकनेविषे घणुं डुःस्सह डुःख
परदारागमन करनारा पुरुष पामे ले ॥ २ ॥ इंड्रियछेद लिन्नेंड्रियपणुं, नपुं
कपणुं, कुरूपपणुं, डुर्नागीपणुं, नगंदर,नोगतरंम, रंमापणुं, कुत्सितविंध्या
एकज बालक प्रसवे एवी निंद्य स्त्रीपणुं, विषकन्यापणुं,ए सघलां वानां पू
जन्मांतरें कुशील सेव्यां होय तेथी थाय ॥ ३ ॥ तेम जे पुरुष देवड्व्य
नक्षण करे, परस्त्री गमन करे. हे गौतम ! ते पुरुष सात वार सातमा न
कने विषे जाय ॥ ४ ॥ अन्यदर्शनी पण कहे छेः—श्लोक ॥ तस्माद्धर्मा
निस्त्याज्यं, परदारोपसेवनं ॥ नयंति परदारास्तु, नरकानेकविंशतिः ॥ १
नावार्थः—परदारानुं सेवन जे छे ते एकवीश वार नरके पमाडे माटें धर्म
र्थी पुरुषें परस्त्रीनुं सेवन ठांमवुं ॥ १ ॥

वली जूउ के परस्त्रीनी मात्र अनिलाषा करवायकीज रावण अने ग
निलादिक आ नव अने परनव एम बेहु नवनेविषे मह्योटा अनर्थ ने पा
म्या तो जे साक्षात् परस्त्रीने नोगवे ते अनर्थ पामे तेमां तो कहेवुंज शुं
एटलामाटे उत्तम जीवें परस्त्रीनो त्याग करवो. स्वदारा संतोषीयें तो साधा
रण स्त्री जे गणिका छे तेने पण त्यागवी. ते गणिका केहवी छे तो के लो
ननेवशें मद्यमांसमांहे रक्त ले तथा लोनवशें करी कुष्टी पुरुषोने पण कं
दर्प्पावतार करी नोगवे एवी छे तथा निःस्नेही, निर्लज्ज, निंदवा योग्य
अने वींटपुरुषें वींटीयकी एवी गणिकाने, तेने वर्जवी.

तथा जो नित्य शील पालवाने [illegible] होय तो पर्वतिथिनेविषे तथा
श्रीतीर्थंकरना [illegible] अठाइना दिवसोनेविषे तो अ
वश्य शील [illegible] अने रा

त्रिनेविषे पण एकवार अथवा वे वारनी संख्या राखवी. वली लौकिक शास्त्रमांहे पण मनुस्मृतिनेविषे पर्वदिवसें अब्रह्मचर्यनो निषेध करेल छे ॥ यतः ॥ अमावास्या अष्टमीच, पूर्णमासी चतुर्दशी ॥ ब्रह्मचारी नवेन्नित्य, मप्यृतौ स्नातकोद्विजः ॥ १ ॥ विष्णुपुराणेपि ॥ चतुर्दश्यष्टमीचैव, अमावास्याच पूर्णिमा ॥ पर्वाण्येतानि राजेंद्र, रविसंक्रांतिरेवच ॥ १ ॥ तैल स्त्री मांस संजोगं, पर्वस्वेतेषु वै पुमान् ॥ विण्मूत्रजोजनं नाम,प्रयाति नरकं मृतः ॥ २ ॥ जावार्थः—अमावास्या, आठम,पूर्णमासी, चतुर्दशी एटले दिवसें नित्य ब्रह्मचारीपणुं राखे, ते स्नातक द्विज जाणवो ॥ १ ॥ तथा विष्णुपुराणनेविषे पण कह्युं छे के हे राजेंद्र! चतुर्दशी, अष्टमी, अमावास्या अने पूर्णिमा ए पर्व जाणवा तथा संक्रांति वेसे ते दिवस पण पर्व जाणवो तेनेविषे तेल, स्त्री, मांस, संजोग एटलांवानां पुरुषने विष्टा अने मूत्रना जोजन कस्या जेवां जाणवां ते पुरुष मरीने नरकें जाय ॥ २ ॥

वली अवसरें पोतानी स्त्रीनेविषे पण शील अंगीकार करवुं जेमाटे पुरुष छे ते जोगने नथी बांमतो पण जोगतो पुरुषने बांमे छे एवुं जाणीने जोगनो त्याग करवो. जेम फलरहित वृक्षने पंखी तजे छे तेम काम जोगने पण पोतानी मेलेज बांमवाथका जला जाणवा. जेमाटे जर्तृहरि पण कहे छे के, विषय जे छे ते घणाकालपर्यंत जोपण जीवनी साथें जेला रहीने पण अवश्य जता रहेशे. सहेजे विषयनो वियोग थाय तेवारें कोइ जन बांमे पण ते विषय तो अवसर आवे तेवारें पोतानी मेलेंज ते जनने बांमे छे तेमाटे पछी स्वाधीनपणे जाता थकां ते जनने अतुल्य ताप थाय तेथी पोतानी मेलेज बांमवा थकी अनंत समतारूप सुखने निपजावे ॥१॥

हवे वली मैथुनथी थता दोषने दर्शावे छे. मैथुन संज्ञायें आरूढ थयेला पुरुषने सूक्ष्म नव लाख जीवोनी हिंसा थाय इत्यादि वार्त्ता स्वसिद्धांतने विषे प्रसिद्ध छे तेमज परदर्शनीना शास्त्र जागवत पुराणनेविषे पण छे ॥ यतः ॥ यास्तामिस्रांधतामिस्रा, रौरवाद्यास्तुयातनाः ॥ जुंकेनरोवा नारीवा, मिथः संगेननिर्मिताः ॥१॥ जावार्थः—नर अथवा नारीउ तामिस्र, अंधतामिस्र अने रौरवआदि नरकनी पीडाने मैथुन करवाथी जोगवे छे. तथा महाजारतना आदिपर्वने विषे कह्युं छे के श्लोक ॥ जरत्कारुऋषिर्वालएवात्ततपाः संतानद्दयात्पितृन्नारकेऽधोमुखान् पितृन् दृष्ट्वाङ्ः खितः पितृव

चनादार परिग्रहं प्रतिश्रुत्य वासुकिस्वसारंनाग कन्यापरिणी तवान् । आप न्नसत्वांचतां निरपराधामपिविरहदुःखाद्विलपंतीमपिच । पुनस्तपसेतत्याजक वयोपियतिकल्पतया अल्पबंधकएवेति ॥१॥ नावार्थः—जरत्कारुपि बालक अवस्थाथीज तपधारी हतो तेथी तेने तेना संताननना अनावथी पितृ नरकमां नीचेमुखें पड्या हता, तेउने जोइ पोतें दुःखी थयो तथा ते पितृउना वचन थी दार परिग्रह करवो एवी आज्ञा सांजलीने वासुकीनी बेहिन नागकन्याने पोते परण्यो ते ज्यारे गर्निणी थइ त्यारे ते निरपराधी अने विरहना दुःख थी विलाप करती एवी ते नागकन्यानो त्याग करीने पोते वनमां गयो. वली उपनिपदमां कह्युं ठे के जे दिवसे वेराग्य थाय ते दिवसेंज प्रव्रज्या लेवी. घरमांथी अथवा वनमांथी निकली जइ संन्यास न करवाथी ब्रह्मना स्थानमां जायठे ॥१॥ एरीते श्रावक पण यति मुनिने तुल्य होवाथी अल्प प्रतिबंध वालो ठे. ए सोलमी गाथानो अर्थ थयो ॥ १६ ॥

हवे चोथा अणुव्रत उपर दृष्टांत रूपें शीलवतीनी कथा कहिये ठेयें.

घणी ऋद्धियें करी नरेलुं नंदनवन सरखुं नंदनपुर नामें एकनगर ठे,तेमां जेवुं नाम तेवांज गुणवालो अरिमर्दन नामें राजा राज्य करे ठे. ते नगर मां वधा व्यवहारिमां मुख्य, अने जेने जडपणानो लेशपण नथी, एवो र त्नागर नामें शेठ वसे ठे. ते शेठने सौनाग्य लक्ष्मीयें करी साक्षात् लक्ष्मीज जाणियें होय नहिं ? एवी श्री नामें स्त्री ठे. ते स्त्री नागरवेलनी पेरें नले गुणें करी जगतने मानवा योग्य ठे. परंतु तेने पेटे पुत्र नथी तेथी ते पोतें पोताना जन्मने निष्फल माने ठे. तेम शेठ पोतें पण श्रीजिन धर्मनो जाण ठे,तथा घरमां ऋद्धिनो पारनथी एवो ठे तोपण पुत्रना अनावथी घणी संप त्तियी नरेला एवा पोतानां घरने शून्य अरण्य सरखुं माने ठे. कह्युं ठेके॥ यत्र न सजन संगति रुचे, यत्र संति न लघू निशि शूनि ॥ यत्र नैव गुण गोरवचिंता, हंततान्यपि गृहाण्य गृहाणि ॥ १ ॥ नावार्थः— ज्यां अत्यं त पोताना सजननी संगति नथी, जेहना घरने विषे नाहनां नाहनां बा लको नथी, जेहना घरने विषे गुणनी मोटाइनी कालजी अने आदरनी चिंता नथी,हंत इति खेदें तेहना घरने घर न कहीयें. हवे आ प्रमाणे पुत्र रहित घर होवाथी ते शेठनी स्त्रीयें कह्युं के गमे तेम करी आपणे घेर पुत्र

थाय तेवो उपाय करवो जोये, एवो पोतानी स्त्रीनो अत्यंत ह
रत्नागर शेठ स्त्रीयें प्रेरयो थको एकदा ते नगरना उद्याननेविषे
नगवानना प्रासादनें वारणें गयो. तिहां अजितबला एवे ना
स्थानक छे, ते देवीनो प्रनाव पण घणो छे, एवी प्रानाविक
ते देवीनी पासें पुत्रनी प्राप्ति सारु शेठ, विधियुक्त उपवासो करवा
कहे छे के जे अत्यंत क्रिया थाय तो ते कालें करी फलदायक थ
जो शुनकर्मनो उदय आवे,तो ते तत्काल फले. हवे देवीनी नक्ति
ते शेठनी स्त्रीने कल्पवृक्ष सरखा पुत्रनो जन्म थयो. शेठें दश दि
त्रना जन्मनो महोटो उत्सव कर्यो, बारमें दिवसें देवीये ते पुत्र आ
पुत्रनुं नाम सर्व कुटुंबें मली देवीना नाम उपरथी अजितसेन एवुं ना

अनुक्रमें ते अजितसेन पुत्र, महोटो थतो गयो अने प्रयासि
कला शिख्यो.कवि कहेछे के ते सर्व कलानुं जे जाणवुं, ते तेने युक्त
कवि उत्प्रेक्षा करे छे के जे रत्नाकरनो पुत्र होय तेतो सकलकलाये
होय ? माटे जेनो बाप रत्नाकर नामक छे, तेथी तेनो पुत्र पण स
संपन्न थयो. हवे ते बालकने युवावस्था प्राप्त थइ जाणीने रत्नाकर
चार करवा लाग्यो जे हवे आ महारा पुत्रने योग्यज कन्या जोइयें.
शोध करवो, जेम कविश्वर नवा नवा अर्थोनो विचार करे, तेम ते शेठ
नी खोल करवा लाग्यो. ने मनमां विचार करवा लाग्यो जे आ मारा पु
जेवी गुणवाली,सरूपवाली एवी कन्या कइ अने किहां मलशे? जो आ
समान कन्यानो योग क्यांही पण नहि थाय तो आ लोकमां विवात
सघलो उपक्रम, उद्यम,ते निष्फल थाशे. कह्युं छे के:-सामी अविसेसन्नु,
विणीउ परि अणो परवसत्तं ॥ नज्ञाय अणणुरूवा, चत्तारि मणुस्स मह
॥१॥ नावार्थः-स्वामी जे होय ते गुणनो जाण न होय, पोतानो परि
अविनीत होय, पराधीनपणुं होय, स्त्री होय ते पोताना समान सरूपवं
न होय, ए चार वातो मनुष्यने महोटा शल्यसमान छे ॥१॥ एवो विचा
करे छे, त्यां एक वणिकनो पुत्र आव्यो,तेणे रत्नाकर शेठने प्रणाम कर्यो.
चारे शेठें कुशलादिक पूछ्यां, अने कह्युं के तारो व्यापार केवोक चाल्यो ?
नेवारें तेणें कह्युं के हे शेठजी ? तमारी आज्ञा लइने हुं देशांतरें गयो
गां फरतो फरतो जिहां निरंतर मंगलज वर्त्ते छे

रने दीसता इत्यादिक भेदें करी विस्तारपणे प्रगट फल कहे, ते आगंतुक
कुन कहीयें. त्रीजुं यात्रिक शकुन ते भावी जमणी, सन्मुख, अने पूर्वे,
टली दिशार्डयें मार्गमां चालतां जोवुं के गामनां, वस्तीनां, अने वननां जे
ीवो छे ते संबंधि आवां शकुन थयां, तेमां वली स्वर, अने चेष्टाना भाव
ोवा, तेहवुं नाम यात्रिक शकुन कहियें. एवा शकुननी पूर्ण जाणनारी छे.

एम सर्व कलामां निपुण एवी ए पुत्री अपरिमित गुणे करी सहित छे.
ामाटे तेने योग्य वर सार्थे वरावनानी चिंता मने हृदयमां अत्यंत छे. एहवुं
ं जिनदत्तनुं वचन सांभली ने में कह्युं के हे बुद्धिनिधान ! तुं वरनी चिंता म
र. जेणे एने उत्पन्न करी छे,तेणेज निश्चे तेना सारु वर पण उत्पन्न कर्यो
शे. कह्युं छे के:—तत्तिओ विहि राया, जाणइ दूरेवि जोजहिं वसइ ॥ जंज
स होइ जुग्गं,तं तस्स विइज्झयं देइ ॥१॥ भावार्थः—जे ज्यां वसतां होय,
था जेहने जे योग्य होय तेने तेवुंज धारीने जो तेनाथी राजा तथा विधाता
ेगलां होय तो पण आपे छे ॥१॥ ते माटे हे शेठ ? हुं कहुं छुं ते तुं सांभल.
नंदनपुर नगरने विषे रत्नाकर शेठनो पुत्र घणा गुणनी भूमिकानो धणी
अजितसेन नामे अमितकांतिवंत छे. चंद्र जेम रोहिणीने वरवा योग्य छे,तेम
तेतारी कुमरीने वरवा योग्य छे. ते सांभली जिनदत्त शेठ प्रमुदित चित्त थ
को केहेतो हवो के वाह ! रत्नाकर शेठना पुत्रनो संबंध ते केने वल्लभ न
होय ? माटे एमज थाउ. आ शुभकार्यमां पंडित पण विलंब न करे, एम
कही पोतानी पुत्रीने आपणा अजितसेनने देवा माटे तेणे तेना जिनशे
खर नामें पुत्रने भारी भेलो मोकल्यो छे, ते जिनशेखर भारी सार्थे इहां
आव्यो छे, माटे जेम आप आज्ञा करो, तेम अमें करीयें. ते सांभली शेठ
हृदयमां अति हर्षित थइने कहेतो हवो के बहु सारुं काम कर्युं ? एम
कही जिनशेखरने घणा मानथी पोताने मंदिरे तेड्यो.

पछी ते पवित्र मनवालो जिनदत्त शेठनो पुत्र जिनशेखर पण पोतानी
बेननुं घणा आदरपूर्वक शेठना पुत्रनी साथें वेशवाल करतो हवो. हवे अ
जितसेन पण सारां लग्न जोइ जिनशेखर सार्थेज जान सजीने घणा महो
त्सवें त्यां जइने शीलवतीनुं पाणिग्रहण करी महोटी ऋद्धि सहित पोताने
घेर आव्यो. ते शीलवती वहुमां घरना सर्व कारभार उपाडवानुं सामर्थ्य
पणुं छे एम जाणी रत्नाकर शेठ, घरनो सर्व कारभार तेने सोंपतो हवो.

तेमज एवी स्त्रीथी अजितसेन पण जेम पूर्ण मासीनी कांतियें करीने इमा शोने तेम अत्यंत शोभतो हवो.

एक दिवसें ते शीलवती स्त्री, रात्रिने विषे सुखशय्यामां सूती थकी शीयालीयानो शब्द सांभली विचार करवा लागी के निश्चे ए शियालीयुं एमकहे जे, आ नदीनो प्रवाह वह्यो आवे छे, तेमां मनुष्यनुं शब तणातुं आवे छे. तेहनी केडने विषे पांच कोडीनां पांच रत्न छे, वली ते शब नदीमां कांठाने नजीक छे, माटे जेहने रत्न लेवानी इच्छा होय ते ए मडाने ताणी ल्यो. अने हुं भूख्यो छुं तेथी मने ते मडानुं भक्षण आपो अने पांच रत्न लइ ल्यो.

एवां शब्दो वारंवार सांभल्याथी शीलवती मनमां विचार करवा लागी जे हुं ते शीयालीयाने भक्षण देउं, अने द्रव्य लउं! कारण के ए शकुन वचन जूतुं होय नहिं. तेमज आपणा घरमां पण एहवुं धन नथी. माटे हुं जइने जोइने निर्णय करुं, जो साचुं होय तो ते शीयालीयाने भक्ष देइने द्रव्य लइ लउं, आ वात, जो हमणां कोइने जगाडीने हुं कहुं तो, कोइ माने नहि. एवुं विचारी शय्यामांथी उठी घडो लइ पाणी भरवाने मिषे नदीयें गइ. अने त्यां जइ जूए छे,तो नदीमां तरतुं एक शब आवतुं दीठुं, ते जोइ तुरत नदीमां पडी अने ते शबनी केडथी पांच रत्न लेइने ते शब शीयालने आपी दीधुं,पछी नाही पाणीनो घडो भरीने पोताने मंदिर आवी. त्यां रत्ननी गांठडी शय्या उपर गुप्तपणे मूकीने विचारवा लागी के प्रातःकाले माग स्वामीने रत्नो देखाडी सर्व वात हुं कहीश. एम विचारीने सूइ गइ.

ते शीलवतीनुं जवुं आववुं जाणीने अजितसेन चिंतववा लाग्यो के ए स्त्री. निश्चे स्वेच्छाचारिणी, असति छे. एणियें अमारां निष्कलंक कुलने आवा कामथी कलंक लगाड्युं,वली ए स्त्री निश्चे अनर्थथी भरेली छे. ए स्त्रीनुं दुष्ट चरित्र ते केवुं आश्चर्यकारी छे? वांछित पदार्थ आपवामां कल्पवृक्ष जेहवो हुं तेने मूकीने अन्यसंगाते आसक्त थइ, माटे तेने धिक्कार हो. अहो जूओ ए स्त्रीनुं हृदय केवुं छे? कह्युं छे के:-न स्नेहेन न विद्यया न वित्ता, रूपेण शौर्येण वा, नेष्याचाद्गुनयार्थ दानविनय, क्षोभक्षमामार्दवैः॥ लङ्गायौवननोगसत्वकरुणा, सत्वादिनिवागुणै, गृह्यंते न विभुनिनिमतजना, कुशीलचित्ताङ्गने ॥ १ ॥ भावार्थः-स्नेहथी, विद्याथी, बुद्धिथी, रूपथी, पराक्रमथी.ईर्ष्याथी, मीठां वचनथी, नयथी, अर्थथी, दानथी, विनय

थी, क्रोधेंथी, क्षमाथी, नम्रताथी, लज्जाथी, यौवनथी, नोगथी, स
करुणाथी, सत्त्व, इत्यादिकनी संपत्ति रूप गुणोयें करीने पण ग्राह्य
नहिं. जे स्त्री व्यभिचारिणी थइ, ते पोतानी कॅमे न थाय. ए
तेनो पति विरक्त थको प्रनातें उठी शीलवतीनुं सर्व वृत्तांत पोत
नें जइने कहेतो हवो, ते सांनली जेटलुं तेने दुःख थयुं हतुं,
ना पिताने पण थयुं. हवे पुत्र तथा पिता ए बेहुयें विचार कर्यो
सरिखो लोकापवाद न थाय ते पेहेलां तेने पियर मोकलीये, तो घ
एम धारी शीलवतीने कह्युं के तुजने मोकलवानो तारा पितानो क
थ्यो ठे? त्यारें शीलवती पोताना पति तथा ससरानुं चित्त जाणी
लागी जे, में खोटुं कर्युं! जे, में मारा नरतारने कह्युं नहिने एमज
चाली गइ. हवे हुं शुंकरुं!!! हवे खेद कर्याथी शुं थाय? हवे वि
ो पण शुं कामनो? कह्युं ठे केः—या मतिर्जायते पश्चा, त्सा यदि प्र
॥ न विनश्येत्तदा कार्यं, न हसेत्कोपि दुर्जनः ॥१॥ नावार्थः—जे
ी उपजे ठे, ते बुद्धि जो प्रथम उपजे, तो तेहनुं कार्य तिहां न वि
ने दुर्जन पण कोइ हसे नहि॥१॥ माटे हवे एमां संकल्प विकल्प क
ी शुं थाय? ए कुमित्रना वचननी पेरे निष्फल ठे. जो माहरुं शील नि
, तो कांइ थवानुंज नथी, एम विचारी शकुन जूए ठे तो शकुन रुडां
थ्यां. कवि कहे ठे के शकुन जे ठे ते आपत्तिमां पडेलाने सज्जननी पे
होटुं अवलंबन ठे. हवे सागरशेठ रथ तैयार करावी शीलवतीने रथमा
साडी तेनो पोते सारथी थइने तेने नगर बाहिर आणी. एवामां पोता
स्थानकथी उडी केटलीक नूमिका दूर जइ जेना मुखमां नक्ष ठे, एवी दु
पक्षिणी त्यां पाठी आवीने बोली, तेमां तेणे तिहां दिशिनुं प्रमाण क
के "प्रियने घणी वाहली" एवी तेदुर्गा पक्षिणीनुं बोलवुं सांनलीने
माही शीलवती विचार करी निर्णय करती हवी के, मुजने लान घण
थाशे, अने अर्धपंथे जइ पाछुं वलवुं थाशे, अने बहु मान सहित पाठी
ारे घेर आवीश. दुर्गा शकुनमां कह्युं ठे केः—दर्शनचेष्टा स्वरगति, नदय
हणेषु अधिकमधिकं स्यात् ॥ क्रमशोबलमे तेषां, समुदायः सकलफलदे
॥ १ ॥ नावार्थः—दुर्गाना शकुनने विषे दुर्गानुं दर्शन चेष्टा, स्वर, गम
सुखमां नक्षणनुं ग्रहण इत्यादिक अधिक अधिक फल

तेमज एवी स्त्रीथी अजितसेन पण जेम पूर्ण मासीनी कांतियें ... इमा शोजे तेम अत्यंत शोजतो हवो.

एक दिवसें ते शीलवती स्त्री, रात्रिने विषे सुखशय्यामां सूती थकी यालीयानो शब्द सांजली विचार करवा लागी के निश्चे ए शियालीयुं ... छे जे, आ नदीनो प्रवाह वह्यो आवे छे, तेमां मनुष्यनुं शब तणातुं छे, तेहनी केडने विषे पांच कोडीनां पांच रत्न छे, वली ते शब नदीमां राने नजीक छे, माटे जेहने रत्न लेवानी इछा होय ते ए मडाने ... अने हुं नूख्यो छुं तेथी मने ते मडानुं नक्षण आपो अने पांच रत्न ...

एवां शब्दो वारंवार सांनळ्याथी शीलवती मनमां विचार करवा ... जे हुं ते शीयालीयाने नक्षण देउं, अने इव्य लउं ! कारण के ए ... चन जूठुं होय नहिं. तेमज आपणा घरमां पण एहवुं धन नथी. माटे जइने जोइने निर्णय करुं, जो साचुं होय तो ते शीयालीयाने नक्ष देई इव्य लइ लउं, आ वात, जो हमणां कोइने जगाडीने हुं कहुं तो, को माने नहि. एवुं विचारी शय्यामांथी उठी घडो लइ पाणी नरवाने मिषे नदीयें गइ. अने त्यां जइ जूए छे,तो नदीमां तरतुं एक शब आवतुं दीठुं ते जोइ तुरत नदीमां पडी अने ते शबनी केडथी पांच रत्न लेइने ते शब शीयालने आपी दीधुं,पछी नाही पाणीनो घडो नरीने पोताने मंदिर आवी, त्यां रत्ननी गांसडी शय्या उपर गुप्तपणे मूकीने विचारवा लागी के प्रात कालें मारा स्वामीने रत्नो देखाडी सर्व वात हुं कहीश. एम विचारीने सूइ गइ.

ते शीलवतीनुं जवुं आववुं जाणीने अजितसेन चिंतववा लाग्यो के ए स्त्री, निश्चें स्वेछाचारिणी, असति छे. एणियें अमारां निष्कलंक कुलने आ वा कामथी कलंक लगाड्युं,वली ए स्त्री निश्चें अनर्थथी नरेली छे. ए स्त्रीनुं दुष्ट चरित्र ते केवुं आश्चर्यकारी छे ? वांछित पदार्थ आपवामां कल्पवृक्ष जेहवो हुं तेने मूकीने अन्यसंघाते आसक्त थइ, माटे तेने धिक्कार हो. अ हो जूउ ए स्त्रीनुं हृदय केवुं छे ? कह्युं छे केः—न स्नेहेन न विद्यया न श्रिया, रूपेण शौर्येण वा, नेर्ष्याचाटुनयार्थ दानविनय, क्रोधक्षमामार्दवैः ॥ लज्जायौवनजोगसत्यकरुणा, सत्वादिनिवागुणै, गृह्यंते न विनूतिनिश्चतत ना, दुःशीलवित्ताय्हते ॥ १ ॥ नावार्थः—स्नेहेथी, विद्याथथी, बुद्धिथी, रूप थी, पराक्रमथी,ईर्ष्याथी, मीठां वचनथी, नयथी, अर्थथी, दानथी, विनय

थी, शोर्यथी, क्षमाथी, नम्रताथी, लज्जाथी, यौवनथी, नोगथी,
करुणाथी, सत्त्व, इत्यादिकनी संपत्ति रूप गुणोयें करीने पण ग्राह
हिं. जे स्त्री व्यनिचारिणी थइ, ते पोतानी केमे न थाय.
नो पति विरक्त थको प्रजातें उठी शीलवतीनुं सर्व वृत्तांत पो
ने जइने कहेतो हवो, ते सांनली जेटलुं तेने दुःख थयुं हतुं.
ना पिताने पण थयुं. हवे पुत्र तथा पिता ए बेहुयें विचार कर्यो
तरित्यो लोकापवाद न थाय ते पेहेलां तेने पियर मोकलीये. तो
एम धारी शीलवतीने कह्युं के तुजने मोकलवानो तारा पितानो
थ्यो छे? त्यारें शीलवती पोताना पति तथा ससरानुं चित्त जाणी
जाणी जे, में खोटुं कर्युं! जे, में मारा नरतारने कह्युं नहिने एमज
थाली गइ. हवे हुं शुंकरुं!!! हवे खेद कराथी शुं थाय? हवे
तो पण शुं कामनो? कह्युं छे केः—या मतिर्जायते पश्चा. त्सा यदि
र् ॥ न विनश्येत्तदा कार्यं, न हसेत्कोपि दुर्जनः ॥१॥ नावार्थः—
.जी उपजे छे, ते बुद्धि जो प्रथम उपजे, तो तेहनुं कार्य निश्चे न
अने दुर्जन पण कोइ हसे नहि ॥१॥ माटे हवे एमां संकल्प विकल्प
तेथी शुं थाय? ए कुमित्रना वचननी पेरे निष्फल छे. जो मारुं शील
छे. तो कांइ थवानुं नथी, एम विचारी शकुन जुए छे तो शकुन
थ्यां. कवि कहे छे के शकुन जे छे ते आपत्तिमां पडेलाने सज्जननी
खोटुं अवलंबन छे. हवे सागरशेठ रथ तैयार करावी शीलवतीने
साडी तेनो पोते सारथी थइने तेने नगर बाहिर आणी. त्यामां पोत
स्थानरूपी उडी केटलीक नूमिका दूर जइ जेना मुखमां नक छे, एवी
क्षिणी त्यां पाछी आवीने बोली, तेमां तेणे निश्चे शिविनुं प्रमाण
: "मिवने पली वास्ली" एवी तेहुगां पक्षिणीनुं बोलवु सांनलीने
नारी शीलवती विचार करी निर्णय करती हवी के, मुजने लान
थाशे, अने अर्धपंथे जइ पाछुं वलवुं थाशे. अने बहुमान सहित पाछी
सारे घेर आवीश. दुर्गा शकुनमां कह्युं छे के:—दर्शनचेष्टा स्वरगति.
मरणेषु नविनविष्यं स्यात् ॥ कल्याणवजनं तेषां. प्रभुशब्द. नरजकजहे
तु: ॥ १ ॥ नावार्थः—दुर्गाना शकुनने विषे दुर्गानुं दर्शन चेष्टा, स्वर, गम
न, सुरानां नरणादुं मरण इत्यादिक जविक अधिक

तेमज एवी स्त्रीथी अजितसेन पण जेम पूर्ण मासीनी कांतियें
इमा शोजे तेम अत्यंत शोजतो हवो.

एक दिवसें ते शीलवती स्त्री, रात्रिने विषे सुखशय्यामां सूती
यालीयानो शब्द सांजली विचार करवा लागी के निश्चे ए शियालीयुं
छे जे, आ नदीनो प्रवाह वह्यो आवे छे, तेमां मनुष्यनुं शब तणातुं
छे, तेहनी केडने विषे पांच कोडीनां पांच रत्न छे, वली ते शब नदी
राने नजीक छे, माटे जेहने रत्न लेवानी इछा होय ते ए मडाने ताणी
अने हुं नूख्यो छुं तेथी मने ते मडानुं नक्षण आपो अने पांच रत्न लइ
एवां शब्दो वारंवार सांजल्याथी शीलवती मनमां विचार करवा
जे हुं ते शीयालीयाने नक्षण देउं, अने इव्य लउं! कारण के ए
चन जूठुं होय नहिं. तेमज आपणा घरमां पण एहवुं धन नथी. माटे
जइने जोइने निर्णय करुं, जो साचुं होय तो ते शीयालीयाने नक्ष
इव्य लइ लउं, आ वात, जो हमणां कोइने जगाडीने हुं कहुं तो,
माने नहि. एवुं विचारी शय्यामांथी उठी घडो लइ पाणी नरवाने मि
नदीयें गइ. अने त्यां जइ जूए छे,तो नदीमां तरतुं एक शब आवतुं दीठुं
ते जोइ तुरत नदीमां पडी अने ते शबनी केडथी पांच रत्न लेइने ते
शीयालने आपी दीधुं,पछी नाही पाणीनो घडो नरीने पोताने मंदिर आवी
त्यां रत्ननी गांसडी शय्या उपर गुप्तपणे मूकीने विचारवा लागी के प्रात
कालें मारा स्वामीने रत्नो देखाडी सर्व वात हुं कहीश. एम विचारीने सूइ गइ

ते शीलवतीनुं जवुं आववुं जाणीने अजितसेन चिंतववा लाग्यो के
स्त्री, निश्चे स्वेछाचारिणी, असति छे. एणियें अमारां निष्कलंक कुलने अ
वा कामथी कलंक लगाडयुं,वली ए स्त्री निश्चे अनर्थथी नरेली छे. ए स्त्री
दुष्ट चरित्र ते केवुं आश्चर्यकारी छे? वांछित पदार्थ आपवामां कल्पवृ
जेहवो हुं तेने मूकीने अन्यसंघाते आसक्त थइ, माटे तेने धिक्कार हो. अ
हो जूउं ए स्त्रीनुं हृदय केवुं छे? कह्युं छे केः—न स्नेहेन न विद्यया न
धिया, रूपेण शौर्येण वा, नेर्ष्याचाटुनयार्थ दानविनय, क्रोधक्षमामार्दवैः
लज्जायौवननोगसत्यकरुणा, सत्वादिनिवागुणैः, गृह्यंते न विनूतिनिश्चलत
ना, दुःशीलचित्ताङ्गते ॥ १ ॥ नावार्थः—स्नेहेथी, विद्याथी, बुद्धिथी, रूप
थी, पराक्रमथी,ईर्ष्याथी, मीठां वचनथी, नयथी, अर्थथी, दानथी, विनय

माटे ए सुजट नथी. एम कहेवाथी ते शेठ पोताना मनमां अत्यंत खेद धरतो विचारवा लाग्यो के अहो! जूठं ए डुष्ट परिणामी स्त्री माराथी अव ळूंज वोले छे. वली आगल चालतां एक स्वर्ग जेवुं मोटुं देवल आव्युं ते देखीने शेठ कहे छे के आ देवल घणुं श्रेष्ठ छे, ते सांजली शीलवती कहे छे के ए श्रेष्ठ नथी, अने आपणा कामनुं पण नथी. एवुं सांजली शेठ मनमां चिंतववा लाग्यो के सर्व ठेकाणे ए उन्मत्तनी पेरें बोले छे. वली आगल चालतां घणी वस्तिवालुं ऋद्धियें संपूर्ण एवुं एक सुंदर नगर आव्युं. ते नगरनी वचमां रथ निकल्यो, ते देखीने शेठ कहेवा लाग्यो के केवुं सारुं, महोटुं वस्तिवालुं, ऋद्धिथी संपूर्ण एवुं आ शहेर छे? माटे आपणे इहां एक रात वासो रहीयें. त्यारें शीलवती कहे छे के आ नगर, अरण्यनी पेरें शुन्य जासे छे. ते सांजलीने वली पण सरसराने खेद थयो, वली आगल चालतां एक गामडुं आव्युं तेमां प्रवेश कस्यो, ते गामडुं देखी शेठ कहेवा लाग्यो जे आ उजड गामडुं छे. त्यारे शीलवती कहेवा लागी जे, आ गामनो वास घणो श्रेष्ठ छे. आवां वचन सांजली ते शेठ कोमल हृदयने विषे खेद धरतो मनमां विचरतो हवो के अरे! ए वहु विपरित शिक्षित अश्वनी परें डुविर्नीत छे, अने डुष्ट हृदयवाली सर्प्पिणी सरखी छे. आ वहूनुं माठुं चरित्र मारा पुत्रें कह्युं ते समग्र निश्चें साचुंज छे. कस्युं, न कस्युं ते तो कोण जाणे छे? पण आवुं वाकुं बोलवाथी ए प्रत्यक्ष जूठुं बोलनारी छे.

हवे तेनो रथ गाममां चाल्यो जाय छे तेवामां शीलवतीनो मामो ते गाममां वसे छे, तेने खबर मल्याथी त्यां आवीने घणा आदरथी ते शेठने पोताने घेर तेडी गयो. अने जली युक्तियें करी तथा वहु जक्तिथी बन्नेने जोजन कराव्युं, अने घणुं सन्मान कस्युं. अवसरें बीजो कोइ मले तोपण घणां वानां करे, तो वली सज्जन मले तेनुं तो शुंज केहेवुं? हवे बपोरनो व खत होवाथी ताप घणो हतो तोपण शेठें रथ आगल चलाव्यो. कवि कहे छे के, अथिर चित्तनो धणी शुजस्थानकने विषे पण घणी वार केम रहे? तेथी केटलीक जूमि आगल चाल्या त्यां एक सारो वड आव्यो, एटले ते शेठ रथथी उतरी हेठो बेठो, अने शीलवती पण रथथी उतरीने रथनीज गाया यें बेठी. तेवारे शेठे कह्युं के हे वहु, तमे वडनी गयां नीचे आवी बेशो. पण जाणे ते रीसाणी होय नहिं? तेम ते वडनी गांया गंमीने वेगली

ए सघलानो समुदाय नेलो थाय, तो संपूर्ण फल आपे. अने जो बराबर न होय तो जे कार्य आरंन्यु होय, ते सिद्धि न पामे, प्रमाण होय ते पण प्रमाण न थाय, अने जीवजनावरना शकुने करी बगड्युं होय तो पण ते शकुने सिद्ध थाय तथा ते जीवादिकना शकुन जो थी उलटां थयां होय तो सिद्ध वस्तुने बिगाडे. वली विघटित अर्थ ने अने शुनशकुनथी जे कार्यनो संशय होय ते थोडा कालमां साधे, अने नशकुनथी थयुं कार्य पाछुं फेरवे, तिहां दिशाने प्रमाणे शकुनना उत्तर्य शुन ते शुन थाय. माटे विघ्नमां पड्याने तथा दिग्मूढने तथा ... पीड्याने, नय विव्हलने प्रायें शकुन, ते प्रमाण साधवो.

हवे ते शीलवती ने बीजां पण शकुन घणां उत्तम थयां तो पण हृदयने विषे डुःखने वहती हवी. कारण के कलंक दीधुं ते रूप शंकाना थिनुं डुःख ते डुस्सह ठे. हवे पोतानो ससरो सारथी ठे, ते जेम स्वार, डाने दोडावे तेम ते रथने अत्यंत चलावतो हवो. तेवामां एक मार्गमां ति फल्युं मगलुं क्षेत्र आव्युं, तेने देखीने ससरो बोल्यो के ... क्षेत्रना णिनें धान्य घणुं थाशे. एटले शीलवती बोली के ते साचुं, पण ए ते धान्य खाशे नहिं. एवां वचन सांनली ससरो विचारवा लाग्यो जे ए त्रनो धणी ठतां ते केम नक्षण न करे ? थोडुं पण ते खायज. माटे ... लनारी अविनीत ठे, अने निश्चें आ अवलाबोली पण ठे.

हवे ससरो कहे ठे के आगल घणा कादववाली नदी आवे ठे तेथी पाणीमां चाली शकशे नहिं, माटे हे वहु तमें हेवां उतरीने मोजडी ... मां लइ नदी उतरो, एम कही मोजडी उतारी पोते नदी उतर्यो. अने शी लवती तो मोजडी सहितज नदी उतरवा लागी, ते जोइ तेना ससरायें क के ए मोजडी कादवमां वगडशे ! एम घणुं कह्युं तो पण तेणे मोजडी उ तारी नहिं अने मोजडी सहित उतरी. त्यारे ससरो विषादवंत थतो मन मां कहेवा लाग्यो के, धिक्कार पडो ? ए स्त्रीने, में वारी तो पण एणे कह्युं म न्युं नहिं. वली आगल चालतां एक सुनटने घणा घा वागेला ठे, एव नाशी जतो दीठो, ते देखीने ते शेठ प्रशंसवा लाग्यो के ते सुनट वासुदेव स रिखो पराक्रमी ठे. ते सांनली वहु बोली के कूतरानी पेरें तेने कोइयें ... त्यो ठे. उत्पात सरिखा डुःखे सहवा योग्य एवा घा एणे केम सह्या ठे!

कागडाने जक्त आपी सुवर्णमणि अने माणिकें नखुं एवुं दशकोटी नि
शुतपणे हर्षवंत थको रथने विषे शीघ्रताथी मूकतो हवो.

हवे शेठ खेद धरतो विचारवा लाग्यो के अहो ! ए शीलवती वहु
महारा घरने विषे प्रत्यक्ष कामधेनुं ठे,अरे ! धिक्कार पडो मुजने तथा मा
ुत्रने जे मूढपणें एने घरमांथी बाहार काढी ! ए अमेंमाठुं कखुं. हवे प
जे उचित करवुं घटे, ते करवुं. अणविचार्युं जे कार्य होय तेनो प्रतीकार
पाय रूप कार्यथी करवो. एम चिंतवी शेठ तुरत रथने पाठो वालतो हवो

हवे शीलवती सारा शकुन थया तेथी खेद टालीने अत्यंत हर्ष पामी.
ते शेठ पण रथमां बेठो थको पाठो घेर जणी रथ हांकतो निर्मलबुद्धिवाली
शीलवतीने पूठतो हवो के तुं आवी माही ठे तो पण अवळुं केम बोली ?
त्यारे शीलवती कहेती हवी के तमे कह्युं ते सत्य, पण हुं कहुं ते सांजलो.
ेहेलां क्षेत्रना धणीयें पारकुं धन लइ मोढा वमणा कढारा काढी महेन
करीने क्षेत्र तैयार कखुं ठे,तेमां जे माल नीपजशे ते तो लेणियात लइ
जशे, धणीने थोडुं पण नहि रहे,तेथीमें कह्युं हतुं जे क्षेत्रनो धणी ए माल
खाशे नही. वली पग सहिसलामत राखवा सारु में नदी उतरती वखत मो
जडी पगमांथी काढी नहिं,कारण केजेमां मार्ग दीठामां न आवे एवी नदी
ने विषे गमन करतां कंटकादिकनो अनर्थ थाय. वली मोजडी जीजाय तो
सुकवीयें तथा मोजडी तो नवी पण थाय,परंतु पग नवा न थाय. एटला मा
टे हे तात! में पगमांथी मोजडी काढी नहिं. तथा ते सुजटनी पूंठे प्रहार थया
हता ते सामे मुखें प्रहार थया न हता,पण पाठो नासतां ते कूटाणो हतो तेथी
ते जलो कूटाणो एम मे कह्युं. वली वगडामां केवल तमे कह्युं के घणुं श्रेष्ठ
ठे, पण त्यां कोइक चोर जारादिकने रहेवानुं ठेकाणुं ठे तेथी में कह्युं के ते
आपणे शुं कामनुं ? ते सारुं नथी. तथा नगरने विषे पोतानो कोइ स्वजन
अथवा मित्रादिक न होवाथी कोइ बोलावे नहिं तेथी में कह्युं के ए नगर शुन्य
? कह्युं ठे के॥ इक्केणं विणा पिमाणुं,सेण सप्राव नेह जरिएण॥ जणसंकु
लविपूहवी,अबोसुन्नवपडिहाइ ॥१॥ जावार्थः—जे नगरमां एक पण मनुष्य
जावना नेहे करी जखो न होय अने ते सिवाय बीजा लोकोथी नगर जखुं
प तो पण ते नगर शून्य सरखुं जाणवुं ॥१॥ तथा जोजन प्रमुखना आद
करनारो,खेदनो हरनार,एवो ते गामडाने विषे माहरो मामो निश्चे रहे

योगिनीनी पेरें जाणे संसार असार छे एवुंज चित्तमां विचारती होयनी! एवी थकी बेठी. तेवामां पासें केरडानां ऊाड उपर एक कागडो बेठो छे,ते जाणे ज्ञानीज न होय? तेम अतिशय शब्दें करी वारंवार बोलवा लाग्यो. तेथी तेनो शब्द सांजली शीलवती अर्थने अणइछती,बे प्रकारनुं यथास्थित समजीने निर्णय सरिखी, अर्थने अनर्थरूप विचारती, संसारना ङुःखना संयुक्त थकी कागडाने पाछो उत्तर देती हवी के, एक अन्याय कखाथी घेरथी निकली, अने हवे जो बीजो अन्याय करुं तो पियरे पण हुं न पहोंचुं.ए वां शीलवतीनां वचन सांजलीने, निपुण बुद्धिनो धणी ते शेठ वहुने पूछतो हवो, के हे वहु! ए तमें शुं कह्युं? त्यारे शीलवती बोली के हे तात! कांइ नहिं. तो पण शेठे घणो हठ करी पूछतां निसासो नाखीने शीलवती कहेती हवी के हे पिताजी! हुं शुं कहुं? मारुं मंदभाग्य छे. जेहने गुण करीयें ते कर्मना वशथी दोषरूप थायछे. मजीठ, सुघाट वृक्ष, पाषाणनी खाण, कपास, वांस, शेलडी, माटी, मोती, परवालां, बावनाचंदन, रेशम,सुवर्णादिक, दक्षिणावर्त्तशंख, मधुमक्षिका, मृग, उंट, अश्व, हस्ती, हरन, ए सर्व सुखरूप छे, तो पण मनुष्यने माठा कर्मना योगथी ङुःखरूप थायछे. तथापि तमे घणा आग्रहथी वारंवार पूछो छों तो हुं कहुं छुं ते सांजलो.

रात्रिने विषे शीयालना शब्दना शकुनथी हुं नदियें गइ, ने त्यांथी पांच रत्न लावी, ते में माहरी शय्याउपर गुप्तपणे मूक्यां छे,इत्यादिक सर्व वृत्तांतो शीलवतीयें घरथी बहार काढी त्यां सुधी नां कह्या. ते रत्नना प्रभावें माहरे घर मूकवुं पड्युं,अने मार्गमां वली आ कागडो पण मूकाववानुं कहे छे. तेएम कहे छे जे, आ कॅरडाना वृक्ष हेठे दश कोडी सोनैयां छे ते, जे हने लेवानी इछा होय ते ल्यो अने हुं घणो भूख्यो छुं माटे मुजने भक्ष आपो. तेवारें मुजने ङुःख सांजलवाथी में कह्युं के माहरे सोनैयानो खप नथी अने हुं भक्ष पण नहि दउं. आवां वचन सांजली ते शेठ हर्ष पामतो हृदयमां विचार करवा लाग्यो जे ए वहु विशेष विज्ञानवंती छे, एनां विज्ञानपणानी मर्यादाज नथी. तो पण ए सातुं कहे छे, के जूतुं कहेछे! तेनी इछांज हमणां हुं परीक्षा करुं! एम धारी नजिकना गाममां जइ कोश कोदाली प्रमुख आणीने तेज ठामे जाणे त्यां पूर्वे पोतेज धन मूक्युं होय नहिं? तेम खोदवा लाग्यो. तेवारें तेमांथी निधान प्रगट थयुं. पछी ते

यें पंदर कोडी सोनैया घरमां आव्या तेथी कुलदेविनी पेरें ए वहु कुल मां साक्षात् लक्ष्मि सरखी छे. ते पुत्रे एवां पितानां वचन सांजली शय्या मां जइने जोयुं तो पांच रत्न दीठां, तेमज रथमां दश कोडी सोनैया जो यां तेथी ते पंदर कोडी सोनैया एकठा करी हर्षे पामतो शीघ्रपणें जंमारग्र हने विषे स्थापतो हवो. धन ग्रहणकरवामां कोण विलंब करे? कोइ न करे.

हवे अजितसेने पोतानी स्त्रीनुं आश्चर्यकारि वृत्तांत पोताना पितानें पूछवाथी तेणे सविस्तरपणे सर्व वृत्तांत कह्युं, ते सांजली तेने लज्जा, प श्चात्ताप, अति कौतक अने हर्ष ए चारे प्रकार विस्तारपणे जेलां थयां ते थी ते निश्रें लज्जा पामी नीचुं मुख करी रह्यो. कवि कहे छे, के आवे वख ते मोटाउने अपराधीपणानी लज्जा घणी आवे.

हवे अजितसेन विचारवा लाग्यो के धिक्! मुजने तथा महारी निपु णताने, के जेम सत्कवि पोतानी कवि चतुराइयें पंमितपणुं करी मानें, तेम हुं मानुं हुं,कारण के निष्कलंक स्त्रीने में जूठुं कलंक दीधुं. लोकोत्तर चरित्र नी धणियाणी एवी ए स्त्रीने में छुहवी छे,तो तेनी रीस हुं शी रीतें टालीश? एवो खेद करतो हतो तेवामां तेना पिताये बोलाव्यो ने कह्युं के तुं शुं क रवा खेद करे छे? खेद धरीश नही, कारण के जे अज्ञानपणें कर्युं होय ते हनों अपराध कहेवाय नहिं. हवे ते स्त्री तारो अपराध खमशे.

एम कही न्यायमां निपुण एवा ते बन्ने जणे शीलवतीने खमावीने कह्युं के हवे अमे आज पछी एवुं नहिं करीयें. एवां जरतार तथा ससरानां वच न सांजलिने प्रीतियें करी विनीत एहवी शीलवती कहे छे के हे स्वामि? हे तात? एमां तमारो एकनोज दोष नथी? कारण के में पूर्वें रत्ननी वात तमने न कही,तेथी ए अविनीतने शिखामण छे. ते दिवसथी मांमीने ते म होटी बुद्धिना धणी एवा पिता पुत्र बेहु जणां वाणोतरनी पेरें जेम विनीत शिष्य जो के पोतें महोटी बुद्धिनो धणी होय तोय पण गुरुने पूछीने सकल कार्य करे,तेम ते अपूर्व बुद्धिवाली शीलवतीने पूछीने कार्य करे. तेमज विषम आपदा रूप अंधकारमां पडेला एवा बीजा जनोने पण अंधकारना पूरने विषे जेम दीवी प्रकाश करे तेनी पेठें शीलवतीनी बुद्धि तेमने दीवी रूप थइने आपदानी टालनारी थइ. जूउं बुद्धिनुं सफल पणु कहेवुं छे? कयुं छे केः-श्रियंप्रसूते विपदंरुणद्धि, श्रेयांसिसूते मलिनंप्रमार्ष्टि ॥ संस्कार योगाच्चपरं

छे,तेमाटे ते गामडुं छे तो पण नगररूप छे उत्तम वास एम में कह्युं थायी घणुं मान पामीयें, ते गामडुं होय तो पण नगर जाणवुं, अने बोलाववानो पण संदेह होय ते नगर पण गामडुं जाणवुं. वली व६ हेठल तमे बेसवानुं कह्युं अने में ना पाडी तेनुं कारण ए हतुं जे वृक्षनी कागडा प्रमुख जीवोनी विष्टा साखायें पडी होय ते माथा उपर पडे नक्तारादिकनो अनाव थाय, अने लक्ष्मिनो नाश थाय. ते कारण ज्यां विष्टा प्रमुख पडवानो संनव नथी एवी रथनी छांयाने विषे हुं

आवां युक्तियें युक्त शीलवतीना वचन सांनलीने तत्वरूप ते बहुना न धारीने कौतुकवंत थको हर्षथी उल्लसित एवो ससरो विचारे छे के कोइक बुद्धिवंत पुरुषनी बुद्धिना विषयनो परिमित न थाय एवी जेनी ना विषयनी मर्यादा न होय,अथवा अवधियी मूकाणी एवी मोटा मनी होय,योगेश्वरना ज्ञाननी पेरें मोटुं ज्ञान होय, तेम ए बहुनी बुद्धि पण मोटी छे. कह्युं छे केः—नूमिनुं मान छे तेमज ते नूमिमां समुद्र तेहनुं पण लक्षप्रमित मान छे. तथा शास्त्रना जाण जे माह्या पुरुषो छे निरंतर चालनारो एवो जे सूर्य तेना गमननुं परिमाण जाणे छे, जे सूर्य वर्षमां एटलुं चाले छे,इत्यादिक प्रायें नाव ते सर्व बुद्धिमान जाणे छे. देदीप्यमान, अवधिज्ञाने विकसित एटले ते सर्वनी अवधि मर्यादा छे,पण सत्पुरुषनी बुद्धिनां जे प्रागनार छे, तेना विषयनी मर्यादा नथी.

एम शेठ हर्षित थको पोताना नगर समीपे आव्यो एटले घणे ठेकाणे तेनए जनावर बोल्युं,तेथी नवितव्यतानो अधिक निश्चय करी पोतानो महिमा घणो वधशे एवी जे शीलवती तेणे युक्त थको विशेष सहित नली मंगने अनुक्रमे पोतानें घेर आव्यो. त्यारे ते शेठनां पोताना पितानें पोतानी स्त्रीसहित पाछो आवतो देखीने कोप्यो थको केम लाव्यो के हे तात ? तुजने धिक् छे,ए पातिकनुं ठेकाणुं जेहवुं माटुं छे एवी ने तमे शुं करवा पाछी लाव्या ? तुजने तेणे ठग्यो. अरे ते माहा छतां पण तेनाथी केम ठगाणा ? एवा पुत्रनां अलंत वचन सांनलीने शेठ बोल्यो के दादा तुं शुं जाणे छे ? एवा तोतडाइना वचनन थाय नहीं ए तो साक्षात सरस्वती छे, तथा लक्ष्मि छे. शय्यापर पांच रत्न छे, ते जाणे जा ? तेमज रथने विषे दश कोडी निधान थाप्युं छे, ते पण लइने जा. ते

यें पंदर कोडी सोनैया घरमां आव्या तेथी कुलदेविनी पेरें ए वहु कुल
मां साक्षात् लक्ष्मि सरखी छे. ते पुत्रे एवां पितानां वचन सांजली शय्या
गां जइने जोयुं तो पांच रत्न दीगं, तेमज रथमां दश कोडी सोनैया जो
ां तेथी ते पंदर कोडी सोनैया एकठा करी हर्ष पामतो शीघ्रपणें जंमारग्र
ने विषे स्थापतो हवो. धन ग्रहणकरवामां कोण विलंब करे? कोइ न करे.
हवे अजितसेने पोतानी स्त्रीनुं आश्चर्यकारि वृत्तांत पोताना पितानें
गवाथी तेणे सविस्तरपणे सर्व वृत्तांत कह्युं, ते सांजली तेने लज्जा, प
ताप, अति कौतक अने हर्ष ए चारे प्रकार विस्तारपणे नेलां थयां ते
ते निश्चे लज्जा पामी नीचुं मुख करी रह्यो. कवि कहे छे, के आवे वख
गेटाउने अपराधीपणानी लज्जा घणी आवे.
हवे अजितसेन विचारवा लाग्यो के धिक्! मुजने तथा महारी निपु
णताने, के जेम सत्कवि पोतानी कवि चतुराइयें पंमितपणुं करी मानें, तेम
हुं मानुं छुं,कारण के निष्कलंक स्त्रीने में जूठुं कलंक दीधुं. लोकोत्तर चरित्र
नी धणियाणी एवी ए स्त्रीने में डहवी छे,तो तेनी रीस हुं शी रीते टालीश?
ह्वो खेद करतो हतो तेवामां तेना पिताये बोलाव्यो ने कह्युं के तुं शुं क
वा खेद करे छे? खेद धरीश नही, कारण के जे अज्ञानपणें कह्युं होय ते
नों अपराध कहेवाय नहिं. हवे ते स्त्री तारो अपराध खमशे.
एम कही न्यायमां निपुण एवा ते बन्ने जणे शीलवतीने खमावीने कह्युं
हवे अमे आज पठी एवुं नहिं करीयें. एवां नरतार तथा ससरानां वच
सांजलिने प्रीतियें करी विनीत एहवी शीलवती कहे छे के हे स्वामि?
वात? एमां तमारो एकलोज दोष नथी? कारण के में पूर्वे रत्ननी वात
ने न कही,तेथी ए अविनीतने शिखामण छे. ते दिवसथी मांमीने ते म
ी बुद्धिना धणी एवा पिता पुत्र बेहु जणां वाणोतरनी पेरें जेम विनीत
जो के पोतें महोटी बुद्धिनो धणी होय तोय पण गुरुने पूठीने सकल
करे,तेम ते अपूर्व बुद्धिवाली शीलवतीने पूठीने कार्य करे. तेमज विषम
दा रूप अंधकारमां पडेला एवा बीजा जनोंने पण अंधकारना पूरने
तेम दीवी प्रकाश करे तेनी पेठें शीलवतीनी बुद्धि तेमने दीवी रूप
आपदानी टालनारी थइ. जूठ बुद्धिनुं सफल पणु कहेवुं छे? कह्युं छे
ापंप्रसूते विपदंरुणद्धि, श्रेयांसिसूते मलिनंप्रमार्ष्टि॥ संस्कार योगाच्चपरं

पुनीति, शुद्धाहिबुद्धिः किलकामधेनुः ॥ १ ॥ भावार्थः—बुद्धिने प्रसवे, तिने रोके, मलिनपणुं टाळे, बुद्धिना संस्कार योगथी बीजाने अत्यंत करे, ते माटे शुद्ध बुद्धि ते निश्चें कामधेनु जेवी छे ॥ १ ॥ रत्नाकर घरने विषे शीलवती विषम एवी आर्त्ति जे पीडा तेहनी टाळनारी थ करी लघु होय पण गुणे करी ज्येष्ट होय ते केम न पूजाय? कह्युं छे के णैरेव महत्त्वं स्या, न्नांगेन वयसापि वा ॥ दलेषु केतकी नेव, सुगंधता ॥१॥ भावार्थः—गुणेज मोटापणुं थाय, मोटा अंगथी तथा वयथी कांइ मोटाइ आवे नहिं, जेम के केतकीना मोटां पांदडामां होती नथी, अने नाना पांदडामां सुगंध घणी होय छे ॥१॥ हवे शेठ देवलोकनी वस्तीनो प्राहुणो थयो पछी घरनो स्वामि अजितसेन यो, तेथी राजद्वारे ते मोटो व्यवहारी थको हमेशा जाय.

एक समय राजाने चारसें नवाणुं प्रधान छे पण तेमां कोइ मुख्य प्रधान नथी तेथी मुख्य प्रधान स्थापवा सारु राजायें सर्व सभाने एवो सवाल पूछ्यो के जे मुजने पाटू मारे तेहने शुं करीयें? तेवारें सर्व सभाजनो ते राजाना बोलनो अभिप्राय जाण्या विना केहेता हवा के तेहने दंड आपीये. पछी राजायें अजितसेनने पूछ्युं, त्यारे तेणे कह्युं के हे राजन्! हुं विचारीने कहीश. एम कही घेर आवीने चार प्रकारनी जेने बुद्धि छे एवी शीलवतीने पूछ्युं तेथी तेणे कह्युं के, जे राजाने पाटू मारे तेने निश्चें मोहोटो सत्कार, आदरमान देवो घटे. पुरुष होय तो राज्य आपवुं जोइयें, स्त्री होय तो सोल शणगार आपवा जोइयें. आवां स्त्रीनां वचन सांभलीने अजितसेने पूछ्युं के ते केम? त्यारे शीलवती कहेती हवी के, राणी तथा पुत्र सिवाय बीजो कोइ राजाने पाटू मारि शके नहिं. एवी रीतें प्रश्ननो संदेह टल्यो. पछी बीजे दिवसें अजितसेन राज्यसभामां जइ राजानी आगल ते वात केहेतो हवो. ते सांभली वली राजायें कह्युं के आपणो आ अमुक हाथी छे तेने जेम तेम करी तोलो ते पण अजितसेने पोतानी स्त्रीनी बुद्धिथी हाथीने नावमां चढावी जल प्रमाणनुं एंधाण करी हाथीने बहार काढी ते नावमां पूर्वे करेलां एंधाणसुधी पथरा भर्या, पछी ते पथरा तोल्या एटले हाथीना तोलनुं प्रमाण थयुं जे आटला मण हाथी थयो. ते अजितसेननी बुद्धि, पराक्रम जाणीने राजायें घणी प्रशंसा करी.

एकदा एक वणिक आवी राजाने नमस्कार करी कहेवा लाग्यो
राजन् ! एक वणिक, किंपाकवृक्षना फलनी पेरें, मोढे मीठो अने प
मे दुष्ट छे, ते धूर्त सार्थे मुग्धपणे में दुर्बुद्धिनां धणीयें कर्मने वशे क
म बोरडी सार्थे केलनुं झाड मित्राइ करे तेम में मित्राइ करी. कह्युं छे
योवनपणामां जुवटुं रमे, दासी सार्थे अने धूर्त सार्थे प्रीति करे, एवं
नुष्य कोण उद्वेग नथी पाम्यो ? जे एनाथी वगोवाणो नथी ते मं
भाग्यवंत जाणवो. हवे ते धूर्त मित्रने माहरुं घर भलावी हुं व्यापार अ
परदेश गयो. पछी जेम फल्या खेतरनी रक्षा करवा सारुं रक्षक मूक्यो हो
अने ते रक्षक जेम खेतरमांहेली सघली वस्तु खाय तेम ते धूर्ते मारुं स
हुं स खाधुं. अवसर मलवें माहरी स्त्री सार्थे पण लोभायो तेथी ते पापी प
पकर्म केम न करे ? करेज. एम करतां विदेश थकी हुं आव्यो अने धन
पाज्यांनी वधी वात मित्रने कही. ते सांभली ते धूर्त मित्रे कह्युं के तें कांइ
आश्चर्य दीठुं होय तो कहे. तेथी में कह्युं के अहिंथी ढूंकडुं एक उद्यान छे,
तेमां जलें भखो एक कूवो छे, ते कूवामां एक फल रसे सहित, पांदडा स
हित, भारी छतुं तो पण ते पत्रनी पेरें तरतुं में दीठुं.

ते सांभली ते धूर्त मित्र बोल्यो के जो ते वात सत्य होय तो मारा घर
ी ऋद्धिमांथी ताराथी बे हाथें लेवाय तेटली ऋद्धि तुं लेजे अने जो ते वात
ोटी होय तो तारा घरनी ऋद्धिमांथी माराथी बे हाथे जेटली उपडे ते
टली ऋद्धि हुं लउं, एम कही ते धूर्त गयो, अने रात्रे छानो मानो एकलो
जइ ते फलने कूवामांथी काढी लाव्यो. प्रभाते मने आवी कहेवा लाग्यो के
चाल ते वताव ? तेवारें अमे बन्ने जणायें त्यां जइने जोयुं तो कांइ फ
ल दीठुं नहिं. एम ते धूर्ते छल करी मुजने ठग्यो, हवे ते मारी ऋद्धि तथा
स्त्री लेशे. तेटला माटे हवे शुं उपाय करवो ? ते मुजने कहो. हे राजन् !
जेम भमरो कमलमां होय,ने सूर्य अस्त पामवाथी कमल मिंचाय तेथी भ
मरो बंदीखाने पडे, ते ज्यारे सूर्यनो उदय थाय अने कमल उघडे त्यारे
भमरो छूटे, तेम मुजने तमे गमे तेम करी छोडावो. हे प्रभो ! विषम वख
ते राजानुं शरण होय ! कह्युं छे केः—दुर्बलानामनाथानां, बाल वृद्धतप
स्विनां ॥ अनार्यैरभिभूतानां, सर्वेषां पार्थिवो गतिः ॥ १ ॥ दुर्बलने, अना

थने, वाजने, वृडने, तपस्विने, अने कोइ अनार्यथी पराजव पामे,तो ते सघलाने राजानी रीते राजा सार संजाल करे.

ते वात सांजली राजायें ते कार्यनी अजितसेनने आज्ञा आपी. बुद्धिना धणी अजितसेने पण कूलदेविनी पेरें पोतानी स्त्रीने पूछीने ... एकने कह्युं के तुं ताहरे घेर जइ ताहरी स्त्रीने मेडाउपर चडाव तथा धन, माल,वस्तु पण मेडाउपर चडाव, अने दादरो बंध कर,तथा ... डवाने ठेकाणे एक मोटी जारे निसरणी लावी मूक. पछी ज्यारे ते धूर्त घरने विषे ऋद्धि लेवा आवशे,त्यारें ते कोइने देखशे नही तेथी मेडा ... डवा माटे नीसरणीने बे हाथें जालशे त्यारे तेने कहेजे के तारा ... प्रमाणे तें बे हाथे नीसरणी ग्रहण करी माटे तेने तुं लइने ताहरे स्थानकें जतो रहे, त्यारे ते धूर्त नीसरणीने पडती मूकी खेद पाम्यो थको,... णी छे बुद्धि जेनी एवो थइ पोताने घेर जाशे. एवुं पोतानुं हितकारी वचन सांजलीने ते वणिके धूर्तने तेडावीने तेमज कर्युं. एवी अजितसेननी बुद्धि देखी राजा हर्षित थइ सर्व प्रधानोमां महोटो प्रधान करी अजितसेनने ... तो हवो. अहह ! जूउ एवी गुणवाली स्त्री केने होय ? पुण्यवंतनेज होय.

हवे शीलवती कांइक विचार करीने अजितसेनने कहे छे के हे प्राणनाथ ! माहरुं शील इंद्रसरखो पुरुष जे होय ते पण खंभवाने समर्थ नथी, तो पण हे आर्यपुत्र! राज कार्यना परवशपणा थकी तमारुं घरनेविषे थोडुं रहेवानुं थाय छे अने अहियां पोतपोताना कार्यने अर्थे घणां लोक आवे छे, माटे डुर्दैवना वश थकी पूर्वनी पेठें तमनें कुविकल्प उपजे अथवा बीजा कोइने पण कुविकल्प उपजे तेमाटे शीलनी परीक्षाने अर्थे एक कमल तमनें आपुं छुं. जो परपुरुष उपर माहरुं मन वगडशे तो ते कमल तुरत करमाइ जाशे, अने ज्यां सुधी माहरुं मन दृढ हशे त्यांसुधी विकसित रहेशे, एम कही परमेश्वरनी पूजा करी परमेश्वरनी साख्यें कमल अजितसेनने आप्युं. अजितसेने पण विस्मय पामी ते कमल लीधुं. हवे ते कमलनुं परिमल घणुं विस्तरे, नित्य जोगि थको रहे. ते कमलने सर्वदा विकस्वर थयेलो देखीने सर्व नगरनां लोक पोताना चित्तमां चमत्कार पाम्या अने विचारवा लाग्या के बीजा कमल तो मात्र श्वासोछ्वासथी पण तरत करमाइ जाय अने आ कमल तो सर्वदा विकस्वर रहे छे,ते सर्व शीलनुं माहात्म्य छे.

एकदा राजा पोताना वेरी राजाउने वश करवा सारुं कटक करी अजि
सेनने साथें लइने चाल्यो. जेम सूर्यनी साथे बुध रहे छे तेम राजानी पासे
... सदा प्रधान जोइयें. अनुक्रमें चालतां थकां मार्गमां ज्यां मरुथरनी पेरें जल
... दुर्लभ मले छे, ज्यां फूलनुं नाम पण नथी, तो त्यां वली कमलनी वात शुं
करवी? त्यां अजितसेनना हाथनेविषे अत्यंत पणे विकस्वित कमल देखीने
राजायें निश्चयपणे तेनुं कारण पूछ्युं, तेवारे अजितसेनें यथार्थ वात कही.
... स्वरूप जोइने राजा असंभाव्यपणे अनभ्यनी पेरें श्रद्धा न धारण करतो
... थको केहेतो हवो के ए तहारुं बोलवुं सातुं केम मनाय? तेवारे बीजा चार
कपटी प्रधान छे तेहने राजा गुप्तपणे पूछे छे जे ए शुं हशे? ते चारे जणा क
हेता हवा के हे नरेश! एहने स्त्रीयें ठग्यो छे. एहवी कोण स्त्री शीलवती
होय, जेहनुं विशुद्ध शील निर्मलुं होय. जे स्त्री जन्मथी मुग्धा, शुद्ध स्नेह
वती ने वली माहि एवी पातालसुंदरी. तेणें पण पंडित स्नेही जयवंतसेन रा
जाने वंच्यो हतो, तो वली बीजी स्त्रीयोनो श्यो विश्वास करवो? ते सांभली
राजायें पूछ्युं के पातालसुंदरी कोण? अने तेणे राजाने केम वच्यो? तेवारें ते
चार प्रधानमांहिथी एक जण बोल्यो के हे नरेश! सावधानपणे सांभलो.
जेहनी मोटी पाल छे, तथा न्याय अने लक्ष्मीनी शाला छे. एवा विशा
ल नामना नगरने विषें कलामां घणो प्रवीण. तथा शत्रुनी सेना जे
णे जीती छे एवो जयवंतसेन नामे राजा राज्य करे छे. ते राजा एकदा स
र्व सभाना लोकप्रत्यें कहे छे के एवी कोइ कला रही छे के ते हुं
न जाणतो? ते सांभली सभाना लोक सर्व कहेता हवा के हे महाराज!
तमे सघली कलामां प्रवीण छो. तेवामां एक म्हाहो पुरुष बोल्यो के तमे
सर्व कला तो जाणो छो. पण एक स्त्रीचरित्र जाणता नथी. कह्युं छे के ॥
... दाण वाणं,मंतंमंतति मंतनिउणाजे ॥ इत्थिचरित्तं निउणो. ताणविमं
... हिंनहा ॥१॥ भावार्थः—देव, दानवने मंत्रादिके करी वश करे छे एवा
... हि निपुण जे मंत्रवादियो तेना जे मंत्र तेपण स्त्रीना चरित्र आगल
... नाशि जाय छे ॥१॥ जालंधरेहिंभूमि. हंसेहिंविविहेहिंबंधणरेहिं ॥ न
... वादि रमणी, दीसइ पद्मस्सडालं ॥ २ ॥ भावार्थः—जालंधर ए
... नगर तोरणमां विविधवंत रहेल सहित गवाये स्त्रीने गमी तोरण
... मनोहरपणे देखाती ॥२॥ नव पल्लव मल्ले, आगाने पल्लियाणन

थने, वालने, वृद्धने, तपस्विने, अने कोइ अनार्ययी परानव सघलाने राजानी रीते राजा सार संनाल करे.

ते वात सांनली राजायें ते कार्यनी अजितसेनने आज्ञा आपी. बुद्धिना धणी अजितसेने पण कूलदेविनी पेरें पोतानी स्त्रीने पूछीने णिकने कह्युं के तुं ताह्रे घेर जइ ताह्री स्त्रीने मेडाउपर चडाव त धन, माल,वस्तु पण मेडाउपर चडाव, अने दादरो बंध कर,तथा डवाने ठेकाणे एक मोटी नारे निसरणी लावी मूक. पठी त्यारे ते धूर्त घरने विषे रुद्धि लेवा आवशे,त्यारें ते कोइने देखशे नही तेयी मेडा डवा माटे नीसरणीने बे हाथें फालशे त्यारे तेने कहेजे के तारा प्रमाणे तें बे हाथे नीसरणी ग्रहण करी माटे तेने तुं लइने ताह्रे कें जतो रहे, त्यारे ते धूर्त नीसरणीने पडती मूकी खेद पाम्यो णी ठे बुद्धि जेनी एवो थइ पोताने घेर जाशे. एवुं पोतानुं हितकारी सांनलीने ते वणिके धूर्तने तेडावीने तेमज कर्युं. एवी अजितसेननी देखी राजा हर्षित थइ सर्व प्रधानोमां महोटो ... करी ... तो हवो. अहह! जूर्ज एवी गुणवाली स्त्री केने होय? पुण्यवंतनेज होय

हवे शीलवती कांइक विचार करीने अजितसेनने कहे ठे के हे थ! माह्रुं शील इंइसरखो पुरुष जे होय ते पण खंमवाने समर्थ नथी तो पण हे आर्यपुत्र! राज कार्यना परवशपणा थकी तमारुं घरनेविषे रहेवानुं थाय ठे अने अहियां पोतपोताना कार्यने अर्थे घणां लोक ठे, माटे दुर्दैवना वश थकी पूर्वनी पेठें तमनें कुविकल्प उपजे अथवा जा कोइने पण कुविकल्प उपजे तेमाटे शीलनी परीक्षाने अर्थे एक कमल तमनें आपुं बुं. जो परपुरुष उपर माह्रुं मन बगडशे तो ते कमल तुरत करमाइ जाशे, अने ज्यां सुधी माह्रुं मन दृढ हशे त्यांसुधी विकसित रहे शे, एम कही परमेश्वरनी पूजा करी परमेश्वरनी साख्यें कमल अजितसेन ने आप्युं. अजितसेने पण विस्मय पामी ते कमल लीधुं. हवे ते कमलनुं परिमल घणुं विस्तरे, नित्य नोगि थको रहे. ते कमलने सर्वदा विकस्वर थ येलो देखीने सर्व नगरनां लोक पोताना चित्तमां चमत्कार पाम्या अने वि चारवा लाग्या के बीजा कमल तो मात्र श्वासोश्वासथी पण तरत करमाइ जाय अने आ कमल तो सर्वदा विकस्वर रहे ठे,ते सर्व शीलनुं माहात्म्य ठे.

एकदा राजा पोताना वेरी राजाउने वश करवा सारुं कटक करी अजि
तसेनने साथें लइने चाल्यो. जेम सूर्यनी साथे बुध रहे छे तेम राजानी पासे
सदा प्रधान जोइयें. अनुक्रमें चालतां थकां मार्गमां ज्यां मरुधरनी पेरें जल
पण न मले छे, ज्यां फूलनुं नाम पण नथी, तो त्यां वली कमलनी वात शुं
करवी? त्यां अजितसेनना हाथनेविषे अत्यंत पणे विकसित कमल देखीने
राजायें निर्बंधपणे तेनुं कारण पूछ्युं, तेवारे अजितसेनें यथार्थ वात कही.
ते स्वरूप जोइने राजा असंजाव्यपणे अजव्यनी पेरें श्रद्धा न धारण करतो
थको केहेतो हवो के ए तहारुं वोलवुं सार्चु केम मनाय? तेवारे बीजा चार
कपटी प्रधान छे तेहने राजा गुप्तपणे पूछे छे जे ए शुं हशे? ते चारे जणा क
हेता हवा के हे नरेश! एहने स्त्रीयें ठग्यो छे. एहवी कोण स्त्री शीलवती
होय, जेहनुं विशुद्ध शील निर्मलुं होय. जे स्त्री जन्मथी मुग्धा, शुद्ध स्नेह
वंती ने वली माहि एवी पातालसुंदरी, तेणें पण पंमित स्नेही जयवंतसेन रा
जाने वंच्यो हतो, तो वली बीजी स्त्रीयोनो श्यो विश्वास करवो? ते सांजली
राजायें पूछ्युं के पातालसुंदरी कोण? अने तेणे राजाने केम वंच्यो? तेवारें ते
चार प्रधानमांहियी एक जण बोल्यो के हे नरेश! सावधानपणे सांजलो.
जेहनी मोटी पाल छे, तथा न्याय अने लक्ष्मीनी शाला छे, एवा विशा
लपुर नामना नगरने विषें कलामां घणो प्रवीण, तथा शत्रूनी सेना जे
णे जीती छे एवो जयवंतसेन नामे राजा राज्य करे छे. ते राजा एकदा ग
र्वथी सर्व सजाना लोकप्रत्यें कहे छे के एवी कोइ कला रही छे के जे हुं
नथी जाणतो? ते सांजली सजाना लोक सर्व कहेता हवा के हे महाराज!
आप सघली कलामां प्रवीण छो. तेवामां एक माह्यो पुरुष बोल्यो के तमे
सर्व कला तो जाणो छो. पण एक स्त्रीचरित्र जाणता नथी. कह्युं छे के ॥
देवाणदाण वाणं,मंतंमंततति मंतनिउणाजे ॥ इत्थिचरित्थं निउणो, ताणविमं
ता कहिंनठा ॥१॥ जावार्थः-देव, दानवने मंत्रादिके करी वश करेछे एवा
मंत्रमांहि निपुण जे मंत्रवादियो तेना जे मंत्र तेपण स्त्रीना चरित्र आगल
क्यांही नाशि जाय छे ॥१॥ जालंधरेहिंजूमि, हरेहिंविविहेहिंअंगरस्केहिं ॥ न
विरस्कि आवि रमणी, दीसइ पन्नम्मजाया ॥ २ ॥ जावार्थः-जालंधर ए
वां जूमिगृह जोंयरामां विविधअंगरक्षक सहित राजायें स्त्रीने राखी तोपण
ते भ्रष्ट मर्यादावंत देखाणी ॥२॥ मन्न पयंजल मस्के, आगासे पस्किआणप

यपंती ॥ महिलाहि अयमग्गो, तिन्नवि लोए न दीसंति ॥२॥ नावार्थ जलमांहि मछना पगलानां जाण ठे, आकाशमांहि पक्षिना पदनी ... जाण ठे, पण स्त्रीना हृदयना मार्गनो जाणनार कोइ त्रण लोकमांहे देखा तो नथी ॥२॥ एवा पंमितना वचन सांनली राजा माथुं धूणावतो विचा रवा लाग्योजे, ए साचुं ठे. स्त्रीयो गुप्त हृदयवंत एवीज दीसे ठे, तो मह रा अंतरपुरनी स्त्रीयो निश्चे सतियो नथी, एवी मनमां शंका उपनी. अने संबंध तो वली निर्मल शीलनी धरनारी होय तेनी सायेंज करवो युक्त ठे.

तेमाटे हुं कोइएक राजानी पुत्री हशे तेने जन्मतांज परणी नूंयरामां राखी मोटी सती करीने नोगवीश. घणुंकरीने प्रायः स्त्रीने अने पुरुषने कुसं तियी दोष उपजे ठे, माटे नोंयरामां रह्यायी दोषनी शंका केम थाशे? ... निश्चयकरी राजायें पोताना सेवकोनें कहीने कोइक राजानी कन्या ... रूपवंति लक्षणे करी सहित एहवीने मंगावी लइने तेनी साथे ... परणीने पोताना वास नुवननी हेठे नूंयरामां विश्वासु धाव राखी ते धावें तेने लाली पाली मोटी करी. तेवारें ते धावने पण राजायें तिहांथी काढी मूकी पण मात्र तेना केश समारवा आनूषणादिक पहेरावता शरीरनी शो ना करवा जाय परंतु धाव तेनीसायें वार्त्ता करे नही, तेपण जेवारें ते यु वावस्था पामी तेवारे धावने पण जवानुं बंध कर्युं. तेहनुं पातालसुंदरी ए हवुं नाम राजायें पाड्युं. कारणके एकतो पातालमां रही, अने वली तेनुं रूप घणुं मनोहर ठे तेणे करी पातालसुंदरी एवुं यथार्थ नाम थाप्युं.

जन्मथकी ते मुग्धास्त्री, विशुद्ध, स्नेहवती ठे, एवी पातालसुंदरी सा थें राजा स्नेह सहित विविध विलासे नोग नोगवतो हवो. ते स्त्री परपुरुष नुं नाम पण न जाणे, तेमज मनथकी शुद्धशीलनी धरनारी एवी जाणीने राजा उल्लासवंत स्नेह धरतो त्यां नूमिगृहमांज घणो वखत रहे, जरुरनुं काम होयतोज बहार आवे. हवे मणिद्वीपथकी अनंग जेवुं जेनुं रूप ठे, तेवो अनंगदेव नामनो कोइक सार्थवाह घणो सथवारो तेमज घणीवस्तु सायें लइने ते नगरमां आव्यो. तेणे आमला प्रमाण एवो निर्मल मोति नो एक हार जे त्रणे जगतमां सार नूतठे ते लइ राजाने नेट कर्यो. ते मज बीजी पण केटलिएक सारवस्तुनुं राजाने नेटणुं कर्युं. तेथी राजा

पण तेनी उपर तुष्टमान थइने तेहनुं दाण मूकतोहवो. हवे ते अनंग
..व मोती, मणि, परवाला, सोनु, पटकुलादिक सर्व वस्तु वेचीकोट्यावधि
धननो धणी थयो. तेणे पोताने रहेवासारु मणिनुं जुवन कराव्युं अने रा
जाने चामरनी धरनारी काम पताकानामे गणिका हती तेने घणु इव्य
आपीने पोताने वस्यकरी. एकदा अवकाश पामीने अनंगदेव गणिकाने
पूठवालाग्यो के राजा पोते तो शिथिल मन वालो जाणियें वीजुंज चित्त
थइ गयुं होय नहिं तेम राजकार्यने विषें रहे ठे, अने सजामां पण अहूरो
आवेठे, तेपण वली तत्काल पाठो उतावलो जतोरहे ठे,जूगटानुं तथा पर
स्त्रीनुं व्यसन पण कांइ एहमां प्रगट दीठामां आवतुं नथी,तेमठतां राजानुं
एवुं व्यग्रचित्त केम जणाय ठे ?

तेवारे ते गणिका पण सम्यक्पणे सार्थवाहने कहे ने के वीजुं तो हुं
कांइ जाणती नथी पण एक वात जाणुं ढुं. जे अंतः पुरमां एक एवी वात
ने जे ए राजा एक स्त्रीथीज रति सुखमां प्रीतिवंत रहे ठे. ते जन्म मात्र पर
णेली स्त्री ठे,जेहने जन्मथकी जूमिगृहमां राखी ने,तेथी एकलो तेनी सायें
ज विलास करे ठे. एवां गणिकानां वचन सांजली अनंगदेव विचारतो ह
यो के जे स्त्री सूर्यने पण देखति नथी तथा जेहनी पासे राज्यनुं सर्व कार्य
ठांमीने राजा तिहांज पड्यो रहेठे तो ते स्त्री केवी हशे ? तेहनुं दर्शन थवुं
पण डुर्लज ? तो तेना शरीरनो स्पर्श तो क्यांथीज थाय. एमकामग्रहे पी
ड्यो थको, कंदर्प जेहनुं हृदय हर्युं ठे,एवो अनंगदेव पातालसुंदरीने मल
वानो उपाय विचारवा लाग्यो. कयुं ठे के जे स्त्री मलवी डुर्लज होय ते
कामीपुरुषने उत्कृष्ट रतिसुखनुं कारण ठे, तेमाटे विशेषें निवारवुं.

हवे ते सार्थवाहे फरी घणुं जेटणुं राजाने कर्युं अने बहु माने करी
राजाने वश कर्यो. तेथी ते सार्थवाह अंतःपुरमां जाय आवे तो कोइ तेने
मनाइ न करे. एमकरतां एकदा ते जोंयरानुं ठेकाणुं जाण्युं. तेवारें पोता
ना विश्वासु माणस पासे पोताना घरथी ते जूमिग्रहसुधी सुरंग खोदावी ते
जोंयरानी जींतने कोइ न जाणे तेवी रीते सलीलंच कर्यो. ते जाणियें सा
क्षात् नरकनोज मार्गहोयनो ? एवो सुरंगनो मार्ग ने. एकदा ते सलंग द्वारे
जोंयरानी जींते आवी सार्थवाह उजो रह्यो. अने जेवो राजा पातालसुंदरी
पासेथी बहार निकलो के तुरत ते सार्थवाह सुरंगथकी जूमीगृहने विषे

गयो. तिहां पातालसुंदरी सुखशय्यामां सुती छे,तेने रतीनी पेरें
चारवा लाग्यो के रूपे करीने पातालनी स्त्रीयो जेणे जीती छे,वली
नी स्त्री छे अने अवर राजानी पुत्री छे जेनां जन्म मात्रशुद्ध चरित्र छे,तो
न्यायकारी माहरा वचन केम मानशे? तेनां हृदयनी वात हुं केम पामुं?
विचारी ते स्त्रीने जगाडीने स्नेहथी बोलावी. तेवारें ते स्त्री आश्चर्य
घणुं उल्लासवंत थइ अने जाणियें घणा दिवसनो एनीसाथें परि
नहिं? तेवीरीतें शीघ्रपणे तेनी सायें हास्य करती मली गइ अने काम
विलास पण कस्यो. अहह! जूउ अनादि नवनो अन्यास, ए हमणा
कोणे शीखव्यो? ए तो जीवनो सहज स्वनाव छे. कह्युंछे केः—
साया,हार नयरुन्न निद मेहुन्नं ॥ पुव्वनवप्नासाउ, लप्नइ असुअं अदिठंपि॥
नावार्थः—राग, द्वेष, कपाय, आहार, नय, रुदन, निद्रा, मैथुन, ए
अणसांनल्या तेमज अण दीठां पूर्वनवना अन्यासथी जीव पामें॥
एम चित्तने विषे शंकातो हतो तो पण निशंक चित्त थको ते स्त्री सायें
ख विलशे. तेउयें ते सुरंगमां आववाने माटे एक मोटी दोरी करी मूकी
ते जेवारें राजा रमीने सनामां जाय के तुरत पेली स्त्री दोरीने खेंचे
ले सार्थवाह त्यां आवे. एम निरंतर चोरनी पेरें ते सार्थवाह गमना
न करतो विलास नोगवतो हवो. अने ते स्त्री अति धूत्तारी छे तो पण
जाना मुख आगल वली शुद्ध थइ चालवा लागी.

हवे अनंगदेव सार्थवाहने पातालसुंदरीयें कह्युं के तुं लगार मात्र बीक
राखीश नहीं. तुं मुजने ताहरे घेर तेडी जइने बधूं नगर देखाड. एम वार
वार कहेवाथी ते बीहितो थको पातालसुंदरीने पोताने घेर तेडी जइ न
रनी वधि शोना बतावी. हवे ते पातालसुंदरी एक दिवस गोखे बेठी थकी
नगरनी सोना जोती हती तेवामां मोटी ऋद्धि सहित राजाने रेवाडीयें
जतो देखीने विचारवा लागी जे, राजा पोतें एकलो बहु प्रकारनी क्रीडा क
रे छे अने मुजने आज जन्मपर्यंत गुप्त गृहने विषे बंदीखाने नांखी छे. तेथी
ते राजा उपर विरक्त थइ थकी अनंगदेवने कहेवा लागी के राजायें मुज
ने बंदीखाने राखी छे,एटला माटे हुं राजाने महा विशुद्धपणुं देखाडुं. ते
माटें तुं कपटथी थोडा दिवस आजारी पड अने पाछो सारो थयो हुं एवो
ढोंग करी राजाने जमवाने बोलाव, ते वखत हुं राजाने जमवानुं पिरसीने

चमत्कार देखाडुं. आवुं सांजली अनंगदेव सार्थवाह कहे ठे के हे मुग्धे ! ए अनीती माराथी केम थाय ? राजाने केम नोतराय ? वली तुं पण राजाने केवीरीतें पीरसी सके ? ए प्रत्यक्ष अनर्थ केम थाय ? ते सांजली पातालसुं दरी बोली के वाणीया जातें बीकणज होय,निरंतर जय विना वीहीतो रहे, पण तुं अमारुं चरित्र जाणतो नथी. अमे स्त्री जाति ठेयें ते इंड सरखाने पण ठेतरियें, तो वली ए राजा, जे पोतामां व्यर्थ पंमित पणु मानी रह्यो ठे, तेनो श्यो जार ? घणुं शुं कहुं तेमाटे जो तुं महारुं कह्युं नहीं करीश तो जीवतो पण केम बूटीश ?

आवुं स्त्रीनुं वचन सांजली ते सार्थवाह जयब्रांत चित्त थको ते वात तत्काल अंगीकार करीने घणा दिवसनो मांदो थइने अनुक्रमे फरी कप टे करीने साजो थयो. अने सर्व जोजननी सामग्री तैयार करीने राजाने जमवानुं नोतरुं देवा गयो. त्यां राजापासे जइ बोल्यो के हे राजन् ! मने घणो मंदवाड हतो, पण हवे तमारा पसायथी सारीरीते करार थयो ठे, तो तेनो हवे आजे मारे घेर उत्सव ठे माटे तमे कुटुंब सहित मारे घेर ज मवा पधारो,एम घणो आग्रह करी राजाने जमवानी हाजणावी. हवे राजा कुटुंबसहित जमवाने आव्यो, तेवारें अनंगदेवे घणो आदरसत्कार करी रा जाने जमवा बेसाड्यो. जोजन पीरसवाने पातालसुंदरी आवीने घणि युक्तियें करी राजाने पिरसती हवी. कवि कहे ठे के अहह जूउं स्त्रीनुं धूर्त्त पणुं ? राजा वली ते पातालसुंदरीने जोतो थको विस्मयवंत थइने विचार वा लाग्यो के ए पातालसुंदरि इहां क्यांथी आवी ? पण नहिं हुं शुंशुं तुं ? ए अहियां क्यांथी आवे ? हमणाज हुं एनीपासेथी आवुं ठुं ? तेतो जन्म थकी जोली ठे, अने आतो एनीज स्त्री ठे, पण निपुणतायें तो तेना जे वीज ठे, अने नेत्रथी जोइयें तो एक रति मात्र पण आंतरुं देखातुं नथी. वली ए बेहुनुं आवुं बरोबरीपणुं पण केम आवे ? इहां तत्वनी वात को ण जाणे ? एनुं निर्णय पण केम थाय ?

एम धारी तेने उंलखवाने अर्थें जेवी ते पातालसुंदरी पीरसीने पाठी जती हवी तेवांज राजायें तेनां वस्त्र उपर घीना ठांटा नांख्या. ते धूर्त्त पातालसुंदरी यें जाणी लीधा अने विचार्युं जे मारा मों आगल तुं कोणमात्र ? मुजने तुं शुद्ध जाणे ठे, तेमाटे तें घृतना बिंडु नांख्या. एवो मनमां गर्व धरी हाथमां वीं

जणो लइ नर्तारने वायरो नांखती केहेती हवी के हे राजन्! जेम विषने मुखमां न घालीयें तेनी पेठे ए नोजन तमे केम मुखमां नथी घालता? ए नोजन तो नक्षण करवा योग्य ठे. पण वणिकना नोजन राजाने केम गमे? तेथी तमे आरोगता नथी. अथवा हे प्राणनाथ! अमारुं नुवन देखि तमारा चित्तने चमत्कार उपन्यो? तेथी शून्यचित्त थयुं ठे,माटे केम जमो? अथवा मोटा माणसनें कुधा अल्प होय,तेथी तमे खाता नथी, एम धीठाइनां वचन कहेती हवी. कवि कहे ठे,अहो जूर्ठ एह स्त्रीनी चेष्टा? हवे राजाना चित्तने संशय अने विस्मय ते स्त्री तथा सार्थवाह उपर थयो अने सार्थवाह हास्यपणाना नावनें आश्रय करतो थयो. ते स्त्रीयें राजाने साकर नांखेलुं उध आप्युं पण राजाने व्यग्र चित्त होवाथी विष सरखुं लाग्युं. तो पण मुनिनी पेरे निःस्वादवंत ते दूध पीधुं अने सार्थवाहे तंबोल वस्त्रादिक आनूषण प्रमुख आप्यां ते लइ उतावले राजा घरतरफ गयो.

इहां ते पातालसुंदरी पण तरत ते राजाना करावेला अपर वस्त्र पहेरिने मुखनें ढांकी पूर्वनी पेरें नूमिगृहमां जइ शय्यामां निश्चिंत थकी सूती. पाठलथी हवे राजा सर्व तालानी कूंचीयो लेइ उघाडीने नोंयरामां आवी जूएने तो जेवीरीतें पोतेसूति मूकि गयो हतो तेवी रीतेंज तेने सूति देखी. त्यां राजाये तेने जगाडी,तेवारें ते स्त्री बगासां खाती, आलस मोडती उठीने बेठी थइ. ते जोइ राजा विचारवा लाग्यो जे ते स्त्री तो बीजी हती,वस्त्र तथा रत्नजडित आनूषण, जे कांइ जोइयें ते सर्व दीठां. नले मने करी ते राजा स्त्रीने जोतो हवो, पण ते स्त्रीने विषे कलुषतापणुं लेश मात्र पण न दीठुं. तेथी निःशंकहृदयें ते पातालसुंदरी साथें पूर्वनी पेरें नोग विलास करे. धूर्तनुं चरित्र ते धूर्तज जाणे. साचूं होय ते खोटूं करे अने खोटूं होय ते साचूं करे.

एकदा ते पातालसुंदरी गर्व करती सार्थवाहने रीफवीने केहेवा लागी के हवे सज्ज थार्ठ, चालो आपणे देशांतर जइयें. ते वचन सांनलीने उत्तर देवा असमर्थ एवो सार्थवाह केहेतो हवो के हुं राजा पासे रजा लेवा जार्ठ तो राजा केम जाणे नहिं? तेवारे पातालसुंदरी केहेती हवी के वाणिया जातनां बीकण कह्या ठे ते वात खरी ठे.

हवे तुं मारुं माहापण जो. राजा मने वोलाववा आवे ते पेहेलां आपणे समुइ उलंघि जइयें एवा वणा वाहाण तैयार करो. तमारो व्यापार

सघलो समेटो, उघराणी लेहेणुं प्रमुख जे लेवा योग्य होय ते सघलुं ल्यो, माटे जेम हुं बुद्धिथी विस्तारुं तेम तमे प्रतिबंधरहित थाउ. ते सार्थवाह अति कायर एवो पण जाणियें बंदीवान बंदीखाने पड्यो होय तेम, जय नीत थको तेनी साथें चालवा सज्ज थयो. कवि कहे ले के कामिनीना सुखना अर्थि एवा जे कामि पुरुषो ले तेने धिक्कार पडो. कह्युं ले केः–स्या ल्ये त्रावेमातृमुख,स्तारुण्ये तरुणीमुखः ॥ वार्द्धकेतुपुत्रमुखो, मूढो नात्ममुखः क्वचित् ॥ १ ॥ जावार्थः–बाल्यावस्थामां माता साहमुं जूए, युवावस्थामां स्त्रीनां मुख साहमुं जूए, वृद्धावस्थामां पुत्रनां मुख साहमुं जूए, पण ते मूढ पुरुष पोताने विषे तो क्यारे पण जूए नहिं.

हवे पातालसुंदरीयें सार्थवाहने कह्युं के तमे राजाने जइने कहो के म हारा पितायें मुजने तेडाव्यो ले, एटला माटे हे राजन्! हुं ताहरी आज्ञा लेवा आव्यो छुं, तेथी तमे प्रसन्न हो तो हुं जाउं. एवां पातालसुंदरीनां वचन सांजली ते सार्थवाहे विनीत शिष्यनी पेरें तेना कह्या मुजब सर्व हकिगत राजा पासे जइ कही. अने विनंति करवा लाग्यो के हे राजन्! माहरां मातपिता वृद्ध ले,तेमने माहरा विरहनुं डुःख घणुं ले, तेथी तेमनो कागल आव्यो ले,माटे तेमनी पासें जवा सारु तमने पूलवा आव्यो छुं. त मारे प्रसादे में घणी लक्ष्मी उपार्जन करी, ते तमारो उपकार महारी उपर ले माटे खुशी थइने कृपा करी रजा आपो. ते सांजली राजा बोल्यो के तुज सरखा पुरुषनें चालवाने रजा केम अपाय? अने ना पण केम कहे वाय? कह्युं ले केः–मामाइत्यपमंगलं व्रजइति स्नेहेन हीनंवच, तिष्टेति प्रभु तायथारुचि कुरुष्वेत्यप्युदासीनता ॥ किंते सांप्रतमाचरामउचितं तत्सोप चारंवचः प्रस्थानोन्मनसीत्यजीष्टमनुजेवक्तुंनशक्तावयं ॥ १ ॥ जावार्थः–जा उमा एम कहीयें तो अपमंगलिक वात थाय, जाउ एम कहीयें तो स्नेहें हीणुं वचन थाय, रहो एम कहीयें तो प्रभुताइनुं वचन थाय, जेम इछा मां आवे तेम करो एम कहीयें तो उदासीनुं वचन थाय, शुं तुजने हम णां उचितपणुं करुं एम कहीयें तो सोपचारक वचन थाय, तेमाटे प्रस्था नाने सन्मुख जे वहालुं मनुष्य थाय तेने कहेवा अमे समर्थ नथी ॥ १ ॥ जो तुजने जवानुंज मन ले तो तुं कांइ कार्य मने कहे, जो हमणां कहेवुं होय तो हमणां कहे अने पली कहेवुं होय तो पली कहेजे.

आवां राजानां वचन सांभळी सार्थवाह बोल्यो के हे राजन्! तमारा पसायथी माहरुं संपूर्ण कार्य नीपज्युं ठे तो पण जो तमे मारा ऊपर प्रसन्न हो तो मने कांठासुधी चालती वखत वोलावा आवो. कारण के तेथी करी देशांतरने विषे माहरी कीर्त्ति कांइक आश्चर्यकारी पसरे, यशवाद घणो थाय. राजायें तेनुं वचन अंगीकार कर्युं. कवि कहे ठे के अहह? जूउ मोटा पुरुषनी अनुवृत्ति केवी ठे? के जे कांइ साहामो धणी कहे ठे ते सर्व प्रमाण करे ठे.

हवे ते सार्थवाहे शुभ मूहुर्तें घणां वाहाण करियाणांथी जरीने समुद्रमां तैयार राख्यां अने पोते सुखपाले वेसी समुद्र कांठे गयो. त्यां राजा पण सुखपालें वेसी तेने वोलावा आव्यो. पातालसुंदरी पण सुखपाले वेठी पोतानी बुद्धियी आ कार्य नीपन्युं तेथी हर्ष पामती राजा पासें जइ कहेती हवी के हे स्वामिन्! अमोने प्रभुयें मोहोटो पसाय कर्यो. हे राजन्! तमारा पसायथी महारा स्वामीयें मोटी ऋद्धि उपार्जी. तमारा पसायथी अमारां सघलां कार्यनी सिद्धि थइ. हे राजन्! बहु मानथकी अथवा अज्ञानथकी जे कांइ माहरो अपराध थयो होय ते क्षमा करजो. हे राजन्! अमने तमारा सेवक जाणीने कोइ वार पण संजारजो! अमने वणिकने कोण संजारे? तो पण अमारे कहेवुं उचित ठे. कवि कहे ठे के जूउ असतीनुं धीठाइपणुं. आवां वचन सांजळी राजा विचार करतो हवो के थिक्क थाउं? ए स्त्री पातालसुंदरीज ठे. वली विचारवा लाग्यो के पातालसुंदरी इहां क्यांथी होय? पूर्वे पण मुजने जर्म उपनो हतो तेम आ हमणा पण जर्म पडे ठे. समशीघपणे विधात्रानी स्पर्द्धायें जाणीयें राजानो, शेठनो अने पातालसुंदरीनो ए त्रणेनो सुखपाल वरावर चालते थके थोडीवारमां समुद्रकांठे सहु परिवार संघाते आव्या. ते सार्थवाह राजाने नमीने पातालसुंदरी सहित मोटा वाहाणमां शीघ्रपणे वेठो. हवे कदाच पाठलथी आपणी शोध करवा माटे राजा आवशे एवी शंकायें पातालसुंदरीयें सार्थवाहने कह्युं के वीजे मार्गे वहाण चलावो. तिहां नयन, मन अने पवनना वेगनी पेरें तथा कल्लोलहरणांतानी पेरें ते वाहण चालता हवा.

हवे ते पातालसुंदरी, वाहाणमां ठ महीना सुधी तो सार्थवाहनी सायें आसक्त रही. त्यार पठी ते सार्थवाहनो जाइबंध मुकुंद नामें यथार्थ

नामनो धणी हतो तेनी सायें देवरना संबंधयी हास्य करत
करीने पातालसुंदरी तेनी साथें रक्त थइ थकी गुप्तपणे रमण
जूउं स्त्रीयोनुं चंचलपणुं कहेवुं छे? कह्युं छे केः—कल्लोलाद
लद्दिद्युद्विलासादपि, जीमूतादपिमारुतादपितरताद्दयोर्ध्वपक्षाद
चित्रमपंचलात्रिभुवनेकिंश्रीर्नितेशेमुखी, नैवंकिंखलसंगतिर्ननन
स्यैनमः ॥ १ ॥ नावार्थः—पाणीना कल्लोलथकी पाणीना प
छे, तेथकी वीजली चपल छे, तेथकी वीजलीना चलत्कार चंच
ही वर्षाद चपल छे, तेथकी वायु चपल छे, तेथकी वली ग
ांख चपल छे, ते गरुडनी उर्द्ध पांखनी पेरें, आश्चर्यमांहि अ
.वी त्रण लोकमां वस्तु नथी. लक्ष्मी पण चपल छे, खलनी
पण चपल छे, एवी रीतें निश्चें स्त्री जात चपल छे, ते स्त्री ज
नमस्कार थाउ ॥१॥ हवे सुकंठ संघाते विलास करतां अनंगदेवने
यभूत जाणीने पातालसुंदरी मनमां चिंतववा लागी के जो हुं अ
मारुं तो सुकंठ संघाते प्रगटपणे नोगविलास करुं.

एकदा अर्द्धरात्रीने समयें अनंगदेव शरीर चिंतायें उठ्यो, तेव
तालसुंदरीयें शीघ्रपणें पत्थरनी पेठें तेने समुद्रमां नांख्यो. कह्युं छे केः
ने चित्तंउं, जंन सुविणेवि पिच्छीउ सक्का ॥ लीलावइण लीला, वावा
कज्जंमि ॥ १ ॥ नावार्थः—जे चित्तने विषे विचारवामां न आवे त
स्वप्नमां पण जोयामां न आवे, ते वात, लीलानी करनारी एवी स
लीलानो व्यापार ते कार्यमां आवे ॥ १ ॥ हवे ते असती केटलोक व
उंचे स्वरे पोकार करती, विषाद करती हवी के धाउ! हे लोको धाउ?
हरो स्वामि इहां समुद्रमां पडी गयो. जेम रांकना हाथमांथी रतन खो
य तेम मनें थयुं. एवां पातालसुंदरीनां मुखथी विलापनां कटुक व
सांजलिने सर्व साथना लोक दुःख धरवा लाग्यां. जेम पुण्यहीनना हा
मांथी रत्न गयुं होय तेने शोधे पण जडे नहिं तेम अनंगदेवने सघला
थवारायें मली घणोयें समुद्रमां खोल्यो पण क्यांहि जड्यो नहिं. पछी त
पातालसुंदरी कुलटा सतीनी पेरें म्होटे स्वरें नव नवां विलाप करती म
ाने वास्ते तैयार थइने कहेवा लागी के हुं पण हवे मरीश. कवि कहे छे
के अहो! जूउ कपटनी उत्कृष्टी मर्यादा कहेवी छे?

हवे एवुं सांभळी सुकंठादिक सर्व सयवाराना लोक पातालसुंदरीने वा रवा माटे दोड्या, अने सर्व कोइ कहेवा लाग्या के तुं ताहरुं अकस्मात पणें मरण केम करे छे ? दुष्ट देवना दुष्ट व्यापारयकी अनंगदेव आपणने मले एवो कोइ हवे उपाय नथी, तो हवे ते सार्थवाह अमारो स्वामी गयो ते स्वामीने ठेकाणें तमेज अमारा स्वामी हो. ते सांभळी सुकंठ मौन्य ध रीने रह्यो. अने पातालसुंदरी तो बाह्यभावें शोक धरती पण अंतरभावे हर्ष धरती हवी जे सुकंठ संघाते सुखविलास करवानी निर्भयता थइ. धि क्कार छे ! ए दुष्टाने के जेणे शठपणु करी तीक्ष्ण बुद्धिना धणी सार्थवाह ने समुद्रमां नांखी दीधो, तेथी जो हुं तेनी साथें विलास करुं तो मारा प ण एवा हाल करे. धिक्कारछे ए स्त्रीने? के जेणे धीठपणाथी राजानें अने सार्थवाह बन्नेनें ठांभ्या तो ते मने पण केम नहिं ठगे ? कोण जाणे मुनें पण शुं करशे ? एम विचारीने सुकंठ विरक्त चित्त थको छे तोपण नयें क रीनें ते स्त्रीने अनुजायीयें चाले. जेम भाकिणीना छलमां पड्यो होय तेम केटलोक काल ते स्त्री साथें तेणे निर्गमन कर्यो.

हवे सार्थवाह समुद्रमां पड्यो थको तेनें कोइक पुण्यना उदयने लीधे दैवयोगथी क्यांहीथी तणातुं आवतुं एक भांगेला वाहाणनुं पाटीयुं हाथ आव्युं. ते पाटीयानें अवलंबे भव प्राणी जेम धर्म पामे तेम समुद्रने क ल्लोले प्रेर्यो थको सिंहलद्वीप प्रत्ये पाम्यो. त्यां स्वस्थ थइने विचारवा ला ग्यो जे निर्दयी स्त्रीने अर्थे में पापीयें स्वामिद्रोहादिक अणकरवा योग्य कार्य कर्युं, तेहनुं आ स्वरूप थयुं. पण ते स्त्रीने ए अनुरूपज छे. कह्युं छे केः–वंचिज्जइ निअसामी, दिज्जइ जीयंपिकिज्जइजिस्सा ॥ कज्जेगरुअमकज्जं, हा इत्थी सावि विहडेइ ॥ १ ॥ भावार्थः–जेनें अर्थें पोताना स्वामिने छेतरे, जेहने माटे जीव सरखो दीये, वळि जेहने अर्थें मोटुं अकार्य करे, हा इति खेदे? एवी पण ते स्त्री पोताना स्वामिने मूकी आपे तथा हणे ॥१॥ एवी स्त्रीने विषे हुं आसक्त थयो माटे मूढ,अज्ञानी, कामांध एवा मुजने धिक्कार पडो. आकरा पापनो करनार पापी हुं माहरा पापयकी हवे केम छूटीश ? एवा भयथी उद्वेग पामी चित्तमां वैराग्य उपन्यो तेथी वैराग्य पामी सुगुरु पासे जइने चारित्र लेइ अनुक्रमें निरवद्य चारित्र पालतो हवो.

हवे दैवयोगथी ते वहाण पण सिंहलद्वीपें आव्या. तिहां सुकंठ पाता

लसुंदरीने लइने जिहां अनंगदेव करी काउसग्गे रह्या छे ते वनमां क्रीडा करवा आव्यो. त्यां ऋषिने अकस्मात् देखीने शंका उपनी, तेथी ते सुकंठ विस्मय अने लज्जावंत थयो. पछी पोतानुं चरित्र प्रकाशी ते साधुने तेहनुं चरित्र पूछीने विरक्त चित्त थका ते सुकंठे सम्यक्पणे पोतानो अपराध खमाव्यो. उत्तमनो एज आचार छे. हवे ते अनंगदेव मुनिने सुकंठ मल्यो एवुं जाणीने पातालसुंदरी ते सुकंठने पण मूकीने त्यांथी नाशी एक वहाणमां उतावली चढिने वहाण हंकारीने ते पापणी बीजे द्वीपे गइ. तिहां पण जावजीव लज्जा मूकी स्वेच्छाचारीपणे वेश्यापणुं करीने ते पापणी नरके गइ. घणा भव संसारमां रझलशे. हवे संपूर्ण वैराग्यनी उत्कंठा जेहने छे एवो सुकंठ पण चारित्र लेइ, तेने निरतिचार पणे पाली बन्ने जणां देवलोकें गया. ते बेहु भाइ थोडा कालमां मोक्ष पण पामशे.

हवे जयवंतसेन राजा सार्थवाहने बोलावी मननी शंका टालवा माटें भूमिगृहमां गयो. त्यां पातालसुंदरीने नहिं देखवाथी अत्यंत विषाद धरतो,मंत्री सामंत प्रमुखने तेडावीने कहेवा लाग्यो के ते सार्थवाह धूतारो अहह जूउ? मारी समक्ष माहरी स्त्री हरी गयो,माटे कोइ एवो धीरवीर कोटाधुधार छे, जे वेगे करीने ते अत्यंत माग चरित्रना धणी बेहु पापीने इहां लावे,के जेथी हुं ते बन्नेने सभा समक्ष शिक्षा आपुं? ते सामंतादिक सर्व सांभलीने अण सदहता थका ते चोयरुं जोवा लाग्या, त्यां चोमेर जोवाथी एक सुरंग नजरे दीठी. ते देखी विस्मय अने विषाद तेणे करी दोलायमान मन थका एम केहेता हवा के हे राजन्! ते स्त्रीने जाती वखते तमे पण केम उलखी नहिं? राजा कहे छे के तमे पछ्या उपर पाटुं शुं करवा मारो छो? चांदा उपर खार शुं मूको छो? हमणा म्हारो वांक न काढो, पण शीघ्र पणे उपाय करी तेने पकडी लावो. एम सर्वनी साथे वातो करतो राजा समुद्रने कांठे जोवा आव्यो. ने कहेवा लाग्यो के वाहाण शीघ्रपणे सज्ज करो, त्यारे प्रवहण सज्ज करवाने विषे निपुण एवा पुरुष कहे छे के ए कांइ वैयनी गोली नथी?. के कांइ गांधीनी पुडी नथी? ए वहाण तो घणे काले सज्ज थाय. तेमज ते वाहाण गयाने घणी वार थइ ते क्यां जइने लावीये? अने वाहाण पण कोइ आंही सिलिक रह्युं नथी के तैयार करीने जाइयें. सर्व वाहाणो सार्थवाहनी साथें गयां छे. राजा हृदयमां निराश थइ विचारे छे

के हा हा जूउ ? महाधूर्त्तपणायें ते पापीयें मुजने प्रत्यक्ष ठेतख्यो. जन्मथ की जूमिगृहने विषे रही अति मुग्धा, माहरी उपर घणुं हेत राखती तेणे मुजने ठेतरीनें एवुं केम कर्युं ? धिक्कार पडो स्त्रीचरित्रने ? एम ते राजा संशय, विषाद, खेद, विस्मय, निर्वेद तद्रूप आपत्तिमां पड्यो ठे एवे समयें घणा राजायें तथा घणा देवतायें पूज्या एवा केवलि जगवान जेम वादलां थया विना अकस्मात् वरसाद आवे तेम त्यां अकस्मात् आव्या, ते देखीने राजा घणुं रीज्यो अने केवलि जगवानने नमस्कार करीने पाताल सुंदरीनुं चरित्र पूठतो हवो. तेवारें ते केवलीजगवान तेनुं चारित्र कहेता हवा. कान दइ तेनुं सर्व वृत्तांत सांजली राजाना हृदयमां वैराग जराणो तेवारें दीक्षा लइ सातमे दिवसे केवलज्ञान पामिने केटलो एक काल केवलीपणे विचरीने मोक्षे गयो. तेमाटे हे राजन् ! एवी पातालसुंदरी कूसती थइ तो वाणियानी स्त्री रखोपाविनानी कूसती थाय तेमां केहेवुं शुं ? एहवां चार मंत्रियोनां वचन सांजली राजा तत्वार्थथी वेगलो थको चार प्रधानने कहे ठे, ए सर्व प्रत्यक्ष कपट ठे एटला माटे कोइ पण प्रकारें तेनुं कुशीलपणुं जोइ ए कपट प्रगट करो. ते वात चारे प्रधाने पण कबूल करी केम के प्रपंचमांहे चतुर ठे एवा ते चार प्रधान परस्त्रीमां लंपट हता अने वली तेउने राजानी आज्ञा थइ. एक तो मार्जार अने वली तेनें डुध जलाव्युं होय तो केवी खुशी थाय, ते प्रमाणे ते चारे खुशी थया. थका ते चारे जणा शीलवतीनुं शीलरूप जल शोषवाने अर्थे साक्षात वडवानल सरखा थइ, कांइक मिस करी घर तरफ पाठा वल्या.

हवे ते चारे जणा उन्नट वेष धरीने शीलवतीनी पासे दूतीने मूखे कामीपणाना जाव प्रत्यें जणावी अने सार सार वस्तुउ मोकलावी विषयनी प्रार्थना करे. ते जाणीने शीलवती मनमां विचारवा लागी के धिक्कार पडो ? ए मूढोने के जे मारुं शील लेवाने तत्पर थया ठे, अरे ? ते तुछ मतिना धणीयो सिंहणनुं डुध लेवानी पेरें मारुं शील लेवाने इछेठे. कह्युं ठे केः— किविणाण धणं नागाण, फणमणी केसरी सीहाणं ॥ कुलबाली आण सीलं, कत्तो धिप्पंति असुआणं ॥ १ ॥ जावार्थः—कृपणनुं धन, नागनी फणनी मणि, सिंहना मस्तकनी केसरा, अने कुलवती स्त्रीनुं शील एटली वस्तु ज्यां सुधी तेउ जीवतां होय त्यां सुधी कोइथी लइ शकाय नहि ॥१॥

ते महदंतरं ॥ उपभुक्तं विषंहंति, विषयः स्मरणादपि ॥ १ ॥ भावार्थः- विषमां अने विषयमां मोटुं अंतर मालुम पडे छे,केम के विष जे छे तेतो खाधाथकी मरण नीपजावे छे पण विषय तो स्मरण थकी पण मारे छे ॥ १ ॥ चक्रे विषेण नीलत्व, मात्रं कंठे महेशितुः ॥ विषयैस्तु तदंगार्द्ध, हृतेमेश महोमहः ॥ २ ॥ भावार्थः-विष जे छे तेणे महेशना कंठने विषे नीला पणुं कर्युं, अने विषयें तो शिवनुं अर्धांग हर्युं ॥ २ ॥ हवे ते राजा समुद्रनी पेरें शत्रुने जीतीने सार वस्तु लइ अजितसेन सहित पोताने नगरे आव्यो. अजितसेन पोताने मंदिर आव्यो त्यारे शीलवतीयें पोतानुं चरित्र तथा चार प्रधाननुं स्वरूप सर्व जेम बन्युं हतुं तेम कही संभलाव्युं. अजितसेने पण पोतानुं वृत्तांत कह्युं. भली प्रीतिनुं एज लक्षण छे.

हवे राजायें पोताने मंदिर आव्या पछी चार प्रधाननो शोध कर्यो पण क्यांइ पत्तो न लाग्यो. त्यारे हसिने अजितसेनने कह्युं के, तमे अमने जमवाने पण निमंत्रणा करता नथी ते शुं ? अजितसेने ते वात शीलवतीने कही तेथी तेणे कह्युं के हे स्वामि ? सुखें राजाने जमवाने नोतरो,विषयना फल आ भवने विषे प्रधानो पाम्या छे ते देखाडुं. एवुं सांभली अजितसेने स्त्रीना कहेवाथी राजाने जमवानी निमंत्रणा करी. तेथी राजा हर्षित थयो के हवे ते चार प्रधाननी शुद्धि अजितसेनने त्यां पामीश, माटे तेने घेर केटलाक परिजननी साथे जइयें तो मारुं जवुं उचित कहेवाय. एम विचारीने राजायें चर पुरुषने अजितसेनने घेर जमवा माटे रसोइनी खबर काढवा मोकल्यो. ते जइ पाछो आवी उंचे स्वरे राजाने केहेतो हवो के हे स्वामिन् ! कशी पण रसोइनी सामग्री देखाती नथी, बीजुं तो रह्युं? परंतु धूम्र पण तेहना घरने विषे देखातो नथी. एवी वात सांभलीने राजा विस्मय पामतो चिंतववा लाग्यो के, आ शुं आश्चर्य ? जो हुं घणो परिवार साथे लइने जमवा जइश तो त्यां ए मुजने शुं जमाडशे ?

हवे मोटा तपस्वीनी पेरें जेहनां शरीरमां हाड ने चामडां मात्र रह्यां छे, एवा चार प्रधानने ते शीलवती कहेवा लागी के जो तमे मारुं कह्युं मानो तो हुं तमने बहार काढुं. अन्यथा करशो तो पाछा खाडामां नांखी दइश? [illegible] बीहीना थका जेम शीलवतीयें कह्युं तेम ते चारे जणे अंगीकार क[illegible] पछी कूपरूप बंधीखाणामांथी तेउने शीलवतीयें बाहार काढी नवरावीने

सघलाने अंगे रातुं चंदन चोपडयुं. अने ते चारेने यक्ष सरखा दाढी, मूछ, कुसुम पूजित यक्ष करीने घरमां राख्या अने कह्युं के जे मागीयें ते आप जो पण चक्षु मात्र जरा हलावशो नहि. जो तेम करशो तो हुं तमने पाणी खाडमां नाखी दइश. एम कही घर मध्ये छानी विविध जातना पक्कान प्र मुख रसोइ करावीने घणा नक्ष्य जोजन सज्ज करी ते सर्व यक्षोनापासें मूकी ने हर्षित थको अजितसेन राजाने तेडवा सारु गयो. राजा घणा परिवार संघाते अजितसेनने घेर आव्यो. तेवारें स्नानादिकनी सामग्री, पाणी, आ सन, जोजन, पक्कान, शाकादिक प्रमुख जे जे वस्तु जोइयें ते सर्व यक्ष आ पे. राजा जमतो जमतो विचार करवा लाग्यो के उंरडामां कोइक यक्ष छे ते आपेछे, पण अंधकारे कांइ खबर पडती नथी, तथापि प्रत्यक्ष कल्पवृक्ष सरखा ते यक्ष छे. माटे सर्व पुरुषने वांछितना आपनार एवा ए यक्षो माह रे घेर जोइयें? केमके जो ते माहरा घरमां होय तो हुं वांछित सकल ऋ द्धियें करीने कृतार्थ थाउं. इत्यादिक ते यक्षने विषे एकांत चित्त एवो ते राजा चार प्रधाननी शुद्धिनुं नाम पण वीसरी गयो अने जोजन पण शू न्य मने करीने उठ्यो, एटले अजितसेने वस्त्र आजरणादिके करी घणो स त्कार कर्यो. त्यारे राजायें लज्जा छोडीने दीननी पेरें घणा मनुहारे करी य क्षो माग्या. ते सांजली अजितसेन पूर्वे स्त्रीना शीखव्या प्रमाणे कहेतो हवो. के हे स्वामिन्! बीजो कोइ मागे तो न आपुं पण तमने स्वामिने ना केम कहेवाय? तमे ज्यारे माग्या त्यारे हवे तो आपवाज जोइये. अरे स्वामि! एमां शुं विशेष छे? बधुं घर पण तमारुंज छे. माटे तमे मंदिर पधारो, हुं हमणां ते यक्षोने तमारी पछवाडे मोकलुं छुं. केमके ते चार यक्षोनें चार पेटीयोमां घालिने तमोने हुं जेटणुं करीश. अने ते पेटीयो मोहोटे उत्सवे करीने सजामां उघाडजो. एवा अजितसेननां वचन सांजलीने राजा रीझ पाम्यो थको पोताने मंदिर जातो हवो. तेटले अजितसेने पण ते चार य क्षोने पेटीमां घालिने राजदरबारमां राजानी पाछल पेटीयो मोकली आपी.

हवे राजसजामां राजा हर्षथी जेटले पेटीयो उघाडे छे तेटले, ते पेटीयो मां चार प्रधान विकराल वैताल सरिखा देखीने, कांइक जय, कांइक विस्मय, वली प्रीतिथी, ते चारे अनिमिषनेत्रें राजाने जोइ रह्या अने ते चारेने देखी राजा पण अनिमिषनयणे जोइ रह्यो. चपलशरीर मनुष्यनी पेरें तेउने देखी

ने, राजायें कूतूहलें करी उल्लासवंत थइ तेउने बोलावीने कह्युं के,तमे कोण ठो? तेवारे ते शीलवतीना नयथी अने लज्जाथी मोन रह्या. घणीवार जोइ रह्याथी राजायें तेमने उंलख्या जे ए तो चारे मह्यारा प्रधान ठे, बीजा कोइ नथी. त्यारे विस्मय विषाद,लज्जा,अने प्रीतियें करीने राजायें ते चार प्रधानने पूठ्युं, तेथी तेउ लाजता थका पण सर्व वात यथार्थपणे जेम नीपनी तेम सर्व पूर्व वृत्तांतनी कही. जेम बेलो माणस धूड उडाडे ते पोताना मस्तकनी उपर पडे तेम अमे शीलवतीने करवा गया तो तेवुं अमे थोडा कालमां पाम्या. ते चारे शीलवतीना शीलनी कला संबंधी प्रशंसा करता हवा. ते शीलवती सर्व लोकने प्रशंसवा योग्य थइ. एहवुं कोइ नथी के जे शीलवतीना शीलनी प्रशंसा न करे? शरीरे करी शील पालवुं तेनां करतां वचने करी विशुद्ध शील पालवुं ते डुक्कर ठे, अने तेथी मनेकरी शील पालवुं ते वली घणुज डुक्कर ठे. ए शीलवतीनां डुष्कर चरित्र ठे. दीक्षा पालवाथी जेम साधु परीक्षायें उत्तरे, अग्नियकी तपाव्युं जेम सुवर्ण तेजवंत थाय, तेम ते शीलवतीनो परीक्षायें करीने सन्नामां मोहटो महिमा थयो. राजायें तथा प्रधानें ते शीलवतीने खमावी. शीलवतीयें तें प्रधानोनुं लीधेलुं धन ते उंने पाठुं आपी प्रतिबोधीने परदारा गमन करवाना नियम लेवराव्या. अहो जूउ के सतीनो मार्ग केवो उत्तम ठे?

हवे शुनकर्मना उदयथी त्यां दमघोष नामे मुनि आव्या ते सांनलीने अजितसेन स्त्री सहित गुरुने वांदवा गयो. त्यां गुरुने वांदीने अजितसेन पाठला नव पूठतो हवो. तेवारे चार ज्ञानना धणी गुरु कहेने,के पूर्वे पुष्पपुरनगरने विषे पाप करवाने आलसु एवो सुलसा नामे वणिक रहेतो हतो, नली सुयशा नामे तेनी स्त्री हती,तेह्ना घरने विषे डुर्ग अने डुर्गा नामे नद्रिक परिणाम वाला स्त्री अने नर्त्तार बेहु जण दास हता. एकदा शुक्ल पंचमीने दिवसे सुयशानीसाथे डुर्गा पण साधवीनीपासें उपाश्रये गइ. त्यां सघलाने ज्ञान, पूजा, करता देखीने डुर्गा जे ठे ते साध्वी पत्यें पूठती हवी के आज कयी तिथी ठे? साध्वीयें कह्युं शुक्ल पंचमी ठे. तेवारे डुर्गायें पूठ्युं शुक्ल पंचमीनुं शुं फल? त्यारें साध्वी कहे ठे. कह्युं ठे के:-इह पुन्नयाइ जे वच,गंधकुसुमन्न एहिं अच्चंति ॥ ढोयंति नाण पुरउ,नेवज्जं दीपवंदिति ॥१॥ सत्तीइकुणंती, तेहुंति विसुद्ध बुद्धि संपन्न ॥ सोह्ग्गाइ गुणढा,सवन्नुपपंच पावंति ॥२॥

नावार्थः—इहां पुस्तकने विंटामणा वस्त्रादिकना करे अने सुगंध धूपादिक, पुष्पादिकना समुच्चये करीने अर्चें एटले पूजे अने ज्ञानना मुख आगल नैवेद्यने दीप प्रमुख थापे ॥ १ ॥ शक्ति सहित तप करे, ते निर्मल बुद्धि वालो थाय. अने सौजाग्यादिक गुण सहित थका सर्वज्ञपद पण पामे ॥२॥ एवुं सांनलीने डुर्गा पूछे छे के, हे नगवति ? नाग्यवंतने धर्मनो संयोग होय, पण अम सरखाने वली किहां थकी संयोग होय ? तेवारें गुरुणी कहे के यथाशक्ति प्रमाणें दान करवुं, शक्तिने अनुसारें तप करवुं तथा शील पालवुं ते तो पोताने वश्य छे. जे परपुरुषनें त्यागीने निर्मल शील पाले ? अने सघला पर्वदिवसोने विषे तो वली पोताना स्वामिनी सायें जोग करवानो पण त्याग करे,एवुं ब्रह्मचर्यव्रत पालवुं. एवां गुरुनां वचन सांनलीनें डुर्गायें परपुरुषनो त्याग तथा पर्वदिवसनेविषे पोताना स्वामीने त्याग करवानुं शीलव्रत अंगीकार करी समकित उपार्जिने पोताने घेर आवी. जे सघली अपूर्व वस्तुनी प्राप्ति ते निश्चें प्रीतिने ठेकाणे केहेवी जोइयें, एम धारीने डुर्गायें पोताना धणीने धर्मनी, शीलनी सर्व वात कही तेथी तेना स्वामियें पण निश्चयथकी शील पडिवज्युं. ते डुर्ग पण प्रशंसा करवा योग्य पोतानी स्त्रीना वचनथी सर्व स्त्रीनां जाव जीव सुधी पञ्चरकाण कर्यां अने पर्वदिवसें तो पोतानी स्त्रीने सेववानुं पण पञ्चरकाण कर्युं. एम स्त्रीनी पेरें सर्वथा शील धरवुं तेनुं पञ्चरकाण डुर्गें कर्युं. ते नियमना आराधवाथी अनुक्रमें ते डुर्ग पण समकित पाम्यो. जेम दीवाथकी दीवो करीयें तेम धर्मथकी धर्म थयो. जेमने स्वजावे अधिक धर्मनी रुची ने एवां डुर्गा अने डुर्ग बेहु जण ज्ञान पांचमीना दिवसें ज्ञाननी पूजा करे, शील पाले. एरीतें सम्यक् प्रकारें धर्म आराधी मरण पामीने बन्ने जणां सौधर्म देवलोकें जइ उपना. त्यांथी चवीने डुर्गनो जीव तमें अजितसेन थया अने डुर्गानो जीव ते ताहरी शीलवती नामें स्त्री थइ. जे माटे पूर्वजवें ते ज्ञान आराधवाथी इहां मतिज्ञान पामी अने पूर्वजवना अन्यासथी शील पालवाने पण दृढ थइ अने पूर्वें ए स्त्रीना वचनथी तुमे धर्म आराध्यो तेना प्रजावथी आ जवने विषे घणी लक्ष्मी, प्रतिष्ठा, बहु मान्यता प्रमुख तमे पाम्या. एम गुरुनां मुखथी पाठलो जव सांनलीने ते बन्ने स्त्री जरतारनें जाति स्मरण उपन्युं. तेथी कहेवा लाग्यां के हे नाथ ! तमे जेटलुं कह्युं तेटलुं अमें प्र

गटपणें दीठुं. तेवारें गुरु बोल्या के ए तो तमें देशथी शीयल पाल्युं तेहनुं ए फल पाम्या माटे हवे दीक्षा लेइने सर्वथी ब्रह्मचर्यपणुं पालो. एवा गुरुना वचन सांजली ते स्त्री जरतार बेहु जणे दीक्षा लीधी. ते शीलव्रतना प्रजावथी ते बेहु ब्रह्मनामा पांचमें देवलोकें गया. तिहांथी चवी मनुष्यनो जव पामी निर्मल शील पालीने मोक्षे जशे. एहवी शीलवतीनी कथा सांजलीने जे जव्यप्राणी शील पालशे ते आ जवनेविषे सर्व संपदा जोगवीने परजवनेविषे स्वर्ग, अपवर्गना सुखनो जोक्ता थाशे.

॥ इति चोथा अणुव्रतने विषे शीलवतीनी कथा समाप्तः ॥

॥ अथ पंचम परीग्रह परिणामव्रत प्रारंजः ॥

॥ इत्तो अणुव्वए पंच, मंमि आयरिय मप्पसछंमि

॥ परिमाण परिछेए, इछपमाय प्पसंगेणं ॥ १७ ॥

अर्थः- (इत्तो के०) ए चोथुंव्रत कह्या पछी हवे एथी आगल पांचमा अणुव्रतने विषे अप्रशस्त परिणामें आचर्युं होय जे इहां परिग्रह परिमाण व्रतने विषे जाणता वदपणी प्रमादना प्रसंगें करीने दूषण लाग्युं होय इत्यादी. हवे परिग्रहना बे जेद ले. एक बाह्य अने बीजुं अन्यंतर. तेमां बाह्य ते धन धान्यादिक नव प्रकारें जाणवुं अने अन्यंतर ते राग द्वेषादिक चौद प्रकारें जाणवुं. तेमां इहां बाह्यनो अधिकार ले ॥ १७ ॥

हवे ए व्रतना पांच अतिचार आलोवे ले.

॥ धणधन्न खित्तवत्थु, रुप सुवणेय कुविय परिमाणे॥

डुपए चउप्पयंमि, पडिक्कमे देसिअं सव्वं ॥ १८ ॥

अर्थः- धन, धान्य, क्षेत्र, वास्तु, रूपुं, सोनुं, कुप्य, द्विपद, चतुष्पदना परिमाणने विषे जे दोष लाग्यो होय ते पडिक्कमुं लुं इत्यादि पूर्ववत् ॥ १८ ॥

श्री जद्रबाहुस्वामी कृत दशवैकालिकनी निर्युक्तिमां गृहस्थने अर्थे परिग्रहना ठ जेद कह्या ले १ धान्य, २ रत्न, ३ थावर, ४ द्विपद, ५ चतुष्पद अने ६ कुप्य ए ठ प्रकारनो सामान्ये कह्या अने विशेषथी एना जेद आ प्रकार. तेमां प्रथम धान्यना चोवीश जेद कहे ले:- १ जव, २ गहुं ३ [illegible]. ४ व्रीही, ५ शालीचोखा, ६ कोदरा, ७ मुगंधरी, ८ कांग, ९ रा

ल धाननीजाति, १० तिल, ११ मुंग, १२ अडद, १३ अलसी, १४ च
णा, १५ त्रिपुटक ए धान्य मालवामांहे थाय छे, १६ वाल, १७ मठ,
१८ चोला, १९ वरटी, २० मसूर, २१ तूयर, २२ कुलथ, २३ मणची,
२४ वटाणा, ए चोवीश धान्य प्रसिद्ध कह्यां छे.

हवे चोवीश जातिनां रत्न कहे छे. १ सोनुं, २ तरुउं, ३ त्रांबु, ४ रूपुं ५ लोहादिक, ६ सीसुं, ७ जात्यकांचन, ८ हीरानीजाति, पाषाण, पारस, ९ वज्रहीरा, १० मणिनीजाति, ११ मोती, १२ प्रवाला, १३ दक्षिणाव र्त्तशंख. १४ तिनिसो ते कोइएक जातिनुं वृक्ष, १५ अगर, १६ चंदन, वा वनाचंदन, १७ रक्तचंदन अथवा वस्त्रनी जाति, १८ उर्णिका ऊननावस्त्र नी जाति, १९ काष्टतेसाग, शीसम प्रमुख, २० सिंहादिकना चर्मनी जाति, २१ गजादिकना दंतनी जाति, २२ चमरी गाय प्रमुखना वालनी जाति, २३ गंधादिक वस्तु, २४ औषधीना द्रव्य ते पिंपर, पिंपरीमूल इत्यादिक जाणवा. ए रत्नना चोवीश भेद कह्या.

हवे थावर परीग्रह त्रण प्रकारनुं छे ते कहे छे. एक खेत्रनी भूमी,बीजुं घर प्रासाद प्रमुख ते प्रसिद्ध छे अने त्रीजुं वृक्षना समूह ते नालियरी प्रमु ख आरामवाडी प्रमुख ए त्रण प्रकार कह्या.

हवे द्विपद परीग्रह बे प्रकारनुं छे. तेमां एकतो चक्रने आरे बांधेला ए वा गाडलां प्रमुख जाणवा अने बीजा मनुष्य ते दासदासी प्रमुख जाणवा.

हवे चउपद परीग्रह दश प्रकारनुं छे ते कहे छे. १ गाय, २ भेंस, ३ ऊंट, ४ बकरी, ५ गाडर, ६ जात्यवंत वाल्हिकदेशना उपना घोडा, ७ अ जात्यवंत घोडा ते वेसर प्रमुख, ८ स्वदेशी घोडा, ९ गर्द्दभ, १० हाथी.

तथा कुप्य ते नाना प्रकारना कांसी कुटनो एकज भेद गणवो. ए सर्व छ भेदना परिग्रहसंबंधी उत्तरभेदजे कह्या तेने एकठा करियें तेवारें चोशठ भेद थाय. ते नवविध परीग्रहमां अंतर्भूत थाय एटला माटे इहां अतिचा रने अनुक्रमें करी नवविध परीग्रहज देखाड्यो.

हवे धनधान्यातिचार तिहां धनना चार भेद कहे छे. एक गणिम, बीजो धरिम, त्रीजो मेय, चोथो पारिछेद. तेमां जे जायफलादिक गणीने वेचाय ते गणिम तथा कुंकुम केसर गोल प्रमुख तोलीने वेचाय ते धरिम जाणवो, तथा घृतादिक लवणादिक मापें भरीने वेंचाय ते मेय जाणवो तथा वस्त्रा

दिक परीक्षायें वेचाय ते पारिछेद जाणवो. ए प्रथम धन परीग्रह क
अने धान्यना चोवीश नेद प्रथम कह्या छे. वली सत्तर जातिना धान्य
कहेवायछे अथवा धान्यना अनेक नेद छे, ते प्रथम श्रीप्रवचनसारो
तथा बार व्रतनी टीपमां सविस्तर लखाइ गया छे.

इहां धन अने धान्य ए बेहुनुं मलीने एक अतिचार जाणवुं. कारण
धननुं तथा धान्यनुं परिमाण कर्युं छे, ते उपरांत कालांतरादिके जेवा
थयुं, अधिक थयुं जाणे, तेवारें पूर्वे जेनी ऊपर लहेणुं होय ते ग्राहकने
के हमणा तुं तहारे घेरज राखी मूक, जेवारें महारे खपशे तेवारें हुं
री पासेंथी लइश. अथवा संचकार आपीने तेनेज घेर राखी मूके अने
कहे के आ महारो थको पड्यो छे, तुं बीजा कोइने आपीश नहीं. अ
महोटा न्हाना कोगारादिक होय तो ते सर्वने महोटानी गणती करी
ते धन धान्य प्रमाणातिक्रमरूप प्रथम अतिचार जाणवो.

बीजो खेत्र वास्तु प्रमाणातिक्रम अतिचार. तिहां खेत्र त्रण प्रक
ने. एक सेतु, बीजा केतु अने त्रीजा सेतु तथा केतु ए उनयात्मक जाण
तिहां अरहट्टादिकने जलें करीने जे धान्य नीपजे तेने सेतु कहियें
वरसातना पाणीयें करी जे धान्य नीपजे तेने केतु कहियें तथा जे
तना जलें अने वाव्यना जलें ए बेहुथी ज्यां धान्य नीपजे ते त्रीजो उ
त्मक कहियें. ए त्रण नेद कह्या. तथा वास्तु जे ग्रह ग्रामादिक तिह
ना त्रण नेद छे. एक खात, बीजुं उछ्रित अने त्रीजुं खातोछ्रित. तेम
त ते नुंइरा प्रमुख अने उछ्रित ते प्रासाद शिखरबद्ध. तथा खातोछ्रि
नुंइरानी उपरें प्रासादादिक करवा ते जाणवुं. ए खेत्र वास्तुनुं एक अ
वे इत्यादिक परिमाण कर्युं होय अने तेथी अधिक अनिलाषा थाय
पोतानुं खेत्र अथवा घरनी पासेनुं खेत्र अथवा घर वेचातुं लइने पठी
गना नयथी वाड तथा नींतादिकने त्रोडी पूर्वेला घर अथवा खेत्रसा
ली बेहुनुं एक करी मूके ते खेत्रवास्तु प्रमाणातिक्रमरूप बीजो अति

त्रीजो रुप्य तथा सुवर्णनुं पूर्वे प्रमाण कर्युं ने तेथी अधिक थतुं
लोनने वशें स्त्री पुत्रादिकने आपे ते त्रीजो रुप्य सुवर्णातिक्रमरूप अति

चोथो कुप्य ते रुप्य अने सोनाविना शेष कांसुं, लोहोडुं, त्रांबुं, प
सीसुं अने माटीनां वासण तथा वांसना, काष्ठना हल, गाडा, शस्त्र, म

मांची, मसूरकादिक सर्व घर वखरीना उपकरण तेना स्थाल कचोलादिक नी संख्यानुं परिमाण कर्युं होय पछी जेवारें तेथकी अधिक राखवानी अ भिलाषा थाय तेवारे पूर्वकृत परिमाणनी संख्या कायम राखवा माटें न्हा ना स्थाल कचोलादिक जे होय तेने जाडा स्थूल करावे, ते कुप्यप्रमाणाति क्रमरूप चोथो अतिचार जाणवो.

पांचमो द्विपद ते स्त्री, दास, दासी प्रमुख मनुष्य तथा हंस, मोर,कुर्कु ट, सूडा, सारिका, मेना,चकोर, पारेवा,प्रमुख पक्षी जाणवा. अने चतुष्प द ते गाय महीषी आदिक पूर्वे दश नेद कह्या ठे ते जाणवा. तेमां कोइ गाय प्रमुख गर्नवाली होय तेवारें एवुं विचारे जे ए गर्न तो बाहिर जोवा मां नथी आवतो माटे तेने गणनामां गणे नहीं, इत्यादिक द्विपद चतुष्पद प्रमाणातिक्रमरूप पांचमो अतिचार जाणवो.

अथवा धन धान्यादिक, खेत्र वस्तु आदिकना चार मासना नियम क स्या होय अने आगलानी साथें निश्चय करे के म्हारो नियम पूरण थशे तेवारें आ वस्तु हुं तहारी पासेंथी लइश, तिहांसुधी तुं बीजा कोइने आ पीश नहीं एम कहेवाथी थापणरूप अतिचार जाणवो ॥ ५ ॥ शेष सुगम

विवेकी प्राणीयें धन धान्यादिक नवविध परीग्रह जे पोतानी पासें होय तेनो पण संक्षेपीने अवश्य परिमाण करवो. ते करवानी जो अशक्ति होय तो पण जेटली पोतानी इछा होय तेटलो इछापरिमाण तो निश्चयें क रवोज. जेमाटे पोताना अनिप्राय प्रमाणे अंगिकार करवुं सर्वने शुलन ठे.

इहां शिष्य पूछे ठे के घरमां तो शो सोनैयानो पण संग्रह होय अने जेवा रे परिग्रह परिमाण लीये तेवारें हजारो लाखो अने क्रोडो आदिकनो प रिमाण करी लीये एवी रीते इछानी वृद्धि करे तेमां स्यो गुण थाय ?

इहां गुरु उत्तर कहे ठे के, इछानी वृद्धि तो सर्वकाल सर्व संसारी जीवो ने प्रथम पण ठे ते कांइ पूरी पडती नथी. नेमीराजऋषीनी पेरें ॥ यतः ॥ सुवन्न रूपस्सय पुवया नवे, सिया हु केलास समा असंखया ॥ नरस्स लुध्दस्स नतिहिं किंचि, इछा हु आगास समा अणंतया ॥१॥ नावार्थः– जीवें पूर्वे कैलास सरखा सोनाना अने रूपाना असंख्याता पर्वत कस्या पण लुब्धनरने ते किंचित्मात्र इछा पूरण माटे न थया. इछा जे मननी दोड ते आकाश सरखी अनंती जाणवी ॥१॥ पण इहां परिमाणने विषे एटलुं वि

१०

शेष छे के बीजानें इच्छानी वृद्धिनो विस्तार हणाणो नथी अने इच्छापरिमाण करनारने तो अंगिकार करेलां परिमाण सुधीज इच्छा रहे परंतु तेथी उपरांत इच्छा वधे नहीं तेमाटे तेथकी अधिक इच्छा तो निषेध थइ. इच्छानी वृद्धि हणवाने परिमाण करे तेवारे परिणामें संतोषज थयो.

जेम जेम इच्छानुं अधिकाधिकपणुं थाय तेम तेम तेने दुःखनी वृद्धि जाणवी. दुःखनुं मूल ते इच्छा छे. जो सुखें घरनो निर्वाह थतो होय तो पण अधिक अधिक धन उपार्जवानी आशायें ते प्राणी अनेक क्लेश सहन करतो निरंतर दुःख नोगवतो मरीने दुर्गतियें जाय ॥ यतः ॥ यद्दुर्गमटवीमटंति विकटं क्रामंतिदेशांतरं, गाहंते गहनं समुद्रमतनू क्लेशां कृषीं कुर्वते ॥ सेवंते कृपणं पतिंगजगटा संघट्ट दुसंचरं,सर्पंति प्रधनं धनांधितधिय स्तल्लोन विस्फुर्जितम् ॥ १ ॥ नीचस्यापिचिरं चटुनिरचयं त्यायांतिनीचैर्नत, शत्रोरप्य गुणात्मनोपिविदधत्युच्चैर्गुणोत्कीर्त्तनं ॥ निर्वेदं नविदंतिकिंचिदकृतज्ञस्यापि सेवाकृते, कष्टंकिंनमनस्वीनोपिमनुजाः कुर्वंति वित्तार्थिनः ॥ २ ॥ नावार्थः—जे धननो अर्थी होय ते विषम अटवीमांहे फरे छे, विकटदेशांतर प्रत्यें अतिक्रमें छे, महोटा समुद्रने अवगाहे छे, जेमां घणुं कष्ट छे एवी कृषी करे छे, कृपण स्वामीनी सेवा करे छे, जिहां गजनी घटाने संघटे, दुःखे संचार थाय एवो स्वामी छे ? अंधबुद्धि छे जेहनी एवा पुरुष धनने अर्थे फरे छे, ते लोजनो पराक्रम जाणवो ॥१॥ नीच पुरुषनी आगल पण घणा कालसुधी नम्रतायें करी मीठां वचन वोले तथा नीचो वलीने नीचने नमस्कार करे, शत्रुना पण अतिशय गुण वखाणे, जे कष्टने नीपजावे पण कख्यो गुण न जाणे तेनी सेवा करे, तेमाटे मनस्वी जे निपुण मनुष्य द्व्यना अर्थी होय ते शुं न करे ? अर्थात् सर्व कांइ करेज ॥ २ ॥

कदाचित् पुण्यने योगे इच्छित धननी प्राप्ति थइ तो वली तेने साचवी राखवानी चिंता थाय. कामनोगादिकनी आशायें मनोवांछित स्त्रीनो संयोग मलवानी चिंता रहे, तेनी पण प्राप्ति थाय तो वली सिद्धराज जयसिंघनी पेरें पुत्रादिक अपत्यनी वांछायें दुःखित थको रहे. ते पुत्रादिकनी प्राप्ति थया पछी वली ते पुत्रादिकना जीववानी चिंता रहे, कदाचित् जीवता रहे तो रोगादिकना ओषध वैद्यादिकनी चिंता रहे, एम करतां महोटा था

य तेवारें भणाववानी चिंता, भला गुणवान पणानी प्रति
चिंता रहे पछी भली रुडाकुलनी कन्या परणाववानी चिंता
एम करतां कदाचित् पूर्वजन्मना सुकृतें करी सर्व वांछि
ख पामे तो वली ते पामेला सुखनी चिंता रहे, के रखेने ए
नो महारे वियोग थाय? कदापि ते वियोग पण न थाय ते
वी चिंता थाय के रखे महारा शरीरे रोगादि पीडा उपजे? रखे
अवस्था आवे? रखे हुं मरण पामुं? एवी आश्यायें पीड्या थ
वंत मनुष्य ते सदाकाल दुःखीया जाणवा. जेमाटे सुखनिर्वा
ण सुख न जाणवुं. जे घणोज परीग्रह पाम्यो होय एवा धनवंत
पोताने वापरवामां तो थोडोज परीग्रह उपयोगी थाय छे. शेष था
ग्रहतो परने भोगमां आवे, तथापि निःकेवल तेवा परीग्रहनी चिं
री आकुलव्याकुल थातो रहे तेथी परिग्रह जे छे ते मूर्छादिकें कर
अने परभवे दुःखनोज हेतु छे.

जो शो गायो घरमां होय तोपण एकज गायनुं दूध भोगमां अ
जो शो मुडा धान्य घरमां पड्युं होय तोपण जीवने भोगमांहे तो
थवा मोढ सेर आवे छे, तथा गमे एटलुं घर रहेवाने महोटुं ह
पण मांचो ढालीयें एटलुंज भोग्यमां आवे छे, अनेक वस्त्र घरमां
तोपण पहेरवा माटे बे वस्त्रज भोगमां आवे छे. तेमज स्त्री पण
न एकज भोगमां आवे छे, एक दिवसमां वधारे भोगवाय नहीं. तेम
य्या, आसन,हाथी, घोडा,रथ इत्यादि सर्व चीजो एकेकी भोगमां आ
ते उपरांतनां बीजाने अर्थे जाणवां. एटला माटे अल्पपरीग्रह राखे
ज स्वल्पचिंता रहे अने निर्भयपणुं पण थाय. इत्यादिक गुणनी वृद्धि
णवी ॥ यतः ॥ जहजह अप्पलोहो, जहजह अप्पोपरिग्गहारंभो ॥
तह सुह पवढ्ढइ, धम्मस्सय होइ संसिद्धि ॥ १ ॥ भावार्थः—जेम जेम
डो लोभ होय, जेम जेम थोडो परीग्रह आरंभ होय, तेम तेम सुख
र्धमान थाय अने धर्मनी पण भली सिद्धता थाय ॥ १ ॥

ते कारण माटे मननी इच्छा रुंधीने संतोष पोषवाने अर्थे यत्न करवा.
खनुं मूल ते संतोष छे. कह्युं छे के ॥ यतः ॥ आरोग सारिथं माणु, सच्च
णं सच्चसारिव धम्मो ॥ विया निछय सारा, सुहाइ संतोस साराइं ॥ १ ॥

नावार्थः—मनुष्यपणानुं सार ते निरोगतापणुं ठे अने सत्यनुं सार ते धर्म ठे, तथा विद्या जे ठे ते निश्चलपणे सार ठे अने सुख जे ठे ते संतोषें सार ठे ॥ १ ॥ तेथी जिहां तिहां जेम तेम करीने संतोषनी सार्थे तहारुं चित्त वांधीश तो डुःखनुं नाजन थइश नहीं. माटे संतोषरूप पाल बांधी करीने लोजरूप जे महोटो समुड् तेना उछलता कल्लोलना विस्तारने वारीने ए व्रत अंगिकार करी रूडीरीतें पालवुं. निरंतर वली संनारवुं, अवसर पामीने वली ते व्रतनुं संक्षेप करवुं इत्यादिक रीतें अंगिकार कर्युं जे परीग्रह परिमाणव्रत तेथकी जेवारें धन धान्यादिक संपदा वधे तेवारें श्रावकें शुं करवुं ? ते कहे ठे. अंगीकार करवाथी उपरांत धनादिक थाय तो ते सर्व धर्मस्थानकें खरचवो पण व्यापारने विषे तथा नोगादिकने अर्थे जोडवो नहीं. एम करवाथी कांइ दोष नथी अने एथी व्रतने थोडुं पण अतिचार लागे नहीं. दान प्रमुख सुकृतने आराधवाथी चंचल एवी जे लक्ष्मी तेनुं नियंत्रण कर्युं होय तो ते लक्ष्मी स्थिर रहे, जाय नहीं. जेमाटे पूर्व पुरुषना वेनवना बंधथकी बांधी एवी जे संपदा ते विचारीयें तो आपदाज ठे.

हवे ए व्रतनुं फल कहे ठेः— इह नवेतो शंतोष, सुख, लक्ष्मी स्थिर रहे, लोकमांहे प्रशंसा वधे, अने परनवने विषे मनुष्यनी संपदा, देवतानी रुद्धि, यावत् मोक्षना सुखनो नोक्ता थाय. तथा जे प्राणी अतिलोने करीने ए व्रत नथी लेता अथवा लइने विराधे ठे तो ते प्राणी दारीडी, दास, डुर्जागी, डुर्गत्यादिकनां डुःख पामे ठे. ए आढारमी गाथानो अर्थ थयो ॥१८॥

हवे ए पांचमा अणुव्रत उपर धनशेठनी कथा कहे ठे.

अत्यंत सुवर्णनी रुद्धियें करी आश्चर्यकारी एवुं कंचनपुर नामे नगर ठे, तेमां प्रकृति सनावें घणो सुंदर एवो सुंदर नामे शेठ वसे ठे, तेहने सुंदरी नामे स्त्री ठे, सज्जन लोकने आनंदकारी लक्ष्मीवंत एवो धनशेठनामे तेनो पुत्र ठे, तेने धनश्रीनामे स्त्री ठे, तेने वली धनसार आदि पुत्रो ठे. एकदा सुंदरशेठ परलोक प्राप्त थया तेवारें जेम गुर्वादिक ठतें शिष्य निश्चिंत रहे, तथा जेम शेठ ठतें वाणोतर निश्चिंत रहे, वली जेम बाप ठतें पुत्र निश्चिंत रहे, तथा सासु ठतें वहु निश्चिंत रहे, तेम ज्यांसुधी सुंदरशेठ जीवता हता त्यांसुधी तो धनशेठ निश्चिंत रहेतो हतो पण सुंदरशेठ मरण पाम्या पठी घरनी नेमल धन उपार्जवानी सर्व चिंता धनशेठने उपनी.

एकदा धनशेठे पोतानीपासें धन केटलुं ठे तेनो मेल काढयो तो सरवा
ळे नवाणुं लाख टका थया. तेमां पंचावन लाख तो पूर्वला वडेराउना उपा
र्जेल ठे अने चुमालिश लाख पोताना बापना उपार्जेल ठे तेवारें धनशेठें म
नमां विचार्युंके जो एक लाखटका वधेतो मह्वारा घरने विषे कोटीनी ध्वजा
बांधु. तेमाटे एकलाख टकाने अर्थे ते शेठ अनेक प्रकारना व्यापार विस्ता
र पणें करतो हवो. एम एकवर्ष पर्यंत कर्युं, वली लेखुं करीनें जोयुं तो
तेटलाज नवाणु लाख टका थया, तेवारे विचारवा लाग्यो जे मह्वारे खर
च घणुं ठे, तेथी करी धन कांइ वध्युं नहि. एम धारीने खरच उंडुं करवा
माटे निर्दय पणे रुपणनी पेरें रेहेतो थको जूना वस्त्र पेहेरे, सांघुं धान
वापरे. एम कुटुंबसहित घणा कालसूधी दारीद्रीनी पेरें रह्यो तोपण धन
वध्युं नहि. त्यारें वली विचारवा लाग्यो जे वाणोत्तर प्रमुख वधुं इव्य खाइ
जाय ठे, माटे तेने सर्वेने रजा आपी,अने पोते अतिशय उद्यमथी व्यापा
र करवासारु घणा करियाणां लेइने दूर देशांतर गयो. चित्तमां लाख सोनइ
या उपार्जवानो अभिलाषी थको दूरथकी पण दूर एवां देशांतरने विषे ज
इ उद्यम करवाथी घणुं इव्य उपार्ज्युं, तेथी संतोष पामी पाठो पोताने घे
र आव्यो. एटले सांजरुं जे चोरोये धाड पाडी घरमांथी सघलुं धन लूंटी

धरतो कुटुंबना माणस जे पोताना स्त्री पुत्रा
सर्व कुटुंबने ते अनिष्ट थयो. अति लोनियो
कह्युं ठे केः– अतिलोनो न कर्त्तव्यो,लोन्नेनैव प
स्य, चक्रं भ्रामति मस्तके ॥१॥ नावार्थः–
ने ठांमवो पण नहि,अति लोनें जे पराजव्या ठे,
। शेठें लेखुं कर्युं तो पण नवाणुं लाखज थया.
ने वस ठे. तेथी ते डुर्बुद्धि शेठें विचार कर्यो
के जेथी चोरादिकना हाथमां कोइ वखत न
व्य रात्रिने समये नगरनी बह्वार जइने पोतानां
हे तेम यत्नथी सारसारवस्तुने धरतीमां दाटीने
। पाठो जातो हवो. पाठलथी ते शेठें जोयमां
जाएयुं तेथी ते शेठ गया पठी तेणे धरती खो
धुं अने त्यां ते धूर्त्त कांकरा जरी मूक्या.

हवे ते शेठ परदेश जइ घणी वस्तुठ लइ घणा हर्षसहित घणुं धन उपा र्जिने घेर आव्यो. अने रात्रिने समयें ज्यां नूमिमां द्रव्य दाट्युं हतुं तिहां आवी खोदीने जोवा लाग्यो तो त्यां कांकरा देखीने विलखो थयो. पठी जे करियाणां लाव्यो हतो ते सर्व वेचीने हीसाब गण्यो तो फरीपण नवा णुं लाख टका थया, कांइ वधारे थयां नहिं. जेम घणो वरसाद वरसे तो पण पलास खाखरानां पत्र त्रणज रहे वधे नहिं एवीस्थिति ठे, तेम एने पण नवाणु लाख टकाज थाय वधारे थाय नहिं. वली एकदा प्रस्तावे घर ना सघला माणसोनो अणविश्वास करतोथको सघलुं द्रव्य साथे लइने प रदेश गयो. त्यां जइ वांठित धन उपार्जतो हवो. पठी हर्षित थइने पोता नुं कृतार्थपणुं मानतो मोहटा सथवारायें सार्थवाहनी लीलायें करी पा ठो वलतो थको पोताना देश तरफ आवतो हतो त्यां मार्गमां सर्व साथने चोर लूटवा लाग्या. तेथी जेम आहेडीना हाथमांथी मृगली नाशि जाय तेम ते शेठ घणे कष्टें चोरोनी नजर चूकावी दैवयोगथी शून्य अटवीमां नाशिगयो. त्यां नमतो नमतो पोतानी पासे जे जात्यवंत रत्न ठे तेने यत्नथी गसीने पोताने घेर आव्यो. तिहां सर्व रत्न तथा बीजी वस्तुठ वेची पाठो मेल काढ्यो, तोपण तेटलुंज द्रव्य थयुं,त्यारे तेने हर्ष अने शोच थयो. एम ते शेठें लोने परानव्यां कोटीधन पूरण करवानी इछायें अनेक व्यापार कर्या तोपण कोड पूरा न थया तेमज तेनो उद्वेग पण न टल्यो. कवि कहे ने अहो ? तृष्णारूप मोटो ग्रहते जूठ कहेवो ठे ? एकदा ते शेठ विचार वा लाग्योके जो हुं ठेकाणुं फेरवुं तो मारुं नाग्य फले,अने महारुं धार्युं था य. एवुं विचारी सर्व द्रव्य लइने समुद्र यात्रायें वाहाणना अधिकारीनी पे रें घणां वाहणो हंकारीने रत्न द्वीपे आव्यो. त्यां अनेक जातनां घणा व्या पार करतां कोडी धन उपार्ज्युं. मननां जाण अने पोताना अशुन कर्म थ की नयनीत एहवो ते शेठ विचारवा लाग्यो जे में पूर्वे पाप उपार्ज्यां ठे, ते पापना उदयथी कदापि वाहाण नांगशे तो समूलगुं सर्वधन जाशे अने कांइ रहेशे नहिं,माटे महारी जंघा चीरीने तेमां कोटीमूल्यनुं एक रत्न घालुं तो गमेतेवी आपदायें पण हुं जीवतां सुधी ते रत्नकायम रहेशे पठी हुं ज्यारे घेर जइने ते रत्न काढी वेचीश त्यारे कोटीध्वज थइश ?

एवुं विचारी पोतानी जंघा चीरीने ते शेठें कोडी मूल्यनुं रत्न जंघामध्ये

पाली व्रणसंरोहणी औषधियें या रुजवी वाहाणमां वेगो. नरदरियें वाहाण आव्या एवामां तोफान थयुं, तेथी जेम मुष्टियें पापड जांगीयें तेम सर्व वाहाण जांगी चकचूर थया. हवे तृष्णानी विडंबनाज जाणीयें हाथ आवी होयनी तेम एक पाटीयुं ते शेठने हाथ आव्युं, तेना आधारथी ते शेठ अनेक पीडा सहतो दस दिवसे कांठे आवी मूर्छित थयो थको पड्यो, ते जाणियें मृतक होय नहिंयुं ? एवो थइ गयो. पण आयुष्य दृढ ठे तेथी करी मूर्ठ नहिं ॥ १ ॥ अने पोतानी मेले शेठनी मूर्छा वली. हवे मननी अने शरीरनी महोटी पीडा जोगवतो ते मंदबुद्धिनो धणी एवो शेठ जिल्लनी पेरें अरण्यमां जमवा लाग्यो. पण ते रत्नने विषे जीव लाग्यो ठे ते थी रांकनी पेरें जीक्षा मागी गामोगाम फरतो घणां कष्ट सहेतो पोताना न गरना उद्यानमां आव्यो. तिहां तेना पुत्रने खबर पडवाथी स्नेहथी सामो जइ घेर तेडी लाव्यो. ते शेठ इव्यना नाशनुं डुःख अने जंघामध्ये रखुं जे रत्न तेनो हर्ष एम शोक हर्ष मिश्रितपणाने विषे रह्यो थको गोपवेला रत्नयकी कोटी ध्वज थवानी इछायें शस्त्रें ठेदी जंघामांथी रत्न काढीने परीक्षकोने देखाड्युं. तेवारे ते सघला परीक्षको जाणीयें ते शेठनां कर्मथी प्रेखा थकाज बोलता होय नहि ? तेवीरीते तेउ बोल्या के ए रत्ननी कि म्मत नवाणुं लाख ठे,पण अधिक नथी. केम के ते रत्न असल तो एक कोटी मूल्यनुं ठे परंतु जंघानी उष्णतामां रखुं तेना योगथी तेजें करी हीन थइ ग युं ठे माटे एनु मूल्य उंठुं थयुं. एवुं सांजली कोटीनी आशायें रहित थयो थको ते शेठ घणो खेद धरतो विचारतो हवो जे धिक हो? एटलुं मोटुं मर णांत कष्ट सखुं तो पण कोटी धन न थयुं. जे माटे में मोटो व्यापार करी घणी हिंसा करी, पण सामो अनर्थज थयो, अने कोइ कार्यनी सिद्धि थइ नहिं, माटे हवे कोइक बीजो उपाय चिंतवुं. घणीवार सुधी एवी चिंतायें व्याकुल रहेला एवा शेठने जोइने एकदा एक धातुरवादी धूर्त आवीने शेठने कहेवा लाग्यो के, तुं फोकट चिंता शुं करे ठे ? व्यर्थ खेद शुं धरे ठे ? हे शेठ ! धा तुरवादना प्रसादथी हुं तुजने वांछित करीश ? तेवारें जेम जव्य जीव केव लीनुं वचन सत्य करी माने तेम ते शेठ ते धूर्त्तनां वचन सत्य करी मानतो थको ते धूर्त्तना कह्यायकी सर्व धातूनी सामग्री प्रत्यें एकाग्र चित्त थइने ते करतो हवो. तेवारें ते धूर्त केटलुंक कारिमुं सुवर्ण कपटे करी निपजावीने

ते शेठने आपतो हवो. हवे ते सूवर्ण साचुं छे के नहिं तेनी परिक्षा सारु शेठे चार जणने बताव्युं तेणे साचुं कह्युं तेथी ते शेठ हृदयमां संतोष पामीने साची वात मानतो हवो. ते शेठने जाणे पोतानोज जाणिने ते धूर्त घणुं कृत्रिम सूवर्ण करतो हवो. ते जाणियें मोटा पाषाणनाज कटका होय नहि? एवा कटका करीने देखाडे,तेने शेठ खुशि थतो निरंतर नूमिगृहने विषे गुप्त पणें थापे. अहो ! कोइक इव्य कमावानो उपाय कायानें कष्ट आप्या विना पण थाय छे, एम हर्ष पामतो थको ते शेठ ते धूर्त्तनी मोटी नक्ति करतो हवो. जगतमां परने उपकार करवो तेज सार छे, बीजुं कांइ सार नथी, एवुं निस्पृहीपणानुं मोल घालतो ते दंनी, कपटी पण शेठने विश्वास पमाडतो हवो. कह्युं छे केः-व्रतदंनः श्रुतदंनः, स्नातकदंनः समाधिदंनश्च ॥ निःस्पृहदंनस्यतुलां, व्रजंतिनतेशताशतः ॥ १ ॥ नावार्थः-व्रतनो दंन, ज्ञाननुं दंन, स्नातकनो दंन, समाधिनो दंन, एटला दंन छे,पण निस्पृहना दंननी आगल ते दंन तेना शोमां नाग प्रमाणे पण आवे नहि ॥ १ ॥ ए रीते विश्वास पमाडीने एकदा घर मध्ये सार सार जे रत्नादिक वस्तु हती ते लेइने ते दुष्टबुद्धिनो धणी धूर्त्त नाशी गयो. शेठने खबर पडी जे ते धूर्त्त नागी गयो तेथी कष्ट पामतो शंकायें आकुलव्याकुल थइ ते सोनाना कटका सर्व जोवा लाग्यो तो ते सर्व त्रांबाना दीठा. तेवारें लूट्यो रे लूट्यो? एम मुखथी पोकार करतो,घणा लोक नेलां करतो,मस्तक तथा हृदय कूटवा लाग्यो,तेथी ते शेठ उपरें नगरना लोको हसवा लाग्या. अने मूल्य जे नवाणु लाख रुद्धि हती ते पण घणे लाखें न्यून थयेली जोइने ते शेठ घणो दुःखी थयो. दैवयोगें एकदा ते शेठ नदीतटे गयो त्यां महोटुं निधान पाम्यो,तेथी घणो प्रीतिवंत थयो. पछी ते छानुं पोताने मंदिर लावीने घरना धन साथें ते धन एकठुं करी मेल काढयो तो नवाणुं लाख थया. तेवारें लोजी शेठ हर्ष पामतो विचारतो हवो के जो एक लाख मले तो कोटी थाय तेवारें आत्माने कृतार्थ करी मानुं माटे तेनो कांइ उपाय खोलवो जोइयें. एवुं विचारी ते शेठ निधानना कल्पना जाण प्रत्यें पूछतो हवो, अने तेनी घणी नक्ति करवा लाग्यो तेथी ते कल्पना थणी कहेना हवा के नाग्यवंतने तो पगले पगले निधान छे. कह्युं छे केः-अमंत्रमक्षरंनास्ति,नास्तिमूलमनौषधं॥ निर्धना पदनास्ति, आम्नायाः खलुडुर्लनाः ॥१॥ नावार्थः-मंत्रविना अक्षर नथी,

औषध विना मूल नथी,धन विना पदवी नथी,पण आम्नायो पामवी निश्चें दुर्लभ छे ॥ १ ॥ ते माटे विशेषें करी ते द्रव्यना ठेकाणानुं कोइक निशान शोधीयें. कोइक प्रस्तावे अश्व तथा गर्दभ चारे पगें करी साह्मा उभा रहे ते द्रव्यनी निशानी जाणवी. वली ज्यां घणा पंखिना पगलां होय अथवा आदित्यवारें खंजरीट, दीवाली, घोडो, जिहां चरक करे, ज्यां गणमांहे एरंमबीजनो अंकूर निकले, ते ठेकाणे पण धन होय. जिहां खंजरीटनुं मैथुन देखाय ते स्थानकें पण निधान होय. पुआडनो अंकुरज्यां पल पलमां पाधरो वधे,तिहां पण धन होय,श्वेत पलाश तथा श्वेत वीलीनें ठेकाणें वृक्षना पत्नोइआं पातलां होय तो तिहां थोडुं धन होय, अने जाडां होय तो धन घणुं होय,जेवुं ते वृक्षनुं दूध तेहने अनुसारें तेवो निधान सार होय.

एवुं सांभली निधान मलवाने माटे ते शेठ पूर्वें कहेला वृक्षादि खोलतो हवो. एकदा खोल करतां क्यांएक धोला पलाशने देखीने शीघ्रपणे हर्षित थयो थको ते शेठ बलिबाकूलना विधिनो मंत्रोच्चार करतो हवो. ॐनमो धरणेंद्राय, ॐनमो धनदाय, इत्यादिक मंत्र भणीने प्रथम धरती खोदतो हवो. त्यां जाणियें भाग्यना उदयथी निकल्युं होय नहिं ? तेम त्यां मोटुं निधान प्रगट थयुं. कोटिध्वज थवानी इच्छायें शीघ्रपणे हर्षे धरतो ते निधान रथमां गोपवीने जेटले घर समीपें आव्यो तेटले पोताना घरने आग लागेली देखतो हवो. ते जोतां जोतामां थोडीवारमांज समग्र घर बलि भस्म थयुं. तेवारें ते शेठने मूर्छा आवी. मूर्छा उतरया पछी ते मंदबुद्धिनो धणी आक्रंद करवा लाग्यो के, हाइति खेदे ! हे दैव ! में ताहरो कोइ पण अपराध कर्यो नथी तो पण तुं दुष्ट शोक्यनी पेरें खार करतो फोकट शुं करवा मुजने दुःख दीये छे ? एम घणीवार विलाप करी निशासा मूकी पापीनी पेरें उद्वेगवंत थइ कष्टमांहे निमग्न छे हृदय जेहनुं एहवो जे शेठ तेणे अनुक्रमे निधानमां थी लावेलुं तथा घर बलतामांथी जे धन रह्युं हतुं ते सर्व घरमां भेलुं करीने मेल काढयो तो फरीपण नवाणुं लाखटकाज थया. ते देखीने शेठ विस्मय, आनंद, खेद अने उद्वेगे करी विचार करवा लाग्यो के निष्कारण कायक्लेश दुस्सह घणो में सह्यो, पण भाग्यहीनने कोटिध्वजनो मनोरथ केम सिद्ध थाय ? कह्युं छे के वननुं फूल, कृपणनी लक्ष्मी, कूपनी छाया, सर्जनगनी धूल, ते तिहांज विलय पामे. तेम भाग्यहीनना मनोरथ पण एमज विलय पा

ते शेठने आपतो हवो. हवे ते सुवर्ण साचुं छे के नहिं तेनी परिक्षा ... चार जणने बताव्युं तेणे साचुं कह्युं तेथी ते शेठ हृदयमां संतोष ... साची वात मानतो हवो. ते शेठने जाणे पोतानोज जाणिने ते धूर्त घणुं कृत्रिम सुवर्ण करतो हवो. ते जाणियें मोटा पाषाणनाज कटका होय नहि! एवा कटका करीने देखाडे,तेने शेठ खुशि थतो निरंतर नूमिगृहने विषे गुप्त पणें थापे. अहो ! कोइक इव्य कमावानो उपाय कायानें कष्ट आप्या विना पण थाय छे, एम हर्ष पामतो थको ते शेठ ते धूर्त्तनी मोटी नक्ति करतो हवो. जगतमां परने उपकार करवो तेज सार छे, बीजुं कांइ सार नथी, एवुं निस्पृहीपणानुं मोल घालतो ते दंनी, कपटी पण शेठने विश्वास पमाडतो हवो. कह्युं छे केः—व्रतदंनः श्रुतदंनः, स्नातकदंनः समाधिदंनश्च ॥ निःस्पृहदंनस्यतुलां, व्रजंतिनतेशताशतः ॥ १ ॥ नावार्थः—व्रतनो दंन, ज्ञाननुं दंन, स्नातकनो दंन, समाधिनो दंन, एटला दंन छे,पण निस्पृहना दंननी आगल ते दंन तेना शोमां नाग प्रमाणे पण आवे नहि ॥ १ ॥ ए रीते विश्वास पमाडीने एकदा घर मध्ये सार सार जे रत्नादिक वस्तु हती ते लेइने ते उष्टबुद्धिनो धणी धूर्त्त नाशी गयो. शेठने खबर पडी जे ते धूर्त्त नागी गयो तेथी कष्ट पामतो शंकायें आकुलव्याकुल थइ ते सोनाना कटका सर्व जोवा लाग्यो तो ते सर्व त्रांबाना दीठा. तेवारें लूट्यो रे लूट्यो ? एम मुखथी पोकार करतो,घणा लोक नेलां करतो,मस्तक तथा हृदय कूटवा लाग्यो,तेथी ते शेठ उपरें नगरना लोको हसवा लाग्यां. अने मूल्य जे नवाणु लाख ऋद्धि हती ते पण घणे लाखें न्यून थयेली जोइने ते शेठ घणो दुःखी थयो. दैवयोगें एकदा ते शेठ नदीतटे गयो त्यां महोटुं निधान पाम्यो,तेथी घणो प्रीतिवंत थयो. पछी ते छानुं पोताने मंदिर लावीने घरना धन साथें ते धन एकठुं करी मेल काढयो तो नवाणुं लाख थया. तेवारें लोनी शेठ हर्ष पामतो विचारतो हवो के जो एक लाख मले तो कोटी थाय तेवारें आत्माने कृतार्थ करी मानुं माटे तेनो कांइ उपाय खोलवो जोइयें. एवुं विचारी ते शेठ निधानना कल्पना जाण प्रत्यें पूछतो हवो, अने तेनी घणी नक्ति करवा लाग्यो तेथी ते कल्पना धणी कहेता हवा के नाग्यवंतने तो पगले पगले निधान छे. कह्युं छे केः—अमंत्रमक्षरंनास्ति,नास्तिमूलमनौषधं॥ निर्धना पदवी नास्ति, आम्नायाः खलुउर्लनाः ॥१॥ नावार्थः—मंत्रविना अक्षर नथी,

शीघ्रपणे चाल्या जाय ठे, तेउ वे योजनसुधी गया. तिहां
तपोतामां प्रीतिवंत देखाता हता. हवे त्यां चार हाथ लांबो
खूणालो सिद्धरसनो कूवो दीठो. तेमां ते योगियें ते शेठने
डा बांधी मांचीऊपर बेसारी अदृश्य ठे तलीयुंजेतुं एवी रस कू
तारखो. तिहां ते दिव्यरसें नखो कूवो देखिने खुशी थतो थको
डा नरीने दोरी हलावी, एटले योगीयें दोरी उपर खेंची लीधी.
उपर कूवाने कांठे आव्यो तेटले ते योगियें तूंबडा मांग्या. तेवारें
लोलपणाथी ते योगी नणी तुंबीउ आपीदीधी के तरतज ते सर्पजे
डुटात्मा योगीयें न्याय अने धर्म वेडुने जेम कोइ छेदे तेम ते यो
दोरी छेदी नाखी तेथी शेठ मांची सहित कूटातो पीटातो रसने अप
रसने कांठे आवी ततदृदयथको कूपमां पड्यो. तिहां विचारवा ल
अहो ! धिक्कार हो धिक्कार हो ए लोनिया कपटीने ? जूउ ए कपटीनु
म ? हा दैव ! हवे हुं शुं करीश ? हुं इहांज रह्यो थको मरी जइश
धिक्कार पडो मुज लोनांधने ? जे में कांइ पण विचार न कर्यो ? एम
ने वश पड्यो क्षुधा, तृषायें पीडित थको केटलाएक दिवस तिहांज
कारुप बंदीखानामां बंदीवान सरखुं डुःख नोगवतो रह्यो.

हवे केटलाएक दिवस वीत्याबाद दैवयोग्यथी एकदा तिहां कोइए
नयो रस पीवाने आवी, ते जाणीयें शेठने प्रतिबोध देवानेज अ
हायनी ? एम शब्द करती रस पीने पाठी वली एटले ते शेठ तेहने
डे वलगतो हवो. तिहां नवितव्यताना योगें करीने जाणियें खेंचाणोह
नहिं एवो ते शेठ कष्टे जोडाणो, जेम कोइ जीव निगोदमांथी निकले ते
ते रसमांथी निकलीने बाहेर आव्यो. तिहां नमतो नमतो कोइक सथवा
ने मल्यो, ते सथवाराने मार्गमां चोरोयें लूंट्यो तेवारें तिहांथी ते शेठ न
सतो थको अरहो परहो जातो थको ते चोरने हाथें बंदीवान पणे पकड
णो. ते चोरोयें कोइ एक नगरमां लइ जइ तेने वेच्यो, तिहां कोइक सार्थ
वाहे वेचातो लीधो. ते सार्थवाहें वली धनना लोनथी बब्बर कुलने विपे
वेच्यो, त्यां आकरां डुःसह डुःख सहेतो हवो. ते डुःख कहीये ठेयें. मनु
प्यादिकने पोषी ते मनुष्यना सकल अंग गाली तेहना शरीरना रुधिरनी
कुंनी नरीने ते डुष्टो रुधीरने तिहां जमावे पठी ते रुधीरमां तेवाज वर्ण सर

मी जाय. इत्यादिक चिंता मनमां धरतो ते शेठ थाकानी पेरें अधीर थइने बेठो.

वली केटलेक काले एक कोटिध्वजने जोइ एक लखेसरी उठी उनो थ यो, तेने आसन बेसणादिक आपी तेनुं बहु मान कर्युं ते देखीने ते धन शेठने कोटिध्वज थवानी फरीथी इछायइ. एवामां एक योगीने देखीने ते ने पोषीने घणी नक्ति करीने पूछतो हवो के,हे दक्ष! हे निपुण! हुं आगल कोटिध्वज थइश के नहिं थाउं? ते तमे जोइने कहो. त्यारे ते योगी ध्या न धरीने स्पष्टपणे कहेतो हवो के हे सत्पुरुष! तुजने धनदनी पेरें अनेक कोडी धन आगल थाशे. ते सांनली ते शेठ चमकीने योगीने पूछवा ला ग्यो के तेवो हुं केवी रीतें थइश? तेवारे योगी कहेतो हवो के पृथ्वीमां ए नो एक उपाय छे. बीजाने विषे तो अनर्थ देखुं छुं, पण तारे विषे अन र्थ देखतो नथी. अहो? जोपण ए कार्य घणुं विषम छे तोपण ज्यारें तारु रुं पूर्व जन्मनुं जे डुष्ट कर्म छे तेहनो क्षय थशे त्यारे ए कार्य सिद्धि थशे.

ते सांनली शेठ रीज्यो थको केहेतो हवो. के हे स्वामिन्? प्रसन्न थइने मने,जलदी तेनो उपाय वतावो? ते शेठनो अति आग्रह देखीने योगी बो लतो हवो के एक पर्वतमां रस कूपिका छे ते रसना एक बिंडमां एक हजा र नार लोहने तपावीने अंदर नाखीये तो ते सर्व लोह क्षण एकमां सुवर्ण थाय. ते सिद्धरस प्रायें देवताने पण मलवो डुर्लन छे तो मनुष्यने तो क्यां थीज मले? ते तो घणे कष्टे मले. ते सांनलीने ते शेठ विशेषें हर्षित चित्त थको योगीप्रत्यें कहेतो हवो के हे स्वामिन्? निष्फल कष्ट तो में पूर्वें घणांज सह्यां छे, तो जेमांथी फल थाय एवा कष्टने सुखेथी सहीयें तेमां शुं छे?

ते सांनली ते योगीयें, मदोन्मत्त थयेला एवा एक पाडानु पुछडुं शेठ नी पासेथी मगावीने तेने कह्युं के एने छ माससुधी तेलमां नांख. ते शेठे योगीना कहेवाथी तेमज कर्युं. तेवारपछी रसकूपीकानो कल्प तेहना पुस्तको तथा पाडानुं पुछडुं अने लांबी बे दोरियो तथा मांची अने बे तुं वडां तथा वलि बाकुलादिक सर्व सामग्रि लइने योगीनी साथे ते शेठ अनुक्रमे परवतमां जिहां गुफा छे तेने बारणे आव्यो. ते बारणे रहेलो एवो जे यक्ष तेने पूजीने,पुस्तकने अनुसारे ते बन्ने जणा गुफामां पेठा. ते जाणीयें नरकवास मांज पेठा होय नहिं? पछी त्यां जे नूतप्रेतादिक उठे छे तेहने वलि बाकुला आपतां पाडाना महोटा पुंछरूप दीवीना उद्योत थकी अजूआलुं करतां

शीघ्रपणे चाल्या जाय छे, तेउ बे योजनसुधी गया. तिहांसुधी तो पो तपोतामां प्रीतिवंत देखाता हता. हवे त्यां चार हाथ लांबो पोहोलो चो खूणालो सिद्धरसनो कूवो दीठो. तेमां ते योगियें ते शेठने बे बाजु तुंब डा बांधी मांचीऊपर बेसारी अदृश्य छे तलीयुंजेनुं एवी रस कूपिकामां उ तार्यो. तिहां ते दिव्यरसें नर्यो कूवो देखिने खुशी थतो थको तेणे बे तुंब डा जरीने दोरी हलावी, एटले योगीयें दोरी उपर खेंची लीधी. जेटले ते उपर कूवाने कांठे आव्यो तेटले ते योगियें तूंबडा मांग्या. तेवारें ते शेठपण नोळपणायी ते योगी जण। तुंबीउ आपीदीधी के तरतज ते सर्पजेवा महा डुष्टात्मा योगीयें न्याय अने धर्म बेहुने जेम कोइ छेदे तेम ते योगियें बेहु दोरी छेदी नाखी तेथी शेठ मांची सहित कूटातो पीटातो रसने अणलागतो रसने कांठे आवी तत्तहृदययको कूपमां पडयो. तिहां विचारवा लाग्यो के, अहो ! धिक्कार हो धिक्कार हो ए लोनिया कपटीने ? जूउ ए कपटीनुं पराक्र म ? हा देव ! हवे हुं शुं करीश ? हुं इहांज रह्यो थको मरी जइश ? माटे धिक्कार पडो मुज लोनांधने ? जे में कांइ पण विचार न कर्यो ? एम आर्त्ति ने वश पडयो कुधा, तृषायें पीडित थको केटलाएक दिवस तिहांज अंध काररूप बंदीखानामां बंदीवान सरखुं डुःख नोगवतो रह्यो.

हवे केटलाएक दिवस वीत्याबाद देवयोग्ययी एकदा तिहां कोइएक चं दनघो रस पीवाने आवी, ते जाणीयें शेठने प्रतिबोध देवानेज आवी होयनी ? एम शब्द करती रस पीने पाछी वली एटले ते शेठ तेहने पूछ डे वलगतो हवो. तिहां नवितव्यताना योगें करीने जाणियें खेंचाणोहोय नहिं एवो ते शेठ कष्टे जोडाणो, जेम कोइ जीव निगोदमांथी निकले तेम ते रसमांथी निकलीने बाहेर आव्यो. तिहां नमतो नमतो कोइक सथवारा ने मल्यो, ते सथवाराने मार्गमां चोरोयें लूंटयो तेवारें तिहांथी ते शेठ ना सतो थको अरहो परहो जातो थको ते चोरने हाथें बंदीवान पणे पकडा णो. ते चोरोयें कोइ एक नगरमां लइ जइ तेने वेच्यो, तिहां कोइक सार्थ वाहे वेचातो लीधो. ते सार्थवाहें वली धनना लोनथी वब्बर कुलने विषे वेच्यो, त्यां आकरां डुःसह डुःख सहेतो हवो. ते डुःख कहीयें छैयें. मनु ष्यादिकने पोरी ते मनुष्यना सकल अंग गाली तेहना शरीरना रुधीरनी कुंमी नरीने ते डुष्टो रुधीरने तिहां जमावे पछी ते रुधीरमां तेवाज वर्ण सर

खा तेमां कृमि पडे तेनो किरमजी रंग थाय, ते रंगमांहे ते लोको वस्त्र रंगे, तेथी करी ते रंग अधिक दृढ थाय. ते वस्त्रमां विशेष रक्तता थाय वली प ण ते पुरुषने पोषीने फरी तेनुं रुधीर काढीने तेने गाले, पोषे ने पाछुं ते नुं रुधिर काढे, एम निर्दय चित्त थका ते पापी किरमजी रंगने लोने करी पाप कर्म करे. एम ते शेठें नारकीनी पेरें बार वरस सूधी त्यां दुख भोगव्यां.

एकदा देवना योगथी ते शेठनुं रुधिर काढीने मार्गमां नांखी मूक्यो छे, तेथी शेठने मूर्छा आवी छे, एवामां भारंमपंखी आवी तेने भक्ष जाणीने आ काशमां लइ जतो हतो, त्यां वाटमां बीजो भारंमपंखी तेने मल्यो. भक्षण अर्थें ते बन्ने भारंमने मांहोमांहे युद्ध थयुं तेथी ते शेठ चांचमांथी जमीन उपर हेठो पड्यो, दूखियो ने तेथी मूउ नहिं. पछी जेम कोइ भव्य जीव मनुष्यनो भव पामे तेम ते शेठ देवयोगथी भमतो भमतो घणे कष्टे पोता ने नगरे आवी पहोच्यो. तिहां स्त्री पुत्रादिकने दुःखनुं करनारुं एहवुं पोता नुं घणिं कहीने अत्यंत दुःखमां लय पामतो दीन वचन भांखतो ते शेठ लक्ष्मीने कल्याणपणुं पूछतो हवो. त्यारें न्यायमांहे मेरु सरखो एवो ते शे ठनो पुत्र छे, ते पुत्रें कह्युं के हे तात ! वित्ततो देवनुं दीधेलुं छे तेमांथी में महारी इछायें धननो व्यय पण घणो कर्यो तथापि वाव्य तथा कूपना पा णीनी पेरें ते धन कांइ ओछुं थयुं नही. देवी वित्तने खातां, वावरतां, खरचतां, पण खूटे नहिं, तो तमे शावास्ते मिथ्या खेद करो छो ? माटें संतोष करो. हवे लोन मूको धनना अधिकपणायें सर्युं. हवे तमे उचित धर्ममार्गे द्रव्य खरचो, इत्यादिक घणी युक्तियें समजाव्यो पण ते शेठ समज्यो नहि.

एकदा प्रस्तावें ते शेठें कोइ ज्ञानी मुनिने पोतानो पाछलो भव पूछ्यो त्यारें ते मुनि कहेता हवा के चंद्रपुर नामे नगरने विषे निर्धनमां शिरोम णि एवो चंद्रनाम वणिक रहेतो हतो, तें एकदा जिनेश्वरने प्रासादें गयो. त्यां पूजारा पासेथी सो कोडीनां फूल उधारे लइने परमेश्वरनी भक्ति रागें पूजा करी. ते पछी पूजाराने फूलनी नवाणुं कवडी आपी तेथी ते पूजा रें कह्युं के एक कोडी ओछी कां आपो छो ? तेने शेठें कह्युं के प्रभातकाले आ पीश. पण कार्यना व्यग्रपणाथी पूजारने एक कवडी आपवी वीसरी गइ. पछी ते वणिक थोडा कालमां शूलना रोगथी तत्काल मरण पाम्यो. ते जि नपूजाना भनावथी मध्यमभावें करी तुं धनदत्त थयो. पूर्वे जे ते नैं न

वाणुं कवडीनां फूल चडाव्यां हतां तेना योगें नवाणुं लाख धन ताहरुं स्थिर रह्युं पण एक कवडी मात्र देवद्रव्य आपी शक्यो नहि तेथी ताहरुं अधिक धन न थयुं. जो एक कवडी आपी होत तो कोटी टका धन थात. ते माटे ते पूर्वनुं देविकरूण आपवानी बुद्धि तारी जो थाय ने ते आपे तो तुंने आगलें धन घणुं थाय. नहीं तो जेम तपावेली धरतीने विषे पाणी नाख्युं रहे नहीं तेम तुजने पण अधिक धन नहिं थाय,तेमाटे संतोष कर. एवुं सां भली ते निपुण शेठें जे देवनुं धन शेष रह्युं हतुं तेथी हजारगणुं फूलनुं देवुं आपीने परिग्रहनो परिमाण कर्यो. तेमां नवाणुं लाख सोनइया, आठ घर, आठ हाट, सर्व जातिनां करियाणां आठ भार, आठ घोडा, चोवीश गाय, आठ दास, आठ दासीनो नियम राख्यो. तेमज घी तेलनी चार घडी यो, तथा विशेष दोषरूप जीवनी हिंसानुं ठेकाणुं जाणी धान्य अधिक न राख्युं. मात्र बे मूढक एटलेमूडा मोकला राख्या. बीजा सर्व धान्यनो त्याग कर्यो. एरीतें रायाभिउगेणं इत्यादि छ छिंडि अने चार आगार सहित पांच मुं अणुव्रत गुरु पासेंथी लेइने तेने रुडीरीतें पालतो हवो. ते दिवसथी मां डीने शेठने घेर लक्ष्मी स्थिर रही, दिन दिन प्रत्यें वृद्धि पामवा लागी, अ त्यंत स्थिरपणे रहेवा लागी. माटे लक्ष्मीनी प्राप्ति, तेहनी वृद्धि, तेहनी स्थिरता, ए सघलां वानां प्राणीने धर्मथकीज थाय. हवे ते धनशेठ धर्म मां अधिक अभिग्रह धरवा लाग्यो, तेम लक्ष्मी पण धर्ममार्गें वावरतो ह वो. ए लक्ष्मी पाम्यानुं मुख्य फल छे. शेष धन जे छे ते निश्चे संबंधे छे.

एक दिवसें नदीने तटें वेगलुं सुवर्णरत्नादिकनुं निधान दीठुं पण ते शेठ व्रतने विषे दृढमुनि सरखो निस्पृह छे तेमाटे तेणे कांकरा सरखुं गणी तेमांथी एक कवडी मात्र पण उपाडवा इच्छानी कीधी नहीं. पछी रात्रे स्त्रीने ते निधाननी वात शेठें कही, अने तेनुं ठेकाणुं पण संभलाव्युं. ते वखत शेठने घेर चोर लोको चोरी करवा माटे घरमां गुप्त रह्या हता तेणे ते वात सांभली, तेथी ते चोरो धन लेवाने हर्षवंत थका ते स्थानकें गया, त्यां जइ जूए छे तो दुर्दैवना योगथी वींछी अने कोयला दीठा, ते देखीने खीज्या थका विचारवा लाग्या के वाणिये आपणने ठग्या, माटे वाणि याने घेर आ वींछीउं लइ जइने नांखियें के तेना कुटुंबने विंछी खाइ जा य. एवुं धारी विंछीयो ने पोताना मस्तक उपर उपाडीने ते शेठनी खडकी

नी जिंत उपर चडीने शेठनां घरमां जइने ठलव्या. पण ते शेठना नाग्योदय थी ते विंठीयो सुवर्ण रत्नमय जाणिये देवतायेंज आकाश थकी प्रगट वृष्टि करी होय नहिंशुं ? तेम रत्नमय थइ खडखड करता पडता हवा. संतोषरूप सुकृतथी कमायेलुं जे धन तेजनलुं जाणवुं पण बीजुं धन नलुं नहि. हवे ते शेठ ते सर्वधन श्रीजिन चैत्यादिक धर्मकार्यने विषे मोक्षपदनी वांछायें वावरवाने काममां आवशे एवुं धारी तेधन घरमां थापतो हवो अने शुन कार्यमां ते धनने वावरतो हवो.

एकदा राजानी सनाने विषे ज्ञानवंत निमित्तियायें आवीने कह्युं के आगल बार वरस लगण काल कल्पांत सरखो डुर्जिक्ष डुष्काल पडशे, तेमां मात्र थोडाज जीव जीवता रहेशे तेमाटे सघला जनो अव्ययपणे धानने संग्रह करवानी इछा निरंतर राखो. ते सांनली सर्वलोकोयें अगणित धान्य, तेल, मीठुं, पाणी, इत्यादिक सकल वस्तु समुड्ना पाणीना वेगनी पेरें वेगथी लीधां पण धनशेठने पोतानां सज्जन लोकोयें तथा बीजा लोकोयें अतिशय प्रेर्यो तो पण ते धैर्यवंत आत्मानो धणी पोताना अनिग्रहमाटे व्रत परिमाणथी किंचित् मात्र पण अधिकधान्यादिकने न संग्रहतो हवो.

हवे अनुक्रमे डुष्काल पड्याथी शेठने घेर दिन दिन प्रत्यें धान्य उंचुं थतुं जाय तो पण ते शेठ पोताना अनिग्रहमांहे दृढपरिणामी थको जेटलुं धान्य उंचुं थाय तेटलुंज पाछुं वेचातुं लइ नियमप्रमाणे राखीने ते सत्यवंत शेठ पोताना अनिग्रहनो अने कुटुंबनो निर्वाह करतो हवो. तथा वली दानमां प्रीतिवंत एवो ते शेठ एहवा कालमां पण कोइ दीन डुःखी अनाथने अन्नादिकनुं दान आपे. एम थोडामांथी थोडुं पण आपे.

हवे दिवसें दिवसें समुड्ना पूरनी पेरें धान्यनुं मूल चढतुं जाय तो पण पोताना व्रतने विषे दृढ परिणामनो धणी एवो ते शेठ जे हवे शुं करीश ? एवो पश्चात्ताप न करतो हवो. एम करतां करतां अनुक्रमें सामान्य धान्यनी एक हांमली लाख सोनैया होयनो चडे, एवी महर्घ्यता थइ. डुःखें पामवा योग्य एवो इव्य मले पण धान्य पाणी न मले. एवो वखत आव्यो तेवारें साथ ठान एवो ते शेठ विचारवा लाग्यो के हवे शुं थाशे ने शुं करीशुं ? एवी ... टननी, पुत्रानां देवना वचथकी निश्चे जाणियें देवतायेंज आपी होय ? तेम ते शेठनां मुख आगल कोइक पंखीना मुखमांथी कांति विस्तारे

ल अकस्मात् पडती हवी. ते चित्रावेलनां चिन्हे करी उंलखीने शेठे उपाडी लीधी, पठी रूपंकरी तेना कटका करी अन्नादिकने विषे नांखतो हवो. ते चित्रावेल जाणियें अक्षय लक्ष्मीनुंज बीज होयनहिं? तेम तेना प्रनावथी धा न्यादिकसर्व अखूट थयां. चक्रवर्त्तीना धान्यनी पेरें अहोरात्र तेमांथी गमे एटलुं धान्य वावरे,तोपण ते धान्यप्रमुख खूटे नहि. पुण्य अने कीर्ति तेहनो संचकारज जाणे आपतो होय नहि शुं? एवी शत्रगार जे दानशालाउं ते शेठे घणी मंमावीने पृथ्वीने विषे नयंकर एवो जे डुर्निक्ष तेने विषे कलियुगमां जेम कल्पवृक्ष शोने तेम ते शेठ शोनतो हवो. अहो! संतोषरूप व्रतने पु ष्ट करवानुं इहां पण महोटुं फल मले ने. जूउं के एकमात्र पोताना कुटुंबनो निर्वाह करवानो जेने संशय हतो, एवा ते धनशेठें दानशालाउं मंमावी अ न्ननुं दान आपीने आखाजगतनो निर्वाह कस्रो.

हवे एकदा राजायें धनशेठमां निःस्पृहपणानो नाव जोइ तेनी उपर तु ष्मान थइ धनशेठने कह्युं के,तमे विश्वास करवा योग्य गो एम समस्त ज गत तमने जाणे ठे, तेमाटे हे शेठ! तमें मारा नंमारी थाउ. ते सांनली धन शेठे कह्युं के,हे राजन्! ए व्यापार अंगीकार करवानो माहरे नियम ठे,माटे हुं नहि थाउं. जेयकी मारुं व्रत लोपाय तेवा परायेकरीने सर्युं, जे नोजन जमवाथी रोग पेदा थाय, जे नोजन करवाथी नोजनना करनारने आशात नानो उदय थाय ते नोजन शा कामनुं? ते कारणमाटे हे देव! नंमारनुं जे अधिकारी पणुं ठे ते पापसमूहनो नंमार ठे तेने हुं देवनिर्माल्यनी पेरें अं गीकार नहि करुं. हवे राजाउने तो जे आज्ञा ठे तेज प्रधान महोटो धर्म ठे तेथी ते वात सांनली राजाने क्रोध चड्यो ने कहेवा लाग्यो के दोषरहित एवा ए कार्यनेविषे तुं दोष केम देखाडे ठे? वली माहरी आज्ञा नांगवाथी ताहरुं व्रत केम रहेशे? माहारुं नंमारीपणुं आखा जगतने उपकारीपणुं ठे, ते तुं जाणतो नथी? ते उपरांत बीजो कोइ नियम नथी. माटे कदाग्रह ठांमीने माहरुं नंमरी पणुं अंगीकार कर. हुं तारा उपर प्रसन्न थइने कहुं हुं, माटे तुं फोकट विचार कां करे ठे. आवां राजानां वचन सांनली ता त्त्विकमां शिरोमणि एवो ते शेठ चित्तमां विचारवा लाग्यो के संसारमां परा धीनता रूप अग्निथी बलता प्राणीने धिक्कार ठे. में जो पूर्वेज दीक्षा लीधी होत तो आ पराधीन पणानी वींटंबणा न देखत. धन्य ठे ते मूनियोने के

जे राजानी आज्ञायी पण मरे नहि? एटला माटे हजी पण कांइ व... नथी, उचित होय तेज करुं. एवुं विचारी ते धनशेठें पंच मुष्टिक लोच रीने दीक्षा लीधी एटले देवतायें तेने साधुनो वेष आप्यो, साधु थया. जानी आगलज पण जूठ के शेठना नियमना निर्वाहनुं धैर्यपणुं कहेवुं थ हवे राजायें प्रणाम करीने अनुक्रमें ते धन साधुने पोतानो अपराध ख व्यो. शेठ पण घणो काल चारित्र पाली केवल ज्ञान पामीने मोक्षे गयां एटला माटे नो नव्यो! पांचमा व्रतने विषे धनशेठनुं चरित्र सांजलीने जगतनें पण क्षोजनो करनार एवा लोजरूपि समुड्ने तरो. इति अणुव्रतने विषे धनशेठनी कथा समाप्त ॥ इति श्रीतपागछे श्रा... ण सूत्र वृत्तिनेविषे ए पांच अणुव्रतनो बीजो अधिकार समाप्त थयो.

॥ अथ षष्ट दिग्विरमण व्रत प्रारंजः ॥

ए पांच अणुव्रत ते श्रावकधर्मरूप जे कल्पवृक्ष तेनुं मूल ठे तेमाटे पांचेनें मूल गुण कहियें. हवे ए पांच अणुव्रतने पुष्टीना करनारा एवा दि ग्विरमणादि सात व्रत जे ठे तेंपण शाखा प्रतिशाखा तुल्य ठे तेमाटे एने उत्तर गुण कहियें. हवे ए सात व्रतमां पण पहेला त्रण गुणव्रत ठे अने पा ठला चार शिक्षाव्रत ठे. ते गुणव्रतमांहे पहेलुं गुणव्रत अने बारव्रत मांहे ठठुं दिग्विरमणव्रत तेना अतिचार निंदवाने अर्थें गाथा कहे ठे.

॥ गमणस्सउ परिमाणे,दिसासु उढं अहे अ तरिअं च॥
वुढिसइ अंतरध्धा, पढमंमि गुणवए निंदे ॥ १९ ॥

अर्थः—गमनस्सउ एटले गमननुं परिमाण जे आटला योजन जावुं ते नो नियम लीधेलो ठे तेने विपरीत करे थके च शब्द थकी अतिक्रमवे क रीने, ते शेने विषे अतिक्रमवे करीने? तोके (दिसासु के०) दिशिने विषे एहज विशेषे कहे ठे. (उढं के०) उंचीदिशि ते ऊर्ध्वपणे पर्वतनां शिखर ने विषे जवानुं बे योजन प्रमुखनुं प्रमाण ग्रह्युं ठे, तेनुं अनाजोग पणे क री अधिक गमन कर्युं होय ते ऊर्ध्वदिशि प्रमाणातिक्रमरूप प्रथम अतिचा र जाणवो. तेमज अधोदिशी जे नीचीदिशी अने तिर्यगदिशि जे तीर्ठीदिशि ए बे दिशिना पण बे अतिचार जाणवा. एवं त्रण अतिचार थया.

इहां आवश्यक चूर्णीमांहे ए विधि कह्यो ठे के ऊर्ध्वदिशिगमननो प्रमा

ए कह्यो तेथकी उपर जो वृक्ष अथवा गिरिनां शिखरने विषे कोइ वानरो अथवा पंखीयादिक जीव होय ते वस्त्र आभरणादिक लइने उंचुं चडी जाय तो तेने लेवा जावुं कल्पे नहीं. परंतु जो ते पंखी अथवा वानर प्रमुखना मुखमांथी पडी जाय अथवा बीजो कोइ आणी आपे,तो ते लेवुं कल्पे, केमके पोताने तो धारणा प्रमाणेज जावुं कल्पे, उपरांत जावुं कल्पे नहीं. ए उर्ध्वदिशि आश्रयी अष्टापद, समेतशिखर,अर्बुदाचल, चित्रकूट, अंजनगिरि अने मेरु प्रमुखे संभवे अने अधोदिशि आश्रयी तो कुंश्रा मांहे, रसकूपिका विवरादिकने विषे जाणवुं. तथा तिर्यग्दिशि आश्रयी तो पूर्वादिक चारेदिशिने विषे जेटलुं गमनागमन थाणुं होय तेथकी अधिक गयेथके अतिचार लागे तेमाटे नियमित क्षेत्रथकी आगल हुं न जाउं तथा बीजाने न मोकलुं. इहां कोइ नियमित क्षेत्रथी बाहिरला क्षेत्रमां जिहां बीजा पुरुषें जावानो नियम लीधेलो नथी एवो पुरुष जो पोतानी मेलेज कोइ चीज वस्तु लइ आव्यो होय तो तेवी वस्तु लेवामां कांइ दोष नथी एवुं योगशास्त्रनी टीकामां कह्युं छे.

४ चोथुं क्षेत्रवृद्धि ते सर्वदिशाउने विषे योजन शतादिकनुं परिमाण कर्युं छे तेमां एक दिशायें शो योजनथी उपरांत जावानुं काम पडयुं तेवारें लोभे करीने केटलाएक योजन बीजी दिशाना परिमाणमां उंगा करी उक्त दिशामां वधारे, ते दिशिवृद्धि कहियें. एम करवा थकी प्रमाणनुं अतिक्रम थाय. पाछली दिशियें उंगो जइ अने आगली दिशियें वधारे जइ बे दिशिना योजन एकठा करे तेवारे बे दिशिनी संख्या बराबर थाय,ए बाह्यवृत्तियें अतिचार कहेवाय पण अंतरवृत्तियें तो व्रतभंगज थयुं. ए रीतें अधिकदिशि जवानी इछा करनारा जनने दिशाश्रयीने अंगीकृत प्रमाणने अतिक्रमी दिशि तेणे भंग पण थयो वली दिशा उलंघ्यो नहीं, तेणे नहीं पण थयो, ए भंगाभंग रूप चोथो अतिचार जाणवो.

५ पांचमो सइअंतरद्धा स्मृत्यंतर्द्धा ते स्मरणनो नाश थाय, ते जेम के पूर्वदिशियें शो योजन जावानुं परिमाण कर्युं छे, तेने गमनने अवसरें अति व्याकुलपणे प्रमादने वशे मतिभ्रंशादिक करीने निश्चय रहे नहीं जे शो योजन किंवा पचास योजननुं परिमाण कर्युं छे एम संदेह रहे.तेम स्ववपणे योजननुं मान अणसंभारने पचास योजननी उपर गमन करे तो

पांचमो अतिचार जाणवो. अने जो शो योजननी उपर गमन करे त्यारे तो ते व्रतनंगज थयो जाणवो. ए पांचमो अतिचार जे कह्यो ते अतिचार जो पण सर्व व्रतोने विषे साधारण ले तोपण ए व्रतने विषे पांच अतिचारनी संख्या पूरवाने अर्थें इहां थाप्यो ले, माटे अंगीकार करेला व्रतने वारंवार संजारवुं केमके सर्व अनुष्टान क्रियानुं मूल ते स्मरणज ले. स्मरणनो नाश थयो तो व्रतनो पण नाश थयो एम जाणवुं.

कदाचित् अनापयोगथकी क्षेत्रनुं परिमाण उल्लंघी जवाय तो ते वखतनी सफरमां जे इव्यादिकनो लान थयो होय ते सर्व इव्यादिकनो परिहार करवो. अने जे स्थानकें सांजरी आवे ते स्थानकथीज पाबुं वलवुं परंतु आगल एक पगलुं पण चालवुं नही. जे क्षेत्रनुं जिहां सुधी परिमाण कर्युं होय तेथकी आगल बीजाने पण मोकलवुं नही. कदाचित् बीजा कोइने मोकलवाथी ते इव्यादिकनुं जे लान पामी आवे ते लान सर्व परिहरवो.

तीर्थयात्रादिक धर्म निमित्तें जे नियमित खेत्रथकी आगल गमन करवुं पडे अथवा कोइने मोकलवो पडे तो तेनो दोष नही अने धननी उपार्जना जे ले ते इहलोकना फलनी हेतु ले माटे तेने अर्थें अधिक गमन करवानु नियम करवुं पडे ले. ए व्रतथी जे लान थाय ते कहे लेः–प्रथमतो नियम करेला योजन शतादिक प्रमाण जे केटलोएक नूमी नाग ते मूकीने शेष चौदराज लोकमांहे रह्या जे समस्त जीव तेनी हिंसानो आरंन चालतो आवेले ते ए व्रत लीधाथी तेमने हणवानो नियम थयो. ते जीवोनो रक्षणरूप गुण करणने अर्थें ए व्रत ले माटे ए गुणव्रत कहेवाय ले. ते दिग्विरमण नामे व्रतमांहे जे अतिचार थयो ते निंडु डुं, उपलक्षणथी वली गर्हुं डुं.

ए व्रत अंगीकार करवाथी त्रस थावर जीवोने अनयदान आप्युं, लोनरूप समुइनी नियंत्रणा थइ इत्यादिक महा लाननुं कारण ले. महोटो अग्नि सरखो दीप्तीवंत एवो तपावेलो जे लोहनो गोलो ते सरखुं नित्य अव्रतिपणानुं पाप ले. केमके अविरति जीव जे ले ते, सर्व दिशाने विषे रहेला समग्र जीवोने गोलानी पेरें बाले ले, हणे ले, जोपण ते मनुष्य कांइ स्थले पोतें जातो नथी तोपण अविरति अव्रतपणाना बंधने लीधे ते मनुष्य इहां थको पण नित्यप्रत्यें शरीरें करी हिंसा करे ले ॥ १९ ॥

एटला सर्वे कुजातज होय के शुं? सर्वे वृक्षनेविषे कांटाज होय शुं
तलावने विषे कादवज होय शुं? एकवार अजीर्ण मात्र थयाथी
बीजीवार जमवुंज नहि शुं? एकवार जे रस्ते धाड पडी होय त्यां
धाड पडशे, एवुं धारी ते रस्ते नज चालवुं के शुं? माटे हे शेठ?
निग्रह करवा योग्य एवो जे तमारो कदाग्रह तेने ठांमीने उत्तम लक्ष
एवी कुमुद्वती नामे माहरी पुत्री छे तेने तमे अंगीकार करो. तेनां स
णानां जावें तमारो बीजना चंद्रमांनी पेरें कोइक मोटो उदय थशे,
नां लक्षणोथी में निश्चय कस्यो छे,माटे ए कार्यने विषे हवे विचार क
हवे निपुणतायें करी गूढ छे चित्त जेनुं एवो धनदत्त शेठ पण
हवो के हे मोटा आयुष्यना धणी? तमारा दाक्षिण्य थकी ए वात प
रीयें. परंतु जो तमे संताननी वात प्रत्यें ते कुमुद्वतीने कांइ न कह्यो,अ
योगथी कदाच संतान थाय तो मारुं नथी एम ते गणे, जो एवी निर्म
होय तो हुं अंगीकार करुं. ते सांजली जेम हिमाचलें पार्वती शिवने
कार करावी तेम ते शेठनी पासे जो पण बीजा घणा जनोयें उत्कंठा
तेनी पुत्रीनी मागणी करी तोपण ते शेठें पोतानी कन्या अन्य जनने
पी अने धनदत्तनेज आपी. कुमुद्वतीयें पण जे प्रमाणे शेठे कह्युं ते प्र
अंगीकार कस्युं, तेथी ते धनदत्त शेठ तेने महोटा उत्सवथी परण्यो.
क्रमे ते स्त्रीजरतारने मांहो मांहे प्रीति थइ, तेथी प्रीतिनुं निधान ए
उंधान ते जो के शेठने अनिष्ट छे तोपण तेने रह्युं. ते स्त्रीयें स्वप्न दीठुं,
ए पोताने कोइ वाहाले आवीने मांहे बदरीफल मूकेलुं एवुं एक का
कचोलुं आप्युं अने तेज कासानुं कचोलुं वली कोइके पाछुं लइ ली
वुं स्वप्न आववाथी कुमद्वतीयें पोताना स्वामिनें स्वप्ननी वात जणा
थी शेठेपण पोतानी मतिने [illegible] सुंदर एवो पुत्र थाशे.
पुत्र केटलाक [illegible] स्थिति इत्यादि स्वप्न
[illegible] ते पुत्र माहरुं

एटला सर्व कुजातज होय के शुं ? सर्व वृक्षनेविषे कांटाज होय शुं ? स
तलावने विषे कादवज होय शुं ? एकवार अजीर्ण मात्र थयाथी फरी
बीजीवार जमवुंज नहि शुं ? एकवार जे रस्ते धाड पडी होय त्यां हमेश
धाड पडशे, एवुं धारी ते रस्ते नज चालवुं के शुं ? माटे हे शेठ ? दुः
निग्रह करवा योग्य एवो जे तमारो कदाग्रह तेने गंमीने उत्तम लक्षणे यु
एवी कुमुद्वती नामे माहरी पुत्री छे तेनें तमे अंगीकार करो. तेनां स्वामी
णानां नावें तमारो बीजना चंद्रमांनी पेरें कोइक मोटो उदय थशे, एम
नां लक्षणोथी में निश्चय कस्यो छे,माटे ए कार्यने विषे हवे विचार करोम

हवे निपुणतायें करी गूढ छे चित्त जेनुं एवो धनदत्त शेठ पण कहेत
हवो के हे मोटा आयुष्यना धणी ? तमारा दाक्षिण्य थकी ए वात पण
रीयें. परंतु जो तमे संताननी वात प्रत्यें ते कुमुद्वतीने कांइ न कहो,अने दै
योगथी कदाच संतान थाय तो मारुं नथी एम ते गणे, जो एवी निर्मोहत
होय तो हुं अंगीकार करुं. ते सांजली जेम हिमाचलें पार्वती शिवने अंग
कार करावी तेम ते शेठनी पासे जो पण बीजा घणा जनोयें उत्कंठा सहि
तेनी पुत्रीनी मागणी करी तोपण ते शेठें पोतानी कन्या अन्य जनने न अ
पी अने धनदत्तनेज आपी. कुमुद्वतीयें पण जे प्रमाणे शेठे कह्युं ते प्रमाणे
अंगीकार कस्युं, तेथी ते धनदत्त शेठ तेने महोटा उत्सवथी परण्यो. अनु
क्रमे ते स्त्रीनरतारने मांहो मांहे प्रीति थइ, तेथी प्रीतिनुं निधान एवुं जे
उंधान ते जो के शेठने अनिष्ट छे तोपण तेने रह्युं. ते स्त्रीयें स्वप्न दीठुं,ते जा
णे पोताने कोइ वाहाले आवीने मांहे बदरीफल मूकेलुं एवुं एक कांसानुं
कचोलुं आप्युं अने तेज कासानुं कचोलुं वली कोइके पाछुं लइ लीधुं, ए
वुं स्वप्न आववाथी कुमद्वतीयें पोताना स्वामिनें स्वप्ननी वात जणावी ते
थी शेठेपण पोतानी मतिने अनुसारे वाहारथी सुंदर एवो पुत्र थाशे. ने ते
पुत्र केटलाक इव्यसहित परगृहने विषे रहानी स्थिति इत्यादि स्वप्नानुसा
रे अनुमान करी चित्तनेविषे विचारतो हवो के ते पुत्र माहरुं कांइ नहि ली
ये तेम हुं करीश. एम अनुक्रमे रूपवंत पुत्रनो जन्म थयो एटले तुरत ते
शेठ पुत्रने लेइने पूर्वला वचनना बलथकी जेम निर्जिव होय तेने स्मशान
मां मूके तेम जीर्ण उद्यानने विषे जइने मूक्यो. कवि कहेछे के, अहो जुर्ड
..हता ? कुपुत्रनी कदर्थनायें शेठने उद्वेगवंत कस्यो छे. हवे ते शेठ जेवा

यशवंत पुत्रनो प्रसव थयो. ते पुत्र शुभ सम्रेकरी सूचवित छे, माटे तेने वनमां न मूको,एम स्त्रीयें घणो वार्यो तोपण शेठ विश्वास रहित ते बालकने त्रीजा उद्यानमां मूकतो हवो. तेवामां आकाशवाणी थइ जे तेनीपासेथी लेणुं लीधाविना तुं केम मूके छे ? त्यारे शेठे पूछयुं के केटलुंक लेणुं हुं तेनी पासे मागुंछुं ? त्यारे देवे कह्युं के कोडाकोडी सोनैया तेनापासे तारा लेणा छे, ते सांजली अत्यंत प्रीतिवंत थको ते शेठ ते बालकने पाछुं घेर आणीने चिंतामणि रत्ननी पेरें स्त्रीने आपतो हवो. पुत्रनो अपूर्व जन्म थयो एम उक्त कुमुद्वतीयें स्थापना करीने घणो महोटो जन्मोत्सव कर्यो. ते आनंदनो करनार छे तेथी तेनुं महानंदकुमर एवुं नाम पाडयुं. ते कुमर जो के हजी न्हानो छे माटे दांतरहित छे तो पण सर्वथकी गुणनी वृद्धिनो भजनारो, दांतसहित जेवो अनुक्रमे ख्यातवंतछे तेथी शोभायें अद्भुतछे. ते बालक अनुक्रमें वधतो थको कलावंत चंद्रमानीपेरे कलायो ग्रहण करतो हवो. अने वली सद्गुरुपासे बाल्यावस्थामां समकितमूल देशविरतिप्रत्यें ग्रहण करी छठ्ठाव्रतनो नियम करतो हवो. ते पोताना वसवाना स्थान कथी मांमीने सर्व दिशीनेंविषे तिर्यग्पणें सो योजन प्रमाणें जवानुं नियम अंगीकार करतो हवो. एम करतां यौवन अवस्थामां तेना पितायें यज्ञदत्तनामना व्यवहारीयानी जेवुं नाम एवा परिणाम वाली कलावती नामें कन्यासाथे तेने परणाव्यो. ते महा नंदकुमर जनम्यो त्यारथी धनदत्त व्यवहारीना घरमां सर्व प्रकारे पाणीना पूरनीपेरें लक्ष्मी वधती हवी.

हवे धनदत्तशेठे अनुक्रमे सर्व वाणिज्यनो भार वर्षाकालना नदीना प्रवाहनी पेरें ते महानंदकुमरने सोंप्यो, तेथी ते वाणिज्य करतां थोडा दिवसमां कल्पवृक्षनीपेरें महोटा उत्साहथी कोडाकोडी सोनैया उपार्जतो हवो. केटलाएक पुरुष तो जगतमां पोताना निर्वाहने विषे उत्साह रहित थका जन्मथकी धननी उपार्जना कर्या करे छे,तथा केटलाक लेदेजमात्रमां द्रव्य उपार्जे छे, अने घणानो निर्वाह करे छे, तेम घरनो सर्व निर्वाह महानंदकुमार करतो हवो. ए सघलो लेणां देणांनो संबंध छे,ते संबंधनिश्चें बलवंधसरखो छे. इहां धनदत्तशेठनो संबंध त्रण कुपुत्रथी द्रव्यनो नाश थयो, अने एक सुपुत्रथी द्रव्यनी वृद्धि थइ. हवे ते धनदत्तशेठें पुत्रना वचनथी निश्चिंत थइ सुवर्णमय चोमुखो जिन प्रसाद कराव्यो, तिहां महोत्सवथी प्रति

यशवंत पुत्रनो प्रसव थयो. ते पुत्र शुभ स्वप्नेकरी सूचवित ले, माटे तेने वनमां न मूको,एम स्त्रीयें घणो वाखो तोपण शेठ विश्वास रहित ते बालकने त्रीजा उद्यानमां मूकतो हवो. तेवामां आकाशवाणी थइ जे तेनीपासेथी लेणुं लीधाविना तुं केम मूके ले? त्यारे शेठे पूछयुं के केटलुंक लेणुं हुं तेनी पासे मागुंलुं? त्यारे देवे कह्युं के कोडाकोडी सोनैया तेनापासे तारा लेणा ले, ते सांजली अत्यंत प्रीतिवंत थको ते शेठ ते बालकने पालुं घेर आणीने चिंतामणि रत्ननी पेरें स्त्रीने आपतो हवो. पुत्रनो अपूर्व जन्म थयो एम उक्त कुसुदतीयें स्थापना करीने घणो महोटो जन्मोत्सव कस्यो. ते आनंदनो करनार ले तेथी तेनुं महानंदकुमर एवुं नाम पाडयुं. ते कुमर जो के हजी न्हानो ले माटे दांतरहित ले तो पण सर्वथकी गुणनी वृद्धिनो नजनारो, दांतसहित जेवो अनुक्रमे ख्यातवंतले तेथी शोनायें अद्भुतले. ते बालक अनुक्रमें वधतो थको कलावंत चंद्रमानीपेरे कलायो ग्रहण करतो हवो. अने वली सद्गुरुपासे बाल्यावस्थामां समकितमूल देशविरतिप्रत्यें ग्रहण करी लघाव्रतनो नियम करतो हवो. ते पोताना वसवाना स्थानकथी मांमीने सर्व दिशीनेंविषे तिर्यग्पणें सो योजन प्रमाणें जवानुं नियम अंगीकार करतो हवो. एम करतां यौवन अवस्थामां तेना पितायें यशदत्तनामना व्यवहारीयानी जेवुं नाम एवा परिणाम वाली कलावती नामें कन्यासाथे तेने परणाव्यो. ते महा नंदकुमर जनम्यो त्यारथी धनदत्त व्यवहारीना घरमां सर्व प्रकारे पाणीना पूरनीपेरें लक्ष्मी वधती हवी.

हवे धनदत्तशेठे अनुक्रमे सर्व वाणिज्यनो जार वर्षाकालना नदीना प्रवाहनी पेरें ते महानंदकुमरने सोंप्यो, तेथी ते वाणिज्य करतां थोडा दिवसमां कल्पवृक्षनीपेरें महोटा उत्साहथी कोडाकोडी सोनैया उपार्जतो हवो. केटलाएक पुरुष तो जगतमां पोताना निर्वाहने विषे उत्साह रहित थका जन्मथकी धननी उपार्जना कर्या करे ले,तथा केटलाक सेहेजमात्रमां द्रव्य उपार्जे ले, अने घणानो निर्वाह करे ले, तेम घरनो सर्व निर्वाह महानंदकुमार करतो हवो. ए सघलो लेणां देणांनो संबंध ले,ते संबंधनिर्बंध बंधसरखो ले. इहां धनदत्तशेठनो संबंध त्रण कुपुत्रथी द्रव्यनो नाश थयो, अने एक सुपुत्रथी द्रव्यनी वृद्धि थइ. हवे ते धनदत्तशेठें पुत्रना वचनथी निर्भित थइ सुवर्णमय चोमुखो जिन प्रसाद कराव्यो, तिहां महोत्सवथी प्रति

न अलोप थइ. तेविद्यासाधकपणे निपुण कुमारने ते समये विद्यादेवीना कह्यापूर्वक विद्या आपीने तत्वार्थनो जाण तेज निमित्त पामी विरक्तचित्त थइने तपस्या आदरतो हवो. ते कुमर विद्यायेंकरी विद्याधरनीपेरें आकाशगामी थयो. कवि कहेछे के, अहो जूर्ज नाग्यनुं अधिकपणुं. कसुंछे केः–वेपार कोइक करे छे, अने तेनुं फल वली कोइक नोगवे छे. तेमाटे उद्यमे सर्वं अमारे तो कर्मज प्रमाण छे. ते कुमर विद्यायेंकरी आकाशमार्गे विहरमान तीर्थंकर तथा शाश्वता तीर्थंकरनी यात्रा करतो, परने उपकारादिक करतो ते प्राप्त थयेली विद्यानुं सर्वदा काल फल लेतो रह्यो.

उन्मत खलनी पेरें विद्यायें अतिशयवंत शक्तिनोधणी प्रायें पेढालपुत्रनीपेरें अन्यायमां अत्यंत प्रवर्त्ते, तेम ते कुमर विद्याना लाजथकी पण अन्यायमां नहिं प्रवर्त्ततां साधुनीपेरें उत्तम संवरनो धणी थयो. तेमज समुद्रनीपेरें मर्यादानुं उल्लंघन क्यांही पण ते कुमर न करतो हवो. हवे अनुक्रमे ते सौनाग्यवंत महानंदकुमारने एक पुत्र थयो ते पुत्र विष्णुने जेम प्रद्युम्न कुमार अनुयायी हतो तेनीपेरें पोताना पिताने अनुयायीज थयो. एकदा ते कुमरने अशुन दैवयोगथी छुष्ट सर्प डस्यो, तेथी तेनुं विष चडवाथी तेहनुं सर्वथा चैतन्यपणुं नाठुं. वैद्यादिकना घणा यत्न कस्या पण रुपणना रत्ननीपेरें निष्फल थया तेथी मातापितादिकने घणुंज छुःख थयुं. पछी तत्काल उपजेली मतिने योगें ते धनदत्तशेठें चोरासी चौटानेविषे पडह वजडाव्यो जे मारा पुत्रने सर्प डस्योछे तेथी तेनुं विष उतारीने जे जीवतो करे तेने हुं एक कोडी सुवर्ण आपुं. ते वात सांनलीने एक परदेशी विप्र विवेकसहित कहेतो हवो,के हे शेठ ? इहांथी एकसो ने दश योजन उपर श्रीनिधाननामे नगरनेविषे हुं रहुंछुं, त्यां माहारा घरनेविषे देवतानी आपेली एवी विषहर नामे औषधी छे, जे माहरी स्त्रीपण जाणे छे. ते औषधिनुं घणीवार स्पष्टपणे प्रत्यक्ष में पारखुं कसुं छे. ते हुं मार्गमां गमावी नाखुं एवी बीकथी अहिंया लाव्यो नथी. पण जो ते औषधि दिवस उग्या पेहेलां कोइ इहां लावे तो ते औषधिना महिमाथी निश्चेज अमृतनीपेरें ए बालक जीवतो थाय. अन्यथा जीवे तेम लागतुं नथी.

एवां विप्रनां वचन सांनली ते शेठ हर्षवंत थको कहेतो हवो के नलो नलो हे नूदेव ? तमें रूडी वात कही. हवे सांनलो ? आ माहरो पुत्र इह

सरखो अचिंत्य शक्तिवालो छे, तेज आकाश गामिनी विद्यायें क्षणमांज वेगथी ते औषधि लावशे, माटे तादृशी स्त्रीने तादृश हस्ताक्षर लखीने आप के जेथी ते देखाडीने औषधी लावे. तेवारे ते विप्र अतिकौतकथी हृषवंत थको जेटले कागल लखवाने तैयार थाय छे तेटले महानंद कुमारे कह्युं के, सुकृतनेविषे एककंद एवा हे तात! माहरे दिग्परिमाण व्रत छे, तेमां प्रत्येक दिशियें मात्र शो योजन मोकलुं राख्युं छे. ते उपरांत मारा थी जवाय नहीं. मुजने पुत्रनो मोह घणोछे पण व्रतनो अंगीकार कर्याथी ते औषधि त्यांथी हुं केम आणी शकुं? अंगीकारनो निर्वाह तत्पूर्वकज जेवुं धार्युं होय तेवुं पालवुं ते माटे हे तातजी! तमे ए ब्राह्मणने बीजो कोइ उपाय पूछो. आवुं सांजलीने धनदत्त बोल्यो के हे वत्स! आकाशमार्गे जतां जीवहिंसा नथी, माटे तुं सुखे जइने औषधि लाव,विचार म कर अने वली धरतीयें सो योजन सुधी जवानुं तें व्रत लीधुं छे अने आ धरती जे आहींथी एकशो दश योजन दूर कहे छे तेतो खांचाखुंची आडुं अवलुं चालवुं पडे ते सर्व गणिने एकसो दशयोजन थायछे पण तुजनेतो आकाशमार्गे पांसरा जवाथी सो योजन पुरा नहि थाय? तेमाटे तुं जइने लाव. तुं एम न जाणतो के ते लइ आववामां मने पाप लागशे? एथीतो तहारो पुत्र जीवतो थशे तेथी तुजने घणो धर्म थाशे. अने धर्मकार्ये तीर्थयात्रा निमित्तें तो जो हजार योजन जवाय तोपण गृहस्थने दोष नथी, साहमो अगणित पुण्यनो पोष थाय. तेमाटे हे वत्स! बालकनी पेरें सरलतानुं आलंबन म कर, ते औषधि आणवामां जरा पण विलंब कर मां. थोयां छे पाप जेमणे एवा मोटा ऋषियो पण जीवदयानेअर्थे उद्यम करे छे, तो तुं फोकट मुग्धपणानो शुं विचार करे छे? आवी पितानी वाणी सांजलीने महानंदकुमारे कह्युं के,हे पिताजी! इहां केवल धर्मनी बुद्धि नथी,पण मुख्य वृत्तियें अत्यंत पोताना पुत्रनी उपर मोहबुद्धिज छे. माटे हमणां जो पुत्रने मोहे आकाम करीयें तो तेथी व्रत लोप केम न थाय? नियमतो जेम ग्रह्यो होय तेमज पालवो जोइयें,तेमाटे जो हुं शो योजन प्रमाणथी अधिक गमन करुं तो व्रतनो भंग थायज. तेमज आकाशमार्गे जतं पर्व मे मोकलं ग